

VYCHOVATEL.

ČASOPIS

VĚNOVANÝ ZÁJMŮM KŘESŤANSKÉHO ŠKOLSTVÍ.

ORGÁN

JEDNOTY ČESKÉHO KATOLICKÉHO UČITELSTVA
V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM.

ROČNÍK XXXII.

MAJITEL A VYDAVATEL „DRUŽSTVO VLAST.“

REDAKTOR UČITELSKÉ PŘÍLOHY:
VLAST. JELÍNEK

REDAKTOR VĚSTNÍKU KATECHETSKEHO:
JAR. SLAVÍČEK

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR:
GYMN. PROF. EMANUEL ŽÁK.

V PRAZE.
TISKEM A NÁKLADEM DRUŽSTVA VLAST.
1917.

Obsah Vychovatele roč. XXXII.

Clánky :

Demokratisace a znárodnění církve katolické. Podává Em. Žák. str. 169, 177.
Duchovní správa a katecheta. Volná úvaha katechety velkoměsta.) str. 222.
Farář a dozor na nábož. vyučování v osadě str. 140.
Junobranecké hnutí. Píše prof. Dr. Lubomír Petr. str. 115, 128, 138, 151, 162.
Katecheti ve Spolku sv. Josefa. Přednesl ve valné schůzi dne 29. května 1917 účetní spolku Aug. Krémář. str. 117, 130.
Katechetské museum v Praze. Píše Dr. Jos. Hanuš. str. 65.
Katechismus v člancích. Píše Frant. Košák. str. 13.
Moderní kultura a výchova k míru. Podává Em. Žák. str. 157.
Náboženství a kultura (Z náboženských essayi Spaldingových přeložil Václav Lankaš.) str. 1, 9, 21, 29, 41, 49, 61, 71, 90.
Na rozcestí. str. 205, 213.
Nová jednotná osnova. Několik poznámek k právě vydané osnově pro školy v arcidiecési pražské. str. 152, 163.
O katolictví se stránky filosofické a etické. Ve Filosofické jednotě v Praze přednesl prof. Dr. Jos. Kašpar. str. 11, 22, 31, 51.
Psychologie moderní pochybovačnosti náboženské. Píše Dr. Jos. Čihák. str. 102, 111, 123, 134, 147, 158, 171, 179, 190, 198.
Služební pragmatika učitelská a profesori náboženství. Píše prof. Dr. Lubomír Petr. str. 182, 193, 203.
Spolek sv. Josefa, str. 57.

Stát a náboženství. Podává Em. Žák. str. 133, 145.
Tažní ptáci. Píše prof. Dr. Lub. Petr. str. 36, 53, 74, 95.
Určení člověka. Podává Ant. Ježek. str. 220.
Výchova k míru. Podává Em. Žák. str. 189, 197, 209.
Volná škola. Podává Em. Žák. str. 69, 81, 89, 101, 109, 121.
Vratte nám jesličky! Napsal F. K. str. 217.
Z dějin české katechetiky. Píše Frant. Košák, str. 3, 12, 24, 34, 48, 54, 63, 73, 83, 92, 104, 112, 125, 136, 149, 160, 173, 180, 192, 201, 211.

Feuilleton.

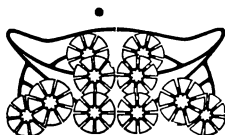
Co nás boli. Píše Ant. Ježek. str. 16.
Do čtvrtého válečného školního roku. Klasobraní z denních listů. str. 184.
K novým úkolům hřbitovního umění. Píše Jos. Hronek. str. 6.
Malíř tragična. Píše Jos. Hronek. 226.
Národové nehasnou, dokud jazyk žije. Napsal Ant. Ježek. str. 76.
Stručný katechismus. Píše Frant. Košák. str. 85
Redaktor „Vychovatele“ — P. Kopál. Posmrtná vzpomínka. Píše L. G. Brodská. str. 45.
Z cyklu o nectnostech mládeže. Toulka. Napsal Ant. Ježek. str. 38.
Z novoprovencalské poesie. Mistralovo Mirëio v překladě Bouškové. Podává Jos. Hronek str. 96.

Směs.

str. 7, 19, 27, 39, 46, 58, 67, 77, 86, 97, 106, 119, 131, 143, 155, 166, 175, 185, 195, 207, 215,

Literatura.

str. 80, 100, 108, 168, 196, 216.

Vychovatel* vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletě 3-50 K. Do krajín německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupecům slevujeme 25 procenta „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotově. Alumnům, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. V. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Náboženství a kultura. — Z dějin české katechetiky. — Feuilleton. — Směs.

Náboženství a kultura.

(Z náboženských essayí SPALDINGOVÝCH přeložil VÁCLAV LANKAŠ.)

Jednoduchá a stručná idea výchovy obsahuje v sobě téměř vše. Je tak mnohostranná jako lidská přirozenost, a její meze jsou tak široky, jak široky jsou schopnosti duše, která ve svých nadějích, tužbách a aspiracích je nekonečna. *Všechny věci mají jistou výchovnou cenu; a že člověk je vychovatelný, je veliký a vůdčí fakt v historii.* Vládní tormy, zákony, sociální zvyky, literatura, průmyslová umění, podnebí a půda nejen vychovávají, nýbrž jsou i ctěny a váženy dle toho, jak a k jaké výchově přispívají. *Vše, co směřuje učiniti z někoho více než je, neb zabraňuje mu býti méně než je, je částí výchovy.* Různé lidské rasy jsou si nepochybně nepodobny ve svých přirozených schopnostech; ale daleko více liší se nesterjnorodými výchovnými vlivy, které na ně působily.

Možno opravdově tvrditi, že naše dobré vlastnosti jsou nabyty. Učíme se, abychom byli skromni, pravdivi, hodni, šlechetni, přívětivi, tak jako se učíme mluvit tu neb onu řeč. Výtečnost, dokonalost je tak triumf nad přirozeností, a *cnost je výsledek vítězství nad pudovou vášní.* Dnes tak rozšířená tendence vynášeti a vychalovati pud, ba skoro jej posvěcovati, vzniká z optimistické teorie, která jest úplně v rozporu s fakty. Moudrý člověk nenásleduje přirozenosti; ale podmaňuje si ji ve shodě s přírodními zákony.

První a nejhlubší prvek v životě jednotlivce i rasy je náboženská víra, která je důsledně i klíč a nejvyšší nástroj výchovy. Náboženství je nejvyšší člověkovu úsilí pozvednouti se nad přirozenost a nad své přirozené já. Náboženství mu poskytuje určitý cíl a absolutní ideál. »Buď dokonalý«, říká mu, »jako tvůj nebeský Otec je dokonalý.« Činí z něho obyvatele světa, v němž pouhá užitečnost nemá žádného místa. Dává mu vysoké a vznešené myšlenky o člověku, a tak povznáší jeho cíle a zvyšuje a zjemňuje jeho pravidla jednání. Přivádí ho k poznání, že býti dobrý, pravdivý, krásný, je žádoucnejší než co jiného, i kdyby snad člověk z toho neměl žádného praktického užitku.

Obrací jeho myšlenky k duchovní ceně a zmenšuje jeho úctu ke všemu, co je náhodného a jevového. Obrací se k jeho duši, a snaží se jí dát onu převahu, onu nadvládu, která je podmínkou všeho pokroku; neboť *»jen duši budou národové velici a svobodní«*. Prohlašuje nehynoucí cenu dobrého chování, které jediné uvádí člověka v mír se sebou samým. A tak umožňuje harmonické rozvíjení jeho bytosti. Těžko se tak diviti, že všude a za všech časů kněží byli prvními učiteli rasy; že poesie, hudba, malířství, sochařství a stavitelství byly teprve možny, když tvůrčí hlas víry v neviděné jim káže, aby existovaly.

Než o tom nechceme tu pojednávat; dáváme jen na srozuměnou, že pravé náboženství, dovolávajíc se všech nejvyšších člověkových schopností s nejvyšší mocí a silou, musí nezbytně podporovati pravou kulturu. Přímý cíl náboženství ovšem není, aby vytvořovalo kulturu, jako není bezprostřední cíl kultury, aby vytvořovala náboženství; je tudíž možno, že ocitnou se ve sporu. Běříme věc ne povrchně, ale vážně, a nemáme nejmenší touhy, dotýkati se s lehkým úsměškem, jak často se děje, slova kultura. Že bylo v ústech frivolních a všedních lidí zkrouceno a znešvařeno, je jen osud slova, dostávajícího se do úst takových lidí; moudřejší však bude, považíme-li, že kulturní ideál vykonával neodolatelné kouzlo na mnohé z nejméně založených duchů kdy žijících.

Slovo samo nemusí ovšem býti nejlepší; ale zdá se, že slouží účelu lépe než každé jiné. Ti, kdož nám předkládají kulturu jako něco žádoucího, chtěli by nás vésti *k plnému a harmonickému rozvíjení naší přirozenosti*, k mocnějšímu osvobození od úzkosti a předsudku, k nezištnějším a rozpinavějším sympatiím, k ohebnému a otevřenému duchu, k zdvořilosti a šlechetnosti, a vůbec ke všemu, co nějak formuje ideu velkodušné výchovy. A tážeme-li se jich, jaký cíl můžeme očekávat, budeme-li následovati této rady, prozrazujeme již touto otázkou, že jsme neschopni oceniti jejich slova. *Kultura je cíl o sobě, a přináší svou vlastní odměnu.* Je dobře přece, máme-li vzdělaného a pružného ducha, široké a vytříbené sympatie.

Právě jako opravdu náboženství neváží a necení si víry k vůli nějakému světskému prospěchu, jehož by jim snad mohla poskytnouti, tak žáci kultury nemohou snažení se o dokonalost považovati jako prostředek úspěchu. Mířiti k takovému výsledku, bylo by popírati síly a moci kultury. Nechtějí míti nic s užitečností poznání. Poznání je jim více než jeho užití, a oni volí raději býti inteligentní než bohatí, nebo mocní, nebo seděti v úřadu a službě. *Nutiti k učení, jen aby se dobývalo peněz, toť odpad od svělla, toť zběhnutí k nepřátelům duše.* —

Že toto mínění je ve zřejmém rozporu s americkými pojmy výchovy, netřeba dokazovati a zdůrazňovati. Náš vůdčí princip v těchto věcech je užitečnost, a řekne-li se o některém druhu vědění, že je neužitečen, je již tím i odsouzen a odbyt. Nejlepší obrana ve prospěch samého náboženství jest u mnohých fakt, že podporuje všeobecné blaho, ne že je pravdivo, ale že jest užitečno. Stáva nějaký člověk u nás dovede se pozvednouti nad tohoto ducha, který ovládá nejen naši základní, ale i naši vyšší výchovu. Všeobecně díváme se na vědění jako na prostředek k světskému úspěchu. Jisté duchovní vzdělání uznává se za nutné, i u těch, kteří podnikají toto studium s názorem, že vstoupí pak do nějakého povolání. Než i studium pro učené povolání není cesta nabýti velkodušného

vzdělání; *nejvyšší kultura přijde, když duch je disciplinován a vzděláván* k vůli ní, a ne s názorem a myšlenkou, snižovati ji a přizpůsobovati ji nějaké živnosti nebo obchodu. Odtud ne nezřídka se stává, že lidé úspěšně působící ve svém povolání jsou úplně prosti všeobecné inteligence, duševní pružnosti a širých sympatií. A tohoto faktu se pak užívá jako důkazu proti kultuře. (Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.¹⁾

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

Česká katechetika na universitě a na české škole normální.

Císař Josef II. dvorním dekretem ze dne 30. března 1783 zrušil všechny biskupské semináře v Rakousku a zřídil tak zv. *generální semináře*. Zde měl každý posluchač šest let studovati, a pak teprve aspoň rok v sídle svého biskupa neb kláštera prakticky se cvičiti. (Dr. Frant. X. Kryštůfek: Dějiny církve katolické ve st. tech rakousko-uherských I. 167. Vzdělávací knihov. katol. sv. VI.) Generální seminář pro Čechy v Praze otevřen byl 1. listopadu 1783.

V generálních seminářích prakticky pěstována pastorálka a katechetika; vždyť v pololetních výkazech o semináři podával rektor vládě *seznam themat*, kázání a katechesi. (Kryštůfek I. c. 175.) A tak vedle theorie probírala se pastorálka a katechetika i prakticky: konány pokusy nejen kazatelské v semináři, ale i v katechisování, a to jak na německé škole normální tak i v semináři. Tyto seminářské pokusy v katechisování zachovaly se až na naše časy.

Generální semináře, k jichž zařízení podal nástin známý josefinský theolog, opat Broumovský *Štěpán Rautenstrauch*, ve spise o 100 tištěných stranách, neslavně záhy skončily, zanechavše osudné stopy své až do roku 1848. Počet kněžstva zmenšily, mravy jeho zhoršily a vzdělání theologické snížily. Byl to napodobený ústav vojenský, ale scházela mu vojenská kázeň. (O vychování duchovenstva v generálních seminářích viz § 20. v díle Kryštůfkově str. 166 a násl.) Krátce po smrti císaře Josefa II. císařským rozhodnutím ze dne 4. července 1790 zrušeny generální semináře a biskupům vráceno jmění bývalých seminářů diecesních. V Praze zřízen ihned arcibiskupský seminář, v němž studovali i bohoslovci všech ostatních diecesí českých, a později opět zřízeny *semináře diecesní*, ale vláda určovala kázeň, ustanovovala představené a předpisovala učební knihy. (Kryštůfek I. c. 335.)

Po zrušení generálních seminářů studia theologická na bohoslovecké fakultě se v podstatě nezměnila; jen praktická pastorálka byla pojata do učiva ve čtvrtém

¹⁾ Práce tato jest pokračováním „Obrázků z dějin české katechetiky“ otištěných minulého roku ve „Vychovateli“ a v „Časopisu katolického Duchovenstva“. („Katechetika v první české pastorálce“ a „První professor katechetiky a metodiky a jeho výklady“). Obrázky nečiní nároků na úplnost a vyčerpání látky, poněvadž poměry a nedostatek času nedovolují autorovi věnovati se práci tak, jak by chtěl a jak by zasluhovala. Přece však snažil se podati co nejvíce. Odkázán jest zatím na prameny, kterých mu poskytuje jeho vlastní knihovna, knihovna vdp. O. O. Františkánů v Plzni, knihovny v Museu Plzeňském (knihovna městského histor. musea, knih. Číperova a Musea paedagogického) a ochotami přátel, kteří laskavě knihy mu zapůjčili a opatřili. Stalo se tak všude s ochotou nevšední, začež všem budiž vzdán upřímný dík! Za případné pokyny, doplňky a za půjčení pramenů a pomůcek autor prosí i laskavé čtenáře.

ročníku. Předměty se tak upravily, že pro první ročník byly předepsány biblické starožitnosti, hebrejšina s výkladem Starého zákona a církevní dějiny; pro druhý ročník: řečtina s výkladem Nového zákona, právo církevní — na fakultě právnické, vychovatelství na studiu filosofickém. Pro třetí ročník dogmatika a mravouka, pro čtvrtý ročník pastorálka a na ústavech ku vzdělání učitelů katechetika a methodika. (P. Aleš Pařízek je vykládal, a po něm Mikul. Tomek. Viz článek 3. Škola normální a katechetika »Vychovat. XXXI.« str. 113.) Všem předmětům v prvním až třetím ročníku učilo se latinsky, jen ve čtvrtém vykládáno německy a poněkud i česky. (Článek 3. l. c. str. 113 a »První professor katechetiky a jeho výklady«, »Časop. katol. Duchovenstva« 1916 str. 426 a násl.).

Základní upravení studia universitního zůstalo od roku 1804 po padesáte let takřka bez proměny. Theologové odkázáni na biskupské semináře; kdo nebyl do semináře přijat, nemohl teologii studovati; privátně ji studovati zakázáno. (Šafránek. Školství str. 251.)

Pastorálka a s ní i část katechetiky (čl. 2. »Katechetika v knize Giftschitzově«, »Vychov.« XXXI. str. 85 a násl.) přednášena na universitě dle učebnice Stach-Giftschitzovy, ale jen do roku 1812, kdy dvorním dekretem zavedena německá učebnice Reichenbergrova, z níž katechetika odstraněna. (A. Reichenberg: Pastoral-Anweisung zum akadem. Gebrauche). České výklady katechetiky a methodiky po smrti Pařízkově (1822), který na německé škole normální přednášel, zanikly asi za krátko také, a i tu zavládla němčina, tak jako všude v době té rozšiřovaná a zaváděná.

Roku 1835 spojena opět katechetika s pastorálkou (Soldát. l. c. 720.) a do roku 1840 přednášel i katechetiku *Max Milauer*, Cisterciák Vyšebrodský, a po jeho smrti do roku 1843 adjunkt fakulty theologické *J. Hrabal* a pak krátce bývalý kaplan v Týně *Ant. Hora* († 1844), a po něm, hned od roku 1844, vicepreses kníž. arcib. semináře *František Plaucar* až do roku 1848. Vše bylo německé.

Stěhuje si do toho Karel Vinařický (Č. K. D. 1862 str. 58.): »Do roku 1849 neslychali kandidáti stavu kněžského jen, a to dobrovolně, ledabylý přehled grammatiky české a v třech měsících posledního roku ponecháno jejich libosti, chtěli-li jednu homilii a katechisaci na zkoušku složit i přednáseti také česky . . . I stávalo se, že nemalý díl z vychovanců, rozených Čechů neb Moravanů, do rukou vzal český katechismus — o čtvrt léta dříve, než byl odeslán do české osady. S jakými nesnáze se na vinici Páně potkával, každému lze pomysliť. Děti v druhém oddělení farní české školy uměly z katechismu více než novosvětcenec, který se den ode dne takřka o českou lekci dále přiučoval.«

V pohnutém roce 1848 dostalo se universitě pražské podle nejvyššího rozhodnutí ze dne 31. března 1848 na žádost studentstva pražského úplné svobody učení a vyučování také co do jazyka, v jakém se přednáseti má, a vše ponecháno vnitřnímu a vnějšímu vývoji university. Profesorům ponechána úplná volnost, aby si sami určovali jazyk vyučovací.

Tehdy, v článku psaném mezi 1. a 15. dnem měsíce května, *Pavel Josef Šafařík* v »Časopisu Českého Musea« (1848 II. 1. str. 194.) pronáší »Myšlenky o provedení stejného práva českého i německého jazyka na školách českých«

a praví o universitě: »Ale již nyní jeví se pilná potřeba, aby se v některých fakultách vybraly a vytknuly ty vědy, které by k vůli nynějším poměrům v českém i v německém přednášeny býti musily a kde by se tedy volení jazyka nesmělo pozůstaviti na vůli professorům a docentům. Takové vědy zdají se nám býti: na bohoslovecké fakultě 1. pastorální bohosloví, 2. katechetika. Obě tyto vědy vykládaly se podle oprav císaře Josefa II. ještě na začátku tohoto století česky i německy, a musily by se opět tak vykládati, ne k vůli posluchačům neboli bohoslovcům, ale k vůli lidu, ježž oni jednou v náboženství vyučovati a duchovně spravovati mají. Obě se totiž vztahují na obcování duchovního s lidem a na prostonárodní vyučování v náboženství. Každému posluchači by mělo býti volno, chce-li poslouchati tyto dvě vědy jen česky, nebo jen německy, anebo v obou jazycích; ale jen ten měl býti dosazen za duchovního do české osady, kterýž by vysvědčení z české katechetiky a pastorálky měl, a naopak do německé osady jen ten, který by se mohl vykázati vysvědčením z německé.«

Již dne 12. dubna 1849 rozhodlo ministerstvo osvěty, aby na theologické fakultě vedle řádného professora pastorálky byl i *honorovaný docent téhož předmětu, který by přednášel druhým jazykem*. Professorem pastýřského bohosloví stal se roku 1850 Dr. *Jan Fabian*, který opět první začal vyučovati jazykem českým, kdežto docent *Jan Christof* učil německy.

Narřidilo ministerstvo osvěty listem svým ze dne 12. dubna 1849 pod číslem 2542 takto: »Vyučování pastorální vědě na pražské universitě žádá dle pravidla rovnoprávnosti národnostní, aby se v obou domácích jazycích dalo. Kdyby tedy obyčejný professor aneb nemohl aneb nechtěl v obou jazycích národních pastorální vědě vyučovati, nechať se ustanoví zvláštní docent, jenž by pastorálku tímž jazykem přednášel, kterouž ji obyčejný professor přednáseti buď nemohl neb nechtěl. Má pak tento docent z pokladnice pro studia přiměřenou remuneraci obdržeti.« (Čes. Katol. Duchov. 1849 sv. III. 188.)

Přání Šafaříkovo v »Časop. Musea« v květnu 1848 pronesené v příčině první vědy — pastorálního bohosloví — došlo tedy splnění; ale i druhý požadavek jeho, aby katechetika český byla přednášena, se vyplnil.

Dr. Jan Fabian (n. 1807 z. 1861), který na theologickou fakultu za prof. pastorálky knížetem arcibiskupem pražským, kardinálem Bedřichem ze Švarcenberku byl povolán, byl bratrem vicerektora kníž. arcibiskupského semináře v Praze *Josefa Fabiana* (n. 1815 z. 1883). Josef Fabian vykládal v semináři bohoslovcům dle starého obyčeje katechismus a vydal česky; »*Jádro katolického náboženství pro dospělejší mládež a pěstouny její*. Vzdělal Josef Fabian, vicepreses v arcibiskupském semináři pražském. Díl I. Věrosloví, str. 124; díl II. Spaso- a Mravosloví str. 129 v 8° v Praze 1851. Nákladem C. Kronbergra. Oba díly v jednom svazku za 1 zl. — Byl to jen rozšířený jeho spis, již dříve ve dvou dílech vydaný pod titulem: *Knihla katolického náboženství pro dospělejší mládež*. Dle K. Bartla volně vzdělaná. V Praze 1849—1851. Oba díly za 45 kr. stříbra. (Č. Č. M. 1851.) V těch letech vyšel také petisk katechismu Kanisiova: *Malý Katechismus s otázkami a odpověďmi pro nejmenší děti*. V Praze 1852. *Poprvé tištěn*, jak »Č. Č. Musea« oznamuje, *celý pěknou latinkou*. (V c. k. skladu normálních školních knih v Karlově ulici, str. 31 v malé 8 za 2 a za 3 kr. stříbra.)

Pavel Jos. Šafařík v uvedeném článku svém v »Čas. Č. Musea« r. 1848 pronáší také přání, aby ze 46 hlavních škol dle počtu obyvatelstva bylo 21 českých a 15 německých na venkově, v Praze pak že by z 5 hlavních škol jedna mohla zůstat německá a druhé by měly býti české.

I tento jeho požadavek aspoň částečně došel splnění tím, že již dne 7. listopadu 1848 otevřena byla vzorná škola hlavní s vyučovací řečí českou v Praze na základě císařského rozhodnutí ze dne 30. března toho roku. (Pokračování.)

FEUILLETON.

K novým úkolům hřbitovního umění.

(Píše JOSEF HRONEK.)

Přítomná doba ukládá nové úkoly pro hřbitovní umění. Neboť všude jeví se snaha, aby *důstojnými pomníky uctěna byla památka padlých hrdinů*. Některé větší objekty zadány byly již umělcům, na příklad pro Olšany zbudovati měl ve spojení s architekty důstojný památník zesnulý profesor *Stanislav Sucharda*, po němž v dokončení pomníku uvázal se nezištně jako autor, sochař a budoucí nástupce jeho na Akademii *J. Štursa* z úcty k mistru a zahynuvším rekům. Jinde jsou již v určitých obrysech projektovány.

V pravý čas pojalo výbornou myšlenku Umělecko-průmyslové museum v Praze vypsaním soutěže na pomníky a památníky válečné. Soutěží touto předěšlo museum jiným podobným a doufáme, že po získaných zkušenostech uspořádána bude nová soutěž se speciálním zřetelem k novým úkolům hřbitovního umění.

Účelem a cílem letošní soutěže Umělecko-průmyslového musea Pražského, v jehož kuratoriu zasedají přední naši znalci umění a sochaři, bylo, aby důstojnými pomníky uctěna byla památka padlých vojáků a aby se podporovalo vytváření k tomu vhodných návrhů k zvýšení krásy naší domoviny. Výstava obelšana byla nad očekávání hojným počtem prací, dle protokolu poroty napočteno 309 klasifikovaných skiz, návrhů a plánů.

Převalná část určena nebo myšlena na veřejná místa, jako náměstí, sady, nároží a křížovky ulic, osamělá místa v hájích, návrší a pod. Na hřbitovy však s hledem na posvátnost místa a nejsnadnější uplatnění vůbec pamatováno nebylo. Pro společné, některou instituci anebo korporaci

podniknuté monumenty výstava zajisté projektována nebyla; neboť dle dosavadních zkušeností a obvyklé praxe monumentální takový památník byl by jistě budován na základě speciální soutěže s určitými podmínkami. Více však jednalo se zajisté o menší, volné pomníky nebo nástěnné památníky a plasticky nebo malířsky pojaté. A tu by zvláště vděčným byl návod pro naše hřbitovy s určitým vzorem vkusu, esteticko-umělecky cenným, který by zároveň vyznačoval křesťanskou úctu a lásku k památce hrdinně padlých vojáků.

Kubistické návrhy bez jakéhokoliv hlubšího symbolismu, postrádající úplně znamení kříže, naprosto nenaleznou žádoucího přijetí ani mezi inteligencí katolickou, tím méně u prostého venkovského lidu, který, díky Bohu, dosud má zdravý smysl pro symbol utrpění a křesťanské ideje, které chce mítí vyjádřeny též na pomníku v Pánu zesnulých, což děje se hlavně křížem s obrazem nebo sochou Vykupitele nejpříměřejší vyjadřující naději na blažený život záhrobní.

Proto na příklad projekt, označený heslem *»Těžký kámen«*, zůstane nepochopeným, ač akademicky řešen zasluhuje snad první ceny. Ale venkovské město, pro které určen svalnatý tento muž v rovině na vydlážděném plateau, zvedající těžký kámen a kolem 4 pyramidové duby, jistě bude naň pohlížeti s hádankou, jaký vztah má takový památník k bolu nad zrátou otců, manželů, bratrů, kteří hrdinně obětovali život svůj na oltář vlasti, pro císaře a krále. Sami vojínové naši ve světové válce nyní všude ozdobují hroby padlých rekovných druhů prostými, dřevěnými kříži vyjadřující tím zřejmě, že blaze těm, kdož ve stínu kříže spí. —

Nebo jiný návrh *»Žnečka«* — společný památník, který navržen na malé místo travou porostlé mezi stromy, jak patrně z fotografie. Toto místo jest u kostelíku, postaveného na památku popravý kutnohorských havířů v Poděbradech. Mírný ku-

bismus nijak nebrání, aby tento sloup nebyl sympatickým, ale proč nemá ani sebe menší stopy znamení křesťanského, když zvláště má stát v blízkosti kostelíčku? Že kříž není naprosto na ujmu esteticko-umělecké ceně přemnohým a tak oblíbeným podobným sloupům našeho venkova a zvláště žirného Polabí, nebude ani autor pomníku zajisté popírat.

Nejsympatičtější jsou návrhy architekta Aloise Mezery a to pamětní deska pro Tábor, sloup pro Litomyšl, pomník architekta Franců, zakončený přílbou Alšových českých dragounů; též zasluhuji zmínky návrhy Tampeho, Waiganta, Mereticha, Horejce, Vlacha a Prokopa. Nejvyšších uměleckých hodnot jest památník Štursy a Machoně označený heslem *»Pokoř uám«*, který bychom s radostí uviděli realizovaný na příhodném místě. Litovati jest, že návrh Žemličkův pro velmi malé měřítko nedovoluje hodnotiti jinak sympatický návrh pomníku projektovaného před most arcivévodý Ferdinanda d'Este při Rudolfinu.

Jest našim toužebným přáním, aby podobná soutěž vypsána byla *se zvláštním zřetelem ke křesťanskému umění hřbitovnímu*, kdy právě tak vděčná okolnost se naskytuje i na hřbitovech uplatnění esteticko-umělecké požadavky a tak zabrániti hrozícímu nebezpečení všelikých pseudo-výtvorů různých kamenníků, kteří pod rouškou umění namnoze již znevažují posvátná naše pole, z nichž skoro všem vymizely starobylé krásné kované kříže, které dle vládnoucí mody mají nahraditi hlazené desky mramorové anebo umělé kamen. Jak působí takový hřbitov, zvláště velkoměstský, možno dobře se přesvědčiti v Olšanech. K novým úkolům hřbitovního umění ještě se vrátíme.

SMĚS.

Stále ještě rostoucí obtíže s opatrováním potřebného papíru jakož i jeho nikdy před tím netušená cena, spolu nedostatek sil v naší sazárně a zvýšené požadavky mzdové nutí nás, abychom objem hlavního listu zachovali takový, jako v roce minulém. Vyjde tudíž *»Vychovatel«* vždy 1. dne měsíce 0 8, dne 15. každého měsíce o 12 stranách. Rozsah Příloh zůstane nezměněn. Doufáme pevně, že naši věrní abonenti, chápající useň doby, nesnáze tyto uznají a naše rozhodnutí přijmou. Nehceme-li před-

platné zvýšiti, nelze jinak. Ale ujišťujeme, že ihned, jakmile poměry se zlepší, vrátíme se k dřívějšímu rozsahu listu. Pouhé srovnání té okolnosti, že všechny listy zvyšují své předplatné, my však k tomuto kroku nikterak se nechceme odhodlati, objasní naši dobrou vůli a snahu, nečiniti na naše věrné odběratele nových požadavků. Prosíme jenom, aby nám zůstali i na dále věrní, list náš podporovali a pokud možno mezi křesť. učiteli jej šířili. *Apoštolát tisku je dnes nejakutnější úlohou každého uvědomělého katolíka.* r.

Confiteor »Věstníku organis učitelstva. V čísle svém ze dne 15. prosince t. r. praví Věstník v úvodním článku toto: »Nedá se popříti, že negativní činnost má také určitou důležitost a neodstranitelný význam, ale u nás negace počínala nabývatí silné převahy. V různých oborech své povšechné činnosti dávali jsme se my Čechové unášeti tím, že se u nás více posuzovalo nežli stavělo. V některých oborech více jsme všechno kritisovali pro kritiku, místo abychom kritisovali pro posílení a prohloubení pozitivní práce. Upřílišřený kriticism ztravoval naše síly a ve svých důsledcích rozbíjel nás na drobné jednotky. Vyvíjel se vliv negace a ten už na našem národním tělese počal se usazovati jako zjev chorobný. Snahy všechno posuzovati překážely postupům společné práce. Vycífovali jsme, že potřebujeme kladných činů, ale upřílišřený kriticism zavazoval nám ruce. Pro samé vidění, že všechno kolem nás jest špatné, nedostávali jsme se k věci, která znamenala: přes hlavy těch špatností postupovati dále. U nás bylo už všechno jen samá analýse, zatím co jinde jen stavěli, a tím mohutněli a silili.« Diagnosa naší národní i vychovatelské činnosti je dobrá. Je však otázka, zda užijí reprezentanti této negace a hyperkriticismu také neležících léků, abychom národně i výchovně ozdravili. r.

Za války. Četní poslanci podali ve francouzské komoře návrh zákona, dle něhož *stát má převzít péči o výchovu a zaopatření jednoho dítěte v rodinách, jež mají 4 ditky.* — *Slovinské gymnasijsní kursy* s konviktem budou zřízeny v *Kroměříži* pro studenty uprchlíky. — *Charvatská vláda* vydala ostré nařízení *proti klení.* — *Ve Volšce v Přímoří* bude nové *německé gymnasium.* — V království Polském v *Zamošči* byl otevřen ústav učitelský a v *Pulawách* reálka. Obě školy

jsou ústavy veřejnými. — »Slovenski narod« sděluje, že v *přímořských školách* obecných, na nichž bylo zavedeno vyučování *němčině*, nyní, když rodiče prohlásí počátkem školního roku, že jejich děti nemají se učit *němčině*, nejsou tyto děti *povinny se jí učit*. — Výnosem nejvyššího velitele rakousko-uherské armády zavádí se v územích generálního gubernia na východní hranici v krajích Lubartově, Lublině a Kielcích *ukrajinská vyučovací řeč ve veřejných školách*, kde jej obcovací řečí většiny dětí. — Ruské ministerstvo vyučování svolilo, aby v Kyjevě a Lubně zřízeno bylo po gymnasiu s ukrajinskou vyučovací řečí. —

Heslo »péče o mládež« vyplňuje již celou řadu let sloupce časopisů a odborných spisů; mnoho černě již bylo použito k šíření myšlenky »péče o mládež«, ale v praxi jsme se o mnoho dále nedostali. Novinářské články jsou plny statistických dat o kriminalitě mládeže, hrozí se toho kruhy úřední, stále se vypočítává, co podniká ten neb onen stát na ochranu mládeže, ale přes tato čísla jsme se u nás nedostali. Proč? Správně a dobře to vykládá J. P. ředitel měst. školy v »Našinci« čís. 481: Všem *navrhovatelům schází exekutiva, schází úřední ochrana*. Nestačí zde pouze stanovit poručníka sirotkům, zaopatřit chudáky šatstvem a obuví, jest potřeba také povznašeti je mravně, byt i proti vůli rodičů. Příklady nejlépe osvětlují. Co pomůže nejlepší snaha školy vzdáliti všechny škodlivé vlivy z okolí dítěte, varovati je a odvraceti od literatury znemravňující, když u knihkupců ve skříni vidí nejhorší škváry a snadno si ji také koupí. Ale nejen u knihkupců, ale i v c. k. tabáčních prodejnách, i u kupců a papírníků prodává se taková znemravňující literatura, která má v čele ptištěno: »Ve veřejných knihovnách nesmí býti půjčováno«, »ve veřejných čítárnách nesmí býti vykládáno«, a ve veřejných obchodech smí se beze všeho každému prodávati! Co prospějí výklady o škodlivosti nikotinu a alkoholu, když dítě ve společnosti starších dostane tabák i alkohol, a rodiče, byvše upraveni na zlobné účinky těchto zjevů, odpovídají: »Inu, musí se vybouřit!« Jak je možno dosáhnouti cíle výchovného ve škole, když rodiče na dobrá napomenutí učitelova odpovídají nadávkami téměř učitel, který o jejich dítě se opravdu chce starati. Zde je na místě *zákonodárství*, povznese

nad všechny denní boje a třenice, jež by konečně zavedlo pořádek a vymezilo přesně práva a povinnosti jak poručníků, tak i rodičů a chránilo autoritu školy. — Úplně správné stanovisko a pokud zákonodárstvím nebude provedena »péče o dítě«, jsou všechny oběti a snahy polovičaté, i marné. —

Obrázková výzdoba čítanky a katechismu. Brněnská »*Hlídka*« radostně vítá obrázky v nových čítankách knihoskladem vydáých a touží po ilustracích v katechismu: »Obrázková výzdoba katechismu pozvedá jeho cenu v očích dětí; neboť mládež chce se nejen učit, nýbrž i také se dívat i díváním se učit. Radost nad obrazy přeneše se také na obsah knihy. Bylo to viděti nejlépe nyní, když děti dostaly první ilustrované čítanky ... (str. 673). U nové trojdílné čítanky — co příjemně překvapilo, jest pěkná zevnější výprava knihy, zvláště hojně ilustrace. většinou Kašparovy. Tato novinka, doufáme, udrží se v našich čítankách i po válce. Při tak vypravených čítankách ještě ubožejší popelkou objevuje se náš »Katechismus«. A není, zdá se, zatím naděje, že by také jeho se dotkla nějaká opravná ruka ... (str. 672). Ilustrace v barvách provedené (12) do katechismu připravuje Mnichovský katechetský spolek od malíře Aug. Pachera, pro katechismus zvlášť vytvořené. Ukázky jsou v katechismu Stieglitzově. —

Za války. Zemská správa v *Korutanech* oznámila místní školní radě v Celovci, že hodlá poděliti chudé děti *válečnou obuví*. Chce přenechat 343 párů bot zdarma, 232 za polovičku a 88 párů za plnou cenu. — Dne 19. listopadu byla slavnostně otevřena *nová maďarská universita v Prešpurku*. — *Pruské ministerstvo vojenství* natidilo, aby *omezeno bylo učivo ve školách po dobu války*. Má se tak státi *ve prospěch nejnovějších událostí současných*. O těch mají učitelé žákům vyprávěti a použití jich k vyučování. Jmenovitě také mají probírat hospodářskou tíseň nynějších poměrů a dle možnosti povzbuzovati k obětavé vůli, vzděti. — Spolek učitelů německých měšťanských škol v Čechách požádal zemskou školní radu, aby se *žákům měšťanských škol*, kteří, bydíce v obcích vzdálenějších, musí denně projíti cestu několika kilometrů a v místě školy nemohou dostati oběd, přikázala *chlebkami zvýšená dávka chleba*. — Ruská vláda chce zříditi v *Kyjevě polskou universitu*. —

Vychovatel* vychází 1. a 15. každého měsíce a předlání se v administraci celoročně 7 korun, pólletně 3-50 K. Do krajín německých předlání se na „Vychovatele*“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knižkům slevujeme 25 procenta. Vychovatel* se jim dává toliko zahotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele*“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nehran. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá v Břevnově u Prahy, pro Vestník Katechetický přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Náboženství a kultura. — O katolictví se stránky filosofické a etické. — Z dějin české katechetiky. — Katechismus v článcích. — Feuilleton. — Směs.

Náboženství a kultura.

(Z náboženských essayí SPALDINGOVÝCH přeložil VACLAV LANKAŠ.)

(Pokračování.)

Že si osvojujeme *užitkářský názor výchovy*, není ani nahodilo, ani neúmyslné. Je to názor, který nám historie sugeruje a jej zdánlivě ospravedlňuje, a který my, jako národ, jsme se rozhodli přijmouti za svůj. A výsledek tohoto rozhodnutí, aspoň dle mínění mnoha vynikajících osobností, není tak špatný. Cíl není vysoký, a byl dosažen značně rychle a snadno. Odtud naše samolibost a náklonnost k chlubitosti. S pýchou poukazujeme na své mocné obyvatelstvo, na ohromnou prostoru území, které jsme si podrobili a přinutili, aby vydalo své bohatství, na cesty a města, jež jsme nastavěli, na školy přístupné kde komu, na průmyslové a obchodní podniky, uschopňující nás, abychom úspěšně závodili na trzích nejstarších a nejbohatších národů, na vynalézavého genia, který využívá mechanických vynálezů, vede k osobnímu a sociálnímu blahobytu, — a abychom korunovali své štěstí, jsme nejsvobodnější ze všech národův.

Že bychom byli bez chyb, nechce nikdo tvrditi; než naše výkony jsou tak skutečné a cenné, že těžko nám uvěřiti, že metody, které nám umožnily tolik dosíci a vykonati, nám nedají i moci, abychom překonali obtíže a nebezpečnosti, které mohou ohrožovati náš pokoj a pokrok. Naše cíle jsou mechanické, a v uspokojení nad úspěchem námi dosaženého *neviděli jsme faktu, že nelze těchto cílů sledovati jako cílů o sobě*. Svoboda a bohatství, jako železnice a telegrafy, jsou prostředky a ne cíle. Jich hodnota není v nich samých, ale v tom, co je skrze ně umožněno; a úlohou kultury jest, aby lid přivedla a přinutila k tomuto poznání.

Kultivovaný duch jest okouzlován a jímán vniternou a duchovní krásou a *veškeru mašinerii má za cetku*. Je puzen, aby viděl věci, jak jsou; dívá se trochu dále a prokoukává mramorové stěny a pestré livreje a kouř továren a není spokojen, až odkryje, jaká krása a pravda, možno-li je vůbec nalézt ukrývá se pod těmito slupkami. Jest úplně prost vši pověřivé víry v bohatství a úspěch. *Je-li boháč nevědomý a nízký, je v očích kultury žebrák. Pošetilí ro-*

dičové v této zemi lahodí si v myšlence, že jejich chlapec může jednoho dne být prezidentem, je-li však prezident blbec nebo hulvát, bude ho kultura ignorovati, i kdyby byl doživotním prezidentem.

Žijíce v pravé kultuře, nemůžeme se smáti žádnému dobrému úmyslu, neboť pravá kultura má za soudce všech věcí spirituálního ducha. K mínění všedního člověka nebere zřetel; a ti, kdož věc hlouběji a opravdověji prohlíží, jsou k ní uctivi, vědouce, že je dobrá. Nemůže být lhostejna ani k pověsti. A tu opět možno nám upozorniti, že její nesvětská povaha a spirituální pravidlo dokonalosti uvádí ji v přátelský vztah s náboženstvím. *Kultura pečuje o vzdělání ducha a charakteru a hodnotí všechny věci vzhledem k tomuto cíli.* Nezhrdá časným a mechanickým dobrodiním, ale hledí z něho těžiti ve prospěch duše. Jeť člověk více než peníze, nebo jeho postavení, nebo jeho živnost. Bohatství, toť svoboda a neodvislost a příležitost k sebezušlechtění; a v tom je dobré. Než cena všeho toho, jakož i cena peníze plodícího industrialismu, který stravuje náš život, je v *přípravě*, kterou koná pro kulturu.

Svědectvím civilisace je stupeň jí vytvářené lidské dokonalosti. Dlíme-li se zálibou při myšlence na města, železnice a bohatství, jsme úzci a všedni. Nemáme přece co dělat s dřívím a kamením, ale s člověkem. Jakého člověka vytvoří tento sociální mechanismus? O to třeba se nám zajímati, a toť je, co kultura by měla míti na zřeteli.

Je mnoho inteligentův, osob to jinak vlídných a milých, které, stavíce se na toto stanovisko, nemohou, při nejlepší vůli, nadšeně nebo se zálibou se dívat na americký život. *Renan* na př., u něhož idea kultury je nejvyšší, vyslovuje zřejmě toto mínění o nás. Praví: *»Kraje, které, jako Spojené Státy, stvořily pozoruhodné lidové školství, bez vážně vyšší výchovy, budou dlouho pykati za tuto chybu svou intelektuální prostředností, svými všedními mravy, svým povrchním duchem, svým nedostatkem všeobecné inteligence.«* Jinde: *»Ideál americké společnosti je odsunut dále než ideál každé jiné společnosti od ideálu společnosti, řízené vědou.*

Princip: společnost existuje jen pro blahobyt a svobodu jednotlivců, z nichž se skládá, zdá se, že je v rozporu s plány přírody pečující o druhy, ale obětující jednotlivce. *Je velice se obávati, aby konečný výsledek takovéto demokracie nebyl sociální stav, v němž degenerované davy nebudou míti jiné touhy než hovět si v mrzých rozkoších nízkého a všedního člověka.* — A *Renan* má za pravděpodobno, že nesmyslná a nerozumná pošetilost lidu, jemuž dostalo se základního vyučování a vzdělání, bude nerada přispívati k udržování vyšší výchovy než je jeho; a *»proto málo naděje, že demokracie se ukáže přízniva kultuře a produkci velikých lidí, kteří, v jeho mínění, jsou cílem, pro něž lidské pokolení existuje.*

S tímto názorem o americkém životě souhlasí i *M. Arnold*. Různé okolnosti vedou ho nutně k myšlence, že Amerika, vyvolená země novin a politikův, je bez všeobecné inteligence; a *»že ve věcech duchovních a v kultuře a celistvosti, Amerika, místo aby nás všechny překračovala, zůstává pozadu.«* Příčinu toho nalézá ne tak v demokratické vládní formě, jako ve zděděných tendencích lidu, pocházejícího z anglické puritánské střední třídy, v níž úzké pojištění lidské duchovní hodnoty dosud nevyhynulo. — —

(Pokračování.)

O katolictví se stránky filosofické a etické.

(Ve Filosofické Jednotě v Praze přednesl prof. Dr. JOS. KAŠPAR.)

Mám k Vám, velect., promluvit něco o katolictví se stránky filosofické a etické. Po brilantní promluvě svého pana předchůdce nechci a nebudu Vás příliš zdržovati; jen několika jiskrami chci osvětliti Vám katolickou *činnost filosofickou* a etickou za posledních let. Povedu Vás hned »in medias res«, ovšem pokud stačí má skromná informace.

Náš katolický učený svět jako vždy, tak i v posledních letech všimal si bedlivě filosofického studia. Máme tu jména, jimiž se můžeme honositi. Je tu jméno nyní velmi často vyslovované kard. Merciera, Balmesovo, Gutberletovo, Wasmannovo, Funkeho, Peschovo, Obermaierovo, de Wulfovo, Sawického, Grabmannovo, Lorenzelliho, u nás Pospíšilovo, Vychodilovo, Kachníkovu a Kratochvíllovo. Moderní katol. filosofie vychází ze středověké scholastiky, je jaksi obnovením scholastiky. Snad se to zdá někomu zaostalým, nepokrokovým. Ale mám za to, že neprávem. Značí-li obnova scholastiky nové hodnocení, nové tvoření soustavy, která by umožnila veškeru věděni spojití, jednotiti, systemisovati, řeši-li aktuální problémy lidského ducha a řeši-li je lépe nežli soudobé systémy ostatní, pak je to filosofie živoucí, pak je to nová budova na pevných starších základech.

A katolická filosofie, ať je to již konservativní *tomismus* nebo náš nynější *novoscholasticismus*, ať je to *novoidealism* Mercierův nebo křesťanský idealismus — ať mírný realismus, značí vždycky jednotný, harmonický názor o veškerenstvu — názor, který náboženství katol. odůvodňuje, ospravedlňuje a prohlubuje. Od Anaxagory, Aristotela přes Alberta Vel., andělského Aquinata jde naše křesťanská filosofie až k Mercierovi a Wulfovi — jde důsledně, jakož jinak filosofia perennis ani jíti nemůže, hájíc své dualistické stanovisko: Je Bůh a svět jím stvořený, jsou dvě podstaty hmotná a duševní, je časnost a věčnost. *Naše nejnovější křesťanská filosofie*, nechť ji již zovou novoidealismus nebo křesťanský idealismus (či zas mírný realismus) nebo *novoscholasticismus* je jen *mohutný výraz odvěké snahy lidského ducha proniknouti za hranici dělící tento svět od světa nadsmyslného, poznati jsoucno transcendentní, poznati to, co se skrývá za zjevy.*

Je jisto, že ucelený a úplný názor na svět bez představy o nadsmyslném, o transcendentnu není možný. Člověk vždy toužil a stále dychtí po vědomostech o záhadné té řiši a proto přirozenou nutností nespokojí se s naukami příbuznými pozitivismu, když nauky ty zřikají se rozřešení těchto zásad (spiritism a theosofism nám toho důkazem). Náš křesťanský novoidealism chce probíratí nepřebírané dosud poklady moudrosti a krásy jak ve filosofii antické, tak i v myšlenkových hloubkách středověku. Tu však nikterak se nechce zastaviti, nýbrž chce postupovati stejným krokem s dobou, chce se přizpůsobiti novým formám životním, chce sledovati se zájmem vše vznešené a dobré, ať se to objeví kdekoliv, *Smělon synthesou chce pak spojití exaktní vědy duchové, vše, co filosofie vyzkoumá a bude pravda, s učením Kristovým. Chce nové ohně zapáliti na výšinách věd a umění a nové průhledy otevřiti duchům laickým po pravdě a kráse.* Činnost lidskou dob minulých i doby dnešní zladiti hodlá v mohutnou harmonii a vytvořiti tak filosofii všelidskou, jednotnou, obecnou — řekněme katolickou.

Philosophia perennis, velká syntesa filosofická, píseň míru, jednoty a lásky, toť snaha a úkol nejnovější křest. filosofie.

Velký vliv na správné hodnocení katol. filosofie má učebné *studium dějin středověku v nové době*. Vídeňský profesor *Martin Grabmann* ve své přednášce »*Der Gegenwartswert der geschichtlichen Erforschung der mittelalterlichen Philosophie*« ukázal, že hluboké studium dějin středověké filosofie ukazuje již cestu ke správnému ocenění dnešní katol. filosofie. Zásluhou katol. učenců přezkoumány obrovské folianty středověkých filosofů a znovu vydány, aby se poznalo, na jakých pevných základech staví novověké filosof. hnutí katol. (Základní díla: *De Wulf*: Histoire de la philosophie médiévale. Lovaň 1912 přel. do němč. *Grabmann*: Geschichte der scholast. Methode, *Willmann*, Freiburg 1909: Geschichte des Idealismus. *Baeumker*: Die christl. Philos. des Mittelalters. Leipzig 1913 a jiné). A mám za to, že by už dnes měl, kdyby vděku znal, svět katolické filosofii býti vděčen. Jen upozorňuji na jediné: Křesťanská myšlenka zůstala a byla v 19. století, kteréž zoveme stoletím přírodovědeckým, ale se silným sklonem k materialismu; *křest. myšlenka byla a zůstala tu jedinou pevnou hradbou proti materialismu*. — A že si tím jistě o všeobecnou osvětu získala zásluhu velecennou — přiznáte sami. (Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Když došlo povolení císaře Ferdinanda ku zřízení české hlavní školy v Praze, svolány schůze, aby se radily o tom, kde a jak zřídit tuto školu. Zvolená komise chodila a zkoušela, která z dosavadních farních škol pražských by se nejlépe k tomu účelu hodila. Dne 8. července 1848 rozhodla se komise *pro farní školu u Panny Marie Sněžné* (u »Františkánů«) čp. 753-II., ležící uprostřed mezi Starým a Novým městem.

Úřední »Pražské Noviny« ze dne 30. srpna 1848 přinesly rozepsání konkursu na učitelská místa při hlavní škole:

»Na české hlavní škole, která dle vysokého ministerského nařízení ze dne 30. března 1848. čís. 253, v Praze zřídití se má, ustanoví se na jisto čtvero učitelů, dva pomocníci a katecheta a to — — — — —

7. Katecheta s ročním služným 600 zl. stříb. K obsazení těchto míst nadaných maticí normálních škol, vypisuje se konkurs, a ti, jižto se za způsobné mají pro jedno nebo druhé místo, se vyzývají, aby své žádosti v české řeči vlastnoručně psané na c. k. gubernium řízené, s náležitými vysvědčeními opatřené, ve čtyřech po sobě sběhlých nedělích u Pražské kníž. arcib. konsistoře dodali, při čemž se ale výslovně určuje, že ti, jichžto náležitá spůsobnost pro žádné místo od jinud zřejmě pojištěna není, podle uznání, zvláštní konkursní zkoušce podrobiti se musejí...

Služné v konkursu pro první dva učitele a katechetu 600 zl. stříbra (první učitel za »obstarávání« »direktorství« měl míti ještě odměnu 200 zl. stříb.), bylo

na tehdejší dobu u přirovnání k jiným školám*) slušné, a proto není s podivením, že žádosti za místa bylo dosti. Žádosti byly odevzdány knížecí arcibiskupskou konsistoří Pražskému magistrátu, aby o nich své dobrozdání podal. Magistrát vrátil potom žádosti konsistoři, která je předložila guberniu.

Farní škola »u Františkánů« shledána však mezitím nevhodnou a zrušený c. k. konvikt pro studující v Panské ulici čís. 3. za vhodnější uznán; ale poněvadž místnosti dosud nebyly uprázdňené, odkázána česká hlavní škola zatím do Novoměstského gymnasia k Piaristům do druhého, na Příkop obráceného, patra. Tam odneseno několik školních lavic, židlí a stolů, a dne 3. listopadu 1848 otevřena nová škola již dáno jméno »Budeč«.

V polovici října byl již oznámen výsledek konkursu: zatímním ředitelem jmenován MUDr. *Karel Amerling* a katechetou *Jan K. Škoda*, který dříve již pověřen byl úkolem sestavení učebnic pro tuto školu, jak patrně z vynesení gubernia ze dne 6. října r. 1848 čís. 49.203, kde se praví, že »týnský kaplan P. Škoda větším dílem již dokončil spracování příkazaných mu knih pro české školy.« (Dr. *F. X. Blanda* a *V. Procházka*: Padesát let prvé české školy v Praze a c. k. českého ústavu ku vzdělání učitelů. »Beseda Učitelská« 1898, str. 14 a násl.)

Když totiž počato roku 1842 s tištěním knih novým pravopisem, uloženo Škodovi, který znám byl svými pracemi v tomto oboru, aby upravit školní knihy novým pravopisem. Škoda, již jako kaplan ve Zlonicích, dle Pařížka, Hanky, Thama, Kysely a Dobrovského upravit: »*Vědomosti stručné o řeči české, pravopisné a mluvnické*«. Nyní uloženo mu bylo, aby i pravopis *Pařízkův*: »*Pravidla české dobropisemnosti*«, který Pařízek čtyřikrát vydal (*Fr. Košák*: »Čeští buditelé a kněz Dominikán«, »Pamětní spis řádu Dominikánského«, Praha 1916, str. 212 a násl.), dle analogického pravopisu přepracoval; elaborát Škodův pak schválen i od tehdejšího profesora řeči a literatury české, *Jana Koubka* (nar. 1805, byl profesorem na Pražské universitě od r. 1839 do své smrti 1854) a *Havlíčkovy »Pražské Noviny«* přinesly o knize velmi příznivý posudek. Také i knihy početní tehdy vydávané v c. k. nor.n. skladě svěřeny ku překladu a úpravě pro české školy Škodovi. Byl Škoda uznaným odborným znalcem pravopisu, literatury a vychovatelství a jemu i úřady zasílaly k posouzení knihy učebné a čítanky. Ve školství bez jeho vědomí nic se tehdy nedálo.

(Pokračování.)

Katechismus v článcích.

(Píše FRANT. KOŠÁK.)

V posledním čísle minul. ročníku »Vychovatele« podali jsme ukázkou z nového katechismu Jindřicha Stieglitze, známého mnichovského katechetického pracovníka. Brněnská »*Hlídká*« (1916. str. 673) referující o nové této knize Stiegli-

*) Postavení učitelstva v Praze bylo zlepšeno roku 1846. Nařídiť vláda dne 22. září 1846 následkem žádostí magistrátu guberniálním dekretem ze dne 30. prosince 1845 čís. 61.183 a konsistoře č. 449, aby přestalo vybírání školného učitelů a aby obec dle normy stanovené pro státní úředníky platila učitelům 19 triviálních škol dle odhadu dosavadních jejich příjmů, a to 10 ročně po 500 zl. k. m., a 9 ročně po 400 zl. k. m., pro budoucnost však, že mají i tito učitelé postoupiti do vyššího platu. Spolu systemisováno 53 míst pro učitelské pomocníky s platem 100—150 zl. k. m., kdežto dřívejší kongrua obnášela 60 zl. k. m. Kromě platu dostávali učitelé i pomocníci od 1. května 1847, kdy nařízení to nabylo právní platnosti, buď naturální byt anebo příbytečné. (Dr. *F. O. Vaněk* příspěvky k dějinám škol Pražských. »Beseda Učitelská« 1899, str. 146.)

tzově: »Grösserer Katechismus« a jeho návrzích pronesených o »Katechismu v člancích« v »Mnichovských Katechetických Listech« 1916, dodává: »Bude u nás jistě dlouho trvati, než myšlenka Pichlerova a Stieglitzova dojde uznání. Ale v zájmu náboženského vědění a života našich dětí bylo by si přát, aby se tak stalo co nejdříve.«

Myšlenka ta není však u nás ani novou, ani snad neproveditelnou; a dovolujeme si tvrditi, že *myšlenka ta u nás pronesena a částečně provedena byla dávno před Pichlerem a Stieglitzem!*

V »Křest. Škole« (r. IX. a X.) v roce 1910 a 1911 v řadě článků »Učiňme vyučování náboženské zajímavým« podány byly nauky našeho katechismu o svátostech v povídkách ze života, jež by se dobře hodily do čítanky-katechismu. Na Moravě ve »Věstníku Jednoty katolických duchovních diecése Brněnské« roku 1914 v čís. 1. rozepisuje se v článku »K úpravě katechismu« farář Ed. Gryc z Benetic o tom, že »vyučování a zároveň vychovávání dělo by se snáze a děti by pro praktický život měly větší užitek, kdyby *katechismus* byl zpracován *v podobě článků* jako v biblické dějeprově nebo v čítankách, a to slohem prostým, jasným; vedle článků byl by miloučký, barevný obrázek o té věci, o níž článek pojednává. Články by byly vzaty z obyčejného života a psány zase pro život. Postup by musel býti od známých věcí k neznámým. Dítě by rádo sáhlo po takovém katechismu s obrázky a dospělí rovněž. Takový katechismus by byl radostí pro katechetu, potěšením dětí, a poučením a opakováním pro dospělé.«

Rozvádí v článku, jak si katechismus ten představuje a navrhuje čtyři sekce (katechetů, spisovatelů, malířů a sekci dogmatickou) ke zpracování katechismu. Článků měl by míti 123 a přídavek a rozdělen by byl na pět částí (Viz: »Věstník Jednoty« VII. str. 7 a násl., neb obsah v »Kř. Škole« XIII. str. 103). Ovšem články byly by delší, ve formě povídek a i básniček; a měl na mysli Gryc vlastně čítanky tři. To ovšem na naše poměry, kdy řu nás na náboženství věnuje se co nejméně, je nemožné, neboť málo dětí by si asi podobné čítanky pořídilo a pak na obsáhlou čítanku bylo by málo času, zvláště když by bylo často potřeba více vykládati článek sám, než jeho jádro náboženské. Naše dvě hodiny týdně, jež jsou určeny náboženství, nestačí nyní, nestačily by tím více na dlouhé články čítanky.

A Gryc sám v jiném článku svém ve »Věstníku Jednoty« (VII. str. 194) praví: »Nabyl jsem toho přesvědčení, že by bylo velmi mnoho obtíží a překážek do budoucna co do provedení této myšlenky. Poměry jsou takové, že katechismus má na dále zůstatí*) a s tím se musíme smířiti.

Podobné návrhy o katechismu-čítance slyšeli jsme také v *prvních schůzích po založení spolku katechetů v král. Českém již před 20 lety*, kdy katecheta Vojt. Šimáček z Plzně vykládal své návrhy a názory o věci té.

Myšlenky ty však, myšlenky faráře Gryae a články o svátostech v »Křest. Škole«, IX. a X. roč., nekryjí se s návrhy Stieglitzovými, **jdou mnohem dále**. Ale myšlenka Stieglitzova a Pichlerova má u nás staršího autora.

Když v Čechách v letech šedesátých minul. stol. otázka úpravy katechismu nabyla čilejšího rázu a silně se vystupovalo proti katechismu vydanému na roz-

*) Přece však podává Gryc nástin několika článků opět ve »Věstníku« v roč. IX. (1916) na str. 37 (o Bohu 11 článků) a na str. 58 (14 článků).

kaz Marie Terezie, jehož po sto let bylo užíváno, dána v paedagogickém časopisu *»Škola a Život«* roku 1862 k zodpovězení veřejná otázka *»V čem se vidí nedostatek obecného katechismu školského a jak by se ve věci dal doplnit a ve způsobě či formě napravit?«* — V *»Odpovědi«* uveřejněné v sešitě IV. (str. 110) píše *Kn. J. Š.* (za značkou tou skryt patrně kněz *Jan Škoda*, katecheta ústavu učitelského a docent katechetiky na fakultě bohoslovecké, který do *»Školy a Života«* přispíval): *»Co do formy pravím že by měl náš katechismus býti i čítankou. Protož by měly citáty z Písma sv. jakož i některé ze sv. Otců spojeny býti i s textem katechismu. — Otázky by se tam nevřadily, neboť přehled obtěžují a dítě matou, ty, jest-li je jich vůbec třeba, mohly by státí pod čarou neb v příloze. Snad by bylo dobře i krátké dobré průpovědi někam vetkati. Dějepis církevní se zvláštním ohledem na českou církev přidati by se mohl, pakli by k čís. II. se nepřidal, což by slušné bylo. I nejpotřebnější modlitby našly by tam dobře místa svého.«*

Podává zároveň i ukázkou, jak si takový katechismus — čítanku představuje. Pro zajímavost a srovnání budiž i tento článek, který má býti úvodem ke katechismu, otištěn.

Povolání člověka.

Bůh všechno, nebe i zem stvořil. Všecko stvořil Bůh k radosti a štěstí. Člověk ale tu na světě nikdy není zcela šťastný. Radosti a statky pozemské nemohou jej nikdy v pravdě šťastným učiniti, poněvadž jsou marné a pomíjivé. Protož takto sobě nařiká nejmoudřejší a nejšťastnější mezi králi, Šalomoun: Nashromáždil jsem sobě stříbra atd. Kaz. 2—8. 11.

Dokonalého štěstí a pravé blaženosti člověk teprve tam u Boha — v radosti nebeské dosáhnouti může. Poznáváje to sv. Augustin volá: Pro sebe jsi nás o Bože stvořil! atd.

K Bohu ale může přijíti jen ten, kdo jej miluje, jeho přikázání zachovává, jemu slouží; aby ale Bohu mohl sloužiti, musí dříve jej a jeho svatou vůli poznati. Člověk jest tedy k tomu na světě, aby Boha poznal, jej miloval, jemu sloužil a nápotom do radosti nebeské vešel.

Že jest to jediné povolání člověka a to nejpotřebnější, dosvědčil sám Spasitel řka: Hleďte nejprv království atd. — Nebo co jest platno člověku, atd. —

Boha a jeho vůli bychom nepoznali, kdyby on sám nám to nebyl zjevil, aniž bychom mu sloužili a k spasení přijíti mohli, kdybychom neužívali prostředků, kteréž k spasení našemu ustanovil. Abychom tedy Boha poznali, jemu sloužiti a spasení byli, a tak povolání svého dosáhli, musíme:

1. všechno věřiti, co Bůh zjevil;
 2. všechna přikázání zachovávat, která Bůh zachovávatí poručil a
 3. musíme prostředků užívati, kteréž Bůh k našemu spasení ustanovil.
- To vše nás učí katechismus, on tedy jedná:
1. o víře,
 2. o přikázáních,
 3. o prostředcích milosti, totiž o svátostech a modlitbě.

Zajímavá tu úplná shoda se zásadami a myšlenkami hlásanými Jindřichem Stieglitzem dnes a téměř před šedesáti lety Janem Škodou. Totéž rozdělení knihy, týž způsob podání, umístění textů a j. Upravený článek Škodův (*»Škola*

a Život« 1862 str. 110), který jsme uvedli, mohl by býti úvodem i ke katechismu Stieglitzovu.

Myšlenka Škodova poněkud provedena, ovšem s jiným rozdělením katechismu, farářem v Hobšovicích, *Klementem Markrabem*, v jeho »Křestansko-katolickém Katechismu« (Praha 1880).

Podobné myšlenky pronáší na pastorální poradě v Dešnici farář *Josef Hausmann* (»Myšlenky o nynějším katechismu« v »Čas. Kat. Duchov.« 1866), který praví: »Vycházíme od stanoviska, že *katechismus býti má čítankou* pro celý život«; touží po ozdobě jeho obrázky, žádá, aby slova Písma svatého nebylo pod čarou, ale v textu samém, aby v příštím vydání z katechismu odstraněn byl způsob, kde se otázky s odpověďmi střídají, aby byl rozdělen na tři části.

Zdaž nebyly úřadně vydané katechismy české v letech sedmdesátých — Pražský a Skočdopolův — aspoň náběhem ku takovému katechismu v člancích? Co dnes si přeje Pichler a co upravuje Stieglitz, k tomu u nás dán podnět již v letech šedesátých a o to činěny aspoň pokusy. Dnes by bylo jen třeba staré naše katechismy {prostudovati, pozměniti, upravit, rozšířiti, uvésti na potřeby času a doby (vnější úprava, obrázky). Snad najdou se pracovníci, kteří chopí se starší myšlenky u nás hlásané a pokračovati budou za našimi staršími vzory. *Co v Čechách před lety bylo navrhováno, dnes z ciziny vydává se jako novinka!*

Nesmíme zapomínati toho, co u nás bylo dobrého a hledati nových vzorů a myšlenek jinde, když u nás dávno byly hlášány, ale, žel Bohu, zůstaly skoro nepovšimnuty! Nezapomeňme, že to, *co jinde se navrhuje dnes, u nás navrhováno bylo před lety* a o to činěny pokusy; pamatujme, že *návrhy podané u nás v novější době, jdou mnohem, mnohem dále!* Ovšem ku *provedení* jich, byť cesta nebyla daleká a neznámá, dnes *marné volání!* Na obsáhlou náboženskou čítanku, nebo lépe čítanky, u nás málo peněz, málo ochoty, málo času a mnoho jiného málo.

FEUILLETON.

Co nás bolí . .

(Píše ANTONÍN JEŽEK.)

Čas vše mění i časy.

»Čechové jsou národ zpěvný,« bylo ode dávna slýcháno s chloubou. Již časné ráno bylo slyšeti čeledína krmícího koně prozpěvovati píseň, která neutuchla ani když za svěžího rána přerýval hroudy ztvrdlé země. Zdálo se, jakoby jeho píseň o závod chtěla letěti vzhůru s ranným skřivánkem, prozpěvujícím chválu svému Bohu, životodárci v nadhvězdných končinách.

Štůr praví, že lidé všude zpívají — »při všech příležitostech, při pracích polních i domácích, při slavnostech rodinných i v zábavných společnostech atd. Slované vyli

duši svou a mysl v pověstech, písních a jednotlivých zpěvích.«

»Zem Čechů velký, krásný hvozd,
jenž zpěvem mocně zvučí,
že srdce mile okřívá
a srdcem být se učí.

A venku, tam ať jakkoliv
se na nás chtějí dívat:
tu přednost máme před světem,
že dovedeme zpívat.

My máme pěvců knížata
a zpěvu statné reky,
nám šumí háje písněmi
a zpívají nám řeky.

Nás matky kojí písněmi,
hech zpívat učí děvu,
my máme po všech končinách
své apoštoly zpěvu.

Protož nechť jiný dobývá
blesku a hromu řevem:
my též umíme kralovat,
leč vítězíme zpěvem.»

»Zpěv jest darem Božím, aby obvese-
loval srdce člověka.« Což teprve zpěv ná-
božný! O něm praví *sv. Efreim*: »Nábožný
zpěv může i kamenná srdce roztavit i slze;
zpívati zbožně jest zaměstnání andělské.«

Proto i církev katolická věnovala mu
patřičnou péči. Sám *sv. Ambrož*, arcibiskup
v Miláně († 397), zvelebují zpěv chrámový
a skládá církevní písně, z nichž až podnes
ozývá se našimi chrámy ku poděkování
»Ambrosianský chvalozpěv — Te Deum.«

Papež Sylvestr zakládá školu pro zpěv.
A Řehoř Veliký († 604) nejen že se obje-
vuje nej přednější spisovatelem své doby,
jest zároveň oprávcem zpěvu chrámového,
jenž po něm slove »gregoriánský«. Zakládá
pěvecké školy a v nich i sám vyučuje.
Umělecký život musikální nalezl v papeži
mocného interpreta. Jeho »cantus firmus«
stal se základem zpěvu církevního i svět-
ského. »Schola cantorum« jím založená po-
ložila další základy vývoji musikálnímu.

V době mocného rozvoje církve katolické
vynalezen zpěv vícehlasý (soprán, alt, tenor,
bas) a zjednodušení soustavy notové. Z této
doby pochází i staročeská píseň »Gospodi,
pomiluj ny«.

A když moc papežská byla v rozkvětu,
při chrámech klášterních objevují se velké
pěvecké sbory, při katedrálních pějí sbory
složené z kněží i laiků. V Čechách o zvele-
bení zpěvu staral se v této době neohrožený
obhájce práv církve i země za řádění Otty
Braniborského, biskup *Tobiáš z Bechyně*.

V této době — v temném středověku —
zbožnost a dětinně důvěrný a radostný názor
světový krásně došli vyjádření ve zpěvu
církevním. »Teprve tak zvanou »písní svato-
vojtěšskou«, praví *Leopold Zvonář*, »kterou
Palacký právem pokládá za cyrilskou, došla
nás melodie, ze které lze s určitostí a ji-
stotou poznati, jakým způsobem křesťanství
naši předkové zpívali«. Musíme s úctou
pohlížeti na zpěv pradávných našich předků...
Tato píseň byla pravou národní. Uvedením
křesťanství dostaly se do Čech také velebné
hymny a písně římské... Sloučením pak
přirozených vloh s horlivým pěstěním říms-
kého chorálního zpěvu dodalo českému zpěvu
nového, velevýznamného rázu, který stal se
vzorem, ba ideálem české duchovní písně.«

Na rozloučenou nám středověk daroval
nové písně duchovní »Narodil se Kristus
Pán«, »Vstalt jest této chvíle« a j.

Písní církevních ujala se s nevšední
láskou *literátská bratrstva* a pěstovala je
úsilovně až do císaře Josefa II. O sebrání
jejich zasloužili se hlavně *jesuita Steyer*,
který vydal český kancionál poprvé s 800,
podruhé s 900. písněmi, nově *Kamarýt*.

Lid zamiloval si nábožné písně a zpíval,
kde bylo možno. Naše starušky vstávaly
s písní na rtech a chválily Boha, že jim
dal dočkati se nového dne. Božena Něm-
cová ve své »Babičce« staví nám vzor sta-
řenky, uctívající Boha nábožnou písní. Od
stařenek učily se děti, v písních nalézaly
zálibu, osvěžení a upokojení mysli.

V. Hálek praví: »I ve zpěvu jest pravá
rozkoš a zábava — jest píseň v nebi zro-
zena a ve smrt život vlévá.« —

Či nezpíval již David, když doprovázel
archu úmluvy na místo jejího určení —
horu Sion? — —

Nastala zimní doba. Krajina sněhem po-
kryta často vysoko; časně z rána však při
mihotavém světélku ubírali se lidé, děti ne-
vyjímaje, do chrámu na Rorate, na něž
každý se těšil. Proč tam šli? Krásné zpěvy
je tam vábily. Čtělí si zazpívati při sporém
světle přinesených svíček. A zpěv vycházel
z úst, ale produševněn, vždyť nesla se
vzlůru tak toužebně ždaná slova: »Rosu
dejte nebes a hůry a oblakové dšněte Spra-
vedlivého«.

Vejdi, poutníče, dnes do našich chrámů
a co uvidíš? Ztrácejí se »Rorate«, někde
jsou dvakrát za týden, jinde až o 7. hod.
a lidé také na ně nevzpomenou. Ještě ně-
kolik věrných oveček; těch starších —,
a mládež úplně chybí. Nejdou staří, nevábí to
ani mladé. Ti dobří, staří katolíci vymírají
a mladí raději spí. Sbory literátské vymřely
k našemu žalu, a chrámový zpěv nejde od
srdce umírá na rtech několika lidí.
A to jest, co nás hněte a bolí.

Umlkla ústa starušek, a když je kladli
do hrobu, zahrabány tam — snad nevě-
domky — i naše překrásné písně. Jedna
ztrácela se po druhé jako lesklé hvězdičky
snášející se s nebes a uhasínající.

Jsi v kostele a co vidíš? Náherna
chrámu tvou mysl obepíná, překrásný oltář
elektrickým světlem ozářen, ale zpěv tak
chabý a nepatrný, třebaž že varhany plnou
silou snaží se ho probuditi na tvých rtech.
Tak bývá o ranní mši sv. a jak to dopadá

při mši sv. školní? Dle toho, jak jest žactvo písním duchovním vycvičeno.

Úkon mše sv. provádějtež žáci, pokud jen lze, posvátným zpěvem církevním, učitelstvu pak se klade na srdce, aby pilně ku pěstování zpěvu církevního přihlíželo. (Výnos min. ze dne 12. května 1877 čís. 16.885 a osnovy předepsané výn. c. k. zemské šk. rady ze dne 18. července 1885 č. 21.032.)

S jakým výsledkem se to děje, přesvědčí nás veřejné vystoupení při službách Božích. Již od třetího školního roku jsou děti povinny účastniti se příslušných bohoslužeb, ale málo jest učitelů, kteří již v této třídě ovičí písně duchovní. Přijde-li c. k. škol. inspektor, dá si snad i v této třídě zazpívati duchovní píseň. Ale té ubohosti! Zpívá učitel s dvěma dětmi a konečně s chvatem si vypůjčuje zpěvník, poněvadž nezná již u druhé sloky slov. A výmluva, že prý jest to pro třetí třídu těžké a málo dětí prý chodí z této třídy do kostela.

Ubohé přiznání toho, který má vychovávat mravně-nábožensky a ponechává vše, co se náboženství týká, katechetovi. Co má on dříve dělati? Zkouseti zažití látky, vykládati novou věc, ptáti se, kdo nebyl v kostele, omlouvatí nebo kárati, zpívati duchovní písně? Snad příliš mnoho na dvě hodiny týdně! A přece to činiti musí, pokud nebude vpravdě učitelstva ka olického, které jest samo prodchnuto láskou ke všemu vznešenému, co směřuje k větší slávě Boží.

Pokud učitelé hráli na varhany, učili také mládež zpívati. Ale od té doby, kdy listy jich vlastni, náboženství valně nepřátelské, jim vyčetly prý nízké služby věnované kostelu, vzdalovali se ho . . . a přestali mládež cvičiti, což jest jejich povinností.

A jeví-li se úpadek při zpěvu chrámovém, jeví se také při zpěvu vůbec. Doznává to *»Český Učitel«* (č. 19. r. 1909). »Přiznivec školy a přítel výchovy národní a umělecké vyslovuje přání, aby se ve škole obecné více než dosud pěstovala případná píseň národní a slibuje si velmi mnoho, zavede-li se do našich škol řádný zpěvník, jenž by obsahoval nejen vybrané české, ale i jinoslavanské nejlepší písně.« A *»Český Západ«* dodává k tomuto článku: »Ano, přiznáváme také a dodáváme, že pěstování národního zpěvu v našich školách kleslo od té doby, co učitelstvo naše z neodůvodněné záští protináboženské vzdalovalo se cvičení kostelních, církevních písní. Se

zpěvem církevním stěhoval se i zpěv národní a jeho místo u dospělejší mládeže ze školy vyšle zaujaly odrhovačky, nesmyslné a znemravňující kuplety.«

Kde zůstalo ministerské nařízení: »Učitelé přihlížejtež k bedlivému učení zpěvu, zvláště pak zpěvu církevnímu?«*) Toto nařízení dáno proto, že se dobře poznalo, že církevní písně již věky svým vznešeným obsahem i hudební krásou povznášely mysl hodných katolíků jak v dobách radostných, tak i ve strastech. Lid miluje církevních písní, s nimi srostl a do chrámu chodí hlavně proto, aby si zazpíval. Tak jsem slyšel na venkově, kde neradi lidé mlčí, zatím co na kruchtě provádí se nějaká lehčí latinská mše sv. V některých německých městech zpívá »plný kostel«.

»Je hrozno, když Bůh neúrodou a morem trestá přísně, však ze všech trestů nejhroznější, když národ nemá písně.« (Hálek.)

Nic neuchvátí a nepovznáší v kostele více jako lidový zpěv za průvodu varhan. Mozarta polily slzy, když v jednom pražském chrámu uslyšel mohutný proud velebné písně »Otče náš, milý Pane!«

»Proto zpěvu nikdo nemá býti ušetřen, buďsi urozený nebo neurozený, nýbrž zvykejte si všichni po příkladu Davidovu zpívati a hlásati Pánu i ve shromáždění svatých, církve nebo školy v soukromí.« (Jan Amos Komenský.)

V písních církevních zračí se tolik vroucnosti, tolik přilnutí k Bohu, tolik oddanosti k Tvůrci, že člověk zapomíná na všechny trudy světa a pohružuje se plnou nadějí ve svém Bohu-Utěšiteli. O té vroucnosti praví *P. Vincenc Brandl*: »Žádná nauka není s to, aby zplodila onu hloubkost citů a skálopevnou bezpečnost ve víru života se osvědčující, onu vroucí touhu po bytosti nejvyšší, která jest Alfa a Omega, která vesmír láskou objímá; žádná nauka nenahradí útěchy plného přesvědčení, že Bůh jest láska než »vroucnost nábožná«. Kdo květ vroucnosti nábožné pozbyl, ten vyplel ze srdce svého nejkrásnější ozdabu života a kdo vroucnosti té za mládí ztratil, ten se oloupil o nejvznešenější city, jež jen nábožná mysl jest s to zrodit.«

*) V *»Uč. Novinách«* praví nějaký učitel: »Neobejdou-li se vaše parády bez nábožných písní, učte se jim sami a nedejte si přebírat zásluhy o větší čest a slávu Boží — učitelem! A ke cvikům kupte si třeba okariny místo pianin, jen dejte škole a učitelům pokoj.« Toť jako výsměch!

»Zrakem vstupuje člověk ve svět, sluchem vstupuje svět do člověka,« praví Oken o zpěvu.

V některých chrámech zařídili věc tak, že regenschori má na chóru vždy několik škole odrostlých děvčat, které jsou vůdčí při zpěvu chrámovém. Tím se úpadek trochu zmenšuje. Vyskytli se však dobrodincové chrámu, kteří se starali o to, aby doslova se splnila slova: »Mulier tacet in Ecclesia« a chtěli ženu odstraniti i z chóru. Dokazovali to chtěli z »Motu proprio«, vydaného r. 1903. Arcit, že v intenci samého papeže to nebylo, ukázalo se z jeho řeči k arcibiskupu Mesmerovi z Milwaukee, když pravil Pius X.: »Na stížnost, že byste se bez žen na kůru neobešli, pravím, nuže tedy ať zpívají, ať se však dobře chovají, ale ať nedovoluje se jim pěstovati v chrámě zpěv theatrální a světský.«

Kde mše sv. školní jest zároveň farní, může tento system valně prospěti, aby mládež měla jakési vedení; pozorujeme totiž, že až na malé výjimky učitelstvo dozírající úst ani neotevře.

Konečně veškerá bolest tkví také v tom, že *žactvo nemá jednotných zpěvníků*, z nichž by zpívalo. Před několika desítkami let byli jsme radostí nadšeni, když nám učitel za velmi slušné chování dal sešit nebo péro. Časy se změnily. nyní jest mládež zvyklá, aby vše dostala ze školy půjčeno nebo darováno. Podobně lze říci i o zpěvníku. Jest třeba, aby z peněz na náboženské pomůcky bylo časem něco věnováno na zakoupení zpěvníků, které by se mládeži půjčily jako jiné učebné knihy. Snad by to přineslo i trochu lásky k domu Božímu. Co má dítě jinak v kostele dělati: zpívat nemůže, modliti se nemá z čeho, tudíž stojí bez myšlenek, nevyrušuje-li sebe i jiné stálým otáčením, hraním nebo mluvením.

Ø jednotném zpěvníku bylo mnoho mluveno, aby byl praktický, laciný atd. Konečně se proslechlo, že bude vydán c. k. knihoskladem, což bylo by zvláště za nynějších poměrů velikou zásluhou a dobrodiním. Jak bude vydán — jistě s péčí směrodatných kruhů — sáhnou po něm steré ruce. A tím padla by i výmluva některých učitelů, že žactvo nemá z čeho zpívat. To by byl obzav na ránu, která tolik bolí, když vidíme skoro plný chrám, ale slyšíme málo zpívati.

Kéž rozezvučí se celý kraj, celá příroda nechť vyní v nový hymnus a píseň vyztrýská se srdce rozradostněného jako skřívanek vzletí nad širé lány ku chvále Boha — životodárce!

SMĚS.

Po správném rozpoznání správné prostředky. »*Věstník*« učitelský z 5. ledna praví toto: »Čím temnější je politická situace národní, tím více zřetele vyžadují jeho zájmy kulturní. Národ, který ztrácí na jedné straně, musí získávat na jiné. Čím je národ sevřenější politicky, tím pevněji si státi musí hospodářsky a kulturně. Tu tím větší význam má pro něho škola. Česká škola po válce nabývá jiného významu, než měla před válkou. Ve škole vězí velmi značný kus sebezachování našeho národa, símě jeho budoucích kulturních rozmachů. Ať se naši škola dostane po válce jakéhokoliv úředního rámce, duch může býti jen jeden: školou nahrazovati se budou musit ztráty, které nám přivodila válka a školou na půdě ryze kulturní čeliti se musí oné nejistotě, do které národ náš byl uvržen. Český národ potřebuje nové obrozené silné školy.« — O pravdivosti slov není pochyby. I my věříme v potřebu školou obroditi. Dáti jí jednotný, určitý cíl, pevného ducha. Válku přivodil všeobecný odklon lidstva od ideálních statků k hodnotám materiálním. Škola nejprve musí začít pěstovat ideální statky národu: kulturu, založenou na věčných pravdách náboženství, a pevný charakter. A toho bez pevného mravního základu docíliti nelze.

r.
Česká škola ve třetím válečném roce. F. V. Moravec v delším článku v »*Národ. Listech*« (6. I. t. m.) uvažuje o škole a učitelstvu a píše mimo jiné: »Všechny podmínky školské práce se tuze stížily. Řady učitelstva válkou silně prořídly a zbylí učitelové učí ve třídách spojených a přeplněných. Kde zabráný jsou budovy školní pro účely válečné, stíhají se dvě školy v jedné budově. Jinde jednotlivé třídy, jichž učebny propůjčeny jsou účelům aprovisačním, přecházejí hodinu od hodiny po budově do uprázdněných místností. Také pravidelná docházka školní, základní podmínka školního úspěchu, je podstatně ohrožována shonem po potravinách, obtížemi vyživovacími, výpomocnou prací dětskou aj. K tomu všemu právě letos objevil se ci-

telný nedostatek učebnic, vzniklý nařízenou revisí učebních textů a zdražením papíru, jakož i nedostatek učebních a psacích pomůcek, odůvodňovaný zmenšením příslušného nákladu a zvýšením cen. Vedle toho trpí děti nedostatkem obuvi a školy některé nemají dost paliva. To vše doléhá na školu tak tísnivě, že je třeba vyvinouti největší energii, aby všechny tyto svízele byly překonány a škola byla udržována v chodu. Nyní pak přimysleme si k tomu neuvěřitelně bédné hmotné postavení učitelstva. Materiální situace učitelstva je tak hrozná, že věru není stavu s pevným platem, jehož ubohost snesla je srovnání s bídou učitele, hlavního činitele školy a tím směřodatného činitele ve výchově mládeže, naší budoucnosti. Znamé politické rozpory vnitřní znemožnily opatření úprav materiálního postavení učitelstva pevný základ a za sto dvacetpět týdnů, kdy válka trvá, neměli příslušní činitelé dosud kdy, aby napravili, co bylo zmeškáno, nerozpomenuli se na školu, která přirozeně musí trpět, je-li učitelstvo na kraji materiálního úpadku. Došlo tak daleko, že kterýkoli žák odmítl by jako mzdu za výpomoc při práci ve dni feriální onen peníz (dvě koruny), který dostává mladý učitel platu na den, a možno směle a bez jakékoliv nadsázky říci, že není učitele v Čechách, který by mohl sebe a svoji rodinu v dnešních drahotných poměrech při zcela skromných potřebách uživit jenom ze svého služného. V době, kdy nejposlednější přidávác na stavbě zdražil svoji práci, kdy životní potřeby stouply mnohonásobně v ceně, dostává se dosud učitel služného, které nestačí ani k uhájení prostých životních potřeb, které by nebylo postačilo ani v době předválečné. . . . Výstřední foto ličení týká se nejen učitelů, ale i katechetů. —š—

Blízká budoucnost školy důkladně zreviduje a přerodí k novému životu, tak píše v novoroční úvaze v »Nár. List.« školský referent F. V. Moravec a oznamuje pohotovost učitelstva: »Učitelstvo české, jak jeho tiskové i spolkové projevy dokazují, jest si plně vědomo vážnosti doby a připravuje se ideově do blízké budoucnosti, poznávajíc, že nová doba přinese podstatné změny v organizaci školské a vnitřním životě školy národní. Orientuje se po odborné literatuře cizí, poznávajíc, jak právě přítomné děje válečné zhodnotily lidové vzdělání a tušíc, že nová doba bude mít

nové potřeby kulturní i hospodářské, očekává české učitelstvo najisto, že blízká budoucnost školu národní důkladně zreviduje a přerodí k novému životu. Třetí válečný rok je české škole obdobím strádání a vy-silující práce, ale zároveň dobou klíčeni nových myšlenek, nových nadějí a snah chvíli příprav pro nejbližší dobu renesance kdy učitelstvu a škole, jako pěstitelce mládeže, jediné naší budoucnosti, připadne veliký a přechodný úkol v kultuře národa.«

—š—

Z výroční zprávy Ústřední Matice Školské. Účet příjmů a vydání r. 1915 konstatuje, že bylo příjmů K 745.416.08, vydání K 830.053.40, takže jest schodek K 84.636.08. Čisté matiční jmění mimo jmění cizí a fondové činilo K 984.519.12. — Celkový počet škol v roce 1915 činil 162; žáků na všech školách a opatrovních bylo 11.172, z čehož pouze na obecných školách 7712. Tříd a oddělení bylo 222. —š—

Učitelé aktivními důstojníky. »Škola měšťanská« oznamuje v posledním čísle (8. XII.), že učitel v Praze K. Doležal, vstoupil jako aktivní důstojník do služby vojenské a je to p.vní případ. — »Frei Schulzeitung« před časem vyzývala učitelstvo, aby se dalo aktivovati, a je již asi 10 něm. učitelů aktivními důstojníky.

—š—

Nová mravouka pro střední školy od prof. Š. Pokoje. Aby vdp. kolegové měli ušetřeno dopisování, oznamujeme jim všechna potřebná data. Vyšlo zvláštní vydání pro gymnasia a zvláštní pro realky nákladem c. k. školního knihoskladu v Praze. Cena výtisku vázaného 2 K 10 h. Tato mravouka jest schválena nejdůstojnějším knížecím arcibiskupským ordinariátem v Praze dne 10. prosince 1913, čís. 16.223; bisk. ordinariátem v Č. Budějovicích dne 21. října 1914, čís. 10.426, bisk. ordinariátem v Litoměřicích dne 9. března 1915, čís. 2089; bisk. ordinariátem v Hradci Králové dne 28. března 1915, čís. 2035; bisk. konsistóri v Brně dne 10. září 1916, čís. 3895; a c. k. ministerstvem kultu a vyučování dne 6. listopadu 1914, čís. 46.754. Aprobace ministerská jest uveřejněna ve Věstníku ministerském z r. 1914, str. 617. Odborné posudky lze čísti ve Vychovateli ze dne 15. prosince 1914, čís. 21, str. 228, a ve Věstníku katolického duchovenstva ze dne 25. prosince 1914, čís. 7, str. 110.

Vychovatel* vychází 1. a 15. každého měsíce a předává se v administraci celoročně 7 korun, pololetně 3-50 K. Do krajin nemeckých předplácí se na „vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí v korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zanořené. Alumnům, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sběratelé dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Organ

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákoví, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetický přijíma r. kopii redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Náboženství a kultura. — O katolictví se stránky filosofické a etické. — Z dějin české katechetiky. — Směs.

Náboženství a kultura.

(Z náboženských essayí SPALDINGOVÝCH přeložil VACLAV LANKAŠ.)

(Pokračování.)

Přijmeme klidně a ochotně criticismus, odkrývající naše nedostatky v poznání a jemnosti. Již to bude povzbuzením a krokem k lepšímu. *Doba, v níž bylo možno myslet, že vše, co jest americké, jest i výborné, je, na šěstí, již pryč,* a větší důvěrnost a styk s historií, literaturou a mravy jiných národů seřel hodně svěžest z naší domýšlivosti. Protivenství a neštěstí také nám dala dobrá ponaučení. Každý muž může mít hlasovací právo, každé dítě může mít přístup do školy, a doba přece může být stále neklidná; růst národního bohatství nemusí chránit davu před chudobou a utrpením, a růst inteligence může spoluexistovati s mravním úpadkem a se ztrátou víry.

Pro Američany není osudno — dí *Arnold* — že nemají žádných náboženských zřízení a žádných účinných středisk vysoké kultury; ale *osudným pro ně je, že poslouchají pochlebníků a věří, že jsou nejinteligentnějším národem světa, ač v inteligenci, brané v pravém a plodném slova smyslu, právě oni zůstávají pozadu.*

Připustíme-li vše, i to nejhorší, co o nás, v této věci možno říci, musí přece i nepřátelé připustiti, že příprava pro vyšší kulturu u nás byla provedena a že existuje za velmi příznivých okolností. V našem výchovném mechanismu možno jistě nalézt velké chyby. Koleje a university jsou dozajista dosti nedokonalé a často překážkou rozvoji inteligence. Než tu je prostředek pomoci a zlepšení v našich rukou.

Naše bohatství a průmyslnost kladou v dosah náš vše, co lze penězi vykonati; a obtíže, které by nemohly být překonány vážnou věrou v ideál kulturu hlášený a předváděný, neexistují. Důležitou je pro nás jen otázka, zda tento ideál by mohl vznítit náš obdiv a lásku. Velký počet upřímných a osvícených mužů, reprezentujících sporné tendence a různé školy myšlení, dívá se na kulturní ideál jako na falešný a nejlepším zájmům lidským škodlivý, a námitky jejich jsou četny a závažny. Davy, dí, nemají ani příležitosti ke kultuře ani touhy

po ní; a je dobře, že tomu tak; neboť oddání se tomuto ideálu skrývá v sobě neklamnou tendenci, oslabovati horlivost pro všeobecné blaho.

Kulturní lidé drží se opodál davu a jsou bez zájmu pro denní praktické otázky. Žijí ve vysněném kraji poesie a vědomí své neschopnosti pomoci nějaké věci ku předu, spokojují se kriticismem, který mate přesvědčení a oslabuje horlivost v jednání. Káží dosti hlučně, že cíl života je čin a ne myšlenka, a přece i jejich příklad i jejich učení směřuje zatemnit všechny životní způsoby, v nichž lidé si navykli pracovati a jednati.

Goethe píše básně a zachovává filosofickou jasnost uprostřed děsivých nehod své vlasti, na niž, jak zdá se, vůbec zapomněl. *Carlyle* po půl století plisně své bližní, nepřijímá ani víry, ani vědy, ani sám nejedná, ani neukazuje jiným, jak mají pracovati k dobrému cíli a výsledku. *Arnold* upřímně připouští, že netouží, aby viděl kulturní lidi obdařené a pověřené mocí, a kdyby se ho krajané ptali o radu v otázkách právě akutních, mohl by, prý, jen se Sokratem opakovati: »Poznej sebe sama.« Když Francie leží křučena a krvácející u nohou Germanie, *Renan* odchází v klidné zátiší, aby skládal platonské dialogy, v nichž dává výraz svému zhrdání davem a své nedůvěře ke všem lidovým hnutím stotí. Zdá se tudíž, že kultura vytváří skeptické a zšenštilé duchové zvyky, které jsou nesrovnatelný se silným a trvalým přesvědčením, a důsledně, že ničí odvahy a dusí nadšení, bez nichž člověk nemůže vykonati něco velikého v životě. A *Fr. Harrison* nemá cele nepravdu, myslí-li, že kulturní lidé jsou ve společnosti jen třídou odpovědných bytostí, jichž nemožno bez nebezpečnosti pověřiti mocí. To dí o Anglii a beze vztahu k Americe, kde stěží možno říci, že by tato třída existovala; a i kdyby snad mohutněla a k moci dospívala tato strana, není třeba se strachovati o naše státníky, jichž duševní fondy jsou takové, že dostávají požadavků na ně kladeným.

Vyznavači kultury, tvrdí se dále, jsou šířitelé kosmopolitického a nenárodního ducha, podkopávajícího vlastenectví, řídícího pozornost k nemčznému ideálu a zbavujícího lidi jich zděděného charakteru, který, i když má snad ty neb ony vady, je přece podstatným základem cnosti a dokonalosti. Výchova oděraná od národního genia, stejně jako od rodiny, nemůže býti žádnou jinou účinnou silou nahrazena, a kosmopolitismus, ji ignorující, směřuje nezbytně vytvořiti povahu podobnou povaze ideálního epikurejce, který se nám líčí jako lhotejný k veřejným věcem a osudu říše, a nepodrobený nějaké takové slabosti, jako je soucit pro chudáka nebo závist k bohatci. Dle tohoto názoru je tudíž kultura pro patriotismus neblaha, ano ničiva.

(Pokračování.)

0 katolictví se stránky filosofické a etické.

(Ve Filosofické Jednotě v Praze přednesl prof. Dr. JOS. KAŠPAR.)

(Pokračování.)

Ale nemohu se tu zdržovati déle. Pronesl jsem tu slovo *osvěta*. Velečení, církev naše osvěcovala vždy. Vždyť měla za vzor Toho, kterýž řekl: »*Ego sum lux mundi*. Já jsem světlo světa«. A tomu zůstala věrná i za dob posledních. Nebudu vám tu vyprávěti o církvi; katolicismus a církev naše je jistě jedno a totéž, o založených universitách, klášterích, knihovnách; ale chci vás upozornit na *osvětovou činnost našich katolických misionářů*. »Euntes in universum mundum.

Jděte do celého světa«. A misionáři katoličtí jdou a najdete je dnes všude na světě. Nyní pracuje v zámořských misiích 12 500 kněží, mezi nimi asi 5.000 kněží domorodských. Jim vydatně v záslužném díle pomáhá 23 000 katechetů a řeholních bratrů a sester misijních. Věru veliký to zástup, silné vojsko 35 tisíc nadšených a povolanych Božích bojovníků, průkopníků nejen lepšího poznání Boha, nýbrž i pravé osvěty a vzdělanosti.

Vizte aspoň ještě jejich etickou a humaní činnost. V Africe za posledních desítek let zřídili katol. misionáři 2200 nemocnic, útulků a jiných dobročinných ústavů. Více než 1 milion trpících nalezlo tam ošetření. V Číně postavili 700 velkých nemocnic a 270 sirotčinců. V Indii ve 200 chudobincích a útulcích bylo ošetřováno od katol. řeholnic a řeholníků za jeden rok 12 tisíc nemocných a potřebných.

A nesmím pomlčet o spolku, k němuž snad náleží i dítě někoho z Vás — a *spolku dětství Ježíšova*, založeného v Paříži 1843. Členy tohoto spolku jsou dívky, které svými haléři pomáhají misionářům vykupovat pohanské děti z otroctví, a nebo zachraňovat děti pohozené, jak tomu dosud na př. v Číně. Slyšte, velectění, že v r. 1913 bylo tímto spolkem od smrti zachráněno aneb vykoupěno z otroctví 23.000 pohanských dětí a řádně vychováno. Za rok 1913 vybraly katol. děti v tomto spolku 4 mil. korun. Je to pěkná suma, ale ještě daleko nestačí. U nás v Praze na misie vůbec sešlo se na darech v sodalitě sv. Petra Klavera 31.687 K. Hle, to jen jedna jiskérka, osvětlující dnešní kulturní činnost katol. církve.

A nemohu pomlčet o *řádu Salesiánů*. Jeho zakladatelem byl kněz *Jan Bosco* v letech 70. 19. stol. v Turíně. Zakládal ústavy pro opuštěnou zanedbanou mládež. Dnes Salesiani mají 160 domů, v nich 150.000 mladých lidí na vychování. Učí se tam hlavně řemeslům. Dnes opouští ročně domy Boscovy 18.000 zdatných řemeslníků. Není to zase kus záslužné, obětavé, nezištné, osvětové kulturní práce? Ale nemohu se tu zdržeti déle a spěchám, když jste si tak přáli, abych Vám pověděl něco o katolictví *se stránky etické*.

Katolická církev mravně povznášela lidstvo vždycky. Vždyť jí byl *mravním ideálem Kristus*, který o sobě řekl: »Kdo z Vás může mne vinit z hřichu?« Její ideálem byl a je Kristus, o němž nám přesvědčeným katolíkům ze srdce kdysi napsal *Hellinger*: »Pravda jasná jako sluneční paprsek, svatost čistá jako světlo, spravedlnost, jež duše proniká až do nejménějších záhybů, láska, která ničeho nechce a si nežádá, leč jen všude roznést slitování, milost, pokoj a blaženost, to je Bůh — a vše to byl Ježíš Kristus. A když katolictví má tento ideál dosud, když Kristus, Syn Boží a Syn člověka, je mu dosud nedostižným vzorem, tu zajisté taková nauka musí povznášeti, musí mravně zušlechťovati. Katolíkům pravým není možno, aby někdy zapomněli slov božského mistra: »Buďte dokonalí jako Otec váš v nebesích dokonalý jest!«

A chcete vědět, co mimo vznešený, čistý, božský a lidský zjev Syna Božího působí na katolické mysli zvlášť mravně ušlechtilé? Co je mravně vzdělává nejvíc? Je to *kult eucharistie*, nejsvětější svátosti oltářní. Kristus, Bůh všemohoucí a nejlepší s námi a my s ním, sestupující k nám pod rouškou chleba a vína, Kristus v nás a my v něm, chápete, jaká síla, jaká slast rozleje se pak v srdci přesvědčeného katolika? O nedivte se pak, že katolík, když cítí tíhu života, dovede tak vroucně k eucharistickému Kristu zavolat: »O salutaris hostia, quae

caeli pandis ostium; bella premunt hostilia, da robur, fer auxilium«. Eucharistie je nejvydatnější zárukou soukromé a veřejné mravnosti, kdo hodně přijímá a je si vědom, v jaké přátelství vchází se Spasitelem, jistě že se bojí hříchem zneuctíti duši i své tělo, o němž ví, že bylo svatostánkem Páně. *Eucharistie učí rovnosti lidské*, stůl Páně je společný všem, u Božího stolu není bohatých, není chudých, vznešených ani nízkých, nýbrž všichni jsou bratři u otcovského stolu. První křesťané měli společný stůl Boží i vezdejší chléb.

Eucharistické kongresy volají všechny cititele Kristovy k společné jeho oslavě a *učí tak národní snášenlivosti a smířlivosti*. Eucharistie, oběť nejsvětějšího a nejnevinnějšího Syna Božího odstranila ze společnosti lidské hrůzu krvavých lidských obětí, jež přinašeli svým bohům před Kristem všichni pohanští národové i nejvzdělanější. Eucharistický Kristus je proto opravdu vznešený učitel nejprřednějších sociálních ctností.

A je pravda, že všechna umění závodí, aby oslavila eucharistického Krista. Nejmhutnější jeho oslavou jsou zajisté *gotické katedrály* a v nich chóry, kněžšišě, kteréž by nikdy nebyly vznikly, kdyby nebylo svatostánku. Ano, co velikého kdys v církvi bylo vykonáno, čemu žehnala chudina, nemoc, bolesti zoufalství k tomu všemu ze svatostánku dán byl popud, a dána byla síla. A když to vše povážím, zasmutí se mi duše, když slyším, že katolická eucharistie je sakramentální magie ne starší 6 století.

Přinesl jsem několik eucharistických ilustrací z katakomb z počátku 2 stol. a pohled na ně nás přesvědčí, že víra naše v eucharistii je tak stará, jako církev, jako křesťanství samo. Ryba na nich značí Krista, vidíte tam oltář, obětní stůl i sv. přijímání.

(Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Učitelský sbor české hlavní školy uznáv, že dosavadní vzdělávání učitelských chovanců jest nedostatečné, žádal na příslušných místech, aby při nové české hlavní škole otevřen byl také *ústav ku vzdělávání učitelů* pro české triviální a hlavní školy. Krok ten byl na vyšších místech uznán a schválen, a ústav učitelský o dvou ročnících povolen. Potvrzen byl minister. výnosem roku 1849 dne 2. října čís. 6695 a na roveň postaven německému na Malé Straně.

Do té doby vzdělávali se jinochové na učitelství pro české triviální školy v Praze u sv. Jindřicha, kde roku 1836 zřízena »*Průpravná*«, »*praeparandie*«, z níž vycházeli však jen »školní pomocníci« (Schulgehilfen), kteří ke konečnému dosazení na místa učitelská, i při venkovských školách triviálních, měli třeba vysvědčení z Malostranské německé cis. kr. školy normální. Zprvu trval školní běh na této »průpravně« pouze 6 měsíců, později rok a posléze dva roky, a to až do roku 1848, kdy založením »Budče« stala se »průpravná« zbytečnou. Dále než tato »průpravná« trvaly venkovské »praeparandie«, zřízené při krajských hlavních školách, které trvaly až do zavedení nového řádu vyučovacího ve školním roce 1854—5. Německá »praeparandie« v Praze byla při hlavní chlapecké škole u Matky Boží před Týnem, která na podnět kníž. arc. konsistoře nařízením vlády

ze dne 8. července 1819 pro kandidáty škol triviálních při této škole byla zřízena. Pro hlavní školy, do té doby pouze německé, vzdělávali se učitelští kandidáti jedině na německé normální škole na Malé Straně v Praze.

První česká hlavní škola a ústav učitelský v »Budči« začaly první školní rok dne 7. listopadu 1848 vzýváním Ducha sv. v kostele Piaristickém a na jezírí počalo vyučování. Náboženství vyučoval ve všech třídách katecheta *Jan Karel Škoda*, známý spisovatel, bývalý kaplan u Panny Marie v Týně, kdysi v semináři spolužák profesora české pastorálky, Jana Fabiana.

Bylo již pověděno, že Škoda upravoval školní knihy novým pravopisem. Zajímavo, jakých knih užíváno v jeho době na českém ústavu učitelském při vyučování náboženství. *Helfert* ve svém spisu o Rakouském školství (*J. A. Helfert: »System der österreichischen Volksschule«*, Prag 1861) uvádí v § 81. seznam knih, které ministerským výnosem ze dne 29. srpna 1858 čís. 14811 ex 1857 uznány, že se ku vzdělání kandidátů učitelství hodí. Jsou to na prvním místě všechny na národních a hlavních školách předepsané učebnice a pak některé knihy pomocné.

Předepsanými učebnicemi náboženství (*Helfert* l. c. 287) byly:

Malý katechismus s otázkami a odpověďmi;

Malá kniha k čtení v učení náboženství, — vydaná v Pražském knihoskladu;

Katechismus pro obecné školy;

Velká kniha k čtení — učení náboženství;

Reči, Epištoly a Evangelia;*)

Biblická dějprava starého i nového zákona pro školy obecné od *Josefa Kreisingra*.

Na školách německých zavedena byla *dějprava Dr. Schustera*. Uvedená česká dějprava byla sepsána a vydána prvním ředitelem a katechetou hlavní školy v Rokycanech (zřízené r. 1844) *Josefem Kreisingrem* (nar. 1807, zemřel 1861) roku 1849, s názvem: *»Biblická dějprava s obrazem církve katolické«*. Dostalo se jí schválení ministerstva osvěty, a vydávána pak jako předepsaná školní učebnice školním knihoskladem ve Vídni a v Praze, až do vydání a zavedení nové, překladu to dějpravy Schusterovy, jež pořídil *František Srdínko*: *»Schusterův Biblický dějepis starého i nového zákona pro obecné školy. S 52 obrázky a mapkou.«* Praha 1863. Biblickému dějepisu tomuto dostalo se všeobecného schválení, otiskován stále (se změnou roku 1880), a až posud je na mnohých školách v užívání.

V obširném seznamu *Helfertově* (l. c. 69 a násl.) uvedeny jak pro učitelstvo tak pro žáky tyto *pomocné knihy* k vyučování náboženství:

Josef Fabian Jádru katolického náboženství. Praha 1851. Kronberger. Dílo to, jež vyšlo v letech 1849—51., sepsal Jos. Fabian, vicerektor kníž. arc. semináře za pomoci *Františka Douchy*, kněze a spisovatele (nar. 1810, zemř. 1884). Kniha byla upravena jako učebnice pro gymnasia (viz o ní výše).

Ant. Vojt. Hnojek: »Katechismus o svatých obřadech církve katolické.« Praha 1846. Hess. A. V. Hnojek (n. 1799 z. 1865) byl od roku 1824 do 1831

*) O těchto knihách vydaných Pražským knihoskladem, promluveno v čl. 4. »Obrazy« ve »Vychovateli« XXXI. 1. str. 25 a násl.

profesorem pastorálky v Litoměřicích; počítán k nejosvětenějším kněžím své doby a k nejhodnovějším vlastencům, pečlivým o vzdělání lidu v jazyce českém. Vydal mnoho spisů, jež zaváděny do škol. »Katechismus o sv. obřadech« zaveden na gymnasiích; oblíbený spis jeho: »Nebe a země Klíč čili všesrozumitelné začátkové učení o nebi a zemi« (Praha 1843), byl používán i na hlavní škole při vyučování zeměpisu. Pomocnou knihou pro vyučování náboženství byla i jeho: »*Evangelia na všechny neděle a svátky všesrozumitelně vyložena*«. (Praha 1861. Rohlíček).

Jos. A. Šrůtek: Liturgika čili svaté obřady a ceremonie dle Rippea a Hiemiobena, nákladem Dědictví sv. Jana N. dvakrát vydaná (1852 a 1855).

Katolický katechismus Řezenský. Praha, c. k. škol. Knihosklad 1836. Úplný název katechismu toho byl: »Katolický katechismus s nákresem dějin náboženství podle Katechismu Řezenského«. (O něm pojednáno v článku dalším: »Katechismus«.)

Antonín Hejbal: Katolický katechismus v otázkách a odpovědích. (Brno 1855. Karafiát.) Tato kniha nazvaná spisovatelem »rukověť u přednášení a vysvětlování katechismu pro druhou třídu obecních škol«, podává způsobem vyptávacím celý katechismus, a stala se, jak v předmluvě ku třetímu vydání (r. 1860) spisovatel píše: »v několika učitelských seminářích školní knihou«. Ant. Hejbal (nar. 1814, zem. 1866) kněz arcidiec. olomoucké, vydal i jiné náboženské knihy: »Katolickou dogmatiku čili Učení víry katol. pro lid obecný« (1861) a »Výklad na evangelia« (1859), jež došly obliby.

J. R. Macan: Výbor příkladů na veškeré učení katolického náboženství. (Praha 1850. Haase.) Jakub Raf. Macan, český theologický spisovatel (n. 1793, z. 1849), vydal četné spisy, které jsou velmi praktickými pomůckami pro lid.

Hugo Karlík: Životy, skutky a utrpení svatých a světic Božích. Nákladem Dědictví sv. Jana N. v Praze vyšly legendy o svatých s rozjímáním o ctnostech jejich, od kapitulára kanonie v Teplé Hugona Jana Karlíka (nar. 1807, zemřel 1894) v pěti dílech (1845. 48. 50. 56. 58.) Dilo to došlo veliké obliby mezi lidem.

Tom. Procházka: Putování Krista Pána po svaté zemi. Vyšlo jako první podíl »Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje« v Brně r. 1853. Tomáš Novák (n. 1803 z. 1858) byl spolukaplanem Sušilovým v Olbramovicích a později v Ivančicích učitelem B. M. Kuldy.

Česká bible. Praha-Haase. — V cis. král. skladu knih byla r. 1804 vydána bible od proslulého spisovatele *Františka Faustina Procházky* (n. 1749 z. 1809) Z podnětu Marie Terezie arcibiskup pražský (1764—1793) Ant. Petr hrabě Příchovský uložil kněžím řádu Pavlánského, Fr. F. Procházce a Václ. Fort. Durychovi (n. 1735 z. 1802), velikému znateli jazyků slovanských, postarati se o lidové vydání Písma svatého. Na podkladě textu Svatováclavské bible z r. 1771, ale při tom na základě kritického srovnávání s Vulgatou a důkladné revise jazykové oba učení auktoři vydali: »*Bibli českou, to jest celé svaté Písmo*« (1778 1780). Leč Procházka práci stále zdokonaloval, přihlédaje k textu řeckému a ku překladu bible králické a výsledkem toho byly: »*Písmo svaté Nového Zákona*« (1876) a »*Bibli česká, to jest celé Písmo Starého i Nového Zákona*« (1804 ve dvou svazcích). Když byla rozprodána, pečováno o to,

aby opět Pismo svaté vydáno bylo. Arcibiskup Pražský Alois Josef *svoobodný pán ze Schrenků* (1838—1849) udělil k tomu církevní povolení a několik kněží arcidiecese Pražské, jalo se dle Procházkovy bible text Pisma svatého přehlížeti a opravovati s použitím německého vydání Dr. Jos. Frant. Alliolioho. Redakci tohoto díla převzal *Jan Krbec*, rektor u sv. Jiří na hradě Pražském. Synové Bohumila Haase vzali tuto bibli do nákladu a roku 1851 byla dotištěna. V krátkém čase bylo 5000 exemplářů, celý náklad, rozprodáno; a tu s povolením kníž. arcib. konsistoře Pražské vyšlo druhé vydání této bible r. 1857 nákladem »Dědictví sv. Jana N.« ve 20 000 exemplářích, tiskem k. arc. knihtiskárny. Nemělo však rychlého odbytu jako vydání první a prodáváno ještě v letech devadesátých minul. stol. za sníženou cenu 1 zl. r. m. Tištěno bylo německou literou, ale pravopisu užíváno nynějšího.

(Pokračování.)

SMĚS.

K očistě mateřského jazyka. Nedávny výnos c. k. zemské školní rady, jež vyzývá k pečlivému šetření mateřštiny a nabádá k tomu, by všechny cizí, zbytečné výrazy hradily se domácími, provází »Věstník organisovaného učitelstva« v čísle z 19. ledna touto úvahou:

»Nelze pochybovati, že pomocí školy dá se mnoho působiti k zvelebení naší mateřské řeči, ale současně dá se mnoho působiti i mimo školu. V tomto směru záležitosti bude mnoho na učitelstvu, poněvadž právě učitelstvo má mnoho příležitosti, aby jeho jazykové snahy vnikly do nejširších vrstev národních.

Novou dobou zachváčeno bylo naše mladé pokolení horečnou snahou, aby lesklými obraty a překvapujícími výrazy, vztáými z cizích jazyků, budilo se zdání o duchaplnosti a slohové bohatosti těch, kdo piší. Tak se naše písemnictví nejen vzdalovalo víc a více od národa prostých čtenářů, ale i od oně ryzosti, kteráž jest nitrem každé hodnotné povahy. Nové naše písemnictví vzdalovalo se od pravého češství a tím vnitřně se hroutilo, v našem českém slova smyslu upadalo a stávalo se zaměstnáním těch, kdož sice česky psali, ale česky mluvíti a mysliti nedovedli.«

Zcela správně. S mezinárodností dostavovala se i mezinárodní mluva. Svéráznosti ubývalo, poněvadž mizela láska k »daru jazyka,« k mateřštině. Dostavovaly se cizomluvy shora i zdola. Prostřední intelligent dlužil se formu řeči jednak od cizích myslitelů, jednak ze samorostlé podskaláčtiny.

Zejména tato nabývala již i v lepší společnosti domovského práva. Změnil-li úřední výnos poměry, je ovšem otázkou budoucnosti.

— r —

Česká sekce professorů náboženství konala členskou schůzi 24 ledna 1917 o 5 hod. v Křest. akademii za účasti kolegů Předsedy Dra Petra, prof. M. Koemicha, Em. Žáka, Dra J. Kašpara, Dra J. Steinochra, J. Šprongla, prof. V. Houry, Dra J. Smrčka, Dra J. Čiháka, V. Průšy, Dra J. Kadlece, J. Kučery a jednatele.

1) Jednatel podává zprávu o výsledku žádosti u ústředí o povýšení do VIII. tř. hod. kolegů působících na neúplných ústavech. Předseda spolku Dr. L. Krebs přednesl žádost naší sekce v c. k. ministerstvu. Ministerský rada Dr. Krappel sdělil, že jmenování profesorů na neúplných ústavech do VIII. tř. h. i po 10ti letém působení není zákonem z r. 1898 § 4 přípustno; bylo by nutno dříve zákon změnit. Zde jest věc pouze o tř. IX.; právo ono nastává při doplnění ústavu poslední třídou. Rovněž i druhé žádosti nedal místa, by byl drahotní přídavek oněm kolegům vyměřen nikoli dle základního služného (1800 K.) nýbrž s připočtením remunerace za vyšší doplňované třídy téhož ústavu. Podobně mohl by profesor VIII. tř. hodn. přibrati si přespočetné hodiny až do výše příjmu VII. h. tř. a žádati drahotní přídavek téže třídy. — Kol. Dr. Smrček uvádí, že jmenování do VIII. h. tř. i u kolegů na doplněném ústavě není innded uděleno, nýbrž závislé dle mínění nadřízených na první maturitě čili po dokončení šk. roku poslední doplněné třídy, tím se ještě znova zpozdí spravedlivé povýšení do VIII. h. tř. V té věci sekce zno-

va zakročí u ústředí, neboť názor tento není zákonem oprávněn.

Jest podivno, jak se tento § 4 z r. 1898 týkající se nižších reálků, které kdysi byly zřizovány bez doplnění na vyšší a nyní vůbec se nikde nevyskytují, stále přenaší na katechety s úplnou aprobací (§ 4. žádá vlastně aprobaci pro nižší střední školy) a postupující do vyšších doplňovaných tříd. Marná byla memoranda a kroky v říšské radě sekci činěné, § 4 zůstává se svou křivkou nespravedlností. Než nutno stále a stále usilovati, by byl již odstraněn. Rovněž bude mít sekce na zřeteli naše požadavky při pragmatice a na ně znovu upozorní ústředí.

2.) Pojednáno znovu o revisi knihoven žakovských nařízené c. k. ministerstvem a zem. šk. radou. Na některých ústavech není ještě skončena, někde vůbec nemohla být provedena, někde jest již hotova, někde dala c. k. zem. šk. rada již vepsati do katalogu závadnost nebo nezavadnost s podpisem recensentovým, někde mají být uvedena i místa závadná, stránka, počátečné slovo stati a pod. Praxe různá a rovněž i názory různé; někde přsné měřítko, někde méně přísné. Profesor náboženství zachová nejlépe mediám viam auream, nemůže schváliti knih výslovně směřujících proti ideám náboženským (katolickým zvláště) a mravním. Tento náhled mírnější metody všeobecně se schvalován. Ostatně c. k. zem. šk. rada v některých případech sama rozhodla. Dotazujícím se kolegům dány učičtější rady písemně.

Jednatel podává zprávu o výsledcích prvních kroků ve prospěch založení katechetského Musea. Rozeslal nejprve téměř na všechna nakladatelství německá žádost (27 doposud) o darování obrazů biblických a pod. museu a začal zasílati také na česká. Dostalo se mu od Hůzla (Videň) zeměp. obrazů Langlových (3), Pesslerových biblických, od nakl. Schicka (Lipsko) Heino-vých St. a N. Zákona, Christl. Kunst (Mnichov) obrazků nábožných, od nakl. Prombergera (Olomouc) 10 serií obrazů (pohlednic) Leinveberových v pěkné úpravě. Ochotu přispěti svými reprodukcemi projevilo nakl. Ottovo a Kotrbovo. Ostatní bude dále uveřejněno. Jednatel nechá si tyto sbírky obrazů zatím u sebe, dokud se nepodaří nalézt vhodnou místnost pro toto museum. Ochotně pomáhá mu kol. Kučera.

Předseda oznamuje pozvání na valnou hromadu spolku ústředního ve Vídni 12. února 1917 o 9 hod. v I. okr. Johannesgasse 2 (Johanneshof.) Vedle obvyklých zpráv činovníků, předsedy, pokladníka, redaktora »Phoenixu« bude přednáška univ. prof. Dr. Grabmanna o (Form und Geist der Scholastik). Vybízí přítomné, by se dle možnosti účastnili, rovněž vyzývají se kolegové mimo pražští k účasti. Aspoň jedním členem má být každá diecése zastoupena.

Nestejně užívání služebního titulu kolegům suplujícím někde velmi ublížilo. Výpomocným katechetům nebyl dán válečný přídavek, nepropůjčovala se legitimace na dráhu a pod. výhody, ač vlastně všichni ustanovení katecheté takoví jsou suplujícími učiteli. Sekce bude hledati nápravy v té věci. — Kde byl snížen paušál na bohoslužebné potřeby školní o $\frac{1}{3}$. ať podá katecheta písemnou žádost potvrzenou ředitelstvem, by pro neobyčejné zvýšení cen (za svíce, vino, prádlo) byl aspoň v dosavadní výši ponechán. Bývá vždy příznivě vyřízena. Tím schůze skončena.

Dr. Jos. Hanuš, jednatel

Blandův fond pro kandidáty učitelství. K uctění památky bývalého ředitele ústavu, vládního rady Mnsgr. Dra Fr. Xav. Blandy, věnoval sbor ústavu pro vzdělání učitelů v Praze 100 K do základu nově zřízeného Blandova fondu, z něhož budou podporováni chudí kandidáti učitelství. Ředitelství žádá známé, ctitele zesnulého a bývalé jeho žáky, jichž řady jsou veliké, neboť Dr. Blanda působil při ústavě plných 41 let, by sebe menším dárkem k fondu přispěli. Dary přijímá ředitelství ústavu. (Praha II. Panská ul. 3.)

Poznaňský biskup pro spolky katolické mládeže. Arcibiskup poznaňský vydal svolání, v němž poukazuje na nutnost zřizovati a podporovati spolky mládeže, aby se čelilo zkaze mužské mládeže. Každá farnost, která má víc než 1500 duší, musí mít takový spolek. Stávající spolky musí být podporovány. Biskupové v Čechách již vícekrát pozvedli hlasu svého v tomto směru. — § —

Kinematograf do škol. Francouzský ministr vyučování ustanovil zvláštní komisi, již určeno za úkol, aby studovala otázku používati kinematografu jako prostředku vyučovacího. — § —

Vychovatel* vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, pololetně 3-50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 6 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zanořené. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákoví, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. příloha přijímá rukop. Vl. Jelíněk, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetický přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Náboženství a kultura. — O katolictví se stránky filosofické a etické. — Z dějin české katechetiky. — Tažní ptáci. — Feuilleton. — Směs.

Náboženství a kultura.

(Z náboženských essayi SPALDINGOVÝCH přeložil VACLAV LANKAŠ.)

(Pokračování.)

Jiné námítky se uvádějí *proti jejímu etickému charakteru*. Kultura, dí se, je jen zjemněný epikureismus. Její cíl je vychovati tak, aby člověk byl připraven a uschopněn radovati se z největších co možno radostí a rozkoší. Léká se nepravosti, ne, že nepravost je hřích, ale proto, že je hrubá a odporná. Kulturníci, jako staří Řekové, nemají smyslu pro hřích, a důsledně i v nejlepším případě, mají jen obecně přijatou mravnost.

Aristofanes nebyl větší pohan než Goethe, tento typický představitel nového náboženství. Goethe učil: býti krásný je něco vyššího než býti dobrý; a hříchu popírá, učí-li, že lítost je špatná. Má za to, že není objektivního měřítka dobra a zla. Člověk je sám sobě zákonem, a hledání dokonalosti je snaha přivést všechny své schopnosti k svobodné a nerušené činnosti. Citím-li, že to neb ono je pravdivo, pak je to pro mne i dobro; a proto kředa a dogmata, ať náboženská nebo filosofická, pozbývají života a smyslu, jakmile duch času se od nich odpoutal. Životní tkanivo je tkáno nutností a změnou; musíme se odevzdati osudu, a snažiti se, pokud možno, o největší změnu. Šťěstí nutno hledati ne v plnění povinnosti, ale v příjemnosti a světle, vyplývajících z dokonalého a harmonického rozvoji lidské přirozenosti. »Běda,« dí Goethe — »každému způsobu výchovy, který ničí prostředky k dosažení pravé kultury a vede naši pozornost k cíli, místo aby naše štěstí již zajistil na cestě.« Kulturní filosofie, tak by se aspoň zdálo, je jen jiná forma utilitarismu, a mlčky přijímá největší štěstí za princip, proti němuž jinde tak neohrabaně protestuje.

Na tento život pohlíží vskutku jako na jedině skutečný a požitek poskytující, a má za blázna toho, kdo se zkormucuje nadějí, že dostane se mu blaženosti po smrti. Mravnost, tak praví, není nic absolutního, a vše, co nám zajišťuje naše »štěstí na cestě,« je dobré. Z toho by plynulo: Jako kultura intelektuálně vybíhá v universální kriticismus, tak mravně končí v neobmezené sebeshoviva-

vosti a požitkářství. Nízký dav nenalézaje žádné rozkoše v jemných a vyšších radostech vzdělanců, neprojeví jinak svého oceňování těchto o kultuře pronášejících teorií než hovéním si v Epikurově chlívkou. A to je také historie kultury u všech národů.

Víme od Aristofana, jaký byl mravní stav věku Perikleova; a Aristofanes připisuje hrozný úpadek a odklon od mravů, které stvořily zápasníky a vítěze maratonské. tomu, co velmi vhodně nazývá „novou výchovou,“ nebo, jak bychom dnes řekli, moderní kulturou. Táž historie se opakuje v Římě. *Clnost a občanský duch kvetl uprostřed chudoby a venkovských mravův*; než jakmile dobyté Řecko hedvábnými pouty své kultury své jímatele vedlo zajaté, s literaturou a jemností vnikla všemožná korupce do státu, a latinští klasikové téměř všeobecně připisují zkázu svého kraje této příčině. *Sallust* má vkus a zálibu pro malování za nepravost a to ne menší opilosti; a *Horác* oplývá chválou strohé ctnosti a prostých mravů otcův. A v moderní době *věk Lua X.* byl érou mravního úpadku, a po věku *Ludvíka XIV.* následovala bezprostředně nejubožejší a nejpotupnější epocha ve francouzské historii. A v Anglii kultura, jak byla representována dvorem *Karla II.*, pěstovala nejodpornější a nejošklivější smyslnost. Perioda germánské kultury je též perioda mravní paralysy, a není divu, že z ní vyšla *filosofie nenávisti a beznaděje* — *Schopenhauer a Hartmann*. *Goethe* sám může sice inspirovati obdiv a nadšení, ale ne dokonalou úctu.

Dále se tvrdí, že *toto historické přibuzenství mezi kulturou a nevázaností je něco přirozeného a logického*; že krásná literatura a elegantní umění nutně směřují vytvořiti frivolní a zženštilé návyky myšlení a cítění, ježto rozlučují a oddělují cit od činu, kdežto cíl cítění je puditi nás k činu. Kochati se tudíž v jemných pocitech, vznešených myšlenkách, je již samo sebou něco nemorálního. Zdroje činu a jednání jsou tak odvedeny od své pravé činnosti, a charakter je tu rozvíjen jako charakter čtenářů novel, kteří slzí nad neštěstím smyšlených hrdinův a odhánějí za chvíli chuďasa od svého prahu.

Milovníci kultury sami uznávají toto zlo a nebezpečení, a proto hlučně káží nutnost činnosti; ale marno, jak okazuje jich vlastní příklad. Podávají nám krásné teorie, ale nemají naděje, že budou uskutečněny; a tomu netřeba se diviti, neboť návyk, pozorovati věci s každého stanoviska a uvažovati vše, co možno říci, jak pro, tak proti, zplozuje sofistickou a váhající disposicí, která činnost znechucuje, praktický soud překrucuje a rozhodnutí a odhodlání se k nějakému správnému činu nejen oddaluje, ale i potlačuje. Snílek není muž činu, a práce ve světě a životě neděje se kritiky.

Příklad sv. Pavla může býti generalisován a všeobecně aplikován na doklad, jakých věcí dokázali lidé horoucí víry. *Všecky hrdinské skutky tryskají z důvěry, plynoucí z víry*. Vědění, poznání nestačí; neboť jaký bude výsledek dané řady lidských skutkův a námah nemožno člověku vědět, a proto nutno je podnikati a konati v důvěře. Lidé silně činní vidí, co vše by mělo a mohlo býti konáno, a ženou se v před; t. j. důvěřují svým intuicím a ne analyse kritického zkoumání situace. V lodzské bitvě Napoleon pravil, že most musí býti dobyt; důstojníci prohlásili, že to nemožno. Napoleon tasil meč a přešel za prchajícím nepřítelem. Kultura je diletantismus. Může vyplniti jednu nudnou hodinu, ale je bezmocna vésti a řídit svět, podobna v tom modnímu zboží.

Arnold sám zdá se vskutku chápati, že, což ostatně samozřejmo, zvláštní slabost nové filosofie je zřejma a zjevna. Kulturní lidé v mravech zřejmě poklesli. Jsou i neschopni, aby přemohli a překonali »veliké vady naší animality.« »Poklesli v mravnosti, a mravnost je nepostrádatelná.« Arnold opět a opět upozorňuje na nesmírnou důležitost chování, a hledá pro rozvoj tohoto etického charakteru pomoci ne u kultury ale u náboženství. Proto, i když mu Bůh je jen »proud tendence,« přece nechce se vzdáti bible. Odkládá ovšem celý dogmatický základ, na němž bible spočívá, ale přece si myslí, že je možno zachovati a podržeti její mravní učení.

A to vede nás k jiné námitce uváděné odpůrci kultury, totiž, že *kultura je nenáboženská*. Že tato námitka není bezdůvodná, zdá se, že plyne již z toho, co bylo řečeno; neboť končí-li kultura ve všeobecném kriticismu a nemorálnosti, je zřejmě v rozporu s náboženstvím. V cílech a ideálech jsou si zdánlivě podobny. I náboženství i kultura mají cílem dokonalost, a umísťují dokonalost do vnitra ne do vnějšku; a nepohlíží proto ani na hmotný pokrok se zálibou, tak vlastní lidem pouze světsky myslícím. Hlubší názor ovšem odkryje skrytý antagonismus. Dokonalost, k níž kultura cílí, je ryze přirozená a vztahuje se jen k tomuto životu. *Kultura miluje více výbornost než ctnost, a krása je jí dražší než dobrota*. Náboženství klade mocný důraz na zlo hříchu; kultura na jeho hrubost. Myšlenky náboženských lidí jsou u Boha, kdežto milovníci kultury obírají se svou osobou; a odtud pokora je stanovisko jedněch, a pýcha stanovisko druhých. Sebezápor přijímá kultura jen jako prostředek k vyšší a čistší rozkoši; náboženství mu učí jako důkazu lásky. A konečně, kultura vidí svůj cíl v sobě; v očích náboženství může však býti při nejlepším jen prostředkem.

Není naším úmyslem, abychom tu obhajovali kulturu, a proto nepokusíme se o odpověď, tím méně o detailní odpověď na všechny tyto námitky. Že mnohé z nich nejsou plány a chytavy, ale že se skutečně zakládají na pravdě, ochotně připouštíme. Ale přes to postavení těch, kteří by ve prospěch kultury chtěli mluvit, není tak beznadějno. *Tvrdím, že kultura je kosmopolitní a oslabuje vlasteneckého ducha, možno odpověděti, že upřílišený nacionalismus byl lidskému pokolení příčinou mnoha bolestí a slz*. Je zřídlem války a všech zel, které její vzplanutí má v zápětí; je zdrojem onoho obmezovacího zákonodárství, které zasáhlo svobodný obchod a vystavělo zdi na cestě pokroku; je pěstitelem onoho osudného předsudku, kterým byl živěn nízký názor, zamykající národního ducha každého kraje před světovou zkušeností. (Pokračování.)

O katolictví se stránky filosofické a etické.

(Ve Filosofické Jednotě v Praze přednesl prof. Dr. JOS. KAŠPAR.)

(Pokračování.)

V přirozeném řádu věci jsou podstata a případy spolu spojeny a není podstaty, která by existovala osobě, a také není případků bez podstaty, která je nese. *Tajemství svátosti oltářní obohatilo filosofii o poznatek absolutních případků* (akcidencí, způsobů). Ukazuje totiž, že všemohoucností Boží mohou existovati způsoby i bez vlastní podstaty. Zázračným nosičem těchto způsobů je právě

eucharistický Kristus. Způsoby jsou zachovány proto, aby nám naznačovaly, kde Kristus ve svátosti je přítomen.

Velečtění, končím tento svůj eucharistický úryvek jemnou básní jistě povolaného básníka Španěla, nám známého *Jacinta Verdaguera*, v níž, slyšte, jak je vylíčeno mravní požehnání eucharistie. Báseň má nadpis:

Jda od přijímání.

Starobylý rituál praví k jáhnovi,
když mu odevzdán byl klíč ku svato-

stánku: »Chraň dobře tento poklad!
Mgr. Pichenot: L'Evangile de l'Eucharistie.

Jda od přijímání,
ze svatého pramene
neseš vásu vody vznešené,
a v tom čistém moku
Nejvyšší se tají oku:
jda od přijímání,
nerozlej nic ani.

Jda od přijímání
svaté radosti jsi schránou
s nebe darovanou.
Svět by tak rád ti ji vzal,
dbej, bys si ji zachoval.
Jda od přijímání,
chraň ji bez ustání.

Jda od přijímání,
vstals od andělského stolu,
kde Bůh se ti vtělil spolu.
Kdo jde kolem tebe,
nechť cítí vůni s nebe!
jda od přijímání,
lij té vůně oddychání.

Jda od přijímání,
k tomu rač, jenž s tebou je:
»Synu Panny Marie,
v Tobě smrt i život je,
dej, ať vždy mě ovije,
jda od přijímání,
Holubice Boží vlání!»

A dále pravím: V katolictví t. j. v katolické církvi, ve příčině etické má jistě veliký význam po kultu eucharistie *kult mariánský*. Úcta Marie, nejčistší Panny a Matky Boží, je tak stará jako církev a není ničím pozdním v katolictví. O ní svědčí již přece apoštolské symbolum, a pak zas katakomby. Na stěnách jejich nalézáme často obrazy Matky Boží s božským dítětem. Katakomba sv. Priscilly nazývá se pro četné mariánské obrazy *mariánskou kryptou*. Některé z nich jsou z konce 1. stol., jiné z brzkého začátku 2. stol. A aby všechen omyl byl vyloučen, malíři opětovně a zas pod její velebnou postavu připsali: Maria, nebo Sancta Dei genitrix. A já si dovoluji vám dáti do rukou obrázky z katakomb z polovice 3. stol., který kromě úcty mariánské svědčí i o *úctě sv. Josefa*, čistého Kristova pěstouna, jehož postavu vzadu spatřujete. Proto obrazy mariánské, kteréž dnes zdobí stěny našich chrámů, tytéž obrazy zdobily již před 18 sty lety stěny katakomb. Ruce prvních křesťanů, tak často později spoutané řetězy, srdce, kteráž nedala se zastrašiti ničím ani hranicí ani divokou zvěří, duše plné posvatného nadšení, ty to byly, kteréž tenkrát v katakombách kreslily, ctily a vzývaly Matku Boží.

A vizte význam úcty mariánské pak v dalších křesť. dějinách. *Úcta mariánská změnila pohanský názor na ženu a učinila ji rovnocennou muži, dala křesť. dívce za vzor čistou Pannu a učinila ji mravnou a cudnou. Křesť. ženě dala za příklad věrnou, svědomitou, trpělivou, pokornou, statečnou a zbožnou Matku Boží a učinila z ní rovněž takovou ženu a matku. Úcta mar. dala světu vzor Svaté rodiny a zušlechtila a posvětila tak rodinný život. Za zvláštní užitek mariánského kultu můžeme plným právem pokládati velkou mravní čistotu slovanské dívky a příslovečnou něhu slovanské matky.* A jsou, kteří praví, že něžné této mariánské úctě katol. matek dlužno děkovati i to, že se Amerika severní pokatolizuje čím dále tím více.

Tuto svou marianskou skizzu končím slovy *Klostermannovými*: »Pokládám kult Bohorodičky a plynoucí z něho idealisování ženy, jak matky, tak i panny, za svrchovaně poetické a zároveň — neostýchám se to vysloviti — za nanejvýše pokrokové, ježto jemu jediné sluší přisouditi zásluhu, že žena přestala býti pouhým předmětem rozkoše nebo služkou muže, ba jeho otrokyní; věci, již lze odhoditi nebo vyměnit, jakož bývalo a se činívало všeobecně ve starověku a jakož dosud bývá a se činí u národů a jednotlivců kulturně a mravně nevyspělých.« (*Snímky věcí a lidí*. Str. 142—143).

A kdybych chtěl ještě etickou stránku katolicismu zdůrazniti a měl k tomu dosti času, musil bych Vám ukázati na výchovnou moc *katolické sv. zpovědi a katolického nerozlučitelného manželství*.

Ocením jen etický význam zpovědi slovy samého *Luthera*, který ve svém spise »o *zpovědi*« napsal o ní tato slova: »Soukromou zpověď mám za vzácnou a spásanosnou. Všem křesťanům musilo by to býti líto, kdyby nebylo soukromé zpovědi. Vykopali bychom ji ze země a přinesli bychom ji z dálky na tisíce mil. A ve »Stolních řečech« *Luther* píše: »Za všecky poklady celého světa nedal bych zpovědi, vím dobře za kolik síly, za kolik utěchy mám jí děkovati. Raději bych svolil v tyranství papežovo, než abych připustil, aby zpověď byla odstraněna«.

To se mi tak zdálo důležitého o katolictví vám připomenouti, žel, že nemohu déle o těch věcech se rozhovořiti. Jen ještě vám chci říci, že v těchto zjevech, které jsem vám připomněl, spočívá a je nade všecko mocná kulturní síla katolicismu. V praktickém životě to musí býti viděti, a také je; o tom vás přesvědčím, když srovnám *katolictví s protestantismem za posledních let v říši německé*.) Data mi poskytl článek ve »*Felsu*« od *Hanse Rosta*.

Tak ráda se nám předhazuje duševní inferiorita — i také prý hmotně sto, jíme prý my, katolíci, za ostatními vyznáními; jsme prý zaostalí. O hmotném materiálním stavu katol. národů nebudu tu mluvit. — Příčiny — jsou-li skutečně katol. národové chudší — tkví jistě jinde, a ne v katol. náboženství. Pro nás tu dnes je rozhodující *mravní úroveň*, ta je vlastně základem národa. Již *Sallustius* píše: »Ubi divitiae curae habentur, ibi omnia vilia sunt, fides, probitas, pudor, pudicitia«. Je známo slovo *Montesquieuovo*: »Základ státu je ctnost«, a *Epikletovo*: »Více prospěje vlasti, když zušlechťme srdce jejích občanů, než když postavíme velké domy; lépe pro vlast, když velké duše bydlí pod nízkými střechami, než když ve vysokých budovách bydlí duše otrocké.« A pro vznešenou mravní úroveň pracuje katolictví s výsledkem vzácným a nepopíratelným.

Naše doba stůně, to víme všichni, těžkým ořísesem duševním, nedostatkem religiosity. A ukazuje se to hlavně v *počtu sebevražd*. Manie tato dnes v dobách válečných poněkud přešla, ale za dob klidných ztrácelo na př. Německo za tři leta sebevraždami na 40.000 lidí. A srovnáme-li dvě náboženství vládnoucí v Německu, katolicismus s protestantismem, pak katolicismus ukazuje tu větší mravní sílu než protestantismus. Statistika sebevražd ukazuje na př. v Prusku, že tam na 100 tisíc katolíků připadá ročně jen 10 sebevražd, na 100 tisíc protestantů 25.

*) Této části pro pokročilou dobu nebylo již možno přednésti. Ale je jistě svrchovaně časová. Viz kázání superintenda Brüssau a z Eislebenu, rodiště Lutherova, kteréž dne 26. července 1914 pronesl na župním sjezdu Evangelického spolku ve Welenslebenu, a kde prohlásil: »Duch německého protestantismu má převahu ve světových dějinách nad katolicismem.«

Totéž je viděti v Bavořích i v Elsasko-Lotrinsku. Ukazuje se již po léta, že sebevražda u protestantů ba i u israelitů je 2 krát až třikrát častější, než u katolíků.

Všimneme-li si geografické rozlohy, pak uvidíme, že v ryze protestantských územích na př. v Sasku, v Koburg-Gothě, na 100 tisíc obyvatelů připadá ročně sebevražd 42, v Sasku Altenburku 37, v Bremách 37, v Hamburku 36, v Berlíně 32, v Sasku 32, naproti tomu v územích katolických na 100 tisíc obyvatelů v Elsasko-Lotrinsku 14, v Bavořích horních 14, v Porýní 13, ve Westfálsku 12, v Pomořansku 9, v Dolních Bavořích 6, v Cáchách 5, v Horní Falci 7, v Trieru 7. Podobné rozdíly vidíme, velect., i ve městech. Ve městech převážně katol. jako jsou Gladbach, Landshut, Cáchy, Fulda, Oberhausen, Bochum, Paderborn připadá na 100 tisíc obyvatelů 2—10 sebevražd. Ve městech, kde protestanté jsou značnou menšinou, připadalo na 100 tisíc lidí sebevražd a to v Trieru 18, v Mnichově 20, v Münsteru 11, v Kolíně 19, Augsburgu 18, Düsseldorfě 16. Naproti tomu ve městech převážně protest. zahynulo sebevraždou ročně ze 100 tisíc obyvatel v Heidelbergu 40, v Hirschbergu ve Slezsku 52, v Tempelhofě u Berlína 74, v Tegelu 180, v Treptoně 205, v Altoně 40, v Meiningách 40, v Jeně 48, Výmaru 46, v Gothě 52. Z této statistiky plyne nepopíratelné faktum, že ve městech převážně katolických průměrem běže si život ročně ze 100 tisíc obyvatelů 11 lidí, v převážně protestantských městech však 30 lidí.

Tajný rada *Wagner* v Berlíně, sám protestant, píše o tomto zjevu: »Protestantismus je oproti katolictví střízlivější a rationalističtější; jednak to a pak že katolicismus má svou zpovědnici, která na masu lidí dodnes má veliký morální účinek a poskytuje útěchu v bídě a neštěstí a ještě jiné rozdíly, tkvící v podstatě obou konfesí, to všechno má neobyčejný vliv na počet sebevražd.«

(Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Na počátku činnosti Škodovy na škole hlavní a na ústavu učitelském bylo málo z oněch uvedených knih pomocných vydáno, ale během let jich přibývalo. A bylo hojně i jiných úředně neuvedených, jak i zběžný jen pohled do »*Dějin a bibliografie české katolické literatury náboženské*« (Část VIII. Paedagogika a katechetika str. 151 a násl.) nás poučuje.

Jan Škoda na těchto nově zřízených školách vykládal nejen náboženství, ale přednášel i *vychovatelství* a *byl by zdarma přednášel i dějiny literatury české*, kdyby mu to bylo bývalo dovoleno. Ač všestranně zaneprázdněn jak na škole hlavní a na ústavu učitelském a pracemi literárními, s radostí počal Škoda vykládati *katechetiku a metodiku i na fakultě bohoslovecké*.

Jako až posud docházeli bohoslovci na praktickou katechetiku na německou normální školu Malostranskou, kde jim před sedmdesáti osmi lety počal česky vykládati *Aleš Pařízek* (»*Vychovatel*« XXXI. str. 113 a násl.), tak nyní čeští bohoslovci počali docházeti na českou vzornou hlavní školu, jejíž katecheta *Ľ. Škoda* počal jim katechetiku roku 1849 vykládati a v katechesi je cvičiti. Škoda stal se později i profesorem české katechetiky na universitě, kterýžto

úřad zastával do roku 1868, kdy vlivem nepřátel národního vzdělání dán na trvalý odpočinek. (Ottův Slov. Nauč. XXIV.)

Na universitě s počátku vyučoval Škoda katechetice jen jako suplent profesora pastorálky za plat 300 zlatých stříbra. Právě se v ministerském nařízení ze dne 12. dubna 1849: »Co se týká katechetiky a pedagogiky, může se jim až do reorganisační bohomluvných studií jak německy a sice na hlavní škole vzorné, tak i česky na nově zřízené české hlavní škole od schopné osoby, kteráž má za to dostati 300 zl. na stříbre, vyučovati.« (ČKD. 1849 sv. III. 188.)

Teprve když křiklavé, církvi i státu škodlivé nedostatky dosavadního theologického studia byly konečně k naléhavým žádostem episkopátu roku 1850 odstraněny a roku 1856 společným usnesením biskupů rakouských nynější řád studijní ustanoven a nejvyšším *rozhodnutím ze dne 8. března 1858* na základě konkordátu, vydán nový řád bohosloveckých studií,*) byla i *samostatná docentura katechetiky povolena*.

Škoda jako Aleš Pařízek doporučoval při vyučování metodu výtávací (sokratickou). (*J. Kobosil*: Dějiny vychovatelství. Vzděl. knih. kat. LXVI. str. 307.) Roku 1856 vydal obecnou paedagogiku, se zvláštním zřetelem k vyučování náboženskému (Kobosil l. c. 374), nazvanou »*Katechetika*«, pokus to toho druhu ojedinělý a první. V ní uložil zkušenosti své, pokud je jinde, neb ve vlastní praxi své nasbíral. Jest to práce, jež podnes nepozbyla své ceny.

Po úvodě, co katechetika jest a co obsahuje, a výkladu, že liší se od vědy bohoslovné vůbec, objemem, úplností pojmů, důkazy a mluvou, a od homiletiky zvlášť, rozděluje knihu svou na tři hlavy: 1. o *pěstování poznávacosti* (katecheta musí vědět: čemu bude učit, v jakém pořádku to bude předkládat; poznávacost dětí na dobu představ, dobu úsudků a dobu rozsudků, načež jedná o řeči a metodě při vyučování); 2. o *pěstování citivosti* (jedná o citech; při zbožných citech o modlitbě, službách Božích, sv. svátostech); 3. o *pěstování snaživosti* (o pudech, navykání, poučení, odměně, trestu; o školní kázni, charakteru a o churavé vůli). V závěrku vykládá o vlastnostech katechety a o dějinách katechetiky. V přídávku je seznam dětských hříchův a promluva k sv. přijímání. —

Katechetika Škodova vřele byla uvítána. »*Blahověst*« 1857 (II. str. 295) píše o ní: »Jestliť to spis, jenž na každé stránce svědčí o nevšední pili váženého pana spisovatele, který co věla neunavná ku své potřebě a ku prospěchu jiných sbíral odevšad, kde se mu co vhodného naskytlo. Tak povstala kniha, již rovné u nás posud nebylo, a která, byť snad místy toho onoho se pohřešovalo, může se slušně pokládati za okrasu naší literatury paedagogické.« »Musil to býti duch otevřený a hluboce vnímavý,« píše roku 1894 o Škodovi *Xaver Dvořák* ve vystižném a s pietou psaném článku »*Jan Karel Škoda, český paedagog*« v »*Katechetických Listech*« (roč. I. str. 217), »jeho Katechetika, jež vyšla v druhém vydání roku 1864 a ve třetím 1874, jest toho světlým důkazem.« Hlavní zásady z této katechetiky podává Dvořák v uvedeném článku.

Tak přání Šafaříkovo úplně se vyplnilo a obě vědy pastorálka i katechetika česky přednášeny; ba katechetika ani ne po desíti letech měla již i svou vlastní učebnici.

*) Na Pražské theologické fakultě nový tento řád studijní, dle ustanovení kardinála Bedřicha ze Švarzenberku, knížete arcibiskupa pražského, v platnost vešel na začátku studijního roku 1858.

Dopisovatel »*Blahověstu*« roku 1861 (na str. 15) píše: »Na vysokých školách učí se naukám bohovědným řečí latinskou jediné praktické vědy: pastoraálka a katechetika vykládají se Čechům po česku.« Ale jak z přehledu »Přednášek bohosloveckých v Praze r. 1861—1862« seznáváme (Čas. Kat. Duch. r. II. 1861 str. 628), konáno více přednášek na fakultě česky. Ve čtvrtém roce: »O bohosloví pastýřském«, Dr. Terš (7 hod. týdně); »o právu manželském«, Dr. Laurin (2 hod.); »o katechetice«, K. Škoda (3 hod.). Pro třetí a druhý rok česky: »Dogmatický výběr z postilly Jana Kapita«, *) Dr. Náhlavský (1 hod.). Ve třetím roce: »Rozpravy soudní o znamenitějších dějinách církevních«, Dr. Smutek (1 hod.). Ostatní předměty přednášeny v latině a německy. (Paedagogiku přednášel Dr. Padlesák v II. a I. roce po 2 hod. týdně).

Ale i doma měli bohoslovci různé přednášky, závazné pro všechny chovance kn. arc. semináře, jak česky tak německy. Německy vykládal *dr. Laurin* týdně jednu hodinu: »*Römischer Katechismus*«. Dr. Frant. X. Laurin (n. 1829 z. 1911) byl tehdy vicerektorem kníž. arc. semináře a docentem církevního práva při bohoslovecké fakultě v Praze. Po jeho odchodu z Prahy roku 1863 výklad o »římském katechismu« měl *dr. Terš*; a až do naší doby bylo obyčejem, že hodinu týdně vykládán německy katechismus a konána cvičení v katechesi pro bohoslovce všech ročníků společně, ovšem pak dle katechismu Pražského.

(Pokračování.)

Tažní ptáci.

Píše profesor Dr. LUB. PETR.

II.

Vysvitlo z našich úvah, že přírody si hledící cestování má ve výchově mládeže nemalý význam; podporuje zdraví tělesné i duševní. Nutno jest však, aby konáno bylo správným způsobem, aby zůstalo vzdáleno všeho, co by příznivé jeho účinky rušilo, a z potulek po přírodě činilo jen pláštík jiných snah. A po té stránce nelze poměry ve sdružení *Wandervogel* pojmenovaném nazvatí uspokojivými. Jest, abychom tak řekli, dědičně zatížen, a způsobil v několika letech svého trvání (od r. 1901) mnoho zla.

Po stránce prostého způsobu života a abstinence Tažný pták působí příznivě a výchovně. Přispívá nesporně k tělesnému ozdravení a k tělesné zdatnosti mládeže a utužuje leckteré dobré přirozené vlastnosti, svrchu již vzpomenuť.

Je-li však Tažný pták s hlediska *mravní* výchovy posuzován, tu nemožno zamlčeti, že vešel v život z protivýchovných úmyslů, ze snahy mládeže *uniknouti vlivu rodičů a školy*.

Hans Blüher ve své knize Tažným ptákem hojně napadané, »*Der Wandervogel, Geschichte einer Jugendbewegung*«, podává toho mnohé povážlivé doklady. Uvedeme zde jen některé: »Ve sdružení *Wandervogel* byl vždy nemalý počet lidí, kteří ke svým rodičům neměli než nenávisť a nevážnost, až je otrlá lhotej-

*) Kapita Jan, kněz a spisovatel bratrský († 1859). Účastnil se překladu bible kralické a samostatně vydal *Postillu*, t. j. kázání, kteráž na řeči Boží ke dnům svátečním přinášela žející přes celý rok činěna bývají. — Jest z nejznamenitějších *Postil* od členů Jednoty sepsaných. (Jireček, Rukověť I. 337.)

nost osvobodila. Uvolnili se od nich po těžkých vnitřních bojích, jež jim působily nevýslovná muka osamocení, a nyní nesou vše lhostejně a mají sotva ještě cit pro své rodiče.« (I, str. 85) »V žilách hnutí Tažných ptáků koluje mnoho cynické a nihilistické krve.« (I, str. 81.) Blüher prohlašuje výslovně, že »Tažný pták by byl nikdy nevznikl, kdyby děti nebyly se rodičům odcizily. Tažný pták jest důsledkem odcizení, jež v něm nalezlo svou živnou půdu.« (I, str. 92.)

K nenávisti domu otcovskému druží se *anarchistické smýšlení vůči škole*. »Nenávist k dohledu školou vykonávanému zplodila Tažného ptáka« (»Säeman«, 1913, str. 310). Odsírašující ličení, jež *Natorp* v »Hoffnungen und Gefahren unserer Jugendbewegung« (Jena 1914, str. 37) o náladě ve Volnoněmecké mládeži panující podává, týká se z nemalé části i Tažného ptáka, z něhož toto hnutí vycházelo. »V nemalé a snad nikoli nejhorší části mládeže zahostila se nedůvěra, ba pohrdání školou, jež dávno neomezuje se na jednotlivého učitele nebo na jednotlivé zřízení školní, nýbrž, jak znovu a znovu jest zdůrazňováno, týká se celého »systemu Slovo učitel stalo se u mnohých téměř již přezdívkou.« Již samo založení spolku Tažných ptáků bylo umožněno tím, že byla škola zaskočena.

Odmítavé chování Volnoněmecké mládeže (Freideutsche Jugend) k rodičům, škole a ke vši autoritě, jakož i úsilí utvořit si život z vlastního určení, na vlastní zodpovědnost a s vlastní opravdivostí, bylo v poslední době hojně přetřásáno. Omezujeme se tudíž pouze na to, že zde poukazujeme na články vrchního redaktora *Webra* a *Rustera* ve »Pharu«, 1914, sešit 6. a 11.

Dospělí přátelé tohoto hnutí v mládeži rádi nyní zdůrazňují, že mladí se zřekli starých, jichž rady prý vůbec nepotřebují (sr. *Natorp*, op. cit. str. 30, 35). My však opakujeme znovu, že Tažný pták jest jádrem Volnoněmecké mládeže a že tato vznikla z jeho snah. (*Natorp*, 4, 6, 18, 29, 34). Proto mu také *Wynecken* a jiní muži, ve Volnoněmecké škole vůdčí místo zaujímající, neustále podkuřují.

Správa Tažného ptáka na své kasselské schůzi odvolala sice svůj podpis z svolání k účasti na sjezdu na Vysokém Meissneru zvoucího, ale mnozí členové, zvláště vůdci, účastnili se ho přec. Tažný pták byl oficiálně zastoupen. Nyní Tažný pták rozhodl se autoritativně nepřistupovati jako *spolek* ke svazu Volnoněmecké mládeže (usnesení velikonočního sjezdu ve Frankfurtě r. 1914); naproti tomu doporučuje však *naléhavě* svým starším vůdcům *osobní přimknutí* (*Säemann*, 1914, dubnový sešit). Co tudíž *Weber* a *Rüster* správně řekli o nárocích Volnoněmecké mládeže na sebevýchovu, lze především tvrdit i o Tažném ptáku. Tažný pták maří kterýkoli výchovný vliv na své členy; zvláště vliv školy. Maří jej svou nenávistí a nevážností ke škole, již mnozí jeho příslušníci popírají v podobném smyslu, v jakém sociální demokrat popírá trvající stát. Tropí si posměch ze svědomité, drobné práce školní, ač tato drobná práce jest nezbytna nejen rozumovému vzdělání, ale i utváření charakteru.

Tažný pták vytkl si za cíl chodit hojně do volné přírody. Soudili byste z toho, že chce užítí přírodních krás a to v ušlechtilém slova smyslu. Ale »drzý, divoký, smělý druh s hlubokýma očima« (*Blüher*) nemá ani nyní ve mnohých svých členech *citu pro přírodní krásy a jejich poesii*. Ba mnozí vedou, pokud na nich jest, přímo vyhlazovací válku s přírodou. Tažní ptáci stali se postrachem venkovanů, kteří snaží se zamezit jim vstup do svých lesů a polí, aby

je uchránili zkázy. (Deutsches Wanderjahrbuch, 1914, str. 57). Že toto chování venkovského lidu nespočívá na pouhé nechuti, dokazuje fakt, že i lesní správy činí přísná opatření proti Tažným ptákům. Mnohokrát byly podobné konflikty vyšší intervencí urovnány. »Lesní správa Waldau u Kasselu dala odstraniti všechna označení cest, pořizená dolnohessenským spolkem turistů. V odůvodnění použil lesní správce výrazů jako »stádový člověk«, »asfaltový člověk«, »velkoměstský člověk v nejhorším slova smyslu, jenž považuje les za pokoutní předměstskou krčmu« atd. Tyto výtky netýkají se jen »divokých tažných ptáků«, nýbrž i opravdových.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Z cyklu o nectnostech mládeže.

(Toulka.)

Napsal ANT. JEŽEK.

V stísněných poměrech nynější doby přišla zajisté rodičům vhod výpomoc dětí školou povinných, jimž zameškané hodiny přefárné omluvence také bývají za omluvené čítány. Ale jako při každém dobru nehodní loví ve svůj prospěch, stalo se i v tomto případě. V nejvyšších třídách po celé první čtvrtletí neukázali se hoši právě ti nejhorší a nemohli proto dostati vysvědčení. Proč právě ti scházeli, kteří mnohou trpkou chvíli připravili učitelé?

Příčinou byla toulka a ta se velice podobným hochům líbí. A nejenom že chodí »za školu«, ale dokonce svádějí i jiné, aby jim nebylo smutno. Při tom arcíť provádějí různé zlořlosti, které mají dohru často i před soudem.

Četnická stanoviště na periferii měst mohou se pochlubiti řadou krádeží a různých přečinů mládeži spáchaných, které byly cznameny a vyšetřeny. Mimo to zůstává řada jich zatajena, neudána a odpuštěna právě k veliké škodě těch, kteří by měli býti potrestáni — za příklad ostatním.

Nejlepší exempláře toulavých dětí nám poskytují vychovatelny. Tam nalézáme na př. tento záznam u jména hochova: »Toulá se a krade. — O prázdninách zapaloval na těch místech plot. — O posvícení kouřil, kradl perník a byl v hostinci při taneční zábavě. — Vykřikoval na pocesného starce a házel po něm kamením. — Dne 24. dubna 188* utekl z domova bez vědomí rodičů. — Dne 26. dubna t. r. byl přiveden domůvečer z M. Byl u tety, kterou přelhal, že jest

tam poslán. — Dne 8. června t. r. utekl opět z domu. Dva dny se potuloval; jeden celý den ničeho nejedl. Kouří, potuluje se a do školy choditi nechce. Ukradl dýmku, hřebíky, cukr, housky. Na to udělal oheň u domu sousedova a později zapálil doškovou střechu téhož domku. Střecha již hořela. Náhodou oheň záhy zpozorován a uhašen.»

Toulka zaviněna byla v tomto případě tím, že rodiče byli zaměstnáni celý den mimo dům — a z toho stal se ničema, nebezpečný lidstvu.

Tento jediný případ, jichž podobných jest na sta, budiž výstrahou rodičům, aby hochy školou povinné bez důležité příčiny nenechávali doma, ba sami dohlédli nebo se přeptali, zda hoch jest ve škole. Tím uchrání se hoch zvláště dozrávajícího věku mnohého poblouzení a zlořlosti a rodiče budou prosti hanby a opovržení.

U děvčat, pokud navštěvují školu, nalézáme toulek méně, až když ji opustí, dá se některá na scestí, zvláště ta, která nemiluje práci. Přistěším tulačky bývá obyčejně dům nekalé pověsti, strážnice a nemocnice.

Při toulavých osobách ukazuje se správnost přísloví: »Vrána k vráně sedá — rovný rovného si hledá.« Jakmile závoj večera se sklene nad zemí, již je potkáváte v zastrčených uličkách. Tuláky s cigaretou a bludné tulačky, prozrazující se zvláštním řezavým smíchem. Tuláky a tulačky málo kdo napraví. O nich platí slova J. K. Škody: »A co za let útých do člověka vstěpeno, toť ani za pozdního věku nebývá vykořeněno; tak asi jako strom z mládí narovnaný i pozdě rovně roste, tak i loukoť za mlada v kolo ohnutá, později spíše v kusy dá se polámati, než aby se vzpřímila.«

Život tuláků a tulaček nebývá utěšený, třebaž jest volný. Stírá se později volnost

s okovy, ulice s mřížemi, slib soudci daný rychle se zapomíná a konečně ve stáří těžko se učí pracovat. Umírají opuštěni, bez útěchy náboženské, odcházejí bez naděje tak, jako byl celý jejich život. Nikdo si jich nevšímá — i slunce svítí dál, jakoby na vzdory, když život uniká za dálné obzory ..*

SMĚS.

Drahotní výpomoc učitelstva. Že drahotní výpomoc úřednictva státního i zemského a jim na roven postavených gažistů, v první řadě učitelstva je naprosto nedostatečná, není třeba dokazovat. Každý z nich cítí to sám. Ciferně dokazuje to »Věstník« organis. učitelstva ve svém čísle z 9. února t. r., kde tvrdí, že neuskutečněním nového zákona finanční sněmovní komisí navrhovaného ušetřilo království České v roce 1916 na učitelstvu nejméně 5 1/2 milionů K. Potom uvažuje o nynější výpomoci končí důraznou výzvou: »Zdůrazňujeme opětně, že uznáváme vděčně každou pomoc; ale nemůžeme připustiti, že usnesená pomoc v dnešní době skutečně dostačí, že se tedy učitelstvo království Českého s ní může spokojiti. Jsme zase v celku tam, kde jsme byli před rokem 1917, a musíme opět vyzvednouti svůj hlavní požadavek: **Dejte nám nový zákon!** Není nic horšího a neutěšenějšího nežli stav právní nejistoty. Naš zákon o právních poměrech učitelstva království Českého z roku 1903 jest dnes zastaralý, v mnohonásobném odporu s dnešní dobou, doplněný samými zatímnostmi, na kterých nelze nic stavěti a na něž se nelze pevně spoléhati. Žijeme tedy vskutku ve stavu, který nelze nazvat ani řádným ani zákonným, ani uspokojivým, neboť naše »právní poměry« jsou opravdu — a to je zase smutná skutečnost! — v nepořádku, z větší části nejsou zákonně upraveny, a proto pro nás učitele neuspokojivé. Nemůžeme tedy také budoucně činiti nic jiného, nežli opět a opět žádati nejrychlejšího spořádání svých právních poměrů, **nového zákona! r.**

Náklad na mši sv. katechetů dal nyní, kdy mešní potřeby valně přidražily, v některých městech podnět k některým nesrovnalostem mezi duchovním správcem a katechetou. Různé místní zvyklosti a poměr mezi duchovním správcem a katechetou vyvolaly různé o této věci názory. A přece

věc po našem názoru je zcela jasná a jednoduchá. *Faktický náklad* na školní služby Boží nese místní školní rada. Ta hradí jej, konají-li se školní služby Boží v kostele, duchovní u správci, který dotyčné potřeby pro kostel obstarává, nebo tam, kde jsou bohoslužebné kaple ve školní budově, zaslíká jej ředitelství školy zcela analogicky, jako všechny jiné dotace a paušály jemu k rukám se zasílají. Ředitelství k žádosti katechety jako bezprostředního správce kaple (jako jsou správcové sbírek fysikální, kresliřské, přírodovědecké atd.) buď potom samo potřeby, ke škol. službám Božím objednává, nebo odevzdává paušál k rukám katechetovým. Účtů podrobných jak z pojmu paušálu a patrně, místní školní rada obyčejně nežádá. Ovšem katecheta byl by na omylu, kdyby se domníval, že paušál tento má ráz nějaké osobní odměny za vykonávání služeb Božích. K těm je právě svým povoláním jako kněz do školy poslán. Z tohoto paušálu mimo potřeby mešní pořizuje i menší správký a potřeby bohoslužebné. Jistě jej tedy věnuje tomu účelu, jemuž je určen.

Jestli katecheta mše sv. t. zv. privátní, nikoli tedy mši sv. školní, slouží ve farním chrámu, náklad na tyto mše sv. nese *žáduši* právě tak, jako hradí náklad na mše sv. farního duchovenstva. Kniž. arcib. ordinariát v Praze rozhodl v konkrétním případě v této záležitosti následovně: »Jelikož dpp. katecheté jsou zástupci a pomocníky duchovní správy ve vykonávání povinnosti školských co do náboženského vyučování mládeže a konání různých náboženských úkonů pro mládež tu, je zřejmo, že nelze jich od ostatního duchovenstva místního odlučovati a že nejsou v příslušné farnosti kněžimi cizími. Sloužíce tedy mši sv., *mají míti potřeby bohoslužebné hrazeny z téhož pramene, jako ostatní duchovní ve farnosti, tedy ze žadůše*, je-li táž dostatečná, jinak z jiného náhradního pramene, ať už je jím obnos patronem nebo farní obcí nebo jinou osobou právní v sumě paušální poskytovaný; a teprve v nejnepríznivějším případě bylo by možno míti útočiště k tomu, aby se i u katechetů, tak jako u jiných, osadě jinak zcela cizích kněžích, hledělo k tomu, by na úhradu výloh těch přispívali«. (Výnos kníž. arcib. ordinariátu v Praze ze dne 17. února 1915, 17.732 ai 14.)

Z toho zřejmé plyne, že duchovní správa, nestačí-li jí paušál ze žadůši na mešní potřeby katechetovy, má v první řadě žádati žadůši,

aby řečený paušál drahotným poměrům přiměřeně byl zvýšen. A v tom jak známo toho příklady, správa záduší také ráda vyhoví. Záduší nebývá tak chudo, jako nejeeden katecheta, a jistě příjmy do něho stále plynou, jsou-li řádně požadovány. Tak na př. loni jistá městská rada zcela ochotně dřívější paušál na potřeby bohoslužebné zvýšila na odůvodněnou žádost duchovního správce z 1000 K ročně na 1824 K 70 h. Ukládají však katechetům nějaké striktní povinnosti za to, že týž mše sv. ve farním chrámu Páně slouží, duchovní správa nemá práva.

Vyzvání, jehož třeba si povšimnouti. Ve vídeňském orgánu katechetského spolku »Christlich-pädagogische Blätter« v č. 1 nového ročníku posuzuje velmi příznivě Dr. Frant. Linke šestnáctý ročník bratrských »Vychovatelských Listů«, časopisu pro pedagogiku a kritiku method vyučování, jež vydává Pedagogická akademie Maticy Cyrilo-Methodějské v Olomouci. Ku konci píše: »Poněvadž dle mých vědomostí ani v Čechách ani na Moravě není žádného samostatného katechetského časopisu, a »Vychovatelské Listy« chtějí býti hlasatelem českého katechetského spolku, bylo by čile spolupracovníctví katechetů jen ku prospěchu jak katechetů tak i časopisu.« Úplně souhlasíme, vždyť »Vych. Listy« toho zasluhují; ale připomínáme na prvním místě náš časopis »Vychovatel«, který jak svou samostatnou přílohou »Věstník Katechetský« tak sám pilně si všímá a hájí zájmů katechetů v Čechách, a *vybízíme ku čilemu spolupracovníctví katechety ku prospěchu jak katechetům tak i časopisu.* Hojným a čilým spolupracovníctvím katechetů bude »Vychovatel« vlastně katechetským samostatným časopisem! —š—

Vyloučení Jiráskových spisů ze školních knihoven. Výnosem ze dne 15. prosince 1916. c. k. zemské školní rady pro království České o revisi žakovských knihoven nařizuje se: »Se zřetelem k hlediskům vytčeným ve výnose presidia c. k. zemské školní rady ze dne 23. října 1915 čís. 252 pres. ukládáme, aby při návrzích na zakupování učebných pomůcek, *nebyl pro knihovny žakovské navrhován Jiráskův román »Temno«, a podobně, vyjde-li knižně, román téhož spisovatele »Husitský král.«* Byl-li snad již román »Temno« pro školu zakoupen, budiž vřađen do knihovny učitelské. Dodatkem pak ke

shora citovanému vynesení ukládáme ještě, *aby historické romány Jiráskovy, pokud již byly přečteny, znovu pečlivě byly přehlédnuty, nejeví-li se v nich nemírné pěstění kultu Husova a oslavování doby husitské jako nejslavnější periody dějin českého národa.* Jestliže zmíněné romány dosud přečteny nebyly, jest při jich četbě přiblížeti zvláště k uvedeným momentům. Ve smyslu posledního odstavce cit. vynesení pak necht správy škol, v jejichž žakovských knihovnách snad historické romány Jiráskovy jsou zařazeny, podají zprávu s návrhem okresní školní radě k dalšímu opatření.« —š—

Drahotní přídavky státním zaměstnancům povoleny byly na rok 1917 se zpětnou platností od 1. prosince roku 1916. Přídavky stoupají dle výše platů a dle čtyř tříd ve které jsou rozděleni (svoobodní a ovdovělí bez dětí; ženatí bez dětí; ženatí s 1—2 dětmi; ženatí s více než 2 dětmi). Dle toho obdrží na př. státní úředníci se služným 1600—2200 K přídavky: 192, 336, 468, 588 K; se služným 2200—2800 K K: 352, 408, 588, 708 K atd. Další výhodu však poskytuje od doby té stát svým zaměstnancům: *srážky pro osobní daň z příjmu, taxy a poplatky z povýšení, kvitanční kolky a příspěvky do pensijních fondů bude platit na přišlé za své zaměstnance stát ze svého.* I tato výhoda obnáší slušný roční přídavek. Učitelstvo škol národních marně se dovolává přídavku; marně volá po svém rovném postavení se státními úředníky stejné kvalifikace. Jaký by to byl přídavek, kdyby stát za učitelstvo také platil srážky pro osobní daň, taxy, kvitanční kolky a příspěvky do pensijního fondu? Ale v té příčině je učitelstvo hůře na tom než státní sluhové! —š—

»Modlitební Jednota mládeže na vyprošení brzkého příznivého míru« utvořila se v únoru 1916 za předsednictví knižte Maxe Hohenberga a jeho sestry, kněžny Žofie a čítá nyní již 25.376 členů, kteří se modlí za brzký mír. Podmínka přístupu jest neochvějná důvěra v nejsvětější srdce Ježíšovo, kterouž dlužno častěji vzbuditi a jiné k ní nabádati. Každý člen přihlásvší se obdrží členský lístek a jeho jméno se zapisí do spolkové knihy. Přihlášky se zasílají jednatelece, komtese Eleonoře Silvě Taroucové v Průhoncích u Prahy. Poplatků není žádných. —š—

Vychovatel* vychází 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, palétě 3-50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knižkopcům slevujeme 25 procenta. Vychovatel* se jim dává toliko znatově. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sberatel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamační, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. VI. Jelinek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 992.

Náboženství a kultura. — Z dějin české katechetiky. — Feuilleton. — Směs.

Náboženství a kultura.

(Z náboženských essayí SPALDINGOVÝCH přeložil VACLAV LANKAŠ.)

(Pokračování.)

Křesťanská nauka o bratrství všech lidí a světoširém duchovém království, v němž všicki mohou obdržeti občanská práva, směřovala by, jak by se zdálo, k sociálnímu státu, v němž rasové a krajové rozdíly by byly, ne-li zrušeny, tož aspoň přiměřeně neúčinný. Že z kulturních lidí by byli jen ubozí státníci, nebo slabí vůdcové stran, můžeme připustiti. Než básníka nehaníme proto, že není metafysikem, ani nekritisujeme generála, jestli nedostává se mu uměleckého vkusu. Jako je důležité, abychom byli jemnými a osvícenými mysliteli, tak jest i důležité, abychom byli zdatnými a neúnavnými pracovníky, a zvláště tam, kde muži jsou přezaměstknáni svými časnými projekty a mechanickými vynálezy, je dobře, aby byli i mužové, přijímající vznešenější tón a spějící k vyšším cílům. Každý vznešený duch, jako nejvyšší horské vrcholy, stoupá do kraje, kde bydlí nad bouřným mračnem v jemné samotě; a proto se říká, že genius je melancholik. Nejdokonalejší kultura bere tudíž podílu na této osamělosti, a žije neradostný život v klidu a pohodlí v davu; než tím jen roste cena kriticismu proslavujícího se o všedních lidských cestách a cílech.

Kdo prost vášní a zaslepujícího prachu sporů, přehlíží pole s výsiny, vidí mnohé věci, jež jsou skryty očím zápasících. Je chybou ostrého soupeřství spojeného s činným životem, že nenechává času klidné úvaze, a proto aktivní pracovníci všední a poklesají do nížin, a rádi by spoutali vesmír do svých malých a úzkých schemat. Spása společnosti se zavěšuje na skobu politika, nebo na otevření nového trhu pro nějaký tovar, nebo vidí se v postačitelosti školského systému na tisíciletí. Samozřejmě je vždy a všude především důležité, aby lidé byli živeni, odiváni a řízeni; než, jak Goethe dí, „užitečné dodává si samo od-vahu“, neboť dav po něm touží a o ně usiluje, ale „krásné potřebuje povzbuzení, ježto jen málokterí je mohou stvořiti, ač žádáno je od mnohých.“ Nemohou-li a nedovedou-li snad kulturníci jednati, poskytují aspoň cíle činnosti jiným. Staří al-

chymisté nebyli lepší snílkův a zahálčivcův, než jim děkujeme za fysickou vědu. —

Je snadnější věcí jednati než mysliti; a proto svět oplývá činnými lidmi pravého smýšleče však těžko najdeme a zastihneme mezi tisíci. A měli bychom veškerého úsilí jen k tomu užívat, abychom činnost tak dost již horečnou ještě podněcovali, a neměli bychom nijak povzbuzovati širší a hlubší návyky myšlení? Dívejme se na věc i s nejnižšího stanoviska, — zda bude moci kdo popřít, že moc správně mysliti je neužitečná? Idealisté jsou za svého života často terčem výsměchu; než sny dneška stávají se nezdárka uznávanými principy činnosti v budoucnu. Obyčejný člověk, ovšem žije v přítomnu, je netrpěliv a rád by viděl, jak jeho práce bezprostředně plodí ovoce; a všední generace přikládá málo ceny dobru, které může býti radostně užíváno snad teprve potomky; než bez sebezáporu nemůže existovati ani moudrost, ani ctnost, a hleděti k odměně vyplývající z dobrého jednání, toť jistá cesta k nespokojenosti a zklamání.

Výtka, že kultura má nemorální tendenci, je vážnější a těžko odmítnutelná; zastává historie tvrzení, že *věky přepychu a uhlazenosti byly vždy význačny volnými mravy*. Jest ovšem zřejmo, že i chyby i ctnosti civilisovaných národů se liší od chyb a ctností národů barbarských. Silniční loupežník, všeobecně vzato, není sybarita. Civilisace svádí četné řady lidí do měst, podněcuje průmysl, protěžuje bohatství, stvořuje třídy hovící si v hojnosti a volnosti, a tak i skytá příležitost pěstovati a hověti zženštilým a přepychovým návykům. Duch věku jemnosti a uhlazenosti je lidský a milosrdný. Jeho vkus je vybraný a jemný, a jeho rozkoše vábny a přitažlivy. Lidské temperamenty jsou zmírněny, a válka sama uhlazuje své drsné čelo a je vedena bez mstivé krutosti. Slabí jsou bráni v ochranu, o sirotky se pečuje, a chudý nalézá sympatií. Kulturní člověk hřeší přehlužeností, obyčejný člověk výstředností, sebeshovivavostí. Divoši a barbari nejsou epikurejci, ale jsou otroky žravosti a opilství v míře větší než civilisované rasy. A prodejnost, podvodnost, podplácení zase nebudou obvyklé ve věku, v němž ctižádostivci a lakotníci dosáhnou snáze svého cíle mocí a násilím.

Nesmí se též zapomenouti, že literatura kulturního věku stává se povšechně klasickou, a chyby těch věků bývají tak zvěčněny, kdežto upomínka a paměť na zločiny barbarův umírá a zaniká. Duch nepokoje a nespokojenosti, působící, že lidé snáze podléhají přirozené náklonnosti znehodnocovat přítomnost a nad míru velebit minulost, je vždy živý v epoše uhlazenosti a jemnosti; a tak se stává, že péru satyrikově se nejvíce nabízejí a nejučinněji hodí její vady a chyby. Na několik málo příkladů krutosti a bezuzdnosti upře se zrak a tak se přemelou, a překrouť, že se zdá, jakoby byly pravidlem, ač byly jen výjimkou.

Uvažujeme-li náš předmět, odezírajíce od otázky po poměru mezi náboženskou věrou a mravností, — a toť stanovisko, které máme na zřeteli — nezdá se, že kulturní stát by byl příznivější neřesti než barbarství. Naopak, zdálo by se, že poznání, uhlazenost a přámysl čelí k tomu, aby učinily lidi ctnostnými. Slyšíme-li méně o zločinech divokých a barbarských národův, není to proto, že snad málo se jich vyskytuje, ale proto, že se v paměť nedochovávají, nebo dochovány nás odpuzují, ježto vzdělaný duch nemůže nalézati žádné rozkoše, čte-li o loupeži a vraždě a zvířecích orgiích; kdežto, na neštěstí, — takovou je již

lidská slabost — *pozbu-de-li hřích své hrubosti, zdá se i těm, kteří nejsou zka-
ženi, že pozbývá i něco se své špatnosti.*

Než po všem tom, co bylo řečeno, nutno doznati: *historie kultury nás ne-
ospravedlňuje mysliti si, že je schopna, aby stvořila ryzi a opravdovou mrav-
nost.* Při nejlepším jen rozestírá plášť slušnosti na vřed, který zhojiti je bez-
mocna. Asketičtí spisovatelé nám dí, že, abychom úspěšně potírali hřích, musíme
si jej opravdu oškliviti, a to kultuře schází. V kultuře je ctnost věcí dobrého
vkusu, a hřích nedostatkem vychování; zla ne nenávidí, bojí se jen hanby a za-
hanbení z odkrytí. To je etický charakter historické kultury; a nyní chceme zkou-
mati, zda je to vada integrující povaze kultury, či náhodná věc, přídělitelná pod-
mínkám, v nichž je rozvita. (Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Katechismus Římský vydán byl r. 1566 papežem Piem V., (viz o něm náš
článek: „Katechismus a řád sv. Dominika,« »Pamětní spis k sedmistyletému vý-
ročí založení řádu kazatelského« str. 181 a násled.) do češtiny přeložený od fa-
ráře v Nechanicích Josefa Vindyše r. 1833, vyšel r. 1841 v knihupectví Jana
Host. Pospíšila v Hradci Králové. O něm v »Blahověstu« 1862 (str. 519) ozná-
meno: »Zbývá ještě asi 100 výtisků »*Římského katechismu*« na rozkaz církev-
ního sněmu v Tridentu původně latinsky vydaného a J. H. Vindyšem zčeště-
ného. Celý 4 dílový spis na velké osmerce obsahuje 500 stran a prodává se za
50 kr.«

Ony výklady »*Římského katechismu*« v semináři Pražském byly asi příčinou
druhého českého překladu katechismu toho, jež pořídil již jako bohoslovec Jan
Herčík (n. 1835, z. 1869) a dokončil jako kaplan ve Star. Kolíně dne 1. února
1863. Tento překlad byl znovu přehlédnut a vydán roku 1867 nákladem »Dědi-
ctví sv. Prokopa« v Praze. (Nyní cena 3 K 20 h.)

Podivno, že Škoda ve své »Katechetice« nepodává svého úsudku o tehdej-
ším katechismu, ač již od let nespokojenost s užívaným tehdy katechismem
v časopisech byla pronášena a i pokusy o nový katechismus se dály. Škoda je-
nom připomíná na konci v článku »Osudy katechetiky« (I. vydání str. 254), že
»se posud užívá v Rakousku katechismů sestavených pod dozorstvím vídeň. ar-
cibiskupa kardinála Migazziho.« Vytýká jenom v článku o pojmech (Katechetika
vyd. III. str. 39 poz. 1), že »v katechismu našem jsou mnohé pojmy na tu mlá-
dež, pro kterou jsou, neúplně, jako: Bůh jest nejvyšší dobrotivý, má být: všem
svým tvorům darů nejlepších dává; — je nejvyšší milosrdný, má být: kajícím od-
pouští všechny jejich hříchy a p.« A v § 18. (Katechetika III v. str. 22), kde
v části 6. mluví o katechismech, které zařazuje do dvou tříd, — buď shrnují
všecko učení okolo jedné hlavní myšlenky, nebo do několika kapitol — praví
o těchto, že »třeba některé částky přirozeněji srovnat. Kapitola o »víře« začínej
stvořením světa, od tvorů vedouc ke stvořiteli; a teprve když děi o Pánu Ježíši
a o církvi, čeho třeba vědět, je příhodná doba k vykládání slov »křesťansko-

katolicky věřit. — *Vlastnosti Boží* lehčí předcházejte, těžší následujte, »moudrost« tedy — budiž poslední. — V prvním přikázání Božím nestůj: »věřit, klanět se, doufat, milovat,« ale »věřit, doufat, milovat, klanět se,« jelikož se to i v poslední kapitole katechismu tak staví, i v liturgii všude tak užívá. Úcta Svatých »ne z milování«, za kterým stojí, ale »z klanění se Bohu« vyplývá. Když promluveno o *duších* Svatých a jich *vzývání*, pak o *tělech* těchto Svatých — ostatcích Svatých, a potom teprv o *obrazech* Svatých řeč budiž ne tedy o ostatcích Svatých naposledy.*) — V prvním přikázání buď postaven každý hřích proti své povinnosti, tedy proti věření: nevěra, pověra, kacířství; proti doufání: nedůvěra, zoufání, kouzla, hádání, opovážlivé spoléhání se na milosrdenství Boží; proti milování: nenávidění Boha; proti klanění se: modlářství. Tak i u ostatních, zvlášť u čtvrtého, sedmého a osmého přikázání. Podobně buď jednáno dříve o dobrých skutcích, pak teprve o ctnostech a p.*

Na tyto vady poukazuje, měl Škoda na mysli katechismus tehdy užívaný. Jiní ovšem mnohem dále zašli, vytýkajíce jednotnému tehdy katechismu to i ono, takže s nejvyšších míst již na úpravu katechismu pomýšleno. Škoda nepodává také úsudku o pokusech o katechismus, a přidržuje se, i příklady uváděje, ještě ve vydání III. r. 1874, jen katechismu předepsaného (»Velikého Katechismu« z r. 1866.).

V době, kdy již vrchole nabyly snahy o úpravu katechismu, odešel (roku 1868) z normální školy české první její katecheta, Jan Karel Škoda a žil v Praze ze skromné pense, zabýváje se horlivě rozšiřováním českých knih mezi lid. Založil též veliký počet knihoven na českém venkově. Knihovny a jich zakládání bylo nejmilejší činností Škodovou. Již jako bohoslovec založil českou knihovnu v kníž. arcib. semináři v Praze a byl prvním jejím knihovníkem. V »knize památní pro knihovnu seminarium Pražského« napsal r. 1859, dne 5. června tehdejší knihovník T. Novák. »Naše česká seminářská bibliotéka založena jest dne 10. března r. 1830 hlavně přičiněním tehdejšího pana pastoralisty, Jana Karla Škody, nynějšího katechety na hlavní české škole v Budči, jak nám vypravoval p. t. p. cis. rada prof. Dr. Jan Fabian (jeho bývalý kollega v pastoraice) r. 1858.« (Vlast IX. J. Š. Baar: Historie české seminářské knihovny v Praze str. 840.) —

Škoda roku 1843 dal podnět k založení *Pražské měšťanské besedy*. V posledních letech mival z ochoty časté, velmi oblíbené přednášky o vychovatelsví.**) Doléhal však na něho více a více hmotný nedostatek, ježto dostatečných příjmů nebylo, a ubohý stařec ztrávil poslední své dny u veliké tídně. (»Beseda Učitelská« IX. str. 1.)

Jan Karel Škoda nar. 1810 (pseud. Příbramský) byl literárně činný, přispíval drobnými články do »Květů«, »Přítele mládeže«, »Posla z Budče«, »Osvěty« a osobě vydal mimo »Katechetiku« dvojí cyklus řečí posních: Ježíš, Kristus, vzor dokonalosti (1842), Cesta na Kalvarii (1849), pak Nedělní a sváteční kázání (1857) a řeč při 500leté památce založení Karlovtjna. Hlas z Karlovtjna (1848) a řeč od-

*) Zajímavo porovnatí, jak těchto myšlenek, které Škoda již roku 1856 v prvním vydání »Katechetiky« (str. 24) pronáší, použito v dnešním Rakouském katechismu.

**) Jak. Malý Naše znovuzrození VI. 189. Obširný životopis Škodův a některé jeho přednášky ve škole i ve veřejnosti vydal V. Kredba v »Bibliothéce Paedagogické« sv. XLVIII. — O jeho odchodu do pense viz pozn. 1. str. 475. A. Denis-Vančura: Čechy po Bílé Hoře — díl II.

polední: Sláva blahosl. Rodičky Boží, Marie Panny (1845). Povídky pro mládež dospělejší (r. 1852) a j. V noci dne 31. prosince 1876 zemřel stařeček 65letý. Oceňujíc po smrti působení Škodova píše »Beseda Učitelská« (1877 str. 1): »1. 1848 povolán byl za katechetu a učitele vychovatelství na c. k. vzorné hlavní škole v Novém Městě Pražském. Tu byl Škoda ve svém živlu: vhodnou svou methodou, neméně pak svým prostým vykládáním, dovedl posluchače co nejmileji k svému předmětu upoutati a je pro jejich budoucí povolání rozehráti. Svým nenuceným chováním se k žákům i mimo školu naklonil si je u vysoké míře, tak že paměť jeho hluboko se zakotvila v myslích jejich. Nemalé váhy je i to, jak pilně přihlížel k potřebám časovým národa našeho, za kterouž příčinou v popředí se stkvěla jeho zásada siliti v posluchačích svých mysl vlasteneckou a rozněcovati je k vytrvalosti v obhajování práv jazyka českého, čímž si na širém poli své působnosti své u čekatelů, rovněž i u bohoslovců nevaďnoucích zásluh vydobyl.«

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Redaktor »Vychovatele« — P. Kopal.

(Posmrtná vzpomínka. Píše L. G. BRODSKÁ.)

Z řady katolických spisovatelů českých zmizela markantní postava bodrého kmeta, který jako vždy pohotový žurnalista bude zajiště dlouho postrádán.

O mnohostranné a záslužné činnosti literární P. Kopala promluví zajiště péro povolnější; tyto řádky přinášíjí toliko malou ukázkou, jakým byl zvěčnělý *člověkem*. Neboť zaslouží si toho, aby v dobrém bylo na něho pamatováno jako na redaktora i na vlivného povzbuzovatele nadaných literárních začátečníků.

Již ani přesně nevím, kolik desítek roků tomu bude, když v »Dědictví Maličkých«, vycházejícím v Hradci Králové, vyšla kniha »*Devatero řemesel — desátá žebrota*« od Petra Kopala.

Nás, dospívající čtenáře tehdy velice upoutával a zajímal zvláště lapidární sloh vedle pěkného obsahu. Ačkoli to jaksi upomínalo na krátké, úsečné věty prací Pravdových (Hlinkových), přece opět jinak to působilo na mysl nezralé, které nejsouce posud schopny správného úsudku v čem by rozdíl záležel, jen zbožně čítaly a si oblibovaly nového tehdy spisovatele.

Uplynulo několik desetiletí a P. Kopal rozvinul horlivou činnost spisovatelskou i žurnalistickou všemi směry. Když na po-

čátku mé spisovatelské dráhy napsala jsem povídku do kalendáře »Poutník Svatováclavský«, nesla jsem ji P. Kopalovi, jenž byl tehdy redaktorem p. Kotrbových kalendářů.

Tehdy ještě na živu jsoucí starý pan nahladatel Kotrba pravil, že bude nejlépe, odevzám-li pr. ci přímo redaktoru; a nehodlám-li se namáhati až nahoru na Vyšehrad do vikárky, možno právě P. Kopala zastihnouti »U zlatého sudku«, v tehdejší Ostrovní ulici. Šěstí mne přálo. Sotva dospěla jsem před zmíněný dům, p. redaktor právě odamtud vycházel. Tehdy jsem ho znala pouze od vidění. Ačkoli spěchal, vliďně přijal rukopisy, slíbil písemnou odpověď, zanechávaje takto v nesmělé začátečnici nejlepší dojem, který se stupňoval v opravdovou radost, když práce byly přijaty a záhy po té otištěny.

»A napíšeť nám zase něco« stálo připsáno na poštovní poukázce, která přinesla honorář. Dnes člověk »otlučený« životem sotva chápe tu velikou a čistou radost ze zdu svých prvních začátků. Je to přirozené a lidské.

Kdysi za pěkného jarního dne nesla jsem opět jiný rukopis do Pečírkova kalend. na Vyšehrad, P. V. Štulcovi.

Pan probošt měl návštěvu jakéhosi vysokého hodnostáře a vliďně vybidl, abych zatím si prohlédla zahradu, kam po chvílce teč přijde. Tehdy ještě nebyla ta průhledná zahradní ohrada směrem ku hřbitovu, nýbrž tahla se tudy obyčejná zeď; zahrada pak sama, nejsouc tak uspořádána jako nyní, nicméně činila milý dojem, dojem jaksi

starosvětsky útulný s malou dřevěnou besídkou, kde na hrubě sbitém stole leželo několik knih a psací náčiní pana probošta.

Pražanům, pokud nemají příležitost pozorovat probouzející se jaro v sadech veřejných, a pokud mají pro to smysl, pohled do zahrad soukromých a rozlehlých vždycky lahodí. — Co tak plná radosti a povděku k panu probošтови pozorují jemnou rašící zeleň, na druhém konci zahrady objevil se poblíže vikárky P. Kopala s kropicí konví a s ohýbaným širákem na hlavě. Šel zahradničit na svůj vyhrazený díl u vikárky. Otáčel se horlivě, ničeho si nevšímaje, až teprve na můj pozdrav vzhledl a pustil se do hovoru.

Zvěděv, že nesu panu probošтови rukopis, řekl: »Také já bych něco potřeboval, dejte mně to a do Pečírкова kalendáře můžete napsati něco jiného.« Učinila jsem tak po krátkém váhání, aniž mne zprvu napadlo, co řeknu panu probošтови, který se objevil právě, když P. Kopala odešel.

Pan probošt seděl v besídce, když jsem se šla poroučeti, dobrácky se usmál mým rozpakům a řekl: »Nu, tak máte o jeden úspěch více, a já rád posečkám na práci jinou. Aby se vám lépe psalo, dávám zde předem na inkoust« a podával mne z brusu novou desítku.

S jakou radostí jsem odcházela, netřeba ličiti. Povzbuzena tímto zdarem, když po krátkém čase jsem nesla na probošství jiný rukopis, měla jsem v kabelce také nedlouhý článek pro »Vychovatele«, jehož redaktorem byl tehdy P. Kopala.

Na zazvonění u vikárky otevřela prastará, ale dosud čilá stařenka (byla to matka dp. Kopala, která u svého tehdy již také šedivího syna dožila se vysokého věku)

Pan vikář byl doma, uvedl mě do své pracovny plné knih a rukopisů, a poněvadž byl článek nedlouhý, jal se čísti hned, aby prý mně uspořil příští cestu a sobě psaní odpovědi. Dychtivě, s tlukoucím srdcem čekala jsem na jeho výrok.

Konečně dočetl, usmál se dobromyslně a řekl: »Tohle se mně do Vychovatele nehodí.«

»Proč pak ne, důstojný pane?!« propuklo ze mne.

»Inu, je znáti dobrou vůli, ale něco tomu vadí.«

»Co by to bylo?«

»Hlavně vaše nezkušenost, slečinko. Jste posud tuze mladá, abyste mohla s úspěchem

psáti do vážného vychovatelského časopisu. Ano. Neodmítám vás úplně, ale radím, sečkejte ještě nějakou desítku roků, až vaše mysl uzraje a vyprostí se z kvasu vířícího v mysli každého začátečníka. Toť moje rada a nyní s Bohem!«

Proč bych zapírala, jak zpáteční cestou ukápla mne nejedna slzička? To jsem cítila, že pan vikář měl pravdu; ale měla být marná ta radostná horlivost, s jakou jsem to psala? Nechybila jsem však, poslechnuvši jeho dobré rady.

Od té doby pokaždé při setkání na ulici P. Kopala bodne mne zdravil a se dotazoval, jak se mně při práci daří?

Mám ho v nesmazatelné paměti, jak první dobu nosil tmavý, široký havelok, jak na jeho ramena spadávaly stále bělejší vlasy.

Bylo to při pohřbu nakladatele starého pana Kotrby, když s matkou stisněny stály jsme v zástupu lidí před chrámem. Kolem nás jdoucí P. Kopala zavolal: »Netisněte se tam, pojdte se mnou blíže k nebožtíkovi,« a jak před ním lidé ustupovali, utvořenou takto uličkou, i my dvě pohodlně se dostaly do chrámu až k rakvi.

Smutné je pomyšlení, jak odcházejí jeden za druhým ti, kdož svoji duševní hřívnou pomáhali budovat podstatu našeho písemnictví. Vidím je živě v duchu před sebou všechny tři, které již dnes hlava nebolí, jak nad otevřenou posud hrobkou při pohřbu kanovníka P. B. M. Kuldy stáli pohromadě: kněz, arcib. vikář, dp. P. Škrdla, P. Kopala a ředitel ústavu pro hluchoněmé, kanovník P. K. Kmoch.

Nyní i vyšehradský bývalý vikarista nabyt klidného odpočinku věčného tam, kde ztrávil valnou část prospěšně pracovitěho života. Vedle uznání přítomnosti zajisté i budoucí ocení, čím byl P. Kopala našemu písemnictví.

SMĚS.

Smutné doznání. »Věstník« organis. učitelstva v čísle z 16. února píše mezi jiným toto: »Poklesla výchova mládeže a dozor nad ní v rodinách, a nejsou to jen důsledky toho, že otcové nalézají se na vojně a že tudíž u výchově naši mládeže nedostává se silných rukou. Příčiny pokleslé rovnováhy v náladě mládeže a v jisté anarchii jejich mravních projevů vězí jinde. Je těch příčin více a o některých nelze se

ani veřejně nyní rozhovořiti, ale jedna bije do očí: je to nedostatek veřejného zájmu pro věci výchovné a v užším slova smyslu školské. Válka se všemi úzce s ní spojenými poměry příliš mnoho vyčerpává pozornosti k záležitostem, které jsou mimo pozornost k mládeži. Tento rys v životě naší společnosti je příliš značný, aby nemohl býti pozorován, ale trpké jest, že přehlíže, neuvažován a uvědomělou protiakcí neaparálysován. V době, kdy tolik klademe závažnosti v názory o svém češství, o vzrůstu své národní síly kulturní, divně se vyjímá, když tak málo, společnými silami, všemi prostředky a na všech místech neusilujeme, aby mládež naše z nynějšího anarchistického života duševního byla vyváděna, lépe řízena, lépe podněcována k ušlechtilostem. Toto poblouzení jeví se i v jiných směrech. Škole přenechává se péče o mládež téměř výhradně, zejména v menších místech a tím neodstraňují se nesnáze, rodící se z nových a nových poměrů. Dvě těžké okolnosti dotýkají se dnes na příklad školy velmi těžce. Je to nedostatek řádné obuvi a školních potřeb naší mládeže. Poměry hmotné a poměry živelní zasáhly do ústrojí školské mládeže velmi neblaze. —r.—

Osud knihoven. V letech šedesátých minulého století zakládány byly v každém školním okrese *»okresní učitelské knihovny«*, v nichž shromážděno, často s velikými obětmi, mnoho knih ze starší literatury paedagogické. Postupem času ztratily knihovny na svém významu, nebyl o ně zájem a dnes jsou v zasetí a jakoby v hrobě. Nikdo si z nich ničeho nevypůjčuje, mnohý o nich ani neví. Dotace, poskytovaná okresní škol. radou, vystačí tak na nájem místnosti pro knihovnu, nové knihy se nekupují, jsou tu věci zastaralé a že knihovny se nepoužívá, leží ladem! Dobrý náběh k zužitkování knihovny učiněn právě v Plzni, kde pomýšlí se na to, aby okresní knihovna učitelská připojena byla k vědeckým knihovnám v tamním museu, aby tak byla k užítu. Knihovny okresní se přežily jako kdysi knihovny vikariátní. Ale připadá maně otázka: *Jaký osud stihl vikariátní knihovny?* Kam se poděly knihy z nich, mezi nimiž byl mnohý literární skvost? Kde jsou jejich trosky? —š—

Proti zrušení coelibátu učitelů. Zastupitelstvo obce Berlin-Schönberg zamítlo velikou většinou zrušení coelibátu učitelů.

Zajímavo při tom bylo, že také většina liberálů se postavila proti zrušení ukazující, že je nemožno, aby žena dostala dvojí povinnosti — rodinné a učitelské. Je to přepínání sil a příčina slabosti a poruch ale spoň v jednom povolání, ne-li v obou.

—š—

Volná škola. Spolek *»Volná škola«* konal dne 7. ledna ve Vidni schůzi za četné účasti. Předseda dvor. rada bar. Hock zjistil značný vzestup spolku, neboť za minulý rok zvýšil se počet členstva o 6000, z nichž 4000 připadají na Vídeň. Z 250 místních odborů pracuje přes válečné poměry 73. Ve schůzi byla schválena petice, jež bude podána vládě, o reformě rakouské výchovy a rakouského školství. —š—

V cizích službách. Od počátku svého působení na universitě v Praze (r. 1883) prof. T. G. Masaryk nesloužil českému národu, nepracoval v jeho prospěch. Dnes ty listy, které kdysi ho vychvalovaly, přinášejí o jeho činnosti články, které dokazují a ukazují, jak Masaryk pracoval a kam činnost ta směřovala. *»Národní Listy«* počátkem t. r. přinesly článek: *»Co tropí profesor Masaryk?«*, kde ukazují, jak neuvážlivě pracuje k tomu, aby čest národa českého pokalel. Masaryk, onen předbojník českých volnomyšlenkářů, svůdce slovanské akademické mládeže na Pražské české universitě, kdysi od mladočeských svobodomyšlníků a od orientálsko-liberálních německých i českých listů pro svůj protikatolický světový názor oslavovaný realistický professor a říšský poslanec, jako velezrádce na počátku války se svými soudruhy dociziny utekl k těm, jimž dávno sloužil, ač byl v Rakousku placen, na škodu Rakouska. Toto všestranné jeho působení odhalují nyní *»Národní Listy«* ve zmíněném článku a píší: *»Když Masaryk dopracoval v Paříži a v Londýně, odchází do Petrohradu. . . Vím z dobrého pramene, že prof. Masaryk v Londýně utrpěl již fiasko, které jemu a jeho přátelům bylo velmi nepřijemno. Čtyřdohoda slibovala si od agitace Masarykovy a jeho spojenců tak mnoho, že jest nyní velmi zklamána, vidouc, že nedošlo k ničemu, co lidé rázu Masarykova slibovali a že řeči o různých sympatiích nebyly než lichá slova, kdežto nyní vidí jejich úplnou bezcennost. Masaryk byl dříve známým odpůrcem ruské byrokracie a carismu. Mnoho jeho spisů a projevů dosvědčuje jeho protiruskou tendenci. Nyní stal se jeho pří-*

telem a příznivcem.« Po otázce jak se to stalo, končí N. L. »Ohražujeme se rozhodně proti tomu, aby tito lidé mluvili naším jménem a předstírali, že oni hájí zájmy českého národa. Český národ děkuje za takové zástupce, on jich nepotřebuje. Masaryk a jeho společníci hájí zájmy našich nepřátel, jsou v jejich službách...« Masaryk nasil u nás mnoho býlí, přišel kácet cítaře Boha a vlasti a ukázalo se, že kácí trůn; k tomu poznání se došlo. Kdo vytrhá býlí jim zaseté? —š—

Učitelky členy zkušebních komisí. »Časopis učitelé« oznamuje v čís. 1., že vynesemím c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 10. června 1916 čís. 16.687 byla ředitelství všech zkušebních komisí upozorněna na ustanovení čl. 1. odst. I. al. 2., dle něhož je při návrzích na jmenování členů zkušebních komisí přihlížeti také k osvědčeným učitelkám škol národních. —š—

Proti řídícím učitelkám. Na schůzi voličů vídeňské čtvrti Neubau zmínil se člen městské rady Fress o tom, že na vídeňských školách ustanoveny byly dvě učitelky a protestoval proti tomu. Dokazoval, že učitelstvo přinášející za války oběti tak těžké, až se vrátí, pocítovalo by za hrubý nevděk a nespravedlnost, kdyby jmenováním žen řídícími učitelkami se mu ztěžoval postup. Schůze vyslovila požadavek, aby záležitost ta byla ve formě návrhu předložena místním školním radám ve všech okresích vídeňských, aby mohly zahájit společně náležité kroky. Zdá se, že po válce musí dojít k revisi poměrů v postavení učitele a učitelky. —š—

Válka a vyučování. Pruské ministerstvo dalo pokyn školám, aby bylo více péče věnováno vyučování *pletení punčoch*, poněvadž za kupované se mnoho zbytečně peněz vydá, nejsouť tak trvanlivé. — Totéž minist. vojenství nařídilo, aby ve školách probírána *hospodářská nutnost nynějších poměrů* a podle možnosti povzbuzováno k obětavé vůli vydržeti. — V Pešti zavedena byla *ševcovina* na středních školách jako *mimořádný předmět* vyučovací, aby zjednána byla odpomoc nedostatku dobrých bot. Ve školní dílně pod dozorem čtyř invalidů spravuje 72 žáků boty svým druhům. — Zahřebské »Novine« sdělují, že dalmatské školní úřady rozkázaly, aby ze

všech professorských a studentských knihoven při středních školách v Dalmácii odstraněny byly knihy. tištěné *cyrilikon*. — K návrhu vrchního armádního velitelství za souhlasu minister. vyučování pomýšlí se na *vyučování o vojenství* ve středních školách jak rakouských, tak uherských. —š—

Proti vzrůstající se zpuštělosti mládeže vydalo moravské místodržitelství výnos, kterým se mládeži omezuje návštěva kinematografů a veřejných místností vůbec, zakazuje prodej necudných knih, lihovin, cigaret, hru v karty, noční potulování, prodej květin a p. v hostincích a veřejných místnostech. Za dodržení těchto předpisů činí se zodpovědnými také majitelé hostinců atd. pokutami do 200 K, nebo vězením od 6 hodin do 14 dnů, případně i ztrátou živnosti. Osoby mladší 14 let, které dopustí se přestupku těchto zákazů, budou odevzdány škole k disciplinárnímu potrestání, po případě oznámeny u poručenského soudu za účelem dalšího řízení. — Totéž místodržitelství nařídilo *zřízení polévkových ústavů* na všech obecních školách moravských, kde dosud takového zařízení nebylo. —š—

O dětech v literatuře. Ve »spolku přátel vědy a literatury české« v Pízni přednášel prof. dr. Rón o »dětech doma, ve škole a v literatuře« na základě svého deníku, jež si po dlouhá leta vedl a dle pozorování svých synků, a ku konci probíral kritiku t. zv. dětské literatury. Děti dle názoru jeho, jsou v literatuře jiné než ve skutečnosti. Horuje o Alšovském špalíčku, v němž se mistr natolik dovedl žít v dětství; popírá možnost nápadů Hýty a Batula od Hamiltona. Dle rámce a obrazu dělí tři knihy, totiž: »Hýta a Batul«, »Jurka« od Gebaurové a »Pepánek — Nezdar« od F. Procházky takto: »Hýta a Batul« je nádherný rám — obsah nic, »Pepánek — Nezdar« — pěkný rám a jakýs takýs obsah, ale za to »Jurka« od Gebaurové předčí nade všechny upřímnosti, českosti a skutečným dětstvím. —š—

Počet analfabetů v obsazeném území Polska. Dle provedeného sčítání lidu, které bylo v listopadu, je v rakousko-uherském obsazeném území ze 3,495.476 osob všeho obyvatelstva v stáří přes šest let 1,688 116 analfabetů a to 637.215 mužského a 928.901 ženského pohlaví. —š—

Vychovatel* vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajín německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zanoťové. Alumům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nevrátí. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchovské, Ferdinand. náb. 8. Pro uč. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro zvěstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchovské 992.

Náboženství a kultura. — O katolictví se stránky filosofické a etické. — Tažní ptáci. —

Z dějin české katechetiky. — Spolek sv. Josefa. — Směs.

Náboženství a kultura.

(Z náboženských essayí SPALDINGOVÝCH přeložil VÁCLAV LANKAŠ.)

(Pokračování.)

Kultura v moderním slova smyslu, a uvažovaná nehledě k vlivu křesťanství, *pochází z Atén*, města ducha a prvé světové university. Žádný národ se nikdy nevyrovnal Ateňanům v myšlenkové obratnosti, pronikavosti, leposti a původnosti. Přísloví „mysliti je těžko, jednati lehké,“ zdá se, že je tu nepravdivo. Myšlení bylo jim přirozeno a tak lehké jako dýchání, a proto stěží v moderní literatuře existuje intelektuální nebo poetické pojetí, které by nemohlo býti, aspoň v zárodku, i v poměrně malé míře, ve spisech, jež se nám od nich dochovaly, a jejich řeč je dosud nejdokonalejší, lidem známý nástroj myšlení. Byli, a ve veliké míře jsou dosud učiteli civilisovaného světa ve filosofii, výmluvnosti, básnictví a umění; a proto nutně vykonávali, ať pro dobro, ať pro zlo, nesmírný etický vliv.

Nuže, *Řekovi ctnost a krása jsou totožny*. Jeho náboženství je bohoslužba krásna; a dobré je, co je krásné, harmonické, hudební. Každé jméno, které dal vesmíru, naznačovalo, že se jevil jeho duchu původně jako harmonie a souměrnost; a proto na místo svědomí postavil vkus, druh vybraného smyslu pro půvabné a ozdobné, *a jeho náboženství odívalo se v umění*. Jeho posvátné knihy byly básně, jeho chrámy, vzory půvabu a souměrnosti, byly otevřeny nebesům a koupaly se v milém světle denním a přinášeli-li obět a modlitbu, zdobil se kvítím a popíjel zlaté víno za zpěvu a tance. V jeho zralosti je jen krásné mládí, v jehož žilách životní běh je plný a silný. Kráci v nehynoucím jasu, a květiny kvetou, kudy se ubírá, a vzduch chvěje se ranním zpěvem ptačím. Žije ve světě rozkoše a nebojí se leč smrti. Nemá žádné myšlenky o hříchu, sami bohové milují, co on miluje, a za špatného nemá nikoho. A velebí-li ctnost, velebí ji proto, že je vznešena a krásna a plna radostné líbeznosti. Je to krásná, lahodná a jemná figura jako socha z pentelického mramoru ciselovaná rudou Feidiovou. —

Na neštěstí *teorie vybudovaná na domněnce, že, činíme-li dobře, činíme jen, co je příjemno, nehodí se do světa oloupeného o svou původní harmonii*. Smysl pro krásno brzo poklesl do smyslného rozkošnictví, a Ateňané nezanedbaly nám k obdivu ničeho, vyjímaje jejich genia. A přes to životní ideál jich velikými

duchy nám narýsované, je pro nás tak vznešený, tak ušlechtilý, že nejsme nijak překvapení, když jeho jímavá veleba a jasnost v sensitivních duších básníkův a umělcův stvořuje jakousi bohoslužbu, a tak nevyhladatelně vtiskuje své vlastní jemné rysy kultury všech následujících věkův. Poněvadž však tento ideál je bez mravní síly a bez vážnosti charakteru, z ní vyplývajícího, je, jako mnohé překrásné věci, křehký a nehodící se tuhé práci světa, v němž sebedobyti je cenou vítězství. Je v něm nedostatek souladu mezi vnitřní silou a vnější formou, a myslíme-li o tomto vznešeném snu genia, můžeme jen opakovati nářek básníkův nad Itálií:

»Italie, oh Italie, ty, která máš
osudný dar krásy, ty, která stala se's
pohřebním darem přítomných i minulých bolů,
na svém jemném čele je nízkost vyryta hanbou.«

Kultura je spříbuzněna s poesii, ale život je ponejvíce prosaický, a musí opírat se o základ jadrnější. Není možno, tážeme se, přivésti v pomoc tomuto krásnému a uměleckému ideálu lidské dokonalosti nějakou sílu, ne její vlastní, z níž by mohla čerpati sílu, aby nepovolovala fatalitě své přirozené náklonnosti? Jinými slovy, může náboženství, jehož hlavní ideou je mravnost, býti uvedeno v přátelský vztah s kulturou, jejíž vůdčí myšlenkou je krása, nebo, abychom užili přijatou frázi, jemnost a světlo?

S počátku našeho zkoumání jsme stanovili, že není třeba antagonismu mezi pravým náboženstvím a pravou kulturou, a nyní hledáme, že bud musíme zavrhnouti nebo brániti tohoto tvrzení. „Zapři sebe sám“ je slovo Kristovo! „Mysli na život a o životě“ je příkaz kultury! A jistě shovívavý a rozkoše hledající život Řeka je pravý opak ideálu překládaného křesťanství. Jeden dívá se na zemi jako na zahradu rozkoše; druhý nemá tu trvalého bydla, ale kráčí jen jako poutník uprostřed veselých scen, neklidný a neuspokojený, neboť jeho myšlenky jsou u těch, jež miluje v dalekém domově. Řek zůstává v přírodě a slouží jí; křesťan dívá se přírodou k Bohu, a klade ji pod Jeho trofeje. Jednomu je kříž bláznovstvím; druhému je mocí a moudrostí Boží.

Že kultura není křesťanská, nepotřebuje důkazu. Celá její historie je karaterisována nedostatkem mravní opravdovosti, která je pravou duší náboženské víry, a proto postrádá i prvku, který je hlavní složkou lidské dokonalosti. Není-li kultura křesťanství, je křesťanství kultura; nebo je též jen částečno a bezmocno stvořiti plně rozvitě lidství?

Tot obvinění, které *Arnold*, i když upřímně doznává nedostatečnost kultury, obrací proti náboženství. Náboženství, dle něho, přijímá nízký názor o člověku, a je nutně určeno k tomu, aby bylo všestranně přeměněno a řízeno helenskou ideou krásy a dokonalé lidské přirozenosti. Jeho criticismus o této věci, namířený hlavně na protestantskou teorii křesťanství, je dovedný a zajímavý. „Putující otce“ a jich pravidlo dokonalosti posuzuje spravedlivě »když si představíme Shakespeara a Virgila, — duše, v nichž jemnost a světlo a vše, co v lidské přirozenosti je nejlidštějšího, byly tak vynikající — provázející je na jich cestě a myslíme, jak nesnesitelnou společnost by v nich našli Shakespeare a Virgil.«

(Pokračování.)

O katolictví se stránky filosofické a etické.

(Ve Filosofické Jednotě v Praze přednesl prof. Dr. JOS. KAŠPAR.)

(Dokončení.)

A ještě ukáží na jeden zjev; je to *novomaltusianismus*; nepřirozené omezování počtu dětí. Je pravda ovšem, že *novomaltusianismus* našel vstup i ke katolíkům. Ale katolíci vzdorují mu daleko víc, než křesťané jiných vyznání. To také je viděti, jak říkáme na »větším požehnání dětí«. A také jest!

V království pruském se poměry vytvářely tak, že v posledním desetiletí 3 a půl mil. protestantských školou povinných dětí vzrostlo o 372 tisíc; 2 miliony dětí katolických vzrostlo však v téže době o půl milionu; o 532 tisíc. V pětiletí 1906—1911 stoupl počet protest. dětí o 4 procenta; katolických však o 11 procent. Prusko má 36 procent katolíků, ale 40 procent katolických školou povinných dětí. Zdaři-li se katolíkům v budoucnosti tak úspěšně bojovati proti systému dvou dětí, pak není daleka doba, kdy v král. pruském bude polovice dětí katol. a polovice protest. Ukazuje se dnes, že co rodina protest. mívá průměrem dítky 3, katolická má průměrně 5.

Jen pro zajímavost ještě uvádím: na 1000 obyvatel připadá porodů na př. v Bismarkhütte 51, v Bogutschützu 45, v Königshüte 41, v Gladbecku 48, Hambornu 47, všecko města, kde je více než 50 procent katolíků. Naproti tomu ve městech převážně protest. připadalo na 1000 obyvatelů porodů v Erlangách 17, Wilhemshafenu 11, v Žitavě, nám známé. 19, v Charlottenburgu 18, v Postupimi 17. A snad bude zajímaví, povím-li, že manželství katolických učitelů jsou o 36 procent na dítky bohatší, než manželství protest. jejich kolegů. Rozdíl ukazuje se i v jiných povoláních, na př. hornickém.

Zajisté nelze tu popřít, že katolicismus vyvíjí velikou mravní a kulturní sílu. Je to také viděti při porodech nemanželských. V letech 1910 a 1911 se ukázalo, že na 100 nemanželských dětí, zrozených z matek katolíček, připadalo 170 nemanželských dětí zrozených z matek protestantek.

Katolicismus, který stojí nezvratně na nerozlučitelnosti manželství a proto nepřipouští rozluky, bojuje také úspěšně proti moderní *rozvodové a rozlukové epidemii*. Svě doby přísné toto stanovisko katol. zváno bylo nečasovým, ale už dnes se ukazuje, jak bylo na místě. Jistě katolicismu je to jen ke cti, když na př. v Prusku v letech 1895—1905 na 1000 čistě katol. sňatků připadalo jen 10 procent rozvodů, na 1000 čistě protest. sňatků ale 27 procent rozvodů; na 1000 sňatků smíšených připadalo pak dokonce 40 procent rozvodů. To je také důvod, proč se tak církev staví proti sňatkům smíšeným. Protestanté dávají se dvakrát až třikrát častěji rozváděti než katolíci. Je pravda, že protestantismus snaží se čeliti těmto neutěšeným zjevům, jak může.

Tak aby se zabránilo sebevražedné manii, zřídila protest. Armáda spásy kancelář proti sebevraždě, kdež sebevraždou se zanášející lidé mohou důvěry hodnému důstojníku otevřítí své srdce dokořán. A berlínský protest. městský misionář *Martin Olga* si mnoho od tohoto zařízení slibuje. »Tato rozmluva«, píše Olga, »není nic jiného než zpověď — a tu máme eo ipso klíč k tajemství, proč vyskytá se sebevražda v katol. okresích daleko méně než v protest. My přejeme svým protest. křest. bratřím v této příčině jen hojnost úspěchů!

A než skončí, ještě ukáží, jak katolicismus s úspěchem čelí i *náporu sociální demokracie*. Ve 104 převahou katol. okresích hlasovalo pro sociál. demo-

kracii 13 procent voličů, v 206 převahou protest. za to hlasovalo sociálně demokraticky 36 procent. Jinými slovy: tam kde je většina protestantská, zvolili tříkrát tolik sociálních demokratů, než kde je většina katolická. Ve značné části volebních protest. okresů připadla polovice a více hlasů sociální demokracii, zhusta dosáhli i většiny. Tak v Norimberce 60 procent voličů hlasovalo pro soc. demokr., v Berlíně *aüssere Stadt Ost* 82 procent, Hamburg West 74, Kamenice 64, Glachau 63 procenta. Za to ve značné části katol. okresů dostali soc. demokr. jen 5 procent hlasů a někde ještě méně. Tak v Paderboren-Bürren ani ne 1 procento, Meppen Lingen 2·5 procent, Geilen-Kirchen 0·8, v Sigmaringách 3·7. Mimo to polovina měst protest. volí při obecních volbách rovněž z polovice, někdy i víc sociálně demokraticky, kdežto z měst katolických jen sedmnáctina volí z p. loviný sociálně demokraticky. Průměrem zvolí v německé říši protest. města do svých zastupitelstev dvakrát tolik soc. demokratů než katolíci.

To jsou rozdíly, které jistě staví katolictví jen do příznivého světla. Tak také se stalo, že za posledních říšských voleb z volebních okresů, kde bydlí 90 až 100 procent protestantů, vyšlo 61 poslanců sociál. demokr., z volebních okresů, kde je 90—100 procent katolíků, nevyšel ani jediný sociál. demokrat. Mám za to, že tento silný odpor katol. obyvatelstva proti soc. demokracii, jakožto *hlasatelce protikřesťanského svělového názoru*, je jistě skvělé vysvědčení kulturní síly katolicismu.

Prorokoval se konec katolicismu ve Francii, když tam po roce 1907 došlo k odloučení církve od státu. Ale přítomnost nás poučuje, že se tam katolicismus brání, že se vzdává a že se ubrání. Kdybych času měl, musil bych Vám povědět ještě o činnosti katolíků na poli charity, na poli sociálním, na půdě národnostní, na půdě umění, měl bych vám ukázati na jasný zástup vynikajících konvertitů z posledních let.

A hlasem jednoho z těchto konvertitů, je to *Heřman Bahr*, končím. »Katolická církev,« píše Heřman Bahr, »je mně nutná a potřebuji ji pro sebe, ať si jini tvrdí opak. Církev potřebuji, abych vášnivě nemusil hledati jinde ve chvílích slabosti a dlouhých neplodných pauzách, když toužím po splnutí s Nebeským, Harmonií, Prapůvodem — jmenujte si to jak chcete, čemu já říkám starým, milým jménem Bůh. Církev potřebuji, jakmile s Bohem v jedno splývám, abych obstál v životě, abych se osvobodil ze žaláře svého já a dopídl se mravního pravidla pro své jednání. A jako pomůcka osvědčila se mně, mně Bahrovi, mše sv. a přijímání sv. svátostí. Mnoho jsem se kolem sebe ohlížel, ale pomoc, jakou potřebuji, abych se na své výši udržel, může mně dáti jen katol. církev. Zdá se mi, že katol. církev lépe zná celého člověka, nežli kterékoli jiné vyznání a že upokojí potřeby našeho nitra, kde jiné konfese jich ani nepozorují. A nejvíce dovede katol. církev upokojiti po pohřbu, když, poznavše Nejvyššího, zase zpět jsme padli do své slabosti a lidské bídý. Katol. církev zná člověka proto tak dobře, že drží se toho, čím člověk s veškerým lidstvem splývá, ne však toho, čím od všeho lidstva se odchyluje. A tak jen při katol. službách Božích, jež jsou nejkrásnější na venkově v neděli, prožívám to nejvyšší tajemství, že ztrácím své vlastní existenční bolesti a ozařuji se světlem patrným na tvářích zbožného lidu.«

Tak konvertita Heřman Bahr o katolictví. A jsem pro svou osobu přesvědčen, že jen katolictví dalo Bahrovi nadšení, sílu a odvahu, že se nás, českého národa v nedávných dnech před evropskou veřejností tak poctivě zastal.

Tažní ptáci.

Píše profesor Dr. LUB. PETR.

(Pokračování.)

Toto chování Tažného ptáka nemůže nás naplňovati podivem, známe-li blíže jeho povahu. Abychom porozuměli Tažným ptákům, praví Blüher, nesmíme pouštět s očí jejich vnitřní souvislost s tuláctvím. *Vedli by nejraději život cikánský.* Nikoli přírodní požitek, nýbrž potloukati se v přírodě jest jejich cílem. I zde jest patrna veliká nevýhoda toho, že Tažní ptáci netrpí učitelů nebo jiných starších vhodných osob za své vůdce. Bez dozoru, v průvodu o málo let starších Tažných ptáků, toulá se mládež v přírodě. Zpravidla není s nimi nikdo, jenž by je na krásy přírodní upozorňoval a k tomu nabádal, aby z darů jejich těžili.

Tak přihází se, že *Tažní ptáci hladovějí při bohatých hodech, jež příroda svým skutečným přátelům strojí.* Proto ohlížejí se po radostech jiných, jichž mají jim poskytovat společné potulky s divčími družinami. »Altwandervogel« nechtěl k tomu dáti souhlas; ale odpykal to ztrátou mnohých členů, kteří všichni přešli k jiným sdružením, tyto společné potulky trpícím. Zdá se, že styk mužských a ženských Tažných ptáků jest velmi volný. »Podle denních listů mužští a ženští Tažní ptáci — zda praví či divocí, není jisto — žádali prý dokonce i v hotelu, aby směli v jediném pokoji nocovati, poněvadž jest to u nich tak zvykem,« praví Tažným ptákům velmi blízký Deutsches Wanderjahrbuch r. 1914 (str. 85). A na jiném místě píše: »Spíš dospělých než žáků týká se výtky, že bez ohledu na jiné pěstují kulturu polo- nebo celé nahoty.«

To jsou arci výstřelky pováženi hodné. Odtud není divu, přiznává-li týž Wanderjahrbuch: »Hlasy proti chování a vystupování mladých Tažných ptáků se množí. Pruští biskupové všimli si již těchto poměrů a prohlásili na konferenci ve dnech 19.—21. srpna 1913 konané, že nikdy nelze schvalovati společné tělocvičné úkony nebo tělocvičné průvody hochů a děvčat anebo společné výlety dorůstajících jinochů a dívek a několikadenní tury samotných dívek ve spolcích Tažných ptáků.

Po sexuální stránce na pováženou jest i *oficiální zpěvník Tažných ptáků* »Zuptgeigenhansl«. Tento »krásný a zasloužilý zpěvník« (*Natorp*, op. cit. str. 5) bavorské státní ministerstvo zakázalo. »Zřídka kdy byl některý zákaz přijat s větším humorem,« praví o tom Deutsches Wanderjahrbuch 1913 str. 19. A přece doznávají sami zastánci zpěvníku, že »nechybí v něm ani láska ve všech svých stupních«, až k dost průhledným narážkám na svádění dívek. Profesor Brenner, (Würzburg), horlivý obhájce zpěvníku, zná v něm 14 písní, jež »nečisté fantasmie mohou poskytnouti potravu, ale nemusí.«

Povážíme-li, že devět desetin písní tohoto zpěvníku jsou písně milostné nebo písně se silným erotickým nádechem, můžeme říci bez nadsázky, že *Tažný pták obrací myšlenky a zájmy své mládeže k erotice* a trpí nebo přímo utváří ovzduší, jež plní mladého člověka dusnými, lásky žádostivými náklonostmi. K tomu ve většině družin přistupuje společné cestování a velmi volný styk mužských i ženských Tažných ptáků. Tak silné, bezprostřední zdůrazňování sexuálního momentu rovněž asi způsobuje, že Tažní ptáci málo si hledí přírodní krásy a její poesie, jež na smyslnost tak veliký vliv vykonávati neumí.

Kromě toho bývají dospělými druhy do mladých řad vnášeny názory o mravnosti, jež musí působiti nanejvýš zhoubně. Cituji zde knihu »Nietzsche

jako vychovatel od Waltra Hammra, Lipsko 1914. Autor, předseda Tažných ptáků v Elbenfeldě, obrací se v knize hlavně k nim a očekává od nich uskutečnění svých idejí. V kapitole »O lásce, manželství, ženě a dítěti« praví: »Vše, co z lásky se děje, jest vně dobra a zla. I vy, jež nechci jménem zváti (lidí homo-sexuální totiž), jež však tak často potkávám plaše životem jdoucí s vašimi velikýma, tázavýma a žalujícíma očima, i vy, povahy výjimečné, budete mítí své výsluní. Nevinnosti vědom nechť každý hřeší, jestliže ho láska pudí. (Str. 143 Mista zde proložená jsou proložena i v knize.)

Tyto perversní sklony nezdají se ojedinělými. *Blüher* praví ve 2. svazku své »Geschichte des Wandervogels«, že fyziologické přátelství náleží k přirozenosti Tažného ptáka, že na něm spočívají právě ta nejideálnější smýšlení mládeže a proto že má býti pěstěno. Její vymýcení mělo by nutně v zápětí vnitřní spustošení Tažného ptáka (str. 112). V jiné knize »Die deutsche Wandervogelbewegung — ein erotisches Phaenomen« (Berlín), charakterisuje týž autor tuto stejnopohlavní lásku jako pohlavní způsob lásky (sexuelles Liebesverhalten), jenž obsahuje všechny jemné a nejjemnější duševní nálady, všechnu oddanost a obětavost zrovna tak jako běžná láska.« (Str. 31.) Vedení Tažných ptáků odmítá ovšem tyto výklady *Blüherovy*. *Gurlitt*, jeden z nejvlivnějších šířitelů hnutí Tažných ptáků, snaží se tato a jiná vybočení omluviti tím, »že právě nejbachantičtější a nejbizarnější části hnutí Tažného ptactva musí na mládež nejsilněji působiti jako romantické vybití oproti klassické výchově školní.«

Pravili jsme nahoře, že procházky v krásné Boží přírodě účinkují po stránce pohlavní neobyčejně příznivě. Tažný pták ruší přímo tyto účinky řadou nepříznivě působících okolností: dohledu prostými, i nočními, společnými potulkami obou pohlaví, spaním hochů a děvčat v téže místnosti, kulturou nahoty a polonahoty, společným hnízděním večerním (tak zvané »*Nestabende*«, jichž se obě pohlaví účastňují; rodičové mohou jim však býti přítomni), písněmi erotickým živlem značně prostoupenými: k tomu přistupují úplně špatné zásady, jež jsou jim dospělými přáteli hlášány. Pohlavní výchova v těchto sdruženích nemůže tudíž nazvána býti šťastnou; že působí však neúčinněji na utváření povahy jinochovy, jest známo.

(Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Po odchodu Škodově (1868) z hlavní české školy stal se katechetou při ústavě učitelském a spolu docentem katechetiky a paedagogiky na theologické fakultě *Franti. Xav. Blanda* (nar. r. 1838). Blanda počíná raziti novou cestu metodě učení náboženského: »Byla doba a všude ještě nepřestala, v které domnívali se mnozí, že k vyučování elementárnímu a tudy zvláště k počátečnému vyučování náboženskému nejlépe jediná se hodí metoda heuretická neboli katechetická. Nejsmutnější při tom bylo, že všeliké výstřednosti tou methodou či lépe zneužitím metody té zaviněné, právě na poli náboženském se vyskytovaly. Ač zkušenost didaktická dávno již učitelstvo přesvědčila, že nelze užívati jediné metody při všech předmětech, na rozličných stupních vzdělanosti žáků, ba ani při

vyučování v témž předmětu ve všech částech učení, a že přísná důslednost v užívání jediné metody k neshodě vede a jen škodlivě působí; zůstali přece mnozí katechetové při způsobu jednou zamilovaném, zapominajíce, že jim činiti s dítkami co do řeči a zásoby slov chudými, v myšlení neoblomenými a nezkušenými. Výhradné užívání metody heuristické zavedlo katechety nejen k marnému a vodnatelnému hraní otázkami, zapomenuto, že dítkám víry na autoritě založené přede vším jest potřebí a že bez ní i u dospělého člověka pokoj duševní ve veliké uváděné bývá nebezpečí. Dlouholetá smutná zkušenost nasvědčuje tomu, že methodou tou uškodilo se na nejvš i náboženství mládeže i lidu křesťanskému. Z dítek nadělala metoda ta rozumářů a dloubalů beze vši víry, odstranila autoritu víry, která zneuznána a v pozadí postavena jest. Vyučování náboženské od autority Boží vycházeti musí, mají-li se z dítek státi křesťané pravověříci. Pravdám sv. náboženství nelze vyučovati ani výhradně methodou heuristickou ani pouhým předříkáváním. Vyučování náboženské přede vším vypravování býti musí. Musí autoritu Boží zachovati a zároveň všechny síly duševní harmonicky vzdělávati a tak cíle svého, jenž jest čistá, zbožná mravnost, dosíci. Třeba katechetovi od dějepisného vypravování zjavení Božího vycházeti, každou náboženskou představu ze zjevených dějin vyvoditi, božský výrok jako rozhodnou pravdu předkládati a celé vyučování na autoritě božské zakládati; vysvětlení a pochopení pravdy na stav chovanců obracet, v nich pravé city vzbuzovati, vůli k pevnému předsevzetí přiměti a k životu v pravdě křesťanskému navést. (Srovnej: Dr. X. Blanda: *Pastorálka ve škole*. str. 58.—65.)

Tyto nauky, přednášky své, vydává Blanda v prvním samostatném spisu svém, jež s povolením knížecí arcibiskupské konsistoře Pražské ze dne 5. m. prosince l. 1883 čís. 8744 vyšel v Praze u B. Stýbla (bez udání roku; patrně však r. 1884, neboť v »přídavku« otiskeno ministerské nařízení ze dne 12. února 1884.).

Důležité toto dílo pro kandidáty učitelství a zvlášť mladší duchovenstvo má název: *»Pastorálka ve škole čili vychování mládeže učením, bohoslužbou a kázni svaté církve katolické.«* Rozvrh celého spisu Blandova podán již v nadpisu knihy a spočívá na trojím úřadě Kristově. — První část (str. 5.—115.) zahrnuje vlastní katechetiku a metodiku. Druhé části (str. 116.—160) slouží za předmět hlavně uvádění dítek k modlitbě, k návštěvě chrámu, služeb Božích a přijímání sv. svátostí. V třetí části (str. 161.—178) shrnuty jsou hlavní pravidla paedagogiky křesťanské. Druhou polovici knihy vyplňuje »Přídavek« (str. 179.—340), který obsahuje všechny školské zákony říšské a zemské a rozmanitá nařízení a vynesení jak ministerstva, tak zemské školní rady, vydaná rokem 1867 počínajíc až do února 1884.

Posuzuje v *»Pastýři Duchovním«* (r. IV. 452) Dr. Mik. Karlach Blandovu »Pastorálku« praví, že »jest ovocem dvacetileté neunavné píle a zasluhuje vřelého uznání, hlavně proto, že jest velmi důkladně a svědomitě provedena. Spis jeho stojí po našem přesvědčení výš, než spisy všech jeho předchůdců u nás, škodu nevyjímaje, a v německé literatuře nemá sobě rovného leč Hirschera«.

»Ve vyučování náboženském místo důležité a v jistém směru místo přední náleží biblické dějeprevě«, (Blanda *Pastorálka* str. 108) a *»pravdy posvátné nelze vykládati s náležitým prospěchem, nepoloží-li se za základ biblický dějepis«*. Proto vydal Blanda jako pomůcku k výkladům biblického dějepisu na školách českých pro učitele a katechety *»Stručný přehled starožitností biblických«*. Díl I. Zeměpis

biblický a bohoslužebná zařízení národa vyvoleného.« (V Praze 1895. s 51 obrazy a 10 mapami.) Praví Blanda: »Má-li se biblický dějepis za základ položit veškerému učení náboženskému, potřebí, aby se náležité zření mělo k biblickému zeměpisu«, a nepřehlíží-li se k němu »události vypravované zůstávají jako ve vzduchu a přijímány bývají od žáků jako pohádky, pozbývají mnoho na své důležitosti a přesvědčivosti, vůbec své působivosti, a snadno se zapomínají, a tak bezpečný ten podklad učení katechetického stává se kolísavým a přestává býtí základem.« (Blanda. Stručný přehled str. IX.).

Tato kniha Blandova byla u nás toho druhu první a hledati poučení o věcech v ní uvedených byli až posud katecheti odkázáni na německé a jiné cizojazyčné pomůcky, tudíž byla příručka ta opravdu potřebnou všem, kdož ve školách biblickému dějepisu vyučují. (Obšrný posudek o knize Blandově napsal *prof. Jos. Havránek* ve »Vychovateli« roč. X str. 430 a *Dr. Jarosl. Sedláček* v *Katechetických Listech* roč. III. str. 70. a 95.)

Mapy připojené ke »Stručnému přehledu starožitností biblických« byly vydány též samostatně ve zvláštním vydání,^{*)} a jest jen litovati, že tato dobrá pomůcka k biblickému dějepisu nebyla posud upravena, doplněna a rozšířena i o mapy pro dějepis církevní a nebyla vydána jako *atlas k dějinám církevním* pro žáky měšťanských i středních škol a pro ústavy učitelské. I při vyučování církevního dějepisu bez map události vypravované zůstávají jako ve vzduchu a snadno se zapomínají. Je třeba atlasu a nestačí několik těch map přidaných k našim církevním dějepisům. Nestačí také mapa Palestiny, která je sice na každé škole, ale na obecné zřídka bývá používána a pro školu měšťanskou je jí málo. *Nedostatek map a řádných obrazů to je bolavé místo při vyučování církevním dějinám* a při vyučování náboženském vůbec.

Jaké mapy máme? Nejlepší mapky má *Xav. Dvořák*: *Katolický dějepis církevní*. Je tu *Palestina*; *Evropa v prvních stoletích křesťanství*; *Čechy do XV. století*; *Evropa do času Hohenstauffů*. *Šimon Pokoj*, *Dějiny církevní*, má připojený list ze zeměpisného ústavu Ed. Hölzla ve Vídni, na němž je barevná mapa Palestiny, cesty Israelitů z Egypta a zároveň cesty sv. Pavla (!) a dva plánky Jerusalema (za doby Ježíšovy a nyníjší). Dějepis cirkve katolické pro školy měšťanské *Frant. Pelana*, schválený ordinariáty v Olomouci, Brně, v Hradci Král. a Budějovicích nemá ani map ani ilustrací. Je nám jaksí útěchou, že i nejlepší německé církevní dějepisy, vypravené pokud ilustrací se týká proti našim skvostně, také nemají map.^{**)} *Ant. Osen*, *Bilder aus der Kirchengeschichte für Bürgerschulen* (Kirsch-Wien 1913), má sice mapku, kde různými barvami vyznačeno na mapě všech pěti dílů světa »rozšíření náboženství na zemi«, ale ta vlastně pro dějepis není a je nepřehlednou a nedostatečnou. *Adolf Kühnl*, *Abriss der Kirchengeschichte* (Pichler—Wien), a *Josef Stelzl*, *Kurzgefasste Kirchengeschichte in Einzelbildern* (Linz 1914) map nemají, ač jsou nejrozšířenějšími církevními dějepisy na německých měšťanských školách v Rakousku. Kühnl má schválení i všech ordi-

^{*)} Malý atlas biblický. Pomůcka ke studiu biblického země- a dějepisu. Praha 1895, cena 50 kr. Pořádek map: 1. Arabie Petrejská a Sinaj. 2. Palestina za doby soudců. 3. Assyrie, Babylonie a Medie. 4. Palestina nyníjší. 5. Plán Jerusalema starého. 6. Plán Jerusalema nového. 7. Chrám Božího hrobu. 8. Cesty Pána Ježíše. 9. Cesty sv. Pavla. 10. Plán Říma.

^{**)} Německé obrazy a mapy k církev. dějepisu, uvedeny v katalogu pomůcek pro vyuč. náboženství (III. a VII. část), jež rozesílá vídeňská firma Jind. Kirsch.

nariátů v Čechách. Také český »Dějepis církve katolické pro nejvyšší třídy škol středních« Václava Müllera, nemá map, což jest nedostatkem, ač na škole střední lze mu čeliti použitím historických atlasů a mnohých historických map, jimiž školy střední jsou opatřeny. Ale kde vzíti je na školách měštanských?

Biblický atlas Blandův byl laciný, dal by se snadno upravit a rozšířit, ale kdo vydá něco takového a k zdárnému vyučování církevního dějepisu nejvyššího potřebného?

Blanda vydal i jiná díla (»*Didaktika obecná*«, která byla zavedena na ústavách učitelských jako učebnice; »*Stručná didaktika*«) a napsal řadu článků do časopisů (Blahověst, Škola a Život, Beseda Učitelská) a roku 1870 a 1871 s katechetou Frant. Schoenbeckem redigoval časopis »*Školník*«, do něhož zavedl rubriku katechetskou a napsal »*Obrazy z dějin vychovatelství*«.

Časopis katolického učitelstva světského i duchovního »*Školník*«, byl jediný časopis, který od let padesátých min. století všiml si i věci katechetských*) Byl hmotně podporován konsistoří v Praze (Ord. List r. 1872 str. 3) a rozesílán po dvou exemplářích každému českému vikariátnímu úřadu, jeden pro učitele, druhý pro kaplana-katechetu zdarma. Škoda, že právě po zavedení nových zákonů školních, kdy velice se rozmnožil počet samostatných katechetů, tento jediný katolický časopis školský 28. ročníkem r. 1878 zanikl a trvalo to sedm let, než opět založen nový časopis pro katolické školství vůbec a pro katechesi zvlášť — náš »*Vychovatel*«, který roku 1885 počal vycházeti. (O školských časopisech katolických viz náš článek »*Staré a nové bolesti*«, »*Křesť. Škola*« XIV. str. 224 a násl.)

Blanda byl též předsedou zkušební komise učitelské pro školy obecné a měštanské a *předsedou komitétu ke zpracování osnovy náboženské* pro školy obecné a měštanské v arcidiecesi Pražské. (Pokračování.)

Spolek sv. Josefa.

Za stejné povinnosti stejná práva.

Píše se nám: »Dne 29. května t. r. o 2. hod. odp. bude konati *Spolek sv. Josefa* svou výroční valnou hromadu v místnostech c. k. české fakulty bohoslovecké v Praze, ve Spálené ul. č. 15. Na programu jsou pro všechny členy spolku, zvlášť však pro ty, kteří jsou ze školního duchovenstva, tyto důležité body: »*Ustanovení výše roční podpory oprávněným deficientům a »stanovení podpory spolkové pro katechety-deficienty* vzhledem k valné hromadě z 9.

května r. 1894.« Z těchto dvou bodů programu vidíme, že správní rada spolku sv. Josefa předstoupí opět před valnou hromadu s návrhem, aby »vzhledem k valné hromadě z 9. května r. 1894 a po příkladu valné hromady ze dne 2. června 1914 **) při výměře roční podpory spolkové byl činěn rozdíl, — abychom mluvili slovy výroční zprávy — mezi deficienty »*katechety*« a »*nekatechety*«.

Tento dvojí loket, jenž jest nesprávný, nedůsledný, nespravedlivý a vlastně reálný, tento dvojí loket minulých valných hromad musí býti konečně odstraněn, aby v kněž-

*) Založil jej a vydával od roku 1851 J. A. Šrůtek v Hradci Králové, do roku 1869. Roku 1870 převzali redakci Dr. Blanda a Fr. Schoenbeck, který vydával »*Školníka*« až do roku 1878 v tiskárně Cyrillo-Methodějské v Praze.

**) Tato valná hromada stanovila: budiž od 1. dubna 1914 na dobu tří let všem členům deficientům nekatechetům bez rozdílu vyplácena roční podpora spolková ve výši jedné třetiny čili $33\frac{1}{3}\%$ ze složených příspěvků, a všem členům deficientům katechetům, kteří po 9. květnu 1894 ke spolku přistoupili a po 1. červenci 1914 aneb později jako katecheti, profesori atd do pense vstoupí, ve výši jedné čtvrtiny čili 25% ze složených příspěvků.

ském spolku, v němž má být domovem spravedlnost, dostalo se všem členům za stejné povinnosti i stejných práv.

Není nám známo, jaké motivy vedly onu valnou hromadu z r. 1894 k tomu, že příspěvky katechetů snížila na méně cenné oproti příspěvkům nekatechetů, ale podle stanov, jež máme po ruce,*) bylo a jest usnesení její nesprávné, nedůsledné, nespravedlivé a vlastně neplatné.

Usnesení to jest 1. nesprávné, poněvadž rozeznávající členy nekatechety a katechety, odporuje stanovám spolkovým, jež znají pouze členy zakládající a přispívající. Tak § 3. stanov dí: »Členové spolku jsou buď zakládající, buď přispívající.« Dále § 6.: »Přispívajícími jsou ti kněží světsí, kteří přistupující ke spolku, jistý peníz (přístupné) jednou navždy skládají a jistý roční příspěvek zapravují.« Podobně stanov, mluvící o deficientech spolkových, znají jen deficienty a ničeho neví o deficientech nekatechetech a katechetech.**)

2. Usnesení toto jest též nedůsledné, ať při nejmenší podpoře spolkové obnášející 200 K dle § 17 stanov nečiní rozdílu mezi členy, v jakém úřadě působili. Také všem členům, kteří před onou famózní valnou hromadou r. 1894 do spolku vstoupili, podnes jsou přiznávána stejná práva při stejných povinnostech.

3. Podobná usnesení jako toto, o němž mluvíme, nesou pečet nespravedlnosti, poněvadž za stejné příspěvky do spolku mají být vypláceny jistě též všem členům stejné podpory bez ohledu na jich soukromé poměry majetkové i pensijní. Kdyby se k tomu dvěma okolnostem mělo při vyměřování podpory spolkové přihlížeti, pak by jiná podpora musela být přičtena bohatým beneficiátům, jichž roční příjmy dosahovaly deset tisíců, a jiná ubohým »sedmistovákům«, jiná katechetům obecných a jiná profesorům VII. hodnostní třídy, jiná vikářům a jiná kaplanům, a octl bychom se v bludišti, v němž těžko bylo by zachovati spravedlnost vůči všem členům.

Jistě pro posuzování celé této záležitosti bylo by zajímavé i důležité, jakými motivy odůvodnila ona valná hromada své usnesení, ať již nehledíme k tomu, že od roku 1894 finanční poměry duchovenstva se

změnily, neboť tehdy nebylo ani pětiletých přídatků ani remunerací za vyučování a cesty do škol v té míře jako dnes, ani »zvýšené« pense, smíme-li totiž tak nazvati dnešní žebráckou pensí duchovních správců!

4. Ač již po 23 roků ono usnesení valné hromady, o němž dím, že jest nesprávné, nedůsledné a nespravedlivé, se provádí, přece tvrdíme, že bylo a jest neplatné, poněvadž přímo odporuje § 14. stanov spolkových, jež zní: »Kdož plných osm roků členem spolku a zároveň v aktivitě byl a příspěvky stanovami předepsané platil, nabývá, jakmile vstoupí na odpočinek čili do stavu deficientního, práva na roční podporu z prostředků spolkových dle velikosti placeného ročního příspěvku a dle doby svého členství, které se po došlých celých rocích počítá.«

Výši podpory spolkové určuje sice valná hromada, ta však musí při tom řídit se podle oněch dvou hledisek, jež stanoví § 14, totiž dle velikosti placeného příspěvku a dle doby členství; *třetí hledisko, byl-li člen farářem nebo katechetou, jest nepřipustno.*

Kdo tímto usnesením byl nebo bude poškozen, má právo, aby vznesl svou stížnost na spolkový soud dle § 25., a kdyby tam nedosáhl svého práva, kdo může mu míti za zlé, obrátí-li se ještě k vyšší instanci?

Doufejme, že k tomu nedojde, doufejme, že letošní valná hromada dle stanov spolkových, — a více než žádáme, než aby stanov spolkových bylo dbáno — stanoví zásadu: Za stejné povinnosti stejná práva! Aby se tak jistě stalo, závisí na nás, na členech! Leges vigilántibus!

SMĚS.

Vraťme se sami do sebe! Věstník organis. učitelstva ve svém 23. čísle stěžuje si na to, že ztrácí se na svém národním charakteru a objevujeme se světu jako plochá šablona lidská bez samostatné formy a samostatného ducha. Ke konci článku pravi:

»Přišla válka, ale více její nepřímé důsledky pro nás než ona sama udeřily nás do hlavy. Otřáslý jsme se, abychom se vzpamatovali. Probudilo se naše svědomí a řeklo nám: Obrátit! Především vrátit se sami do sebe. Ohledat dno toho, co se zve národním životem. Nemůže nám jíti o sbírání

*) Stanovy spolku sv. Josefa. Třetí v roku 1884 opravené vydání.

**) Srovnej k tomu § 17 a § 18 stanov spolkových.

starožitností, ale o shledávání všech živoucích prvků, které mají nám pomáhati vznítiti obnovený lepší život. Chceme už žítí naprosto jinak, než žili jsme dříve. Vyprostiti se z úpadkové éry a povznést se do čistšího vzduchu.

Vítati musíme všechno, co nás miní osvobozovati od nepěkných stránek minulosti a činiti nás lepšími. Hnutí za obnovu ryzího charakteru českého má v sobě tolik vzácných rysů, že jsme všichni povinni věnovati mu upřenou pozornost. Chťme jen, aby nezůstalo omezeno na úzké obory, ale aby se rozšířilo po všem, v čem se má zrcadlití ryzí českost. Tak pracovati budeme ke své národní záchraně, ač leží-li nám upřímně na srdci. Hodně hluboce si tuto otázku zodpovíme.

Škoda, že článek mluví jenom povšechně. Kdyby šel k samým základům této národní bezbarvosti a řekl bychom lhostejnosti, musil by doznati, že příčinou všeho je ztráta idealismu. Ta šla v dějinách vždy ruku v ruce s neúctou k zděděnému náboženství a se ztrátou víry.

r.

Česká sekce spolku profesorů náboženství v Praze konala členskou schůzi 7. března 1917 v Křest. Akademii o 5. hod. odpolední za účasti 10 kolegů. Po přečtení a schválení zápisu předešlé schůze předseda dodatečně oznamuje, že došlo sekcí pozvání od vědeckého odboru Křestanské Akademie ku schůzi, v níž mělo se jednati o soustředění pracovníků katolických v jedinou korporaci, by sekce poslala svého delegáta a přistoupila za člena Akademie. Za sekci vyslán do schůze prof. Em. Žák a Dr. J. Smrček. Jednomyslným usnesením stala se sekce zakládajícím členem Akademie s vkladem 200 K, které zaplatí ve 4 lhůtách ročních po 50 K. — Ohledně valné schůze spolku ve Vídni 12. února jednatel uvádí, že nesúčastnil se jí letos, ale poslal omluvu předsedovi a spolu krátkou zprávu o činnosti české sekce v r. 1916, kterou předseda ve valné hromadě přednesl a uveřejnil zkráceně v »Christlich-Paedagogische Blätter« s tou úmyslnou změnou, že užil v ní slova »tschechische« místo přímo vytcené lthmische Sektion. Za souhlasu všech přítomných bude upozorněno a požádáno vídeňské ústředí, by pro náš odbor užívalo úředního obvyklého názvu bthmische Sektion. Podobně poslán redaktoru Chr. P. Bl. krátký referát o spolkovém časopisu »Vychovatel« na doplnění zprávy již uveřej-

něné o »Vychov. Listech« moravských. Redaktor Jaksch děkuje za poučení to a žádá sekci, by náš časopis byl výměnou za Chr. P. Bl. zaslán olomouckému katechetovi Dru Linkeovi. Přijato. Exemplář Chr. P. Bl. bude vyžádán redakt. Em. Žákovi, jenž zase zaopatří zaslání »Vychovatele« zmíněnému.

Jednatel podává zprávu o činnosti sekce v r. 1916 a spolu účetní rozvrh. Konáno bylo 5 schůzí (12./1., 22./3., 31./5., 11./10., 29./11.), jichž průběh uveřejněn byl ve Vychovateli. Jednáno zvláště při každé schůzi o revisi knih, podány rady a pokyny. zodpověděny dotazy mnohých kolegů, prozatím upuštěno od zamýšleného vydání seznamu knih závadných, jednak proto, že k úplnosti seznamu scházela žádoucí součinnost kolegů (pouze 2 kolegové poslali své posudky o několika pročených závadných knihách), jednak těžko najíti při různých měřítkách kolegů zlatou střední cestu, jednak že veřejným odsouzením závadných spisů nespravedlivá zášť mohla by býti odpurci rozdmýchována a spisy obsahem méně cenné by tím spíše staly se slavnými a čtenými v očích nepřátel. Tolik na vysvětlenou k dotazu některých kolegů v tomto ohledu. Sekce vymohla částečné splnění požadavku katechetů 20 K roční dotace z normálního paušálu na učebné pomůcky náboženské; uveřejněn krátký přehled těchto pomůcek. Sekce měla v roce 1916 76 členů, z nichž 68 zaplatilo příspěvek; přistoupili do spolku kolegové V. Jiruš, r. g. Praha II., Dr. J. Kadlec, lyceum Praha VII.; prostřednictvím sekce odebíralo 28 kolegů Vychovatele, 14 Chr. P. Bl. Za všechny platící členy bylo po 2 K zasláno ústředí do Vídne a zapláceno předplatné.

Přijato bylo pro sekci na přispěvcích 250·24 K. Vydání činilo úhrnem 111·09 K. Zůstává 139·15 K přebytkem, z nichž 100 korun odevzdáno pokladníkovi pro vkladní knižku Městské spořitelny v Praze, znející na vklad 438·30 K, takže sekce má jmění 577·45 K vedle nepřipsaných ještě úroků.

Když zpráva jednatelova byla přítomnými schválena, zmiňuje se podepsaný novým museu ráboženských pomůcek, o mnohých darech obrazů od německých nakladatelů (zpráva zvláštní vyjde v příštím čísle Vychovatele). Přijat návrh, by ústřední spolek požádal byl o příspěvek 50 K pro české museum náboženské v Praze, když na museum vídeňské platí ročně 250 K

(pětinu členů spolku rakouského tvoří čeští kolegové). O osvobození žáků od společných bohoslužeb školních platí nový předpis, že od jednotlivých bohoslužeb školních osvoboditi může katecheta (dle staršího řádu disciplinárního ještě třídní); trvalou dispens uděluje ředitel s katechetou (nikoli sbor nebo konference).

Když jiných návrhů nebylo, předseda s poděkováním schůzi ukončil.

Dr. Jos. Hanuš, jednatel.

Boj o školu nastane po válce. V čl. »Naše školství před válkou a po ní« píše Jan. Polach v social. dem. revue »*Der Kampf*« (č. 1—2): »Co musí ještě soc. demokracie, které byla škola vždy předmětem zvláštního zájmu a která je i důslednou zastánkyní jednotné školy, dodat, jsou požadavky, aby škola byla bezplatná a *se-svěštěná*. Tyto požadavky mnozí průkopníci jednotné školy z kruhů učitelských, nechtějící býti podezřelí ze sousedství se soc. demokracií, odmítali anebo je hájili velmi vlažně, čímž v boji o jednotnou školu neprokázali dobrých služeb. Škola se zlepši teprve tehdy, až bude ve všech svých odvětvích každému otevřena a nebude ovládána klerikální organisovanou mocí. Mezi názorem, který chce dítě vychovávat *pro potřeby životní a pro poznání všeho bytí*, názorem, který chce z mládeže učiniti »občany říše boží« t. j. svolně poddané pozemské říše církevní, *není dohoda možná*. Tak píše se dnes, psalo se tak před válkou, ale je obrazem, co asi si soc. demokracie přeje a k čemu po válce se chystá.

—š—

Machar a Jirásek. Vídeňské »Dělnické listy« píší: Zákaz všech Macharových a dvou Jirákových spisů provádí se všude zostřeně v Čechách i na Moravě. O Macharovi nesmí se inuovit na středních školách a kde je nevyhnutelně nutno o něm zmíniti, má se o jeho spisech učiniti zmínka jako o *knize státu rakouskému a zvláště českému národu nebezpečných*. Všechny Macharovy spisy musí býti v Čechách i na Moravě ze žákovských knihoven vyloučeny. Někteří ředitelé škol odstraňují ze žákovských knihoven i jiné spisy Jiráskovy z doby husitské.

—š—

Zemská válečná půjčka v král. Českém. Německý spolek učitelů měšťanských škol v Čechách podal ministerskému před-

sedovi žádost, aby uzákoněn byl návrh školské komise českého sněmu o postavení učitelstva a aby povoleny byly učitelstvu drahotní přídavky ve výměře, jaká je pro státní úředníky XI.—VIII. třídy hodnostní a aby zmocněna byla zemská správní komise, vypracovati vlastní zemskou válečnou půjčku, nebylo-li by jinde plné úhrady *k úpravě učitelských platů*. —š—

Zlatá mládež. »Ostravský denník« se dovídá z Hodonína, že se tam před nedáv-
nem stalo mabkou 13leté děvče. Narodil se jí zdravý klouček. Tatínkem jest 17letý student! —š—

Svaz vídeňských spolků učitelských rozpuštěn. Ve valné hromadě spolku »Bürgerschule« ve Vídni sdělil člen obecní školní rady Lange, že svaz učitelských spolků vídeňských, který se ustavil 25. listopadu 1916, byl místodržitelstvím rozpuštěn. Rozpuštění je odůvodněno tím, že v nynější době v zájmu celku není žádoucím, aby se sdružily učitelské spolky v jeden svaz. »Arb. Ztg.« sděluje, že vedení podalo proti tomu rekurs k ministerstvu vnitra.

—š—

Příčiny zpustlosti mládeže. Pražský soudce V. Pšorn zjišťoval jako soudce poručenský příčiny rostoucí zpustlosti. V roku 1915 zjistil u 56 chlapců do 16 let tyto příčiny: u 34 zanedbané nebo žádné vyučování, u 18 nedostatek dozoru, špatné a nevhodné zábavy, špatnou společnost, u 4 jiné příčiny (sociální poměry, úplnou opuštenost atd.). U 15 děvčat do 17 let prostitutce oddaných zjistil jako příčinu: u 5 nedostatek výcnovy, u 4 lehkomyšlnost, požívačnost a štitění práce, u 2 svedení a opuštění milencem. U žádné nebyla příčinou prostitutek nouze.

—š—

Pro »výprask« ve škole. Předsedové školních komisí v Berlíně konali schůzi, v níž bylo konstatováno, že policie a *právo učitelů k výprasku* jsou obzvláště způsobilé, aby se pomocí jich působilo proti zpustlosti mládeže, jehož prý »děsivým způsobem« přibývá. Proti tomu polemizuje ostře berlínský »Vorwärts«. U nás zpustlost mládeže namnoze se popírá.

—š—

Učitelstvo v Německu a válka. Pruský ministr osvěty oznámil rozpočtovému výboru sněmovnímu, že posud padlo v Německu 10.950 učitelů. Místa jejich jsou obsazena učitelkami

—š—

Vychovatel* vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta. „Vychovatel“ se jim dává toliko zařizovací. Alumním, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sběratelům tiskane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtož Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Náboženství a kultura. — Z dějin české katechetiky. — Katechetské museum v Praze. — Směs.

Náboženství a kultura.

(Z náboženských essayí SPALDINGOVÝCH přeložil VÁCLAV LANKAŠ.)

(Pokračování.)

»A dílo,« — dí — »které my kolektivní děti Boží konáme, naše velké životní středisko, které jsme si vybudovali, toť Londýn! Londýn, se svou nevyslovitelnou vnější ohyzdností a se svou vnitřní rakovinou »publice egestas, privatim opulentia«, — abychom užili slov, jež Sallust klade do Katonových úst v Římě — nesrovnatelný na světě! Slovo pak, které my děti Boží mluvíme, hlas, který nejvíce zasahuje naše kolektivní myšlení, noviny nejvíce rozšířené v Anglii, ba snad i v celém světě, toť Daily Telegraph!« Skutečný protestantismus, míní Arnold, nejen postrádá jemnosti a světla, ale jest i pozitivně ohyzdný a groteskní; a Arnold podotýká, že jsou věci, v nichž *nedostatek krásy jest i nedostatek pravdy*. »Chování« — dí — »je srozumitelné, objasňuje sebe samo duchu a ukazuje důvod pro svou existenci, jen je-li krásno. Totéž platí i o hovoru, o zpěvu, o bohoslužbě, — o všech způsobech, v nichž člověk dokazuje svou činnost a vyjadřuje sebe sama. Když někdo v nich vytváří něco prostředního nebo všedního a myslí, že netřeba se nad tím pozastavovati, anť tím ukazuje, co v jeho nitru děje, — pak je to něco, co nemožno přisouditi povaze helenismu.« Jinde: »Místo »jedné potřebné věci«, ospravedlňujeme v sobě všednost, ohyzdnost, nevědomost, násilnost, — naše všednost, ošklivost, nevědomost, násilnost, jsou vsutku čtené zkušební kameny, které nám ukazují jednu potřebnou věc, a dokazují, že ve stavu a v míře, v jaké ji máme, jí vůbec nepotřebujeme.«

Arnoldův kulturismus není původní, stejně jako Carlyleův mysticismus. Arnold i Carlyle jsou jen angličtí vykladači francouzského a německého myšlení, a Arnold sám to doznává. Píše na př.: »Uvažujeme-li opravdové myšlení, myšlení působící na nejlepší rozum a ducha člověka, vědecké nebo obrazotvorné myšlení světa, jediné myšlení zasluhující, aby o něm takto slavnostně bylo mluveno, pak Amerika byla až dosud anglickou provincií, a i kdyby pro sebe nežádala více, než aby byla po boku Anglie; a v tomto jediné opravdovém lidském myšlení, anglické myšlení samo, jak všickni musíme připustiti, není nejvýznačněj-

ším činitelem.« Abychom obdrželi uspokojivý názor o jeho posici, musíme přejít na evropskou půdu, věduce ovšem, že těžko uvést jeho názory v system. *Lacordaire* prohlásil, že, Boží milostí, se vždy děsil otřepané fráse; a Arnold, s podobnou milostí, nebo bez ní, děsí se všech systemů, ať mechanických, politických, metafysických nebo teologických. Jeho kapitoly o »Bohu metafysikův«, v nichž několika prostými etymologiemi a s dokonalou gaité decoeur rozcupává nejhlubší myšlení největších duchů, kdy žijících, budou asi nesmrtelný jako literární kuriosita. Arnold nemá systemu, ale má metodu, která je metodou kritické školy, přijímající za základ proslavenou zásadu *Protagorovu*: »Člověk je měřítko všech věcí.«

Věčné, vše dokonalé existuje jen jako způsob myšlení, který je prostě úsilím myslitele klásti sebe jako absolutní princip a potahovati všechny věci jen k sobě. Pravdivé a užitečné myšlení není tudíž myšlení shodující se s určitým a určeným předmětem, ale myšlení, které se hýbe a plyne v souladu s proudem tendence a je nesené na širokých křídlech ducha a času. Ve skutečnosti pravdy není, je jen mínění; žádné barvy, ale jen stíny, a my proto musíme jako zcela beznadějně opustiti naše úsilí poznati věci o sobě, a spokojiti se studiem jejich evoluce; musíme stranou odhoditi metafysiku a psychologii jako dětské hříčky dětské rasy a na jich místo položití historii a kriticismus.

Karakteristická značka pravého kritika je nezištná zvědavost, a že toto slovo má v anglické řeči jen nízký a zženštilý smysl, Arnolda zarmucuje. Kritik neusiluje o pravdu, neexistující, ale snaží se učiniti ducha svého ohebným a pružným tak, aby byl schopen viděti věci všestranně, a aby zůstal osvíceným a neustranným pozorovatelem rozpadávajících se názorův o světě, který je jen věčný tok; a aby toto oceňování a hodnocení mohlo býti pronikavější, stává se částí všeho, co pozoruje. Jest občanem vesmíru a pohybuje se v tiché a klidné lhostejnosti v každém čase a místě uprostřed všech náboženství a filosofii. Pro náboženské rozhovory má ovšem nepopíratelnou sklonnost, jako kdyby, když popřel skutečností Boha a duše, byl ještě obtěžován jich fantomy. Je schopen jak *Renan*, *Enwald* a *Arnold* ukázali, jakési poetické a zasmušilé zbožnosti, která, kdyby nebyla směšná, byla by patetická. Není snášlivý k nerozumnému a sprostému zuření proti náboženství, jak se pěstuje populárním liberalismem a ateismem. Jestliže Clifford propuká v prudké výpady a nazývá křesťanství hrozným morem, Arnold v jemném a jímavém tonu uděluje mu zdvořilou důtku, i když tu jeho hněv není tak rozhořčen jako byl biskupem Wilberforcem, hovořícím o práci pro čest a slávu Boží. »Čteme vše to« — dí — »polo vzdychající, polo se usmívající jako deklamaci nadaného a smělého mladíka s beznadějnou nezkušeností, které nelze odpomoci nadaností jeho věku. Jen, jsme-li mladí a tvrdohlaví, můžeme tak dávat přednost vychloubáčností před zkušeností, můžeme tak stát před Morem Času, a místo abychom naslouchali slavnostnímu a rytmiickému tlukotu a hukotu jeho vln, volíme plniti vzduch svým vlastním pokřikem, toužíce slyšeti jeho ozvěnu«.

Jeho spisy — a on sám to o sobě dí — nemají vskutku jiného předmětu, než aby zachránili křesťanství od jeho přátel, kteří učíce, že se neodlučitelno od specifických dogmat, stavi je a sebe v osudné soupeřství s duchem času a kritikem, který jen tohoto ducha prorokem. Ve skutečnosti bystrá myšlenka kulturismu, jak je chápán školou, z níž Arnold čerpal své názory, neliší se od myšlenky mysticismu, nebo od myšlenky jiné formy moderního panteismu. Jeho roz-

lišná známka není v idej, ale v povaze. Jako intelektuální teorie je číře panteistická. Na vesmír dívá se jako na jeho vlastní účelnou a účinnou příčinu a má za to, že jest absurdno, tvrditi existenci nějaké bytosti rozdílné od kosmu; a proto učí, že Bůh není osoba, znající a milující, ale »proud tendence«, zákon, modalita; nebo, abychom mluvili s Renanem, forma, v níž chápeme ideál, jako čas a prostor jsou formy, v nichž hmota stává se nám srozumitelná. Bůh je jen kategorie ideálu, a prohlašují-li němečtí panteisté, že člověk dělá Boha, že člověk stvořuje Boha myslé Ho, nemíní se rouhati nebo býti štiplaví, ale pronášejí jen logický důsledek svých teorií.

Jestliže však lidé, činící Boha modalitou, formou myšlení, mluví o zachránění bible a křesťanství, jsme plně v právu, odvrátíme-li se od nich jako od slavnostních šprýmařův v látce nejméně připouštějící takového postupu. Idea kulturismu je tudíž panteistická, což rovná se ateismu; a poněvadž ateismus je negací náboženství, — pokus, uvést kulturu a náboženství ve spojení na intelektuálním základu, skytaném kritickou školou, je nesmyslný, z toho prostého důvodu, že hypotese, přijímaná touto školou za pravdivou, činí náboženství nemožným.

Ujišťují-li Renan a Arnold, že nemíní oslabovati náboženského citu, ale jej jen očistiti, můžeme je srovnati s lékařem, který chtěje vyčistiti krevní šťávy, by měl za nutno dříve zničiti život. (Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Když roku 1886 jmenován byl Dr. X. Blanda ředitelem učitelského ústavu, stal se katechetou na ústavě a zároveň docentem katechetiky a paedagogiky na fakultě bohoslovecké Dr. Jan Lad. Sýkora (nar. 1852). Přednášky své o katechetice i paedagogice vydal litografované, upraviv je dle přednášek Blandových.

Napsal velkou řadu článků katechetických a mnoho katechesí do časopisů »Škola a Život«, »Vychovatel«, »Pastýř Duchovní«, »Katechetické Listy«, »Rádce Duchovní« honosí se jeho příspěvky. Do »Stručného slovníku paedagogického« napsal důkladné články o »Katechetice« a »Katechismu«; byl spolupracovníkem »Ottova Slovníku Naučného« (značka Sa) a přispívá do velkého »Českého Slovníku Bohovědného« (značka Sýk.).

Samostatně vydal »*Katechese sv. Cyrilla Jerusalemského*«, jež přeložil z řeckého originálu a poznámkami opatřil. (Praha 1892. Ježkova »Knihovna Katechetská« čís. 7.) Nejstarší tento katechetický spis vyniká vznešeností a důstojností, s kterou se v něm pravda křesťanská podává. Katechese v něm obsažené konal sv. Cyrill, biskup jerusalemský, ke katechumenům v chrámě Vzkříšení v Jerusalemě poprvé v letech 347 neb 348, a jest jich i s katechesí přípravnou čtyřiaadvacet. O hříchu, o křtu sv., jeho potřebě, důležitosti a účincích jedná katechese přípravná a první čtyři. Katechesí pátou počíná se výklad vyznání víry, o víře vůbec; katechese šestá až devátá vysvětluje obsah prvního článku víry; desátá až patnáctá druhý až sedmý článek víry; šestnáctá a sedmnáctá o Duchu sv.; osmnáctá o vzkříšení z mrtvých, o církvi a životě věčném. Katechese mystagogické

obsahují dogmatický a liturgický výklad o svátosti křtu (19. a 20.), biřmování (21.), Nejsvětější svátosti oltářní (22.) a oběti mše svaté (23.). Obširný úvod, který spisu tomu Dr. Sýkora předeslal, četné poznámky historické, exegetické, dogmatické a j. pomáhají jasný učiniti si obraz o činnosti vynikajícího učitele církevního.

V přednáškách svých doporučoval postup: udání hlavního obsahu; vypravování s vysvětlováním, opakování a vštěpování, upozornění na pravdu věroučnou neb mravoučnou, jež v příběhu obsažena; připojení přiměřeného naučení a povzbuzení žáků, aby se jimi řídili. Když roku 1896 vydal *Adolf Fux*, c. k. professor a katecheta v Příboře: »Katechese pro první školní rok školy obecné« (Praha 1896. J. Vilímek), a tyto posouzeny byly ve »Vychovateli« (r. X. str. 522.) a prof. Fux hájil se tam (X. str. 546 a n.), odvolává se na přednášky Dr. Sýkory z roku 1888—89, napsal Dr. Sýkora do »Vychovatele« (XI. sr. 6 a násl.) obširný článek: »*Některé myšlenky o vyučování biblické dějepřavě*«, aby vložil své zásady o vypravování. »Nedrob děj příliš, nýbrž podávej vždy celek, aby celkový dojem netrpěl. A proto je-li článek kratší, vypravuj jej vždy celý najednou; je-li však článek ten dlouhý, rozděľ jej na menší odstavce, ale tak, aby každý z nich činil pro sebe jistý celek. Každý článek vypravuj zpravidla dvakrát, nejprve obširněji s výkladem, podruhé kratěji bez výkladu. Dávej otázky tak, aby žáci odpovídající podali článek celý. Na konec shrň odstavce v celek opakováním.«

Praktický návod, jak při vyučování si vésti, jak definice vysvětlovati a vyvinovati, kterak postupovati, otázky klásti, obsažen v druhé knize *professora Dr. J. Sýkory*: »*Katechese o svátostech* pro IV. třídu škol osmitřídních dle katechismu a osnovy pražské arcidiecese« (Praha 1894. Cyrillo-Method. knihkupectví). Methodou analytickou s použitím případných příkladů probrána tu obtížná a důležitá část katechismu a ukázáno nováčkům v katechesi, jak se mají katechese pracovati, a i starším katechetům dán mnohý pokyn k usnadnění práce ve škole. Velice jest litovati, že profesor Dr. Sýkora nedokončil a nevydal samostatně i jiné části katechismu (na př. o křest. dokonalosti, o dobrých skutcích, jichž ukázky byly v »Katechet. Listech« roč. I.), zvláště ony výtečné katechese, jež začal otiskovati v »Rádcí Duchovním« (1894—1896) o křest. naději, o milosti a o lásce a prikázáních (probral jen první a druhé prik. Boží). Takových vzorných katechesí posud nemáme v samostatném vydání.

Když na den sv. Václava roku 1891 rozdělena byla fakulta bohoslovecká na českou a německou, jmenován Dr. Jan Lad. Sýkora profesorem introdukce Nového zákona na české fakultě, a docentem katechetiky stal se roku 1893 katecheta ústavu učitelského *Karel Tippmann* (nar. 1846). V přednáškách svých o katechetice a methodice řídil se dle přednášek Blanda—Sýkorových, jež litografováním mezi bohoslovci se rozšiřovaly. Roku 1903 jmenován Tippmann mimořádným professorem katechetiky a paedagogiky. Tippmann přepracoval a vydal Špachtovu*) »*Stručnou katolickou liturgiku*« ve 3. až 6. vydání, která schválena všemi českými i moravskými ordinariáty. Roku 1871 anonymně vydal »*Stručný církevní dějepis*«, který obdržel církevní schválení pro ústavy učitelů a učitelek v arcidiecesi olomoucké. Druhé vydání vyšlo v Praze 1875 se jménem spisovatelovým a druhé opravené roku 1879. Tomu a následujícím dostalo se četných ordinariátních schválení. Kniha byla na školách v užívání téměř po čtyřicet roků a snad posud

*) Dominik Al. Špachta, doktor bohosloví, osob. děkan v Karlině † 1859.

někde se ji užívá. (»Vládní Věstník« dosud ji uvádí mezi školními učebnicemi). Roku 1901 vyšlo páté vydání.

V Ježkově »Knihovně Katechetské« (čís. 2. Praha 1889) vyšel ve dvou dílech Tippmannův obšírný »Výklad biblické dějeprawy«. Úvodem vykládá metodu, kterou se mají posvátné děje vyprávěti dítkám. Učitel stále má míti na paměti, že vykládá něco svatého, má přihlížeti k církevnímu roku, užívati mluvy biblické. Příběhy má vypravovati krátkými větami, věrně, beze chvatu, zřetelně, přirozeně a správně. Věc má dokonale znáti, býti připraven, aby vše mohl řádně vysvětliti. Vyučuj názorně, používej obrazů (vykládá obšírně jak si počínati), křídý, modelů. Aby katecheta svého úkolu dosáhl musí se připravovati, vzdělávati a modliti (úvod str. 2—18). Výklady biblického dějepisu podává Tippmann vzhledem k osnově Pražské z roku 1888 a Budějovické a Královéhradecké z roku 1877. Tytéž zásady, které uvádí ve »Výkladu« a zásady svých předchůdců, doporučuje i ve svých přednáškách na fakultě theologické.

Roku 1905 vstoupil K. Tippmann do výslužby a na jeho místo povolán na ústav učitelský i na fakultu katecheta měšťanské školy na Malé Straně, *Antonín Hora* (nar. 1859), který v přednáškách následuje svých předchůdců. Přednáší týdně na fakultě bohoslovecké jednu hodinu paedagogiku a dvě hodiny katechetiku. Bohoslovci docházejí jednou v týdně na cvičnou školu, kde hospitují hodinu při vyučování některému předmětu světskému, druhou pak mají střídavě praktické výstupy před žáky cvičné školy za přítomnosti profesora a ostatních bohoslovců tak, že každý má dva výstupy, jeden z biblické dějeprawy, jeden z katechismu před žáky různých tříd. V Pražském semináři mají všichni čeští bohoslovci dvakrát za týden hodinu němčiny (němečtí hodinu češtiny). Část hodiny jest věnována katechismu; jeden ze IV. ročníku zkouší, bohoslovci ostatních ročníků odpovídají. Hodiny ty řídí vícerektor semináře. (Pokračování.)

Katechetské museum v Praze.

Píše Dr. JOŠ. HANUŠ.

Potřeba zříditi katechetské museum v Praze byla již po léta pocífována ode všech katechetů. Jeho úlohou je, aby byly stále vystaveny pomůcky náboženské, zvláště obrazy biblické, liturgické, církevně dějepisné, a mohli katecheté z vlastního názoru si voliti pro své školy nejlepší a nejvhodnější obrazy jako pomůcky pro výuku náboženskou, jak toho v dobách našich netušeného rozvoje názorného vyučování zvláště jest třeba.

Snahu tuto, založiti museum, uskutečniti chtěli čelnější pracovníci v oboru katechetském; slibné a poučné výstavy náboženských obrazů v Budějovicích a v Praze měly připravit půdu pro katechetské museum. Ale všechny tyto pokusy ztroskotaly o nejpálčivější otázku vhodné místnosti.

Než i tuto obtíž bude možno úsilím překonati, zvláště když již podobná musea jinde byla zřízena a dobře se osvědčují. Museum katechetské zřízeno bylo ve Vídni společnou prací katechetského spolku a odboru středoškolských katechetů vídeňských při ústředním spolku rakouském. Má své místnosti (Viedeň IX, Hahngasse 35), svého předsedu, sekretáře, ročně na 600 K darů a příspěvků na doplňování pomůcek a krytí potřebného nákladu. Museum podobné zřízeno

v Brně, má nyní se zříditi v Olomouci; — a Praha, kde tolik škol, tolik katechetů, měla by zůstatí zpět?

Proto do nové práce a s chutí do nového podniku.

Podepsaný vyžádal si svolení a souhlas sekce středošk. katechetů a spolku katechetského, zaslal dosud přes 30 žádostí na nakladatelstva, hlavně německá v Rakousku a Německu, by darovala obrazy náboženské pro museum katechetské v Praze a dodělal se již v počátcích netušeného výsledku. Téměř všechny umělecké obchodní závody vyšly vstříc a svým nákladem zaslaly vydané pomůcky náboženské, některé z Německa slíbily je darovati, až přestane zákaz dovozu obrazů do Rakouska.

A tak má přisti museum katechetské v Praze majetkem 16 sbírek náboženských obrazů, které darovaly tyto firmy: *Rud. Promberger v Olomouci*, Písmo svaté v obrazech 10 serií po 12 Leinweberových obrázcích ve formátu pohlednicovém na vkusných lepenkách (cena 24 K); *J. F. Schreiber v Esslingách a Mnichově* 30 Wandbilder zum Unterricht in der biblischen Geschichte (8 M); *Herder ve Frýburku v Breisgau* »Bibelbilder« 40 barevných obrazů ze St. a Nov. zákona od J. Heinemanna (14 M); *Ed. Hölzel Vídeň*, 32 biblických obrazů od Arn. Peslery (34 K). 3 obrazy z Palestiny Jerusaleml, Bethlehem, Nazareth po 3:50 K (10:50 K); *21 Langlových obrazů* dějepisných (všech chrámů vydaných) po 3:60 K (75:60 K); *L. Schwann v Düsseldorfu t. zv.* »Düsseldorfer Bilderbibel«, 30 obrazů barevných po 2 M (60 M); »*Mosella Verlag*« v Trevíru: Religiöse Wandbilder od Fil. Schumachera, 60 biblických a liturgických po 1:50 M (90 M); *Kösel v Kemptenu* 24 Fugelových obrazů biblických (velký formát 42 M); *M. Heimer v Mnichově* dvoje křížové cesty Fugelovy barevné a mědorytinové (větší formát 20 M a 14); »*Glaube und Kunst*« v Mnichově 23 Religiöse Meisterbilder in Ton und Farbendruck, reprodukce nejlepších děl světových mistrů po 1 M (23 M); též nakladatelství: Bilder zur Kirchengeschichte I. Teil Christliches Altertum od Dra. Fr. Thalhofera 20 uměleckých reprodukcí mistrů (6 M); *Rudolf Schick & Co. v Lipsku*: Wandbilder zum Alten und Neuen Testament von Prof. Fr. Hein und Steinhausen, 15 obrazů 110:80 cm. barevných po 3 M (45 M); *Allgemeine Vereinigung für christliche Kunst*: »Die Kunst dem Volke« 20 monografií o předních mistrech světových se zdařilými ukázkami nejlepších děl po 80 Pf (22:40 M); *Kunstanstalt Piloty und Loehle v Mnichově* 12 obrazů ze Sv. země od Ed. Wörndle von Adelsfried v deskách (12:50 M) a 2 historické obrazy (Bonifacius a dobytí Jerusalema křížáky (po 3:50 M, 7 M); *F. E. Wachsmuth v Lipsku*: Biblische Anschauungsbilder zum Neuen Testament für die Schule von Prof. H. Hofmann und A. H. Schramm (3 serie po 5 obrazech po 1:40 M) zaslány 3 obrazy na ukázkou (4:20 M); *Karl Havlik in Stuttgart* (zástupce Fr. Volckmar v Lipsku nastoupivšího službu vojenskou: Renkauf-Schmank Neue biblische Wandbilder po 1:70 M, 3 zaslány na ukázkou (5 M); *Gesellschaft für christliche Kunst*: 220 Andachtsbilder (zdařilých, barevných obrázků formát 7×11) všech různých reprodukcí obrazů světově známých (5:80 M).

Po odvolání zákazu dovozu z Německa slíbily obraz tito nakladatelé: Gesellschaft für christliche Kunst v Mnichově, Benziger & Co v Einsiedelu ve Švýcařích, G. Callwey v Mnichově. Za cenu sniženou (50 procent) G. Reichardt St. Geibel in Altenburg; G. Wigand v Lipsku 30 Schnorr von Carlosteld'sche Bilder aus der biblischen Geschichte (20 procent), Herder in Freiburg Kreuzweg-Bilder

der Malerschule von Beuron (50 procent); Aschendorffovy obrazy biblické (v Münsteru) jsou rozebrány, C. C. Meinholdovy obrazy v Drážďanech jsou nyní bezcenné a proto jich nezaslali.

To prozatím vykonáno; v žádostech k dalším nakladatelům se pokračuje. Výsledek bude oznámen později.

O jednotlivých sbírkách obrazů bude podán v příštích číslech Vychovatele krátký posudek o umělecké, paedagogické a náboženské ceně jejich, jak a kde možno jich užítí ve škole. Prozatím jsou všechny uvedené obrazy u jednatele sekce: Kr. Vinohrady, Krkonošská ul. čís. 3, kde bude každý z katechetů obou spolků vítán, aby si řečené obrazy prohlédl.

Současně připravuje se seznam děl a reprodukcí mistrů českých, pokud vzali si k svému tvoření látku náboženskou, Jan Kučera, kaplan a supl. profesor na reálném gymnasiu na Král. Vinohradech. Vydavatel těchto obrazů pak budou požádáni o darování jednoho exempláře pro museum, by každý kolega měl přehled po tvorbě domácí a spolu aby bylo možno v blízké budoucnosti sestaviti z čelnějších prací českých vhodnou pomůcku náboženskou pro školy naše.

Až budou první tyto práce skončeny, vydán a rozeslán bude všem katechetům přesný seznam všech sbírek obrazů s krátkým doprovodem. Pak bude nutno opatřiti podobnou cestou i díla paedagogicko-katechetská, knihy pomocné pro vyučování náboženské na všech školách, pokud nejsou již majetkem knihoven spolkových.

Zatím zajisté vzbudí se nejen zájem širšího počtu kolegů, nýbrž i štědrost a blahovůle dobrodinců, kteří budou moci obohatiti nové naše museum. A to pak proklestí si cestu k důstojné místnosti, která by byla zároveň střediskem katechetského života a školou pro mladé, snaživé pracovníky v oboru náboženské výuky. Za rady a pokyny kolegů bude podepsaný vděčen.

SMĚS.

Hlasy, které znovu se ozývají.

Přes všechny do očí přímo bijící důkazy, že jen škola náboženská vychovává lidi schopné sebekázně, heroické obětivosti, hlasy za sesvětštění školy zase se hlásí, ba ozývají se tím důrazněji. Tak sociálně-demokratické »Hamburger Echo« píše: »Otázka školsky politického stanoviska stran k jednotné škole jest politická a její osud závisí pouze na nich. Z tohoto stanoviska je také jasno, že jednotná škola sociální demokracie musí býti nerozlučně spojena se zásadní bezplatností a sesvětštěním, neboť jednotnou školu, která by neodpovídala společným zájmům socialismu, nemůže sociální demokracie nikdy podporovati. Toto vnitřní spojení otázek školské organizace se životními zájmy lidu může býti jasně poznáno pouze nazíráním, jež vychází od jasného pojmání

souhrnu životních zájmů lidu a chce těchto zájmů všemi prostředky se domáhati. Nebyla-li jednotná škola posud uskutečněna, stalo se to jen proto, že neslibovala hospodářským a sociálním zájmům měšťáctva žádného prospěchu. Ona může býti pouze zřízena, stane-li se lid skrze socialismus jednotným, nebo domůže-li se sociální demokracie v zákonodárných sborech většiny, a ještě dříve, jestli pokročilé měšťáctvo spolu s dělnictvem nalezne své společné zájmy v jednotné škole uskutečněny. Jednotná škola závisí na sesocialisování společnosti.« Je viděti, že boj o školu po válce vzplane s dvojnásobným úsilím. Připravovati se naň, je nezbytnou povinností přítomnosti. r.

Co chce Schulverein. Předseda tohoto spolku dr. August ryt. Wotava uveřejňuje v měsíčníku »Der getrene Eckart« požadavky německé ve školství, jak vládě spolkem byly podány. Hlavně žádá spolek: 1. Zrušiti nutno článek § 19. státních zá-

kladních zákonů, poněvadž se jeho výkladu jednak zneužívá k zřizování tak zv. menšinových škol, jednak stěhuje se tímto článkem zavedení povinné němčiny do škol jinojazyčných a znemožňuje se jím zřizování škol utrakvistických. 2. Německé školy budtež zřizovány všude, kde toho žádá potřeba neb státní zájmy. K vypravení něm. škol nesmí býti litováno nákladu. Neněmecké školy menšinové nesmějí vůbec býti zřizovány, dosavadní školy takové budtež zrušeny. Ve všech školách neněmeckých budiž zavedena němčina vedle jazyka mateřského. 3. Praktické zkoušky odborné, rovněž advokátské, notářské a různých státních úředníků výhradně musí býti konány po německu. 4. Správu všech škol usí vzíti vláda do svých rukou, aby v nich zavládl nový duch. O školství smí rozhodovat jen říšská rada a ne tedy zemské sněmy. Učitelé neněmeckých národností musí býti znali jazyka německého. 5. Zřizování nových veřejných škol s neněmeckou řečí vyučovací ve vícejazyčných územích mohlo by se díti jen za podmínek přesně stanovených. (Při pětiletém průměru aspoň 40 školou povinných dětí atd.) — V nynější vážné době velmi významné. — Š—

V novém šatě. Zatím co u nás časopisy obmezují obsah a zjednodušují výpravu svých čísel, vidíme, že v Bavorsku převládá se v lepší roucho. Tak počátkem roku letošního *»Der Prediger und Katechet«*, vycházející u Mainze v Řezně, změnil celou úpravu svou a redakci, jež ubytovala se v klášteře sv. Anny OO. Kapucínů v Altdöttingu. Redakci vede P. Pius Koller OMCap. a redakce v prohlášení k novému ročníku chce zvláštní péči věnovati »mládeži, která válkou tak velice duševně jest dotčena«. V části katechetické chce hlavně pěstovati katechese pro 1. a 2. třídu školy obecné a přinášeti výklady apologetické pro školy pokračovací. Dle tohoto programu také opravdu hned v prvním sešitě přináší pro školy pokračovací dvě katechese: Pojem náboženství a učení o oběti. Pro nejnižší třídy školy obecné také přináší dvě katechese. »Kdo umí nejlépe vypravovati, jest nejlepším učitelem. Při výkladu biblického děje vyliučujeme, kresleme, malujeme, získávejme mladá srdce.« Na těchto zásadách podána obšírná katechese: »Zkouška Abrahamova.« K ní přidán titulní obrázek

k tomuto sešitu mnichovského malíře Gab. Fugela: Abraham obětjuje Isáka. — Druhý článek: Jak vypravovati biblické příběhy na nižším stupni školy obecné a ve škole pomocné, doporučuje jednoduchou formu, názor, výklad v oboru dětského poznání, vštěpování a nacvičení. Příkladem katechese: »Narození Páně«, rozdělena ve tři hlavní části: Cesta sv. Josefa a Marie Panny do Betlema, hledají nocleh, božské dítě přichází na svět: Každá opět na tři části rozdělena. Katechese pěkná, zvláště část jak P. Ježíš se narodil originelní. (Po ukončení ročníku podáme, bude-li nám redakci Vychovatele popráno místa, celkový obsah části katechetické tohoto časopisu). — Také *Mnichovské. »Katech. Blätter«* dostaly novou vkusnější a lepší úpravu, rozšiřují svůj obsah na všechny předměty týkající se náboženského a nábožensko-mravného vychování. I tu v prvním čísle příjemně překvapuje obrázková příloha. — Š—

Škola a válka. Za účelem úspory nařídil vládní komisař *ve Lvově* společně vyučování žáků ze stejných tříd různých škol ve společném sále. — Rozpočtový výbor *panské sněmovny* při projednávání rozpočtu ministra vyučování vzdal uznání veliké sběratelské činnosti školní mládeže, kterou bylo pro vojsko docíleno pětimo ohromných výsledků. V tomto roce bude zavedeno, *aby školní mládež vyplela všecko pole od býlí*. Úřady zavádějí jednání o otázce vyučování *o pohlavních věcech* ve školách, ale jsou přesvědčeny, že *jest k tomu přece jen v prvé řadě způsobilý rodný domov*. — Ministerium kultu a vyučování *v Berlíně* vyrozumělo úřady, aby s největším urychlením postaraly se *o vyplácení drahotních válečných přídatků učitelstvu* obecných škol. — V *Opavě* v Přímoří otevřena střední škola s německým vyučovacím jazykem. — Po *Vídni* sbírány budou *kuchyňské odpadky*. Práce ta uložena bude dětem. Školní mládež má donášeti do školy kuchyňské odpadky, jež rodiče doma usuší; škola snesené odpadky má strádati a dodati do ústředny pro krmita. — Reálné gymnasium v *Roudnici nad Labem* má zajímavou osmou třídu. Jsou v ní *3 žáci*, katolík, evangelík a žid. — Na pokyn ministerstva vyučování mají *okresní učitelské konference* i letos odpadnouti. — Š—

Vychovatel* vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních semi 9 korun. — Pánům knižkům slevujeme 25 procenta. Vychovatel* se jim dává toliko zahrotené. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratelů tosta na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva in král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jest se nepočítá a neřadí. Rukopisy pro blav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Bievnově a Prahy, pro Věstník Katechetický přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Volná škola. — Náboženství a kultura. — Z dějin české katechetiky. — Tažní ptáci. — Feuilleton. — Směs. — Literatura.

Volná škola.

Podává EM. ŽÁK.

Byl by na neodpuštitelném omylu, kdo by se domníval, že po válce nastane též ideový mír, že boj o školu nebude již poutati veřejnost. Myšlenkové proudy, jež chtějí nynější školu s náboženstvím jako povinným předmětem vyučovacím a výchovným prostředkem charakteru odstraniti, neustály.

Spolek „Volné školy“ pracuje pilně dále. Toho důkazem je zpráva, kterou dne 9. ledna t. r. uveřejnil vídeňský sociálně-demokratický list: „Arbeiterzeitung“ a v níž praví: Dne 6. a 7. ledna konala „Volná škola“ ve Vídni svoji valnou schůzi, na níž přítomno bylo 188 zástupců místních skupin z Vídně a z celého Rakouska. Předseda, svob. pán Hock označil minulý rok jako *rok rozkvětu Volné školy* a poukázal na to, jak je nutno, aby se svobodní myslitelé připravovali na veliké úkoly, které jim po válce nastanou.

Jednatel spolku Pavel Speiser oznámil, že přes obtížné poměry počet členů spolku v minulém roce vzrostl o 5857 členů. Ve všech vídeňských okresích konaly se schůze a večírky důvěrníků. V podzimu r. 1916 nebylo dne, v němž by „Volná škola“ ve Vídni něčeho nepořádala. Pouze ve Vídni stoupl počet členů o 4000. Počet členů mimo Vídeň vzrostl o 2000. Vzdor nepříznivým poměrům konáno bylo v roce 1916 celkem 107 shromáždění, nečítaje v to menší schůze. Z 250 místních skupin pracuje jich 73 velmi čile přes všechny válečné poměry; v roce 1917 ústřední správa vše vykoná, aby hnutí i v jiných zemích oživila. Do spolku náleží 2175 žen. Největší místní skupiny jsou ve Vídni-Alsersgrundu a Währing-Döblingu; dále ve Šteyeru, Lilienfeldu, v Štýrském Hradci, Wilhelmsburgu, v Brně a Kindbergu.

Velice prospělo rozšíření spolku založení desítkových skupin. Spolek má nyní 1291 desítkových vůdců a vůdkyň, které náležejí všem stavům. V roce 1916 bylo rozšířeno více než 300.000 kalendářů, více než 60.000 školních programů a mnoho malých letáků. „Volná škola“ musila i v minulém roce v četných právních případech, které se zvláště týkaly náboženských cvičení, a v otázkách bez-

konfessionality atd. zakročiti. K Volné škole hlásí se 42 občanských a sociálně-demokratických poslanců, mnoho starostů a obecních radních; četné spolky ji podporují.

Pokladník spolku dr. Emil Postelberg podal zprávu, že v roce 1916 bylo vydáno téměř 70.000 K na agitaci, letáky a kalendáře, a 18.000 K z minulých let uložených věnovalo se na správní výlohy spolku. Proto je potřebí, aby v příštím roce počet členstva ještě více vzrostl, aby náklad na obsáhlou činnost byl kryt. Finanční stav spolku a jeho školní budovy nyní se zlepšil. Ale »Vlná škola« není žádným bohatým spolkem, a musí se rok za rokem ve svých financích vždy probojovati. — —

Tak zní výroční spolková zpráva. O programu Volné školy bylo zde již častěji promlouváno. Ona chce výchovu mládeže k přirozené mravouce mimo všechny vliv a učení církve a náboženství. »Všeobecná lidská práva« ve smyslu velké francouzské revoluce mají býti evangeliem nového pokolení.

Vlná škola hlásá výchovu bez Boha. Ale je otázkou: Jak dlouho je možná přirozená mravnost bez víry v Boha? Udrží se mravní dogmata, když náboženská budou zavržena? Dějiny světa jsou již dosti dlouhé, aby nám k těmto otázkám odpověděly. A ony nezvratně učí, že u všech minulých národů s úpadkem víry klesala i přirozená mravnost; národ, který nevážil si a pohrdal věrou, stál vždy nad vlastním hrobem. Byl stromem suchým, jež první vichřice zlomila.

A který základ chcete dáti přirozené mravouce, když odňali jste jí historicky pevný, jedině pravý a zdravý základ náboženský? Čím zákony přirozené mravnosti mají býti podepřeny? V tom hlasatelé přirozené morálky naprosto se rozcházejí.

Utilitaristé praví, že zákonem mravnosti je dobře pochopený vlastní prospěch. Eudämonisté prohlašují, že měřítkem jednání je radost mravního uspokojení. Socialisté považují soucit s bližním za mravní zákon člověka. Individualisté mají harmonický rozvoj vlastní osobnosti za vrchol morálky. A tak spatřujeme, že skoro každý hlasatel přirozené mravnosti má jiný princip mravnosti, že staví na jiném základě. A výsledek všech těchto různorodých principů je, že přirozená mravouka dospěla ve svých posledních důsledcích k mravní anarchii.

Vyplňuje se, co atheistický filosof Ed. v. Hartmann ve své prozíravosti kdysi předpověděl, řka: *»Každá morálka dějinně se vyvinula z náboženství, a byt i takto vyvinuté duševní schopnosti člověka k mravnosti, dík svému původu, nějaký čas neodvisle mohly trvati dále, i když byly ode své mateřské půdy odloučeny, jest přece jen jich samostatná živolní schopnost časově velmi omezena, a již v druhém pokolení jeví se zřejmé známky mravního úpadku.«* (Ed. v. Hauptmann: Die Religion des Geistes. str. 50.)

Toho všechny moderní »Společnosti pro etickou kulturu« nemohou popřít. Ovšem právě úpadek mravní kultury vyvolal jich život. Ale dalšímu rozkladu mravnosti, vytržené ze svého základu nezabrání, jako nelze zadržeti hynutí květiny, jež byla vyrvána ze své živné půdy.

(Pokračování.)

Náboženství a kultura.

(Z náboženských essayí SPALDINGOVÝCH přeložil VÁCLAV LANKAŠ.)

(Pokračování.)

Náboženství jemnosti a světa v bohaprázdném světě, drtícím pod železným kolem osudu slabé a bezmocné a majícím přízeň jen pro silné, je *kus mefistofelské ironie*, u porovnání s níž pesimismus Schopenhauerův je tak lahodný a konejšivý jako klidná krajina tomu, kdo utíká z konečného života hlučného davu. Není dosti, jsou-li tito lidé přesvědčeni, že není Boha a duše? Proč měli by nám i hlásati, že země je jen kostnice, a týmž dechem býti plni výmluvnosti o občerstvujícím a zjemňujícím vlivu, který toto jejich odкрытие musí mít na ty, kdož jsou schopni oceniti jeho důležitost?

Abychom byli spravedliví, musíme nechat Arnolda, aby sám nesl břímě této dotíravé zbožnosti! Třeba býti Angličanem, aby bylo možno popíratí Boha a ještě stále s vroucností metodistického kazatele světa možné a nemožné hlásati. Renan jest aspoň v souhlasu s sebou; a proto i ton jeho je jiný. Jest absolutně prost vši horlivosti nebo ducha proselytismu. Nemá, co by řekl o dobrodějném vlivu jemnosti a světa; spíše zdá se býti disponován mysliti, že, poznána-li jednou celá pravda, může existence se státi nesnesitelnou, že *planety, na nichž život je zničen, jsou pravděpodobně ony, v nichž kriticismus dokonal své dílo.*

Kontroverze se vyhýbá a málo se zajímá o otázky, hýbající lidskými mozky. Cíl kriticismu je číře spekulativní a beze vztahu a důležitosti pro současné události. Jest umělec, sedící na vrchu pahorku a kreslíci krajinu, ale nemající nic společného se stády pasoucimi se dole na zemi. Je ve skutečnosti kvietista a s výborného svého výjimečného postavení přehlíží svět s pocitem podobným pocitu, který by mohl mít duch s nějaké vyšší sfery pohlížející, kdyby pozoroval zaměstnané, čilé mravenečky, narážející na sebe na křišti nějaké země. Bůh je pouze idea; příroda existuje, ale je nemorální; dobro a zlo jsou jí stejně lhostejny; a historie s etického stanoviska je neustálý škandál; a Renan má přirozeně v sobě dosti z budhistické povahy, které ve zničení vidí nejvyšší dobro. A tento názor usiluje i kultura, jak jí rozumí kritická škola, vytvářeti a hlásati. Její intelektuální princip je panteismus, její etický princip je totožnost dobra a krásna, a historicky vyvíjí se buď v smyslový animalismus, nebo v kvietismus fatalistické filosofie; a ať odívá se v tu neb onu formu, musí volky nevolky, vyhostovati rozum a vůli Boží.

Můžeme ovšem býti milovníky kultury a nemusíme přijmouti principů Renanových a Arnoldových, — jako můžeme býti rozumní a přece přiznávat se k pozitivní víře, jako můžeme mít vkus a nepopíratí svědomí!

Kultura může se ovšem lehce státi úkladným nepřítelem zjeveného náboženství, ale může mu býti i prospěšným spojencem; a poněvadž dnes mnozí slouží nevěře, je co nejvíce žádoucí a s lidského stanoviska i nutno, aby se v životě setkali na opácném polu s intelekty stejné disciplíny a moci.

Žijeme v přechodné epoše. Úpadek víry v protestantských sektách jest urychlován vědomím, že jich existence je v rozporu se základním principem protestantismu; a mezi katolíky širošířá lhostejnost, a nové způsoby myšlení, vytvořené vědeckým rozvojem doby, ochladily horlivost a oslabily víru u mnohých. Kolísání náboženské víry pomálo a převrátilo všechny věci tak, že již nic, tak se aspoň

zdá, nespočívá na pevném a nepohnutelném základě. Nové teorie jsou ve vzduchu a varovná opatření jsou bezúčinná; aspoň co se týče společnosti, vůbec bezúčinná. *Nebylo nikdy doby ve světové historii, v níž vliv literatury byl tak pronikavý jako dnes, a tato moc je ve značné míře anonymní a nezodpovědná.* Časopisy a noviny diskutují vše, a jsou čteny kde kým, tak že i mládež je dnes hotova pronášeti autoritativní úsudek i o tom, zda je Bůh.

Nejvážnější a nejposvátnější předměty projednávají se dnes v posměšném tónu, který je horší rouhání. Stará protestantská kontroverza je dnes tak všední a otřelá jako roucho putujících otcův. Otázky o milosti, vyvolení, svobodné vůli, pozbyly 'zajímavosti pro lidi, kteří, opíraje se o právo soukromého úsudku a svrchovanost individuálního ducha, jsou na rozpacích při otázce, zda existuje Bůh a duše; a pověstné duchovní turnaje, v nichž srdnatí zápasníci byli zvyklí mávati svými oblíbenými texty jako plamennými meči, pozbyly svého dramatického účinku a staly se zcela krotkými v očích generace, slyšící den co den, že bible sama je jen pěknou bajkou nevědomé a pověrečné doby. Staré disputace budou snad nějaký čas ještě žiti, a jednotlivcům i třídám může jimi býti leckde a leckdy pomozeno, ale skutečný výsledek, pokud se týká aktivního ducha doby, byl již přenesen na zcela jiné základy, *a naši bezprostřední a nutnou povinností je, abychom se vystrojili a vyzbrojili pro nový konflikt, který není již mezi Církví a sektami, ale mezi Církví a nevěrou.*

Důvod, důkaz musí se státí základní a vyčerpávající. *Třeba se je všestranně obhlédnouti a dotazovati se všech filosofii a věd; veškerá literatura musí býti studována; všech metod třeba použiti; všechny formy víry nutno analysovat; a nekonečně velké i nekonečně malé musí býti zkoumáno, aby nám vydalo své tajemství.* Náboženský význam a obsah věd je hlavně v tom, co tomuto studiu propůjčuje jeho tajemné kouzlo. Fysický blahobyť a pohodlí, možný to výsledek širšího a pravdivějšího poznání přírody a jejích sil, jsou méně důležité. Filosofové a světští lidé snaží se ze všeho rychlého a neustálého měnění se forem a děl hmoty vytušiti a nalézti něco důležitějšího, — *odpověď na věčnou otázku lidského srdce po Bohu, duši a budoucím životě.*

Tento nepokoj a skepticismus jest ovšem patologický. Kdyby lidé měli víru, nebyli by mučeni horečnou úzkostí, aby překvapili Boha v tajemstvích, která skryl před lidským okem; ale nemají víry, a poněvadž je lidskému duchu nemožno, aby zůstal lhostejným k nekonečnému tajemství, které je všude a ve všem co vidí a myslí, proto lidé, kteří přestali věřiti, snaží se upokojiti vrozenou žádost a touhu duše po nějakých zprávách o vnitřné pravdě věcí poznáním a věděním. Nic neberou za zajištěného, i Bůh sám je jim otázkou! A tu můžeme chápati, jak obtížná a trnitá je úloha, která je dnes uložena povoláním obhajovati víru za našich dnův! První krok jejich protivníků vede do bezedné propasti nekonečné spekulace a skepse.

V protestantské kontroverze byl společný a jistý základ v Psaném slově, k němuž bylo možno se v debatě pro stanovení posice obrátiti; deisté pak se svými protivníky připouštěli existenci Boží jako nesporně zřejmou přirozenému rozumu. *Nová fáse nevěry má však i samo pozdní za nepostačitelnou k důkazu ve všem, co se týká absolutní pravdy věcí.* Popírá, že je vůbec nějaká taková pravda, nebo aspoň je člověkem neodkrytelná. V celém rozvoji nevěreckých teorií

najdeme předpoklad, že vše, co možno poznati, je relativní, a že nejvyšší možná filosofie je jen fenomenologie. S lidmi takových názorů jest nemožno rozumovat o určitých principech! Staré metody jim nepostačují. Všechny možné sylogismy nemohou obsáhnouti vyšší pravdy než té, která nám je dána v původní intuici, a jest-li tato nemůže dosíci reality podložené jevu, pak ji nedosáhnou ani naše závěrky.

(Dokončení.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Vilem Pichler, katecheta ve Vídni VI., známý katechetický pracovník, vydal roku 1907 (»St. Norbertus« Verlagshandlung, Wien) zajímavou knihu: »*Unser Religionsunterricht. Seine Mängel und deren Ursachen*« (280 str. cena 2 K 80 h), která chce zejména mladé katechety upozorniti na důležité věci jejich povolání, a která i starším katechetům k častějšímu nahlédnutí a úvaze se doporučuje. Tam v kapitole 4., dílu II., nadepsané: »Nedostatečné předběžné vzdělání katechetů« (str. 211—222), ukazuje Pichler, že u nás v Rakousku a i v Německu výchova theologů v praktické katechetice není dostatečnou a dokazuje to výroky: profes. Dr. Karla Hilgenreinera,¹⁾ Arnošta Müllera,²⁾ Dr. Frant. Thalhofera,³⁾ Jindřicha Stieglitze,⁴⁾ Dr. Ant. Webera⁵⁾ a výroky katechetů na katechetických schůzích.⁶⁾ Na základě spisu Dr. Ant. Weisse: »Geschichte des österreichischen Volksschule 1792 bis 1848« (Graz, Styria 1904; díl II. str. 357), dokazuje z dekretu dvorní studijní komise ze dne 7. ledna 1814, že před sto lety katechetice a paedagogice jakož i praktickému výcviku theologů bylo více péče věnováno než dnes, neboť katechetice v posledním ročníku vyučováno bylo ve třech hodinách týdně (paedagogice ve 2); toto vyučování pak nebylo pouhým přednášením všeobecných pravidel, ale konáno prakticky tak, že mladí bohoslovci sami v přítomnosti professora *častěji* s mládeží cvičení konali (l. c. 213). Z téhož díla Dr. A. Weisse (II. 273) uvádí, že za vyučování katechetice dostával katecheta normální hlavní školy roční remunerace 200 zl., za vyučování paedagogice 100 zl. a professor katechetiky na universitě ve Vídni, který vychovává budoucí katechety nejen z Vídeňské diecese, ale i z celé říše (Frintaneum) a i z Uher (Pazmaneum),

¹⁾ Dr. Kar. Hilgenreiner, profes. mravovědy na německé univ. v Praze. Jeho článek »Vorwärts« Korresponder-Blatt für den kath. Klerus Österreichs 1905. čís. 5.

²⁾ Arnošt Müller, katecheta ve Vídni, předseda spolku Víd. katechetů, katechetický referent Korrespond. Bl. Vydal zajímavou knížku: »Eine katechetische Studienreise« (Wien, Fromme 1900).

³⁾ Th. a Ph. Dr. Frant. Xav. Thalhofer, farář v Donauwörthu v Bavorsku. (Mün. Kath. Blätter 1900. str. 244).

⁴⁾ Jindřich Stieglitz, známý katechetický pracovník, katecheta v Mnichově a redaktor Münch. Kat. Blätter (Pichler uvádí citáty z jeho článků v »Katech. List.« 1902. str. 8. a 1903. str. 309.).

⁵⁾ Dr. Ant. Weber, docent katechetiky v Mnichově; citát uvádí Pichler z jeho brožury: »Die Münchener katechetische Methode« (Kempten. Kösel 1905) str. 2.

⁶⁾ Na schůzi německého katechetského spolku diecese Litoměřické, dne 21. listopadu 1906 jednalo se o nedostatečném výcviku theologů v katechetice, zvláště však o skrovném výcviku praktickém.

dle starého dekretu ze dne 7. ledna 1814. bere prý posud honorář ročních 200 zl. t. j. 400 K, kdežto učitelka ženských ručních prací má na čtyřtřídní škole již 500 K (Pichler l. c. 197), což pokládá Pichler, za *»podceňování činnosti katechetské«* (2. kapitola II. dílu).

Na našich českých ústavech bohosloveckých (viz čl. *»Katechetika na bohosl. ústavech«*) a i na universitě, je poněkud lépe postaráno o vyučování katechetice a o praktická cvičení, než jak líčí Pichler; ale *nijak nebylo by na škodu, kdyby bylo postaráno více a důkladněji!*

Nejvíce o praktický výcvik postaráno na Moravě v Brně, kde zásluhou biskupa Karla Nöttiga (1870—1882) zavedeno *vyučování katechetice, paedagogice a metodice ve všech ročnících*, za kterouž mimořádnou práci platí biskup zvláštní remuneraci docentovi katechetiky, 600 K ročně, ze svých soukromých prostředků. Ten přednáší bohoslovcům I. ročníku 2 hodiny týdně paedagogiku; bohoslovci II. ročníku hospitují v 1. třídě cvičné školy při vyučování různým předmětům a 2 hodiny týdně přednáší jim professor katechetiky methodiku vyučování všech předmětů, didaktiku a o zákonodárství školním. Bohoslovci III. ročníku hospitují na cvičné škole v 1. a 2. třídě, nejméně 2 hodiny týdně a poslouchají přednášky o katechetice týdně 2 hodiny. Výstupům theologů věnují se 3 hodiny týdně, 2 hodiny na výstupy, jedna hodina na kritiku. Každý bohoslovec IV. ročníku má 3 výstupy s hochy různých tříd cvičné školy, kteří za tím účelem do alumnátu přicházejí. (Lépe by bylo a zajisté i praktičtější pro výcvik, kdyby bohoslovci opět docházeli na školu cvičnou a cvičení svá konali přede všemi žáky).

Věda katechetická pěstuje se nyní na všech stranách, mnoho již ve prospěch její bylo učiněno; doufáme, že dojde i k zlepšení jak vyučování, tak i praktické výchovy. Stane-li se tak, bude to ku prospěchu a užtku bohoslovců, ale i ku prospěchu náboženství, ku prospěchu církve. Nedá se upříti, že *na katechetech nejvíce záleží, jak a jakým způsobem v útlá srdce maličkých mléko náboženství podávají* a že na řádném náboženském vyučování ve škole závisí, na jakém stupni náboženském národ náš nalézati se bude. Bude-li náboženské vyučování ve škole správné a podaří-li se katechetovi řádným vyučováním, aby se náboženství v srdci dítek ujalo a zakořenilo, bude i život lidu našeho v pravdě křesťanský. Jen řádnou výchovou katechetů dosáhneme řádného náboženského života dítek a celého národa. Byla-li tu a tam katechetika podceňována a studium její méně ceněno a na katechety s patra hleděno, doba poučuje, že *»hora est iam de somno surgere!«* (Řím. 13. 11.)

(Pokračování.)

Tažní ptáci.

Píše profesor Dr. LUB. PETR.

(Pokračování.)

»Wandervogeltum und Deuschtum ist eins« praví Wander-Jahrbuch z r. 1914. Přes tato sebevědomá slova nemají Tažní ptáci kontaktu s lidem. Spíše žijí spolu v nevěli, jak již bylo zmíněno. Tažní ptáci mají zření především jen k sobě, ke *»kultuře své osobnosti«*, jak říkají samolibému pěstění svých náklonností, libůstek a směřování k svému Já. Jestli i přátelé Volnoněmecké mládeže čini po této

stránce svým chráněncům výtky, lze je o Tažných ptácích prostě opakovati: »Neuzná-li toho hnutí mládeže, bude-li zanedbávati společenství s lidem a pěstovati nikoli kulturu, nýbrž *kult individua*, pak rozplyne se brzo v nic jako již mnohé dřívější hnutí v mládeži, jež ve svých počátcích rovněž mnoho slibovalo; a bude zase jako před tím.« (*Natorp*, Hoffnungen und Gefahren, str. 33).

Vlastenecké citění nevystupuje u Tažných ptáků příliš do popředí, jejich spolky nepočítají se k vysloveným národním spolkům mládeže. Nepovažují to za nutné. Láska k domovině nemá býti vychovávána slavnostními řečmi a provoláváním slávy. Důkaz své lásky k vlasti podává Tažný pták svou nenasytnou touhou cestovati, každou krásu své domoviny ohlédnouti, těšiti se ze země a lidí, z lidových zvyků, řeči, zpěvu, ze všeho, co jest na lidu rázovitého. *Natorp* dodává k tomu: »Jest opravdu v naší vlasti všechno tak dokonalé, že bychom neměli již nic naléhavějšího na práci než opěvovati to a velebiti nade vše, nade vše na světě?« Podobně pronáší se i *Blüher*. »Vlastenecký význam Tažného ptactva býval sice nadmíru vynášen, ale pravda jest ta, že v něm náboženské, *národní* a erotické předsudky byly překonány a že vlastenecké ideály se v něm přežily. Ve vážné době omezil se Tažný pták na prostou lásku k lidu a domovu, o níž není třeba mluviti« (I, str. 96).

Povážlivá naučení dává mládeži Tažných ptáků ve své zmíněné již knize *Walter Hammer*. Předloživ v kapitole »*Státní modla*« nadepsané, anarchistické názory Nietzscheovy, dovozuje z nich svým čtenářům sám: »Není-li přáním *Tažných ptáků*, aby nebyli s Junobranou (Jugendwehr) zaměňováni? Tato touha po rozlišování již i mladých duchů naplnila mne novými nadějemi. Junobrana a Tažný pták jsou právě tak antagonisti jako stát a kultura. Za *Junobranou* stojí *stát*; Tažný pták jest však kus *nezávislé kultury mladické*, podle *Blühera jev revoluční*. A hrd má býti Tažný pták na to, že stát zjevně chystá se potlačovati jej. To přinese nový rušný život! Heil und Sieg! (Str. 55.) — Pak arci není divu, že mnohé členy slovo »autorita« pohoršuje a že »na ně působí jako červený šátek.« (*Natorp*, str. 33). Sluší však říci spravedlivě, že tyto ideje neměly času hlouběji kořeny zapustiti, a že je, jak se zdá, válka odvála. »*Wandervogel*, *Bayerisches Gaublatt*« píše nyní v duchu velmi vlasteneckém: »Všecko pro tebe, vlasti, vši sílu, vše úsilí, všechen život. Raději umřítí a zmizeti než žítí v ujařmené otčině!« (Leden 1915).

Povšechně lze říci, že způsob výchovy Tažného ptactva nevede k utváření pevných, ke společenskému celku přičleněných a všestraně vypěstěných osobností. Samolibé, k svému Já směřující sklony docházejí silného pěstění i šetření a překážejí obětavému životnímu směru, jenž by tihl k velikému celku. Ač Wyneken nepřestává Tažným ptákům lichotiti, doznává přece, že dosud nejsou s to, aby zaujali pevná stanoviska v důležitých a vážných otázkách, ku př. v otázce světového názoru. »Netane jim ještě na myslí celek nového života mládeže.« (Was ist Jugendkultur?) *Tažný pták jest převážně biologicky založen a jen velmi málo kulturně, jakoby z pouhého zdraví mohla býti vyvozena nová kultura »urozeného pokolení!«*

To jest důvod, soudí Wyneken, proč není lze tyto reformní snahy nikterak zdraviti, a proč jest nutno »býti toho přesvědčení, že náležejí kamkoli jinam, jen ne do programu Volnoněmecké mládeže. Úkolem této mládeže musí býti, aby

vytvořila nově uzpůsobenou generaci; do lidstva jest nutno vpraviti nové smýšlení a tu nesmíme se spokojovati jen nějakými správkami. V romantice Tažného ptáka tkví mnoho vyumělkovaného a nepravého, mnoho inaškarády.

»Deutsches Wander-Jahrbuch«, 1914, praví podobně: »Zhusta ozýval se v tomto roce stesk do zploštění Tažného ptáka.« *Oh. Schneehagen* (Wanderer, 1914, 11) prohlašuje tuto výtku za neoprávněnou. Ne však přesvědčivě. Nedo- stává se pevných, objektivních norem; chybí výhled na vyšší ideály, a proto i konsolidace osobnosti.

Podstatně nutný jest k výchově mládeže prvek nábožensko-mravný. Ten však jest v Tažném ptáku prostě odmítán. Nezamítáme, že některé stránky přirozené mravnosti jsou družnými vycházkami příznivě rozvíjeny; ale k vyššímu hledisku se nedospívá. Stala se již zmínka o sexuálních nebezpečnostech, jež jsou přímo přivozována a pak o zamítání autority. I pravdivost jest zanedbávána; tak při samém založení hrál úskok vůči škole nemalou úlohu, jak to Blüher s nepokrytým dostiučiněním konstatuje.

Tažný pták povzněl se již nad to, aby Boha uctíval náboženskými úkony. I po té stránce jest Tažný pták dědičně zatížen a špatnými rádci sváděn. O jeho zakladatelech dí Blüher: »Že Karel Fischer pozbyl víry v Boha, mohlo býti věcí vedlejší; bylť jistě úplným atheistou, tím se netajil, a vůbec byli první vůdcové hnutí v Tažném ptáku zastoupeného naprosto beznáboženští« (I. str. 108). Od prvopočátku byla nedělní dopoledne používána k vycházkám. Zanedbávání nedělní povinnosti křesťanské se strany Tažného ptáka jest steskem znovu a znovu se opakuji- cím.

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Národy nehasnou — dokud jazyk žije.

Napsal ANTONÍN JEŽEK.

Americký prezident *Wilson* mluvil o »ochraně malých národů« a dovozoval, že bude nutno poskytnouti těmto národům možnost volného vývoje. Proto potřebno, aby i bez výhrady a zcela provedeno bylo rovné právo jazyka i národnosti.

Nebylo by šlechetným, aby potlačována byla řeč různých národů, jako dosud se dělo, nýbrž bude třeba, aby každý jednotlivec mohl se hrdě hlásiti k tomu národu, k němuž přináleží, aniž by pozoroval trpký pošklebek na rtech těch, s nimiž musí jed- nati.

Není tím arcit řečeno, že by jednotlivec neměl uměti více řeči a příležitostně, nelze- li jinak, jich použití; řeč mateřská má však

ostatním vévoditi, za ni nemá se nikdo sty- dět, promluví-li naň cizinec jiným jazykem. V cizině často nalezneme krajana, který zná sice více řečí, ale pozná-li nás, rád se při- hlásí a hovoří jazykem nám vlastním. Ne- dejme zahynouti jazyku českému, odkazu svých otců, ale hrdě se hlasme k němu, jako ke svému jazyku hrdě hlásí se ostatní národové.

»Kde jazyk hyne nebo se zanedbává, tam hynou a zatmívají se i pojmy, jež slova vyjadřují, tam hyne a zatmívá se ži- vot duchovní, tam hyne mravnost a nábož- nost.«

Byly doby, kdy jazyk český byl od- strkovanou Popelkou, zapomenutou, zvláště po bitvě na Bílé hoře. Ale neměl zahynouti krásný náš jazyk. Na sněmu zemském r. 1615 vydán byl za času krále *Matyáše* rozkaz, aby v těch farách, kostelích a ško- lách, kde před desíti lety hlaholil jazyk český na kazatelni i ve škole, opět tam byl zaveden. Císař a král Ferdinand II. byl příznivcem jazyka českého, neboť »obno-

vené zřízení zemské z r. 1627 stano-
vilo, aby jazyk český byl »předním ja-
zykem zemským«. Když sídlo panovnické
přeloženo do Vídně i celá ústřední správa
zemí habsburských, přece jen z dvorské
kanceláře a dvorské komory české ve Vídni
vydávaly se listiny k místodržitelství a ke
komoře královské v Praze až do r. 1749
po česku.

Školy byly vesměs české až do r. 1774.

Dějiny nám vypravují, jak v chrámech
duchovenstvo horlilo a věrně hájilo práv
jazyka českého. V posvátných prostorách
zazníval i mohutný hlas císaře Ferdinanda III.,
když zpívána byla staročeská píseň »Svatý
Václave« a vznešený panovník byl přítom-
en službám Božím. Roku 1722 zřídil
František Černín z Chudenic nadací ve
Vídni při kapli sv. Václava a Jana Nepo-
muckého za tím účelem, aby »každou ne-
děli a svátek ráno pro potěchu českého
národa kázání konalo se jazykem českým ...

»Jazyk jest, mluv co mluv, v prvotním
tajemství plném zárodku svém dar Boží,
neprostředný, smyslný výprysk čili promyk
duše nadsmyslné« (P. J. Šafařík, »Slovan-
ský národopis«).

Hleďme ve škole vštěpovati mládeži lá-
sku k rodnému jazyku a ukažme, že ně-
kolik zkomolených frází, jež se děti z jiného
jazyka naučily — často z vůle rodičů —
nemají té ceny, jako za týž čas získané
obsáhlé vědomosti jazykem domácím. Ukažme
na obrázek K. Světlé: »Na bludné cestě«,
kde děvče úsilovnou prací, nevšedním dů-
vtipem a to právě pomocí opovrhované če-
štiny domůže se zámožnosti.

Při tom bude třeba, bychom naučili
mládež dobře mluvit květnatou svou mlu-
vou domácí, aby poznala, co krás a libých
zvuků skrývá se v ní. Potom celým srdcem
k ní přilne a milovati ji nepřestane až do
konce svého života. Pokud nevzdáme se
dobrovolně svého jazyka, potud bude ná-
rod žiti a byl i bouře lita přehnal se přes
oblohu národa, přece národ český znovu
spatří červánky, hlásající nový život, nové
zmrtvýchvstání!

SMĚS.

Zajímavý případ. Biskupský censurní
úřad v Padebornu dal 28. srpna 1916.
církvní schválení spisu *Jana Valeriana
Schuberta: »Der erste Religionsunter-*

richt«, vyšlém u Schöningha v Padebornu
1916. Nyní však uveřejňuje v Mnichovských
»Kathech. Blätter« (1917, č. 1.) biskupský
gener. vikář prohlášení z 31. října 1916,
jímž se toto církevní schválení odvolává.
»Litujeme toho«, praví gen. vikář v pro-
hlášení, »protože jsme se zatím osobně pře-
svědčili o nepřipustnosti této knihy pro
úplně pochybenou a nejvýš povážlivou
metodu, které spisovatel užívá ve své knize«. Zároveň nařizuje ono prohlášení, aby ne-
prodané výtisky byly ihned z knihkupectví
vzaty, a vyzývá faráře, aby bděli nad tím,
by při školním vyučování náboženském ne-
bylo používáno Schubertovy metody.

Jan Val. Schubert, učitel na městské
škole obecné ve Würzburgu, je známým
pracovníkem o reformě katechese a kate-
chismu v Německu. Vydal mnoho spisů.
Tak na př. roku 1903 vydal: »*Neue Wege
im Religions-Unterricht*« (Würzburg, 2 vy-
dání), kde vystupuje proti analytické metodě
při vyučování. V Mnichovských »Kathech-
Bätter« (1903, č. 2.) a ve zvláštní brožůře:
»*Die Analyse und Synthese im Religions-
unterricht*«, byl spis jeho posouzen, načež
Schubert vydal »*Ein Wort zur Abwehr*«. Roku 1906 vydal nový spis: »*Zur Reform
des Katechismus und Katechese*« s církevní-
ním schválením (Padeborn). Jest to zajímavý
příspěvek k řešení otázky prohlubování a
rozšíření psychologických poznatků při vyu-
čování náboženském.

Metodou, kterou zastává, syntetickou,
vydal dva svazky katechese: »*Katechesen
für Kath. Volksschulen*«. I. Das Gebot des
Gottesliebe; II. Das Gebot der Nächsten-
liebe — Padeborn — 2. vydání; jímž do-
stalo se církevního schválení a o nichž
kritik v »Augsb. Postzeitung« praví, že die
této metody může každý katechisovati.
Dává jim přednost před katechesemi mni-
chovskými Dra Webera a Stieglitze, jako
mnohem jednoduššími a přece prohlouben-
nějšími.

Nový spis Schubertův nejprve schválen,
ale nyní úplně zakázán. Je to snad *poprvé*,
*co výslovně se zakazuje určitá vyučovací
metoda při vyučování náboženském*.
Schubert ve svém zakázaném spise spojuje
malou bibl. dějpravu a malý katechismus
v jednotný celek, kde ovšem děj biblický
má vedení. Postava Kristova jest u něho
středem celého náboženského vyučování
prvních tří školních roků: v prvním roce
Starý zákon naň připravuje a Nový zákon

jej ukazuje jako dítě; druhý rok pojednává život Páně, kdežto třetí rok jest věnován eucharistickému Spasiteli, tedy přípravě k prvnímu přijetí svátostí. (*«Hlídka»* 1917, č. 3.) Postup a rozdělení to zajisté správné, které se jen zamlouvá. Ale Schubert upadá v chybu starších autorů katechesí, již ve svých starších spisech námi výše uvedených, že do biblického děje mnoho přidává co v bibl. dějepřavě není; vymyšlí biblické příběhy. A to bylo asi pohnutkou k zákazu nejnovějšího jeho spisu. Při vypravování biblickém nesmí zabíhati se příliš a fantasií dávat se unášeti na úkor posvátných dějů.

F. Kšš.

Česká sekce profesorů náboženství v Praze konala schůzi členskou 28. března 1917 o 5. hod. odpo. v křesť. Akademii za velmi hojně účasti kolegů. Přítomni byli pp.: Předseda Dr. L. Petr, rada Fr. Schindler, notáři: M. Kocmich, Dr. J. Kašpar, Dr. J. Steinochr, J. Šprongl, Fr. Trnka, prof. V. Honsa, Dr. V. Mutl, Dr. J. Smrček, J. Soldát, Dr. J. Čihák, V. Průša, Dr. J. Kadlec, Ant. Eltschknor, V. Kučera, a jednatel. —

Předseda uvítav vřele četné shromáždění, dává čísti protokol schůze minulé a po schválení jeho oznamuje, že nejd. kn. arc. konsistoř dle připsu bude užívat při jmenování kolegů výpomocných titulu c. k. suplující učitel náboženství, by se předešlo různým nedorozuměním. — Pak zodpovídány byly důležité otázky, týkající se postavení katechetů ve škole, jeho činnosti školní a výsledku ve výuce a pastorační studentské. Jednáni toho účastnili se všichni přítomní.

Jednatel zmiňuje se o průběhu valné hromady, jak byla uveřejněna v *Christlich-Pädagogische Blätter* (15./3. 1917), v níž se pochvalou předseda Dr. L. Krebs uvítal zprávu sekce naší o činnosti roku minulého a vybízel přítomné k následování. Podobně Msgre Wolny klade za vzor sekci naší *«slavische Sektion»*, uznává, že jí vděčiti můžeme za přidělení dotace roč. 20 K náboženským pomůckám.

Předseda Dr. Krebs v připsu jednateli oznamuje, že výbor spolku vyhovuje jeho žádosti a uděluje museu katechetskému 50 K příspěvku ač, jak pokladník spolku Gmeiner zvláště vysvětluje, tento příspěvek není stálým každoročním závazkem spolku pro naše museum. — Vhodnou památku studentům odcházejícím z ústavu vydal Pustet v Řezně *«Cum Deo»* latinsky; hodí se dobře pro

gymnasisty, ne však studující reálék. — Pak pojednáno bylo o internátech studentských, jejich povaze, o studentské otázce bytové a vlivu jejím na náboženský život studentů. S přáním šťastných svátků velko-nočních schůzi předseda ukončil.

Dr. Jos. Hannuš, jednatel.

Dějiny církevní pro školy střední od prof. Š. Pokoje vyjdou letos ve 3. vydání nákladem c. k. školního knihoskladu v Praze. O tomto vydání praví odborný posudek: Po stránce methodicko-didaktické má kniha tyto přednosti: a) *věcné*. 1. Ob-sahově vyčerpává potřebnou látku dějin církevních, podávajíc jasný obraz vnějšího i vnitřního života církve. 2. Všímá si bedlivě dějin kulturních. 3. Podává učivo pragmaticky. 4. Ličí věcně a nestranně. 5. V opravách k novému vydání podává mnoho cenných statí, jimiž předešlá vydání značně se zlepšují a obohacují. Z nových statí zvláště se zamlouvají: Sv. Cyril a Metod, Sv. Václav, Arnošt z Pardubic, Albigenští a Valdenští, M. J. Hus, Jednota Českých bratří, Poznámky k bitvě na Bílé hoře, Doplnky ke článku: Styk církve se státem ve století 19. a 20. Doplnky k pontifikátu posledních papežů. b) *Předností formální*. Mluva knihy jest jasná, stručná, správná a žákům středních škol přiměřená. Četnými opravami jazykovými a slovoslednými kniha velice získala. Vhodná volba ilustrací přispívá k znázornění a oživení učiva.

Změny za války v Turecku. Den-ními listy oznámena byla zpráva, že něko-lik profesorů otomanské university utvořilo výbor za účelem studia pro *zavedení la-tinského písma* v turecké říši. Zpráva ta však se nepotvrdila a byla odvolána. Jinou zprávu ještě oznamoval denní tisk: Dnem 1. března 1917 nabude v Turecku platnosti *řehoršský kalendář*. Po 16 únoru r. 1322 dle dosavadního tureckého kalendáře na-stane 1. březen r. 1917 křesťanského leto-počtu. Turci nebudou už počítat leta od *«hedžry»*, útěku Mohamedova z Mekky do Mediny r. 622 po Kr. nýbrž od narození Krista Pána. —š—

O nedostatečných vědomostech do-růstající inteligence, napsal dva články v *«Narod. Listech»* dr. J. Svítal, které vy-volaly pozornost v denních listech. *«Nár. Listy»* samy otiskly v odpoledním i ran-ním vydání na 40 různých mínění o pří-činách nízké úrovně nynějších středoškolských abiturientů, a i jiné listy přinesly

mínění a úsudky svých čtenářů. Ze všeho je patrné, že nynější škola střední nevyhovává, a že školství ocitlo se na scestí. Bylo by třeba o věci promluvit v listech odborných, vážně a věcně a hledati opravovou nápravu. —š—

Kde již jsme mohli býti! Referující o nových čítankách, napsala Brněnská »Hlídka« (1916, st. 674): »co příjemně překvapilo, jest pěkná zevnější výprava knihy, zvláště hojně ilustrace, většinou Kašparovy. Tato novinka, doufáme, udrží se v našich čítankách i po válce. — Ale ilustrace v knihách učebních nejsou novinkou. Čteme v »Pěstounu« 1865 (st. 24): »*Knihy školní nebudou se více ilustrovati.* Jak známo byly již německý slabikář, první a druhá čítanka ilustrovány; ale dle návrhu vyučovací rady nevydávají se víc. Sto tisíc výtišků ilustr. knih, jmenovitě slabikářů, již nyní v c. k. knihoskladě ladem.« Předsedou vyučovací rady byl známý správce rakouského školství ryt. Hasner. To byl také pokrok, který Hasner do školství zavlekl! Dnes se chápe a hlásá, že se mládež chce nejen učit, nýbrž také se diviti a diváním se učit. Radost nad obrazy přeneše se také na obsah knihy. Kde jsme již mohli býti, kdyby se bylo pokračovalo od roku 1865 v ilustrování nečetných knih. Snad už i my jsme dávno mohli míti ilustrovaný katechismus! —š—

Změny ve školství jižního Tyrolska. Časopis »Oest. Ztg.« sděluje z Tridentu, že c. k. okresní školní rada tamnější nařídila, aby ze školních místností, z učebnic a knihoven školních bylo všechno odstraněno, což by připomínalo »Trentino«, nebo na výhradně italský ráz jižních Tyrol, anebo uměle vyvolaný rozpor mezi německými a vlašskými Tyroly. Veškerá výchova mládeže vrcholiti má ve výchově k pravému rakouskému státnímu občanství. —š—

Katechismus a Religionsbüchlein. Brněnská »Hlídka« (1917 č. 2. str. 121) referující o známé knížce Viléma Pichlera, jemuž bylo s vysokého místa sděleno, že k jeho učebnici musí býti připojen *aspoň zkrácený katechismus*, chce-li, aby se jí dostalo církevního schválení pro školy (Christ. paed. Blätter 1917 č. 1), píše: »Nespínaly se tedy naděje všech, kteří očekávali, že v brzkou docela zmizí *nejnešťastnější z našich náboženských školních knih*. Ale snad naskytuje se tu aspoň příležitost, aby dosavadní Malý katechismus

byl nejen zkrácen, nýbrž i *náležitě zjednodušen a upraven* Vilém Pichler zveřejňuje dodatkem ke své zprávě seznam otázek, jež by dle jeho názoru mohly býti pojaty do zkráceného Malého katechismu. Celkem jest jich 78 (v dosavadním 199, s Přídavkem 256). Pro 3. školní rok, pro nějž je tento katechismus hlavně určen, jest to jistě dosti, zvláště jsou-li mezi nimi i četné definice. Vždyť nejrozšířenější katechismus bl. Petra Canisia — »Catechismus für die gemeine Layen und junge Kinder«, — ježž světéc sám pokládal za nejzdařilejší ze svých tří katechismů, má jen 47 otázek!« —š—

Učebnice náboženství pro první třídy školy obecné na Moravě po způsobu německých, jak na katechetské schůzi v Přerově bylo oznámeno, vypracované a ordinariátu předložené, byly vráceny a autorům dodány, aby je upravili dle pokynů referentových. Na schůzi té také oznámeno (12. února), že tiskne se již *Zamazaňův Stručný katechismus* a bude brzy rozeslán. Není to snad nějaký výťah z nynějšího katechismu, nýbrž stručné shrnutí nejdůležitějších věcí z věrouky a mravouky. Knižka obsahuje také návod ku křesťanskému životu, poučení o Písmě sv., o mši sv. a j. Stručný katechismus vyjde nejdříve jako rukopis a bude rozeslán kněžím s prosbou, aby jej prohlédli, připojili poznámky, opravy, doplňky a pak poslali spisovatelí zpět. Pak teprve bude vydán v *náležitě* úpravě. Je to potěšitelná zpráva, že máme katechismus, ale máme obavu, aby i Zamazaňovi nedostalo se s vysokého místa podobného pokynu, jakého dostalo se ve Vídni Vilému Pichlerovi, jak oznamuje ve »Christ. paed. Blätter« 1917 č. 1. —š—

Německá »Volná škola«, která v lednu konala valnou hromadu (viz str. 47), chce letos hlavní pozornost věnovati tomu, aby získala členstvo mimo Vídeň a aby založeno bylo co nejvíce místních skupin. Žen je ve spolku 2175. Rozšíření své děkuje V. Š. skupinkám o 10 členech. Spolek má nyní 1291 vůdců a vůdky takových skupinek, kteří patří všem stavům. Mezi členy V. Š. jest 42 poslanců. Za rok 1916 rozšířila Vol. Š. 300.000 kalendářů, přes 60.000 školních programů a mnoho malých letáků. Na agitaci, letáky, kalendáře vydala V. Š. r. 1916 skoro 70.000 K. Zasáhla v mnoha právních případech, zejména když šlo o plnění náboženských povinností. R. 1917

chce V. Š. zaříditi desetičlenné skupiny v každé německé osadě rakouské. — Činnost V. Š. německé, třeba by u nás český spolek V. Š. byl od začátku války rozpuštěn, vybízí k pozornosti a pronikavé práci obranné! —Š—

Hromadné stravování pro školáky a pro učitele. Ve Vídni ve druhém okrese zřizuje se žákovská společná kuchyně, kde za přiměřený plat dostalo by se dětem řádné stravy polední. — V X. okrese již v listopadu 1916. uveden v život první *»válečný učitelský stůl«*. Za 80 haléřů dostane učitel velmi dobře připravený oběd. Denně obědvá tu přes 100 učitelův a učitelek. —Š—

Rozmnožení náboženských hodin na středních školách v Prusku. Ministr kultu v Prusku vydal výnos, dle něhož zvyšuje se počet hodin vyučování náboženství na středních školách ze dvou na tři tam, kde příslušné místní úřady školní vysloví podobné přání. —Š—

Zvýšení remunerace za náboženské hodiny v Dol. Rakousích. Na zakročení výboru vídeňského spolku katechetů zvýšil zemský výbor dolnorakouský remuneraci za přepočtené hodiny náboženské od 1. ledna o 10 korun. —Š—

Školy v Srbsku v okupovaném území. Bylo otevřeno skorem 120 chorvatských obecných škol, několik nižších a dvě vyšší gymnasia chorvatská. V Bělehradě loni Rakoušané zřídili německou a Maďaři maďarskou školu. Nákladem německé vlády dnem 1. března otevřena nová škola německá v Bělehradě. —Š—

Seštátnění obecného školství. Dle zpráv německých listů, chce prý vláda seštátnit obecné školství. Zemská školní rada česká sbírá prý již potřebná data?! —Š—

LITERATURA.

M. Jan Hus Napsal Dr. Jan Sedlak, profesor bohosloví v Brně. Podíl údů na rok 1915. — Číslo LVIII. V Praze 1915. Cena 10 K. Nákladem Dědictví sv. Prokopa. — Tiskem B. Stýbla v Praze.

Konečně máme o Husovi dílo, které zajisté všichni lidé dobré vůle, lidé nestranní přijmou s radostí. Jest to práce 10 let, ale za to práce v každém ohledu dokonalá,

psaná bez předsudků, bez zaujatosti, s kterými vadami shledáváme se tak často u některých dějepisců — zvláště jedná-li se o Husovi a jeho době. I sám vsdp. spisovatel nucen jest tu a tam odporovati některým našim historikům — neboť píše jen na základě spolehlivých pramenů a po zralé úvaze přihlížející stále k tehdejšímu poměru. Ničeho Husovi, v čem vynikl neupírá, ničeho jeho odpůrcům nepromijí, ale jen dle pravdy vše vyličuje. Doporučujeme skvostné toto dílo naší intelligenci, upozorňujeme zároveň na záslužné *»Dědictví sv. Prokopa«*.

J. F. Křtěnovský.

Časové Úvahy. Periodický měsíčník věnovaný časovým otázkám. Redaktor Karol Keppl. Ročník XVIII. Majitel a vydavatel Politické družstvo tiskové. Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové. Nákladem vlastním.

Ročník tento přinesl v čís. 1. pojednání Aug. Nikolasa: *»O bohoslužbě a obřadech«*, v čís. 2.—5. *»Bludné učení M. Jana Husa odsouzené na sněmu Kostnickém«*. Napsal Dr. Frant. Šulc, profesor bohosloví v Hradci Králové. V čís. 6. a 7. *»Učení spiritistů a poměr jeho ke křesťanství«* od Dr. Jos. Novotného, prof. bohosloví v Hradci Králové. V čís. 8. *»Monismus a křesťanství«* od Dr. Josefa Konečného. V čís. 9., 10. a 12.: *»Byl Hus odsouzen jenom pro 30 článků z jeho spisů?«* Napsal Dr. Fr. Šulc (jest to pokračování čís. 2.—5. a bude v práci této ještě pokračováno v roč. XIX.). V čís. 11.: *»Husitská šlechta«* od Jiřího Sahuly. Jak patrně, jsou to úvahy skutečně časové a pro letošní rok případně volené. Kéž by se jen hojně všude rozšířily, což jest tím spíše možno, že celoroční předplatné i se zásluhou poštovní jest toliko 1 K a jednotlivá čísla stojí pouze 8 h. Doporučujeme. Fab. Budil.

Stručné dějiny církevní.

Pro žáky obecných škol českých. Napsal Václav Oliva. Cena 20 h. Poštou 23 h.

Objeďnávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze II., Žitná ul. č. 26 n.

Vychovatel* vychází.
a 15. každého měsíce a
přídělci se admini-
straci celoročně 7 korun,
přílohy 3-50 K. Do krajín
německých předplácí se
na vychovatele*
8 korun, do ostatních
zemí 9 korun. — Pánům
knihkupecům slevujeme
25 procenta. Vychovatel*
se jim dává 10 kusů zano-
tově. Alumnům, klerikům
a studentům slevuje se
deset procent a sběratelé
tiskane na 10 exemplářů.
Jedenáctý zlatá

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Organ

Jednoty českého katol. učitelstva v král. České

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním
domě v Praze, Žitná ul. č.
570-II. — Tam zasílá se
předpl. a adres. reklamace,
jež ne nepotřebí a nefrank.
Rukopisy pro hlav. list,
zprávy časové, knihy a
časopisy zasílány buďtož
Em. Žákovi, prof. na Smi-
chově, Ferdinand. náb. 6.
Pro uč. přílohu přijímá
rukop. V. Jelínek, učitel
v Břevnově u Prahy, pro
Vestník Katedr. školy pri-
jímá rukop. redaktor
Jaroslav Slavíček, kate-
cheta na Smichově 992.

Volná škola. — Z dějin české katechetiky. — Feuilleton. — Směs.

Volná škola.

Podává EM. ŽÁK.

(Pokračování.)

Francouzská laická škola, která vytržena jsouc z půdy křesťanského náboženství učí tak zv. »přirozené mravnosti a přirozeným ctnostem«, svými výsledky nejlépe ukazuje kam spěje mládež, vychovaná bez bázně Boží. Známy liberální francouzský filosof, *Fouillée*, ve své knize: »*Kritika současné mravnosti*«, zcela otevřeně napsal: »Byla kdysi psána dojímavá slova, aby se ukázalo, jak mizejí náboženská dogmata; dnes mohli bychom ještě více dojímavá slova psati o otázce daleko důležitější, totiž, jak *mizejí dogmata mravní*.«

Týž filosof již r. 1904 o své vlasti a laické škole (v knize: »*Mravouka Kantova a naši doby*«), prohlásil: »V našich dnech daleko více nežli před 30 lety je mravnost sama, její realita, potřeba a užitečnost brána v pochybnost. S živou starostlivostí jsem četl, jak zcela různě v samých základech a mezi sebou protichůdně moji současníci smýšlejí na tomto poli. Pokusil jsem se, abych si o všech těchto názorech utvořil názor svůj vlastní. A mám jej doznati! Shledal jsem, že na *poli mravouky panuje taková zmatenice ideí a zmatenice citění*, že jsem považoval nevyhnutelným, abych na to, co by se mohlo zváti současnou sofistikou, jednou důkladně posvítíl.

Tolik je jisto: s náboženstvím zmizela z francouzských škol i nejživnější půda mravnosti. A to konstatují nejenom cizinci, ale i svobodomyslní Francouzi sami. V žádné zemi není tolik mladistvých provinileců, ba i zločinců, jako ve Francii.

Tak prohlásil i známý francouzský spisovatel, *Edmond Villey*, který ve své nedávno vydané knize: »*Nebezpečí francouzské demokracie*«, otevřeně praví: »Zločinnosti mládeže přibýlo měrou úžasnou, neboť s náboženským citěním mizí u dětí i smysl pro úctu a autoritu vůči rodičům. A dítě, které nenaučilo se účtě k rodičům, nemůže též mít úctu před autoritou státní. Následek toho jest: všeobecný pokles smyslu pro povinnost, a s ním ruku v ruce jde stále se šířící

sesurování lidu. *Ovocem beznáboženské výchovy lidu je abaissement des caractères, zničení charakteru. Ona zplodila lid bez počestnosti, pile a věrnosti, bez spolehlivosti a svědomitosti.*

Počátkem roku 1913 otevřeně prohlásil kterýsi francouzský učitel v *Journal des Débats*, že od doby oběžníku Jules Ferry-ho (r. 1883) neudělalo se taková nic pro vzdělání duše, v němž přece vrcholí každá kultura. Vyučování mravní omezuje se na nejasné, nesouvislé a všední poznámky. Užívá se velkých slov, ale co si má dítě pod nimi, jako na př. o loyalté, toleranci, povinnosti atd., mysliti? Rovněž tak jsou velmi podezřelými výsledky intelektuálního vyučování. Tak na př. v r. 1912 22·37 procent ze všech odvedených vojinů nemělo nejenom školního vzdělání, ale nemělo těch nejjednodušších a základních vědomostí. Učebné osnovy jsou pro svoji nepraktickou přecpanost zcela neužitečné. — Tak upřímně prohlašuje učitel francouzské, laické školy.

R. 1913 měl známý pařížský státní zástupce, *Henri Robert*, v *École des hautes études sociales* přednášku o mladistvých zločincích a zjevně prohlásil, že počet jich roste s úžasnou měrou. Tak na př. r. 1907 bylo před soud postaveno 24.000 nedospělých provinilců. R. 1908 bylo jich již 27.000. Od r. 1898—1909 bylo pouze v Paříži 5.000 nedospělých uvězněno pro potulku a žebrotu, a 16.000 nedospělých děvčat pro prostituci. Za příčiny tohoto smutného zjevu prohlašuje: úpadek rodinného života, špatné poměry bytové, alkoholismus, nemoci, rozluky manželskou, špatný tisk, špatnou literaturu a špatné filmy. Jako hlavní příčinu však uvádí úpadek ve vyučování, školu bez Boha a bez náboženství. *Náboženství při výchově mládeže nelze pomíjet, ono je frein indispensable, nepostradatelnou úzdou.* Vzdělání bez opravdové, náboženské výchovy plodí jenom lidi nebezpečné.

Tyto smutné zkušenosti přiměly již dávno vůdčí hlavy francouzské k tomu, že hájily potřebu náboženské výchovy a chopily se péra na obranu staré školy náboženské.

Tuto ideu hájí známý romanopisec francouzský *L. Bourget* ve známém dile: *«Le disciple»*, v němž ukazuje, kam vede škola beznáboženská, a též ve svém pozdějším románě: *«Tribun»*. — Podobně činí i *Hyazinthe Loysons* ve svém dramatu *«Apoštol»*. Zde prohlašuje manželka svobodného myslitele Ban. douina toto: *«Vše je tak jasné ve světle trestajícího svědomí. Vzpomínám na onen první den, kdy jsem udusila na rtech mého děčka křesťanskou modlitbu, řkouc: «Ne, ne, mé dítě!« Již nebudem se víc tuto modlitbu modliti. Tehda vydala jsem své dítě špatností na pospas, protože jsem je odtrhla od Boha.»*

V září r. 1912 uveřejnil francouzský akademik, *René Bazin*, v *«Echo de Paris»* článek, nadepsaný *«La cruelle Laïcité»*. V něm pozvedá varovného hlasu proti beznáboženskému vládnímu systému ve Francii a rodičům, kteří jsou nadšeni touto *«volnou výchovou»*, a volá takto: *«Věřte mi a pozorujte to jasně: Vracejí-li se k vám vaše dítky ze školy a umějí-li počítati, čísti a psáti, ale o Bohu nevědí ničeho, pak je vám a jim ukradena nejprvnější svoboda, totiž svoboda víry. Mlčí-li zvony, klesá-li kostel v sutiny, anebo je svévolně uzavřen, je vám odňat veliký dar naděje. Jsou-li vyháněni řeholníci a řeholnice, kteří se starají, vyučují, modlí, dávají příklad nebo vedou život rozjímavý, je vám odňat veliký dar lásky, a to lásky ze všech nejvzácnější; neboť tato nežádá žádné*

veliké mzdy. Šíří-li se ve vašich domech nevěrecké noviny, nemravné brožury, obscenní obrazy, útočí se tím na čest vašeho domu, na vaše rozumné myšlení, na nevinnost vašich dětí a počestnost matek. Vašimi úhlavními nepřáteli jsou ti, kteří nechávají zakrňovati duše vaše a duše těch, kdo jsou světleni vaší ochraně.◀

(Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

2. (9.) Katechismus.

Téměř do let osmdesátých minulého století užíváno bylo u nás katechismů sestavených pod dozorstvím vídeňského arcibiskupa *kardinála Migazziho* (Vychovatel XXXI. str. 139). Byly rozděleny na pět částí, s úvodem a předmluvou, *dle katechismu Kanisiova* a nelišily se příliš od starších katechismů českých, jimž všem katechismus Kanisiův více nebo méně sloužil za předlohu.

Není práci snadnou sepsati katechismus, jenž by dovedl sobě získati uznání všeobecného a potrvál po celá století ve vyučování školním, jako toho dosáhl katechismus Kanisiův. Proudů časové a požadavky doby zasáhly ovšem i v tento katechismus, volaly po jeho úpravě a změně, a tak Kanisiův katechismus někde zaměněn za *Bellarminův*, jinde za *Deharbeův*; u nás pozměňován, upravován, ale základem katechismu zůstal.

Byl to professor akademického gymnasia *Dr. Frant. Čupr* (n. 1821, zemř. 1882), který v Čas. Č. Musea (díl I. sv. VI. str. 554 a násl.) roku 1848 v článku »Školy« věnoval, ovšem stranickou, svou pozornost vyučování náboženství a katechismu: »Nemysleme si také,« píše, »že se má celé vyučování ve školách elementárních a jiných zakládati pouze jen v názornosti, to by byla taková výstřednost, jakou máme nyní ve školách trivialních, kde se počíná vyučování zásadami zrovna metafysickými, jako: křesťansky katolicky věřiti atd. Kdo by nám dobrou, času přiměřenou metodu v náboženství vymyslel, ten by zasluhoval korunu a Prytaneeum!« Píše pak dále o třetím oddělení školy elementární pravi: »Hlavní předmět je tu mimo náboženského vzdělání srdce vyučování náboženství, jenžto zde přechází z formy historické ve formu dogmaticko-morální. Ta největší převrácenost v ohledu tom je náš školní katechismus. Této nejhlubší metafysice ze všech jiných metafysik má se mládež naše nazpaměť učit a to ve věku, v kterém podle psychických zákonů nemůže se ani vyvinouti žádný vyšší smysl kromě citu a názoru! Spisovatel těchto řádků trne ještě na všech údech, když si vzpomene, jak se za jeho mládí vštěpovalo dětem českým v německých hlavních školách rákoskou vysvětlení toho, co jest svátost! — *Přiměřené krátké a jasné výklady na evangelia byly by zde na svém místě!*« (l. c. 556). Professor laik vytýká tu chybu metody dosavadní a tuší, že s prospěchem dalo by se při vyučování náboženském postupovati, kdyby se vycházelo od dějepisného vypravování zjevení Božího.

V »Časop. Kat. Duchovenstva« roku 1849 (sv. I. str. 113 a násl.) v článku »O katechismu« vytýká *neznamý autor* vady tehdejšího katechismu (Malá kniha k čtení pro žáky obecných škol v cís. král. zemích díl I.), a stanoví zásady, na kterých má býti vypracován dobrý katechismus: Má ukázati, že náboženství katol. je pravým zjevením Božím; předložit pravidla, jimiž katolík se u víře spravuje.

Má míti oddělení o apošt. vyz. víry, o modlitbě, přikázáních, posledních věcech člověka, křest. spravedlnosti, svátostech. Psán má býti aforisticky a nesmí býti příliš dlouhý. Pravdy dogmatické mají ukázány býti jako potřebné a spasitelné; pravidla mravů řádně vyložena na základě rozumu a hlavně Pisma svatého. Vše má krátce a stručně vysloveno býti. Katechismus toliko jádro obsahuj, z kteréhož by pak prací katechetovou větší neb menší strom mohl vyrůst. Řeč buď v katechismu určitá a jasná, při tom krátká a jako přistřižená. Obrazy a periody se do katechismu tak nehodí jako rozmlouvací způsob učení.

Žádá neznámý onen spisovatel *nový, dokonalý katechismus, vyhovující potřebám doby*, neboť: »Časové se změnily, boj proti království Božímu se sesílil, jiný druh nepřátel pravdy a víry povstal, a útok se činí od stran ode všech na církev a víru daleko nebezpečnější, než kdy jindy; i zostřeně tedy zbraně jest potřebí a meče břitkého i nové posily, bychom odolali těm návalům, ty a také protivníky přemohli, a pokladu víry ostříhali.« (l. c. 124).

Téhož roku v »Čas. Kat. Duchovenstva« v článku »Církev a škola« (ČKD 1849 sv. III. 113 a násled.) Moravan doktor bohosloví, tehdy kaplan Jan Ev. Bílý (nar. 1819, zemř. 1888) odsuzuje tehdejší katechismus: »Hlavní vadou katechismu posavadního zdá se nám ta, že v něm křesťanské náboženství položeno a sestaveno jako nesouvislá skupina pravd; články víry a pravidla mravů jsou tam jako hromada kamení drahého, beze vši vnitřní souvislosti a beze všeho odvození všech z jednoho střediska, totiž z tajemství vtělení věčného Slova.« Přeje si, aby pravdy náboženské vyvozovány byly »z vypravování života Kristova« a osvětlovány příklady z Pisma svatého. Touží po novém katechismu a ukazuje, že třeba upravit katechismus dle potřeb času.

Oba dva spisovatelé shodují se v tom, že katechismus není kniha, která by v úpravě své mohla trvati věky; pravdy v něm obsažené jsou stále stejné, ale úprava, směr a vývody *podléhají změnám a potřebám časovým*. Odtud i dnes volání po novém katechismu, který by hlavně *objasňoval pravdy víry dle požadavků doby*. (Zajímavý v té příčině článek v moravské »Hádce« 1916. Jan Oliva: »Nový způsob vyučovati katechismu.«)

V letech padesátých již shledáváme se s pokusy o sestavení nových katechismů. Více hračky než vážná myšlenka jsou »veršované katechismy« (Jos. Ant. Šrůtka ve »Školníku« 1853 a 1854; a učitele v Dymokurách Josefa Suchánka ve »Školníku« 1858 a 1860). Na Moravě farář v Příboře, Frant. Beneš (nar. 1814, zemř. 1875), vydává »Katolický katechismus pro dům a školu.« Výtah z velkého katechismu bl. P. Kanisia pro obecné školy předepsaný, s obřady katolické církve, prostonárodně v otázkách a odpovědích. Podruhé vyšel v Olomouci 1860. Jan Bílý v »Čas. Kat. Duch.« (1860 na str. 143) o něm píše: »Urovnal spisovatel látku katechetickou dle pravidel logiky, tak sice, že co patří k věrouce, ku př. učení o posledních věcech člověka, hned tam připojil, kam patří, a kde katecheta bez nich obejiti se nemůže a sice k XI. a XII., článku víry. Dobře též učinil pan spisovatel, že všude spojuje liturgický moment, dílem jako k objasnění, či důkaz a potvrzení nauky předložené, nebo liturgie posvátná je katechismus dramaticky.«

Na obě ty přednosti katechismu Benešova, jež Bílý uvádí, měl by býti vzat zřetel i dnes při upravování katechismu!

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Stručný katechismus.

(Píše FRANT. KOŠÁK.)

Katechismus, který v roce 1894 na biskupských konferencích ve Vídni byl schválen a v celém Rakousku jako jednotný byl zaveden, *v nynější formě málo se osvědčil*. Právě v nynější formě, poněvadž náš katechismus není než pozměněným a upraveným *katechismem Kanisiovým*, který již tolikrát změněn byl a přece pořád v podstatě své jako učebná kniha na školách se udržuje.

V pravdě zajisté žádný katechismus, byť sebe lépe byl upraven a sestaven, nemůže zůstat v používání pro všechny časy stejný, musí se měnit dle toho, jak vyžadují potřeby a požadavky času. Jako lékař vyhledává a nachází v Boží přírodě různé léky, ale ne na každou nemoc týž a ne pokaždé stejně upravený a použitý, tak také různé nemoci duchovní pokaždé vyžadují jiných léků a různého způsobu jich podávání. Vady, poklesky a chyby doby, různé pochybnosti, námitky a bludy, které proti víře se postupem času vyskytují, v každé době jiným a rozdílným způsobem mohou býti napraveny a vyvráceny, aby křesťan řádným způsobem v život duchovní byl uveden a dle vůle Boží život svůj zařídil. A v té příčině náš katechismus po dvaceti letech shledán nedostatečným. Stále nové a nové vyskytují se proti němu stesky.

V generálním vikariátě těšínském konaly se v září 1916 porady o opravě osnovy a úpravě učebnice a žádáno skoro všeobecně o odstranění malého katechismu, jelikož je příliš těžký, nepraktický a abstraktní — pro přípravu k sv. svátostem není vůbec k potřebě —; podobně označen střední jako zbytečný. Mohl by zůstat toliko veliký, *ne snad, že by někdo pro něj byl nadšen, ale že uznáváno, že vydání nového, lepšího katechismu v doznělé době nemožno*. Tento by měl býti zkrácen (definice všeobecné), zjednodušen (def. speciální), mnohé otázky měly by býti vynechány, jiné rozděleny. Ukázka jak asi by mělo se tu postupovati podána právě ve vídeňském »Korrespondenz Blatt« v čís. 5. a násled.

Všeobecně se dnes uznává, že náš nynější katechismus měl by býti upraven

na potřeby doby! Ne změna pravd v něm obsažených, ale změna podání, úpravy a postupu je nutná. Mnoho o tom se mluví na schůzích katechetů, mnoho i píše; ale ke skutkům je cesta dlouhá a obtížná. Odvážným a rekovným činem v té příčině je pokus, jehož podjal se známý autor pomůcek k názornému vyučování náboženství, katecheta v Marian. Horách, *Antonín Zamazal*, který dle návrhu skupiny katechetů ostravských sestavil a koncem března vydal »*Stručný katechismus*«. Tištěno jako rukopis. (Tiskem Julia Kittla v Moravské Ostravě. 1917. 8° str. 32, cena 60 hal.)

»Stručný« katechismus není ničím novým. Němci mají podobných »stručných katechismů« podávaných i nepodávaných celou řadu. Roku 1883 vydal v Přerově firař v Ratajích *Václav Čermák* nejprve tři dílky »Kostry katechismu katolického pro obecné školy« a pak roku 1885 tamtéž ještě stručnější: »Kostru katechismu pro školu i dům« (32°, str. 63), dle katechismu tehdy zavedeného. Nedbá na rozdělení katechismu a krátce snaží se poučiti o pravdách v katechismu podaných. Snad by při práci o úpravě nyní vydaného katechismu Zamazalova mohlo se přihlídnouti i k onomu starému pokusu.

Stručný katechismus Zamazalův, jak ve zvláštní ku katechismu přiložené předmluvě autor píše, není návrhem jeho míněna ani učebnice pro dítky, ani příručka pro katechetu, ale *pomůcka* k rychlému a snadnému opakování nejdůležitějších částí *dosavadního katechismu* (pro zanedbané dítky a pro chudobné žactvo, které nemá katechismu).

Spisovatel praví, že má býti jeho katechismus pomůckou k dosavadnímu katechismu, jest však stručný katechismus *krohem k novému uspořádání a zjednodušení katechismu*. Učivo stručného katechismu rozděleno je na tři části dle způsobu novějších vydání katechismů německých. (Srovnej n. p. Hein. Stieglitz: Katholischer Katechismus. Kempten und München 1914). Na str. 3. podán zhuštěně »*denní pořádek katolického křesťana*«, něco nového, co v jiných katechismech nenalézáme, ale zároveň něco velmi potřebného a časového.

Po krátkém úvodu: Kdo jest Bůh, o jeho vlastnostech (uvádí jich 6) a z čeho můžeme Boha poznati (str. 4. a 5.) počíná 1. část: *Co má katolický křesťan věřiti*. Probráno tu krátce o Bohu Otci, Synu a Duchu sv.,

o církvi sv., o obcování svatých a o posledních věcech člověka (str. 6.—15). Díl 2. část: *Co má katolický křesťan zachovávat* (str. 16. a 17), zdá se nám přesvědčivě stručná; je tu pouhé znění příkazů lásky, desatera a církevních, pojem hříchu a výčet hříchů hlavních a do nebe volajících. Část třetí: *Co katolickému křesťanu k věčnému životu pomáhá*. Katol. křesťan potřebuje k životu věčnému pomoci nebo milosti Boží. Tuto milost uděluje nám Bůh: při oběti mše sv., ve sv. svátostech a konáme-li dobré skutky (str. 18, 20 až 24, 28 a 29). Na str. 19 je diagram mše sv., na str. 24—27 text obvyklých modliteb, na str. 30 diagram církevního roku. Na str. 31 krátký přehled »z dějin církve katolické« (hodil by se snad za str. 12 k učení o církvi sv.). Na str. 32 je obsah, snad zbytečný při tak malé knížce. Tedy vlastní »stručný katechismus« je ani ne na dvacetí a jedné stránce, a i tu hojně místa vyplňují jednoduché diagramy, které pomáhají k zapamatování si podaného učiva, a v nichž dp. spisovatel je odborníkem na slovo vzatým.

Na místo definicí užívá autor hojně citátů z Pisma sv., (někdy trochu nepřiléhavých), a činí to proto, že smysly často jsou definicí neb jejím nejlepší výkladem, ale i proto, a to zcela vhodně, že slovo Boží v posledních dobách příliš bývá zanedbáváno.

Na první p hled překvapuje, že kniha nemá církevního schválení, které je nutné při každé náboženské pomůcce. Ale dp. spisovatel nevydal svého katechismu v definitivní úpravě, nýbrž jen *jako rukopis*, jako podklad a pokus, na němž se může pilovati a zdokonalovati. A o pokyny a rady v tom směru také prosí.

Tato naše stať nemá být snad posudkem nové práce zasloužilého moravského pracovníka, ale *upozorněním* na jeho nejnovější práci, *na práci záslužnou, která není snadným úkolem*. Každý, kdo návrh Zamazalův prostuduje a promyslí, najde něco zajímavého, užitečného a nového.

Autor věděl, že podniká práci nesnadnou a proto vydal ji jako pokus a přeje si, aby byla práce jeho studována, podrobená úsudku a kritice katechetů a žádá o rady a pokyny, o vytknutí vad a nedostatků, aby mohlo být vydáno dílo dokonalé. Veřejné kritice možno podrobit knihu až po úpravě a po vydání definitivním,

o rukopise slušno posudky a výtky zasílati soukromě, zvláště když o to se žádá. Knížka je zajímavá a nejlépe objednat ji u autora na Marian. Horách a přímo jemu napsati vhodná upozornění, pokyny a posudky.*)

Na Moravě a ve Slezsku zaisté knižka dojde hojněho povšimnutí, aby však i u nás snaha p. autorova v kruzích katechetských nepovšimnutou a nezodpověděnou nezůstala, jest *v zájmu věci, ale i cti katechetů českých!* Objednejte, uvažujte a autorovi své úsudky zasílejte!

SMĚS.

Šťastné sebezpoznání. »Věstník« učitelských jednot píše ve svém úvodním článku ze dne 27. dubna zcela správně mezi jiným toto:

»Do války náš organizační život až překypoval projevy planého, neplodného, bezobsažného radikalismu. Ten vtíral se všude, výkřiky oznamoval, že tu jest, ale nikde nezpůsobil, *aby tu opravdu něco bylo*.

Tuto charakteristickou známku našeho předválečného života musíme si dnes zřetelně uvědomiti — zřetelněji než kdy jindy.

Nevěcný radikalism, jak hýřil v našich organizačních jednáních, měl několikéré důsledky. Potlačoval všechno správné rozpoznávání pravdy od nepravdy, ubíjel ty, kdož nejpoctivěji v organizaci pracovali a vynášel zas na povrch lidi naprosto prázdné.

Jaký stupeň inteligence bychom v sobě prokázali, my, stav za inteligentní se považující, kdybychom více nedovedli, než navazovati na to, co v zakaleném obraze našeho života představovala nám minulost!

Očekává se renesance všeho českého života po válce, a kdo jen pesimisticky nevyčkávají, mají pro ni *pracovati* — tudíž i renesance naší společenské a organizační tvárnosti i náplně musí býti představitelkou toho, čeho žádáme od národní společnosti v nejširším slova smyslu.«
r.

Ještě o »Spolku sv. Josefa«. Správně bylo poukázáno v 6. čísle »Vychovatele« na nespravedlivost usresení valné hromady z 9. května r. 1894, dle které se vyplácí katechetům-deficientům pouze 25 procent ze složených příspěvků. Domníval jsem se,

*) Ant. Zamazal, katecheta v Mar. Horách, zasílá tři exempláře najednou k vůli úspoře porta.

že k tomuto usnesení zavalil příčinu předpoklad, že katecheté asi pravidelněji po kratší době svého členství budou vstupovat do pense, a ji po delší dobu budou přijímati než nekatecheté-deficienti. Abych se o tom přesvědčil, srovnával jsem výroční zprávy spolkové za 30 let od r. 1883 až do r. 1916. Výsledek pro nás katechety velmi zajímavý zde podávám.

Od r. 1883 až do r. 1916 vstoupilo celkem 337 členů do pense. Z těchto u 284 mohl jsem zjistiti, jak dlouho platili členský vklad a jak dlouho brali pensí. 24 z nich byli katecheti (profesoři středních škol), ostatní nekatecheti (tedy 260). Deficienti-katecheti průměrně platili členský příspěvek po 22 a půl roku, kdežto deficienti-nekatecheti pouze 20 a půl roku. Naproti tomu pensí přijímali deficienti-katecheti průměrně 6 a tři čtvrtě roku, kdežto nekatecheti-deficienti o rok déle (7 a tři čtvrtě roku). Již z tohoto je patrné, že obava, jakoby katecheti po krátké době členství činili nároky po dlouhou dobu na pensí, není oprávněna.

Ale katechetů i poměrně méně vstupuje do pense než nekatechetů (nebo lépe řečeno, dočká se pense). Dle jubilejní zprávy spolkové z roku 1913 bylo platících členů katechetů (profesorů, adjunktů) 124, ostatních 1102, deficientů-katechetů 18, ostatních deficientů 175. Bylo tedy katechetů-deficientů 12·68 procent všech členů katechetů, kdežto ostatních deficientů 13·70 procent.

Nepoměr mezi katechety-def. a nekatechety-def. vidíme z přehledu:

	katecheti	nekatech.
platí příspěvky	22 a půl r.	20 a půl r.
vstupují do pense		
v počtu	12·68 proc.	13·70 proc.
přijímají pensí po dobu	6 a tři čtvrtě r.	7 tři čtvrtě r.
přijímají pensí ve výši	25 proc.	33 proc.

Kdo toto uváží, jistě uzná *nevýhody*, ba bezpříčinné katechetům ve spolku činěné, příčiní se, aby zrušením onoho usnesení z roku 1894 bylo napraveno a tím přispěje k tomu, aby i katecheti spolek, jinak velmi výhodný, hojněji vyhledávali. Především však je *povinností členů katechetů aby hojnou účastí na valné hromadě sami se přičinili o zrušení onoho usnesení.* 1.

Pozn. Ježto mnozí členové mají jména stejná, nebylo vždy lze zjistiti, o koho se

jedná, čímž do výpočtu mohly se vlouditi menší nesprávnosti. Avšak ty zajiště jsou takové, že na výsledku výpočtu nic se nemění

Jednotný katechismus pro celý svět

Jak se oznamuje, hodlá prý papež Benedikt XV. vydati jednotný katechismus pro celý svět. Vypracováním tohoto katechismu bude prověřena komise theologů a praktických katechetů. Aby usnadněny byly předběžné práce této komise, byli vyzváni biskupové celého světa, aby zaslali do Říma po třech exemplářích v diecesi užívaných katechismů nebo náboženských rukovětí. Tak mají býti při spracování nového jednotného katechismu využity zkušenosti katechetického vyučování ze všech diecesí celého světa. —š—

V diskusi o vzdělání středoškolském, kterou zahájily *»Nár. Listy«* a k níž přinesly mnoho článků během března a dubna, a k níž připojily se i jiné naše denní listy z různých stran, uvedena celá řada příčin, jež zavinují nedostatek idealismu u naší mladé generace. Výtky činěny rodině, škole obecné, jejím osnovám a učitelstvu, škole střední a profesorům, celému životu veřejnému, ale jediný Dr. H. v *»Našinci«* čís. 54 ukázal správně na pramen, odkud rozvrat počal — z filosofické fakulty pražské. Píše: *»Učitelé středoškolské čerpali své názory na universitě. Co si odnesli odtud? Dr. Masaryk, nejvyšší viditelná hlava pokroku, psal svého Husa a Havlička tak, že mu musel jeho kolega historik říci, že je ignorant a překrucovatel historie. U každého myslícího národa byl by takový fantasta nemožným. Byl-li však přes to autoritou velké části našich profesorů, pak si tím vydali vysvědčení naprosté chudoby ducha. Dr. Drtina napíše obsáhlý úvod do filosofie, v němž píše o křesťanství, ale není v něm ani tolik seriosnosti vědecké, aby si otevřel bibli, když z ní cituje! Cituje naprosto chybně a poněvadž zná svoji pohodlnost, raději neuvádí místa citátů. Nezná ohromné literatury patristické, nezná ani jednoho křesťanského autora ze středověku a přece píše o středověku. Píše a mluví o antické ženě, ale neprostudoval ani jediného historického spisu o antice. A takový pohodlný fantasta píše a hlásá na universitě své výmysly bez kontroly a jezdí po českých městech naslédle mluvit o humanitě Českých bratří, o jejichž skutečné historii nic bližšího neví. Dr. Krejčí, vylo-*

žený materialista, napíše několik svazků psychologie o duši, které vlastně neuznává. Je to vůbec vědecká seriózní činnost, když materialista chce souditi o duši? A tato trojice pohodlných snů, kteří rozpádají své fantasie subjektivní bez historického studia, *vychovala nám dnešní generaci profesorů a učitelů.* Národ, který chce žít, musí mít tolik síly, aby obsadil tak důležitá místa vědecky vyspělými a zodpovědnosti si vědomými silami. Až posud však nikdo nekontroloval našich filosofů na pražské universitě. Proto všimněte si jejich základu a jejich metod, a bude vám mnoho, velmi mnoho jasným. —š—

Praktické zařízení. Počínajíc novým ročníkem zavedla redakce »Rádce Ducnovního« za součinnosti *Dra Čiháka* v literárním oznamovateli přehled literatury (homiletické a pastorální), kde informativně používá své čtenáře o pozoruhodných zjevech v literatuře české i cizí. Všimá si též vychovatelství (na str. 351 píše o Vychovatelci): »zajisté není jediného českého katechety, jenž by neměl tohoto listu«, na př. v č. 6. uvádí články, které jednají o školním vyučování náboženském, z časopisů »Österr. Rundschau; Theol. prakt. Monatschrift; Pastoralblatt (z Kolína a z Münsteru), z Monatsblätter f. den kathol. Relig. Unterricht. Upozorňuje na některé důležité knihy a na katechetická musea. Přehled onen jest velmi instruktivní a bylo by si jen přáti, aby některý náš časopis podával soustavně podobný přehled měsíční neb čtvrtletní ze všech oborů katolické literatury domácí i cizí. Snad by se dal přehled onen v Rád. D. rozšířiti ku prospěchu čtenářstva. —š—

Spolek sv. Josefa. K témuž předmětu dochází nás ještě tento dopis. Článek ve *Vychovateli* o tomto spolku vyvolal v Čechu resmělou ozvěnu, jíž se namáhá omluviti dvojitý loket při stanovení podpor. Charakteristickou jest zajisté okolnost, že o našem článku, jenž opíraje se o starovy, dovozuje jasně, že tento dvojitý loket jest nesprávný, nedůsledný, nespravedlivý a neplatný, se ani slůvkem nezmiňuje a ničeho nevyvrací! A byla by to práce těžká a marná, neboť starovy mluví o podporách zřetelně. Nicméně zastavme se u omluvy, proč správní rada (a ne spolek, viz § 3 a 6 starov!) dle usnesení valné hromady činí *pouze* při vyplácení podpor rozdíl ve čí-

nech. Katecheté přiy zpravidla všichni po 35leté službě školní vstupují do pense, kdežto nekatecheti ani po 40leté službě církevní nevstupují všichni na odpočinek. Toto tvrzení jest nyní pouze částečně správné; ale nezapomínejme, že který kněz po 35leté službě školní a po službě církevní, jež předcházela službě školní, vstupuje na odpočinek činí tak pouze proto, že už dále sloužiti nemůže, jsa skutečný invalida dle duše i těla, tedy ve stavu, jaký právě spolek sv. Josefa předpokládá a pro něj vlastně založen byl, — kdežto v úřadech čistě církevních může kněz klidně často zůstat i po dokonaných 40 letech služebních a nemusí jíti do pense. Proč, to víme všichni dobře, netřeba toho vykládati. Ano, jsou případy, že stařec v 74 letech svého věku může ještě ucházeti se o nový úřad a novou »službu«, což u školství jest nemožno. Těch 117 členů spolku jest nad 63 r. starších jsou oni šťastní smrtelníci, kterým gratulujeme, že mohou sloužiti do roztrhání, poněvadž je služba nenamáhá a jistě by neměnili s katechetou-invalidou jdoucím v 63 letech na odpočinek, kterémuž bohužel, jak statistika ukazuje, dlouho se obyčejně netěší. A kolik jest členů katechetů, kteří se ani této hranice věku, ba ani pense a tím podpory spolku nedočkají, předčasně klesající vysílení na úhoru školním, dobře budou věděti také u správy spolkové! Větší procento úmrtnosti jak v aktivě tak v pensu u katechetů než u nekatechetů snadno vyváží onen důvod, pro nestejnou podporu uváděný. A konečně, v tom právě solidarita členská, že ti šťastnější, podpory nepotřební, přispívají na ty méně šťastné a nešťastné, jimž větší práce a menší plat byl údělem po celý život. Očekáváme proto pevně že letošní valná hromada dne 29. května bude jednomyslně jednati dle stanov a vytkne: *za stejné povinnosti stejná práva!*

Stručné dějiny církevní.

Pro žáky obecných škol českých. Napsal Václav Oliva. Cena 20 h. Poštou 23 h. **Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze II., Žitná ul. č. 26 n.**

Vychovatel* vychází. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, pololetně 3-50 K. Do krajín německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 6 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta. „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratelům dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. V. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetický přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 992.

Volná škola. — Náboženství a kultura. — Z dějin české katechetiky. — Tažní ptáci. — Feuilleton. — Směs. — Literatura.

Volná škola.

Podává EM. ŽÁK.

(Pokračování.)

Stejně zkušenosti jako Francie má s volnou školou i *Itálie*. I tam statistika, jež ukazuje na velký úpadek mravnosti, mluví výmluvnou řečí. *Výchova k společenské morálce*, jak v státních učebnicích, na př. v oněch od profesora de Dominicis je hlášána, nepřinesla žádoucího povznesení mravnosti, jak tvůrci její se domnívali, ale ukazuje hluboký úpadek.

Tak r. 1915 prohlásil nejvyšší státní zástupce *Cataldo Schiralli* v Římě, že počet zločinů v roce 1914 vzrostl na 41.362, a v roce 1915 do poloviny listopadu vzrostl již na 49.383, a odůvodňoval tento neblahý zjev bezúčinností a rozpory t. zv. volného, přirozeného vychování.

Proto nedivno, že i v Itálii ozývají se hlasy svobodomyslných, kteří považují beznáboženskou a proticírkevní výchovu za zjev velmi povážlivý a činí propagandu návratu k starému způsobu výchovy.

Tak již r. 1898 známý vlašský učenec, *P. Villari*, *životopisec Savanarollův*, pronesl vážný názor o této otázce, když napísal: »Tím okamžikem, kdy jsme v otázkách náboženství nastoupili cestu, kterou udala renaissance, a nedbali jsme výstrah Savanarollových, který nás jasně na nebezpečí upozorňoval, začali jsme nejvznešenější a nejmravnější ideály ve vědomí širokých vrstev lidu bořit, neboť ony nemohou za ně žádných náhrad čerpati ani v literatuře a v umění, ni ve vědě. Vydali jsme je na pospas zájmům materiálním, třídní nenávisti, nejdřívejším vášním, a následky toho začínáme nyní viděti. A když tyto následky jsou patrný očím všech, s hrůzou se tážeme: Co se stalo? — Pranic; nyní jen sklízíme, co jsme zasili.«

Týž Villari shledává to nepochopitelným, že v Itálii, v zemi nejvznešenějších triumfů křesťanského náboženství, *žáci do všech podrobností dárné mytologie jsou zasvěcováni a z nich zkoušeni, co zatím v otázkách křesťanského náboženství zůstávají nevynucováni*. Podivno, že ve vlašských školách mluví se

o Mohamedu, koranu, ale nikoli o Kristu a jeho evangeliu. Jako dějepisec, který skutečný stav věcí má vždy na zřeteli, musí prohlásiti, že *není možná žádná občanská společnost bez náboženství, a způsob, kterak by možno bylo národ mravně vychovati bez náboženství, dosud se nenalezl.*

Nějaká světská idea, na př. myšlenka národnostní, je ovšem s to ve chvíli nebezpečí nadchnouti srdce a vzbuditi řady hrdinů, ale pro skutečnou velikost národa ještě nedostačí. má-li pouze řadu hrdinů, kteří ve chvílích největších útisků dovedou vykonati veliké věci. »Potřebujeme daleko více milliony čestných mužů, kteří ustavičně dávají přednost zájmům veřejným před zájmy osobními. Klame se, kdo věří, že ideál, povinnost jest nějakým vzácným přiborem, kterého se používá při velikých příležitostech, při slavnostních hostinách. Ideál musí nás stále životem provázeti, v každé chvíli, od okamžiku našeho procitnutí ze sna až do té chvíle, kdy na lože se ukládáme, i když nestojíme na jevišti před obecností, které nám pochvalně tleská, i když nesvítí před námi jas slávy *Život nás nutně žádá, aby před ním hořelo věčné světlé ideálu*, jemuž chce býti zasvěcen, neboť od této oběti, bez níž žiti není účelno, získává svoji cenu a svoji povýšenost. A v tomto citění, jež musí mu dostačiti, i když nikde nevidí žádné odplaty, spočívá pravá velikost národů právě tak jako jednotlivců. Bez náboženství však nedalo se ještě nikdy trvale všupiti ve svědomí národu. Křesťanský oheň lásky, jenž nežádá od jiných pochopení a pochvaly, od nikoho nečeká odměny, neboť ji nalézá v sobě samé, nemusí vyčkávati velikých příležitostí a slavnostních okamžiků, ale projevuje se u každého na každém místě, v každém čase, v každé hodině života.«

(Pokračování.)

Náboženství a kultura.

(Z náboženských essayí SPALDINGOVÝCH přeložil VÁCLAV LANKAŠ.)

(Dokončení.)

Předpoklad, že poznání je jen postřeh vztahů, činí všechny diskusse něčím daremným a dětinským. Odtud zhrdání všech moderních škol metafysikou a scholastickými metodami. Veliká praktická obtíž, dle našeho zdání, abychom se zdarem mohli potírati tyto nové teorie, je ve faktu, že *representují více módy než stav ducha*. Nejsou pokládány za závěrky nezvratných důkazů, ale jen za jakési vysvětlení jevu, ospravedlněné a oprávněné shodností nesčetných podobností s daným stavem ducha.

Má se za postačitelno, že tyto teorie souhlasí s tendencemi doby a jsou v souladu s duchem času, který, jak tito filosofové učí, usurpoval trůn věčného a všemohoucího Boha.

Několik slov stačí, aby byl načrtnut tento system a zároveň aby ozřejmilo jak dnes je široce rozšířen! Předpokládá se, že není Boha, nebo že není možno Ho poznati; a poněvadž filosofie je fenomenologií, počíná s hmotou ve stavu, v němž duch ji může nejprve odhaliti. Prostor je vyplněn bělavě žhoucím plynem, hvězdným prachem, z něhož se vyvinuly hvězdné soustavy. Tento názor, jehož správnost dotvrzují mnohé důkazy, potvrzuje se ještě více studiem naší planety, která počnouc jako žhoucí massa, po dlouhé věky se pozvolna ochlazovala.

Život objevil se nejprve ve své nejnižší formě a vyvíjel se až k člověku. Až k tomuto bodu jsou astronom a geolog našimi vůdci. Zoolog pak načrtává vývoj člověka, jako geolog sledoval evoluci země, a Darwin a jiní nalézají, že člověk se vyvinul přirozeným pochodem z nejnižší životní formy. Dále naskytá se otázka o speciálních schopnostech člověka, a tu psychologové se pokoušejí ukázat, že myšlení je přeměněný počítací a vůle přeměněná emoce, jako člověk je přeměněné zvíře.

Evoluční princip obrací se i na historii řeči a ras ve filologii a etnologii, a tyto vědy stávají se pomocníky nových teorií. Nejdříve vystoupí sociolog, aby rozuzlil nekonečně složitou a zamotanou síť lidských vztahů a ukázal, jak toto obdivuhodné a zmotané schema je jen výplod několika počátečních pudů. A konečně filosof historie chce vysvětliti životní celek a veškeré skutky lidské rasy pomocí fatalistických zákonů. Rasa je dána, její okolí též, a hned se vám prezentuje mechanické pravidlo, jímž vysvětlíte vše — náboženství, literaturu a sociální instituce.

Není ovšem naším úmyslem, abychom v tom všem opravovali absurdnosti a zacpávali trhliny; chceme jen upozorniti na fakt: Tyto teorie, toť jeden ze způsobů dívati se na vesmír; *a málo nebo ničeho nezískáme, budeme-li stále rvati na dokazování bludu v podrobnostech, nebo budeme-li ukazovati, že ta nebýt ona vědecká data jsou ve shodě se zjevenou pravdou. Chyba je radikální a všeobecná, a jediné účinná metoda je: usilovati o soubornou filosofii, která vycházejíc od pravé teorie poznání by obsáhla celou stupnici vědy a opravující falešné výklady jejích dat, vychovávala by člověka a vedla, aby viděl, že vesmírová teorie, vylučující Boha, je nejen nerozumna, ale že i ničí bytné principy rozumu.*

Intelektuální obtíže, s nimiž naše generace věřících dnes musí zápasiti, jsou větší než v dobách minulých. Naším odpůrcům se vysmívati je nemožno, leda, že bychom se chtěli sami sesměšnit. V těchto věcech sarkasmus a pohana nejen nejsou na místě, ale nejsou lepší než řeč ďábelská. Kousavé rány vypočítané pro dav jsou bez účinku i u davů.

Že konec konců, a to i po tak mnohé vědě a po tak četných teoriích, dokonalá moudrost pokorné a důvěřivé víry stane se jen zřejmější, je samozřejmo; než teď nemožno nám, abychom stáli jen jako pohodlní přihlížeči, jako kdybychom neměli žádné účasti a podílu a zájmu na tomto mocném a obtížném zápasu.

Principem sv. Ignáce z Loyoly bylo: křesťan měl by míti víru doufající vše od Boha a pak jednající, jakoby neočekával ničeho krom svých činů.

Žádné jiné zásady nelze tu lépe aplikovati na potřebu a nutnost, o níž tu jednáme. Víme, že Kristus je v Církvi, a že může obrátiti naši nevědomost a nedbalost k dobru Ho milujících. Víme, ať konáme cokoliv, že jsme jen neužiteční služebníci. Modlitba pokorného je lepší než myšlenky učeného, a velký světec je s to, aby konal světější dílo než nejdokonalejší kultivovaný genius.

Vše to je nesporno, a jedno dobrodiní, jehož bylo by lze se nadíti od kultury, byla z ní i pro nás plynoucí vyšší moc, *abychom mohli opravdověji a účinněji realizovati, co tak rádi a ochotně přijímáme v teorii.* Naše slova, kdyby byla adresována oněm pokorným a svatým duším, které za nevýslovných vzdechů vznášejí k Bohu hlas modlitby, byla by urážkou. Je možno, kdyby nebylo

těchto spravedlivých, že bychom všicki zahynuli. Naše myšlenka je nepatrnější a je namířena k těm, kteří uprostřed tisícerych nedokonalostí cítí, že jsou způsobilější bít se dole na rovině než zvedati prosící ruce na svaté hoře.

Výsledek ovšem je v rukou Božích; ale my musíme zápasiti jako praví bojovníci a jako kdyby vše záviselo na naší dovednosti a odvaze. Bez dokonalého vzdělání a duševní disciplíny budeme jen překážkou na cestě.

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Roku 1864 vydává tiskem a nákladem J. Franka v Táboře: *•Učení křesťansko-katolického náboženství* pro hlavní školy katecheta na hlavní škole v Táboře, Jan Hulakovský* (nar. 1834, zemř. 1899 v Praze na Smíchově). *•Od mnoha let,•* praví v předmluvě, *•dovolávají se horliví katechetové knihy, jež by učení katolické nejen úplně logicky a jasně obsahovala, ale i na náboženské poměry našich časů slušný ohled brala, jelikož posud předepsaný katechismus ctihodného Canisia, ač pro svůj věk výtečný, nynější daleko pokročilé době sotva postačuje.•*

Roku 1860 kardinál kníže arcibiskup pražský, *Bedřich ze Švarcenberku*, dekretem z 15. července svolal veškeré biskupy české a jiné oprávněné účastníky ku slavnému konání sněmu provinciálního, kterýž v Praze se slavil a trval od 9. do 24. září 1860. Mezi ustanoveními sněmu pražského o katechismu stanoveno v Tit. II. cap. VI. odst. 4. (na str. 59) toto: *•Liber au'em, cui in tradenda doctrina christiana omnino insistendum, Catechismus est, ab hac Synodo pro tota nostra provincia emendatius edendus, a quo recedere quemve alio commutare nemini licebit, ut una sit omnium institutio, et ne dissentientibus verbis ipsae veritates religiosae videantur esse diversae. Id eo magis requiritur, quum Catechismus totius institutionis religiosae sit quasi fundamentum, cui uberior per praedicationem verbi divini explanatio innititur et superstruitur, liber denique non parvulorum tantum sed et adultorum, quem ad doctrinam salutis tenendam legant relegantque.•*

Tehdáž, když provinciální synodoň stanoveno bylo toto závazné pravidlo, *užíváno bylo po všech diecesích českých jediného katechismu Kanisiova*, jak byl vydán k rozkazu Marie Terezie pod dozorem vídeňského arcibiskupa kardinála hraběte Migazziho. a zamýšleno bylo, že provedena bude synodální cestou takliko příslušná oprava toho katechismu, aby i na dále sloužil za základ náboženského vyučování po provincii českou. Tak i na dále měla býti zachována jednota katechismu.

Učiněn tehdy i *pokus o jednotný zpěvník* pro české dívky. Roku 1864 z rozkazu J. E. kardinála, arcibiskupa pražského, vydal dle kancionálu svatojanského kanovník *Vincenc Bradáč* (nar. 1815, zemř. 1874), ředitel *•Dědictví Svatojanského•* *•Školní kancionálek•*. Vyšel u K. Bellmanna v Praze 1864 za 25 krejcarů. Předepsán ku církevnímu zpěvu na školách nařízením k. a. konsistoře 26. září 1864 č. 7444. Kancionálku toho dlouho na školách používáno; ale v letech devadesátých, ku škodě jednoty v písni kostelní, od něho upuštěno.

Zatím však již nespokojenost s dosavadním jednotným katechismem vzrůstala a žádosti po opravě katechismu přibývalo; pronášeny nové myšlenky a vydávány hojné úvahy o katechismu. V paedagogickém časopise *»Škola a Život«*, (redaktor kněz Frant. Jos. Řezáč, spisovatel a paedagog český. nar. 1819, zemř. 1879), dána roku 1862 veřejná otázka: *»V čem se vidí nedostatek obecného katechismu školského a jak by se ve věci dal doplniti a ve způsobě či formě napraviti?»*

V sešitě IV. dává *»Odpověď«* na otázku tu Kn. J. Š. (patrně asi katecheta ústavu učitelského a docent katechetiky Jan Škoda, který pod značkou P. J. Š., v témž ročníku píše *»O názorném vyučování«*). Ten píše: *»Katechismus náš má mnoho dobrého do sebe, ale spolu také mnoho vad, a ty, jak již otázka navržená naznačuje, týkají se věci i formy jeho. Co do věci jest: 1. neúplný (zcela pohřešujeme učení o milosti Boží, málo je o církvi, modlitbě, o křest. spravedlnosti); 2. není systematicky spořádaný. Nemá míti rozdělení náhodné, ale na pevném základě spočívající a z věci samé vycházející. (Život věčný, nebe, vzkříšení náleží do Věrim v Boha, také smrt a soud, peklo; tři božské ctnosti náležejí do prvního přikázání atd.). Pak by měl katechismus náš methodicky od povědomých věcí k méně povědomým postupovati. (Nesprávně začínati otázkou: Co jest křesťansko-katolicky věřiti?) Co do formy by 1. měl katechismus býti i čítankou, protož by měly citáty z Pisma svatého, jakož i některé ze sv. Otců spojeny býti s textem katechismu. Otázky do textu nenáležejí, dítě matou. Katechismus měl by se 2. v trojím vydání tisknouti. Podává i náčrt, jak si katechismus představuje. (»Šk. a Ž.« 1862 str. 109—111.)*

V témž časopise *»Škola a Život«* r. 1863 píše Václav Jiří Kratochvíl, spoluredaktor časopisu (farář u sv. Víta, nar. 1819, zemř. 1896) v článku: *»Nynější katechismus pro obecné školy a pokusy o lepší pořádek v něm«*. Když v mnohých vědomostech i zlepšená metoda vyučovací i vhodněji sepsané příručné knihy*) o patrném pokroku svědčí, zda by pak právem kněžstvu, najmě katechetům se nevytýkalo: *»Aj, jen náboženství a učení jeho mají na starosti a k ničemu kloudnějšímu se nezmohou!«* (l. c. str. 73.) Přeje si rozdělení katechismu na tři díly, dle tří božských ctností, jak *»již hnedle před 30 roky pokročilý kněz potřebu tutěž citil«*. Díl první má jednati o víře, kam sluší i učení o posledních věcech člověka (obecného katechismu část první a přídavek); díl druhý jedné o lásce, kam sluší i část katechismu o křest. spravedlnosti (obec. katechismu část třetí a pátá), díl třetí o naději, kterou svátosti posvěčující svou mocí v nás rozmáhají (obec. katechismu část druhá a čtvrtá). To je mu pořádek přirozený**) a Kratochvíl podává obsírněji celý postup katechismu (l. c. str. 74 až 75) dokládaje, že tak *»sobě spořádal původce toho pokusu postup ve výkladu katechismu v našich obecných školách uvedeného, nechtěje se od něho odchýliti«, před 30 rok. onen »výtečný a horlivý kaplan a katecheta, jež bohužel časná smrt příliš záhy vlasti i církvi byla odňala«*. V pokračování svého článku ve

*) Když roku 1863 jednáno o nových knihách pro školy obecné, zvolen byl Kratochvíl do komise čítankové.

**) Náš Rakouský katechismus má pět částí katechismu Kanisiova, ale naše osnova z roku 1899 přirozeně spojuje ve třídě 1. měšťanské: o Apošt. vyz. víry a o čtyřech posledních věcech člověka; ve druhé: učení o lásce a křest. spravedlnosti. Jen učení o naději a o svátostech trhá na dvě třídy.

»Škole a Životě (str. 220 a 254 nn.) Kratochvíl staví za vzor rozdělení *katechismu Hirschera*,*) který rozebírá.

V pastorální poradě vikariátu Klatovského, konané v Dešenici, a pak v »Časopise Katol. Duchovenstva« r. 1866 (pro časovost a důležitost toho předmětu otiskl článek ten »Školník«, časopis katolického učitelstva r. 1866 v čís. 24) podal »*Myšlenky o nynějším katechismu*« Josef Hausmann, farář. (Jos. Karel Hausmann nar. 1825, spisovatel český, žil v letech šedesátých v soukromí v Dešenicích, jako biskup. sekretář budějovický). On mezi jiným píše: »Kniha Kanisiem spracovaná v době své potřebám nejnultnějším v hojně míře vyhověla, avšak potřebám našeho věku nijak dostátí nemůže. Rozvrh na 5 kapitol s úvodem a přídavkem jest logicky nepravý a matný, úvod odráží mluvou nepopulární a suchou, na schopnosti mládeže žádného zřetele nebře. Někde je podáno příliš mnoho, jinde příliš málo. Pod čarou se uvádějí výroky Písma svatého tak neprakticky, že dítě při čtení a učení úlohy své se zmate. Výroky Písma svatého jsou mnohé příliš těžké a dětské paměti nepřístupné. Slova Písma svatého v textu samém běžeti by měla. Úvod ke katechismu — v nejnovějších vydáních vynechán jest — musí zcela přepracován býti . . . přídavek o posledních věcech člověka do první kapitoly přináleží. V katechismu nalézáme veškeru mravouku v prabídném organismu sestavenou. A přece katecheta i dítky právo mají, jakési soustavy očekávatí.**). Roztrhování látky náboženské souvisící uráží již velmi ve věrovědě, a přitěžuje práci, avšak vada tato tím křiklavěji vystupuje v oboru mravovědy, kde veškeré povinnosti k Bohu, k bližnímu a k sobě samému vyplývati mají (podrobně jedná o naději). Katechismus jedná povrchně o vykoupění a ospravedlnění, o neposkvřněném početi P. M., o svátostinách a žehnáních není ani zmínky, o svátostech mělo by zevrubněji psáno býti; liturgického živlu jest zcela opominuto. Vycházíme od stanoviska, že katechismus býti má čítankou pro celý život; touží po ilustrovaném katechismu. U vydání nových katechismů nechť se nepřijímá způsob, kde se otázky s odpověďmi střídají (proč vyložil Hausmann v »Čas. Kat. Duchov.« 1863), buď rozdělen na tři části a vydán ve trojím vydání.

Tot obsah myšlenek Hausmannových o katechismu a zahrnutý tu asi všechny výtky, jež i odjinud katechismu tomu činěny byly.***) Obsáhlou literaturu o tom uvádí: »*Dějiny a bibliografie české katolické literatury náboženské*« (str. 186,

*) »Der kleinere Katechismus der christl.-kath. Religion von Joh. Hirscher, herausgegeben von Fr. Utz. Freiburg in Br. 1847.

**) O soustavě v katechismu píše redaktor Brněnské »Hlídky« 1916 na str. 715: »Každý naukový obor, tedy i nauka o katolickém náboženství má svou nejpřiměřenější soustavu a tedy i metodu, nejpřiměřenější totiž obsahu i významu nauky samé. Takováto nejpřiměřenější soustava se právě hledá, jelikož nižádná z dosavadních prý nevyhovuje. O soustavnosti nauky katolické se dosud skoro vůbec nepracovalo, ačkoliv i samy příručky bohoslovecké, opakující totéž dvakrát i třikrát, jiného pak pomíjejíce, by lepší úpravy potřebovaly. U dětí snad, nevím, vědecký tento zřetel nerozhoduje; docela bezvýznamno však asi také není, postupuje-li se tu dle promyšlené a věci přiměřené soustavy či ne. Budou zajisté i na dále mnozí, kteří se spokojují tím, co jest, budou však také mnozí, kteří se nespokojí ujištěním, že něco lepšího jest nemožno, a budou i dále o něco lepšího se pokoušeti.« Tak Dr. Pavel Vychodil k diskusi »K úpravě katechismu« (»Hlídky« 1916 Fr. Valach): »zásadně na dorozuměnou do diskuse tím nebudiž zasahováno.

***) V diecesi Budějovické dána roku 1866 pastor. konferencí otázka: »Které náhledy má konference o obyčejném katechismu ve školách národních?« Odpovědi — 45 — shrnul v článku »O katechismu« prof. Skořdopole v »Čas. katol. Duchov.« 1868 str. 321 n.

zvlášť čís. 26—46). Avšak snahy ty nevedly k žádoucím cíli, k jednotě katechismu, spíše k rozmnožení, k neshodám a zmatkům!

Zajímavé, že ani sněm Vatikánský (r. 1870) otázky jednotného katechismu nerozřešil, ač v komissích o tom pilně bylo pracováno. Když papež Pius IX. otcům koncilu v 49. kongregaci předložil návrh, aby pro katechumeny celého světa vzdělali jediný všeobecný katechismus a to na základě učebnice Bellarminovy: »Dichiarazione piu copiosa della dottrina cristiana«, (Řím 1598),*) při čemž každému biskupovi přítomnému byla ponechána volnost k učebnici Bellarminově učiniti své poznámky dle různých potřeb jednotlivých diecesí, tu biskupové nemečti s Mohučským Kettelerem (von Ketteler Wilhelm Emanuel, svobodný pán, biskup mohučský a reformátor sociální, nar. 1811, zemř. 1877) v čele, hlasovali proti zmíněnému návrhu, dovozující, že katechismus Deharbeův již srostl s nejširšími vrstvami věřícího lidu, a že by ani zavedením katechismu Bellarminova otázka katechismu nedošla nikterak svého konečného vyřízení. Pro následující odročení sněmu další jednání o všeobecném katechismu přerušeno (Hergenröther: Handbuch der allgemeinen Kirchengeschichte II. 822). Co sněm Vatikánský o malém katechismu**) stanovil, na základě stížnosti na posavadní nejednotu katechismů, otištěno J. Ježkem v VI. roč. »Pastýře Duchovního« (r. 1886 str. 746—749).

(Pokračování.)

Tažní ptáci.

Píše profesor Dr. LUB. PETR.

(Dokončení.)

Vřele ujímá se často již zmíněný »Deutsches Wander-Jahrbuch« 1914, *nedělních vycházek*: »Zbožné okoušení přírody jest jimi (básníky) výše ceněno než docházka do kostela a jistě Pastýřova nedělní píseň od Uhlanda nebo jiná podobná, samostatně procitěná nálada zbudila již víc náboženského citu než mnohý zpěvník. Dost! V zemích a od dob, kdy duchovenstvo přestalo nutiti k návštěvě kostela, jest neděle nejlepším dnem vycházkovým« (str. 43). »Kde ode dávna netrvá nucení k docházkám kostelním, doporučuje se upouštěti od podobných, zajisté dobře míněných výzev a povzbuzování (totiž k návštěvě chrámu). Neboť výsledek nemůže býti jiný, než že se dobře to minici pracovníci od věci odvracejí, a že se mládež vzpouzí a slává se hrubou.

V článku: »Wandervogel und Muckervogel — Nur keine Bevormundung!« (»Berl. Allg. Ztg.«, 1913, 147) máme toho již doklad. (Str. 46.) Tu a tam přimlouvají se časopisy Tažného ptáka nesměle za bohoslužbu: »*Nezapomínejte docela na svých nedělních vycházkách nedělních bohoslužeb!*« (Altwandervogel. červenec 1913, str. 170.) List tento přijal i projev profesora náboženství, svobod-

*) Bellarmin Robert Frant. Romulus S. J. (nar. 1542, zemř. 1621) vydal mnoho spisů, mezi jinými i dva katechismy: malý pod názvem »Dottrina cristiana breve« (Řím 1597) a velký. Tento přeložil do češtiny J. Ferno S. J. pod názvem »Křesťanské učení« (Praha 1830). Katechismy Bellarminovy došly velkého rozšíření, do mnohých jazyků byly přeloženy a dosud v Itálii se jich užívá.

**) Katechismus Roberta Bellarmina, byl od papeže v církevním státě zaveden a ostatním biskupům doporučen a proto i římským malým katechismem nazván. — Výňatek viz »Pastýř Duchovní« VI. str. 673. Dr. Jos. Rydvan: Kardinál Bellarmin a jeho katechismus.

ného pána z *Kleistu*, stran nedělní povinnosti katolíků (srpnový sešit 1913, str. 201). Ale to jsou hlasy volajících na poušti.

Odmitavé chování Tažného ptáka k náboženství stává se pochopitelným, všimneme-li si blíže mužů, kteří na něj mají veliký vliv. Kmotrem při jeho založení stál *Ludvík Gurlitt*. Jest jistě na pováženou, jestli vůdcové jako Walter Hammer odvažují se mládeži Nietzscheho, filosofa nenávidějícího Boha a Krista, v jeho anarchistických naukách prohlašovati za výchovný ideál. Kniha mimo jiné obsahuje kapitolu: »Bůh jest mrtev!« »Křesťanství — skvrna (Schandfleck) lidstva!« »Převrat v morálce«, »Všecko jest nevinnost«.

I když autor uznává jednou za dobré napomenouti mládež, aby »zřekla se Nietzscheho radikálních, státu nepřátelských, atheistických a protikřesťanských zásad«, přece s nimi mládež, bouřlivou a k boji s božskou a lidskou autoritou nakloněnou, seznamuje, a to způsobem, jenž jest s to spíše vyvolati v ní nadšení pro zásady ty; naopak, viděli jsme, jak tyto státu nepřátelské ideje přímo doporučuje.

Ť však si také Tažný pták získal úplnou spokojenost Lože. Na okresním dnu Jihoněmeckého sdružení německých zednářů (10. září 1910) zrazoval farář Dr. August Finnisen od zakládání vlastních spolků mládeže a doporučoval podporu existujících sdružení skautů a Tažných ptáků.

Výsledky našeho šetření jsou tedy tyto: Tažný pták vychází ze zásad, jež mohou býti výchově mládeže neobyčejně příznivý a jež obsahují mnohé popudy ke zdarné výchově těla i ducha. Nejsou iistě bez účinku na jeho členy, neuplatňují se však úplně při převráceném směru, jenž od počátku v Tažném ptáku se byl zahostil. Ale k nim př. družují se jevy nemálo povážlivé. Základ jejich tkví v *principielním zřeknutí se oteckého domu a školy*. Tím pozbyla mládež vůdce, a to ve věku, v němž potřebuje víc než kdo jiný moudrého vedení. Propukají právě v těchto letech pohlavního dospívání v mládeži nejnebezpečnější kvasy a bouře. Do mládeže tímto způsobem vůdců zbavené snaží se někteří lidé vštěpovati své radikální, druhdy revolucionářské ideje; odpor k nim jest jen nesmělý, hlásí-li se vůbec ke slovu. Výchova Tažného ptáka postrádá jednotného rysu, jest nejen naturalistická, prostá všech kulturně tvořivých prvků a často nepřátelská lidovému životu, ale podporuje i egocentrický, hrubý a drsný ráz, vlastní pobudným toulavcům, jenž zakladatelům Tažného ptáka tanul na mysli jako ideál!

FEUILLETON.

Z novoprovenčalské poesie.

(Mistralova *Mirèio* v překladě Bouškové. Podává
JOSEF HRONEK.)

Jest málo děl v literatuře tak umělecky ryzích a původních, jako idyllický *epos Mistralův Mirèio*. A při tom hned dodejme, že málo který básník-překladatel tak šťastně dovedl překládati, nesetřev ani jemných, delikátních odstínů originálu jako *Sí-*

gismund Bouška, poeta hluboké víry s vřelým citem umělce, který obohatil českou literaturu klassickým převodem epické skladby Mistralovy.

Jméno Frederiho Mistrala nebylo u nás neznámo. Básnický genius Jaroslava Vrchlického byl několikráte hostem poesie feblíků. Proto také vysvětlujeme si vděčnou dedikací českého převodu Bouškova jeho světlé památce. Nechtějící zmenšovati zásluh Vrchlického, nemůžeme při tom neuznati, že hlavně zasloužil se o širší a hlubší známost naší s novou poesíi provenčalskou svými

překlady a původními studii S. Bouška, který zamiloval si několik členů felibriže a to hlavní představitele básnického obrození dnešní Provence.

Studiem počátků felibriže vzbuzena v Bouškovi touha a nadšení vzkřísiti a vlíti novou sílu v duchovní poesii naší. A jako tehdy po r. 1854 v Avignoně u Pavla Giery scházivala se společnost mladých nadšenců, které ovládala jediná tužba uplatnění jazyk a literaturu katolický zbožné Provence, utvořil se i u nás známý kruh katolických básníků-kněží, v jejich středu za vedení Lutinova byl hymnický pěvec Březina a básník Mariánské zahrady Zeyer. Provence byla však šťastnější, neboť na zámku Font-Ségugno u Avignonu spojilo se 21. května 1854 sedm nadšenců, kteří přijali jméno felibrů a stali se tvůrci básnického obrození provençalského. Půda smavé Provence byla jiná než u nás, ač i felibrům bylo snášet různé výteky, zejména separatismu.

Vedle nadšeného *Josè Roumanille* († 1891) slavné místo v poesii provençalské patří lyrický něžnému a při tom opravdovému, ohnivému Provençalu, *Teodoru Aubanelovi* († 1887), jež tak vystižně portretoval Bouška:

Když do kláštera odešla tvá Zani,
jak granátové jabko temnorudé
tvé srdce puklo; nevěděš z té rány
zrn-písni tisíce že krásných bude.

Krev kapající, hle, divy tvoří všude
a v jiných granatů již tuhné hrany
a provençalské ženy roucho chudé
tvou zásluhou je bez vady a hany.

O, duchu vášní mrskaný a zdraný,
v tvých žilách láva místo krve dřímá
a v slohách žárných, nezkracených dýmá.

A přece divem, pěvče požehnaný,
moc tajemná tě před poklesem víže,
ta moc, jež dýše na úpatí kříže.

Málo jest knih tak intimním kouzlem prohrátých, jaké napsal pěvec své Zani, Rozpuklého granátového jablka, Dívek Avignonských a Chleba hřichu — Teodor Aubanel.

Než vlastním tvůrcem a nejhlubším duchem poesie novoprovençalské jest *Frederi Mistral* (* 1830, † 1914), proslulý *autor Mirèie, Nerty a Zlatých ostrovů*, který našeho felibra Boušku nejvíce upoutal a tak po 26leté práci podal z básnické pozůstalosti provençalského Petrarky, nebo chcete-li

Homera, mistrný převod slavné idylly *Mirèie*, k jejíž českému překladu nákladem České Akademie vydávanému předěsal důkladnou studii.

Ač *Mirèie* vznikla na počátku básnické dráhy Mistralovy (1859), jest nicméně dílem umělecky dokonalým, který pojetím, uměrností a plastičností jednotlivých scén připomíná klassické skladby epické.

Idylický epos Mistralův o 12 zpěvech líčící s nádechem romantismu lásku chudého košíkáře k bohaté dívce vesnické jest vlastně *hymnem katolické Provence*. Neskonale něžným kouzlem působí andělsky čistá láska *Mirèie* k *Vincénovi*; rovněž úchvatné jsou popisy krajinné. Druhý zpěv dle našeho soudu jest básnický nejdokonalejší, který jistě má v poesii světové vůbec místo výlučně slavné, neboť nemožno si představit majestátnějšího zjevu nad patriarchálního starce Ramouna.

Odborná kritika chválí při překladě Bouškově, že s pietou a věrně překládal, zachovav rytmus, rým, stavbu, sloh, ano i delikátní odstíny básnické mluvy velikého Provençala. Všeobecně příznivě a radostně přijetí českého převodu jest zajisté odměnou našemu nadšenému felibru za jeho obtížnou, víceletou práci, která jest též ctí katolické literatury české.

SMĚS.

Odpověď zemské správní komise

na pamětní spis organis. učitelstva (týkající se úpravy platů učitelstva na školách obecných a měšťanských a drahotní válečné pomoci) uvádí *»Věstník učit.«* ve svém čísle ze 4. května. Z ní uvádíme aspoň toto:

Jestliže zemská správní komise se nemohla rozhodnouti pro uskutečnění předlohy o učitelských platech, na niž se permanentní školní komise sněmovní usnesla, byly pro toto stanovisko — nehledě k vážným, stanovami zemské správní komise způsobeným odůvodněným pochybnostem kompetenčním, jakož i ke skutečnosti, které jen stěží lze pominouti, že v každém směru tak hluboko zasahující elaborát školní komise prošel sotva prvním přípravným obdobím parlamentního projednávání a že nebyly vyloučeny během dalších tohoto projednávání podstatné změny — směřovatny hlavně tyto úvahy: Zajisté sluší též dnes přiznati plnou aktuálnost zásadnímu prohlášení permanentní

komise finanční, že o řešení otázky, která sluší uhradit náklad na úpravu učitelských platů, může se státi pokus toliko v souvislosti se sanací zemských financí. Z jednání finanční komise vysvítá zřejmé, že otázka odstranění chronického schodku z ordinaria zemského rozpočtu a úhrady řádného vyššího nákladu, podmíněného novou úpravou platů učitelských, neměla býti naprosto ani při zvýšení zemských přírážek v přípustných mezích považována za konečně vyřízenou, zejména když se jednak též v jiných oborech zemské správy se živelní silou hlásily neodkladné vyšší výdaje, na jejichž úhradu by byly sotva stačily zdroje příjmů, jež měly býti zjednány, a když zase s druhé strany každé pronikavější vyšší zatížení poplatníků zemskými přírážkami bylo již předem s nejvyšším důrazem prohlášeno za nepřipustné.

Přihlíželi-li se na příklad jenom k rozpočtovému roku 1917, shledá se, že se vylíčené nepříznivé okolnosti přes zvýšení zemských přírážek z 55 procent na 75 procent, provedené od roku 1913, a přes to, že některé druhy daní byly sraženy další, ovšem toliko dočasnou 10procentní přírážkou, zhušťují v nekrýtem rozpočtovém schodku vyšším než 9,500.000 K.

Co naproti tomu mohlo býti pro zmírnění nepříznivého postavení učitelstva učiněno v rámci nynějších finančních možností země bez praejudiciálního zatížení budoucnosti a aniž by se předbíhalo konečnému vyřízení předlohy, usnesené stálou školskou komisí, zemským sněmem, bylo až ku hranicím možnosti svědomitě učiněno ve formě mimořádných přidávků a peněžních výpomocí.

Tak se poskytují od roku 1914 mimořádné, do pense vpočítatelné, dle podstaty své ovšem schematu platové předlohy způsobené přidávky ke služnému, které budou v r. 1917 vyžadovati značného nákladu v částce 13,095.000 K. Tyto přidávky byly v roce 1916 zvětšeny o devitinu a toto zvýšení bylo zařazeno též do rozpočtu na rok 1917 částkou 1,455.000 K. Od roku 1916 přiznané vyplácení přidávků též substitutům podmiňuje další náklad 500.000 K ročně.

V rozpočtu na rok 1917 byly mimo to zařazeny drahotní výpomoci v úhrnném nákladu 5,770.000 K, a bylo též umožněno poskytnutí mimořádných podpor pro staropensisty dvojím zařazením částky 720.000

korun pro rok 1916 i pro rok 1917; konečně pak bylo postaráno též o přiměřené zlepšení nových pensí od 1. ledna 1914 zařazením částky 1,030.000 K do rozpočtu.

Celkový výsledek této péče lze poznati nejlépe, postaví-li se vedle sebe obě částky potřeby na veřejné školy národní ze zemských rozpočtů na rok 1913 a 1917, čínice okrouhle 50,000.000 K, resp. 78,700.000 korun.

Vyloučili-li se z rozdílu per 28,700.000 korun poměrně malá částka 5,500.000 K, připadající na normální vzrůst nákladu na obecné školství a nákladu pensijního, zbývá částka 23,200.000 K, věnovaná na prozatímní zlepšení platů a pensí v roce 1917.

Další zlepšení na tento ovšem velmi důležitý obor výdajů, jenž dnes vyžaduje téměř tři pětiny celkové potřeby rozpočtu zemského, mohlo by býti uskutečněno jen buď násilným odsunutím jiných, neměř aktuálních zemských výdajů, zejména v oboru správy humanitní, zemědělství, péče o národní vyučování atd., anebo dalším zvláště citelným zatížením poplatnictva, cesta to, k jejimuž nastoupení se zodpovědná zemská správa za daných poměrů nemohla odhodlati.

Konečně — aby vyhověla opětovaným žádostem učitelstva domáhajícího se dle možnosti rychlého splnění svých přání, rozhodla se zemská správní komise, aby vzhledem na výnos c. k. ministerstva vnitřa ze dne 14. dubna 1917 čís. 16534, sdělený jí přípisem c. k. místodržitelského praesidia ze dne 20. dubna 1917 čís. 11.797, byly neprodleně vyplaceny drahotní výpomoci, určené pro I. a II. čtvrtletí roku 1917.*

K valné schůzi Spolku sv. Josefa, která dle vyhlášky správního výboru spolku konati se bude *dne 29. května*, píše nám jeden z pánů členů, aby aspoň ti páni členové, kteří jsou v Praze a nejbližším okolí, do valné schůze se dostavili a tam pracovali k tomu, by sociální spravedlnost i zde byla provedena a nebyl činěn rozdíl mezi členy katechetů a členy z kurátního kléru, který de facto ve vyměřování podpor pensior. členům neprávem se děje. Doufáme, že vlastní zájem členů-katechetů toho žádá, a čekáme od valné schůze, že po náležitém vysvětlení různých hledisek nalezne se cesta k spravedlivému odklizení nestejných měřítek pro členy-pensisty. In omnibus charitas!

Katechismus v Člancích. V posledním čísle minulého ročníku a v druhém čísle letošního »Vychovatele« poukázáno bylo na připravovanou knihu mnichovského pilného katechetského pracovníka, redaktora a katechety, *Jindřicha Stieglitze »Katechismus v Člancích«*. Stieglitz pilně stará se svými spisy o rozvoj a vědecké prohloubení katechese a vydal již mnoho spisů, které všude vzbudily pozornost a jsou rozšířeny téměř ve 100.000 exemplářích. Onen oznámený, nejnovější spis Stieglitzův, katechismus v Člancích, vyšel počátkem tohoto roku v nakladatelství Köselově v Kemptenu a Mnichově: »Grösseres Religionsbüchlein mit Bildern von A. Pacher IX. und 142 Seiten, gross Oktav nur geb. Mk 2.—«. Poněvadž otázka úpravy katechismu i u nás je velmi časovou, poněvadž u nás podobný katechismus jsme již měli a mohli mít dávno, upozorňujeme znovu na práci vynikajícího katechetického pracovníka naše kruhy. V Německu dílo Stieglitzovo přijato bylo s nadšením. Kniha měla by i u nás podrobena býti důkladnému rozboru.

—š—

Dr. Frant. Krejčí a jeho Psychologie. Známý u nás univer. profesor Dr. Krejčí vydal nákladem »Dědictví Komenského« svou Psychologii. Šest let po čtvrtém díle vyšel r. 1916 její díl pátý, nejobtížnější z dosavadních: *Psychologie citění*. Roku 1911 »Dědictví Komenského« prohlašovalo Psychologii dra Krejčího za vzácné dílo, které každým novým dílem nabývá větší zajímavosti a důležitosti; r. 1916 však v 9. čísle »Věstníku« svého uvádí, že V. díl její vydává proto, »aby dílo tak široce založené v dohledné době bylo ukončeno, ba — pokud třeba — i zrevidováno.« E. Chalupný v obsáhlé kritice (Nár. Listy 1917 č. 61) píše: »Bohužel, Psychologii dra Krejčího nepomůže revise t. j. oprava podrobností; její vady jsou zásadní, organické, neodstranitelné. Hubenost české práce psychologické v posledním desetiletí, pokud ji lze uvádět ve spojení s drem Krejčím, je dokladem o jeho vědecké činnosti výchovné.«

—š—

Několik čísel. Nedávno teprve vyšla »Výroční zpráva c. k. zemské školní rady pro Čechy o stavu národního školství v království Českém za rok 1915«. Zpráva ta, jako již i zpráva za rok 1914 obsahuje jen statistické výkazy (tab. I.—X.) podle stavu ze dne 31. prosince 1915; vysvětlivky, jindy obvyklé, nejsou připojeny podle výnosu c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 16. prosince 1915 č. 33.552. Třeba opožděně zpráva vyšla, přece udaje nejsou bez zajímavosti a podáváme některé z nich. Škol městanských bylo v českých okresích 385 (chl. 221, d. 164), v okr. německých 241 (139 + 102). Obecných škol v českých okr. 3.336, v německých 2.371. Nově otevřeny byly v roce 1915 v čes. okr. 2 školy měst. a 8 obecných se 57 třídami; v okresích něm. 6 škol obecných o 42 třídách; zavřeno bylo v čes. okr. 18 tříd, v něm. okr. 28 tříd. — Školou povinných dítek bylo v čes. okresích 356.565 chlapců a 352.715 dívek, dohromady 709.280; v okresích německých 225.242 chl., 224.376 dívek, tedy celkem 449.618. Bez vyučování zůstalo normálně vyvinutých v čes. okr. 76 (42 chl. a 34 dív.), v němec. okr. 137 (76 chl., 61 dív.). Všech dětí školou navštěvujících bylo v čes. okr. 689.480 (344.348 chl., 345.132 dív.), v okr. němec. 431.660 (217.466 chl. a 214.194 d.). U věku ještě nepovinném chodilo do školy v českých okresích 388 (233 a 155), v něm. okr. 301 (193 a 108).

— Na školách měštanských působilo učitelských osob 3.220 (m. 2164, ž. 1056) a to v čes. okr. 2096 (m. 1349, ž. 747), v něm. okresích 1.124 (815 m. a 309 ž.). Na školách obecných působilo 15.371 osob (10.184 m. 5.187 ž.), z těch bylo v čes. okresích 9524 (6.168 a 3.356), v německých 5.847 (4.016 a 1.831). Bez formální způsobilosti působilo 38 muž., a 71 žen, z těch v čes. okr. 31 a 55, v německých 7 a 16. — Definitivně systemisovaných míst učitelských při veřejných národních školách, která nebyla obsazena, bylo 1.137; v čes. okr. 696, v něm. okr. 441. (Roku 1914 bylo jich neobsazeno 697; v čes. okr. 453, v něm. okr. 244.) — *Katechetů* bylo za služné 528, za odměnu 107, ustanovených církví nab. společností 3.716. V čes. okr. 358, 83, 2270; v něm. okr. 170, 24, 1.446. Veřejných škol národních, při kterých světsí učitelé zcela nebo částečně vyučovali nábož. bylo 1.057 v čes. okr., 560, v něm. o. 497. (Roku 1914 bylo katechetů za služné 528 (357 a 171), za odměnu 116 (96 a 20) ustan. církví 3.328 a svět. učit. učilo nab. na 1142 škol.)

—š—

Náboženství v nejnižších třídách. Jak jsme již oznámili, vydal u Schöningha

v Padeborně učitel a spisovatel Jan V. Schubert knihu o vyučování náboženství v třídách nejnižších, kteréž dodatečně bylo církevní schválení padebornského generálního vikariátu odňato pro různá nebiblická vypravování, jimiž dítě snadno mohlo by býti popleteno, že by nerozeznávalo »slovo božské« a mohlo je zaměňovati s pohádkou. Jak mnichovské »Katech. Blätter« v čís. 3. oznamují, autor knihu přepracoval a tomuto přepracovanému dílu jeho dostalo se dne 1. února 1917 církevního schválení biskupského ordinariátu ve Würzburgu. Nové opravené vydání vyjde, jak válečné poměry tomu dovolí. »Katech. Blätter« (čís. 3. 133.) posuzující první vydání knihy pravi, že autor chybil nikoli defectu amoris Dei, ale nejvýše excessu amoris parvulorum! —š—

Nové dílo dr. Fr. V. Foerstra. Známý mnichovský profesor paedagogiky, Dr. B. V. Foerster, dokončil větší paedagogickou práci nazvanou: »Výchova a sebevýchova«. Nová kniha rozvádí hlavní hlediska pro rodiče, vychovatele, duchovní a přátele mládeže. —š—

LITERATURA.

Rajská Zahrádka. Obrázkový časopis pro mládež. Uspořádal: Václav Špaček. Vydavatel a odpovědný redaktor: Václav Kotrba. Ročník XXV. Tiskem a nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze.

Ročník dvacátý a pátý — tedy jubilejní! Pamatujeme se ještě dobře, jak se před čtvrtstoletím nevěstila »R. Z.« skvělá budoucnost — ale věštba se neosvědčila! Jest sice pravda, že jeden čas pomýšlelo se již na její zastavení — ale ani k tomu nedošlo, ba právě naopak, pokud nám známo, zájem o vzorně vedený list tento v poslední době znamenitě vstoupil! O to má zajisté nemalou zásluhu zakladatel »R. Z.« a její pořadatel P. T. V. Špaček, který shromáždil kolem sebe četné naše spisovatele, kteří hleděli mládeži naší podati to nejlepší! Doporučujeme co nejlépe. Fab. Budil.

Hlasy katolického spolku tiskového vydávané nákladem téhož spolku (v komisi Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gustava Francie v Praze I., Melantrichova ulice čís. 530) přinesly v ročníku 47. v čís. 1. *Životopis sv. Zity* (48 str.),

kteřý napsal Josef hrabě Ledóchowski a přeložil dp. Frant. Wolf, šarář v Kostelní Lhotě; v č. 2. (40 str.) nadepsaném »*Naše naděje*« jsou načrtnuty velmi pěkné životopisy Jejich c. a k. Veličenstev Karla I. a Zity, jejichž zdařilé obrázky jsou v čele tohoto čísla. Číslo 3. přineslo na 136 str. šest obrázků ze života; jsou to: »Pytel bramborů«, »Matčina láska«, »Stařenka Klásková«, »Na panském«, »Pro kousek chleba« a »Paní nadlesní«. Jsou to práce slov. spisovatelky L. Grossmannové-Brodské, jež tu uveřejnila pod nadpisem »Lidské osudy«. Jsou velice pěkné! V čís. 4. má cenou »Katol. spolku tiskového« počtější práci »Blouznivství a pověry věku husitského« dp. Jiří Sahula. Co tu zase krásné četby za 2 K! Doporučujeme sbírku tuto vřele. J. Fr. Slavečský.

O stavu kněžském. Napsal Eugen Kadeřávek, řeholní kněz v Želivě. Tiskem biskupské knihtiskárny v Hradci Králové. Nákladem spisovatelovým.

V předmluvě k této práci (80 str.), jižto věnuje slov. p. spisovatel »Milované a vysoce ctěné Mariánské družině kněží v království Českém« — pojednání nejprve o tom, co jest kněz katolický (alter Christus), z čehož již samo sebou vyplývá, že stav kněžský jest nejen nevyhnutelný ke spasení jednotlivců, ale i prospěšný k dosažení statků časných, pokud jest jich ke spásě potřebí... Nemá proto stav tento doznávati překážek ani od vlády, ani od učitelů, ani od kněží samých — nemá se kaziti působnost kněze katolického! Dále pojednání krátce o důstojnosti kněze katol., za to však dosti obšírně o jeho svatosti — jaká jest, její podmínky, součástky, vlastnosti atd. Konečně několika jen slovy podotknuta možnost stavu kněžského a skutečnost kněží dobrých. Doporučujeme.

J. F. Křtěnovský.

Stručné dějiny církevní.

Pro žáky obecných škol českých. Napsal Václav Oliva. Cena 20 h. Poštou 23 h. **Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n.**

Vychovatel* vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půletně 3-50 K. Do krajín německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta „Vychovatel“ se jim dává toliko zanedbat. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jeřábek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Volná škola. — Psychologie moderní pochybovačnosti náboženské. — Z dějin české katechetiky. — Směs. — Literatura.

Vykonej každý svoji povinnost k potřebám státu, a uplň co nejvíce na 6. válečnou půjčku. Obětavost naše za frontou nesmí být menší hrdinné obětavosti našich vojáků ve frontě!

Volná škola.

Podává EM. ŽÁK.

(Pokračování.)

V zemích románských volná škola všudy zvítězila nad školou náboženskou. S jakými výsledky pracuje, to ovšem nepředpojatým, hlouběji vidoucím lidem otevřelo již dávno oči, ale to vše propagátorům volné školy daleko nestačí, aby svůj program opravili a nad výsledky se zamyslili.

Znáte pana Homaisa z Flobertova románu: »Paní Bovaryová«? Je to typ dávného voltairiana, stoupenec zásad z roku 1789. Osvěcovatel, řečník, zákonodárce. Vidí všechen pokrok v rozvoji technického industrialismu, chemie, chirurgie, bankovníctví. Je zapřisahlým nepřítelem církve, křesťanství a náboženství vůbec. Nešvary a stíny, jež vidí v církvi, považuje za církev v jejím poslání a podstatě, a užívá jich jako protidůkazů proti náboženství vůbec. Misto aby cítil odpor proti pokrytcům, je pln odporu a nenávisťi proti ideám. Volá s Gambettou: »Klerikalismus je nepřitelem«, se Zolou: »Církev je nepřitelem«, s Beaquierem: »Co se nám v církvi nelíbí, je právě náboženství«. Přehlíží všechnu tradici, všechny přirozené touhy a potřeby duše, bojuje pro úplné odkřesťanění lidské společnosti.

Tento pan Homa's, neunavný bojovník pro volnou, beznáboženskou školu, když cíle svého ve Francii a Itálii dosáhl, přeložil nyní svoji činnost do států středoevropských. Chce i v Rakousku a Německu prosadit svůj program. Že práce nedaří se mu tak rychle, jako ve dvou svrchu uvedených státech, toho příčinu sluší hledati v základní povaze duše severské, a hlavně slovanské. V ní je víra v Boha, věčnost, v nesmrtelnost duše daleko pevněji zakotvena, nežli u vznětlivých, horkokrevných, cholerických povah románských. Zdravé široké

vrstvy lidu odmítají vytrvale program volné školy, poněvadž jsou nábožensky hlouběji založeny, A také vůdčí duchové národu trvají na náboženské tradici a hájí náboženský ráz školy.

Už *Leibníc* nepokrytě doznal: »Jakmile kdo opustí velký princip víry v Boha, který lidi zdržuje, aby se jako šelmy neroztrhali, pak ruší všechny úmluvy a šlape nohama práva národů. Moc silnějšího bude všechno ovládati a svět bude se podobati lesu, plnému úkladných vrahů a lupičů.«

A známý je *výrok Göthův*: »Musím doznati, že v celém svém životě nesobecké povahy nalezl jsem pouze tam, kde jsem shledal pevně založený náboženský život, vyznání víry, jež mělo nezměnitelný základ, takofka na sobě samém spočívalo, neodvislo na čase, jeho duchu a jeho vědě (Rozmluvy s Eckermannem).

Sám železný kancléř německé říše, *Bismarck*, nepřítel katolické církve, na říšském sněmu, dne 9. ledna r. 1882 prohlásil, že občanské*ctnosti jsou ve svém základě výsledkem náboženského přesvědčení.

Také známý liberální dějepisec, Jindř. *Treitschke*, nepokrytě prohlásil oproti semitským žurnalistům, syt jsa jich vtípkování a tupení křesťanské víry, že německý národ je křesťanský a křesťanským zůstane. Na každém kroku, který činí v poznávání domácích dějin, je mu jasnějším, jak pevně srostlo křesťanství se všemi cévami německého bytí, jak jím umění a věda byly oplodněny a zánik křesťanství znamenalo by též zničení německého života. Z téhož důvodu volal i *Pavel Lagarde*: »Bez Boha žádná výchovy, poněvadž není žádná výchovy bez ideálu, bez věčného života, bez zodpovědnosti před nejvyšším soudcem.«

Proto též až do dnešní doby náboženství je v středoevropských státech hlavním předmětem výchovy a vyučování. Měnily se školní zákony, měnily se učebné osnovy a metody, ale náboženství zůstalo v nich nedotknuto. Povstávaly nové módní hypotезy, nové vědecké theorie, jež chtěly nahraditi náboženství, ale s povolanych míst důsledně bylo hlášáno, že *nevyzkoušené hypotезy a stále měnící se theorie do národních škol nenáleží*; tam náleží jediná pevná, nezvratná pravda.

Náboženské idey, které po dlouhá staletí byly vlastním pramenem lidského vzdělání, jediným prostředkem, jímž člověk dospíval duševní a mravní ušlechtilosti, jež ho vedly z barbarství ke kultuře, od hrubého egoismu k altruismu a životu obětavému, jež vychovaly největší hrdiny dějin, zůstaly i v těchto bouřných dobách nedotčeny. A byli to oni nejlépe prozírající zástupcové vědy stejně jako prozíraví státníci, kteří všechny útoky zastánců volné školy na školu náboženskou důsledně odráželi.

(Pokračování.)

Psychologie moderní pochybovačnosti náboženské.

Píše dr. JOSEF ČIHÁK.

Jest záhadou nábožensko-psychologickou, proč Židé neuznali Ježíše Krista Synem Božím a nepřijali Ho za svého Messiáše, ačkoliv tolika divy jasně dokázal jim své poslání. Kardinál *Newman* poznamenává (v 51. kázání o zázracích), že Židé nebyli horší než jiní lidé a že chování mnohých mezi námi neliší se věčně

od chování se Židů k Vykupiteli. — Jest opravdu záhadou pro nás, proč moderní člověk tak často ztrácí víru, proč tone ve vlnách náboženských pochybností.

Tuto záhadu psychologicky osvětliti snaží se naše doba methodami *náboženské moderní psychologie*, která musí zajímati především ty, kterým božský Mistr svěřil péči o náboženský život duší, katolické duchovní. Kněz — ať v duchovní správě nebo v úřadě vychovatelském — potřebuje znáti náboženský stav svých svěřenců, musí věděti, zdaž a jaké náboženské boje v duši jejich víří. Musí si uvědomiti příčiny tohoto stavu duševního a vhodnými prostředky vésti své svěřence k duševnímu vítězství a náboženskému životu.

K trojí této otázce chci podle slabých sil svých odpověděti tímto pojednáním.*)

I. Rozsah a obsah moderní náboženské pochybovačnosti.

Všímáme-li si bedlivě současné společnosti a jejích náboženských citů, ať slovem ať tiskem ať činy projevených, seznáme, že jest dosud značný počet lidí nábožensky založených, jejichž víra jest pevně katolická bez rušivých příhod pochybností u víře. Zcela nepatrná část zřekla se Boha a náboženství naprosto. Ale za to *převážná většina lidí jest nábožensky polovičitá*, velmi mnozí jsou zmítáni pochybnostmi, jimž četní již uvykli a tak žijí v náboženské lhůstojnosti.

S neurčitostí, s pochybnostmi náboženskými setkáme se nejen v inteligenci, nýbrž i v dílnách, továrnách, i na venkově u lidu moderní osvětou probuzeného. Ani mnohé dítě nezná již náboženských čistých radostí duševních, a které bylo nábožensky vychováno, v životě — ať ve školách nebo v praktickém životě veřejném — jest vydáno mnohým bojům o svou víru, upadá v náboženskou pochybovačnost, v níž snadno klesne ve lhůstojnost...

Náboženská pochybnost jest zjevem dnes všem dobře známým, *ale nejosudnější se projevuje u dospívající mládeže*; a proto k mládeži především se obracejí zraky těch, kterým záleží na náboženském životě lidstva. K mládeži obrací se též část studia moderní náboženské psychologie, chtějí odtud seznati původ a vývoj náboženských citů i náboženských bojů. Jakým způsobem, jakou metodou uvědomíme si však duševní stavy náboženské, abychom je mohli psychologicky osvětliti? Jak poznáme náboženský klid nebo boj, jak zjistíme pochybnosti, jak stanovíme příčiny a důsledky všech těchto psychických jevů?

Jen mimochodem tuto připomínám, že moderní náboženská psychologie rozchází se v základní otázce o metodě. Jedni náboženští psychologové zamítají vůbec metodu individuálního bádání pro její nespolehlivost a vidí v náboženství projev kolektivistické celého národa. Vůdcem těchto psychologů jest *Wundt*, zejména svým dílem *»Völkerpsychologie«*. Druzí vycházejí při svém studiu od individua, a sice především od těch individuí, v nichž náboženské dění zřejmě se projevuje mimořádně, kteří jsou *»náboženskými genii«*. Do duševního procesu takovýchto individuí snaží se vniknouti moderní individualistická nábož. psychologie. Metody tohoto postupu jsou opět několiké.

Na prvním místě jest to *vlastní duševní zkušenost čili sebezpozorování*. Výsledky tohoto sebezpozorování možno si poznamenávati ihned v osobní deník, aby

*) Článek tento jest ukázkou z větší práce o *»Psychologii náboženství«*, kterou v nejbližší době samostatně chci vydati; tam bude podrobně udána literatura. V tomto článku stále přihlížím též k nejnovějším pracím Hoffmanna, Stoecklea a Zeuschnera, uveřejněným r. 1916 a 1917 v časopisech *»Heliand«*, *»Quartalschrift«* a *»Monatsblätter f. d. kath. Religionsunterricht an höheren Lehranstalten.«*

byly co možná zachovány bez vlivu pozdějšího. Z nejkrásnějších příkladů této sebezpozorovací metody nábož.-psychologické jest zajisté dílo nábož. genia sv. *Augustina* »Vyznání«.

Jiné metody zakládají se na pozorování a přiznání jiných osob. Postup jest opět různý.

Metoda statistická neb dotazníková, která záleží v tom, že určitým osobám předloží se řada otázek, na které mají písemně odpověděti podle svých zkušeností. Jiná metoda jest *bibliografická*, kde z literárních a uměleckých památek a náboženských projevů soudíme o duševním pochodu náboženském jich autorů. Metoda deníková spočívá v tom, že si interest zaznamenává v deník projevy příležitostně osob pozorovaných, aniž by se jich přímo tázal.*)

Náboženské a mravní schopnosti dítek i dospělých zjišťuje konečně *experiment*, nebo *metoda výpovědní*, kde pozorovatel nadhodí předmět a pozorování mají se o něm vyjádřiti.

Každá z uvedených metod má ovšem pro vychovatele a kněze svou zajímavost; každá získala cenných poznatků, každá má řadu nuancí ve svém praktickém provádění. Než nemohu se zde rozepisovati o všech, upozorním jen stručně a se zřetelem k svému pojednání na některé výsledky metody statistické, dotazníkové, na výsledky, které získal Starbuck, Pöhlmann, Hoffmann a Weigl.

(Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

V Německu v letech padesátých počalo se pracovati o katechismu na základě katechismu Deharbeova. Učený Jesuita *P. Josef Deharbe* (nar. ve Štrasburku 1800. zemř. 1871) vydav r. 1847 obšírné německé dílo zvané »*Lehrbegriff*«, v němž vykládá náboženství dle katechismu Římského, upravil dle spisu toho a téhož roku u Pusteta v Řezně vydal čtyři výtahy, které by vyhovovaly různým potřebám vyučování. Jsou to:

1. Katolický katechismus pro městské a venkovské školy.
2. Malý katechismus katolický, zvlášť pro takové školy venkovské, které jen v letním nebo zimním období bývají navštěvovány.
3. Počáteční základy katolické nauky pro nejmenší žáky.
4. Malý katolický katechismus; krátký výtah z katol. katechismu pro nižší školy venkovské a elementární.

Základní spis — »*Lehrbegriff*« — vydal pak Deharbe pod názvem:

»Veliký katolický katechismus s nástinem dějin náboženství pro dospívající mládež a dospělé.« Tomu dostalo se pak všeobecně užívaného názvu; »*Rezenský katechismus*«. Katechismy, jichž vydal Deharbe vlastně pět, dělí na tři části: o víře, o přikázáních, o prostředcích k dosažení milosti.

Před rokem 1848 byla v Německu rozháranost v katechismech a na schůzi biskupů v Würzburgu roku 1848 uznána potřeba nového jednotného katechismu

*) Viz o této metodě článek v t. l. r. 1914 str. 194.

k řádnému vyučování katechetickému. Biskupové Německa horlivě konali o věci té porady a biskupové Bavorští, roku 1850 na schůzi ve Friesingu shromáždění, usnesli se myšlenku tu provést. »Nabyli jsme přesvědčení,« — praví biskupové v okružním listě o katechismu vydaném, — »že toto provedení jen tehdy je v brzku možné, když nebude se teprve o novém katechismu pracovati, ale když již stávající a osvědčený za všeobecný základ se přijme.« (Okružní list arcibiskupství Bamberského z 10. března 1853.) Tak ihned zaveden Deharbeův »Katolický katechismus« (1.) a »Poučáteční základy« (3) a v krátké době katechismy Deharbeovy zahájily vítěznou soutěž se všemi ostatními katechismy Německa. Třeba že Deharbeovi proto, že odchýlil se v rozdělení od katechismu Římského, spojiv modlitbu a svátosti v jednu část a postaviv příkázání před svátosti, dostalo se výtky, že nedbá autority církve, přece jeho přiléhavé, přesné vyjadřování a jiné přednosti získaly katechismům Deharbeovým záhy značného rozšíření.*) Má však také mnohé vady; Deharbe byl si toho vědom a sám jednou se vyjádřil: »Jsem přesvědčen, že není a nebude katechismu, jem-liž by mnohé nedalo se vytýkati; a toho přesvědčení jsem nejen proto, že žádné lidské dílo není bez chyby, ale i proto, že požadavky, které na katechismus se činí, jsou tak četné a tak různé, že zdá se mi nemožné všem učiniti zadost. (P. Linden S. J. Der mittlere Deharbesche Katechismus. XIX.)

Frant. Spirago o Deharbeově katechismu pronáší tento úsudek: »Pochybují, že se ctihodný Deharbe mnoho zaměstnával dětmi; jinak by jeho katechismus byl méně theologisující, měl by méně definicí, vyjadřoval by se více konkrétně a méně abstraktně, mnohá odpověď by byla jednodušší a mnohá otázka by byla odpadla.« (*F. Spirago*: Lehrbuch der spec. Methodik str. 131.)

Zasloužilý a ctihodný Deharbe byl ovšem theolog a ne katecheta, a proto jako theologovi na prvním místě jednalo se mu o to, aby podal vědecky dokonale zpracované učivo. Proto přijal do svého katechismu mnohé, co ve vědecké dogmatice a morálce nesmí chyběti, ale co pro děti je zbytečné. V tom však jej předešly i následují mnohé jiné katechismy! Staré původní katechismy Deharbeovy měly mnoho učiva (přes 800 otázek); ale byly stále upravovány a zjednodušovány, až práce ujal se *P. Jakub Linden S. J.*, v jehož úpravě katechismy v Bavorsku a celém téměř Německu jsou zaváděny za jednotné katechismy (na př. Řezenský má 476, Augsburský 466 otázek).

Biskupové Bavorští ve Friesingu ve dnech 23. a 24. dubna 1908 shromáždění se usnesli, aby s výhradou podřízených změn přijat byl za »Bavorský jednotný katechismus«: Deharbeův střední katechismus, nově přepracovaný *P. Jakubem Lindenem S. J.*, vyšlý o velikonočních 1908. (u Pusteta v Řezně). Katechismus se zavádí v arcidiecési Mnichovské a Bamberské, v diecésích Řezenské, Augšpurské, Pasovské, Eichstátské, Vircpurské a Špýrské. K této jednotě připojila se také arcidiecése Freiburská, jež obsahuje Badensko, Hessensko, Sasko-Výmarsko a pruské vládní obvody Kasselský, Wiesbadenský a Sigmaringenský s biskupstvím ve Fuldě a Limburku a Mohuči. Také biskup Rottenburský ve Vírtembersku se připojil k jednotě. K jednotě připojí se pravděpodobně i ostatní diecese Německa.

*) O zavedení katechismu Deharbeova viz předmluvu k jeho »Grosser katholischer Katechismus« Regensburg 1858. — Johann Valerian: Neue Wege im Religions-Unterricht. Würzburg 1903. Joh. Val. Schubert: Zur Reform des Katechismus und der Katechese, Paderborn 1906,

Katechismus Deharbeův i u nás záhy byl znám a rozšířen, a zvláště jeho rozdělení se zamlouvalo. Již roku 1849 vyšel v Olomouci v překladu: »Katolický katechismus pro městské a venkovské školy«, »Krátký katechismus« a »Počátkové katolického učení pro menší žáky«; roku 1850 pak »Malý katechismus katolický; krátký výtah z katolického katechismu pro městské a venkovské školy.«*) Farář v Přemyslovicích na Moravě, *František Vodička* (nar. 1812 zemř. 1884), bývalý profesor pastorálky v Olomouci, vydává r. 1860 v Olomouci, s povolením arcibiskupským z roku 1859, ve třetím vydání: »Katolický Katechismus s připojeným nákresem historie náboženství od J. Deharba« připojuje v úvodě, že je to překlad Mohučského vydání Deharbeova katechismu a »kojí se naději, že mnohemu horlivějšímu katechetu a učiteli poslouží; neboť každý, kdo pozornějším okem do knihy nahlédne, podiví se přiměřenosti a výbornosti celé soustavy její, což pochopitelně jest, an tolik učených mužů a výtečných biskupů — z nichžto jen vůbec známého Kettelera zejména uvádíme — k vybroušení katechismu Deharbeova se přičinilo.«

Probíraje ve své »Katechetice« vlastnosti otázek, praví Škoda, že má být otázka přiměřeně určitá a krátká, obsahující jen to, čeho k docílení odpovědi nevyhnutelně třeba, a uvádí řadu chybných otázek. Poznámává pak: »Tyto zde uváděné chybné otázky vzaty jsou z knížky: »Katolický katechismus pro městské a venkovské školy.« V Holomouci. Nákladem Ed. Hölzla 1849. Je to překlad německého v Řezně u F. Pusteta 1848 vydaného: »Kath. Katechismus für Stadt- und Landschulen«. Celá v otázkách a odpovědích sestavená kniha málo pravidelných otázek má.« (Škodova Katechetika, 3. vyd. str. 97.)

Deharbeova katechismu při školním vyučování v Čechách užíváno nebylo, snad jen někde soukromě; bylť jen knihou pomocnou.**)

(Pokračování.)

SMĚS.

K odpovědi Zemské správní komise
na žádost za upravení platů učitelských
uvádí »Věstník« organis. učitelstva ve svém čísle z 25. května mezi jiným toto: »V mimořádných poměrech je třeba mimořádných opatření. A není pochyby, že jde zde o stav pouze přechodný a dočasný. Po nastoupení poměrů normálních, jež přece sotva lze očekávat v budoucnosti daleké, bude zajisté svolán i sněm království Českého, který — jak sotva asi jinak lze usuzovati — učiní i opatření k definitivní úpravě hospodářství zemského inclusive části výdajové, učitelstva se dotýkající. Kdyby však i při úvaze o všech eventualitách mimo očekávání ani touť cestou

k úpravě nedošlo bezprostředně po nastoupení normálních poměrů, jest nepochybným, že poměry normální přivodí vzestup údělů i base přirážkové na plnou míru a že dostaví se i vzestupná tendence nových dávek zemských — jinými slovy, že příjmové hospodářství zemské i z oněch pramenů, jež dosud zejména po sanačních akcích z r. 1914 a zmíněných opatřeních v době válečné země má k dispozici, bude moci nalézt plnou řádnou úhradu pro úpravu hmotných poměrů učitelstva. Jednalo by se tudíž o přechodné, dočasné a — jak s největší pravděpodobností říci možno — krátkodobé opatření prostředků úhradních rázu mimořádného, jichž použití se zřetelně k mimořádným — a jak zmíněno, katastrofálními účinky hrozícím — poměrům stavu

*) Viz: »Dějiny a bibliografie« str. 186. čís. 14. 15. 16. 17. 21. 23. Katechismy ty přeložil a upravil Tomáš Bečák (nar. 1813 zem. 1855), ředitel alumnátu v Olomouci.

**) Prof. Ant. Škodopole v Čas. katol. duch. 1867. str. 340 soudí, že »nezavedení jich nemůžeme tuze litovati.«

učitelského v král. Českém jistě bylo by odůvodněným. — Nemíní-li tedy zemská správní komise pomoci učitelstvu nebo nemá-li dostatečných prostředků, aby spravedlivým a skromným požadavkům učitelstva mohla vyhověti, pak jest učitelstvo zajisté oprávněno žádati, aby bylo sáhnuto k prostředkům mimořádným a tudíž: 1. aby zemská správní komise vstoupila ihned v jednání s vládou, aby ze státních prostředků poskytnut byl království Českému příslušný peníz, nutný k provedení žádosti učitelstva po uskutečnění hmotných ustanovení předlohy zákona z r. 1913 a ke zvýšení drahotní výpomoci přesně dle norem, platných pro rok 1917 pro státní úředníky. Jelikož pak zlepšení hmotného a právního stavu učitelstva nelze více odkládati a poněvadž nanejvýš nutná řádná úprava příjmův učitelských může být provedena jen sněmem království Českého, učitelstvo žádá: 2. aby zemská správní komise podala vládě důtklivou žádost, by co nejrychleji bylo skončeno posavadní provisorium ve správě zemské, aby obnova byla ústavní činnost v království Českém a svolán byl s největším urychlením zemský sněm království českého. To jest jediný závěr, který pro učitelstvo vyplývá z dopisu zemské správní komise z 23. dubna 1917. *

Anketa v ministerstvu vyučování o hmotných poměrech učitelstva v král. Českém, konala se dne 16. května v ministerstvu vyučování. Výsledek ankety jest *závažné ujištění*, že se učitelstvu dostane od 1. července 1917 aktivního přídavku podle předlohy školské komise, a že tak zvaná jedna devitina citovaného přídavku se započítá do výslužného. Kromě toho bylo slíbeno, že zemská správní komise království Českého blahovonně uváží řadu dalších přání učitelstva, zejména pokud se týkají starobního zaopatření a učitelé ženských ručních prací. O aktivním přídavku jedná § 38. návrhu zákona o právních poměrech učitelstva a rozdělen tu na čtyři třídy dle počtu obyvatelstva a tři třídy dle doby služební. (U učitelů náboženství v prvních šesti letech. v dalších desíti letech, v další době služební). Dle toho na obec. škole obnáší přídavky aktivní v třídě první 578, 768, 960 K, v třídě II. 504, 672, 840, v třídě III. 432, 576, 720, v třídě čtvrté 360, 480, 600 K. Na školách měšťanských: I. tř. 768, 960, 1104; II. tř. 672, 840, 966; III. tř. 576, 720, 828; IV. tř. 480, 600, 690. — Dle tohoto návrhu do-

stalo by všechno učitelstvo aktivní přídavky. V návrhu zákona jest však v článku II. varianta, kde se praví, že doby kdy § 38. článku I. počne působiti, ustanoví se zvláštním zákonem. Do té doby by byly přídavky daleko nižší v I. tř. na šk. obecné nejvyšší 800, na měst. škole 960 K. Nejlépe by bylo, kdyby celý zákon nabyl platnosti jako v H. Rakousích. —š—

Česká sekce středoškolských profesorů náboženství konala členskou schůzi 9. května o 5. hod. odp. v bytu jednatele (Kr. Vinohrady, Krkonošská ul. 3) za přítomnosti předsedy Dra Petra, profesorů Em. Žáka, Dra J. Kašpara, J. Šprongla, G. Vericha, Jos. Soldáta, A. t. Eitschknera, V. Průšy a jednatele. Předečten zápis schůze minulé a schválen. Potom předseda doplňuje svoji zprávu ze schůze předešlé. Jednáno o junáckých (skautech). Zemská školní rada vyžádala si dobrozdání středních škol o otázce té. Posudky nebyly příliš příznivé hnutí skautskému; mládež většinou hledá v něm ne tužení těla a mravní cíle, nýbrž spíše uvolnění kázně zvláště za volného vedení vůdcova. Skauti se velmi často hned ve třídě poznají jako rušiví živlové a obyčejně vážnou v prospěchu — odtud závěr vyzněl, že junáci možno dovoliti o prázdninách a to pro studenty zvláště oddělené za vůdcovství některého profesora. K náboženství jak známo staví se hnutí toto obyčejně trpě, ne-li nepřátelsky. Katecheta musí dbáti o to, by nebyla skauty zanedbána povinnost nedělní. Tomu pomáhá přímé rozhodnutí ministerstva kultu a vyučování, že nemůže býti dovolen v neděli výlet bez návštěvy bohoslužeb — Zodpověděn dotaz kolegy jednoho, že privatista jest povinen plniti náboženské povinnosti a býti vyučován od kněze konsistoří schváleného. Ředitel má na to upozornit žáka soukromého a před zkouškami žádati o vysvědčení onoho kněze a stvrzení, že splnil své nábož. povinnosti. Podporován návrh, by byly vydávány promluvy hodící se pro studenty v příloze u *»Kazatele«* (nákl. Promberger), neboť dá se čekat, že všichni kolegové rádi sáhnou po takovéto pomůcce a budou odebíratí přílohu onu. Na to prohlédli si přítomní sbírku náboženských pomůcek, zvl. biblických obrazů, liturgických, dějepisných, pokud jako dary nakladatelů jsou majetkem sekce. Po poučné této prohlídce četných obrazů předseda poděkoval jednatele a přítomným za účast a schůzi ukončil. Dr. Hanuš Jos., jednatel.

Definitivní úprava učitelských platů bez sněmu v Horních Rakousích. »Zeitschrift des Oöberö. Landeslehrervereines« přináší v čís. 3. z 10. března t. r. tento úřední projev hornorakouského zemského výboru: »Vysoký zemský sněm usnesl se v 31. schůzi 27. února 1914 jednomyslně, uložití zemskému výboru, aby s možným urychlením ve srozumění se státními školními úřady vypracoval osnovu zákona o úpravě učitelských platů a při tom také již měl zřetel na úhradu. Zemský výbor byl také zmocněn, aby po vypracování předlohy zákona požádal vládu o nejrychlejší opětné svolání zemského sněmu. Hospodářská situace učitelského stavu, která se za války podstatně zhoršila, a nynější nemožnost svolati zemský sněm způsobily, že se zemský výbor ve schůzi dne 19. února 1917 usnesl na základě zmíněného usnesení zemského sněmu ve srozumění s c. k. vládou zahájit poradu o definitivní úpravě učitelských platů.« V Čechách roku 1913 vypracována byla předloha zákona, poměry jsou stejné, ale učitelstvo marně dosud volá a pracuje o úpravě svých platů! —š—

Česká náboženská čítanka. Jak olomoucký »Našinec« pod názvem »Českým školám českou knihu« oznamuje, má v krátkém čase vyjít »pokus učebnic«, jež je myšlena jako pomůcka pro první tři ročníky obecné školy, a která má již předběžně konsistorní »imprimatur«. S přispěním katechetského spolku olomouckého chystá do tisku katecheta v Lošticích P. Václav Kubiček: »*Katolickou prvouku*«. Kniha *sestává z biblických článků, z učiva katechismového a ze článků čítankových*. Mimo črty ze životopisů svatých, poukazy z českých dějin a jiné příběhy vzaté z dětského ovzduší, obsahují články pod nadpisy budící zajímavými výňatky z Pisma sv., úryvky z církevních modliteb i kostelních písní a řadu českých přísloví. Cílem článku jest, spolu se živým slovem učitelovým buditi náboženské city, nabízet poučení přiměřené rozumněné a stále připravovati ke sv. zpovědi a sv. přijímání, jak obojí jest nařizováno ve třetím školním roce obecných škol. S použitím nejlepšího, co dosud vyšlo v katechetické literatuře, je »Katolická prvouka« titulem, složením a provedením ryze původní.

U biblických článků hleděno k tomu, aby nejen pokud možno těsně přiléhaly ke svatým textům originálu, nýbrž také, aby je děti bez dlouhých výkladů snadno chápaly a lehce se jim učitely. Učivo katechismové vyňaté buď doslova nebo zkrácené z dosavadního katechismu obsahuje v 85 odpovědích potřebné základní kameny k další stavbě náboženského vyučování. Čítankovými články vane český duch místy s nádechem poesie. — Na novou pomůcku k náboženskému vyučování ve třídách nejnižších upřímně se těšíme! —š—

Opět přepracování školních knih. Nové, loni vydané slabikáře budou prý opět vzaty z oběhu, ježto prý nevyhovují. Do německých cvičebnic dány nové vložky, nových článků, za staré nevhodné, ale ani těch se vložkami nesmí býti používáno, nýbrž úplně nových vydání. Také prý čítanky se přepracovávají. Nastane úplná změna učebních knih. —š—

LITERATURA.

Dědův odkaz. Kniha pro dospívající jinochy. Napsal Karel Balík. Kniha »Dědictví Svatojanského« číslo 132. Cena 1 K 40 h. Nákladem »Dědictví Svatojanského« v Praze. Tiskem kniž. arcibisk. knihtiskárny.

Dp. spisovatel (děkan v Černovicích) klade rady, napomenutí a výstrahy ve knize této (256 str.) obsažené v ústa dědy, jenž je dává svému vnukovi Václavovi pro život, jenž se mladíku otvírá, pro který však schází mu — zkušenost. Ježto pak život není žádnou pohádkou, chce děd vnuka své o dobře na něj připravit, by si »dovedl již od mládí zabezpečiti pravé štěstí a uvarovati se později mnohých zklamání...« Hned po úvodu poučuje ho o cíli naznačeném v latinském přísloví: »Quidquid agis, prudenter agas et respice finem« — dále promlouvá o ceně času, o volbě stavu, o práci, povinnosti, pořádku, zdraví, vzdělání, četbě, společnosti, cti, svědomí, klení, chlubitosti, spolcích, zábavách, kouření, dluhu, víře, církvi, kostelu, pokušení atd. Kéž by tuto knihu měl každý jinoch! Doporučujeme ji co nejvřeleji. Jos. Fabian.

Vychovatel vyznačil a 15. každého měsíce a přidělil se v administraci colorován 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajin německých přidělil se na vychovatele 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knižkům slevujeme 25 procenta. Vychovatel se jim dává křilko zapotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 670-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a ne frank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtož Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. V. Jelinek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katecholský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Volná škola. — Psychologie moderní pochybovačnosti náboženské. — Z dějin české katechetiky. — Junobranecké hnutí. — Katecheti ve Spolku sv. Josefa. — Směs.

Vykonej každý svoji povinnost k potřebám státu, a upiš co nejvíce na 6. válečnou půjčku. Obětavost naše za frontou nesmí býti menší hrdinné obětavosti našich vojinů ve frontě!

Volná škola.

Podává EM. ŽÁK.

(Pokračování.)

Před nedávnem uveřejnil Dr. Dietring studii: *Herbarts Stellung zum Problem des Religionsunterrichtes*. (Deutsche Schule. Sešit únorový 1917) A v ní charakterisuje na základě podrobných a četných dokladů z děl tohoto zakladatele vědecké paedagogiky Herbartův názor na vyučování ve škole takto: *„Náboženství je důležitou součástí kulturních statků a tvoří ješitě dnes — byť tu či tam prohlašovalo se již za mrtvé — význačný prvek našeho duchovního majetku; proto nelze ho bez veliké škody ve výchově postrádati. Ale těžiisko náboženské výchovy spočívá v citu. Proto je možno počet vlastních náboženských hodin omeziti, jenom když jinak ve vyučování myšlenky na Boha, jako věčně vládnoucí přípříčinu všech věcí, nebude zapomínáno a náboženské citění v dětech nebude ničeno.“* — Herbart měl ovšem na zřeteli učební osnovy německé, kde náboženství vyměřeno bylo 3-6 hodin v týdenním rozvrhu učiva. —

Známy lipský universitní profesor filosofie a psychologie Wundt, který zajisté není podezřelý z nějakých náboženských snah, prohlašuje, že jsou to tři činitelé, kteří tvoří základy vzdělanosti, a to: *umění, věda a náboženství*. Bádání v oboru psychologie národů mu ukázalo, že *„všude, kde shledal člověka, ve všech stadiích rozvoje, urovnává svůj poměr k okolnímu světu náboženstvím, uměním a vědou.“* A v tomto poměru *„náboženství zcela zvláštní význam, který nelze v základní soustavě vzdělání naprosto ničím nahraditi.“* O to, máme-li na zřeteli jeho účinek, je daleko všeobecnější nežli umění a věda. I tam, kde kultura je sebe větší, jest náboženství majetkem národního celku, neboť účast na uměleckých a vědeckých statcích je vždy podmíněna četnými předpoklady, a

proto kruh těch, kteří jich jsou účastni ať zcela passivně či aktivně, je nutně vždy omezený. Z těch důvodů je pro německou státní školu vyučování v náboženství křesťanském naprosto vhodné. A přihlíží-li se zvláště k německým poměrům, lze právem toho žádati, aby za základ veřejného, náboženského vyučování zvoleno bylo náboženství křesťanské. Počet dissidentů a Židů je mizivě malý oproti zástupům občanů, kteří náležejí k některému křesťanskému vyznání, a proto, kteří nenáležejí v tyto náboženské společnosti, je potřeba mimo školu zříditi náhradné vyučování.* (Zeitschrift für pädagogische Psychologie und experimentelle Pädagogik. 1912. Sešit 9.)

Mám před sebou již r. 1905 vydanou knihu: *»Los vom Materialismus«*. Napsal ji profesor *dr. Adolf Mayer*. Kniha přes mnohé názory, s nimiž nám nelze souhlasiti, je plna bystrých postřehů a zajímavých dedukcí. A zde v kapitole, nadepsané: *»Neuerungsversuche auf dem Gebiete der Moral«*, autor prohlašuje toto: *»Výsledek našich úvah je tento: Úctu k náboženství i v kruzích naprosto osvícenských. Úctu nikoli pro filosofickou jasnost jeho vět, ale pro nemírny praktický jeho význam. Je potřeba šetrně k němu se chovati, poněvadž je nutné k vzdělání lidu. Proto budiž předmětem péče vládnoucích kruhů, a důležitým výchovným prostředkem mládeže i vysoce vzdělaných. Jeho zástupce je nutno všudy míti v účtě a to i v konfessích a směrech, které nejsou podle našeho individuálního vkusu; konečně je nutna snášlivost i k jiným náboženstvím. Bylo by na příklad dle mého názoru největší politickou chybou vyučování náboženství z veřejných národních škol odstraniti; chybou, která by se již po první lidské generaci krutě vymstila již tím, že by vyrostla nevěrecká, všem revolučním novotám nakloněná mládež.«* (Str. 200.)

Slova dobrého znalce lidské duše brzo se vyplnila. Před léty vyvoláno bylo hlavně v Bavořích, v Mnichově, Norimbergu, Augsburgu a jinde známými průkopníky volné školy *Horneffrem* a *Wyneckem* hnutí pro uskutečnění jich výchovných plánů. A podařilo se jim, že byly založeny školy bez náboženského vyučování. K jakým výsledkům vedly, patrné je z toho, že po dlouhých veřejných debatách, na základě dobrozdání vynikajících znalců bavorské ministerstva vyučování výnosem z 18 června 1914 tyto školy dalo zavřítí. Výnos ministerstva praví, že nejenom *»volně náboženská morálka s křesťanským rázem národní školy a s duchem státního ústrojí je neslučitelná, ale že i z pedagogických důvodů nelze volnou školu strpěti. Ze studia volně-náboženské literatury, která je základem volně-náboženského vyučování, vysvítá, že mravní příkazy nejsou založeny na víře v Boha spravedlivého a v budoucí odplatu, a proto ony silné mravní popudy, které z křesťanského náboženství vycházejí, volně náboženským vyučováním nemohou býti nahrazeny.* Ve volně náboženské literatuře jsou vedle jistého, nejasného pantheismu všudy šířeny názory ryze atheistické a materialistické; tato literatura bojuje proti víře v osobního Boha, vychovává k ateismu, prohlašuje nejisté vědecké hypotese za bezpečné výsledky, i bezkonfessií mravní výchova je atheistická, zjevněmu náboženství nepřátelská, protikřesťanská a používá velmi zhusta hypotese jako bezpečně dokázaných pravd. *Ale stát, který pokládá mravně-náboženskou výchovu na základě pozitivního náboženství a na půdě mravních zákonů dekalogu, stejně křesťanstvím i židovstvím hlášeného, za ochranu a podporu státního pokroku a státního řádu, netrpí, aby byly dětem ve škole na místě uznaných pravd přednášeny hypotese, které nejenom odporují*

positivně náboženskému názoru světovému, ale které jsou též s to bezpečně základy společenského a státního pořádku vyvrátiti. A také nemůže vyčkávati, až tyto náhražky bez síly a nadšení samy přivedou se ad absurdum.*

Výnos bavorského ministerstva, kterým volnou školu zrušil, je zajisté pozoruhodný. Státník, jemuž jde o blaho státu, sotva kdy může ukázati na nebezpečí volné školy jasnějšími slovy a pádnějšími důvody, než tuto se stalo.

(Pokračování.)

Psychologie moderní pochybovačnosti náboženské.

Píše dr. JOSEF ČIHÁK.

(Pokračování.)

Vlastním původcem těchto psychologických náboženských studií jest *Granville Stanley Hall* (nar. 1846), profesor psychologie na Clarkově universitě ve Worcesteru. On zabýval se studiem duševního vývoje mládeže a svým článkem »*O mravní a náboženské výchově dětí*« (The Moral and Religions Training of children) r. 1882 upozornil zvláště na náboženské pochody v duši mezi 12—16 rokem stáří. Hall získal spolupracovníky a r. 1904 založil odborný časopis pro náboženskou psychologii a výchovu. (The American journal of religions Psychology and Education.) Ze studií takto vzniklých zvláštního významu nabyly práce *Starbuckovy* a *Jamesovy*. Oba učenci studují náboženskou psychologii; avšak James methodou bibliografickou, Starbuck dotazníkovou; James více se obrací k náboženským geniům, Starbuck k nábož. pochybovačům a mládeži.

Edwin Diller Starbuck shromáždil svou látku pomocí dotazníkových archů. První arch předložil ve shromáždění methodistické sekty se žádostí, aby jej přítomní ihned vyplnili. Dotazník obsahoval tyto předměty: 1. Náboženské obyčeje v dětství; důvody potřeby obrácení. 2. Síla a pohnutka ke hledání obrácení. 3. Okolnosti a zkušenosti bezprostředně před obrácením. 4. Jak nastalo ulehčení? 5. Dojmy a zkušenosti po krisi. 6. Změna života způsobená obrácením. 7. Zpětné pády. 8. Bylo lehkým žítí novým životem? 9. Některé základní pravdy, které líčí nehlubší city. 10. Která místa biblická, písně atd. působily největším dojmem? 11. Stupně vzrůstu. — Žádosti vyhověla část přítomných, celkem 192 osoby (120 žen a 72 mužové) ve stáří 14—25 let.

Mimo to poslal dotazník ještě na 1265 osob jednak u 2 pluků vojska, jednak u chovanců methodistického theol. semináře. Obdržené odpovědi Starbuck analysoval a porovnal s dobou vzrůstu a učinil si závěr o methodistickém náboženském obrácení čili osvětlení takto: Obrat tento jest zjev věku jinošského; nastává tehdy, když dítě překročuje úzké hranice svého dosavadního duševního života, aby nastoupilo širší a zralejší život rozumový a citový. Nastává nejčastěji v 16. roce věku jako doprovázející okolnost a působnost probouzejícího se života pohlavního. Dobu pochybností prodělalo 79 procent mužů, žen 53 procenta.

Druhým dotazníkem chtěl Starbuck seznati statisticky klidný běh náboženského vývoje osob, které stály mimo methodistické shromáždění, i zanesl nový podrobnější dotazník různým osobám. Dotazník zněl takto: 1. Jaké náboženské obyčeje jste zachovával ve svém dětství? Konal jste je rád nebo nerad? Která byla hlavní pokušení ve vašem mládí? Jak se uplatňovala a jak jste se vy snažil

jim odporovati? Kterých poklesků jste se dopouštěl s hledem ke a) lži a nečestnosti, b) nezřízené náklonnosti k jídlu a pití, c) životu pohlavnímu? Jakou spojitost jste pozoroval mezi tímto pohlavním životem a svými zážitky mravně-náboženskými? d) s hledem k lenosti, citlžádosti a pod.? 2. Které vlivy měly zvláštní význam na utváření se vašeho života, dobré i zlé, na př.: otcovské vychování, knihy, přátelé, církev, hudba, umění, přírodní zjevy, úmrtí, osobní boje, nehody atd. 3. V případě, že jste prodělal nějaké změny ve své víře a ve svém způsobu života, označte oddily tohoto vývoje. Co soudíte o nynějším směru svého života? 4. Byly doby, kdy se vám zdál náboženský vzrůst rychlejší? Byla doba nějaké zvlášť hluboce působící zkušenosti, náhlého probuzení k hlubšímu náhledu, k nové síle, naději, lásce? Ve kterém věku se to událo a jak k tomu došlo? Nějakou krizi, úmrtím, přemýšlením, nějakým jiným způsobem? 5. Měl jste dobu pochybování nebo reakce proti trvalým zvyklostem a obecné v.ře? Kdy a jak se počala a končila, měla-li vůbec konec? Znamenal jste zpětné pády nebo zvlášť význačné zkušenosti? Jak tyto přišly a s čím byly spojeny? 6. Které byly v různých dobách převládající city? Strach, výčitky svědomí, touha po cizí chvále, cit povinnosti, láska ke ctnosti, snaha po vyšším, touha po pokroku? Jaké city měl jste v duši k Bohu, přírodě, bližnímu, veřejnému pořádku? 7. Udejte některé pravdy, které vyjadřují vaše nehlubší city. Co byste nyní byl a činil, kdybyste uskutečnil svůj ideál dokonalého života? 8. Vaše stáří, pohlaví, letora, náboženské vyznání, národnost.

Na tento dotazník obdržel 237 odpovědí a to 95 od mužů, 142 od žen, skoro vesměs náležejících různým náboženským sektám americkým. Z těchto odpovědí zj.stil Starbuck 3 stupně náboženského vývoje: náboženství dětství (mezi 9—12 rokem), dobu nábož. probuzení, bojů, pochybností (od 12—16 r.), dobu uklidňování se, znovubudování náboženského přesvědčení (od 16—20 let). Po 20. roce náboženský vývoj již nedoznává podstatných změn podle této statistiky. Celý vývoj pak vykazuje Starbuckovi čtverý typ lidí: jedni prošli tuto dobu bez nápadných výbuchů; jiní zažili mnohý boj, tíseň a bouři; jiní přechod vykonali náhle »obrácením«; konečně někteří, kteří po obratu ještě prožívají přechod z věku mládí k dospělosti.

Výsledky svého pracného studia uložil Starbuck ve dvou člancích r. 1897 v americkém časopisu pro psychologii (*American journal of psychology*), vydávaném Hal'em, a r. 1901 vyšly knižně v Londýně pode jménem »*Psychologie náboženství*« (*The Psychology of Religion*). R. 1909 přeložil knihu tuto do němčiny Fridr. Beta a G. Vorbrodt s nadpisem: *Religionspsychologie. Empirische Entwicklungsstudie religiösen Bewusstseins*. Tato kniha měla nemalý vliv na německou nábož. psychologii a paedagogiku, proto též se o ní více zmiňujeme.

(Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Počátek nového jednání o katechismus učiněn na druhé diecesní synodě Pražské za doby arcibiskupa kardinála Bedřicha knížete ze Švarcenberku, konané v Praze 28. a 29. května 1873. Katecheta českého ústavu učitelského a docent české katechetiky *Frant. Xav. Blanda*, docent katechetiky německé *Karel Elbl* a

pražští katecheté *Václav Světlík* a *Frant. X. Schoenbeck* povoláni za rady do první sekce synody.

Synoda stanoví o katechismech cap. I. odst. 1.: »Quoad libros scholasticos in catechetica institutione adhibendos plurima desiderari, alioquin notum est. Ea de causa viros idoneos specialiter deputabimus, qui novae editioni librorum scholasticorum pro institutione catechetica operam navaturi collatis consiliis providebunt, ut singuli pro singulis scholis libri praescripti invicem optime concordent. Interim quoad institutionem cateheticam in scholis popularibus observentur ea, quae ordinatione Consistorii Nostri de die 4. Octobris 1872 — in folio Ordinarius Nr. 16. anni 1872 — praescribuntur.« (Acta syn. str. 3.)

Vzrůstající snaha po úpravě katechismu a touha po zachování žádoucí jednoty vedla kardinála knížete ze Švarcenberku a ostatní biskupy české k tomu, že brzy po provinciálním sněmu Pražském na zvláštních biskupských konferencích rokovali o sestavení nového katechismu. Biskupové uznali za potřebno, aby ve všech diecesích českých jedné a též knihy užíváno bylo jako základu u vyučování mládeže a knihou tou aby byl *dosavadní katechismus*, avšak *opravený dle duchovních potřeb a jiných požadavků doby*. Neměl nový katechismus lišiti se od dosavadního v soustavě, ani co do hlavních dílů ani co do podrobného rozvrhu a seřazení jednotlivých částí nauky křesťanské, a to z toho důvodu, že by nová soustava stěžila se po ka'a se všeobecnou pochvalou a nemalé obtíže působila katechetům ve školním vyučování. Za porad oněch předložil kanovník *Jan Bernard* (nar. 1815, zem. 1882) svůj elaborát katechismu v rukopise knížeti arcibiskupu Pražskému.

Jan Bernard byl katechetou na německé c. k. hlavní škole malostranské a professorem katechetiky a paedagogiky od roku 1854 do 1861 po *Josefovi Havelevci* *) (nar. 1816. zem. 1854). Nástupcem Bernardovým stal se *Karel Schwarz* (nar. 1828 zem. 1891), který byl professorem katechetiky od roku 1861—1872. (Němečtí professoři katechetiky *Josef Havelec*, *Jan Bernard* a *Karel Schwarz* byli současně katechety na německé hlavní škole, kdy na české škole byl prof. *Jan Škoda*.) *Jan Bernard* napsal jako katecheta hlavní školy: »*Katechismus pro české hlavní školy*«, položiv za základ katechismus Kanisiův a katechismus Římský. »Dilem tímto důležitým a žádoucím vyhoví se, bchdá,« píše »*Blahověst*« (r. 1861 str. 96), »neposlední potřebě našich škol.« A tento *katechismus Bernardův* byl základem ke katechismu na školách v Pražské arcidiecési od let sedmdesátých užívaného.

Když kanovník *Bernard* svůj elaborát katechismu předložil biskupským konferencím, episkopát český jmenoval zvláštní důvěrníky, aby spis řádně prohlédli a úsudky své o něm, jakož i návrhy na jednotlivé změny a opravy písemně podali. Komissi té předsedal světitel biskup *Karel Prucha* (nar. 1818, zem. 1883). Úsudky časem soustředily se v rukou arcibiskupa Pražského. »Všichni posuzovatelé řečeného rukopisu souhlasili v tom, že *rozvržení nauky křesťanské na čtyři hlavní části* pro nový katechismus nejspíše se hodí, poněvadž rozvrh ten nejméně se odchyluje od rozvrhu starého katechismu, hlavně ale proto, že se

*) *Josef Havelec* byl katechetou na c. k. hlav. vzorné škole od r. 1847 a vydával do roku 1852 »Školu, paedagogický časopis učitelům na školách obecných a hlavních, nižších reálních, rodičům a vychovatelům.« Zašel smrti svého redaktora. (F. Šimek: Dějiny vychovatelství str. 257.)

shoduje se soustavou Římského katechismu — Catechismus ad parochos —, jehož důležitost co knihy symbolické na výroku sněmu Tridentského založena jest, ježž Otcové na sněmu Pražském shromáždění nazývají »librum elementarem et principalem, quem clerici in vinea Domini operantes habeant et assidue pervolvant« (Tit. I. cap. III.), a jehož upotřebení u nás se stalo tím snadnějš p něvadž ve výborném překladu Dědictvím svatoprokopským vydán jest.« (Ord. List 1873 str. 96.) V čem se posuzovatelé nesrovnávali, vzato v úvahu a dle přání a návrhů rukopis předlán a vyplíován zvláštní redakcí, v níž nemalé zásluhy si získali kanovníci Jan Bernard, Vincenc Bradáč a Karel Schwarz. Tak tiskem vydán roku 1873 »*Katechismus, čili výklad katolického náboženství pro národní školy*« (v Praze, v komisi Karla Bellmanna, cena 46 kr.) jehož redakce si přála, aby »knihy byla přijata, co pokus katechismu, jehož vytrřbení se má státi přičiněním čili spojenými silami českého duchovenstva.« Proto žádání jsou v »Ordin. Listě« katecheti, »aby své návrhy k opravám a k dodatkům, kteréž by se jim i co do věci i co do formy a slohu za potřebné nebo žádoucí naskytovaly, přio konsistoři svěřili a zaslali, kterýchžto návrhů by důstojná redakce při druhém vydání vědeckě a svědomitě použila.« (Ord. L. 1873, sv. 96.)

»Neb tou toliko cestou, doufá redakce, s pomocí Boží a přispěním všekereho duchovenstva konečně a pokud možno dokonale vytrřbiti knihu, kteráž by mohla býti duchovním pastýřům přhodnou rukověti při vyučování, mládeži záživnou duchovní stravou, jež by snadně přešla v krev a tuk její lidu našeho, a kteráž by se předložiti mohla nejdůstojnějšimu episkopátu českému, aby ji dle sněmovního usnesení jakožto školní knihu ustanovil.« (Ordin. List. I. c.)

Na základě došlých poznámek a přání se s rany duchovenstva vyšlo koncem roku 1874 opravené a rozmnožené vydání toho katechismu pro národní školy a dovoleno, aby jej katecheti při vyučování užívali (výnos kn. arcib. konsist. 16. května 1874, čís. 3904). Piše tehdy ve »Školniku« (č. 10. z 31. května 1874 str. 150) »Čeněk Krátký, bývalý katecheta, nyní duchovní správce v Lovčicích« v článku »Náboženství ve školách obecných«, psaném proti úvaze J. s. B. Řebce č. s. 15 »Besedy Učitelské«): »*Nedostatečnost nynějšího školního katechismu jest již dávno od veškerého učitelstva uznána a pracuje se již o katechismech nových.* Kromě p. prof. Skočdopole sestavil též novou učebnou knihu náboženství pro obecné školy p. kanovník Bernard a vydá ji nyní v druhém vydání. Jest na duchovenstvu českém, aby oba nové katechismy porovnávalo, vady a nedostatky jejich vytýkalo a který pak za lepší uzná, nejdůst. ordinariátům k zavedení do škol ve vydání dle přání jeho opraveném odporučilo. Tak si to aspoň duchovenstvo přeje. Jest to ovšem cesta zdlouhavější, ale za to jistějš a prospěšnějš.«

Roku 1876 vyšel po druhé katechismus Bernardův, a hned roku 1877 znovu v opraveném zpracování pro školy obecné v arcidiecesi Pražské. Výnosem ze dne 11. února 1899 čís. 15162 schválilo c. k. ministerstvo kultu a vyučování užívání knihy: »*Katechismus čili výklad katolického náboženství*« »při vyučování ve vyšších třídách občanských škol Pražské arcidiecese od 3. počínající, rovněž v 1. a 2. třídě vzdělavacích ústavů pro učitele a učitelky.« A tak užívání tohoto nového katechismu (českého i německého), je nuž jž dříve konsistorního schvá-

*) J. B. Rebec útočil tam na vyučování náboženství ve škole a vytýkal nedostatky katechismu.

lení se dostalo, nic více nepřekáželo. Výnosem c. k. ministerstva vyučování ze dne 18. dubna 1877 č. 5497 převzato nakladatelství »Pražského katechismu« od soukromé tiskárny (Cyrillo-Methodějské) do správy c. k. skladu školních knih pro Čechy.*) Týž pak nezměněně přetiskován v c. k. školním knihoskladu r. 1879 1888, 1890, 1894 a byl v užívání až do zavedení jednotného »Rakouského« katechismu. Po vydání Pražského katechismu nenastala tedy toužená jednota. Katechismu nového užíváno s počátku jen v arcidiecesi a teprve po čase připojila se diecese Litoměřická, kdežto v diecesích ostatních zavedeny nové katechismy, sestavené Budějovickým professorem katechetiky Ant. Skočdopolem, na základě katechismu Bellarminova. (O těchto katechismech ve sta i »Katechetika v biskupských seminářích.«)

(Pokračování.)

Junobranecké hnutí.

(Píše prof. Dr. LUBOMÍR PETR.)

Již několik let před nynější válkou byly činěny pokusy pojmouti střední školy do sféry vojenského výcviku a buditi v žactvu zájem o otázky rázu vojenského. K tomu cíli konána byla se žáky středoškolskými pochodová cvičení s velením vojenským, žáci vyšších ročníků přibrání byli ke cvičením střeleckým a na ústavech pořádaný byly důstojnictvem přednášky obsahu vojenského.

Když vypukla válka světová, organisován byl výcvik mládeže vojenskou službou dosud nepovinně na základě ještě širším. Vstup do junobraný stal se středoškolskému žákovi od 15 let povinným, od 14 let možným. Cvičitelem jmenován byl učitel tělocviku, jemuž bylo uloženo jednou týdně s junobranou ústavu konati cvičení pořadová od prostých obrátů na místě až do rozvinutí čet, a jednou měsíčně za dozoru profesorů cvičení pochodová, jejichž délka měla znenáhla stoupati od 15 do 40 kilometrů.

Cvičení koná se beze zbraně s velením německým. Junobrana, jež má svého trubače a bubeníka, rozdělena jest ve tři čety, z nichž nejvyšší má býti s vojenským výcvikem v mezích svrchu uvedených hotova. Přehlížiťtelem junobraný jest vojenský důstojník.

Vedle junobraný středoškolské organisovány jsou *družiny dorostu střeleckého*, jež jsou oprávněny nositi stejnokroj a zbraň.

Již před válkou způsob a rozsah junobraneckých cvičení působil vychovatelům leckteré starosti. S rozšířením těchto cvičení v době válečné přirozeně starostí těch nebylo. Naopak.

Jest arci jisto, že ve válece třeba jest do služeb války k dosažení úspěšného konce postaviti všechny způsobilé síly a tomuto cíli přizpůsobiti ostatní zaměstnání a práce. Ale neméně jisto jest, že *úsilí o vojenský výcvik mládeže musí býti řízeno stálým zřením k oněm důležitým prvkům, jež tvoří základ mravní povahy a tím i základ nejdůležitějších vojenských ctností*. Proto neváhám čtenářstvo »Vychovatele« seznámiti s obsahem článku, v němž známý universitní profesor mni-

*) Ve výnosech minister. vyučování ze dne 20. června 1877 čís. 9576 bylo spávé skladu školních knih sděleno, že ordinariát v Litoměřicích se rozhodl pro podržení dosavadního katechismu, číslem 8/37; a ordinariát v Čes. Budějovicích č. 8981 a ordinariát v Král. Hradci zavádí do svých škol katechismus Ant. Skočdopole.

chovský *F. W. Förster* (Pharus, 1616, V. seš.) shrnuje svůj názor o vojenském výcviku mládeže a podrobuje jej bystré kritice, přihlížející stejně k opravdovému prospěchu mládeže jako k požadavkům vlasti.

V době válečné — praví Förster — bude náležitým úkolem, řádně promyslet *vztah vojenské výchovy k výchově celkové a k obecným zájmům lidské práce kulturní*. Také nebudeme pak smět vychovávat podle příliš vnějšího pojetí branné síly ve válečné horečce spěšně upraveného, nýbrž bude nám vycházeti z hlubší psychologie branné síly, aby pro samý vojenský výcvik nebyla zanedbávána vlastní psycha brannosti.

Objasním tuto *psychologii branné síly* příkladem z německého vojenství. Král Vilém psal jednou v r. 1870 z Francie královně Augustě: *„Naše vojenské instituce vycházejí z celého mravního vzdělání národa.“* Takových širokých základů ethických potřebuje každá spolehlivá a obětavá branná síla. Bylo by proto velmi nebezpečno dopřávat přímému vojenskému výcviku tolik místa, aby jim byly zanedbávány duchovně mravní předpoklady vojenské výkonnosti, ono správné ovzduší klidu, soustředěnosti, důkladnosti, v němž jedině se mohou předpoklady ony rozvíjeti.

Branná síla národa má velmi hluboké kořeny v *inponderabilích* a musí tudíž především z nich býti vyvíjena. Budiž tu připomenut onen výjev z druhého dílu *„Fausta“*, kde císař chce uvést do své říše svět estetiky, a Mefisto mu na to odpovídá, že by pak nutno bylo sestoupiti do *„říše matek“*, to jest: ony kulturní síly mají své kořeny v nejspodnějších hlubinách duše, v nichž produktivní prasy tkvějí. To platí o všech velkých a trvalých výkonech lidských. Je třeba vniknouti do *„říše matek“*, aby byly uskutečněny; mají své zdroje v hlubinách dějinného života, jsou živeny tajemnými mocnostmi duchovními a nemohou býti získány technicko-praktickým úsilím, ode dneška do zítří trvajícím.

Nedá se bohužel popřít, že branné knutí, s tohoto hlediska pozorované, již — aspoň v Německu — na mnohých místech zašlo za správné meze. Nejen od učitelů, ale i od jiných spolehlivých pozorovatelů z nejrůznějších stavů slyšíme souhlasný stesk, že mladí lidé jsou různými požadavky a podněty nových tělesně-vojenských spolků mládeže do té míry přeplněni, že jim pro vlastní povinnosti pracovní a jejich nejbližší vztahy zbývá sotva poloviční energie a pozornost. To je věc velmi vážná. Neboť mohla by míti v zápětí, že zatím, co technicko-vojenská výchova naší mládeže činí veliké pokroky, stavěny jsou mravní základy branné síly daleko méně pečlivě než se to stalo v generaci, jež nyní kráčí od vítězství k vítězství.

Za heroismem zákopů a neohrožených útoků stojí zajisté náš důkladný smysl pro práci, vážnost, jež neleká se námah, a ona stará, velká tradice vytrvalosti v našich školách a úřadech. A záleží tudíž především na tom, aby tyto zdroje síly byly i našim vojenským výkonům zachovány. *Na každý způsob musí tedy býti zabráněno, aby přílišným vojenským a sportovním úhybem naše mládež nebyla odcizena důkladnosti a věrnosti v plnění vlastních povinností.* Kdyby vojenský výcvik měl naší mládeži býti záminkou k *deserci od práce školní* a od ostatních jejích povinností každodenních, pak byl by jistě špatnou přípravou k setrvání v bubnové palbě. *Vypěstování mravní obranné síly vůči všem vlivům ať z nitra ať z vnějšku rušivě na denní povinnou práci působícím, zůstává tudíž nesporně nejdůležitějším předmětem vojenské výchovy mládeže.* Všecka vážnost

bezpodmínečné služby v kategorickém plnění povinností může jen ve školní práci býti náležitě pochopena a získána, a jinoch, jenž si tuto ukázněnost plně osvojí, jest pro vážný případ obrany vlasti daleko lépe vyzbrojen než ten, jenž jest sice ke všem *tělesným a technickým* požadavkům polní služby vzorně připraven, jemuž však chybí ona veliká *mravnost ochotného sloužení a obětavosti*, bez nichž i nejdůkladnější vojenské vyškolení ve vážném případě selhává.

To jistě nejsou slova namířená proti technické stránce válečného školení, nýbrž jen proti jeho nebezpečným upřílišněním, nutně k tomu vedoucím, že by osudně poškozena byla nejen vlastní výchova kulturní, ale i *psychologický základ vojenské zdatnosti*. Již před válkou bylo na to poukazováno, že junobranecké hnutí zabírá čas a mysl mládeže v rozsahu, jenž by snad sloužil výchově cowboyů, ale nikoli výchově příštích nositelů a vykonavatelů moderních úkolů kulturních. »Vážnost, svatá vážnost, jediná činí život věčností,« toto slovo *Goethovo* k mládeži pronesené má nám vždy poukazovati na nejdůležitější bod vši výchovy, z níž jedině hoch v muže může býti přetvořen, — přemíra polního a lesního hračkaření a tělesné kultury, i když tragika války jest v dáli, překáží určitě vzrůstu soustředěné vážnosti pracovní a zvrhává vlastní průpravu k povinnostnímu občanskému životu v pouhou hru.

Co říci, přistupuje li ke všem opatřením v tomto oboru již učiněným teď ještě organizace branné síly se všemi svými požadavky času, pozornosti a tělesné síly? A nemáme-li ani na zřeteli výchovu k práci — kolik z prázdných chvil vybude pak na život rodinný a na všechny jeho vlivy, duši utvářející? Není-liž rodina sociálním kruhem, v němž jinoch nejpůsobivěji se učí omezovati se a podřizovati svou prostoduchou a dobrodružnou samolibost vážným povinnostem a odpovědnostem? Jen hodný syn bude hodným vojákem — nejintimnější duševní základy družnosti, sebepodřizování celku a smyslu pro povinnost lze si opatřiti v uspořádané skutečnosti rodinného života a nikoli ve hře jinůšských spolků. A kdo mládež svádí, *aby zanedbávala své rodinné vztahy na prospěch sportu, junáctví a vojenských her, ten způsobuje její lidsky-mravně výchově nesmírné škody a sklídí jejich důsledky tam, kde půjde o výkony, jež vyžadují si celého člověka se všemi silami srdce a charakteru.*

(Pokračování.)

Katecheti ve Spolku sv. Josefa.

Přednesl ve valné schůzi dne 29 května 1917
účetní spolku AUG. KRČMÁŘ.

V přítomné otázce jde především o to, jasně a určitě rozpoznati, *proč* spolek sv. Josefa koná rozdíl mezi členy katechetů a mezi členy z duchovní správy. Důvod ten jest velice závažný, a z něho plyne vše ostatní samo sebou.

Je to důvod *pojistný*, a spočívá ve vstupování do pense. Jiné jest vstupování do pense u katechetů, a jiné u duchovních správců. — Katecheti mají určitou dobu služební, takže katecheti *všichni* po dokonané 35leté službě vstupují do pense; tedy

již okolo roku 60. svého věku, nejpozději asi v 63. neb 64. roce. Může se státi, že některý katecheta vstoupí do pense později, to však bývá jen výjimkou. Oproti tomu duchovní správci nemají žádné určité doby služební, vstupují zpravidla do pense jen tenkrát, když se stali deficienty, t. j. k další službě neschopnými. Může ovšem také se státi, že tu a tam některý kurátní kněz vstoupí do pense z jiného důvodu; než i to bývá jen výjimkou.

Že tomu skutečně tak jest i v dnešní době, toho nejlepším dokladem jsou spolkové tabulky o stáří členů přispívajících. Die stavu ze dne 31. prosince 1916 má

Spolek sv. Josefa přispívajících členů 1136, mezi nimiž jest členů starších nad 63. roky 115, tedy nad 10%, takže již každý 10. neb tu i tam 9. přispívající člen jest nad 63 roky stár. Z těch 2 členové nejstarší jsou ve věku 85 roků a platí dosud své příspěvky. To jest nezvratný důkaz, že členové duchovní správy nevstupují do pense ani po 40leté službě, dokud se nestali deficienty. Jest tedy veliký a podstatný rozdíl mezi vstupováním do pense u katechetů a u duchovních správců.

Spolek sv. Josefa jest však verkoncem zbudován od počátku až do konce celého svého zařízení na vstupování do pense, jaké jest u kléru kurátního. Toto vstupování do pense kléru kurátního jest jeho podstatný a základní předpoklad. Ve stanovách všady jest řeč jen o deficientech, účel spolku je vyjádřen slovy: »skýtati podporu kněžím, kteří se stali ke službě církevní neschopnými,« a kde je řeč o pensi, předpokládá se, že do pense nevstoupí nikdo jiný, než ten, kdo se stal deficientem. Spolek sv. Josefa jest pro deficienty se zřízením venkoncem invalidním.

Dp. katecheté žádají však od Spolku sv. Josefa, aby jim za stejný příspěvek skýtána byla stejná podpora jako členům z duchovní správy, avšak dle jejich vstupování do pense po dokonané 35leté službě. Toto vstupování do pense katechetů činí však na pokladnu spolkovou mnohem a mnohem větší nárok, než vstupování do pense, jaké je u kléru kurátního. Neboť 60., případně 63. rok věku svého dosáhne mnohem více kněží, než 70., neb dokonce vyšší rok věku svého. Následkem toho jsou a zvláště budou podpory spolkové pro katechety mnohem četnější, než u duchovních správců, z nichž mnozí vůbec nikdy do pense nevstupují a nevstoupí.

Dále pak, začne-li někdo přijímati podporu spolkovou již v 60. neb 63. roce věku svého, tu ji bude přijímati několikrát častěji, než kdyby ji počal přijímati v 70. neb pozdějším roce věku svého, a tím zase jak jednatel, tak celý stav katechetů koná větší nárok na pokladnu spolkovou, než členové kurátní.

Tu nelze uplatňovati heslo: »Stejné povinnosti — stejná práva« aneb: »Za stejný příspěvek stejná podpora«; zde ve skutečnosti členové katecheti žádají svým vstupováním do pense za stejný příspěvek podpory mnohem četnější a mnohem déle

trvající, a tím konají na pokladnu spolkovou mnohem větší nárok.

Kdy pak by se mohlo uváděti heslo: »Stejné povinnosti stejná práva?« Jen tenkrát, kdyby všichni členové Spolku sv. Josefa při dosažení 63. roku věku svého dostávali podporu spolkovou. Hned tu znameneáme, že by tu musilo býti zcela jiné zřízení Spolku sv. Josefa, než jaké jest nyní. Do 63. roku věku svého dostávali by podporu spolkovou jen ti, kdo se stali deficienty, od 63. roku věku svého dostávali by podporu spolkovou všichni, kdo tohoto 63. roku se dožijí, takže by to bylo pojištění invalidní spojené s rentou starobní od 63. roku věku pro všechny členy spolkové. Členové katecheti svým vstupováním do pense žádají od Spolku sv. Josefa právě o tuto starobní rentu více, než členové z duchovní správy. I seznáme početně, jak veliký jest tento jejich nárok.

Kdyby Spolek sv. Josefa měl vypláceti podporu všem nyníšším 115 přispívajícím členům více jak 63letým, ztrácel by od nich na přispěvcích na 4000 K, a vyplácel by jim průměrně po 300 K i více, což ročně činí na 35.000 K; takže by obojí tento účín znamenal pro Spolek přes 40.000 K vydání čili o 80% více, než co v přítomné době svým deficientům vyplácí.

Členové katecheti svým vstupováním do pense konají na pokladnu spolkovou nárok o 80% vyšší, než členové z duchovní správy; tolik, co obnáší ta renta starobní od 63. roku věku. Nejde tu o malíčkost, nýbrž o požadavek mnohem vyšší, o požadavek skorem dvojnásobný. Tato okolnost nutí Spolek sv. Josefa, že musí činiti rozdíl mezi členy katecheti a mezi členy z duchovní správy.

To dobře rozpoznaly všechny správy Spolku sv. Josefa hned od jeho počátku, takže usnesení prvních valných hromad zněla: »Katecheti a profesoři nebudtež vůbec přijímáni za členy.« Když však časěji se stalo, že mnohý kněz přistoupil z duchovní správy a později stal se katechetou, stanovila valná hromada dne 9. května 1894: »Katecheti budtež přijímáni, avšak musí býti pro ně zvláštní podpůrný klíč.« Tento podpůrný klíč, který tato valná hromada současně pro katechety stanovila, nebyl šťastně volen. Proto musíme se ohlednouti po jiné cestě, bychom dospěli ke klíči přiměřenějšímu, praktickému čili uplatnitelnému.

Kdy pak by Spolek sv. Josefa mohl platiti všem členům nad 63 roky starším podporu, starobní ve smyslu uvedeném? Tenkrát, kdyby od svého počátku rde všech svých členů dostával příspěvky o 80% vyšší, tedy místo nynějšího ročního příspěvku 40 K, příspěvek asi 70 K ročně; pak by mohl i tuto rentu starobní všem členům od 63. roku životního dávat. Nesměl by však dávat *třetinu* ze složených příspěvků, nýbrž směl by dávat z ročního příspěvku 70 K jen tolik, kolik nyní dává ze 40 K, čili Spolek sv. Josefa směl by vypláceti ze složených příspěvků jakýsi obnos mezi pětinou a šestinou. (Dokončení.)

SMĚS.

Anketa o úpravě platů učitelských konala se v ministeriu vyučování ve Vidni dne 16. května 1917 za přítomnosti zástupců všech interessovaných tříd. Výsledek její shrnul ministr vyučování svob. pán dr. Hussarek v toto resumé:

Bylo zjištěno, že osnova zákona zpracovaná permanentní školskou komisí není způsobilá k sankci. Proto nelze ji v celku provést. Zemská správní komise dává však závazné ujištění, že od 1. července 1917 provede návrh sekčního šéfa Khosa ze Sternecku, aby vedle nynější drahotní výpomoci v obnosu 5 700.000 K zaveden byl aktivní přídavek dle čl. II. osnovy, který vyžaduje ročního nákladu 6.000.000 K, tedy pro II. pololetí r. 1917 3.000.000 K, dále že bude devitina zatímního přídavku včítána do pense.

Zemská správní komise vezme při svém rozhodování o věci v blahovolnou úvahu eventualitu navrženou zástupci učitelstva: Pro prvé pololetí r. 1917 drahotní výpomoc v obnosu 2.850.000 K, pro druhé pololetí polovinu drahotní výpomoci (1.425.000 K) a aktivní přídavek dle § 38 osnovy v obnosu 4.5 milionu K.

Kromě toho blahovolně uváží žádosti: 1. aby aktivní přídavek dle § 62 byl počítán do pense;

2. aby vyhověno bylo požadavkům učitelů ženských ručních prací, ke kterýmžto účelu dodána budou příslušná data;

3. aby byl vzat zřetel na učitele náboženství ustanovené za remuneraci, o čemž se opatří rovněž data.

Chvályhodná horlivost. Píše se nám z kruhů katechetických toto: »Několik mlad-

ších důst. pp. farářů z předměstských farností u Prahy podalo nejdůst. ordinariátu žádost, aby jim bylo opět svěřeno vyučování náboženství ve školách jich farností. Poznali, že pouhým úřadováním ve farní kanceláři jich pastorační činnost není nikterak dokonána, a býti přednostou kanceláře že naprosto nevyčerpává práva a povinnosti duchovního správce osady. Žádající za to, čeho zajisté jim nejdůst. ordinariát neodepře, měli jistě na paměti slova apoštolů v první, rostoucí křesťanské obci jerusalemské: »Není slušné, abychom my, opouštějící slovo Boží, přisluhovali k stolům.« (Skut. apošt. 6. 2.) Proto chtí od kancelářských stolů vrátiti se k pravé a základní činnosti apoštolské, k horlivému hlásání slova Božího s kazatelny, k nedělním křesťanským cvičením mládeže, a nyní též do školy mezi malíčky. S radostí vítáme tento počín horlivých důst. pp. farářů, a to s radostí tím větší, že jsou právě oni duchovními správci *největších farností* na periferii pražské. Tento příklad horlivosti bude mítí dojista ten blahodárny účín, že vzájemně pp. katecheti sblíží se bratrsky v jednu rodinu s duchovenstvem farním, a důst. pp. faráři z vlastního názoru poznají, jak namáhavá, vysilující, ale také záslužná, byť skrovně honorovaná je práce katechetů ve škole.« Tak náš dopisovatel. — Vítáme tento krok mladších důst. pp. farářů a slibujeme si od něho, že k sjednocení kněžstva v kostele a ve škole zajistí velmi přispěje. Za tím cílem jsme pracovali vždycky. A k tomu ještě máme na ně jednu prosbu. Aby pečovali o to, by vhodným rozdělením jich velkých farností ve 2 či tři farnosti menší a postavením nových, třeba nenákladných, ale praktických chrámů, stavění dalších školních kaplí ukázalo se nepotřebným, a děti mohly tak od malíčka choditi na služby Boží do svého vlastního farního chrámu. Školní kaple jsou »nutná zla«. Výpomoc z nouze. Tam, kde díky neuvyknuv v době školní navštěvovati farní svůj chrám, jemu se odcizují a sotva později přivyknou do něho choditi. Tomu všemu se předejde jenom postavením nových chrámů a zřízením nových far. K jich zřízení jistě dají řečení mladší důst. pp. faráři podnět a doufáme též od dpp. spolubratrů v jich osadě jako katechetů působících, že v této péči o postavení nových, potřebných chrámů a všeho, co s tím souvisí, své duchovní správce horlivě budou podporovati.

Spolek sv. Josefa. Píše se nám z řady katechetů: Letošní valná hromada setrvala při starém klíči. Následek jeho jest takovýto: Dva kaplani vstoupí současně do spolku a platí stejně po 40 K roč. na příspěvích. Po 30 letech oba vstoupí do pense; první, ježž osud v době členství zaval ke školství, bude bráti roční podporu 300 K jako katecheta, druhý, jenž zůstal v duchovní správě, bře jako farář 400 K podpory. Oba složili 1200 K, oba konali stejně svou povinnost členskou, ale podpora jest nestejná. Toto nestejně rozdělení podpor uznala valná hromada nejen za spravedlivé, nýbrž i za blahovolné. Proč? Pojistka členů katechetů má prý totiž ráz renty invalidní, spojené s rentou starobní, na nejpozdější 63. rok věku pojištěného, kdežto u nekatechetů má ráz čistě »invalidní«. Proto bude bráti katecheta o 100 K méně, ano, katechetům prý vlastně patří ještě méně, ale spolek je k nim tak »blahovolný«, že jim něco přidá!

Menšina žádající stejnou podporu pro všechny členy namítá toto: 1. Nepokládá uváděný předpoklad za oprávněný, poněvadž statistika spolková za posledních 30 roků ukazuje, že a) mezi deficienty bylo katechetů jen 12%, nekatechetů 13%, b) že katecheté brali podporu spolkovou průměrem 6 roků, nekatecheté 7 roků, c) katecheté šli do pense po 22 roce členství, nekatecheté po 20 l. členství. Což jinými slovy znamená: Existenční poměry katechetů jsou daleko nepřívětivější než u většiny duchovních správců, proto jich úmrtnost větší jak v aktivitě tak i v pensí, a důsledek další, že činí tak menší požadavky na pokladnu spolkovou. Přicházíme k opaku, než mluvčí správy spolkové. 2. Odvolání naše na § 14. stanov odmítnut poukaz m, že by to vlastně mělo být ve stanovách, aby se při rozdělení podpor či il onen rozdíl mezi členy, a valná hromada řídila se tím, co ve stanovách sice ne í, ale má být.

Okolnost, že nejdou všichni duch. správcové do pense v 63. r. věku, pokládáme za vyváženou, větší úmrtnosti katechetů.

Domáhali jsme se dle přesvědčení svého toho, co § 14. stanov nazývá našim právem. Jedná věc je jistá, co vysílí »Čech«: Katecheti se nehodí pro spolek sv. Josefa. To jsme cítili snad všichni.

Na ochranu mladého pokolení. Tak jest nadepsán vánek Frant. Vykoukala v »České Osvětě«. Pisatel probírá škodlivé

účinky války na mravnost mládeže. Čím déle válka trvá, tím více *rozmáhá se zločinnost*. Krádež, lup, podvod přestaly budit odpor u lidí; nejhůře je s mládeží, jež nemá ještě hlubokého mravního základu a jež po odchodu otců do pole nemá strachu z trestu. Ani ve škole nemá pevného mravního vedení, protože na sta učitelů odešlo na vojnu. Ve městech ještě zle působí vlivy zvláštní. Co zla mezi mládeží rozsely a denně rozsévají jenom »fronty« u prodejen! Mládež vyslechne řeči, jakých by nikdy neměla slyšeti, doví se o věcech, které před ní vůbec měly být zastřeny. A co tam dítě pochytilo, o to jistě neopomine se sdělit s druhý. S drahotou se *rozmohla žebrota a zakálčivost dětí*. — Pisatel poukazuje na mravní neúhonnost a čistotu mravů, jaku se stkvěli Čeští bratři a doporučuje zřízení útulen, veřejných čítarek, družin žákovských, vyměnění dětem záhonů ku práci na venkově, v městech o prázdninách učiniti opatření, aby mládež měla co čísti. Neúčinněji by vedlo k nepravě, kdyby nastal mír, pak by škodlivé vlivy války přestaly rázem —š—

Za války. Obecní zastupitelstvo v *Poznaní* schválilo návrh, aby v městské obchodní škole bylo vyučování polskému jazyku závazným. — *Obce ve Východních Prusích* prohlásily, že příjmy na výživu 30.000 školních dětí z Berlína po 4 měsíce, a to bezplatně. — Dříve již jistý německý dobrodinec věnoval 1.000.000 M, aby 15.000 berlinských dětí za války mohlo býti ubytováno a vyživováno v krásném okolí Kodaně. Uskutečnění však není možné právě pro válku! — Počátkem května odjelo z *Rakouska* asi 500 dětí do *Einsiedelnu* k použití švýcarského pohostinství. — *Vyučování náboženství v Poznaňsku* počátkem nového školního roku má se z nařízení vládního praesidia konati v nejnižších třídách jazykem polským. — *V Číně* všechny německé školy byly zavřeny a zabaveny. — Německé listy oznamují, že *15 německých učitelů z Čech dalo se aktivovati* jako důstojníci. — Cisář a král Karel projevil přání, aby každý týden jednou *žáci viděnských středních a vysokých škol* byly Jeho hosty při představení ve dvořním divadle. Listky k těmto představením budou rozdávány úplně zdarma. — *Ve Vídni* při birmování nemusí být kmotrové.

—š—

Vychovatel* vychází i. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajín německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zabratvé. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratelé dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nehranek. Rukopisy pro hlav. list, správy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchovské, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelfinek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchovské 992.

Volná škola. — Psychologie moderní pochybovačnosti náboženské. — Z dějin české katechetiky. — Junobranecké hnutí. — Katecheti ve Spolku sv. Josefa. — Směs.

Volná škola.

Podává EM. ŽÁK.

(Dokončení.)

Liberalismus minulého století je otcem nynější školy simultanní. Nevyloučil sice náboženství z řady učebných předmětů, prohlásil, že má dítko býti mravně-nábožensky vychovááno, ale náboženství není již ve škole duší celé výchovy. Jest pouze předmětem jako jiné předměty.

Simultanní škola není založena na principu jedné, určité konfesce, ale na všeobecných výchovných zásadách, jež učitel pojímá dle svého individuálního temperamentu. Náboženské vyznání učitelovo ve škole simultanní nepadá na váhu. Simultanní škola je ve světových předmětech školou bezkonfessijní.

Ale od té doby, kdy simultanní škola byla zavedena, studium psychologie a paedagogiky se neobyčejně prohloubilo. A také zkušenosti s touto školou valně přibýlo. A co nám ukázaly? *Že každá výchova je kusá a nedostatečná, není-li ve všech oborech proniknuta jediným a jednotným hlediskem a názorem všech vychovatelů. Že účinné a opravdové výchovy mládeže lze jenom tam se nadíti, kde duch náboženství, názor na poslední cíl a životní úkol člověka, je též duší všech ostatních učebných předmětů.* Ukázalo se, že duchovní vzdělání mládeže jenom tam může se dařiti, kde mládež není napájena pouze všeobecnými hesly a abstraktními pojmy, ale kde *všechno vychování je založeno na určitém vyznání, pevných jormách, živém názoru a cvičeních.*

Byl to liberální protestant, historik *Treitschke*, který nerozpakoval se prohlásiti, že Němci dali se velkými slovy, tolerancí a osvíceností, svého času svěsti ve školství k mnohým přehmatům, které hrozily poškoditi křesťanskou výchovu mládeže a že konečně počínají nahlížeti, že *simultanní školy na nejnižším stupni vyučování mohly býti pouhou výpomocí v nouzi.* Snášelivost je vzácný statek; ale předpokládá, že člověk sám má již pevné přesvědčení vlastní. *Účinné základní vyučování musí býti ve všech oborech proniknuto jedním a týmž duchem.*

• Učiti světovým dějinám děti, které po svém dětském způsobu dovedou rozeznávat pouze dobré a zlé, pravé a klamné, a při tom nedotknouti se nemile

ani protestantů, ani katolíků, ani židů, to je tanec mezi vejci, který se zřídka kdy zdaří velikému učenci, tím méně prostému vzdělání elementárního učitele. Nic není dětskému citění nebezpečnějším nežli frase, která nemá pevného obsahu. A je povinností státu bedlivě bdít nad tím, aby pod vývěsným štítem snášlivosti nebyla našim školním dětem vštěpována lhostejnost vůči náboženství. (Deutsche Kämpfe str. 61.)

A známý, přední německý paedagogický, spisovatel, *dr. Rein* v Jeně, napsal, že je to naprosto falešný závěr, když se říká: »Poněvadž stát nemá žádné konfesse, musí býti i škola bezkonfesijská. To znamená přisuzovati státu kompetenci v těch věcech, ve kterých mu ona nepřísluší a rodinám násilím vnucovati jim odlišný názor světový. To však je porušením svobody.« (»Renaissance.« Mnichov. 1907 sešit 8.)

Také přední německý spisovatel *Lagarde*, vyznáním rovněž protestant, prohlásil, že musíme jednou k tomu dospěti, abychom školu vyplnili žáky pouze jednoho vyznání, poněvadž jenom v homogenních školách vně i uvnitř je státu možno zaručiti církvím výchovné, účinné působení na mládež, neboť jenom tak je možno zjednotit mladým duším onen klid, v němž mohou pocítiti vliv svého náboženství. »Jím nesmí nikdo vyprávěti ba ani našeptávati myšlenku, že některý spolužák téhož věku jinak se modlí. Náboženství má jim býti mocí o níž se nedebatuje, neboť jenom tehda může náboženství vychovávat.«

V hlavních součástech německé říše, v Prusku, v Bavorsku, Württembersku až podnes je škola konfesijská. Že se i za války osvědčila, ježto vychovala muže plné lásky k vlasti, statečnosti a obětavosti, je nesporno. Neboť konfessionální škola, v níž všechno učení je prochnuto duchem téhož náboženství, — v níž nepůsobí učitelé různých konfessi, po případě i učitelé bezkonfesijsní, ze své církve vystoupivší, nebo zjevní ateisté — jenom konfesijská škola je štěpnicí charakterů, založených na pevném světovém názoru a pevných mravních základech.

Jsmě v kritickém bodu kultury. Brzo ocitne se na programu veřejných diskusí otázka: S církví nebo bez církve, po případě proti církvi? S náboženstvím nebo bez náboženství? A dle toho, jak zápas dopadne, buď bude lidstvo ponáhlu vraceti se k dávným ideálům náboženství a kultury, na něm založené, nebo bude padati na nakloněné ploše, kterou nastoupilo školou simultanní, hlouběji, k neznámým propastem. Volná škola je posledním stupněm školy simultanní. Ale výsledky rozhodně nemluví pro to, aby se v nastoupené dráze pokračovalo.

Na konec upozorňuji na zajímavou publikaci známého univ. profesora v Mnichově, *Dr. Fr. W. Förstera*. Vydal před nedávnem knihu: »*Erziehung und Selbsterziehung*«. (Schulthess et comp. Zürich. 7 marek.) Je pozoruhodno, kterak ve svém přesvědčení o nutnosti náboženské výchovy tento přední, moderní paedagog, stále více roste. On, bývalý horlitel pro laickou výchovu, svými zkušenostmi na poli vychovatelském a odborným studiem dospívá železnou důsledností k tomu, že jediná výchova, založená na náboženství, může býti pevným základem řádného charakteru. Knihu svoji nazývá pokusem »k filosofii výchovy«.

Je radostno čísti, kterak čistě psychologicky potřebu náboženských ideálů pro výchovu zde odůvodňuje a s jakou jemnou distinkcí ukazuje na nedostatky

a vady výchovy beznáboženské. Příležitostně dovolím si na některé partie této knihy zde upozorniti. Musím však vysloviti největší úctu, ba obdiv tomuto neohroženému vychovateli a spisovateli, který neleka se nepřátelství a různých chikan kolegů universitních z tábora lžiliberálního a lžipokrokového, s obětí vlastní popularity neohroženě hájí náboženskou výchovu mládeže. Nedivno, že je pronásledován nenávisť všech stoupenců volné školy, jejíž zásad byl v době mládí předním a horlivým rozšiřovatelem.

Psychologie moderní pochybovačnosti náboženské.

Píše dr. JOSEF ČIHÁK.

(Pokračování.)

Jiný materiál shromáždil protestantský učitel náboženství v Naumberku *Pöhlmann*. Svým žákům ve stáří 9—21 let dal vypracovati úkol: »Čím byl Ježíš a zač máme mu děkovati?« Z odpovědí zjistil podobný duševní vývoj náboženský jako *Starbuck*. Rozeznává i *Pöhlmann* trojí dobu: *první dobu naivní, dětské víry od 9—15 let; druhou dobu od 15—18 let nazval dobou kritického pochybování; potom nastává doba ucelení názoru náboženského* (*Eigenglaube*).

Dotazníkový pokus provedl též známý paedagogický spisovatel, mnichovský profesor *dr. Jakob Hoffmann* před vydáním svého zajímavého díla »*Die Erziehung der Jugend in den Entwicklungsjahren*«. Rozeslal asi dvěma stům svých bývalých žáků bez ohledu na jejich nynější povolání dotazník »*Ueber ihre Entwicklung in religiös-sittlicher Hinsicht*«, žádaje za upřímnou a pravdivou odpověď.*) Odpovědělo pouze 39 a výsledek (pro naše pojednání) byl, že v době puberty $\frac{3}{4}$ dotázaných zažili pochybnosti u víře spolu s mravním bojem, kdežto $\frac{1}{7}$ jich měla pochybnosti beze vztahu k mravním pokušením.

K pracím *Starbuckovým* úzce se pojí methodicky pokus mnichovského učitele *Fr. Weigla*. Již dříve pracovní společnost paedagogických spolků mnichovských pro experimentálně paedagogické bádání provedla ve školách dotazy o ideálech dětí a o jejich nejmilejších školních předmětech. *Weiglův* dotazník měl vedle toho ještě objasniti nábožensko-mravní stav u dospělých. R. 1911 byl dotazník připraven, pečlivě přezkoušen a pak rozeslán v počtu 2123 exemplářů.

Do konce roku 1914 došlo 342 odpovědí, a sice 20 od správců škol, 86 od učitelů obecných škol, 47 od učitelek, 24 od učitelstva na vyšších školách, 76 od kněží z duchovní správy, 5 od mužů s akadem. vzděláním různých stavů, 37 od kandidátů učitelství, 26 od oktávánů gymnasia, 21 od slečen s vyšším vzděláním. Již těmito odpověďmi získán byl obrovský materiál, jehož pečlivé zpracování vyžadovalo velké práce. Pojednával dotazník o mnohých věcech, zejména v první části o ideálech dětství (vzory z okolí, z četby, z divadel, z vyučování), o zálibě a nechuti k jistým učebním předmětům; v druhé části pak se tázal na obtíže náboženské a pochybnosti u víře i příčiny (věk, původ pochybnosti, chování, opora setrvání v pevné víře a t. d.).

Část týkající se pochybnosti ve víře byla propracována a uveřejněna v »*Kat. Blätter*« r. 1915. Výsledky jsou zajímavé a v podstatě shodují se se zkušeností

*) Otázky dotazníku viz ve Vychovateli r. 1914 str. 193—194.

Starbuckovou, Pöhlmannovou a Hoffmannovou, v některých však věcech ukazují různě prostředí. Statistika Weiglova ukazuje, že 53·9% byli bez náboženských bojů a pochybností. Ostatní ve svém nábož. vývoji prodělali vnitřní boj pochybností; na př. mezi 32 odpověďmi kandidátů učitelství k této otázce prohlašuje 8 duševní stav bez pochybností, 6 jen nepatrné pochybnosti, 18 vážnější pochybnosti. U jiných stavů jeví se statistika příznivější. *Skoro všechny odpovědi přiznávají krátké trvání pochybností.* Doba náboženského probuzení, bojů a pochybností i nadšení spadá i v této statistice z největší části do let puberty.

Majíce na zřeteli uvedené metody a výsledky náboženské experimentální psychologie, učinme si nyní úsudek o jich praktické ceně. Jest jistě vědeckým, paedagogickým i náboženským pokrokem snaha seznati, pokud možná nejlépe, duševní život člověka od jeho dětství až ku prahu věčnosti a tak cílevědomě působiti na jeho duševní rozvoj, klid a štěstí. Cesty však tohoto poznání a uskutečnění ušlechtilé snahy po nábožensko-mravní obnově lidstva jsou různé, více nebo méně vhodné. Moderní nábož. psychologie zavedla moderní „cestičky“ do duševního života; zavedla především cestu dotazníkovou, aby si pořídila statistiku duševních jevů současného lidstva.

Než jak je neúplná! Jak rozmanitými krajinami se ubírá a jak jest nespolehlivá! Neúplná! Vždyť kolik lidí může být takto vyšetřeno? Jak nepatrný počet dotázaných jest ochoten otvírati hlubiny své duše k pokusům?*) Který dotazník může vystihnouti všechny složky náboženského vnitřního života? A z tak kusého materiálu pořízená statistika nemůže býti úplnou. Proto *nelze z ní odvoditi pravdivelné zákonitosti psychických dějů náboženských.*

Viděli jsme, jak osvědčil se dotazník u lidí různých dílů světa, rozmanitých vyznání, různé vzdělanosti a národnosti. Proto výsledky různé a různá volba dotazníků. Avšak ani v získaném neúplném a rozmanitém materiálu není spolehlivosti. Náboženské děje duševní jsou svou povahou tak zvláštní, že nelze jich tak snadno myslí a paměti zachytiti; tím méně později slovy vystihnouti. —

Jak těžko člověk sám sobě rozumí! Tolik se mění a ve vývoji náboženském jest podroben tak různým vlivům, přirozeným i nadpřirozeným, že i *inteligentní člověk, chtějící svědomitě slovy vylíčiti své náboženské vnitřní zažitky, sotva a jen kuse toho dovede.* Čím méně spolehlivou musí pak býti odpověď k náboženským otázkám lidí nedospělých, více nebo méně podléhajících sugesci dotazníkové!

Metoda dotazníková tudíž jest neúplná a nespolehlivá; její výsledky nepřesné. Ale tím není řečeno, že by byla bezcenná nebo zbytečná**.) Ačkoliv nesmí se přeceňovati, musíme přece uznati jisté její pozitivní výsledky, pro praktický život důležité, zejména jsou-li doplněny výsledky method ostatních, v našem případě zvláště pozorováním a zkušenostmi vlastními u našich svěřenců.

Těmito sdruženými methodami bylo zjištěno (aspoň pro Ameriku a Německo) o náboženských pochybnostech asi toto: *S vyvojem tělesného a duševního života prodělává člověk též vývoj života náboženského.* Doba rozhodujícího vývoje po-

*) Zvláště katolíci neradi otvírají své posvátné city náboženské k pokusům, proto metoda dotazníková naprosto selhala na př. ve Francii a Italii.

**) Pro naše katolické kraje musí býti dotazník jinak sestaven, jak učinil na př. Weigl, a zodpovídan vychovateli spíše než žáky, jak žádá na př. Linwurski.

hybuje se mezi 12—21. rokem; různě ovšem podle různosti pohlaví (u dívek dříve mezi 12—18. rokem, u hochů později mezi 15—21. rokem), dále podle různosti krajín a kultury: zpravidla však úměrně s pohlavní dospělostí. U některých tento vývoj jest klidný, přirozený, bez vnitřních náboženských bojů; u jiných jest to vývoj plný vnitřních bojů, rozporů, pochybností. Počet prvních a druhých jest různý podle vyznání a krajín, tedy způsoben na mnoze vnějšími vlivy. V letech mužných náboženské přesvědčení zpravidla se mnoho nemění, člověk zůstává buď pevně věřícím nebo konfesijně nevěřícím nebo se svými pochybnostmi neurčitý a lhostejný. (Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Od pokusů o nové katechismy neupuštěno. Vzpomenouti tu dlužno aspoň originelního katechismu faráře v Hobšovicích *Klementa Markraba* (nar. 1842), který vlastním nákladem (Praha 1880) vydal: *»Křesťansko-katolický katechismus«*. Na základě náhledu Hirschera (Katechetika II. vyd. 1832. str. 141), že »náboženství křesťansko-katolické je živý organismus, neslušno ho vyličovati logicky dle stránky objektivní a subjektivní, — nýbrž fysicky — dle jeho zárodku, vzniku, rozvoje, činnosti a konce,« rozděluje Markrab svůj katechismus na osm částí: 1. O určení člověka (o stvoření světa, člověka, andělů; o Bohu a jeho vlastnostech), 2. o hříšném pádu, 3. o přípravě na vykoupení, 4. o vykoupení skrze Ježíše Krista, 5. o milosti Ducha svatého, 6. o posvěcení v církvi (o církvi a o svátostech), 7. o křesťanském životě, 8. o dokonání křesťanského života. — Markrab jest toho přesvědčení, že »necht mají všechny dosavadní katechismy spracované dle Kanisia sebe větší autoritu; tolik jest zřejmo, že organická soustava, jak ji první vytknul Hirsch, mnohem větší cenu mítí musí před jakoukoli soustavou mechanickou.« (Markrab: úvod ke katechismu str. 5.) Své mínění o rozdělení katechismu vypsál v *»Časopise katol. duchovenstva«* 1870 (str. 455). Katechismus jeho zapadl; *ale prozrazuje velikou zkušenost paedagogickou svého původce, osobitou rázovitost a samostatnou soudnost.*

Také zapadl pokus o katechismus, který dle německého katechismu kanovníka *Antonína Jandourka* český pořídil kanovník *Josef Loužecký* (nar. 1826, zem. 1883) v Praze 1883. *»Katolický katechismus ku potřebě školní i domácí«* spracovaný dle zásad provinciální synodou z roku 1860 v příčině základní vyučovací knihy pověřených. Katechismus ten přidržel se v zásadě soustavy Kanisiánské. (Posudek o tomto katechismu od Dr. Mikul. Karlacha v *»Pastýři Duchovním«* roč. II. str. 877 a násl.)

Cestu ne sice novou, ale u nás neobvyklou nastoupil *Jan Doležel*,*) katecheta v Mor. Ostravě, svým katechismem historickým, zbudovaným dle kate-

*) Jan Doležel, nar. 1836 ve Chvalkovicih u Olomouce, je katechetou od roku 1868. Vydal: *Katechismus s biblickou dějepřavou* (Olomouc 1872); *Výklad Kanisiova katechismu, dva díly* (I. 1872), *Katechismus* (Praha 1876), *Manuale neb rukověť pro katechety* (Praha 1877). Příprava k první sv. zpovědi a sv. přijímání (Brno 1883). Příprava ke sv. břimování (I. 1889) a m. j.

chismu slavného církevního dějepisce *Fleuryho* (nar. 1640, zem. 1723): »Grand-catechisme historique« (Paříž 1683). Své zásady o katechismu a biblické dějepřavě vložil ve svých článcích v »Pastýři Duchovním«, jehož »Listů katechetických« v prvním ročníku byl redaktorem.

O nové katechismy činěny byly další pokusy a nové návrhy, pokyny a rady uveřejňovány v časopisech. Literatura ta uvedena v díle Dr. J. Tumpacha a Dr. Ant. Podlahy: »*Dějiny a bibliografie české katolické literatury náboženské*« (str. 186 a násl.). Přehled a obsah všech ve »Vychovateli« do roku 1896 učiněných návrhů, tužeb, úsudků a posudků na změnu katechismu podává Josef Zelenka v článku: »Nynější učebnice náboženství pro školy obecné« ve »Vychovateli« roč. XI. (str. 309 a 351).

Zavedením Pražského katechismu a katechismů Skočdopolových nastala v Čechách proti bývalé jednotě nejednota. Užívalo se nejen těchto katechismů, ale i katechismu *Jana Doležela*: »Katechismus čili Výklad katolického náboženství pro národní školy« (Praha 1876; cena 25 kr.), který vyšel nákladem kn. a. konsistoře a schválen ministerstvem ze dne 11. února 1873 čís. 15.162 pro pražskou arcidiecesi, eventuálně pro ostatní diecese české za souhlasu ostatních Ordinariátů za učebnici v obecných školách od III. třídy počnaje. Na některých školách zůstal v užívání i starý »Malý katechismus s otázkami a odpověďmi«, vytištěný v c. k. knihoskladu v Praze, a přinášely dítky do školy i katechismy z Vídeňského knihoskladu a i jiné. A tak užívány ve stejných školách ve stejné době katechismy různíci se vespolek od sebe i systemem i formou.

Zmatky se množily a působily nepříjemnosti při vyučování a proto, již v roce 1883, jak Dr. Mikul. Karlach v »Pastýři Duchovním« (III. 198) oznamuje, zvolena komise znalců, již bylo uloženo, »sestaviti katechismus, jenž by došel obecného schválení všech Ordinariátů aspoň v České provincii a přítrž učinil trapným neshodám, které za posledních let zavládly.«

Jako bylo u nás, podobně bylo i jinde. Množství různých katechismů, přetvořené poměry ve školství, proměnlivé potřeby času a různá nebezpečí, která proti víře a životu věrou řízenému hned tím, hned oním způsobem povstávala, jakož i svoboda stěhování a rostoucí chudoba širokých vrstev lidu, ukazovaly k tomu, že jest třeba, aby na všech školách katechismus i textem jednotný opět zaveden byl. Bylo tudíž všeobecným přesvědčením, že aspoň v jednotlivých církevních provinciích dosavadní rozháranosti třeba stavěti meze, a vedlo ke *konferencím biskupů rakouských ve Vídni o katechismu*.

Na valné hromadě biskupů dne 2. března 1885 byla otázka katechismu na přetřes uvedena a stálému komitétu uloženo, aby o ní konal další studia. Hned na příští valné schůzi biskupské v roce 1889, 16. listopadu (sezení IV.) na návrh zpravodaje biskupa Štýrsko-Hradeckého *dra Jana Zwergera* přijato, aby za základ dalších prací vzat byl zpracovaný katechismus »Kanisianský«. *Prof. Frant. Horáček* »čerpaje zprávu z pramene hodnověrného,« píše, že »za základ rokování přijat *elaborát jistého kněze spirituála ze Solnohradské diecese*, kterýžto elaborát vypracován ve slohu scholastickém.« (Prof. Fr. Horáček: *Methoda u vyučování náboženském*. Vychovatel IX. 105.) V též roce návrh dán do tisku a zaslán biskupům, by přání svá a názory o věci projeвили, a roku 1890 vyšlo opravené vydání jeho. Když v r. 1891 v Innomosti vydán byl nový katechismus srovnán

s návrhem, jež biskupové již prohlédli, návrh znovu prozkoumán a valné hromadě biskupů roku 1894 ku konečnému rozhodnutí předložen. V IX. sezení, dne 9. dubna 1894 valná hromada biskupů katechismus schválila a ustanovila, aby vydán byl v trojím vydání, podrobnosti k provedení svěřila dosavadnímu komitétu. Tento stanovil roku 1896 pravidla o vydání, textu, literách, počtu stran, formátu, vazbě a ceně (VII. sezení komitétu 13. března a 14. listopadu), a katechismus dán ministerstvu kultu a vyučování, aby potřebného schválení pro školní vyučování dosáhl. Toho se dostalo německému vydání výnosem ministerstva kultu a vyučování ze dne 16. dubna 1897 č. 9466. (O dějinách a postupu při sestavování nového katechismu píše se obsírně v »Instrukci ku zavedení nového katechismu«. »Ord. List arcid. Pražské« 1898. čís. 13—15.).

Nový katechismus ještě nebyl zaveden a »už ze všech stran nad ním velké lamento!« (»Katech. Listy« III. 168.). Spisovatel a katechetický odborník *Xaver Dvořák* (nar. 1858), vystihl hned záhy vady nového katechismu v článku »*O novém katechismu*« v »*Rádcí Duchovním*« r. 1898 (r. V. str. 491—493): Odsuzuje německý originál, který nebyl psán od katechety. Rozvrh sdělán podle Kanisiova katechismu, který nebyl psán pro školy, pro děti, ale pro dospělé, proti Lutherovi, Zvinglimu a Kalvínovi. Katechismus nový měl býti vzdělán přiměřeně poměrům našim, které jsou daleko rozdílné od poměrů oněch dob. Stylistice jednotlivých pravd, článků, pokud se týče definicí, není ani v málu šťastná. Autor liboval si v naprostém plýtvání abstraktními pojmy; sama nešťastná myšlenka, aby katechismus nižší byl vykrojen z většího katechismu beze vší úpravy slovné a stylistické, vzhledem na nižší rozvoj těch, kteří katechumeny jeho budou, jest nejpádnejším jeho odsouzením. Otázky a odpovědi, jaký to balast pro učitele a dítě! Již to, že tato metoda byla zavržena ve dřívějších katechismech, že se jí neužívá při žádné učebnici ostatních předmětů školních, ač by se jí stejně mohlo užívat a že dává potom příležitost k strojeným a nemotorným otázkám, jen aby se vymačkala patřičná odpověď, už to zrazovalo od počínání takového. Bude-li katechismus ten schválen, tož na dlouhý čas pohřbeny budou zase naděje a vyhlídky na konečné upravení katechismu.

Jemu snažil se oponovati a katechismus hájiti farář ve Václavících a redaktor »*Katol. Listů*« *František Vaněček* (nar. 1859), v článku »*Nový katechismus*« v témž »*Rádcí Duchovním*« (str. 566—569) vykládaje, že zprávy z Tyrol a Solnohradu jsou pochvalné! Děti prý se katechismu rády učí a rodiny v něm rády čítají. Katechismem tím docíleno jednotné knihy učebné. Celá úprava prý u spisovatele vzbudila živou vzpomínku na Americký katechismus Färberův. Otázky jsou na pomoc rodičům, aby opakovali s dětmi, jsou pomůckou pro učitele, který vypomáhá při náboženském vyučování. Jednotu vidí i v modlitbách na konci i ve zpovědním zrcadle. (Ty však dle usnesení biskupských konferencí nemusel biskup ve svém vydání dáti jednotně tisknouti! Jaká v tom tedy jednotu?) Horší se, že posudek měl ukázati na četné světlé stránky katechismu, aby užito ho bylo co nejvíce a co nejradostněji bez předsudku ku prospěchu dítek!

(Pokračování.)

Junobranecké hnutí.

(Píše prof. Dr. LUBOMÍR PETR.)

(Pokračování.)

Jest tedy nepochybně, že junobranecké snahy a leckteré jiné novější podniky mládeže musí býti silně zabrzděny a ve *správný poměr k ostatním cílům výchovným* uvedeny. Především zdá se mi, že žádá se s mnohých stran příliš mnoho v příčině přímého předběžného výcviku vojenského. To připustili i vojenští odborníci. Jsou-li všeobecně položeny tělesné a mravní základy brannosti, pak jest poměrně jednoducho zasvětit člověka do hlavních vojenských dovedností. Hranice věku měla by tudíž býti posunuta pokud možno do *pozdějších let*.

Pedagogický požadavek soustředěnosti platí přece i o výcviku junobraný a nováčků, to jest, nepřeje si, aby výcvik ten byl časově příliš droben a kouskovan. Časově rychlé pohotovosti, odbornému vymezení všeho vojenského vyučování a především zásadnímu povznesení této výchovy nad pouhé vojákování posloužilo by nejlépe, když by tato propedeutika — ukázala-li by se vedle důkladné výchovy tělesné naprosto nutnou — stala se prostě věcí vojenskou, asi jako mobilisace mládeže a její první zavolání do zbraně. Dáme-li tímto způsobem vojenství, což jeho jest, můžeme se pak tím důrazněji postavit na odpor vši příliš daleko zabíhající militarisaci výchovy mládeže. Takovou militarisací, to jest, zaváděním vojenského tónu, vojenských cvičení, vojenské organizace do všeho družného života mládeže, byl by nejen její povšechný úkol výchovný posunut, ale i sama vojenská výchova byla by přílišným diletantismem a příliš matoucí směsí hry a vážnosti ohrožena.*) Rekrut, jenž se domýšlí, že umí jezdit, dá, jak je známo, mnohem více práce než nováček, který jakživ na koni neseděl. Družení mládeže za účelem tělesné, sportovní výchovy, má pěstovati všeobecné základy svalové výkonnosti a fysického otužování, může k tomu přibrati i čtení map, stavbu mostů a jiné práce pionýrské — ale věci specificky vojenské zůstaňtež ho vzdáleny; ty mají v nejvolnějších a nejrůznějších formách rozvinouti celého člověka — to jest i pro vojenskou osvědčenost a zdatnost spolehlivější základ než absorbuje-li a uniformuje-li všechno výchova vojenská.

V tomto smyslu měla by ve vši práci pro mládež býti směrodatnou nejprísnejší dělba funkcí. *Voják nechť nezasahuje svými metodami do vlastního hnutí mládeže a občanský pedagog nechť nezabývá se vojenskou propedeutikou.* Vhodně poznamenává k tomu *Dr. H. Marr*, ředitel hamburského lidového útulku: »Učitel tělocviku nechťě nebo nebuď povinen vychovávatí vojáky, hejtmán setniny mládeže přeborníky kopané; poručík junobraný nebuď vnitřním misiónářem, ředitel pokračovací školy šéfem generálního štábu. Katolický spolek tova-

*) V té příčině jsou vojenští odborníci většinou tohoto rozumu: Základem vši vojenské výkonnosti jest bezpodmínečná vojenská poslušnost, hrozná, celého člověka pojímající vážnost vojenské služby, jejíž kázeň musí obsahovati v sobě obráždění již nelitostnou pádnost války. Té však lze se od mládeže nadíti teprv po dosažení jisté tělesné a mravní zralosti. Vše, co před tím se děje, nechť to jakkoli vně zasvěcuje do vojenské techniky, postrádá přece oné velké vážnosti, již se jediné nejvnitřnější duše a nejhlubší pedagogická síla vojenství projevuje. Musí-li býti tento základní prvek vojenské služby vyhrazen mladším létům, upadá junobrana předem do falešného, příliš citového vztahu k vojenské službě — i když je řízena důstojníky. Neboť ti nejsou s to, aby nedozrálé mládeži odhalili Medusinu hlavu vojenské služby

ryšů nezapývej se obraty v četách, křesťanský spolek jinochů postupy skokem, tělocvičný spolek cílením a mířením atd. Dnes jest to vše ještě dovoleno, poněvadž nemáme ještě vojenské průpravy mládeže a poněvadž za všim ještě stojí vážnost války.*

Svrchu zmíněná dělba tunkcí jest jediná s to, aby vyhovovala vši rozmanitosti pedagogických úkolů vůči mládeži a aby zabráňovala vzájemnému rušení různých vlivů. Pro sociální výchovu mladých lidí jest ku příkladu nanejvýš důležité, aby naučili se býti si dobrými kamarády. *Ryze vojenská organisace* spolků mládeže s důsledným vyvyšováním mladých lidí nad jejich vlastní druhy, při němž pak také rád bývá napodobován jistý poddůstojnický ton, působí škodlivě na *vyzrání přirozených kamarádských citů* v těchto letech. Dospělejší mládež, v níž jsou již tyto sociální city rozvity, dovede již takovou tuhou a tvrdou nadřízenost snášeti; mladší stupně věku bývají však tím *ve svém citovém životě* sociálním mateny a zatvrzováni. To potvrzují výslovně organisátoři branné síly dlouholetou již zkušenost mající.

Jest tudíž nanejvýš žádoucí, aby i při tělesné výchově mládeže, zajisté též velmi nutné, zachováány byly jako při skautech způsoby vedení přiměřené mládeži a nikoliv přiměřené vojně. Mládí do osmnáctého roku jest doba z nitra vycházejícího svobodného vývoje — všechno převládání upjatých způsobů pohybu a styku muselo by škodlivě tísniti klíční sílu mládí a muselo by stejně duševně mrzačiti, jako formalistní způsob školství šestnáctého století působil na generaci jím postiženou.

Velmi pozoruhodně píše ředitel vyšší reálky *Neuendorf* jako poručík v poljsouci («Monatschrift für das Turnwesen», 1915, str. 172): »S vojenské strany dostalo se nám znovu a znovu ujištění, že za obyčejných poměrů vojenské předběžné vzdělání není žádoucí, ba že může býti škodlivé. Dobrý borec, pilný hráč, horlivý turista snadno přisvojí si odborné vzdělání vojenské. Viděl jsem v minulých měsících na sta a sta nováčků. Odchovance tělocvičných spolků rozpoznal jsem hned *Vojenská průprava předběžná naopak zbořila, co jsme namáhavě vystavěli*: volný, svěží, radostný způsob cvičení, mládeži tak přiměřený a výchovně tak účinný.*

Těž vojenské cíle poskytují mnoho vhodných příležitostí působiti na celek utvářejícího se charakteru; mnohým jiným, velmi cenným stránkám duševního vývoje, jež potřebují nerušeného uzrání, jsou však nebezpečím a brzdou. Proto budiž vyvarována každá předčasnost a každé přepínání! Vše na svém místě a v pravý čas. Přibližovati hračkaření vážné kázni vojenské bylo by krajně škodlivé. Příliš důvěrné seznamování s vojenskými formami, zařízeními a výsadami *vychovává velikašství a předčasné naparování ve skutku i slově*. Veliká vážnost celé věci zůstává pak mimo obzor mládeže; místo ní vyvíjí se doma i v estatním styku zvláštní sklon k jakýmsi lancknechtským mravům a privilegiím; — zdá se, jakoby tajemné rozkladné tradice válečného řemesla hned projevovaly se v duši, jakmile vojenská průprava není věcně organisována vojenskou správou, nýbrž připíná se ke hravým sdružením mládeže.

Věnují-li se tato sdružení v nejvolnější formě tělesnému zocelování mládeže, pak připravují v dostatečné míře k vojenskému výcviku. *Jest právě pro státně-občanskou výchovu velmi významo, aby tělesný výcvik dál se v náležitém vztahu*

k celkové výchově. Stavěti příliš do popředí zájmy zvláštní, dávati přednost věcem vedlejší před věcí hlavní, znamená utvářeti prvek psychické desorganise, jež projevuje se pak i v politickém myšlení a jednání silnými *poruchami ve správném třídění a hodnocení zájmů.* (Pokračování.)

Katecheti ve Spolku sv. Josefa.

Přednesl ve valné schůzi dne 29. května 1917
účetní spolku AUG. KRČMÁŘ.

(Dokončení.)

Pan prof. Jos. Beneš vypočetl skutečně v r. 1914, že členům katechetům přísluší ze složených příspěvků 20 proc. čili jedna pětina, a při tom počítal se vstupem jejich do pense od 65. roku životního. Každý nižší rok ovšem příslušné procento o něco snižuje.

Spolek sv. Josefa však dává členům katechetům jednu čtvrtinu, čili 25 proc. ze složených příspěvků. Spolek jest dle uvedeného ke členům katechetům nejen spravedlivý, nýbrž přímo blahovolný, ježto skýtá jim o značné něco více, než jak matematický výpočet stanoví. —

Jak se však dá tento dvojí klíč podpory pro čl. kat. a nekat. srovnati se stanovami spolkovými? Uplně správně, nepřichází v tom nikde ničeho, co by bylo v nějakém přímém odporu se stanovami. Spolek sv. Josefa jest samosprávný, autonomní. *Valná hromada jest jeho sbor zákonodárný;* správní rada či výbor jest jeho orgánem výkonným. Valná hromada smí se na všem usnášeti, co směřuje k účelu a dobru spolkovému, a její usnesení jsou pro spolek platná, jen když nejsou v přímém odporu se stanovami. Tak na př. nemůže valná hromada žádati od členů, ani katechetů ani nekatechetů roční příspěvek 70 K, poněvadž stanovy, jak nyní jsou, připouštějí nejvyšší příspěvek členský jen 40 K ročně. Vyšší příspěvek byl by tedy v odporu se stanovami. Co však ve stanovách není výslovně zakázáno, to je dovoleno, o tom valná hromada smí se usnášeti a usnesení její pro spolek jsou platná.

Srovnáme nyní klíč pro katechety se stanovami. Stanovy určují nejnižší podporu spolkovou na 200 K ročně. Tu Spolek sv. Josefa dává i členům katechetům. Proč? Protože vstupuje-li kněz po 10 nebo 15 letech do výslužby, pak se stal jistě deficientem, ať je katecheta nebo jakýkoli jiný. Ne-

bezpečnosti invalidity čili deficiencie, jakož úmrtnost, jsou jistě na obou stranách, jak u katechetů, tak i u duch. správců buď stejny, aneb aspoň přibližně stejny. Vždyť kněží z duchovní správy vyučují též ve školách, po většině se značným počtem hodin, s cestami do venkovských škol, a vedou při tom celou duchovní správu. Různým, podstatně různým jest tu jen vstupování do pense, a jen toto u členů katechetů činí na pokladnu spolkovou dvojnásobný nárok, takže nutně vyvolává pro ně zvláštní podporný klíč.

Dále v § 14. stanov určuje se, by podpora spolková počítána byla dle velikosti placeného příspěvku a dle doby členství, a to se fakticky děje jak u duchovních správců, tak u katechetů. S tím toliko rozdíl, že kněžím kurátním čítá se jedna třetina, katechetům jedna čtvrtina, a to na základě toho závažného důvodu vstupování do pense. Někakého odporu se stanovami zde naprosto není.

§ 3. rozeznává členy zakládající a členy přispívající. *Ustanovení o katechetech jest jen doplnění stanov,* které nestojí v žádném odporu se stanovami, ježto nikde není zakázáno, že by se tak státi nemělo, když okolnosti nastalé takové doplnění přímo vyžadují.

Že pak valná hromada 9. května 1894 dala členům katechetům *před touto valnou hromadou přistoupiuším* stejný nárok na podporu spolkovou, jako členům z duchovní správy, to ovšem následní valné hromady respektují a neběrou zpět, co jednou dáno bylo. Zato však tím pevněji, a řekl bych přímo úzkostlivěji musí udržovati toto datum 9./5. 1894, a to tím více, že katecheti již před válkou usilovali o to, aby jejich služební doba snížena byla z 35 roků na 30 let. Jakmile se to stane, bude vstupování jejich do pense ještě četrťší než při službě 35leté, neboť 58. roku životního dožije jich více než 63. roku, a podpory spolkové budou u nich o celé pětileté déle trvati, čímž nároky členů katechetů na pokladnu

spolkovou zase mnohem více se zvýší než při službě 35leté.

To by se nedalo vyrovnati sebe čtenějším přístupováním katechetů ke Spolku sv. Josefa, neboť jestliže příspěvek členský jest nepoměrně malý k očekávané podpoře, pak ten nedostatek čteným přístupováním nikterak se nezmenšuje, nýbrž přímo zvětšuje. Mezi příspěvkem a mezi očekávanou podporou musí býti správný poměr, tak aby z příspěvků členů přispívajících i těch, kteří v aktivitě zemrou, a z úroků z příspěvků těch plynoucích, tvořily se podpory žádoucí pro ty členy, kteří do pense vstupují, buďsi následkem invalidity aneb po dokonané službě církevní. Tento správný poměr mezi příspěvkem a očekávanou podporou nelze žádnou jinou cestou ani pravděpodobně stanoviti, než jedině výpočtem pojistné technickým a to na základě spolkových tabulek o invalidě členů činných a o úmrtnosti jak členů činných, tak deficičních.

Katecheti jsou a budou vždy vítáni ve Spolku sv. Josefa. Avšak dle uvedeního jest to jedině možno na základě zvláštního klíče podpůrného, při kterém musí býti vzat zřetel na vstupování do pense, jaké jest u katechetů dle jejich služební doby. Mohou však býti ubezpečeni, že Spolek sv. Josefa zachová se k nim nejen spravedlivě, nýbrž přímo blahovonně, že jim vždy bude skýtatí o něco více, než co pojistný výpočet stanoví, o takové něco, jaké ve Spolku sv. Josefa připouští a připouští budou dary a odkazy spolkových dobrodinců a členů zakládajících.

SMĚS.

Příští dvojčíslo »Vychovatele« vyjde až 1 srpna.

Projev českého učitelstva. »Věstník organ. učitelstva« přináší v čele čísla z 15. června následující projev: »České veřejnosti! České učitelstvo s upřímnou radostí vítá červánky nové doby, které skýtají naději, že uvolněn bude plodný a ničím nerušený vývoj českého školství a to v duchu slavné minulosti českého národa i v duchu současných osvobozujících ideí, které proudí vším obrozujícím se světem. S důvěrou pohlíží na počínání sjednoceného českého poselstva na říšské radě, které usiluje o dosažení toho, co tak krásně vytkla duše českého národa — naši čeští spisovatelé.«

Budoucnost českého školství. »Věstník organ. učitelstva« v témže čísle píše o úkolech a rázu příští národní školy toto: »Škola rozhodně podříditi se musí novému obrozenskému proudu, a nepochybujeme, že podřídí se mu s účastí, která hluboce pochopí ducha nové doby. Nepochybujeme, že škola nové hnutí uvítá radostně, poněvadž v něm spatřovati musí svého spasitele, záruku lepší budoucnosti. Prožili jsme příliš mnoho tvrdých vlivů nepřízně. Škola každé chvíle byla mičem, kterým hrálo se o jiné zájmy, než jsou ty, jimž jest určena. Škola zakusila bohatou měrou všeho toho, co nazývá se zpozdilostí lidskou. Škola zakusila vrchovatou měrou oněch systémů, které ubíjely jejího lepšího ducha a činily z ní nevolnici snah a směrů neoprávněných. Neměla by tudíž v sobě ani jiskry života schopných sil, kdyby nevitála hnutí, kterým i ona osvobozena bude jedné chvíle z oněch pout, která byla tak nedůstojna jejího poslání. Určitěji řečeno, je to zejména česká škola, která za nového hnutí volněji si oddechuje, poněvadž vycití, že obrozené cíle a zušlechtněné prostředky vnesou do jejich síní zdravý, čerstvý vzduch, zanesou sem ujasněnější názory a pevnější smysl pro pěstění opravdového českého charakteru. Česká škola první z prvních tuší, že již svítá, a že objeví-li se ještě mračna reakce, že musí vanem silné doby zmizeti zasloužené a záhy. Jsme na hranicích nové epochy dějinné, jedné z těch největších, které zaznamenává historie světová. Učinme se důstojnými těch, kdož na těchto hranicích stojí uchvácení svatým zápalem a pevní v odhodlání do nové doby vykročiti s jasným duchem a nezlomnou vůlí pro obrodnou práci.

K zlepšení hmotných poměrů učitelstva. Zemská správní komise král. Českého učinila ve schůzi, konané dne 9. června 1917 za předsednictví hr. Vojt. Schönborna jednomyslně usnesení, aby vzhledem k nynějším drahotným poměrům bylo poskytnuto učitelstvu obecných a měštanských škol v král. Českém od 1. července 1917 až do konce tohoto kalendářního roku další zvýšení příjmu a to tímto způsobem: 1. Učitelstvu budeť poskytnuty mimořádné aktivní přídatky ve výši, navržené v § 38. osnovy zákona o platech učitelských; při tom však budež oněm osobám učitelským, které jsou účastny těchto mimořádných aktivních přídatků, snížena pro tutéž dobu mimořádná

drahotní výpomoc, povolená zemskou správní komisí pro letošní rok, na polovici; 2. zvláštní mimořádné přídavky, přiznané od 1. ledna 1916 (tak zv. poslední devítina), sluší od 1. července 1917 započítavati do základny pro výpočet zlepšení zaopatřovacích požitků; 3. otázka vpočtení aktivních přídavků do výslužného ponechává se pozdější úvaze, poněvadž při tom bude nutno přihlížeti též k otázce úpravy pensijních příspěvků učitelstva; 4. definitivním učitelkám ženských ručních prací zvyšují se kromě přiznání aktivních přídavků mimořádné a zvláštní přídavky. Mimo to se jim zvyšuje cestné na výši cestného, určeného za příčinou udílení náboženského vyučování; 5. konečně se zvyšují odměny vedlejších učitelů (anglické a francouzské řeči) poskytnutím přiměřených přídavků. — Rovněž byly přiměřeně zvýšeny poskytnutím přídatků odměny, náležející učitelům náboženství za odměnu ustanoveným, světským učitelům za udílení náboženského vyučování, jakož i duchovním správcům za vyučování náboženství ve vyšších i nižších třídách. Současně byla vzata v úvahu související s tímto usnesením otázka úhrady.

Církevní dějiny pro školy střední od prof. Š. Pokoje počátkem školního roku 1917-18 budou v dostatečném počtu na skladě u c. k. školního knihoskladu a Praze. Ředitelství knihoskladu přispěsem ze dne 15. června 1917 č. 1139 prohlásilo, že tiskne nezměněné druhé vydání, aby byla zásoba výtisťů pro ten případ, že by pro mimořádné poměry třetí vydání včas vyjít nemohlo.

Slavnostní ukončení školního roku. Jak krásné a povznášející bývaly kdysi na školách slavnosti při ukončení školního roku! Po závěrečných školních službách Božích, v slavnostně ozdobené školní síni, za přítomnosti všech učitelských sil, konávala se slavnost, které býval přítomen i člen místní školní rady a mnozí rodičové. O slavnost tu zajímala se celá obec pro mládež, která tu skládala účty z uplynulé doby práce školní. A při slavnosti zpívány písně, přednášeny básně, rozdávány odměny, které po celý rok, ba po celý život byly chloubou. Zvláštní promluvou byli zejména žáci do života vstupující napomenuti a mnohé rady jim dány. Na mnohých školách bývaly i výstavy žákovských prací. Tak asi líčí dopisovatel vídeň. »Korrespondenz-Blattu für den katholischen Klerus Österreichs«

1917, čís. 11 (10. června) tyto slavnosti. Do starší doby zachází v »Kapitolkách o zapadlých věcech« v »Osvětě« 1917 (květen) Jan Šfránek, jenž píše, že *při veřejných zkouškách za doby církevního dozoru* byla účastna celá rodina a měla na nich také veliký zájem a to ve prospěch dítek. Odměny a pochvaly žáků, zvláště však proslovy vikáře k rodičům po zkoušce »měly velikou moc výchovnou; posuzoval tu, jakou váhu rodiče kladou na vzdělání dítek, jak je do školy posílají, jak je doma vedou k životu mravnému, učí je zbožnosti, poslušnosti, pracovitosti, nezištnosti. Nešetřil pochvalou, kde byla na místě. Srdečná a láskou k lidu řízená jeho slova nikdy nevyzněla na prázdno.« Tak bývalo v dávné době a podobně ještě před lety. Ale jak zcela jinak je tomu dnes! *Je sice ještě závěrečná školní mše svatá, ale ti nebyvají přítomny již všechny děti*, protože již týden i čtrnácte dní napřed obdržely svá vysvědčení a rozjely se na prázdniny! Mnohé odešly do středních škol, kde školní rok dříve zakončen a konány po jeho zakončení přijímací zkoušky; a je-li žák přijat na školu střední, nač by ještě docházel do obecné nebo měšťanské? Jiné dítky předčasně odjely a vysvědčení se za nimi pošle. Rozloučení s učitelem, který se po celý rok namáhal, se spolužáky, poděkování Pánu Bohu se vždy více zanedbává a podceňuje; rodičové čím dál tím více přestávají mít zájem o školu. Vděk k učitelům u dětí i rodičů úplně zanikl! — Š —

Školní mše sv. ve všední dny, jak píše ve vídeňském »Korrespondenz Blatt« (čís. 11.) Dr. S., letos již po druhé byly podrobeny existenční zkoušce zavedením tak zv. letního času. Nejsou to již školní mše sv., poněvadž žáci na mše sv. nechodí. Jest obava, že tyto mše sv. úplně zaniknou! — Š —

Dr. Bedřich V. Foerstr, profesor na universitě v Mnichově otiskl v 5. čísle mnichovských »Katechetische Blätter« velmi pozoruhodný článek o nastávajících úkolech náboženské výchovy. — Š —

Němečtí učitelé pro svolání sněmu království Českého. Sjezd německých učitelů, konaný ku konci května v Praze, schválil resoluci, ve které prohlašuje, že učitelstvo očekává od vlády odstranění neústavních poměrů v Čechách, a svolání zemského sněmu, zvoleného na základě všeobecného práva hlasovacího. — Š —

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Panům knihkupcům slevujeme 25 procenta. Vychovatel se jim dává toliko za hotové. Alumům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zaslá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetají a ne- frank. Rukopisy prohlav. list, zprávy časové, knihy a časop. zaslány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchovské, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. V. Jolinek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchovské 692.

Stát a náboženství. — Psychologie moderní pochybovačnosti náboženské. — Z dějin české katechetiky. — Junobranecké hnutí. Farář a dozor na náboženské vyučování v osadě. — Směs.

Stát a náboženství.

(Podává EM. ŽÁK.)

Jako ze snahy zbaviti mravouku základů náboženských povstaly pokusy o tak zv. laickou morálku a »volnou školu«, tak z téže snahy zbaviti stát povinností a ohledů k církvi zbudována byla t. zv. státoobčanská výchova. Stát má ve svých školách vychovávatí dobré a poctivé občany, vědomé a ochotné plnitele svých občanských povinností. Do jich náboženství jemu prý není praniceho.

Popud ke zvláštní státoobčanské výchově vyšel i tuto z Francie. Lidská společnost a její mravní řád má býti postaven právě jenom na lidstvo samo. Förster ve svém díle: »Staatsbürgerliche Erziehung« o této snaze správně poznamenává: »Jest to osudný klam, který má původ v nedostatečné znalosti lidské povahy, jestli kdo věří, že opravdovou loyálnost oproti státu, uskutku hluboko založenou státoobčanskou svědomitost možno založiti na pouhém vědomí politickém, na přirozených dobrých náklonnostech člověka a jich socialně-etrickém rozničení. Ohromná moc a tíha sobectví, převládající skutečnost hmatatelných prospěchů může býti překonána jenom »onou říší, která není z tohoto světa. Protisociální a protistátní samolásku, zatvrzelost vlastní vůle, daemonickou moc zlata, řádění rozpoutaných vášní — vše to může zdolati jediná duchovní síla křesťanství.«

Každá státoobčanská výchova, která nemá základ v kultuře náboženské a ji není, abychoť tak řekli, posvěcena, je zbudována v oblacích. »Je sportem nezaměstnaných hlav, je klamem a snem bez utvářející politické síly« (Förster.)

Již z těchto slov, založených na skutečné znalosti lidské duše a poměrů občanských doma i v cizině, je patrné, jaký význam přikládá Förster náboženství a církvi ve výchově řádných občanů. —

Trochu rozhledu po dějinách také nám ukazuje pravdivost těchto názorů Spartané, Řekové, Římané a všichni národové východní, dávno již vyhynutí, stáli na vrcholu své síly, moci a slávy právě tehdy, když náboženské ideály byly kuasem všeho státoobčanského smýšlení a citění. A jakmile smutnou zásluhou filosofů a španým příkladem shůry začala se šíiti náboženská skepse, vlažnost a její

poslední důsledek, nevěra, začal v národě onen rozkladný pochod, který končil jeho úpadkem a zkázou.

Když Bismarck ve svém kyrysnickém stejnokroji projel německo-francouzským bojištěm, psal v jednom ze svých listů takto: »Naši lidé jsou k zulibání; každý je tak statečný, klidný, poslušný, umravený, s prázdným žaludkem, vlhkým lůžkem, při nedostatečném spánku, s odpadávajícími podešvemi, ke každému druhu laskavý. Je to zajisté onen *hluboký fond bázně Boží*, jenž je v duši každého prostého vojína a který to působí. Jinak by toho nikdo nevydržel.«

Že náboženství je základem všeho státoobčanského smýšlení a citění, toho ovšem některé hlavy, plné fantastických ilusí nechťi viděti. Ale i ten *rozklad všeho státoobčanského smýšlení* a pospolitosti, který dnes za frontou v tak příšerném světle na nejednom místě se objevuje ve formě lichvy, vydírání, v zlořečené spekulaci řetězových obchodů — do nichž se nyní dali nejen obchodníci, ale i spekulanti z oněch vyšších stavů neobchodnických finančníků a kdy každý při stole plném peněz, podoben hazardnímu hráči z Monte Carla, hledí se přizívit — nejlépe ukazuje, kam se řítí lidstvo, není-li jeho svědomí vychováno a normováno náboženstvím. Tyto zjevy by měly oněm snilkům o dostačitelnosti pouhé státoobčanské výchovy náležitě otevřít oči. Ti všichni upíři v lidské podobě cítí velmi dobře svoji pospolitost a závaznost k občanskému celku, vždyť bez ní by nemohli existovati. A kterak jí využívají?

Není z těchto zjevů nad slunce jasnějším, že státoobčanská výchova nezáleží v pouhém přizpůsobení se k sociálnímu žití, ale v *posílení osobního svědomí a charakteru* oproti tyranii vlastního sobectví a ziskuchtivosti, oproti strhujícímu špatnému příkladu celého okolí a každému opojení národnostního chauvi ismu. Ano pravý a hluboký patriotismus žádá nejednou rozhodný odpor a vzepření se kalným a dravým proudům doby, a nikoli pohodlně jim se přizpůsobení dle hesla: plouti vždy pohodlně po proudu a výt s vyjícími vlky. (Dokončení.)

Psychologie moderní pochybovačnosti náboženské.

Píše dr. JOSEF ČIHÁK.

(Pokračování.)

Není mi známo, zdali podobná studia dotazníková a statistická byla konána nebo se snad konají u nás ve směru náboženském.*) Osměluji se však zmíniti aspoň stručně o našich poměrech, pokud mé zkušenosti sahají. Jako katecheta obecných škol a pomocné, jako prefekt vysokoškolské studentské kolleje a jako katecheta školy střední, jakož i duch. rádce dívčích besídek, měl jsem příležitost pozorovati náboženský život naší mládeže a mám uchovány leckteré písemné poznámky. Nezkusil jsem dosud metody dotazníkové ve smyslu¹ Starbuckově nebo Weiglův, avšak nabyl jsem jistých zkušeností s »písemnými dotazy« ke mně, jež jsem připouštěl jednak u studentů, jednak v besídkách dospívající mládeže dívčí, škole odrostlé. Těž z ústních debat náboženských se studenty a studentkami různých škol mám nejednu zkušenost o náboženském stavu naší mlá-

*) Experimentální paedagogice a nábož. psychologii věnuje se nyní zvýšená pozornost v Rakousku i u nás. Srv. na př. Naši Dobu roč. XXV. a Hlídku roč. XXXV. (1917) str. 51—54.

deže. Myslím, že katecheti různých škol mají bohaté zkušenosti vlastní o této otázce, a doufám, že též jejich úsudek v podstatě bude se krýt s mým.

I u nás pozorujeme, jak tělesný a duševní vývoj dítěte má vliv na náboženský život jeho. Doba vývoje mezi 14.—18. rokem působí obrat v náboženském životě, avšak zpravidla ne náhlý. Skutečný vnitřní boj náboženský samostatně neobjevuje se často; za to však náboženská povrchnost a lhostejnost jest častá, a s ní ovšem i náboženská neurčitost a pochybnosti jsou obyčejným zjevem. Tento stav má svou příčinu spíše vnější než vnitřní. Málo najdeme lidí nábožensky skutečně založených a žijících, málo jest i u nás naprostých nevěrců, *veliká většina odnáší si do života náboženskou nejasnost, pochybovačnost, která pak přechází v povrchnost a náboženskou lhostejnost.*

Náboženský vývoj v letech puberty, zejména pochybovačnost a lhostejnost, jsou tedy skutečností. Dříve než přikročíme k vysvětlování této skutečnosti, všimněme si ještě, *co bývá předmětem náboženských pochybností.*

Tato otázka — jak ukazuje statistika — úzce souvisí s náboženským vyznáním a místním i časovým prostředím. Na př. Starbuck zjistil předmět pochybnosti: inspiraci a vážnost bible u 20%, božství Kristovo u 12%, tradiční zvyky a víru u 25%, Jsoucnost Boží u 5%, vlastnosti Boží u 5%, nesmrtelnost duše u 2%, život Kristův u 2%. Všechno bylo pochybným u 7%, neudalo předmět pochybnosti své 22%.

Podobně jest tomu u Pöhlmana. Hoffmann poznal jako hlavní předmět pochybností primát papežův a neomylnost církve, zvláště papežovu. Weigl shledal tyto předměty pochybnosti: Jsoucnost Boží (u 19 z odpovědí), vlastnosti Boží a sice: věčnost (8), spravedlnost (4), milosrdenství (5), prozřetelnost (5), spojení Boží všemohoucnosti a svatosti s možností hříchu (3), Nejsv. Trojice (4), stvoření světa podle biblické zprávy (13), Neposkvrněné Početí Panny Marie (11), vtělení Syna Božího (5), z mrtvýchvstání (4), Kristus v Eucharistii (12), nebe (21), peklo (27), očištec (29), samospasitelnost katol. církve (14), neomylnost papežova (9), učení církve o duši (5), svoboda vůle (4)), zázraky (7), učení o zpovědi (9), cena mešní obětí výkupné (11), působení svátostnin (14), pravidlo mravnosti absolutní (5).

U nás zjistíme podobný předmět pochybností jako u Němců, totiž hlavně neomylnost papežovu, odpustky, odsouzení Husovo, věčnost pekla, pohřbívání do země, přítomnost Kristovu v Eucharistii, nyní i prozřetelnost Boží.

Stojíme nyní před psychologickou otázkou, jak vysvětliti vznik, vývoj a následky náboženské moderní pochybovačnosti, jejíž rozšíření a předmět v hlavních rysech jsme právě poznali. Pokusíme se o odpověď na tuto otázku v následujícím odstavci.

II. Psychologický výklad moderní pochybovačnosti náboženské.

Proč tak mnohý člověk ztrácí během svého duševního vývoje víru, nebo aspoň stává se lhostejným s pochybností na dně své duše? Spočívá příčina tohoto stavu v obsahu víry, nebo spíše v moderní duši jednotlivcově? Odvádí od víry snad nemožnost žíti mravně podle víry, či nelze snad náboženských pravd srovnati s moderní kulturou? Či snad náboženský boj, pochybování a vnitřní náboženské vítězství, nebo pád jsou nutným požadavkem moderního vývoje duševního? Odkud pak čerpají jiní sílu a věrnost k náboženskému životu? To jsou otázky velmi důležité a odpověď ne tak snadná. Proberme stručně tyto otázky.

Jest zdrojem pochybností sám obsah náboženských pravd? Člověk jest bytostí rozumnou, jenž nejde světem bez myšlenek a citů, nýbrž v přírodě poznává první příčinu všeho i sebe samého, Boha a po něm přirozeně touží. Než jak těžko z pouhé stopy — jakou jest celý vesmír — poznati velikost, krásu a vůli jejího původce, Boha! A hle, Tvůrce projevil se více, oznámil svou vůli skrze své vyvolené; ano učiněn jest podobným člověku, vtělil se, aby lidstvo věčným pravdám naučil, ukázal ideál mravního života a nadpřirozenou milostí uschoptil k životu náboženského štěstí a mravní sebekázně. A toto dílo vtěleného Boha teprve dnes by se stalo nepravdivým, pochybným, nemožným?

Zajisté nikoliv. Obsah náboženský zůstává a zůstane nezměněn; v něm Bůh povznáší k Sobě člověka a jeho přirozené schopnosti obohacuje nadpřirozeným zjevením a milostí. *Nevěra a pochybnost nemůže prýštliti z náboženských pravd*, nýbrž příčina její musí býti v člověku

Jest touto subjektivní příčinou *slabost vůle žiti mravně a nábožensky*? Svrchu uvedená dotazníková statistika a zkušenost dějin i naše denní, bohužel, potvrzuje, že podkladem pochybností a nevěry často bývá mravní slabost. Dovedeme si představit psychický vývoj tohoto zjevu. Pochybnost se počne nedůvěrou v možnost zachování příkazů víry. Nedůvěra stoupá s potížemi, které se staví v cestu životu podle víry; krok za krokem pokračuje pochybnost. Jestliže zákona Božího nelze vyplniti, žádá tedy od člověka více než možno, jest tedy neoprávněný, proto nemůže býti takový zákon od Boha. A ostatně kdož ví, je-li Bůh takový, jak se mi představuje? Kdo ví, zdali vůbec Bůh existuje? Či nemohou míti pravdu i jiní, kdož si Boha jinak představují nebo v něho vůbec nevěří? Možné to jest, to mi stačí. Pochybují, že Bůh by byl, nebo tak prísrný, a proto budu žiti svým životem a o Boha se nestarám. *Slabost mravního života a smyslnost jsou jistě vždy vhodnou půdou pro náboženskou pochybovačnost*, avšak bylo by nesprávné a nespravedlivé, kdybychom přeháněli a chtěli vždy náboženskou pochybnost uváděti ve spojení s mrav. i pokleslosti. Nejsou lidé i čistých mravů zmitání pochybnostmi?

(Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Zkušenost ukázala, že nebylo třeba předsudků, a po zkušenostech povstávaly nářky a stesky na všech stranách. Dnes všeobecný úsudek o »Rakouském« katechismu je znám: může býti vodítkem pro postup vyučování katechetovi, ale ne knihou učebnou pro děti školní a knihou opakovací pro dospělé, protože je příliš těžký, příliš obsažný. Všechna chvála, jak dogmaticky je dokonale zpracován, ale pro — inteligenta, ne však pro sedmileté, osmileté dítě!

Zatím kardinál arcibiskup Pražský, Frant. de P. Schönborn svěřil spisovateli a faraři v Karlíně *Františku Pohunkovi* (nar. 1846), bývalému redaktoru »Vychovatele« (v l. 1891—1896) velmi důležitou práci: nový německý katechismus přeložiti do českého jazyka. Pohunek učinil tak jadrně a dobře česky (Trojanus v »Čechu« 1915 čís. 197). Českému vydání dostalo se ministerského schválení výnosem ze dne 6. července 1898 čís. 15.843 a nařízením konsistoře ze dne

19. srpna 1898 počátkem školního roku 1898—9 postupně zaveden. Zároveň v „Ordin. Listě“ vyšla »Instrukce ku zavedení nového katechismu«, kde mezi jiným se praví: »Proto budou (biskupové) jako při prvním pořizování katechismu, tak také při jeho novém vydání, mělo-li by se co změnit, vždy »collatis consiliis« postupovati. Rovněž budou se, jak se nyní přidržují normálních výtisků, tak také v budoucnosti vždy společně stanoveného textu, po případě jeho překladů, jež biskupové schválí, držeti a toho dbáti, by katechismy jednoho a téhož obvodu jazykového netoliko textem, nýbrž i v ostatním: v literách, počtu stran, vazbě, ceně kupní navzájem se shodovaly. Proto nesmí, právě v zájmu úplné jednotnosti, žádný soukromník libovolně na nich co měnit, třeba se ovšem nepopíralo, že nový katechismus v nejednom směru opravitelný jest: mělit ti, kdož jej sestavovali, také ruce svázané.« (Or. l. 1898. str. 54.) Třeba tedy katechismus nevyhovoval, mnoho na něm měnit nelze.

Vilém Pichler ve své knize: »*Unser Religionsunterricht. Seine Mängel und deren Ursachen*« (Videň 1907) podrobuje náš katechismus neúprosné kritice (str. 5.—35.) a praví, že zesnulý biskup Brynych jenom velice nerad ve své diecési nový katechismus zaváděl, a uvádí z »Instrukce o katechismu a Oltáři«: »Když Oltář již vyšel vydán katechismus z usnesení většiny episkopátu předlitavského. Přirozeno, že se stálo o to, aby diecése naše nebyla snad jedinou výjimkou. Tomuto — co se týká jednoty, ne bezdůvodnému přání, vychází se vstříc do té míry, že bude zmíněný katechismus i naší úřední neb oficiální učebnicí. Tato i naše úřední učebnice nemusí se a nemůže se zavésti ihned. Nedovolují tomu prostředky rodičů a poměry osad. Čeho se tedy dnes užívá k vyučování, může se podržeti tak dlouho, jak poměry velí a jak nutno a prospěšno jest.« (Pichler l. c. 32. srov. zvláštní otisk »Instrukce« z r. 1899, str. 7. a 8.) Pichler chválí, že i v »normální učební osnově pro vyučování náboženství ve školách diecése Královéhradecké z roku 1905« se nařizuje (N. E. 10.230): »Katecheta nebude požadovati všech výměrů, které uvádí katechismus. Jest volno dlouhé výměry zkrátiti dle »Oltáře«. Děti buďtež vedeny, aby ovšem šetříce dogmatické přesnosti, vyjadřovaly se samostatně a příklady věc vysvětlovaly. To zvláště se doporučuje při výkladu přikázání Božích a církevních, při křesťanské spravedlnosti a p. Nauka o církvi, obcování svatých a o oběti budiž podávána duchem »Oltáře« (Pichler l. c. 33.; srovnej: Norm. osnova diec. Kr. Hr. ze dne 1. září 1905: Připomenutí povšechná, sub 2. a 5.). Pichler dospívá k úsudku, že tímto katechismem vzniká církvi velká škoda, protože se jím ulévá do duší dětských nechuť k náboženskému vyučování a k samému náboženství (l. c. 33.).

Roku 1907, na schůzi spolku katol. učitelů náboženství škol středních, ve Vidni 11. února, podal prof. Jos. Bühl ze Stříbra návrh, aby požádán byl episkopát za odstranění velkého katechismu ze středních škol a zavedení jiné učebnice. Na radu světicho biskupa Marschalla, který poukázal na momentální bezúspěšnost eventuálně přijatého návrhu, upuštěno od projednání návrhu.

Nářky a stesky na katechismus se množily; v diecésích jihoslovanských (Dubrovnik, Split) nejdříve upuštěno od jednotného katechismu Rakouského a do obecných škol opět zaveden Deharbeův katechismus (roku 1911). Účastníci katechetského kursu v Krakově, v listopadu 1913, podali episkopátu odůvodněnou prosbu o vydání nového katechismu, a na všech stranách činěny pokusy o sestavení nového katechismu, neb aspoň o jeho upravení a zjednodušení. Roku

1913 vyšel ve Vídni u H. Kirsche: »*Kathol. Katechismus für Kinder, bearbeitet von Simplex.*«*) Katechismus ten vydaný jen na zkoušku má »imprimatur« textu od ordinariátu v Tarnově.

U nás při »*Spolku katechetů v král. Českém*« utvořila se zvláštní *komise katechismová*. Výsledky její práce otiskovány ve »Věstniku katechetském« (příloha »Vychovatele«) a roku 1913 vydán »*Katechismus náboženství katolického pro školy obecné*« (Praha-Unie) a rozeslán všem členům spolku. Na Moravě ve »*Věstniku jednoty duchovenstva diecese Brněnské*« otištěny byly ukázky zpracování katechismu, jak navrhl prof. *Vladimír Hornof* (roč. III.), katecheta *Ludvík Vrána* (roč. II. a III.), farář *Gryc* a kooperátor *Rozmahel* roč. (VI.—VIII).

Ústřední orgán rakouských německých katechetů »*Christlich-paedagogische Blätter*«, přinášeje v čís. 6. roku 1908 zprávu, že episkopát Bavorský se usnesl katechismus Deharbe-Lindenův ve všech diecích Bavorska zavésti prozatímne na zkoušku, poznamenává, »že by i Rakousko stejně jako severní Německo k akci se mohlo připojit, a že by při tom Rakousko na svém katechismu ničeho se nevzdalo, leč jen věci, které se všeobecně pocítují jako vady.« (Pokračování.)

Junobranecké hnutí.

(Píše prof. Dr. LUBOMÍR PETR.)

(Pokračování.)

Všecko přepínání tělesné výchovy jest i s hlediska tělesné hygieny naprosto nesprávné. Zdraví těla závisí více na zdraví duše než materialisté tělesné kultury tuší. *Bez pevného názoru světového jest všechna síla svalů bezcenná, a bez mravné zdatnosti nemá tělesná zdatnost mládeže spolehlivého podkladu.* Zda nejsilnější podněty k náležitému šetření těla nevycházejí právě jen z řádně rozvitého svědomí? Tělesná výchova nesmí tudíž býti pěstěna s hlediska materialistického pojetí; dali jsme si beztak již materialismus a egoismus anglického sportovníctví nad vlastní tradice přilíši přes hlavu přerůstí.

Měli bychom si zase od všeho upřílišněného sportismu vrátiti k duchu našeho tělocviku, jak jej měl na mysli *Jahn a Friesen* (a u nás Tyrš a Fügner). Právě zde jest psychický výcvik zřetelně mravným cílům podřizován a jimi prostupován. Správně dí *W. Classen* ve své knize »*Kázeň a svoboda*«, že sport uznává jen úspěch jednotlivcův nebo družstva za nejvyšší cíl a že jest typickým projevem manchestrovského ducha s krásným heslem »Každý pro sebe a ďas vezmi posledního« Ve hře turnéřsky (u nás sokolsky) pěstěné *nezáleží na tom, kdo zvítězí, nýbrž na tom, aby obě strany hrály co nejsprávněji*, neboť jen tehdy, rozvíjeli každá strana náležitou obratnost, poskytuje druhé straně příležitost vyvíjeti se. Není pochyby, že jen duch tohoto tělocviku a nikoli upřílišněné sportovníctví jest správnou přípravou našeho vojska. »K rafinované samolibosti vychovávají sportovníci selhávají i ve svízelných skutečné války, kde platí jen nejkrájněji svědomité plnění povinnosti.«

*) V článku »Pius X. — příznivec katechetů«, »Vychovatel« XXX. str. 134, podán obsah tohoto katechismu a líčeny snahy o úpravu katechismu.

Hlavní příčina sklonu k přepínání v oboru tělesné výchovy spočívá zajisté *v povrchním a nepsychologickém domnění, že právě tato tělesná uplatňování a otužování jsou vlastní školou mužnosti.*

Již *Aristoteles* potíral tento mylný názor, vysloviv se proti jednostranné metodě spartánské výchovy charakteru: »Hrubá a nevytříbená duše bude k veliké odvaze méně způsobilá než duše jemná, jež vychovávána byla k tomu, aby vždy měla zřetel k pocitům studu a cti.« Zcela jistě přispívá tělesná výchova k tomu, aby mladí lidé, zvláště v letech pohlavního dospívání, otužili se vůči sobě samým — ale jen jako podřízený prostředek v rámci hloub pronikajícího oživení ústředních sil charakteru. Bez tohoto prohloubení ryze fyzického ideálu mužnosti uvázne člověk v onom naprosto *vnějším heroismu, jenž jest velmi slučitelný s vnitřní zbabělostí a slabostí.*

Ve skutečného muže vyzrává mladík jen tehdy, dověděl-li se zhostiti sobeckosti, nezřízených žádostí a společenské libivosti. Toto trojí ovládní vrozené mu přirozenosti osvobodí ho od tří hlavních zdrojů nemůžné slabosti: zápas se sobeckostí a samolibostí (ku př. zvykne-li záhy domácím rodinným službám) zapuzuje bázeň o vlastní Já, nejhlubší příčinu vši zbabělosti a bezcharakternosti. Zápas se žádostivostí pozvedá se proti každému způsobu tělesného nevolnictví, nejsmutnějšího opaku muže sebe ovládajícího. Zápas se společenskou libivostí táhne do pole proti marnivosti, chlubitosti, bázni z lidí a proti oné tajemné, povahu kazící závislosti na cizím úsudku, s níž tolikrát setkáváme se u mužů, na venek velmi mužně vystupujících. To, co zoveme »prostomyslností« a co jest skutečným dokladem vítězství nezávislého charakteru nad společenskou libivostí, to jest také vlastní podstatou opravdové mužnosti.

K těmto vnitřním vítězstvím nedospíváme však pouhým tělesným otužováním. Naopak, v tomto nápadném a imponujícím vnějšku sportovního a vojenského vystupování spočívá pro nehotové mladé lidi zcela zvláštní pokušení, pokušení vnější silácké vychloubavosti. Opojení jsouce tímto vnějším vystupováním, nevidí skutečné své mužné nezralosti, nedostatku vyzkoušene samostatnosti, nezpůsobilosti býti oporou jiným, nedostatku pevnosti vůči svým žádostem. — A tak vznikají ony *nedozralé a nevyrovnané mužské typy*, jež všude snaží se vnější řízností nahraditi svůj nedostatek opravdové mužnosti. Slovem, *důkladné výchově charakteru mládeže a zvláště její výchově k mužnosti nic by nebylo nebezpečnější než ponechatí ve výchově mládeže příliš mnoho místa tělesné a technické výchově branné síly.*

Stačí přechísti si jen některé programy tělesné a vojenské výchovy, abychom připadli na otázku, zda žijeme v homérském věku a *zda několik tisíc let kulturního vývoje nemělo jiného výsledku než učiniti soustředěné úsilí národů o vzájemné vybijení jen nekonečně soustavnějším a rafinovanějším?* Kam to povede? Zda lidstvo takovýmto indiánským způsobem vychované, vkládající nadto do metodiky náhlých přepadů, obchvatů a zničení nepřítele tolik ducha a vědy, zda nebude tím spíš nakloněno, všechny spory národů tak urovnávat, *aby uplatnilo to, čemu se bylo tak namáhavě naučilo?* A jaký stav lidské kultury musí z toho vzejít?

Zastánci vojenského výcviku nebudtež ve svém právu zkracováni. Ale pro zachování moderního státu a všech jeho kulturních statků jest *výchova mládeže*

k duchu míru a dorozumění mnohem důležitější než výchova vojenská. Neboť ani nejbystřejší statík nebude s to, aby ve státě konstitučně spravovaném vykonával politiku míru, jestliže lid bude pouhou změtí válečných vášní a jestliže ani vzdělanci nebudou vychovávaní k civilisovaným způsobům, jimiž se protivy vyrovnávají, nýbrž žítí budou v představách vojenského sebeuplácňování. Vší silou musíme se tomu vzpírat, aby tento způsob výchovy mládeže byl ještě více do popředí posunován.

(Pokračování.)

Farář a dozor na náboženské vyučování v osadě.

Když jsme uveřejnili v čísle z 15. června t. r. pod titulem *»Chvályhodná horlivost«* zprávu, že několik mladších důst. p. farářů z předměstských farností u Prahy podalo nejdůst. ordinariátu žádost, aby jim bylo svěřeno vyučování náboženství ve školách jich farností, projevíli jsme upřímnou z toho radost, že součinnost jich s katechetou osady s'ane se pevnější, trvalá a intimnější.

Ale radost naše netrvala, bohužel, dlouho. Brzo totiž jsme poznali, že naše informace o jich kroku byla nesprávná. Dotyční důst. pánové, *duchovní správcové největších farností na pražské periferii*, nežádali totiž za to, aby ve škole mohli jako apoštolové sít náboženství do mladých duší rozlévat, ale aby byli nejdůst. ordinariátem ustanoveni *dozorci nad náboženským vyučováním ve škole. Inspektory katechetů.*

Bylo nám ovšem podivno, proč žádají za to, co samo sebou se rozumí a co jest podle jich úřadu první jich povinností, poněvadž jim to kanonické právo a snesení provinciální synody přímo ukládá vyučování mládeže, ale domnívali jsme se, že jako mimořádné poměry, rozlehlost a velká populace osady byly toho příčinou, že této své povinnosti dotyčné farní duchovenstvo bylo sprostěno, tak zase mimořádné poměry, vyvolané válkou a povoláním četných katechetů do služeb vojenských kurátů, oren jejich krok učinily by vysvětlitelným a zcela odůvodněným. Chtějí v mimořádně těžké době mimořádně těž napjati svoje síly.

A mylíli jsme se. Důst. pp. faráři žádají, aby v jich osadě *nikdo jiný nebyl náboženským školdozorcem, leč oni sami.*

Nejsou nám známy důvody, kterými svoji žádost opírali, ale není jistě těžko je uhadnouti. Mnohý z nich má farní ustanovovací dekret, v němž je výslovně psáno: *»Committimus tibi . . . accuratam ludimagistrorum et scholarum inspectionem et vigilantem, ne quid in eis nisi Catholicum doceatur, legatur, cantetur, oretur, attentionem.«*

Zde se zajisté zcela jasně a přesně mluví o tom, že místní farář je ve smyslu svých práv bezprostředním a přirozeným, abychom tak řekli, *»vi muneris sui«* náboženským dozorcem těch, kdo ve škole na jeho osadě působí.

Ale kdo nechytá se jediného slova, ale *chápe ducha* celého tohoto textu, pozná okamžitě z celé souvislosti citované věty, že *to vše ukládalo se farářům, dokud byly školy t. zv. farní, řízené církví, tedy před novými školními zákony z r. 1868.* Tehda platilo zajisté vše, co v řečených slovech obsaženo. Farář byl bezprostředně zodpovědným za ducha a řízení školy, učitel byl jeho pomoc-

níkem. A oni petenti za místa náboženských dozorců tolik jistě latinsky rozumějí, kdo že jsou míněni slovem: ludimagistri. Jistě ne jenom učitelé náboženství.

Kdo, chytaje se jediného slova »inspectio« chce z toho dovozovati, že je náboženským dozorcem, nemá prostě právního smyslu. Poněvadž nikoli slovo, ale celý kontext rozhoduje. Ba jsme skoro v pokušení se domnívati, že takový právník, jako tento, by dovedl z dřívějších církevních dekretů vyvoditi, že ještě dnes má farář právo v čas žní na pole jeti a odvézt si každý desátý mandel, protože kdysi platilo pro něho právo desátku. Jak by za dnešních časů taký »právník« pochodil, netřeba jistě vyličovati.

Kdo o tato slova se opíraje, myslí, že je svými farářskými právy přímým a snad nesaditelným náboženským školdozorcem, je prostě v právním omylu. Patrně to je i z toho, že *nynější formulář farářských dekretů řečených slov již nemá*, ale v duchu nynějších školních zákonů a ve smyslu právomoci biskupovy, který úřad náboženského dozorce může svěřiti tomu, koho důvěrou svou k tomu ustanoví, nyní v dekretu faráři prostě se ukládá: »Verbi Dei praedicatio et parvulorum institutio vigil sit cordi.«

Že *právo dozorské faráři jako duchovnímu správci v osadě nepřisluší*, můžeme též dokazati ze zvláštního výnosu nejduš. ordinariátu pražského, čís. 17.732. 1914, kde se výslovně pravi:

»Není správně, chce li si farář ve příčině škol i přes ustanovení zvláštního ordinariálního školdozorce náboženského podržeti práva a je vykonávati, nevykonáváje právům těm odpovídajících povinností: neboť je li mu at mravně at fysicky nemožno konati dotyčné povinnosti, nelze souditi jinak než že jest mu at fysicky at mravně nemožno vykonávati i s povinnostmi těmi spojená práva, a jako první část tohoto okruhu příkázána zvláštním učitelům náboženství, tak druhá jeho část přenesena na zvláštní náboženské školdozorce, jež Ordinariát jakožto vrchní úřad církevní v diecési ze své moci ustanovuje, kterážto právo že mu přisluší, jest nejen samozřejmo, nýbrž vidno to dokonce i z § 2. říšského zákona škol. z 25. května 1868, § 5. zákona z 14. května 1869 a ministr. vynes. z 28. června 1869 čís. 5705. A že tím netrpí ani Tridentinum (sess. XXIV cap. 4. de reform.), zřejmě z toho, že funkce ty a práva nepatří mezi t. zv. iura stricta parochialia; a i když a pokud vyučovací funkce a práva farářům přislušejí, nejde tu pouze o vyučování mládeže ve škole, nýbrž také o vyučování mládeže té, jakož i dospělých katechisováním při t. zv. křesťanských cvičeních a v tomto směru nepřenesena funkce ta, ba ani dozor na ni od biskupa na nikoho jiného, nýbrž uše ponecháno dpp. farářům.« (Ordinar. výnos čís. 17.732 r. 1914.)

Tento výnos kníž. arcib. ordinariátu nedočkavým pp. petentům jistě není neznám. A jestli se domnívají, že nyní pozbyl snad již platnosti, nebo dokonce snad není v duchu církevních zákonů, jsou zase na omylu. Byl pracován výborným kanonistou, vydán z vůle a v souhlasu ordinariátu, a jenom umíněnost a domýšlivost nechce se dáti poučiti a nechce uznati jeho naprostou legalnost a korektnost.

Více a obsírně o této záležitosti přinesl »Vychovatel« v 6. čísle r. 1915. Tam dotyčné pány poukazujeme. Bohužel, že ještě dnes jsou zjevy, kdy farář se

domnívá, že je: »Episcopus in sua parochia.« To je názor ven a ven klamný. Farář jest pouze: »*Capellanus sui episcopi*«, požívaje quoad forum externum pouze tolik práv, kolik mu jich svoji právomocí biskup udělil.

Ale vedle důvodů ryze právních jsou ještě důvody jiné, které mluví o tom, aby dozor nad vyučováním náboženství byl svěřen zkušeným, osvědčeným dlouholetým odborníkům, jímž v osadě nemusí býti právě farář.

Je potřeba zajisté tomu, kdo chce býti kvalifikován jako odborník ve věcech školských, *znalostí školních zákonů a výnosů, jichž počet stále roste. Je potřeba zkušeností vlastních, aby dozírající znal jak duše dítěte, tak také dovedl oceniti namáhavou a nesmírné množství trpělivosti vyžadující práci katechetovu.* A kde těchto nezbytných kvalifikací získali oni důst. pp. faráři, kteří snad 15, 20 let a snad ještě déle, do školy ni nohou nevčkročili? A stal-li se kterýsi z pp. farářů náboženským dozorcem ve své osadě, ač od počátku svého kaplanování, jak jsme byli informováni, vůbec *náboženství ve škole nikdy nevyučoval*, jistě stalo se to pouhým přehlédnutím této okolnosti u vyšší instance.

Škola ve svém nynějším zřízení je velice citlivá, a přátelský poměr mezi učitelstvem a duchovenstvem nikde není tak pevný, hluboký a upřímný, že by nějakou neobratností náboženského školdozorce na dlouhé časy nemohl býti porušen nebo navždy zničen. *I ke školdozorství je třeba zvláštní opatrnosti, jemných rukou a citlivých tykadél.* Úředními dotazy, podáními a vymáháním speciálních rozhodnutí často se věc nesprávi, ba naopak ony vedou nejednou k napjetí, kterého mohla býti škola a církev snadno ušetřena. —

A konečně: Obrátme poměr. Co by řekli důst. pp. faráři, kdyby některý, třeba dřívější farář, nyní na př. profesor náboženství, nabízel se církevním úřadům za vikáře toho či onoho distriktu? — Jistě by se divili, jak on, pracující v zcela jiném oboru, chce rozuměti záležitostem farním a troufá si býti vikářem. To platí i obráceně. I katecheté touží po tom, aby jich představeným byl ustanoven někdo, kdo se v jich práci důkladně vyzná. Kdo sám činnost jejich prodělal. — Že o školu se interesujícím duchovnímu správci po čase možno se vpraviti v ducha a řízení školy, jistě je pravda. Ale nebylo by stejně možným některému katechetovi vpraviti se v ducha a praxi farních úřadů a býti vikářem? Myslíme, že ve škole nepřichází z. dob našich zvláštních a spleitých případů méně, nežli ve praxi farní.

Slyšeli jsme též zvláštní ještě »důvod«, pro který prý se nedoporučuje, aby katecheta byl náboženským školdozorcem. Má totiž na své škole *přesný rozvrh hodin*, a pp. katecheti by tudíž mohli snadno věděti, kdy inspektor může a kdy nemůže k nim přijíti. Nemohl by je »překvapiti«. — Nesvědčí o valné noblesse smýšlení toho, kdo na tento »důvod« připadl. Náboženský školdozorce není přece nějaký detektiv, který podezřelé má snad překvapovati, a katecheti nejsou snad nějakí nepoctiví a nesvědomití pracovníci, kteří by si chtěli hovět a lenošit, když by byli jisti, že jich inspektor je zaměstnán. A ostatně nemá i *každý p. farář své »úřední hodiny«*. Jsou téměř na každé farni velikými písmeny na dveřích ohlášeny. A ty rovněž praví, kdy osadník může mluvit se svým farářem, neboť v prvé řadě proto jest tento úřad zván farním, že zde úřaduje farář.

Tolik považovali jsme za nutno znovu pověděti k otázce, zda farář je mocí svého úřadu bezprostředním dozorcem náboženského vyučování ve své škole. Venkovští páni faráři o ni se nezajímají. Sami pravidelně učí a jich dozorcem je vikář. Jenom někteří pp. faráři předměstí pražských se o ni interessují, a soudí

z některých analogických případů v minulosti, kdy jich předchůdci byli náboženskými školdozorci, že i jim tento úřad náleží. Oni jsou zástupcové církve v místní školní radě. Toto právo po zákonu jim náleží. Ať jen do školy často přijdou a dokáží, že o školu se zajímají, ať se s mládeží při náboženských cvičeních v chrámě hledí co nejlépe seznámiti, ať katechety podporují, a když tak se okáží přáteli školy, vliv na ducha školy sám jim spadne do klína. Ale jenom ať se nedomnívají, že katechety jsou jejich kaplany a oni jich »inspectores nati«. *Důvěru k tomuto úřadu u ordinariátu nezískají si žádostmi, právními důvody a konvencencemi, ale horlivostí a účinnou vlastní prací na poli katechetickém a snahou o náboženské vzdělání mládeže vůbec.*

SMĚS.

Příští číslo »Vychovatele« vyjde dne 1. září.

Nový český člověk. »Věstník« org - niso vaného učitelstva ve svém čísle z 29. června píše pod heslem: »Vychováváme nového českého člověka« mezi jiným toto:

»Nutno zajisté přiznati nesmírné posláni výchovné národnímu učitelstvu. Ono je povoláno k vznešené úloze tvořiti generaci ve smyslu naznačeném *mravně velikou*, chápající hluboce novou dobu, toužící po sloučení srdcí *všeho našeho lidu i lidstva celého* — po příští to betlemské hvězdy vykoupení jeho z duchovní a mravní bíd. Lesk této hvězdy spasné obejmě jednou všechny národy světa, vedle nichž *i národ český stane se jako jednotka rovnocenná, oceňovaná spravedlivě podle stupně svého duchovního obrození — jako nutný a důležitý pěvec nesmírného jich sboru, který bude pěti svůj part ve velkolepém koncertu, jehož vrcholným číslem stane se uchvacující hymna Bratrství a Lásky.*

Je třeba vyplnit hrozné, záhubné to býlí, které bylo hroblem českým v minulosti, ze srdcí našich lidí — býlí, z něhož bují všechna ostatní zloba mravní a nefestí! Toť první povinností národního učitelstva! Ale nejen vyplnit, leč zasévatí namísto něho sítě nové budoucnosti, pochopení, vzájemné lásky nádherné filosofie křesťanství, vyjádřené slovy: *»Miluj bližního svého jako sebe samého — «.* *Zakládejme říši lásky v našem českém světě!* Vedle vzdělání vědeckého podáveme lidu našemu také *mravní zásady* a vstěpujme je hluboko do duší jeho! Lid musíme pře-

svědčiti pevně o tom, že *člověk vzdělaný musí býti také mravní* a že jeden pojem bez druhého nesmí existovat. Ruku v ruce tyto dvě směrnice musí vytvořit nového českého člověka — pokrokového člověka ve směru *vědeckém i mravním*. Zvláště silně vědomí *zodpovědnosti* ze všech skutků musíme v lidu našem vypěstovati *do nejvyššího možného stupně!*

Když si odmyslíme zvučnou frasu, na něž celý článek je neobyčejně bohat, řekli bychom krátce, že našemu lidu je potřebí vštípit opravdovou, hlubokou, čínorodou křesťanskou viru. Nikoli filosofii, ale náboženstvím žili vždy národové. A jestli nastoupí jednou ve výchově na místo povzbuzující a nadšení vlévající víry chladná, vše analyzující filosofie, vykopá ona dřív či později hrob celému národu. Nadšení a trvalé energie, posvátné horlivosti je třeba, a nikoli nějaké stoické filosofie. Ani ta nezachránila klesající říši římskou. Nezachránil nás.

Svobodná katolická universita. V Solnohradě založen byl téměř před třiceti lety spolek ku založení a vydržování katolické university. Dle účetní zprávy z konce r. 1916 dostoupilo jmění spolku 5,166.946/78 K; zřízena vědecká knihovna čítající 50.000 svazků, sebrány a uspořádány bohaté sbírky přírodovědecké a zalkoupena vlastní budova. Vedle stávající theologické fakulty měla zatím zřízena býti fakulta právnická a filologicko-historická část fakulty filosofické. Nyni má býti však v Solnohradě zřízena šesta německá universita, které dá katolický universitní spolek své jmění do vinku! —š—

Světový katechismus a katechismus rakouský. Brněnská »Hlídka« (červen 1917, str. 381. a 382.) rozepisujíc se o připrav-

ných pracích ku vypracování jednotného, světového katechismu z nařízení papeže Benedikta XV., píše, že jedná se ne pouze o malý katechismus, jako na sněmu Vatikánském, nýbrž asi v tom rozsahu, jako jest jednotný katechismus italský, vydaný Piem X. koncem roku 1912 (má 433 otázek, náš rakouský 877). Ku konci píše: »Světový katechismus jest ovšem idealem pro světovou církev, ale je jisto, že *snahy o pokrok v otázce katechismu budou na dlouho vyloučeny*. Ale možno snad dořáti, že všechna horlivá reformní práce v tomto oboru za posledních let nevyní na prázdno a projeví se značnou měrou již v přípravné komisi tak důležitého díla. V tom ohledu snad můžeme nyní říci: díky Prozřetelnosti, že vatikánský sněm nemohl uskutečnit svého návrhu — Víme také, že jest nemožno, aby nový katechismus splnil všechna přání. Kolik hlav, tolik smyslů. A nejpřednější pracovníci v této otázce neshodli se dosud ani o nejzákladnějších zásadách, podle nichž by měl býti katechismus sestaven. Proto úkol komise bude jistě nejvyšší obtížný, a *dlouho potrvá, než se dočkáme hotového díla*. I když potom neuspokojí všech tužeb, přece aspoň *pro nás v Rakousku bude skutečným ulehčením a vysvobozením*, neboť jinak bylo by malo naděje, že bychom se v dohledné době zbavili nynějšího katechismu, jenž přece nijak není přízpůsoben našim zvláštním národním, společenským nebo časovým poměrům. Bude-li jeho duch, vtisknutý mu v době náboženských rozepří mezi katolíky a protestanty, nahrazen duchem pozitivně katolickým, nebude nám to jistě na škodu. A že bychom se kdy domohli svého původního, českého katechismu, zdá se nám zatím úplně vyloučeno. Vždyť i biblic. dějepravu stále ještě překládáme z němčiny!« —š—

Válečné čítanky pro české školy obecně došly nebyvalé pozornosti a kritiky. Dvorní rada *prof. dr. J. Goll v »Unionu«* v květnu a již v dubnu ve *»Venkově«* psal o nich. V *»Národě«* univer. prof. *Kamil Krofta* v čís. 9. počíná probírat i porovnávatí nové »válečné« vydání čítanek s vydáním starším a v *»Časopise katolického duchovenstva«* (číslo 3. a 4.) prof. *Jos. Kobosil* posuzuje tyto »zatímní« čítanky, které budou odstraněny ihned, jakmile nová komise zem. školní radou zřízená, sestaví nové. O pozornosti, kterou úřady státu věnovaly školním knihám, píše

K. Krofta v *»Národě«* čís. 9.: »Sotva kdy před tím naše školství docházelo takové pozornosti nadřízených úřadů státních, sotva kdy před tím s horlivostí tak naléhavou bylo usilováno o odstranění závad, které v něm úřady těmi byly odhaleny. Všechny české učebnice byly patřičně podrobeny nezvyklé důkladné přehlídce a některé školní knihy, před válkou úředně schválené a po léta nezávadně užívané, odstraněny ze škol, zajisté proto, poněvadž podle úsudku činitelů v tom oboru dnes rozhodujících nevyhovovaly náležitě potřebám a požadavkům doby.« — Mnoho dalo by se ve prospěch čítanek a potřeby žactva učiniti, kdyby nová komise byla složena tak a vedena byla takovými zásadami, aby přesně dbala § 1. říšského zákona školního a zafazovala do čítanek články v tom směru vyhovující. Ale bude-li a limine komise články směru nábožensko-mravní výchovu podporující omitati, budeme za čas opět tam, kde jsme byli před válkou. —š—

Poslední pomazání anebo pomazání nemocných? Ve *»Věstníku Jednoty katol. duchovních diecése brněnské«*, květen 1917, přimlouvá se *»Klemense«*, aby jako v Pichlerově *»Religionsbüchlein«* užívalo se názvu »pomazání nemocných«, což nezní tak »leďdově«, jako poslední pomazání. Vzhledem na lidskou slabost a přirozený strach před smrtí, záhodno by bylo víc a více užívati názvu pomazání nemocných, a věřící snadněji dali by se poučiti, že tato svátost ustanovena ne pouze pro umírající, nýbrž vůbec *pro nemocné*. Dokazuje, že název pomazání nemocných je původní! —š—

Ze statistiky. Dle vydaného právě *»Kalendáře učitelstva měšťanských škol českých 1918«*, o němž se tvrdívá, že má spolehlivá data o školství, je v 69 českých okresích na měšťanských školách 229 katechetů. Ze 64 inspektorů okresních je 37 odborných učitelů a ředitelů měšťanských škol, 23 profesorů a cvičných učitelů, 1 děkan (v Lounech) a 3 místa inspektorská jsou uprázdněna. —š—

Reforma školství v Anglii má být provedena ještě za valky. V návrhu příslušného zákona žádá se odstranění všech výjimek a nucené návštěvy školní pro děti do 14 let, zavedení závazné návštěvy školní pro mládež od 14 do 18 let, což bude mít za následek úplnou reformu středního školství, při níž použito bude v nejrozsáhlejší míře zásad specialisace. —š—

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půletně 3-50 k. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta. „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Organ

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatel“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a ne-frank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. VI. Jelinek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slaviček, Katecheta na Smíchově 992.

Stát a náboženství. — Psychologie moderní pochybovačnosti náboženské. — Z dějin české katechetiky. — Junobranecké hnutí. — Nová jednotná osnova. — Směs.

Stát a náboženství.

(Podává EM. ŽÁK.)

(Dokončení.)

Že přední sociologové již uznávají význam a důležitost náboženství pro stát, jest zjev potěšitelný. Pryč jsou ty časy, kdy *Comte* řekl, že věda doprovoďila náboženství za své hranice a poděkovala mu, prohláshujíc, že nehodlá víc reflektovati na jeho služby. Společnost lidská může žíti a pohromadě se udržeti jenom láskou, obětavostí, trpělivostí a snášelivostí. A pro tyto ctnosti jest jediná rodná a živná půda, a to je náboženství.

Ovšem to, co sociologové uznávají s hlediska prostého utilitarismu, šíří se dosud jenom jako vědecký poznatek sociologie. Platí pouze v teorii. V praxi a životě veřejném dosud nesvitá. Zde ještě panuje onen dávný názor, že stát dostačí se svými regulativními prostředky sám sobě a paragrafy zcela dobře nahradí náboženskou morálku.

A přece skutečnost a hlavně *přítomná doba ukazuje, jak nedostatečny jsou samy o sobě všechna státní nařízení a zákony, jestli svědomí lidí jsou otupělá a tvrdá*. Kdo sečte dnes všechny ony výnosy proti zdražování potravin, lichvě, proti řetězovému obchodu, nařízení o maximálních cenách, které jsou stanoveny téměř na všechny nezbytné prostředky výživy? A učinily přítrž krvavé, do nebe volající lichvě a zdražování potravin? Čím dál, tím více bují všechny tyto neřesti. Lichváři se zapracovali. Mají nové zkušenosti a novou rutinu. Dovedou lépe těžiti, než na počátku války, lépe nyní schovávat, lépe všechna daná nařízení obcházet.

Nesvědčí právě nynější těžké chvíle nejlépe o tom, že *»nil leges sine moribus?«* Nepomohou zákony, kde není vypěstěného svědomí a mravů. —

Förster, ukazuje na snahy kulturních filosofů postavit všchnu lidskou společnost na půdu laické etiky, takorba přesunouti lidskou společnost z náboženského základu na »realní základ života«, užívá o ní výrazného jména: *dog-*

matika saecularisace. A praví o ní toto: *»Po jednom či dvou desetiletích tato filosofie již dohospodáří a svět pozná, jak její zástupci stálým pohledem na ony bitevní cíle byli zdržováni poznati psychologické podmínky vší společenské kultury opravdu bez předpokladů, a jak povrchně o všech oněch sociálních základních problémech jednali jenom proto, aby náboženství a církvi nemusili ničeho přiznati.«* (S.aatsbü gerliche Erziehung, str. 198.)

Zde upozorňuje též autor na zajímavou knihu anglického sociologa Chatterton-Hilla, nyní profesora na universitě ženevské, který ve své knize *»The Sociological Value of Christianity«* ukazuje ryze se sociologického hlediska, kterak právě křesťanství svým učením podporuje nenahraditelným způsobem podmínky nejvyšší sociální kultury. A ve své knize: *»Individuum a stát«* hledí zcela všeobecně dokázati, že racionalismus není s to jednotlivce vybavit z vlastního já, jej socialisovati, ale že k tomu je dle tisíciletých zkušeností nevyhnutelně potřeba náboženského života, náboženské tradice a náboženské autority.

Stát jako spořádaná společnost lidí pod touž správou žádá společné nesení břemen, appelleje na vědomí pospolitosti, na vzájemnou lásku, na obětavost ve prospěch celku, na ochotnou pomoc jednotlivců mezi sebou. Žádnou z těchto povinností nelze si mysliti bez sebezapření a obětování sebe sama, svých duševních i hmotných statků. Ale těmto povinnostem nejlépe učí křesťanská víra.

Vezměte onen velikolepý obraz posledního soudu Kristova, jak jej líčí sv. evangelisté. Kristus právě za skutky obětavosti, za vykonané povinnosti oproti hladovým, nuzným, trpícím, tedy povinnosti eminentně sociální, slibuje království nebeské. *»Cožkoli jste učinili jednomu z nejmenších bratří mých, mně jste učinili,«* toť přikázání náboženské i sociální zároveň. Kristus naši obětavost zde na zemi slibuje odměniti radostí věčnou.

Není zde vysloven nejmocnější motiv ke konání dobrých skutků? Člověk obětuje se na prospěch bližního. Nezíská od něho vděku; nemůže též každý čekati uznání a pochvaly státu. Ale všechny tyto skutky jsou zapsány v knize tvého života. Vezmeš za ně odměnu svou. A tak zase vše, co konáš na prospěch bližního, konáš též k prospěchu svému. Vráti se to mnohonásobně tobě zpět.

Tak sociální povinnosti jsou dle učení Kristova cestou k Bohu. Ony jsou zakotveny v tvém svědomí, vypěstěném a normovaném náboženstvím. Velmi vystižně praví tu Förstier: *»Toto upevnění osobního svědomí oproti pohanské všemohoucnosti pouhé státní vůle bylo vždy největší kulturní prací křesťanského náboženství, ba též jeho největší čin pro hlubší mravní zdůvodnění státu samého. Křesťanské náboženství vychovalo člověka nejprve k neochvějné věrnosti vůči vlastnímu duchovnímu určení, učinilo jej v tom od státu naprosto neodvislým, a právě tím co nejvíce posílilo a upevnilo síly jeho charakteru vůči úlohám státního života samého.«*

Křesťanství svým učením pěstuje ctnosti eminentně společensko- a státo- tvorné. Lásku k bližnímu, pokoru, smířlivost, obětavost, trpělivost, pravdomluvnost, poctivost a t. d. Kde víra mizí, tam pohnutím vyprchávají tyto základní sociologické ctnosti a bují pýcha, sobectví, neústupnost, zřetelnost, samé nepravosti, jež společnost a stát rozrušují a boří. Krajní individualismus je zjev společenskoborný.

»Kristus řekl: Království mé není z tohoto světa. To neznamená, že tento svět má být přenechán Beelzebubovi, ale praví: »Nemůžete tento svět organi-

sovatí pouze prostředky tohoto světa. Potřebujete pravdy onoho života, abyste ovládali život tento, praví Förster.

Zákony světské mohou sice učit i ze společnosti fungující mechanismus, ale nikdy ne žijoucí organismus. Duši lidské společnosti a státu může dát jedině náboženství.

Psychologie moderní pochybovačnosti náboženské.

Píše dr. JOSEF ČIHÁK.

(Pokračování.)

Nejeden inteligent touží po náboženských ideálech dětství; avšak *důvody* *z* *umové, vědecké stavi se mu v cestu*, věda nesrovnává se mu s věrou. Buď žije v neklidu, pochybnostech, nebo krisi rozluští pohodlně, nestaraje se o víru, aneb konečně učiní ze sebe dvojího člověka a jako muž vědy nevěří, jako křesťan zapíraje své vědecké Credo.

Odpovídáme klidně v takovém případě: to jest nemožno, věda a víra jsou ses ry, které se nevylučují, nýbrž doplňují, jichž společný otec jest Bůh, původce víry i rozumu.

Ale — namítne se — což neby'o a *není konfliktů vědy a víry*? Zajisté byly — odpovídáme s tímž klidem — a jsou takové konflikty. *Ale nikoliv mezi jistě dokázanými výsledky vědy a správně a hluboce pojatou věrou, nýbrž jen mezi zdánlivě jistou vědou a povrchně vykládanou věrou.*

V poslední době mnoho pochybnosti způsobil extrémní darvinismus srovnávací dějny náboženské, historická kritika a j., což se považovalo za vědecké pravdy. A dnes vědecký názor dává opět za pravdu tvrzením theologie. Ovšem i náboženské pravdy vyžadují hlubšího a správného pochopení. Nadpřirozeným zjevením obchacuje Bůh obor lidského myšlení, avšak toto zjevení vyžaduje též vyšší niveau duševní, vnitřní duchovní život, který se nespokojí jen se hmotou a vnějškem. *Jen člověk vnitřního duchovního života dovede úspěšně přijmouti vznešené pravdy zjevené.* Takovému člověku na př. zázrak není věci nemožnou, nýbrž naopak důkazem pansívi ducha nad přírodou, projevem Božím.

Jako Židé ve svých pozemských žádostech tonouce, nechápali zázraků Kristových, podobně dnešní pochybovači bez vnitřní hloubky náboženské nechápou možnosti a průkaznosti zázraků. Rovněž nutno si uvědomiti správný smysl náboženských pravd a nedogmatizovati soukromých výkladů. Budiž tu vzpomenuo geocentrického názoru světového, pro který byl neprávem brán důkaz z Písma sv., klamně vyloženého. Podobně pojem inspirace Písem sv. během doby se vyjasnil. Nesmí se tudíž soukromý výklad zjevení Božího neústupně tvrditi, kde pozitivní věda ukazuje k výkladům jiným. Bůh učinil nám zjevení, ale v něm ponechal nám množství věcí k promyšlení, k dalším vývodům, k náboženské vědě. Věřící člověk s pokorou a láskou přijímá neproniknutelná tajemství víry, ale spolu s nadšením a modlitbou bádá o náboženských pravdách, aby vůli i rozumem s Bohem co nejvíce se spojil a v něm byl šťasten a spasen.

Není tedy příčina náboženské pochybovačnosti objektivní, t. j. v pravdách v.ry samé nebo i v spravedlivé vědě; nýbrž *tkví v subjektivním nepřirozeném stavu jednotlivců.* A tento subjektivní stav duševní řádně zjistiti, jeho původ a

vývoj prozkoumati a všestranně vysvětliti učinila svým úkolem moderní náboženská psychologie. Všimněme si na tomto místě předních zásad této nové vědy.

Moderní nábož. psychologie zabývá se náboženským duševním děním, nedbajíc objektivní kontesijní pravdivosti náboženských představ. Ona táže se pouze: jest zde náboženský děj, představa, cit? Odkud vznikla tato představa? Jaké změny se dostavily? Čím jsou podmíněny? Lze starovati jisté zákony a pravidelnosti náboženských vnitřních jevů? Toto vše zjišťuje methodami výše uvedenými.

Američtí psychologové a částečně i evropští vyznání nekatolických *vysvětlují náboženské jevy čistě pozitivisticky*, vylučující působení Boží milosti a odvolávající se na příčiny čistě přirozené, fysiologické nebo psychologické, zejména na t. zv. podvědomí. S tohoto stanoviska též považují náboženský boj za věc zcela přirozenou, ano nutnou pro tělesnou i duševní vyspělost člověka.

Naproti tomu katoličtí psychologové vidí v náboženském dění *výsledek nejen příčin přirozených, nýbrž i nadpřirozených*, Boží milosti a prozřetelnosti. Náboženské vnitřní bouře jsou jim věci nepřirozenou, rušivou ve vývoji člověka, a nikterak nutnou. Obojí názor jest ospravedlněn náboženskou konfesí svých stoupenců, a ukazuje, do jakých extrémů protestantismus zabředl.

Než slyšíme nyní odpovědi, získané výše popisovanými dotazníky; jaké byly příčiny pochybnosti a pevné víry, abychom si mohli učiniti povšechný obraz o příčinách moderní pochybovačnosti v letech vývoje, zejména u studentstva.

Všeobecně bylo zjištěno a stále se potvrzuje, že *první příležitosti pochybovačnosti jsou přechodná léta puberty*, ne ovšem v tom smyslu, že by sama sebou působila pochybnosti, nýbrž tím, že tvoří větší vhodnou disposici pro pochybnosti. Pochybnosti pak bývají přímo přivoděny vlivy jinými, zpravidla vnějšími. *Starbuck* na př. zaznamenává ve svém materiálu jako příčinu pochybnosti u 79% vlivy výchovy, u 15% přirozený vývoj, u 9% neštěstí, u 3% špatné. chování křesťanů. *Pöhlmann* vidí příčinu ztráty víry též v okolí žákově, píše: «Mládež našich vyšších žáků od 16 let slyší a ví o všem, co se ve světě děje, a nic lidského není jí cizím.» Souhlasí i *Hoffmann* s tímto názorem. Zajímavé příčiny uvádí i materiál *Weiglův*. U jmenovaných výše 18 kandidátů byly pochybnosti způsobeny takto: u 8 soudruhy, u 3 četbou, u 5 školou, u 1 špatným výsledkem zkoušky, ačkoliv se před ní mnoho modlil, u 1 myšlenkou, že sám musí vše zkusiti.

U dospělých objevily se Weiglovi tyto příčiny pochybností: u 34 soudruzi, u 31 škola a studium vůbec, u 6 umíněná povaha, u 5 četba, u 2 smutné zkušenosti životní, někteří neudali příčin a jiní nezažili pochybností. Tedy i zde se jeví hlavně vnější příčiny pochybností.

Totéž seznáme pokusem opačným, proč totiž zůstali mnozí pevně věrní své víře dětství. Weigl podává nám statistiku o tom v procentech takto: na 34·7% působili věřící rodiče (u 10·8% otcové, u 17·1% matky), u 2·8% scourozenci, u 19·5% příklad učitelův, u 20·3% příkladná síla přesvědčení kněží, u 34·3% okolí vůbec, u 6·8% laikové vyššího postavení, u 2·8% zbožná choť, u 1·3% vliv přátel. Mezi jinými příčinami byly uvedeny ještě: ministrování v kostele v mládí, dobré poučení, studium přírody, vhodná četba, přichylnost k životu milosti, úcta Matky Boží, modlitba za duše v očistci, úcta k andělu strážci, úcta

Srdce Páně a svatých, modlitba, duchovní cvičení, misie, strach před hříchem nevěry, nehody, pronásledování církve.

A jak by asi vypadala statistika u nás? Myslím, že v podstatě by se shodovala s uvedenou. Máme-li všechny tyto subjektivní příčiny na mysli, můžeme je rozříditi ve 2 skupiny, vnitřní a vnější. *Vnitřní příčiny spíše disponují k náboženským pochybnostem; vnější strhují.* Vnitřní příčinou jest jednak nedostatečný náboženský a vědecký základ, jednak přechodná léta pohlavní dospělosti; vnější příčiny můžeme rozeznávat se Sloeckem troji, a sice vliv osob, působení frázovitých hesel, časové názory. Jednotlivých těchto příčin nyní si všimneme podrobněji.

(Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Vyskytli se sice i obhájci katechismu Rakouského. Na př. *Dr. Al. Haytl*, katecheta v Linci, vydal brožuru: »Ein prüfender Blick in Deharbe-Lindens mitterleren Katechismus« (Linz 1908. 97 str.), která vyznívá v úsudek: »Náš rakouský katechismus jest mnohem lepší, než vychvalovaný Deharbe-Lindenův!«; a *Dr. Šimon Katschner* v »Literarischer Anzeiger« 1908 (str. 88.) varuje v podceňování rakouského katechismu — ale zdá se, že dlouhého trvání katechismus náš tak jak jest, již asi dlouho míti nebude.

V *katechetské sekci rakouské společnosti Lvovy*, 22. února 1915 bylo usneseno: »Katechetský spolek jest přesvědčen, že katechismus ve formě nynější nevyhovuje požadavkům náboženského vyučování. Při úpravě (zlepšování) katechismu budiž po příkladu jiných katechismů počet otázek a odpovědí aspoň na polovici zmenšen. Budiž dbáno, aby katechismus vyhovoval více praktickým potřebám života. Katechismus budiž více lidový a dětský.«

Dobře praví pilný pracovník katechetický, Vilém Pichler v »Christlich pädagogische Blätter« (1915 čís. 3.): Náš rakouský katechismus je zastaralý. Byl vypracován v letech 1887—1894, kdy katechetská věda byla málo pěstována, a od roku 1898, kdy vyšlo první vydání a počalo se ho užívat, nečinily se v něm žádné změny; otiskuje se vydání první, ač všechny jiné knihy učebné vycházejí ve zlepšeném vydání, a jiné katechismy byly zlepšovány a upravovány dle potřeby času a poznatků paedagogických. O úpravě katechismu dle potřeb časových a radikální změně v jeho uspořádání delší pojednání napsal katecheta *Jan Oliva* v Brněnské »Hlídce« 1916: »Nový způsob vyučovati katechismu« (seš. 1. až 7.). Jemu odpovídá a mnohé návrhy jeho za nepřijatelné prohlašuje a k diskusi*) vybízí *Frant. Valach*, katecheta v Moravské Ostravě, v článku: »K úpravě katechismu« v témž časopise (»Hlídka« 1916, čís. 11. a 12.)

Valach vytýká, že Oliva vychází ze stanoviska, že »důkladně a všestranně pravá katolická soustava nebyla provedena v žádném dosavadním katechismu,« jenž by byl tedy »oprávněně nositi název katolický katechismus v plném významu toho slova« (Hlídka str. 19). Redaktor »Hlídky« dr. P. Vychodil připojuje, nechťe do diskuse zasahovati, již uvedenou poznámku, v níž praví, že »nejpri-

*) Oba články zasluhují širší pozornosti v kruzích katechetských!

měřenější soustava se hledá, jelikož nižádná z dosavadních prý nevyhovuje,* a že »o soustavnosti nauky katolické se dosud skoro vůbec nepracovalo« a domnívá se, že »docela bezvýznamno není, postupuje-li se dle promyšlené a věci přiměřené soustavy či ne.« (l. c. 714.) Poněvadž pak již Hausman správně napsal, že »*katecheta i dítky právo mají jakési soustavy očekávati*«. (Č. K. D. 1866), přejeme, aby články v »Hlídce«, k provedení řádné soustavy vedly!

Na první katechetské konferenci v Těšíně 1916 (viz: »Vychovatel« XXXI., str. 204) a na pastorálních konferencích na jaře 1915, konané na vyzvání gen. vikariátu, vyslovena ohledně katechismu tato přání a návrhy:

»Malý katechismus jest nesnadný a nedětský; střední budiž odstraněn, ve třetí třídě budiž zavedena jednotná knížka náboženská, asi taková, jakou vydal ve Vídni Pichler, tak odpadne i malá bible i katechismus. Od čtvrté třídy (čtvrtého roku školního) budiž užíváno velkého katechismu, jež nutno prozatím podržeti, ač má své mnohé a mnohé stinné stránky. Budiž nyní aspoň zlepšen a upraven ve skutečnou učebnici tímto způsobem: především předepsaná látka ku probírání se zmenší, text určený ku četbě oddělí se od textu určeného k memorování, mimo to jednotlivé otázky, jež vynikají obsírností, se přiměřeně zkrátí. Takto upravený katechismus zůstane, dokud nebude sepsána od odborníků nová učebnice náboženská, což nestane se ani ve dvou nebo třech letech. Některé hlasy přály si zavedení katechismu Augsburgského nebo Lindenova. Ku katechismu budiž vydán přídavek, který by pro obecné školy obsahoval nejpotřebnější věci z liturgiky a církevních dějin, jakož i nejdůležitější legendy o svatých. V něm buďtež i uvedeny změny katechismu (zkrácené definice a na nejnutnější omezené; otázky dlouhé rozdělené tak, aby pro žáky byly vhodnějšími).«

Na schůzích vykonány volby do sekcí, z nichž jedna je pro vypracování učebnic. Nová konference měla býti v únoru 1917.

Úprava katechismu a snaha o jednotný katechismus je dnes nejčasovější v kruzích katechetských. Pracuje se na všech stranách.*) Pro nový katechismus v nižších třídách razí si cestu myšlenka, že učivo z náboženství pro školy obecné nelze dělit na katechismus a biblickou dějepravu s pomíjením liturgiky a církevních dějin, ale že vše, co dítko z náboženství věděti má, patří do společné učebnice. Učebnice liturgiky by jistě docela vymizely, kdyby se důkladně zkoumalo mínění zkušených odborníků, kteří tvrdí, že liturgika nemá se přednáseti jako samostatná část náboženského vyučování, nýbrž příležitostně při výkladu katechismu a dějepravy, a že účelem tohoto odboru vyučování náboženského nemá býti vypočítávání liturgických detailů, ale návod k pobožnému obcování církevními úkonům. (R. Spektator: »Vady vyučování náboženského a jich příčiny«, »Rádce Duchovní« XV.—1908).

V tom směru pokusili se u nás a společnou prací vydali katecheti *Frant. Bláha* v Morav. Ostravě, *Frant. Jedlička* v Čes. Budějovicích, *Jan Volf* v Klatovech, »*Učebnici katolického náboženství pro první tři roky obecných škol*«

*) Obsírněji o tom psáno ve »Vychovateli«: »Pius X. — příznivec katechetů« (roč. XXX., str. 110 a násl.). — Viz též články v »Křesťanské Škole«: »Otázka změny katechismu« (r. VIII., str. 129—150); »Jednotný katechismus« (r. IX. 292); »Úprava katechismu« (XIII. 97); »Švýcarský katechismus« (XIV. 71); »Změna katechismu« (XIV. 107); »Německý katechismus Stieglitzův« (XIV. 136.). — Ukázka z jednotného katechismu Pia X., v »Obraně« (XXIX. 37), »Kterak vyučovati katechismus«.

(1916 v Mor. Ostravě), po příkladu německých »Religionsbüchlein«.) Také v »Katechetském spolku arcidiecese Olomoucké« bylo pracováno na podobné knize, nazvané »Prvouka«, již před časem, a kn. a. konsistoři dáno dvoje zpracování. Jak ze spolku se oznamuje (»Našinec«, 20. října 1916) obě »Prvouky«, o jejichž schválení spolek zažádal, byly kn. a. konsistoři vráceny a sděleno, že »Imprimatur« bude oběma uděleno, jakmile budou provedeny opravy a změny referentem navržené.

(Pokračování.)

Junobranecké hnutí.

(Píše prof. Dr. LUBOMÍR PETR.)

(Pokračování.)

A není vyloučeno, že i mnozí vážnější a prohlédavější důstojníci se připojí k těmto obavám, z upřílišňování vojenské pedagogiky vznikajícím. Náležit ke správné státoobčanské sebevýchově, abychom vlastní úkol svého povolání viděli ve správném úměru k životnímu celku. Právě duch právě kázně uchrání důstojníka, aby svého poslání neupřílišňoval po způsobu civilistů pro válku zánícených. Neboť ti, kdo zažili, co jest válka, budou nejméně ochotni považovati světový stav, v němž něco takového jest možno, za poslední výkvět kultury. A rovněž nebudou se cítiti zrádci svého poslání, poučí-li mládež sobě svěřenou, že *pro nastávající veliké úkoly kulturního světa pohotovost mírová jest důležitější než pohotovost válečná* a že právě zralejší mládež může svou mužnou ukázněností a svou povahovou zralostí nejlépe osvědčiti a vyzkoušeti, bude-li mír hledati a zachovávat — doma, ve škole, v povolání.

Proč by neměl právě vojenský vychovatel mládeže na nebezpečí svého vlastního působení upřímně poukázati a mládež výslovně varovati, aby metodu meče neuplatňovala ve všech velikých problémech národů a velikých otázkách životních? Proč by neměl na to poukázati, že jest jen známkou neukázněnosti, nezkusí-li se vše, prve než v lidském sporu jest volán za rozhodčího meč? Všakliž sotva kdo pocítil zřetelněji než důstojník, muž činorodého heroismu, že skutečné válečné pohotovosti nic neškodí více než předčasné válečné nadýmání a naparování. Přizná, že *hluboká vážnost, mužná kázeň a prosa obětavost, vyzkoušená v konkrétních úkolech pokojné práce kulturní daleko lépe vychovává k silnému provádění neodvratných válečných úkolů než příliš mladistvé zahrávání s hroznou tragikou krvavých konfliktů národních.*

Naše příští pedagogika nesmí nikdy zapomínati, že nemá vychovávatí národ vojenský, nýbrž muže, jimž bude spravovati vznešené kulturní tradice a jichž úkolem bude hrubě síle ve světě čelití spíše čistivou silou nšlechtileho snažení duchovního a nábožensko mravního vzoru než výbušnými látkami. Zda právě okolnost, že nejsme pouhý národ vojenský, nýbrž že jest nám hájiti kultury, nedala i našemu vojenskému pozdvižení svůj silný mravní rozmach?

*) Na př. »Katholisches Religionsbüchlein«, München 1309; P. Jakob Linden S. J., »Katholisches Religionsbüchlein«, Regensburg 19. 1; Karl Lindenecker: »Religionsbüchlein«, München 1913, Vil. Pichler. Katholisches Religionsbüchlein«, Wien 1913; Karel Lindenecker: »Zweites Religionsbüchlein für unsere Kinder«. München 1916. — Na české mohla si tiskárna Knittlova dáti více záležeti, a chyby tiskové neměly býti tak četné!

A dále: zda nastávající národní úkoly nestaví nás před řadu pedagogických problémů, jichž řešení by bylo přímo znemožněno přílišným vojenským přeplňováním fantasie? *Myslím tu především na veliký úkol, proměnit dočasné příměři tříd a stran ve skutečný mír národní, pod jehož ochranou nutně protivy zájmů a národů by mohly býti uvažovány bez hrubého a vášnivého zneprázdění osob.*

Kdo pováží, jakého krocení válečných pudů, jakého cviku ve snášlivosti, v šetrnosti k cizím právům řešení tohoto úkolu vyžaduje, ten pochopí, že pro novou generaci *výchova k mírové pohotovosti jest nejméně tak důležitá jako výchova pohotovosti válečné.* Nebo chceme snad, aby jednostranně vojensky vychovaná mládež příště i třídní boj, boj stran, boj konfessionální prováděla dle válečných pravidel vzájemného ničení? Zajisté přejeme si mládeže tělesně silné a k obraně způsobilé, ale hlavní úsilí musí nicméně směřovati především ke *uznesené kázni mír zachovávatí a mír zjednávati.*

Musíme tudíž snažiti se, abychom v duši mládeže zamezovali samovládu válečných pudů, fantasií a názorů, a abychom ve vši sebevýchově budili zájem pro veliké umění hledati právo a dorozumění v případech sporných. Zajisté jsou léta, v nichž pranice jest fysickou potřebou — i v chlapeckých rvačkách tkví často mnoho utajené etiky — nicméně etiky, jež naléhavě potřebuje ponenáhle očisty a roztoucího přizpůsobování k těžším a těžším úkolům náležitě vyvinutého společenského života. Po této stránce jest vůbec naše výchova hochů ještě úplně zaostalá, — moderní svět jest úplně odkázán na společenskost, dorozumění, organizaci, kdežto jinoc naši doby téměř nikde není k tomu soustavačně nabádán, aby ve svých stycích, řeči, ve všem sebeuplatňování připravoval se k těmto kulturním požadavkům.

Jako ve starých dobách celá generace rostla pod ostnem velkého slibu pomsty za potupu vlasti způsobenou, tak *musí v dorůstající mládeži po světové válce idea branné síly ustoupiti svalému slibu, že naši mrtví padli za jiný očištěnější svět* a že jedenkaždý musí vše vynaložiti, aby vychoval se koné zdokonalené rytířskosti, do níž touha po vzájemném porážení nemohla by již zapustiti kořeny. Kolik příležitostí, kolik popudů k takovéto sebevýchově zůstává dnes ještě rodiči a učiteli nepoužito a nepovšimnuto! *Téměř denně přiházejí se mladistvé spory sourozenců, spolužáků, sousedů, při nichž by se dalo poukázati na typické psychologické příčiny svárů a hádek, a spolu vysvětliti, jak jim lze předejiti a je odstraniti.* A právě v takových konkrétních případech mohlo by býti přesvědčivě ukázáno, kolik síly vůle a kolik síly duševní k tomu jest zapotřebí, aby s hašteřivými temperamenty a v napjatých protivách zájmů mír byl zachován, a kolik vnitřní slabosti a neuslechtilosti se skrývá za oným hlomozným a řzným s beuplatňováním, jež často bývá považováno za jediné správné a mužné řešení životních konfliktů a neshod. (Dokončení.)

Nová jednotná osnova.

(Několik poznámek k právě vydané osnově pro školy v arcidiecési pražské.)

V »Ordinariátním listě pražské arcidiecése« v č. 8. vydána nová »*Zatímní jednotná osnova pro vyučování katolickému náboženství na pětiletých škole obecné*« (n. e. 9.159), zatím pro I. a II. třídu, aby dle ní počínajíc *školním rokem 1917—8*, ve všech školách obecných v arcidiecési bylo vyučováno. Je to *úřední osnova*

vypracovaná k tomu povolaným užším komitě a *podari se ji snad odstraniti panující u nás nejednotu*. V posledních letech vyučováno bylo u nás jednak dle návrhů osnov podaných Spolkem katechetů (trojí návrh), jednak dle poslední úřední osnovy vydané r. 1912, n. e. 10.577, k užívání od počátku škol. roku 1912—3.)*

Nová osnova rozděluje *soustavné biblické vyučování na tři roky* (po způsobu na př. arcidiecése olomoucké), jako také již osnova z r. 1912; která však tak nešťastně vsunula část Starého zákona do učiva třídy III., že snad nikdo uvažující touto osnovou se neřídil! Jak to učiní nová, poznáme později, zatím máme jen osnovu pro I. a II. třídu.

Osnova pro třídu první začíná uvítáním dítek, křesť. pozdravem, spínáním rukou, znamením kříže a krátkou ranní modlitbou. K tomu má býti pomůckou obraz *„Ježíš, přítel dítek“*. Úvodu tomu má se věnovati 1.—3. vyučovací hodina a *má katecheta vyzvěděti v prvních hodinách, co děti o náboženství již vědí, co se modlí*. — Nám zdá se, že lépe by bylo vycházeti při počátečním vyučování z pojmu *Bůh jest na nebesích*. To aspoň větší část dětí z domova ví; ale o modlitbě mnoho dětí městských, ve koměstských nemá ani zdání! (Loňského roku pisateli z 29 dětí přišlo jich 5 — *pět* — které se dovedly pomodliti modlitbu nějakou; sotva deset jakž takž dovedlo udělati kříž! Že jest Bůh, to věděly téměř všechny.) Lépe by tedy bylo vycházeti a začíti o Bohu — Otci nebeském, k němuž se modlíme, který nás má rád jako Otec své dítky, který Syna Svého poslal, aby nás o Něm učil, jak teď ve škole se budeme učit, k Němu nás vedl, za nás na kříži trpěl. To byl Pán Ježíš. My ho za to chválíme (Pochválen b. J. Kr.!), na něho vzpomínáme ukazujeme, že Ho máme rádi (kříž), k Němu a Jeho Otci se modlíme

Nač obraz *„Ježíš přítel dítek“* hned v první hodině, když v souvislosti o tom vypravováno bude v hodině 34.? A pak, vždyť *ani žádného obrazu P. Ježíše přítele dítek*, na němž by se dalo ukázati spínání rukou, postava při modlitbě, *nemáme!* Lépe by tu bylo ukázati dětem *obraz*, který snadno dá se opatřiti, *dítě se modlí!* A ještě lepší pro děti v první třídě pro první hodiny byla by *sádrová socha dítky s rádně sepiatýma rukama, ať již klečící nebo stojící. To by byl nejvhodnější názor pro první hodiny!* (Nemohl by pomůcku tu dáti zhotoviti Spolek katechetů?)

Předepsána také osnovou pro první třídu ve 3. vyučovací hodině: *krátká modlitba ranní*, a v 6: *krátká modlitba večerní*. Která to má býti modlitba? Z katechismu, odkud mají brány býti modlitby, které ve škole se cvičí, nelze těchto modliteb vzíti, jsou příliš dlouhé pro děti první třídy vůbec. A nač učiti nějaké modlitbě strojené, když dítko ještě neumi Otčenáše?! Umi-li se jej modliti, ať katecheta napomene k této modlitbě ráno a večer; ne-li, tedy ať katecheta hledí, aby mu co nejdříve naučil. Protože však to hned v prvních hodinách těžko, stačí snad zatím napomenutí, aby dítko ráno a večer křížem se pozhledlo a snažilo se, aby co nejdříve modlitbě se naučilo, aspoň modlitbu k andělu strážci (8 vyuč. hod).

Nová osnova má tu přednost, že *nezdržuje se dlouho při úvodu*, jako osnova z r. 1912 a vynechává z osnovy té, co bylo určeno pro 2., 4., 5.—8. hodinu, stahujíc vše ostatní do tří hodin tak, že co bylo dříve 11., je nyní již

*) Otiisk ve *„Vychovateli“* 1912. *„Příloha katechet.“* XV., str. 104., tam i jeden z návrhů Spolku str. 171; dva další návrhy vydal Spolek ve zvláštních brožurkách r. 1915.

4. hodinu. V 5. hodině zapomněla osnova na neděli a přec: *již v první třídě je třeba dítky o svěcení neděle poučiti*. Oslovení modlitby Páně, mohlo by býti již v úvodu, při výkladu Bůh jest v nebech, jest našim Ocem!

Po zaslíbení Vykupitele (hod. 15.), kdy naučeno již o Bohu, andělech o duši, o vlastnostech Božích a nacvičeny jednotlivé prosby modlitby Páně, přechází osnova do Nového Zákona, zvěstováním narození Páně. *Nový Zákon probrán tu lépe a účelněji než v osnově z r. 1912* a zcela správně přidány tu některé stati které ve staré nebyly. Tak Navštívení P. Marie (17. hodina v.) — ač neuvádí se důvod proč šla navštívit, — rozmnožení chlebů (27.), uzdravení slepce z Jericha (29.), šlakem poraženého (30.), služebníka setníkova (31.), vzkříšení mládence Naimského a dcery Jairovy (32.), které v osnově z r. 1912 nebyly. Za to vynechán pro děti nepochopitelný a těžký článek: Kristus uzdravuje 38 let nemocného — podobenství o koukole mezi pšenicí. Přidáno podobenství o milosrdném Samaritánu (35. h. v.), které v starších osnovách bývalo, ale r. 1912 bylo vypuštěn. Snad mohlo i nyní pro první třídu odpadnouti a býti ponecháno až do třídy druhé (kde se opakuje), aby bylo *při přípravě k sv. zpovědi něčím novým, děti upoutávajícím již novotou*. — Také na milost přijat potřebný, snad více nedopatením v osnově z r. 1912 vynechaný článek: Slavný vjezd do Jerusalema. Uživ dále rozšířeno o vhodné články o zradě Jidášově a Petrově zapření (41., 42., 44. hod. v.), které z nepochopitelných příčin z osnovy r. 1912 byly vypuštěny, kterých však žádný z praktických a uvažujících katechetů nevynechal.

Při utrpení Páně bylo by dobře, když už v úvodě osnovy se ukazuje na růženec, připomenouti, že dají se dobře nacvičiti při výkladu v hod. 42., 45., 46., 47., *tajemství bolestného růžence*.

Vynecháno je ze staré osnovy zcela logicky Ježíš v předpaskli a správně přijato o náb. ženách a Marii Magdaleně (49. h. v.) a o posledním soudu (59. h. v.). Dobře by bylo zařaditi o učednících do Emaus jdoucích, poznali Pána podle lámání chleba!

Při průměrném počtu 70 hodin vyučovacích ponecháno na opakování 16 hodin.

Osnova je mnohem ucelenější, dokonalejší a přehlednější, ale i praktičtější než osnova z r. 1912 a po některých menších změnách a doplňcích, možno ji doporučiti za definitivní.

Zkušný katecheta věda, že zvlášť u dětí *variatio delectat*, když v poznámce v předu se dle, že rozvrh učební látky na jednotlivé hodiny neváže katecheta naprosto, nebude probírat touž hodinu vzkříšení mládence Naimského a dcery Jairovy (32.) a opě: touž hodinu bouří na moři a zalovení ryb (28), ale spíše je bude hledět od sebe oddělit a proložit jiným příkladem, jako je i v bibl. dějepřevě. Při tom upozorní: apoštolové byli rybáři, lovili ryby, na modlitbu před prací, na požehnání Boží; vzkříšení mládence, na modlitbu za zemřelé, při pohřbu, na přimluvu apoštolů — svatých; bouře na moři, na modlitbu v neštěstí, o ochranu Boží; vzkříšení dcery J., na péči rodičů o děti, jejich lásku, oblíbenost dětí hodných na modlitbu za rodče. (Dá se i se stanoviska sociálního dobře využiti, zvlášť u dětí ze tříd dělnických, které na modlitbu za rodiče zapominají a k modlitbě vedeny nebyvají!)

(Dokončení.)

SMĚS.

Farář a dozor na náboženské vyučování v osadě. K čládku, uveřejněnému v minulém čísle pod tímto nápisem došla nás celá řada písemných souhlasů. Jeden z pánů katechetů právem dí: »Katecheta má prý býti svým náboženským školdozorcem překvapen, nebo dokonce přepaden? Tážeme se, který důst. p. farář byl kdy svým víkářem nebo při generální visitaci svým biskupem překvapen? Každý z nich ví celé měsíce napřed, kdy bude visitace vykonána. Diví se tak na katechetu, jak to vynálezce famosního důvodu o náhlém překvapování katechety činí, svědčí o prapodičném názoru na práci katechetovu.« —

My ke článku dodáváme ještě toto: Jsou někteří důst. pp. faráři, kteří přímo se hrabou v samýcn právech a chtí, aby *stará*, pro určité, ale dávno již zašlé poměry s a-novená práva, *platila až dosud*. J.ou pa-trně z rodu Hohenštaufů, kteří ze staro-římského zákonníka hleděli vyvoditi atsolutistická práva pro sebe, křesťanské vladaře, zapominající, že vládnou křesťanským ná-rodům a že tudyž mají vládnouti v křesťanském duchu. — Práva farářů a ovšem i jich po-vinnosti ke škole, *osobně učiti*, konati pra-videlná křesť. cvičení v neděli, pravidelně v neděli kaziti, byla přesně vyměřena a de-finována, *když osady byly malé a farář mohl snadno všem tímto povinnostem dosláti*. Tak na př. všude v Staré Praze vidíme poměrně malé farnosti. Ale když novodobý stavitelský ruch se vzmožil, města rostla jako houby po dešti, ale nerostly tak kostely a nerozmnožovaly se farní úřady. V tomto nepoměru spočívá všechna obuš duchovní správy ve velkých městech. Z něho vznikla potřeba ustanovovati pro rozvinuté místní školství zvláštní katechety. A mají-li tuto zvláštní povinnost, je jistě potřebí, aby i jich oprávněným, zvláštním nárokům bylo vyhověno. Jenom někteří pp. faráři by rádi z nich nadělali své kaplany a rádi by s nimi učinili *písemní smlouvu*, jakou do měsíce jsou povinni rapsati s novými kaplany. *Ra-díme, aby pp. katecheti na žádné písemní smlouvy s pp. faráři nepřistupovali*. Zákony a výnosy konsistorní v otázkách, jichž by se smlouvy podobné chtěly dotý-kati, jsou jasny. Co katecheta v duchovní správě pro dospěle vykoná, koná z ochoty. *A my přimlouváme se za to, aby ochota*

tato šla do krajnosti. Jsme všichni kněží, pomocníci duchovní správy. Ale žádáme *ochotu za ochotu*, a nikoli, aby se kdo domníval, že katecheta je povinen farní ducho-venstvo v jeho práci podporovati bez ná-roků na vzájemnou benevolenci. Kde by tu zůstala justitia distributiva? Kde ono kano-nické pravidlo: »Nullum officium sine bene-ficio?« —

Pánům farářům, kteří těžko chápou ny-rější změněné poměry duchovní správy ve ve'koměstských osadách, v duchu prave pa-storace zbývá dvojí cesta: *»Buď se starati, aby jich veliké farnosti byly rozděleny, a oni mohli zase, jako za dřívějších časů, pastorovati na farnosti menší, t. j. i ve škole mládež vychovávat (a to by bylo vlastně nejlepším), anebo poznati, že se změněnými poměry změnila se jich po-vinnost, a s tím také změnila, resp. ome-zila se jich pastorační, t. j. farářská práva*. Práva se přece vyvíjejí, poměrům doby přizpůsobují právě tak jako povinnosti.

r.

Volba rektora university. Na univer-sitě pražské zvolen rektorem *profesor pa-storálky Dr. Gab. Pecháček* a studentstvo podalo protest a udělalo jednodenní stávkou, — prý z popudu profesora fakulty filoso-fické. Stávku proti rektoru theologu a proti české bohoslovecké f.kultě odůvodnila Drti-nova »Naše Doba« (sešit červencový): »Hlavní jest namítka nesvolby a nevědeckosti the-ologické fakulty«. — Na mnichovské uni-versitě byl za rektora zvolen *profesor Dr. Eduard Weigl* a byl studentstvem nad-šeně uvítán. Zvláštní shodou okolností jest nový rektér mnichovské university členem fakulty theologické a *přednáší pastorálku!* Jest to smutná skutečnost, že za veliké války světové *díl naši české akademické mlá-deže urval si trapné vavříny* tím, že znovu rozplametil zase a zlobu proti nejstaršimu dílu vysokého učení českého a vystavil si sám smutné vysvědčení reálnosti dějin vzniku university. — Na obrazu theolo-gické fakulty vystoupil v »Union« úvodním článkem advokát Dr. Traub a dokazuje, že není právních důvodů proti volbě rektora theolga a studentstvo že není kompetentním posuzovati vědeckost jednotlivých disciplin. Pastorálka je praktickou vědou, je část cír-kevní sociální politiky, která byla předná-šena už tehdy, když se ani nezdálo o po-litické oekonomii. *Pastorálka jest psycho-logií kněžského povolání, které nemá po-*

sud žádný jiný stav, a uzpůsobuje kněze, že pro svůj stav jsou vyzbrojeni daleko lépe než všichni ostatní posluchači na universitě. — Uvažuje o boji proti české fakultě a volbě rektora napsal v úvodníku »Našinec«, že se zdá, že boj je speciálně proti pražské české theologické fakultě, jak plyne také z článku »Naši Doby« a dodává: »Ježto však není fakulta jedna jako druhá, liší se jistě také česká fakulta theologická v Praze od svých sester za hranicemi. A není divu, liší-li se od nich i tu a tam nepřívětivě. Je-li česká universita odbývána v Rakousku maccešsky, je *theologická fakulta její vybavována nejmacceštěji*. Zavaží člověka do pytle své nepřítelny a vyklíkují o něm hanlivě, že neskáče ktepce jako volný gymnast!« A končí: »Je naším právem žádati, aby theologická fakulta byla právě tak státem podporována, jako fakulty jiné!« —š—

Vratte naši mládeži náboženskou neděli! Tak vyzněl článek v loňském »Vychovateli« (str. 197) »Svěcení neděle a mládež«. V právě vydané 36 katolickými spisovateli českými, soustředěnými v Družině literární a umělecké v Olomouci »*Ratolesti olivové*« píše spisovatel Kar. Dostál-Lutinov v článku »Mladé Rakousko«: »Další bolavou stránkou je výchova dorostu. Hříchem na mládeži a státu bylo, že se drobotina vtahovala do stranických organizací a že se odtrhovala — od náboženství! Státice učil v době, kdy rozpoutané pudy nejvíce potřebují moudrého vedení náboženského, nesměli v neděli konat svých náboženských úkonů, protože musili celé dopoledne sedět v pokračovací škole! A stačilo by k jejich orientaci, kdyby se zavedli v neděli od 8 do 9 hod. do kostela na mši sv. a kratinkou exhortu.« Spisovatel končí svou úvahu, že jeho návrh snad budou se zdát nedůležitými, a sám přiznává že asi hlas jeho bude hlasem volajícím nadarmo. A přece jak pošetilo volati po nápravě, po nové stavbě, není-li jí dán pevný základ. Nisi Dominus aedificaverit domum, in vanum laboraverunt.

—š—

Škola a válka. Výstřelky školní mládeže stávají se pravidelnou rubrikou denních zpráv. Šestná a osmileté děti podnikají noční krádeže, deseti a dvanáctileté dopouštějí se loupeží! Zločinnost mládeže stává se aktuálním nebezpečím. O jiném, hrubém porušování kázně, o tom, že roste procento žáků, kteří vůbec odvykají školní povinnosti, potulují se za školou nebo se vydávají na do-

brodružné cesty, přespávají v městském parku, pod špediterským vozem nebo v lese atd., ani se nedovídam. Rovněž ne, jak chovají se takoví žáci k učitelstvu i k matce, která v nepřítomnosti otcově má starost o živobytí i výchovu dětí na svých bedrech. A přece jsou to hrozné příznaky poklesající mravnosti a rostoucí zdivočlosti, stejně hrozivých to stínů války, jako jsou tělesné choroby a nákazy! Učitelé jsou tíhou válečných poměrů a povinností tak přetižení a zavaleni, že pro nejvlastnější jich úkol jim zavlaje již zbývá času a síl. Mysleme, že nechybíme, píše »Národ« v č. 18., spatřujeme-li v úžasné redukci učitelstva a vyučování, zároveň s přetižením učitelstva funkcemi mimoškolními z nejzávažnějších momentů, s nimiž pokračující úpadek kazně školní je v souvislosti. Řeklo-li se na počátku války, že školství musí být v nejvlastnějším zájmu společnosti a státu ušetřeno, bylo třeba poněkud více upřímnosti ke splnění tohoto příkazu. Školství zůstalo ušetřeno snad dle jména, ve skutečnosti však bylo rozvráceno. Naproti tomu nestalo se nic, čím by škoda mohla býti odvrácena. Dozorčím orgánům šlo sice o velmi neodkladné postuláty rakouské výchovy státní hyperloyální atd., k vůli nimž byly školy zbaveny čítanek, učebnic i knihoven a volné četby (zrušena starší schválení knih samého c. k. škol. knihoskladu!), což v této době bylo dvojnásob těžce pocítováno, ale pro skutečnou pomoc škole a učitelstvu, pro skutečné posílení výchovy nestalo se ani nejmenšího! Je otázka, táže se »Národ«, může-li to tak jít dále. Kam dospějeme s mravní výchovou a kam s polodenním a střídavým vyučováním? Skončil školní rok a co neděť vstoupíme do nového. Jediné je nám dnes určité jasno: že tento školní rok nesmí být pokračováním tří předchozích, pokračováním v rozkladu našeho obraného školství... —š—

Ze statistiky. Učitelské časopisy čas od času přinášejí výkaz o učitelstvu ve válce. Tak oznamují, že dosud ve válce padlo učitelů z Čech 533 a to 239 českých a 294 německých. Vyznamenáno bylo 606 učitelů; 182 českých (mezi nimi 5 katechetů) a 424 německých (mezi nimi 3 katechety). Z výroční zprávy zemské školní rady v král. Českém za rok 1915 lze seznati, že z celkového předválečného počtu učitelstva škol obecných a měšťanských — 18.591 osob — za dvě léta války ubylo 5745 (v tom 3270 na okr. českých). —š—

K dnešnímu číslu připojen je seznam příruček k vyučování náboženství, sestavený firmou V. Kotrba, knihkupectví Praha II.-198, kde možno v seznamu uvedené knihy i na ukázkou objednat.

Knihkupectvo družstva Vlast v Praze.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupecům slevujeme 25 procenta „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klorikům a studujícím slevuje se deset procent a sberatel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zaslala se předpl. a adres. reklamace, jež se napečetí a ne-frank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časop. zasílány budžte Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. VI. Jelinek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 992.

Moderní kultura a výchova charakteru. — Psychologie moderní pochybovačnosti náboženské. — Z dějin české katechetiky. — Junobranecké hnutí. — Nová jednotná osnova. — Směs. — Literatura.

Moderní kultura a výchova charakteru.

(Podává EM. ŽÁK.)

Již po delší řadu let staví se v popředí výchovatelských snah *výchova charakteru*. Ze všech odborných statí, které o výchově příštích generací jednají, ozývají se žaloby, že pouhé intelektuální vzdělání, jaké je dnes vůdčí myšlenkou veškerého našeho školství, naprosto nestačí, že pevných charakterů vůči hledě ubývá, že je tudíž potřebí do moderního školství vnést jiného ducha.

Förster ve své nejnovější knize: *„Erziehung und Selbsterziehung“* vystižně praví: »Dante ve svém Pekle líčí místo, v němž nářky, vzdechy a žaloby všudy naplňují bezhvězdný vzduch. Ti, kdo zde trpí, jsou oni bezcharakterní. Lidé, kteří nejsou chráněni žádnými nerozbornými ideály před tlakem prostředí, před tyranii ducha doby a před sebou, a proto vydáni jsou na pospas všem měnivým dráždidlům vnějšího světa a všem svým vlastním chorobným stavům a náladám, kteří při každém utrpení zbaveni jsou rozvahy, padají za kořist každému pokušení a prožívají svůj život v nářku a lkání. V tomto smyslu jsou celá dlouhá období, za nichž nebe je »bezhvězdné«, kdy přemnoží lidé nemají ničeho, co by je povzneslo výše, nad sebe sama, takže vzduch daleko kolem ozývá se žalobami a nářky těch, kteří nedovedou přemoci sebe sama a musí tak prožívat celé peklo bezcharakternosti.« (Str. 1.)

A právě naše doba je takovou epochou, kdy v širokých vrstvách vybledly veliké ideály osobního života, které by utvářely charakter a upevnily vnitřní svět člověka oproti tlaku světa vnějšího. Moderní člověk chlubí se tím, že si podmanil vnější svět, a zatím vnější svět více než kdy jindy domohl se nadvlády nad člověkem. To je význačný rys celého našeho věku. Dráždidel vnějších přibýlo téměř do nekonečna, ale síly k vnitřnímu odporu jakož i vnější pomoci a ochrany pro charakter do nekonečna zase ubylo. Všechna naše civilisace spočívá v tom, že čím dále tím více pečujeme o ukojení tělesné stránky své přirozenosti; »naše obchodní domy znamenají katedrály nynější kultury«. Všude spatřujeme neustálý shon po ukojení fysických potřeb, neustálý proud hrubého materialismu. A tento

názor materialistický, kterým naše mládež všudy je obklopena, vniká netušeně i v její vnímavou mysl.

Naše mládež, byt' jí byly mravně-náboženské zásady ve škole sebe pilněji a snažněji vštěpovány, *vidí všude kol sebe, že tyto zásady ve skutečném životě hrají velmi malou úlohu*. Život kol ní jí ukazuje, že vlastně ony zůstávají krásnou teorií, ale proud života valí se mimo jich hráze; že jiná je životní teorie, jiná skutečnost. Čeho se má chopiti? Jde za příkladem, který všudy vidí, a který stále jí praví, že měřítkem jednání jsou dnes zcela jiné principy, nežli princip: »konej dobře a varuj se zlého«.

Všechny maximy křesťanské morálky jsou dnešním životem ořeseny. Není pevnosti a důslednosti v jednání. A právě tato nedůslednost v konání, ono stálé kolísání a přizpůsobování se vlivům vnějším svědčí o tom, jak dnešní člověk trpí vnitřní bezcharakterností. Stal se obětí vnitřní své slabosti a vnějšího prostředí.

Oproti této *passivitě vnitřní* osobnosti pozdvihují někteří dnešní myslitelé (Bergson ve Francii, Eucken v Německu) nové heslo: *Aktivismus*. Vnitřní člověk má býti znovu uveden ve svá práva, má býti tak vychován, aby dovedl odporovati pokušením a vnějším příležitostem. Má býti veden k charakternosti.

Vychovávatí charakter znamená, jak Förster krásně dí, *spojovali čas s věčností*. Pravá výchova má člověka vyprostiti z časnosti, t. j. z jeho ustavičného přizpůsobování se požadavkům světa, aby zase stal se pánem sebe a potom pánem světa. Je to nesmrtelná duše, jež hlásí se v člověku a žádá svá práva. Touží po tom, aby zase byla napájena z věčných pramenů a mohla v plné síle a statečnosti vejíti v životní boj.

Válka, kterou prožíváme, ukázala lidstvu jeho nitro v strašném svém zrcadle. Ona pouze na venek rozpoutala onen světový požár, který dlouho již se šířil v jeho nitru, kde všechny pudy a žádosti nezkroceny a nezušlechtěny bujely jako jedovaté býli v nevypěstěné půdě.

Až jednou dozří, bude potřebl nad ssutinami kultury vážně se zamyslití, a budovati znovu a lépe. Staré ideály bude potřebl vzkřísiti a vnést do života, pracovat k jich uplatnění, má-li lidstvo očekávatí lepší budoucnost.

Psychologie moderní pochybovačnosti náboženské.

Píše dr. JOSEF ČIHÁK.

(Pokračování.)

Náboženské představy a city nejsou dítěti vrozeny. Teprve výchovou a přemýšlením za pomoci nadpřirozeného daru víry a milosti vznikají a se mění. Výchovou přijímá člověk náboženské pravdy a teprve později si je rozumně uvědomuje a zaujímá k nim své určité stanovisko. *Výchova náboženská svěřena jest na prvé místo rodině, potom škole, a teprve později působí ostatní vlivy duševního i vnějšího života.*

V jakém poměru působí na náboženský život mladého člověka tyto tři prvky? Základem jistě jest a bude výchova rodinná. Bez tohoto základu nevystaví nejlepší pedagog pevné budovy náboženské v srdci mládeže, — nehledí-

me-li ovšem k mimořádnému působení milosti Boží —, za to však i dobrý základ náboženský dovede zvíklati škola a život mimo rodinu.

Tento poměr jistě dobře vystihuje náš zkušený pedagog *prof. Žák*, když píše (Vychovatel XXX. str. 182): *»Již dávno vyšel jsem z toho, abych věřil v omnipolenci školy. Jsem přesvědčen, že v pravdě náboženský duch žije v rodině... Škola může jen výchovu domácí podporovati, ale nikoli ji nahraditi... Škola ve své nynější formě výchovného vyučování může jediné teoretický podklad náboženského uvědomění utvrzovati a posilovati; praktický život náboženský v první řadě může dáti jediné domov.«* — Zkušenost učí, že řídký jest případ, aby z rodiny bez náboženského života vyšel člověk s hlubokým náboženským přesvědčením, ale že dosti často dítě nábožensky doma vychované ztrácí pevnou víru vlivem školy, soudruhů, četby a veřejného života.

Jak snadno propadá nevěře neb pochybovačnosti a lhostejnosti mladý člověk bez teoretického a praktického základu náboženské výchovy rodinné! A jak vypadá dnes u nás náboženský život v rodinách? Bohužel, velmi chudě, jak dosvědčí každý katecheta z vlastní zkušenosti. Na tomto vratkém základě buduje pak škola náboženský názor, život podle víry a hluboký, obtížný vývoj náboženského uvědomění. *Náboženské vyučování školní a náboženské školní úkony nestačí k takovému dílu samy o sobě.* Ano i v tom případě, že by si dítě přinášelo z domu náboženský základ, vyučování náboženské, jaké dnes poskytuje škola pouze obecná a střední (na celé řadě škol odborných a vyšších není vůbec náboženství) — nestačí pro všechny případy pozdějšího života. Vždyť žák nemá ještě plného pochopení pro náboženské pravdy a život, jeho rozumová vyspělost neobsáhne ještě pravd náboženských rozumově zdůvodněných, jeho mládí, citovost a jistá bezstarostnost neocení ještě praktického významu náboženství. Obor poznání neroste později: naopak mnoho se zapomene, mnohé nebylo vůbec poznáno neb zůstalo nepovšimnuto, a tak *přichází mladý člověk do náboženského boje s nepatrným fondem náboženských vědomostí*, nezná a nechápe své víry. Pak ovšem leccos pokládá za předmět víry, co jím není, a tak nastává mu pochybnost, konflikt duševní. Nechci pouštět se do úvahy, zdali i metoda a obsah našeho náboženského vyučování nenechává mezer v našem duševním náboženském vývoji jinochově. Nedostatečný náboženský základ z domu a ze školy jest dobrou půdou pro náboženské pochybnosti a lhostejnost.

Rovněž nedostatečný jest *vědecký, intelektuální základ mladého člověka*, aby na něm samostatně mohl zbudovati svůj životní názor a náboženský život. Jaký vědecký základ podává škola, zejména střední a odborná, a jak vzdělání školní doplňuje soukromá četba studentova? Články, nedávno uveřejňované ve večer-*niku Národních Listů*, seznamovaly naši veřejnost s vědeckým fondem mladých studovaných lidí, a jistě mnohý čtenář žasl, že by vůbec taková ignorance byla možná, a učitelské kruhy asi debatovaly o tom, kde toho příčina. Příčin jistě více; ale jedná tkví v samém systému školního vyučování. *Spousta různých mnohostranných vědomostí se přednáší naší mládeži* ve školách (obecných již a zvláště středních); ne všemu může mládež porozumět, jenom něco málo může zpracovati duševně a odnáseti si do života jako jisté vědění. Toto mnoho vědění či lépe řečeno vědomí, že kdysi o mnohých věcech mnoho jsme zaslechli, svádí pak k přesvědčení, že jsme schopni a oprávněni o všem možném pronášeti správný soud. Odtud soud a odsouzení věcí neprostudovaných, pracuje se s pojmy

a slovy, jimž se nerozumělo, mluví se o naukách a pochybuje se o pravdách, které nebyly promyšleny ani pochopeny.

Toto neoprávněné vědecké sebevědomí ještě zvyšuje moderní *soukromá četba*. Nelze mysliti, že náš student nečte; snad čte více než čítali naši otcové, ale vizme, co čte a jak čte. Čte především noviny, pak teprve romány, snad někdy nějakou jinou brožurku. Aby se dal do čtení knihy jiné, musila by mítí nápadný název, pikantní reklamu, tajuplný obsah. Z takové četby čerpá jinoch své soukromé vědomosti, moudrost životní i náboženský názor. Čte se ovšem rychle, mnoho, ale není mnoho času na přemýšlení o přečteném; někde se čtlo o tom, ale jak vpravdě věc se má, to už se neví. To jest vědecký základ, na kterém spočívá duševní život našeho inteligenta. *Povrchnost, nejasnost v každém oboru vědění při tom přemrštěná kritičnost a sebevědomí charakterisují našeho člověka dospívajícího*. Zajisté nejlepší to předpoklad náboženské pochybovačnosti, lhostejnosti i nevěry.

(Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Pro vyšší třídy ideálem katechismu po soudu některých zkušených katechetů by byla *náboženská čítanka*, v níž by byly články z biblické dějepavy, dějin církevních i domácích a pod., z nichž by poučky katechismové vyplývaly a jako perla pro život cenná byly do duše dítěte zasazovány a vštěpovány. Návrh na podobnou katechismovou čítanku slyšeli jsme hned v prvních schůzích po založení »Spolku katechetů v Čechách«, kdy doporučoval náboženskou čítanku plzeňský katecheta *Vojtěch Šimáček*, jeden ze zakladatelů spolku. S návrhem podobným vystoupil na Moravě farář *Eduard Gryc* z Benetic; o myšlence té šíře píše v článku »K úpravě katechismu« ve Věstníku Jednoty katol. duchovních diecese Brněnské 1914 a 1916. Ukázky vhodných článků četli jsme v »*Křest. Škole*« roč. IX. a X, kde na žádost »Katechetského kroužku Plzeňského«, vydána řada článků o svátostech pod společným názvem: »Učinme vyučování náboženské zajímavým«.

Krokem k náboženské čítance jest návrh vídeňského katechety Viléma Pichlera, *katechismus v člancích*, o němž hovořeno na »Kongressu katechetickém« ve Vídni 1912, a ježž nyní realizuje známý německý katechetský pracovník v Mnichově, *Jindřich Stieglitz*, ve své »*Grösseres Religionsbüchlein*«. Je to zpracování katechismu na zcela jiném podkladu a v jiném způsobu, než jak miněny návrhy v Čechách a na Moravě, které jdou mnohem dále než návrhy uskutečněné nyní v Bavorsku. K takovému katechismu v člancích byl u nás učiněn krok již v letech sedmdesátých katechismem »Pražským« a katechismy Dr. Antonína Skočdopole. (Viz letošní »Vychovatel«: »Katechismus v člancích«).

Jaký bude příští katechismus, nedá se s určitostí říci. Jindřich Stieglitz *) v mnichovských »*Katechetische Blätter*« 1916, čís. 8., píše: »Jsem přesvědčen,

*) Jindř. Stieglitz, kazatel a katecheta v Mnichově a spoluredaktor »Mnichovských Katech. Listů« vydal školní bibl. dějepis St. zákona, pak Nového zákona a Malou školní bibliickou dějepřavu. Ve dvojím vydání (jedno pro Rakousko, druhé pro Německo) vydal: Střední školní

že stará forma katechismu nedá se již trvale udržeti, nýbrž spíše či později padne. *Katechismus v člancích jest katechismem budoucnosti!*

U nás katechismus v člancích (vynechání otázek, vsunutí slov Písma sv. do textu) částečně byl; není ničím novým. Ke katechismové čítance cesta daleká; na obsáhlou čítanku málo času, málo peněz, málo zájmu a mnoho jiného málo

Ať má však katechismus jakoukoli formu, vždy přece základem jeho zůstanou pravdy víry katolické, které se nemění. A co měniti se dá, měniti se bude dle potřeb času vždy, a ideální katechismus, který by vytrval věky, sotva kdy sepsán bude. Pravdu má *Stieglitz*, když píše v úvodu k svému katechismu: *»Požadavky jsou tak mnohé, že kdyby sám anděl s nebe sestoupil, splniti by je nemohl.«* (Kath. Katechismus, str. III.); a vzpomeňme slov *Deharbeových*, *»že není a nebude katechismu, jemuž by se mnohé nedalo vytýkati.«* (P. Linden, Der mittl. Deharbesche Katech., str. XIX.) Dobře napsal redaktor brněnské *»Hlídky«* *Dr. Pavel Vychodil*: *»Budou zajisté i dále mnozí, kteří se spokojují tím, co jest; budou však také mnozí, kteří se nespokojí ujištěním, že něco lepšího jest nemožno, a budou i dále o něco lepšího se pokoušeti.«* (»Hlídka«, 1916, str. 715.) A tak jest správně *a jen tak možno dojíti cíle: dětem dáti katechismus z nejlepších — nejlepší!*

3. (10) Osnova.

Papež Klement XIII. v encyklice *»In Dominico agro«*, ze dne 14. června 1761, otištěné na prvních stranách v novém vydání *»Římského katechismu«* připomíná, že nemá jednotlivci býti ponecháno na vůli, čemu a jak chce učiti, nýbrž *jedno pravidlo má všechny říditi*, aby jako jedna je spásonosná vira, ve které všichni srovnávají se musí, tak také *ve způsobu vyučování jednotu všech byla patrna*.

K jednotě té přispívá katechismus úřady církevními vydaný, který jest tím pravidlem a zákonníkem vyučování. *Pražský sněm provinciální* (r. 1860) proto stanoví: *»Liber autem, cui in tradenda doctrina christiana omnino insistendum, Catechismus est, ab hac Synodo pro tota nostra provincia emendatius edendus, a quo recedere quemve alio commutare nemini licebit, ut una sit omnium institutio, et ne dissentientibus verbis ipsae veritates religiosas videantur esse diversae.«* (Tit. II. cap. VI.) Má býti jeden katechismus, aby vyučování v celé církevní provincii bylo jednotným, a dle něho má se postupovati.

Také nařízení *ministra záležitostí duchovních* a vyučování, ze dne 23. března 1855, jimžto se ustanovuje kolik tříd mají míti hlavní školy (§ 1., čtyři třídy), a jak se v nich má vyučovati, nařizuje:

§ 3. Učení náboženství, k němuž náleží i biblická historie a výklad evangelií, *díti se má dle posavadních knih školních*. Biblické historii, kde se to shledá za dobré, může se počít učiti již ve třídě třetí, výklad evangelií náleží do třídy čtvrté. V první třídě má se náboženství vyučovati

biblický dějepis. Jeho *»Vypracované katechese«* vyšly v sedmém vydání ve třech dílech a jsou mezi katechety velmi rozšířeny. Jeho *»Základy k jednotnému katechismu«* byly přípravou k samostatnému katechismu, jež vydal r. 1914. *»Katholischer Katechismus. Zeit- und Lebensbilder aus der Kirchengeschichte.«* O jeho uspořádání psáno v *»Křesť. škole«* XIV., str. 136 a násl. *»Německý katechismus Stieglitzův«*. Článek ten v překladu si *Stieglitz* od autora vyžádal!

obyčejně dvě hodiny, v třídě druhé a třetí po čtyrech hodinách a ve čtvrté třídě pět hodin. Z hodin těchto připadá v první třídě jedna hodina, ve druhé a třetí třídě po dvou hodinách a ve čtvrté tři hodiny na katechetu; v ostatních hodinách má učitel každé třídy to, co katecheta vykládal, se žáky opakovati; dalo-li by se to ale dělati, aby katechetové také se žáky opakovali, najmě na takových hlavních školách, kde jsou zvláštní katechetové zřízení, má se to učiniti, čehož by přáti bylo zvláště ve vyšších třídách.*

J. K. Škoda ve své *Katechetice* (z r. 1856) žádá, aby katecheta dříve než počne vyučovati zhotovil si plán vyučování: »u každého ohromného a důležitého díla, které se skládá z částek mnohých a rozmanitých, . . . jest zajisté třeba plánu, i moudrého jednotlivých částek umístění, má-li být vyvedeno co dokonalého I katechetovo vyučování je dílo, na kolik let rozložené, je to veliká summa prací . . . musí v něm být moudrý pořádek: před dílem si musí zhotoviti plán; poslední cíl, ku kterému jím směřuje — cesta, po které půjde — místa na ní důležitější — to vše se mu živě před duší vznášeti musí: od prvního slova, které k dítěti ve škole promluvil, až ku konci jeho vyučování tak vše musí rozestavit a urovnat, aby byl dobrého výsledku jist.« (Katech. I. vyd. str. 13. a 14.)

(Pokračování.)

Junobranecké hnutí.

(Píše prof. Dr. LUBOMÍR PETR.)

(Dokončení.)

Ve všech opravdu ušlechtilých tradicích shledáváme, že *ideál »celého muže«* vždy rozchází se s pouhým animálním typem muže, a že prosvětlen a pročištěn jest jediné důsledným ideálem síly, jak ji křesťanství pojímá. Dokladem toho jest *list, napsaný předkem polního maršálka Hindenburga synu*, jenž z předrážděného pojmu o cti a pro urážku, již byl vlastně sám vyvolal, svého druhu byl vyzval na souboj. V listě praví se mezi jiným:

»Hořký kořen, hněv — zdroj naší záhuby — nevytvořil ještě nikdy nic velikého a ušlechtilého. Dej Bůh, aby tento případ byl Ti pro všechny život podnětem ke krajní opatrnosti, šetrnosti a upřímné věrné lásce ke všem Tvým druhům, i k těm, kteří ještě se slabostmi co činiti mají. Umiň si, milý synu, vždy takto se chovati a pros Boha, aby Ti dal k tomu sílu. Neodepře Ti toho; a blahý důsledek, Boží mír, pokojné svědomí, jež Ti svět nemůže vzíti, tento vzácný klenot, jež na věčnosti trvale opět nalezne, kdo ho již zde na zemi byl dosáhl, bude již zde Tvým cílem. — Ještě jednu věc chci Ti, milý Ludvíčku, upřímně připomenouti: *Kdo Tě k mírnosti, lásce a povolnosti nabádá, v toho hlase spatřuj vždycky hlas Boží a následuj ho slepě; kdo Ti k opaku radí, toho mijej.*«

Takový návod, takový výklad pojmu »mužného uplatňování« nemůže býti právě dnes naší mládeži dost často vštěpován. Jakmile takováto povzbuzení v charakteru a ve všem myšlení kořeny zapustily, pak přenášejí se i na představy o státním sebeuplatňování a upouštějí od toho, co *Hilky* případně nazval »buršáckými způsoby ve vysoké politice«.

Všecky tyto podněty buďtež uváděny v souvislost s velikými událostmi a potřebami nynější doby: *každému jinochu budiž na paměť uváděno, že i tak může a musí se státí obráncem vlasti, jestli se své strany důslednou ukázněností ctití a slov k tomu přispěje, aby i ve vzlazích národů zavládl duch lepší a ušlechtilější.*

Osud evropského mravu bude záviseti na tom, zda podaří se národy v tomto smyslu obrátiti, a myšlénce míru dáti převahu nad myšlenkou branné moci. Zajiště dáno budiž císaři, co jest císařovo; ale sám císař, t. j. stát, chce-li se uplatniti uprostřed rozpoutaných žádostí a vášní, jež vyvírají z vypjaté materiální kultury, potřebuje víc než kdy jindy spojení s vyššími mravními silami, aby uvolnil nepřátelská napětí kolem něho se hromadící a spolu aby vzbudil na všech stranách dobrou vůli k dorozumění. Bez vešlého slohu v této duchovně-mravní síle jest jednotlivý stát přes všechnu vojenskou moc brannou přec nemilostně v šanc vydáván náhodné přesile nepřátelských koalicí. Osudy meče jsou vrtkavé, železo přitahuje železo; — trvale chrání jen expanse mravních sil, moc mravního výboje.

Musíme tudíž přepínání branného hnutí čeliti tím, že dopomůžeme k platnosti širšímu, všeobecnějšímu pojmu státní branné síly. Musíme opravovati jednostranné pojetí, jakoby *vojenská* obrana země byla jedinou metodou vnějšího zajištění státu, ježto jednostranný tento názor příliš snadno uvádí lid v nesnášlivou a vyzývavou náladu základní, jež klidný vývoj státní nejvýš ohrožuje a agresivnost sousedovu přímo vyvolává. Skutečná branná síla státu, t. j. síla odhalovati nepřátelské útoky, spočívá nepochybně nejen ve zdatnosti jeho zbraní, ale i, a to mnohem více, *v jeho poctivé lásce k míru, to jest v důsledné ocholě k dorozumění a sebekázni, jež projevuje se ve slově i písmě každého jednotlivého občana a tím i na venek vyznačuje, a nepřátelské koalice účinněji zamezuje než to dovede sebe vyvinutější obrana vojenská.*

Moderní národové dosud příliš zanedbávali tento způsob národní obranné síly. *Kdyby měli uskutku ze světové války odnésti si poučení, že nutno jest vojenskou sílu obrannou víc ještě stupňovati, pak nadešel konec evropské kultury, a teprv světodějná zkáza poučila by lidstvo o nesmírné bláhovosti tohoto roztání všech kulturních sil v síle branné.**

Kolik běd mohlo býti lidem ušetřeno, kdyby se byl svět zavčas řídil těmito vznešenými hledisky!

Nová jednotná osnova.

(Několik poznámek k právě vydané osnově pro školy v arcidiecési pražské.)

(Dokončení.)

Osnova pro druhou třídu je »novum« proti starším našim osnovám. Cílem jejím je *biblický dějepis* probíraný se *zřetelem na mravně chování žactva a na první přijímání svátosti* pokání a *svátosti oltářní tak, aby v tomto školním roce v čase velikonočním obě tyto svátosti současně mohly děti přijati.*

Zařízení to je u nás novinkou a narazí s počátku na mnohé obtíže. Narazilo před lety ve třídě třetí a bylo překonáno; překoná se snad i ve třídě druhé.

Jednou z obtíží a vadou je tu, že *dič druhé třídy není uvyklé na společnou docházku školní do kostela na mši sv. v neděli a ve svátek.* Ono zřídka přijde

do kostela i s rodiči! Upadá u nás vůbec návštěva bohoslužeb, není vídati malých dětí u mřížek oltářních tak, jak bývalo! Dítě půjde tedy prvně při příležitosti první sv. zpovědi a sv. přijímání vedeno učitelem do kostela; společně celá třída. Ustálil se u nás před několika léty zlovyk, zaviněný hlavně nejednotností ukončení školního roku, že na mnohých školách ani na konci roku, tím méně na začátku děti z prvních a druhých tříd do kostela voděny nebývají, a jdou prvně až na počátku třídy třetí. Není to jejich ještě povinností, *nejsou zákonem vázány, až prý od třídy třetí* (»Všichni žáci počínajíc třetí třídou starší o všech nedělích a svátcích celého roku jsou povinni dopoledních služeb Božích společně se účastniti.« Výnos Nejd. k. a. konsistoře Pražské ze dne 31. srpna 1907. čís. 9033, jimž se republikuje výnos téže k. a. kon. z 5. dubna 1893 č. 3263 a 16. května 1870 č. 3633).

Toho také si *jest vědoma sama nová osnova, vždyť ve stručném zpytování svědomí vynechává otázku o chození na mši sv. v neděli a ve svátek* a předpisuje ve třídě II. na konci *v posledních 14 dnech podati krátké vysvětlení mše sv.*; tedy jako přípravu k povinné nastávající školní docházce na nedělní služby Boží!

Třeba by katecheta dovedl děti někdy do kostela, — často namnoze při vzdálenosti kostela od školy nebývá možno — přece jen *první společná návštěva u dětí působí rozčilení a rozptýlení mysli a pozornosti. A to rozčilení při první sv. zpovědi a pak při prvním sv. přijímání!*

Provedli však nařízení to jinde — třeba by dnes již od něho ustupovali — provedeno bude i u nás; zvláště když nová osnova velice ulehčuje přípravu a ponechává na ni téměř třetinu vyučovacích hodin. »Po jedné zkoušce se to ostatní poddá,« píše jeden již v té věci zkušený katecheta. »Ovšem že musí býti k tomu trochu schopnější ročník a při sv. zpovědi jest třeba velice často dávatí rozhršení sub conditione: »Si es capax!« Ostatně neběrou se nikdy všechny děti. Letos nevzali jsme ze druhé třídy ani jednoho; loni asi 60 procent. Je to dle nadání a schopnosti třídy, a bylo ponecháno soudnosti a svědomí katechetu, aby o této věci rozhodoval. Ostatně rozhodují zde i rodiče a proti jejich hlasu není odvolání!«

Ku přípravě na první přijetí sv. svátostí upozorňuje osnova na spisek: *Josef Kolenec: »Nechte malíčkových přijíti ke Mně!«* — Příprava dětí druhého školního roku ku sv. zpovědi a k svatému přijímání. V Brně 1915. Tiskem a nákladem benediktinské knihtiskárny. Cena 50 h.

Uvedená knížečka má schválení biskupské konsistoře v Brně, ze dne 27. srpna 1914 a biskupské imprimatur. Příprava k sv. zpovědi kromě úvodu a doslovu rozdělena ve třináct paragrafů, z nichž 11 obsahuje přípravu vzdálenou, dva bližší. Podobně příprava k sv. přijímání má úvod a čtrnáct paragrafů s podobným rozdělením (9+5). Nejsou to katechese, ale dají se dobře dle příručky té sestavití a upravití. Tu a tam mnohé třeba vypustiti; texty dlouhé, pro děti obtížné a nesnadné.

Ze své zkušenosti ku přípravě na první sv. přijímání dětí ve druhé třídě můžeme jako velmi vhodné doporučiti dílko *P. V. Bělohávkova O. Cr. »Po prvé k Pánu«*, vydané na začátku letošního roku nákladem Kazatelny v Pelhřimově. Cena 1 K 40. Ve třech pěkných katechesích podána tu kratičká, *pro malé děti velmi vhodná příprava na první sv. přijímání*, která ovšem předpokládá práci o té věci již ve třídě první. —

Než vrátíme se k osnově pro třídu druhou. Podrobná *osnova rozdělena jest ve tři části*: Starý zákon (1.—24. vyuč. hod.), Nový zákon (25—51.) a příprava na sv. svátosti (52.—70.). Na zvláštní, pro opakování určené hodiny, zapomenuto snad proto, že vlastně osnova Starého i Nového zákona je téměř celá pouhým opakováním ze třídy první. V Starém zákoně přidány pouze články od Kaina a Abela až do příchodu do Země zaslíbené zkráceně, v rozsahu asi jak podává je *Vil. Pichler* ve své *»Kathol. Religionsbüchlein«*, Vídeň 1913. V Novém zákoně přidány články o zvěstování, narození a působení Jana Křtitele. Osnova podává příležitost rozšíření vypravování o utrpení Páně (v 6 hodinách), připojuje článek o primátu Petrově a o Petrově prvním zázraku. Ostatní je opakováním učiva třídy první.

Proti osnově z r. 1912 dobře zkracuje nová osnova hned začáteční hodiny opakování ze tří na jednu. Katecheta většinu dětí zná, nač dlouhého, unavujícího protahování prvních hodin opakováním? Případně z biblického vypravování vybírá osnova poučky o Bohu, jeho vlastnostech a základní pravdy. Dobře přidává o oběti Noemově a krátce o všeobecné modloslužebnosti. Vynechává pohostinnost Abrahamovu, zkracuje vypravování o Josefovi na 5 hodin (6 dříve), přidává o beránku velikonočním a vyjití z Egypta, zmínku o smrti Mojžišově a příchodem do Země zaslíbené a zmínkou o chrámu Jerusalemském končí Starý zákon. Z předobrazů Starého zákona vytčeny: Abel, Isák, beránek velik., manna.

Nový zákon počán v též rozsahu jako v osnově r. 1912; vynechán těžký pro děti článek: Ježíš se postí, ač zmínka o postu Páně je již v osnově třídy první.

Příprava k sv. svátostem zdá se býti v osnově upravena dle spisku J. Kolence, který asi sloužil za vzor. Z bibl. dějepavy vzat tu článek o marnotratném synu, Petrův hřích a pokání, *kající Magdalena*; při sv. přijímání: rozmnožení chlebů, *zaslíbení* a ustanovení sv. oltářní, pohanský setník. Jen *dva nové články*; ostatní dětem již známé.

Nová osnova pro druhou třídu, zvláště pracoval-li katecheta pilně ve třídě první, *velice mu usnadňuje práci a příprava k sv. svátostem dá se provést dle ní při dětech jen poněkud nadaných a za poměrů normálních lehce*. Půjde-li vše uskutečniti v nastávajícím školním roce, kdy mnohé dítě přijde prvně do školy ve druhé třídě — mnoho dětí ve městech bylo loni vyučováno soukromě — jest ovšem otázkou. Ale i tu osnova dává dosti času a chápavější dítě snadno postačí i těm, kteří do školy chodily, třeba by samo soukromě méně dobře z náboženství bylo připravováno. Bude nový školní rok zkouškou, dvojnásobnou zkouškou!

Nová osnova zvláště pro třídu první vyniká nad osnovu předcházející, a to tím, že vrátila se k osnovám starším pro mnohé, co v nich po dobrých pedagogických zkušenostech zařazeno bylo. Osnova pro třídu druhou je novina a bude jí i pro třídu třetí; a přejeme zřízenému komitétu, aby se mu dobře podařila a neupadla v osudnou chybu osnovy z r. 1912.

Zdá se, že osnova má ve třetí třídě doplniti a zaokrouhliti dějiny národa židovského, života a působení Spasitelova a apoštolů, aby žáci pilně opakující nabyli jasného obrazu, kterak Bůh lidstvo na Vykupitele připravoval a co příšlý Vykupitel vykonal, aby lidi spasil. Podobně to provedeno v osnově arcidiecése olomoucké z r. 1899. Soustavně katechismus ponechán pak bude asi pro IV. a V. třídu. Ale to je věcí úřady svolaného komitétu, a my mu přejeme, aby se

mu práce podařila aspoň tak, jak se mu povedla nová osnova pro třídu první i druhou.

Definitivní úsudek o osnově pro třídu druhou možno bude pronést až po praktických zkušenostech; a jestliže o první určitě jsme se pronesli, stalo se proto, že osnova kryje se téměř s osnovou, jak jsme si ji po zkušenostech za řadu let získaných upravili a jí v praxi se řídili.

K.

SMĚS.

J. Mil. nejdůst. p. prelát, dr. Jan. Nep. Sedlák, *zasloužilý generální vikář pražské arcidiecése, byl dne 8. září ve svatožilském domě J. Excel. p. arcibiskupem, dr. Pavlem z Huynů posvěcen na úřad biskupský. Všechno české kněžstvo z duše oddané svému vzácnému příteli a zastánci, J. M. dr. Sedlákově, z hloubi srdce k významné této důstojnosti blahopřeje. Katecheté, kteří mají u věčné paměti zásluhy jeho o úpravu existenčních poměrů na zemském sněmu království českého, vždy v blahé paměti zachovají svého přátelského rádce a zastávce a přejí mu upřímně: »Ad multos annos!«*

Věstník organisovaného učitelstva ve svém srpnovém čísle píše toto: »Čas oponou trhnul — a změněn svět!« zvolati bychom mohli se starým Nerudou. Starý svět zloby, násilí, svět nadvlády mocných nad porobenými poněkud mizí a obrysy nové budoucnosti počínají se rýsovat na nedalekém obzoru. Všim právem můžeme dnes říci, že stojíme již opravdu na prahu radostnější éry svého národa. S mizejícím starým světem mizejí také dosavadní naše obavy, že vrátí se bývalá reakce, a že opětně zničí, co vykvetlo na našich umofněných luzích jako česká primula veris. Naděje a naděje vzněcují naše hrudi; važme si tohoto radostného hnutí svého nitra. Nemysleme si, že to je pouhý přelud, že to jsou jen klamné okamžiky, které snad záhy pohasnou jako chvilkové jiskry, z nichž nevznítí se potřebné plameny. Naše česká radost vznikla na široké půdě světového hnutí. Vlna světových dějin, neodstranitelný proud novodobých ideí dal jí životní sílu a tu jistotu, která jest její podstatnou duší. To jest její smysl a proto také takto chápati musíme její smysl. Z těchto nadějí sílí se naše víra a proto nesmíme pochybovati, že z naší viry vy-

roste ona mohutnost, která zmocní všechno naše národní usilování. —

Naše školské a šíře výchovné myšlenky, směřující jen a jen k povznesení našeho národa, k jeho povznesení duševnímu a k zmnožení jeho potřebných vědomostí, kterých tolik je nutno pro příští náš národní život, ty myšlenky naše nikterak nepřekážejí rozvoji tohoto státu, naopak musejí býti mu jen na prospěch. Ta čiročirá pravda jest v nás oporou všech našich požadavků. Ty nevybočují nikde z oněch mezí, jež dány jsou širokými idejemi světového hnutí novodobého.

Minulost nedala se více udržeti reakčními úmysly. Upadá sama sebou, zhroutí se překonanou svou existencí. Návrat je nemožný, poněvadž je nemožno, aby déle trvalo, co mělo svůj základ jedině v násilí.

Přítomnost musíme jen takto chápati. V tom smyslu také je nutno, abychom sami v sobě potlačovali všechny zbytky minulosti, které v nás zanesly mnoho toho, co se nám dnes jeví jako čirá temná reakce. » r.

Aktivní přídavky za vyučování náboženství. C. k. zemská školní rada výnosem z 19. července t. r. povolila za vyučování náboženství následující mimořádné přídavky: Zvláštním učitelům náboženství, za odměnu ustanoveným, přídavek 10 K k odměně za každou hodinu, kterýžto přídavek se zvýší při 10-, resp. 20leté službě se zřetelem k té které hodině vždy o dalších 10 K. V obou těchto případech dlužno počítati pouze se zvýšením polovičním, poněvadž jde tu toliko o přídavek na $\frac{1}{2}$ roku. K odměně za vyučování náboženství světským učitelům udílí se za každou hodinu, ve které bylo skutečně vyučováno, přídavek, který se rovná rozdílu mezi 40/44 K a 1 K 80 hal. Rovněž takový přídavek udílí se duchovním správám za vyučování náboženství v nižších třídách. Za vyučování náboženství ve vyšších třídách udílí se duchovním správám přídavek k remuneraci, a

to částkou 60 h za každou hodinu týdně, ve které bylo skutečně vyučováno. —š—

První katechetský časopis byl český, tak ukázáno v článku »Samostatný katechet. časopis na Moravě před 50 roky« v čísle 4—6. »Vychovatelských Listů«. Počala totiž vycházeti v lednu 1865 v Jevišku na Moravě za redakce Františka Webra »Pokladnice«, katechetická příloha k Pěstounu« a vycházela samostatně až do polovice r. 1866. Zakladatelem a hlavním či itelem byl dnes zapomenutý katechetský spisovatel *Frant. Petráš* (1833—1897), který napsal mnoho katechetických článků do Pěstouna a Pokladnice. V trojčísle onom »Vychovatelských Listů« zasluhuji pozornosti články: »Náboženství na pokračovacích školách živnostenských« a »Katechetické hnutí« od Dr. A. Vaška, redaktora části katechetické »Vychov. Listů«, která přináší zajímavé a časové zprávy. Bratrský časopis moravský vřele doporučujeme katechetům českým. Když na Moravě r. 1865 vycházela »Pokladnice« mezi přímými odběrateli byl jeden katecheta z Čech! Kéž nyní po padesáti letech jsou poměry lepší a splní se, co napsal Dr. Čihák v čís. 6. v »Rádci Duchovním« (str. 351), že není jediného českého katechety, jenž by neměl tohoto listu vedle »Vychovatele«. —š—

Jednotný katechismus pro celou církev. Otázka katechismu světového, jednotného, o které jednal koncil vatikánský v 49. kongregaci (Vychovatel XXXII. str. 95.) stává se opět časovou. Papež Benedikt XV. pokračuje v díle velikého předchůdce svého »příznivce katechetů«, zemř. Pia X. (Vychovatel XXX. str. 110 násl.) a chce dáti katechismus jednotný celému křesťanskému světu na základě katechismu papeže Pia X. Přípravné práce již v Římě se konají. Především jedná se o to, aby všechny texty katechismů v různých zemích a diecích byly sebrány. Papež pak bude jmenovati komisi, ve které budou někteří kardinálové a nejznamenitější katecheti Evropy. Tato komise prozkoumá různé texty, při čemž bude dbáti zejména známějších a rozšířenějších, které jsou zavedeny již ve více než jedné diecézi; také vzat bude zřetel na starší práce katechismů. Komise připraví jednotný text, jehož se má užívatí potom v celém katolickém světě, aby odstraněno bylo zlo a nebylo rozdílu mezi katechismy různých diecesí, byť by se jednalo pouze o formální a nikoli o pod-

statné části. Komise bude ve své práci postupovati podobně jako se postupovalo, když za Pia X. bylo pracováno na jednotném katechismu italském, jehož textu nejspíše, jako normy, přidří se nová katechismová komise. (Katechismus onen vyšel v Římě 1912: »Catechismo della dottrina Cristiana pubblicato per ordine di Sua Santità Papa Pio X. — Překlad Stieglitzův v Kemptenu: »Der römische Einheits-Katechismus«; jest dle vydání staršího; katechismus z r. 1912 jest zjednodušen.) Komise má mimo to přihlížeti ke všem, v otázkách katechismu vydaným rozhodnutím příslušných kardinálských kongregací a dle okolností má si o různých speciálních bodech vyžádati nová rozhodnutí. Po vypracování a revisi latinského textu bude vytištěn a rozeslán všem biskupům, aby mohli k němu připojiti poznámky, podobně jako se dělo při kodifikaci církevní. Opravený a doplněný jednotný text bude předložen papeži ke schválení a po udělení toho vydá text vatikánská tiskárna v typickém latinském vydání. Ostatní církevní tiskaři a nakladatelé budou po té zmocnění, aby obstarali souhlasná vydání a vydali text překladů v různých řečech. Ode dne promulgace budou všechny dosavadní texty katechismové považovány za odstraněné. Papež si přeje, aby reforma katechismu pokračovala tímž krokem, jako svého času podniknutá reforma breviře. —š—

Školské poměry jako před válkou. Uherský ministr vyučování, hrabě Apponyi, vydal nařízení, dle něhož mají se školní poměry upravití jako před válkou. Měsíční školní doba má se přísně dodržovati a všechny děti musí přesně a nepřetržitě choditi do školy. Vyňaty jsou pouze devíti až čtrnáctileté děti, které musí vypomáhati v hospodářských pracích. —š—

Chlapci a učitelky. »Frei Schulzeitung« sděluje, že v Prusku nabylo se smutných zkušeností s chlapci, kteří jsou vyučováni učitelkami, které zastupují učitele-vojáky. Vyučují tam učitelky hochy i dvanáctileté, a tu prý se nedostává k udržení kázně i mravnosti pevné mužské povahy. Proto školská komise v Berlíně se usnesla prozkoumatí ministerské nařízení o nahražování učitelů učitelkami a pečovatí o to, aby byl na školách zaveden v té příčině dřívější stav, aby totiž na chlapeckých školách byla jen jedna učitelka v nejnižších třídách a na školách dívčích tři pětiny učitelek a dvě pětiny učitelů. — U nás dle výroční zprávy zemské

školní rady v král. Českém za r. 1915 bylo 1173 učitelů nahrazeno literárními, případně industriálními učitelkami a pěstounkami, které namnoze vyučují i ve vyšších ročnících (i na chlapeckých školách měšťanských) a vedou i správu školy. Poměry ty se stupňovaly v roce 1916 (zpráva zemské školní rady ještě nevyšla). Jakých zkušeností ve výchově chlapců učitelkami u nás se nabylo, není úředně ještě známo. —š—

LITERATURA.

Důst. pp. katechetům a profesorům náboženství. Nákladem revue *Archy* (Prostějov) vyšel kalendář pro studující mládež, »*Student*«. Vedle kalendářní části obsahuje krátkou přehlednou francouzskou gramatiku, nejpotřebnější matematické formule, řadu církevních hymen v pěkném překladě, prof. Em. Žáka články: Lauda, Sion, několik drobných statí, vztahujících se k nynější válečné době, přehled naší nové katolické literatury, našich časopisů a novin, upozornění na Českou akademickou ligu a řadu praktických pokynů. Podnikavý autor jeho, básník K. Dostál-Lutinov, chce svým *Studentem* dáti do rukou věřícího jinocha kalendář katolický, příručku, jaká v ruce jeho náleží. Úprava kalendáře je vkusná, cena vázaného exempláře K 1.50. Upozorňujeme vřele na tento kalendář a žádáme své kolegy, aby získali jemu mezi studentstvem hojně odběratelů. Zaslouží co nejhojnějšího rozšíření.

»**Po prvé k Pánu**« tot název nového (XIX.) svazku přílohy »*Kazatelny*« (řídí F. B. Vaněk). Znamý homiletický spisovatel P. V. Bělohlávek O. Cr. podává tu katechese, promluvy a písně k prvnímu sv. přijímání. Kniha má, jak název naznačuje, usnadnit práci katechetovu, dovést malíčké k sv. přijímání. K tomu jsou čtyři katechese, jež vycházejí z příkladů ze života malé Helenky (knižku o Malé Heli, miláčku Božím, vydala Cyr. Meth. knihtisk. v Praze); první katechese opakuje šestero pravd základních (lépe by bylo učit malé dívky pravdám těm tak, jak jsou v katechismu, a nikoli ve verzích; naučí-li se jim dítko řádně z katechismu, neplete si to později a nezapomene jich). Druhá katechese jedná o tom, co jest Svátost oltářní, třetí o přípravě duše, čtvrtá těla. Katechese jsou krátké, lehounké, zvlášť pro dívky nejmenší. V části druhé je pět,

vlastně deset promluv k sv. přijímání. Vždy jedna k dětem před sv. přijímáním a jedna k rodičům a přítomným před pozhánáním. Promluvy zdají se nám příliš dlouhé, poměrně delší než katechese a v praxi by příliš zdržovaly sv. přijímání dětí, jež jsou dosti netrpělivy. Následují nápěvy ku čtyřem písním, jež autor v exhorty své vložil. — Knižka je dobrou pomůckou zvláště tam, kde má katecheta připravovati dítky velmi malé, snad ve třídě druhé. I tu jest dosti pomůcek, ale chybí nám posud katechese, přípravné k první sv. zpovědi, pro děti tak malé! A ty by byly důležité a potřebné. Vždyť na první sv. zpovědi nejvíce záleží! —š—

Náš císař a král Karel I. a jeho choť Zita. Německy napsal Richard Kellerhoff. Pro českou mládež a lid upravil Ant. Brousil. S 30 vyobrazeními. Bonifatia-Praha. Cena 1 K (poštou K 1.10).

K životopisu Jejich Veličenstev, jež vydal dp. Fr. Wof v 47. roč. čís. 2. »Hlasů Katolického spolku tiskového«, přidružil se nyní tento (56 str.), v němž po úvodu vyličeño pěkně nejdříve mládí arcivévodky Karla nar. 17. srpna 1887 na zámku Persenbergu (v Dol. Rakousích), nejstaršího to syna arcivévodky Oty a arcivévodkyně Marie Josefy, rodem princezny saské. Potom vypravuje tu dvor. rada prof. dr. Jar. Goll o pobytu Karlově v Praze v r. 1906—8, načž následuje životopis princezny Zity nar. 9. května 1892 ve vile Pianore, vyličen pobyt arcivévodských novomanželů v Brandýse n. L., dále rodinný život, činnost arcivévodova ve válce a jeho povolání na trůn rakouský. Bylo by záhodno spisek tento hojně rozšířiti, by jak mládež, tak i lid náš poznal v těchto trudných dobách, v jak slechetných rukou jsou otežé vlády naši. Doporučujeme co nejlépe.

Jos. Prok. Fabian.

Stručné dějiny církevní.

Pro žáky obecných škol českých. Napsal Václav Oliva. Cena 20 h. Poštou 23 h. **Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n.**

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajín německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a ne frank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand.náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 992.

Demokratisace a znárodnění katolické církve. — Psychologie moderní pochybovačnosti náboženské. — Z dějin české katechetiky. — Směs. — Literatura.

Demokratisace a znárodnění katolické církve.

(Podává EM. ŽÁK.)

Sotva bylo známým prohlášením českých spisovatelů a manifestem českých poslanců z 30. května t. r. jako cíl politických snah národu prohlášeno *osamostatnění našeho království*, t. j. nejširší národní autonomie v rámci mocnářství rakouského, již našla se řada romantických hlav, které pracovaly a pracují též na plánu demokratisace a znárodnění katol. církve.

Listy naší strany vedou si v této otázce velmi zdrženlivě a s přirozenou rezervou. Rozsah žádoucí autonomie a reformy církevní je dosud příliš mlhavý a neurčitý, nežli aby možno bylo s konkrétními, vhodnými a potřebnými návrhy zde vystoupiti. Takové programy nebudují se přes noc. Za to však liberální listy, které mají demokratismus stále na jazyku přes všechnu opačnou svojí aristokratickou a kastovní praxi, velmi horlivě uvažují a píší o tom, kterak v budoucím demokratickém státě všechno zřízení a hospodářství má se uspořádati a jak by katol. církev, s níž prý český národ již doučtoval, měla v příští době vyhlížeti.

»*Národní Listy*« s nápadnou pravidelností přinášejí články o nutných reformách v církvi a vždy svědomitě prohlašují, že článek vyšel z pera katolického kněze. V poslední době i »*Národ*«, orgán svobodomyšlné frakce, nespokojené s vedením politiky těch, jichž tlumočníkem jsou »*Národní Listy*«, přinesl článek. »*Demokratisace a znárodnění katolické církve*«. (»*Národ*«, dne 6. září; číslo 23):

Poněvadž nejsme listem politickým, nechceme se dotýkati oněch bodů návrhu, které mluví o vnitřních reformách v církvi a jejím poměru k státu.

Poznamenáváme jenom, že navržený program je příliš na rychlo načrtnutý, nepromyšlený; že neběže zřetele ani k přítomným poměrům ani k historickému vývoji poměru mezi církví a státem. A jestli autoru tanuly na mysli církevně-politické poměry v Americe (nechceme-li již se domnívati, že je spokojen s podobnými poměry ve Francii a Italii), bylo by přece potřeba, aby měl trochu historického smyslu pro vývoj vzájemného poměru církve a státu v Rakousku, a na základně historických, právních a přirozených vztahů mezi církví a státem

budoval program svých reformních návrhů a nikoli aby budoucí vývoj založil na základě: »Stát jest úplně neodvislý od církve, církev jest úplně neodvislá od státu.«

Poměr mezi světskou a duchovní mocí vždy zůstane v nejužší spojitosti, jako v člověku časné a věčné, fysickou a duchovní součást nelze po způsobu Šalamounova rozsudku od sebe oddělit. —

Také církev je společnost zcela jiného původu, účelu, složení a povahy, nežli aby bylo možno na ni prostě aplikovati nějaký spolčovací zákon, jakým se musí řídit na př. nějaký spolek filatelistů nebo svobodných střelců a podob.

Kdo hlouběji poměr státu a církve promysleli, na př. Rein, Harnack, Förster, ti dávno poznali, že *styčné body církve a státu jsou takové, že nemohou obě tyto korporace zůstatí vůči sobě cizí, apatické.* Již proto ne, že mají též objekt ve svých údech. Ony musí určité, pevné stanovisko k sobě zaujmouti; buď přátelské nebo nepřátelské. *Indifferentismus delší dobu trávající je naprosto nemožný.*

Leč to jenom jako upozornění. O poměru církve a státu bylo zde tolikrát a tolik psáno, že nemohli bychom nového přičinit. Poukazujeme na dotyčné články.

Nás zde zajímají ony body v programu toužené »demokratisace a znárodnění církve«, jež týkají se budoucího školského programu.

»Katolický kněz« zde praví:

»Otázka školská nepatří vlastně do rubriky otázek církevních, a budou ji zajisté luštití osoby povolané s hledisek moderních a demokratických. V zájmu kněží českých, kteří na škole působí, navrhoval bych za svoji osobu postup na těchto zásadách Školství budiž nekonfesionelní. Na školách nižší a střední kategorie budiž vyučováno morálce, kteréžto vyučování, prosté všeho stranického nátěru, může býti v přechodné době svěřeno duchovnímu dle osnov a učebnic vydaných školskými úřady a za jejich dozoru. Vyučování konfesionelní (dogmatické atd.) jest věcí církve, a mají si je kněží obstarávat v kostelích, po případě s dovolením školských úřadů též v budově školní na útraty církve. Školské úřady nemají s tímto náboženským vyučováním duchovních co činiti a nesmějí děti nutiti k návštěvě bohoslužeb a náboženských cvičení, což jest též zcela interní záležitostí církve, respektive duchovenstva.«

To je náčrt programu z pera katolického kněze o působení a poměru církve v budoucím demokratickém zřízení království Českého.

U vědomí neúplnosti na konec ovšem skromněji dodává, že »osnova nečiní nároků na úplnost, na jejím základě mohl by se najíti modus vivendi mezi budoucím českým státem a církví«.

Několik poznámek k těmto návrhům připojíme příště. Pisatel článku se táže, najde-li se s dostatek českých a demokratických kněží, kteří jej na trnité dráze za zlidověním a znárodněním katol. církve v budoucím státě československém budou následovati a podporovati.

Nuže, chceme jej ve svrchu uvedených bodech následovati. Zda též podporovati, pozná jasně z našeho stanoviska, jež tuto krátce objasníme.

(Dokončení.)

Psychologie moderní pochybovačnosti náboženské.

Píše dr. JOSEF ČIHÁK.

(Pokračování.)

Vylíčený nedostatečný základ náboženský i vědecký pro náboženský vývoj, uvědomění i boje provázejí u mládeže nebezpečná léta fyziologického, psychologického i sexuálního vývoje, která opět velmi disponují člověka pro náboženskou pochybnost. Uvědoměme si tento přechodný stav dospívajícího člověka.

V letech puberty, průměrně mezi 14.—18. rokem, prodělává člověk veliký obrat jak ve svém tělesném vývoji tak zvláště duševním. Smyslové orgány, nervová soustava, mozek mohutní, vystupují pohlavní žádosti, dostavuje se nová tělesná nálada i únava, které těžko rozumět. Tento stav tělesný podmiňuje novou schopnost a činnost smyslově duchovní, zejména paměti a obrazotvornosti. Zlatý čas svěží dětské paměti mizí; vystupuje do popředí fantasmie a soudnost. Člověk nerad tu obtěžuje svou pamět a začíná filosofovat a toužit. Tělesnou a interní smyslovou změnou jest dán předpoklad nové činnosti čistě duchovní, intelektuální. Rozumová soudnost se vyvíjí a vzrůstá, člověk tvoří obsáhlejší a intenzivnější představy, začíná posuzovati, filosofovat, má radost ze svého rozumového poznání, chce znáti vše a býti neomylným. Touží po velikých vědeckých činech, chtěl by hned býti učencem, básníkem i politikem a zvláště velkým myslitelem; oceňuje veliká duchy, hledá v dějinách i kolem sebe ideály lidstva, jeho geny.

Rovněž víření nastává v životě citovém. Hlásí se cit společenský, národní náboženský a pohlavní, které snadno vybočují z mezí dovolednosti. Z jinocha stává se nadšený vlastenec, náboženský debatér, hledá vhodnou společnost, touží po lásce. V této době člověk touží po plné svobodě, samostatnosti, příjemné vlivy si osvojuje, nepříjemné zavrhuje; pohrdá starým, hledaje novot, nenávidí a potírá vnější autoritu, chtěje o všem rozhodovati sám.

Přirozeno, že podobné úkazy se objeví i v životě náboženském. Náboženství dětství počíná se měnit, paměť nechce se učit citátům a formulcím, rozum pracuje a zdůvodňuje si náboženství filosoficky a historicky, nedbá autority, spíše sám hledá. Jeho volnosti často nevyhovuje mravní řád náboženský. Tak duše jest pro pochybnost, a nechut k náboženskému životu, naskytne-li se jen vnější popud. Je-li tento popud protináboženský, jest veta po nábož. ideálech dětství; je-li však vnější vliv příznivý, upevní se náboženské vyznání a člověk vzplane nadšením pro náboženské úkony.

Tot *vnitřní příčiny náboženských bojů*, pochybností a lhůstivosti; příčiny, jež samy o sobě přímo nepůsobí náboženského rozvratu, ale k němu člověka přizpůsobují: slabý náboženský základ z rodiny a školy, vědecká povrchnost a nejasnost, bouřlivá léta puberty.

Přidejme k těmto zjevům ještě *dnešní nervosnost lidstva a mládeže* a máme před sebou obraz nanejvýš rozehvělé, citlivé a hlubšího úsudku neschopné moderní duše, kterou snadno strhují vnější popudy k vybočení: Rozmanité mohou býti tyto vnější popudy, které působí zvláště na život náboženský; viděli jsme v dotazníkové statistice, že průměrně v 80% to byly vlivy osobní a jen v ostatních případech různorodé vlivy jiné.

Pozorujme tedy nejprve *vliv osob na náboženský vývoj a život*. — Jest jisto, a denní zkušeností prokázáno, že lidé sugestivně na sebe působí, slovem i jednáním, a čím vyspělejší, určitější a mocnější osobnost slovem i skutkem, tím jistěji a mocněji si podmaňuje okolí. Podléhá-li mimovolně takovému vlivu člověk každý, dává se chtíc nechťíc jím ovládati zvláště mládež a lidé krajně nervosní.

Není ted divu, že osobnost působí též mocně na dobře disponovaný subjekt v ohledu náboženském. Rodiče a sourozenci, vychovatelé a kamarádi mají proto rozhodující vliv na náboženský vývoj dospívajícího člověka, což potvrdila i statistika. Dospívající člověk vždy se poněkud odcizuje domácnosti rodinné, svým rodičům i sourozencům a podléhá sugesci cizích mocných osobností, především svých vychovatelů, dovedou-li tito slovem i jednáním svým mocně působiti a vzbuditi v žáku představu ideálu.

Proto škola, ideální učitel má též rozhodný vliv na náboženský vývoj mládeže; ovšem nikoliv vliv jediný. V naší době více než jindy uplatňují se i jiné vlivy, mimo rodinu a školu stojící. Jsou to nejen kamarádi, ale i jiní činitelé, jako divadla, četba, sport, zábavy a p.

Všechny tyto osobní vlivy jsou podporovány a doplňovány a často provázeny *sugestivní mocí moderních frasovitých hesel a názorů doby vůbec*. Vizme, jak mocně působí moderní hesla, moderní duch doby. Vystoupí-li dobrý řečník se zásobou těchto hesel a frází, oslňuje, odebrouje, podmaňuje si posluchačstvo, jež není s to, aby rozeznalo pravdu od lži, krásu od ližidla, dobro od svůdného jedu. Duch doby stává se i duchem moderního člověka. Každý jest dítětem své doby; její názory a touhy činí svým přesvědčením a ideálem.

A která jsou přední hesla naší doby? — Kdo by neuznal, že vše skrývá se ve všemocné frázi: *»moderní pokrok a věda!«* Ano, moderní pokrok a věda jsou modly, před nimiž sklání se naše lidstvo, mladí i dospělí, prostí lidé i vzdělanci, ženy jako mužové! A ovšem *»moderní pokrok a věda«* má v sobě často ráz *víře nepřátelský*, proto i zbožňovatel moderního pokroku a vědy nemůže tak snadno klaněti se starému, jedině pravému Bohu. Tento psychologický pochod snadno pochopíme, uvážíme-li, co znamenají našemu člověku slova *»moderní pokrok a moderní věda exaktní«*.

Kdo by nebyl přesvědčen o pokroku doby, srovná-li naši vzdělanost hmotnou i duchovní se vzdělaností minulých století? Co zdálo se kdysi nemožným, dnes jest provedeno; o čem minulá doba neměla tušení, jest nyní objeveno; co bylo starým nepochopitelným, nám jest zcela přirozeným. Či dnes máme nemožnosti, tajemství, zázraky? Jsou-li dnes, nebude jich příště, vždyť pokrok není ukončen, během doby vše se pozná a přirozeně vysvětlí.

V pokrok věří a doufá naše doba, jen vpřed táhne a neohlíží se zpět; všechno staré musí býti překonáno a nahrazeno novým, *»moderním«*. Naše doba neváží si starých metod vědecké práce, nýbrž hledá nové; starý způsob vyučování musí býti překonán moderními metodami. Člověk dnešní nemůže mysliti a věřiti jako jindy, nýbrž musí býti moderním myslitelem; staré pravdy náboženské musejí ustoupiti moderním snahám náboženským, přirozenějším a subjektivním, tak velí duch času. Moderní věda jest vrcholem lidského badání.

Dnes mají význam především tak zv. *vědy exaktní*, vědy přírodní; co jimi není potvrzeno, stává se pochybným, vědecky bezcenným. Tyto vědy však neznají metafysiky, neznají pravd náboženských, neznají Boha; proto i tyto pravdy

jsou aspoň vědecky pochybné, ne-li úplně klamné, jak i mnozí z pěstitelů exaktní vědy vyznávají. Duch moderního člověka musí tedy býti duchem pokroku ve všech směrech, duchem vědy přirozené, duchem náboženské svobody a pochybovačnosti.

Tato sugesce moderního názoru působí tak mocně, že těžko jest ji vyvracet i prakticky skoro nemožno, ačkoliv hlubší myslitel musí uznati přehnanost a neoprávněnost moderního názoru.

Shrňme-li nyní různé vnitřní a vnější příčiny náboženské pochybovačnosti v jedno, uvážíme-li stav moderní mladé duše a víře nepříznivé vlivy, které na ni působí, máme psychologicky vysvětlenou záhadu tak rozšířené náboženské pochybovačnosti a z ní plynoucí lhostejnosti i nevěry.

Může k tomuto stavu zůstat lhostejným a netečným strážce božské pravdy a pastýř nesmrtelných duší, katolický kněz? Jistě nikoliv. Jak tedy bude si počínati, aby svědomitě dostál svému vznešenému úkolu? Touto otázkou chceme se obírat v dalším oddílu tohoto pojednání.

(Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Již *Aleš Pařízek* ve svém spise »*Obrázek dokonalého učitele*« (r. 1790) a v rozšířeném jeho vydání německém: »*Skizze eines rechtschaffenen Schulmannes für angehende Landschullehrer* (vyd. r. 1791), naznačuje potřebu vyučovacího plánu a praví: »Účelem třídy I. jest, aby katechumeni nabyli pojmu o Bohu a jeho bytí, poznali jeho nejdůležitější vlastnosti, uvědomili si první povinnosti člověka k Bohu; vše to z věcí stvořených a nejnázornějším způsobem má jim býti vštípeno,« a podává jakousi *podrobnou osnovu pro první třídu* (viz: »První professor katechetiky a methodiky v Praze jeho výklady.« Časop. katol. duchov. 1916. str. 555).

Škoda vykládá, že »takového seřazení vyžaduje učení samo« a »zákonové psychologičtí stanoví, jak má býti upraveno« (§ 15. § 16.) a podává rozvrh učiva pro školu elementárku a tři třídy mající (§ 17.) *)

V *elementárce* (tříde první) je *biblická dějeprava* k příštím vyučováním náboženskému. Jednotlivé biblické příběhy v první polovici ze Starého zákona a pak z Nového. »Každý příběh stůj před dětmi jako milostný obrázek s vábícím rámcem, zhotovený barvami dětem libeznými. Povídaný buďte co lze nejlehčeji slovy našimi, ne biblickými na příběhy zavěsí se tu a tam nějaký lehounký pojem.«

Ve *tříde první* (druhé) »na biblicky historické osnově zavěsují se *všecky články podstatné učení katolického* jde tu více o jádro těchto článků, než o formu. V druhé polovici stůj živě ze života Kristova to vše, zač by si jej outlé duše zamilovaly... Pochopitelně na význam církevních osob buď poukazováno, v žití církevní buď pozvolna uváděno.«

*) Ve vydání třetím z r. 1874. tentýž rozvrh podává, ale pro školu o čtyřech třídách; elementárka = tříde první atd.

Ve třídě druhé »nabyté biblicko-historické vědomosti ... rovná do »*Věřím v Boha*«, co má věřit a vědět; do »*přikázání Božích a církevních*«, co má konat; do »*svátostí*«, jaké pomoci se od Boha naděje ... Zaváděn žák ve smysl slavnosti církevních.«

Třída třetí (čtvrtá) »*vypraví dítě všim, čeho mu pro budoucí bohumilé žití třeba*. Všecky články náboženské podává důkladněji vědomostem i hloubky i rozsáhlosti přibývá.« (Srovnej: Škoda: Katechetika I. vyd. str. 17—19.; vyd. III. str. 17—19.)

Nepodává ovšem Škoda žádné podrobné osnovy, jen plán, co má býti probráno, a každému katechetovi ponechává volnost v jakém pořádku a postupu vyučovati chce v rozsahu naznačeném. Tušeno však, že je třeba jakéhosi určitéjšího plánu a řádu, a již první provolání ku založení katechetského časopisu na Moravě r. 1864 (»*Pěstoun*« roč. III) naznačuje, že do svého programu chce zařaditi jakousi práci o osnově: »*vytkneme způsob, kterýmž by při rozdílných třídách a schopnostech sobě počínati rozum a zkušenost káže*« a tamtéž, v druhém provolání, určitěji se vykládá: »*takový časopis by poskytl velmi mnoho zajímavé látky, ježto by se nešetřilo nutného systematického běhu, právě podle katechismu uspořádaného, alébrž ta samá látka s rozličného stanoviska mohla by býti předpodobněna a projednávána.*«

Nové školy, které v letech šedesátých a potom vznikaly, pořizovaly si zvláštní vyučovací plány a do nich zařazovaly i plán náboženského vyučování. Tak na př. »*Plán učební nové direktivní hlavní školy v Nové Pace, sestavený od sboru učitelského 20. října r. 1865*« (Pěstoun V. 1866. str. 26.) stanoví:

„Cvičení náboženská:

»*Hlavní zásada vytknuta jest, aby náboženství (v smyslu pol. zřiz. § 255.) více cvičeno, než učeno bylo; máf hlavně moment vychovávací, probuzení a utužování citu mravného i zbožného pro život praktický a z něho plynoucí kázeň školní na zřeteli míti. Od důkladného výkladu a ne od mrtvého nazpaměť se učení sv. náboženství závisí nejen mravné chování budoucího občana, ale i prospěšné účastenství na službách Božích a sv. svátostech.*

Postup: V 1. třídě způsobem obapolného hovoru obrázky z biblické historie. V 2. třídě na základě malého katechismu biblické obrázky a malý katechismus. V 3. třídě biblická dějprava a katechismus. V 4. třídě velký katechismus, výklady evangelií a dějprava.«

To byla ovšem opět jen kostra a podrobnou osnovu měl si katecheta vypracovati sám. Postup, jakým během roku se bral, byl mu ponechán na vůli a katecheta v té příčině byl úplně volným.

Volnost ta však zaviňovala nejednotnost, na kterou trpce si stěžuje katecheta *Karel Hložek* v »*Časopise katol. duchovenstva*« 1867 v článku: »*O náboženském vyučování mládeže na školách národních*« a dokazuje (str. 205—208):

1. »*Potřebu jednoho vyučování na všech místech ode všech učitelů stejným způsobem. Každý řádný učitel probírá všude právě to, co mu nákras či plán vyučovací pro tuto školu předpisuje, jen ohledně sv. náboženství žádné srovnalosti nestává. Jeden katecheta přednášel dítkám biblickou dějpravu, jiný v té samé třídě probíral katechismus, ten mluvil o víře, jiný o svátostech atd.*

Proto potřeba jest jednotného plánu i pro vyučování náboženské a to *pro kate-*

chetu samého, ví co kdy má probírat, jednoty přeje si svědomitý *školdozorce*, je jí třeba i *učitelům*, by sledovati mohli prospěch dětí.»

Autor vidí *známky jednotného plánu v apoštolském vyznání víry*, v němž složen veliký důmysl. Zde naznačena byla cesta, jakou se první učitelé v církvi brali, aby jakéhos jednotného učení u malých i dospělých docílili tak, že kdykoli by odchodem jednoho učitele bylo učení přerušeno, druhý ihned tam by pokračovati mohl, kde první přestal. (l. c. 208)

Vykládá, že jest 2. *možnost jednotného vyučování* (str. 209—211), neb není ničeho, co by překáželo, a líčí: 3. *jakých výhod jednotné vyučování poskytuje* (211—214).

Nyní skutečně katecheta neví, co má od dítky té oné třídy žádati. Neví, co žádal jiný, a dorozumění při stěhování dětí často nemožné. Při jednotě *bude snadná příprava* katechety na každou hodinu a *snadno mu bude vydati účel* představeným, rodičům; půjde-li na jinou školu, nemusí se dotazovati, hned *začne, kde předchůdce přestal*. Postupné vyučování prospěje dítkám, nastane větší horlivost a dítko se přičiní, aby se naučilo, co má.

V části 4. řeší (214—216): *komu přísluší zaříditi jednotné vyučování sv. náboženství?* Ne jednotlivci, spíše vikáři na celém okresu; ale má zavedeno býti *od biskupů* a nařízeno scholastiky, kteří jsou jejich zástupci. »A proto navrhneme zde snažnou prosbu na všechny pány scholastiky provincie České i Moravské, by se o zavedení jednotného vyučování náboženského co nejdříve postarali, aby škoda, která z této rozervanosti co den vzrůstá, konečně odstraněna a dle možnosti napravena byla. (l. c. 215.)

(Pokračování.)

SMĚS.

Naším odběratelům. *Zdražení materialu tiskárenských o plných 100 procent nutí nás, abychom objem hlavního listu vždy v čísle z 1. dne každého měsíce opět omezili na 8 stran. Naši věrní přátelé dojistá to uznají a přijmou jako nezbytnost skoro nesnesitelných poměrů nynějších.*

Probouzející se školství. Věstník organisovaného učitelstva ve svém 1. čísle z 14. září píše takto:

Je jisto, že škola nevyvíjela se v duchu úplně českém, nýbrž že byla výslednicí směrů a vlivů, kde jsme nerozhodovali my, nýbrž jiní. Moc utlačovala ryziho ducha českého v našem školství a tím vznikala tu ona nešťastná bezbarevnost, která i neblaze působila v charakter učitelstva. Sloužili jsme směrům začasto protichůdným a v tomto postupu klesala hodnota našeho sebevědomí. Netřeba šíře líčiti, co máme na mysli. Pochozí každý, že věci dospívaly za posled-

ních tří let k onomu stupni, kde uvědoměli lidé brali se za hlavu, poněvadž pozorovali před sebou už onu nakloněnou plochu, která ukazovala k naprostému našemu mravnímu úpadku. Obrát na světovém jevišti přišel právě včas, přišel v onen okamžik, kdy minulost svými úpadkovými formami a svým duchem pocítována byla zejména v Čechách jako síť zla nastražená na vše, co měli jsme nejlepšího. Byly to chvíle, kdy patrně bylo, že před námi prostírá se zkáza, dílo zlé vůle a zlé moci a kdy místo obrany šířena byla mezi námi slabošská poďajnost vůči všemu, čím na nás zlé síly vně i vnitř naléhaly.

První radostnější chvíle nastaly, kdy otevřely se brány zavřeného říšského parlamentu a političti činitelé čeští vešli tam sjednoceni. Tu, když přesycená reakce poslední doby ocitla se jako přišerný netvor na lavici obžalovaných, bylo jisto, že nastává nová doba a ta že se rodí s přirozeným úkolem, aby překonala úplně tříletou persekuci éru. Ale nejen tu, nýbrž úpadkovou minulost všecku. Minulost vyvrcholila

v posledních třech letech, aby ukázala, tady jest její konec a pro další život že již nemá vnitřních schopností. Mnohé formy, kteréž musili jsme přijmouti jako vnučenou morálku, ale které jsme považovali vždy jen za mrtvé masky, za kterými pravého citu nikdy nebylo, ty mnohé formy zaměnění můžeme dnes zcela klidně za důstojnější fyziognomii a výraz svého přesvědčení uložiti v obnovené práci, kde bude nový duch a nový smysl života. — Překonati starou, přežilou minulost co nejrychleji, a šířícího se ducha nové doby vtělit v útvary reformovaného života je sice problém, ale nikoliv tak nesnadný, aby každý, kdo jasně vidí, kdo rozpoznává temné od světlého a kdo zná ten důležitý rozdíl mezi činnou, plnou povinností a trpnou a umrtvující podajností, neznal cest, které vedou k povýšenému cíli. Moudrému napověz a on sám si vše dopoví — můžeme říci ke konci.«
r.

Biograf a fonograf ve službách vyučování náboženství. Byť i nebyly školní kabinety ještě opatřeny kinematografickými přístroji ani gramofony, přece jest na čase, aby se již konaly přípravy k opatření filmů a gramofonových desek vhodných k účelům vyučování náboženství. —

Především jest třeba *organisace*. Již před několika roky bylo jednáno o tom, aby ve Vídni byla utvořena společnost pro opatřování filmů v duchu křesťanském, ale o výsledku toho jednání nebylo dosud v časopisech zpráv. Neúčelnějším bylo by, aby jednotlivé organisace katechetské vybildy spolek katechetů škol středních i měšťanských ve Vídni, aby záležitost tu vzal do rukou za součinnosti ostatních spolků katechetských. Bylo by třeba vyjednat s některým závodem vyrábějícím filmy, za kterých podmínek byl by ochoten po návrhu katechetských spolků a za jejich řízení opatřovati a dodávati filmy vhodné k vyučování náboženství.

Dále bylo by třeba dohody o tom, co má býti opatřeno vůbec, co dříve a co později. Vodičkem tu mohou být obrazy nástěnné a vyobrazení v učebnicích. Co máme dosud jen na obrazech papírových, vše to můžeme mít na filmech ku promítání, rozdíl byl by v tom, že dosavadní obrazy představují pouze jeden okamžik z nějakého děje, kdežto film předváděl by děj celý. Užívání obrazů nástěnných trvalo

by dále, protože není možno použití fyzikální síně pro každou hodinu vyučovací ku promítání filmů; jen občas mohlo by se konati promítání snímků filmových ve fyzikální síni a sloužilo by více k opakování a doplnění učiva již probraného.

Obzvlášť prospěšným byl by jistě kinematograf při vyučování *liturgice*. Učení o bohoslužebných rouších a úkonech bylo by velmi usnadněno, kdyby žáci opět a opět — při výkladu, při opakování a zkoušení — viděli na př. kněze mešní roucha oblákajícího, biskupa pontifikální roucha přijímajícího, oddíly řádu mše sv., křtění dítky, udělování sv. břimování, vzorné přistupování k stolu Páně, vzorné počínání kajícího u zpovědnice, zaopatřování nemocného, svěcení nižší a vyšší, oddavky, vzorné průvody pohřební a j., svěcení oltařů, zvonů a jiné posvátné úkony, jež žactvo viděti nemá příležitosti neb jen zřídka. Také s mimofárnými církevními slavnostmi mohlo by tou cestou býti seznámeno. Aby zabráněno bylo všeliké profanaci, bylo by třeba žádati státní úřady, aby nepřipustily užívání těchto filmů, zhotovených výhradně k účelům vyučovacím, v biografech veřejných.

Ptirozeným doplňkem k filmům předvádějícím jednotlivé oddíly řádu mše sv. byly by jistě *gramofonové desky* s příslušnými vzornými zpěvy chorálními, vícehlasými i s doprovodem hudebním. Použitím gramofonu mohlo by žactvo býti seznámeno s výtvoři nejznamenitějších církevních skladatelů a s nejcennějšími pracemi v tomto oboru. Opatřiti potřebné gramofonové desky nebylo by snad nesnadno za spolupůsobení ředitelů kůru a pokud jde o chorální zpěv, snad nejspíše ochotou kláštera Emauzského. Účelem tohoto náčrtku jest dále podnět k dalšímu o tomto předmětu uvažování a výměně myšlenek.
J. K.

Otázka rakouského katechismu. Na katechetské konferenci v březnu t. r. v Bolzanu v Tyrolsku bylo jednohlasně usneseno a přijato, aby všechen rakouský klerus byl vybildnut, by požádal nejdůst. biskupy, aby jak malý tak velký katechismus podroben byl důkladné změně, jak co do formy, tak i uspořádání ku cti Boží, k prospěchu mládeže a k usnadnění těžkého úřadu katechetského.
—š—

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajů německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta, „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnum, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sberatel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

Administrace „Vychovatel“ je v vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adresa reklamace, jež se nepečetí a ne frank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. V. Jelinek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Vestník Katechetický přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 992.

Demokratisace a znárodnění katolické církve. — Psychologie moderní pochybovačnosti náboženské. — Z dějin české katechetiky. — Služební pragmatika učitelská a profesori náboženství. — Feuilletton. — Směs. — Literatura.

Demokratisace a znárodnění katolické církve.

(Podává EM. ŽÁK.)

(Dokončení.)

»Otázka školská nepatří vlastně do rubriky otázek církevních.« Nad tímto názorem neznámého autora nelze, než vysloviti podiv a politování.

Poslání církve je v prvé řadě výchovné, a český demokrat, prý kněz, o tom nechce vědět? Když Kristus konal svůj úřad učitelský, když rozeslal své apoštoly po krajích své vlasti, a když konečně jim řekl: *„Jdouce do celého světa, uče všechny národy; uče je zachovávatí všecko, což jsem koli přikázal vám,*« jaký to vlastně úkol dal svým zástupcům a celé církvi?

A dále: Co považovala církev za svůj první úkol na světě? — Devatenáct set let její dějin o tom jí vydává nejkrásnější svědectví, že zakládala všude školy. A kdyby autor oné famosní věty jenom měl pojem o činnosti dnešních misijnářů v různých dílech světa, poznal by hned, že *otázka školská je prvním, základním a nejhlavnějším programem církve*.

»Tuto otázku budou luštití osoby povoláné s hledisk moderních a demokratických.« Praví dále. — Které osoby jsou k tomu povolány? Patrně zapřísahli nepřátelé církve. A moderním hlediskem mohou tu býti jenom dvě stanoviska. Buď to, že škola má pouze vyučovati a nikoli vychovávatí, anebo čistě zednářské hledisko, že lze vychováti člověka i bez náboženského jeho vzdělání.

První názor, že škola je pouze ústavem vyučovacím, přiči se celému účelu školství. Toto zvrácené hledisko vrcholí též v požadavku, aby *ministerstvo vyučování bylo zcela osamostatněno a bylo naprosto odděleno od ministerstva kultu*. Anebo jasněji vysloveno, aby ministerstvo kultu bylo zrušeno. Prohlášením naprosté různorodosti mezi církví a státem ministerstvo kultu by beztlak odpadlo samo sebou.

Ale potom nesmí škola za svůj cíl prohlašovati, že chce dítky vychovávatí. Pak bude potřebí § 1. říšského zákona ze dne 14. května r. 1869 naprosto

škrtnouti. — Kdysi chlubili se všichni, kdo ve škole působili, že jejich prací je »děti v mravnosti a náboženství vychovávat, ducha jejich vyvíjet, aby se z nich stali hodní lidé a občané.« — Moderní učitelé podle přání demokratického reformatora budou mít za úkol pouze učit tomu, co se dá vidět, vážit a ohmatat. Řeknou prostě: »Vychovávej si každý dítě své sám; já pouze podle programu ministerstva vyučování chci učit.«

Jestli výuka a výchova mají se bráti touže cestou, za týmž cílem, je potřeba obojí v jeden soubor spojit. S tohoto hlediska totéž ministerstvo pečovalo vždy jak o školy tak o kult všech státem povolených konfesí, ovšem v mezích své působnosti a v stálém kontaktu s orgány toho kterého vyznání.

Všichni kritičtí znalci světového školství jednomyslně nařikají, že *škola zvrátila se v ústav pouze vyučovací*. Že cpe ve vniřavou, malou hlavičku dítěte všechny možné, často nepraktické, vzdálené a jemu zcela nepotřebné poznatky, co zatím vůle dítěte, jeho srdce zůstává ležeti ladem. Nařiká se všeobecně na onen nepřirozený nepoměr mezi výukou rozumu a výchovou vůle, kdy hlava plná pouček, a srdce prázdné; *nařiká se na úpadek mravů, nedostatek charakterů*. Má se další výukou, t. j. jednostranným vychováváním intelektu tato bída ještě více stupňovati? Musí celý svět, který svým jednostranným nazíráním na vzdělání ocitl se na nakloněné ploše, sřítiti se až na dno propasti, kde nakonec budou učení lidé při divokosti svých vášní a pudů, t. j. při nedostatečné výchově vůle, sebe samy pobíjeti? Tam všechen náš jednostranný intelektualismus směřuje. Trvající světová válka to nejlépe ilustruje. *A jestli příští reforma školská stane se pokračováním nynějšího směru »výchovy« pouze intelektuální, pak možno i bez daru prorockého, z pouhé zkušenosti říci, že v tom případě nynější válka byla by jenom pouhou předehrou k válce ještě hroznější.* A společnost, která se dle Hobbesa ponenáhlu prý vyvíjela »ex bello omnium contra omnes«, když ze smluv, aby zastaveno bylo krveprolévání, zrodil se jako z krvavé lázně vyšlý stát, by zase jednou v téže lázni, »in bello omnium contra omnes«, zase skončila. —

Škola příští musí ustati ve směru nastoupeném. *Musí se vymaniti z osudného poula jednostranné výchovy a musí se státi zase ústavem všestranně vychovávacím*

A k výchově charakteru je náboženství, vyšší světový názor naprosto nezbytný. Navrhovatel demokratisace církve chce na školách nižší a střední kategorie, patrně na školách národních, obecných a měštanských, a státních, středních, zůstaviti pouze vyučování morálce. A to »v přechodné době svěruje kněžím«.

Je viděti, že celý ten problem o souvislosti náboženství s mravností, naprosto je mu cizím. Nedospěl ještě k tomu principiálnímu zákonu, že vždy a všude náboženství těsně, organicky souvisí s morálkou.

Dějiny to dokazují. Všudy a vždy byli kněží učitelé mravnosti právě proto, že byli i hlasatelé náboženství. Všudy a vždy s rozkvětem víry rostla mravnost s úpadkem víry klesala mravnost. To přece je jasno každému, kdo jen poněkud světovými dějinami se porozhlédl.

Poukazují jako důkaz ex contrario na heslo starých i nových epikureistů: »Ede, bibe, lude, post mortem nulla voluptas.« Nevidí zde každý, kterak věroúčná zásada, že smrtí všeho jeho konec, je právě základem jich lehké a veselé

mravnosti? Přehlíží, jak i naše zásada o nezbytnosti věroučného základu pro každou soustavu etickou je zde přímo klassicky na opačném příkladě dokázána?

A je to prostě bezmyšlenkovitost, aneb spíše čiré doktrinářství, jemuž je skutečný život a jeho potřeby naprosto cizí, jestli kdo si myslí, že lze nějakou morálku solidně stavěti mimo základ náboženský, t. j. věroučný.

Mám v rukou knížku anglického myslitele *Stuarta Blacka*: »*Sebevychování*«. Tam zřejmě praví: »Je záhodno zmíniti se o souvislosti mravnosti s nábožností, ježto mnozí této nedobře rozuměti se zdají. Jistá škola britických mravoučitelů, počínaje J. Benthamem až na mnohé novější, sestavila jakási pravidla mravů bez ohledu na náboženství, což jest mírně řečeno velmi nepřirozený rozvod a známku jakési obmezenosti a nedokonalosti myslivé způsobilosti u těch, již se podobných mínění zastávají. Jedna věc přece uniká hmatu, drobnohledu a nejdůvtipnější diagnóze, a to je prostě život. Necht se tedy mladík nespokojí tou chladnou mravoukou naší doby reakce, která sestavuje chudobný seznam povinností ze zevnější indukce. *Pramenem veškeré vznešenější mravnosti je nadšení ze unitář, a živitelem tohoto pramene je sám Bůh.*« (Str. 63.—65.)

Takové programy, jako učinil autor článku o demokratizaci církve — sotva věřím, že [to] katolický kněz, — vrhati ledabyle v nynější rozrušené době na veřejnost a chlubiti se při tom domnělým pokrokem, je stejně lehkomyslné jako nesvědomitě.

Psychologie moderní pochybovačnosti náboženské.

Píše dr. JOSEF ČIHÁK.

(Pokračování.)

III. Praktické důsledky paedagogické.

Katolický duchovní ať v duchovní správě nebo ve škole zaměstnaný nesmí zavírat oči před skutečností; musí znáti své svěřence a jejich duševní náboženské stavy. Musí sledovati současné proudy, byť s nimi v duši své nesouhlasil; musí vyhověti moderní duši, aniž by co slevoval s čistoty, přesnosti a závaznosti katolické pravdy náboženské; musí chápati se všech přirozených prostředků výchovných a při tom nezapomínati nadpřirozené působnosti modlitby, svátostí a milosti. *Katolický učitel musí býti moderním psychologem, náboženským psychologem*, třeba nesouhlasil s mnohými naukami této nové metody náboženské.*)

Včasně napomíná švýcarský časopis »Kirchenzeitung« (r. 1909, str. 362) katolíky, aby nenechávali nečinně toto nové odvětví vědy v rukách nekatolíků nebo i nepřátel křesťanství, nýbrž aby spoluprací vykážali této vědě správné cesty. A zajisté každý z nás může přijmouti za svá slova *prof. Hoffmanna* (Monatsblätter r. 1912, str. 265): »Právě my, učitelé náboženství na středních školách máme zvláštní důvod, abychom sledovali a pozornost věnovali jistým výsledkům a naukám této vědy.« Nuže, chceme přiblížiti k požadavkům a výsledkům moderní náboženské psychologie, pokud srovnává se s katolickou pravdou a může obohatiti naši metodu vychovavací. V naší otázce náboženské pochybovačnosti a lhostejnosti zachováme nyní týž postup, v jakém jsme ji sledovali i její příčiny.

*) Srv. o této věci názor Gutberletů v »Experimentelle Psychologie mit besonderer Berücksichtigung der Pädagogik« (Paderborn, Schöningh, 1915), nebo článek Habrichů v »Pharus« r. 1916.

První podmínkou zdárné pastorační a náboženského působení jest, *aby kněz znal co nejdokonaleji duševní náboženský stav svých svěřenců*. Jak jinak působí na př. kázání, výklad, přednáška knězova, která mluví do duše posluchačů, která vystihuje jejich myšlení, city, a touhy, než řeč akademická, mluvená do prázdna, jež nezanechává ozvěny v duši.

Časy rychle se mění a lidé v nich. Zvláště duševní stav mladého člověka často doznává změn, které nesmějí uniknouti svědomitému knězi a vychovateli. Tedy poznati nutno duši svěřenců. Ale jak? Metodou dotazníkovou?

Již výše projevil jsem úsudek o této metodě; pro školu nemožno jí doporučiti, a také není jí třeba, vždyť jinými prostředky lze seznati duši studentovu. Ovšem *předpokladem jest klidný, upřímný, přátelský poměr učitelův k žákům, jinak se nikdy nedojde k věcným poznatkům*. Prostředkem seznání duševních potřeb jest *pisemný dotaz* (bezejmenný), učiněný od věřících samých.

Zpravidla se vkládá dotaz do připravených schránek, umístěných v kostele, ve spolkové místnosti, nebo se zašle poštou, nebo předloží volně na katedru. Na př. protestantský farář Siems vydal r. 1910 knížku »Meine Gemeinde und ich«, kde vypravuje, jak seznal duševní potřeby své osady. Vybídl osadníky, aby mu dali do schránky v kostele své dotazy, na něž pak odpovídal. V katolických listech německých i českých bývá zvláštní rubrika pro dotazy z duchovního života. Ve školách a ve spolicích mládeže bývá podobná praxe. Podrobně o této věci pojednáno na př. v citovaných »Monatsblätter« r. 1914 v článku »Geschriebene Schülerfragen«.

Tato metoda jest jistě doporučení hodna; ale má i slabé stránky. Neposkytuje pohledu do určité duše, nýbrž jen upozorňuje na duševní stav někoho ze svěřenců; dotaz jest připravován, částečně vyzváním sugerován, a tudíž ne zcela upřímný a otevřený. Anonymita prozrazuje nedůvěru, zlomyslnost nebo stud, věci to, které pro školu méně se doporučují než pro spolek nebo osadu; a tudíž *ve škole lépe jest pronést dotazy ústně než písemně*.

Poznamenal jsem výše, že této praxe používám příležitostně. Když jsem poprvé oznámil tuto možnost písemného dotazu ve vyšší třídě ještě mne nezajímajíc, našel jsem následující hodinu na katedře dotaz: »Proto byl Hus upálen, že zavrhoval prodávání odpustků a brojil proti nepořádkům v církvi?« Odpověděl jsem upřímně, od té doby neobjevil se ve třídě dotaz, a po nějaké době mohl jsem čísti svou odpověď zkomolenou v jistém listě. Jinde byla jiná zkušenost, příznivější. Ve spolku dívek obdržel jsem dotazy velmi praktické, které mi poskytovaly pak látku k přednáškám. —

(Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

V druhém dílu svého pojednání podává *návrh na upravení látky katechetické* pro školu trojtřídní i čtyřtřídní. Návrh neliší se mnoho od nástinu Škodova. Zajímavě však, že o *první třídě* praví: »Nejsme pro vyučování po celou hodinu, ale *toliko pro vyučování půlhodinové*.*) Zde jsou ditky šesti- až sedmileté. Mysl jejich jest příliš ještě těkavá, i nedá se tak snadno na dlouho upoutati.« (l. c. 219.)

*) I v novější době učiněny u nás pokusy s půlhodinovým vyučováním v první třídě. Viz o tom ve »Vychovateli« 1897. str. 206,

Pro tuto třídu naznačuje podrobněji, co by se probrati mělo: Kříž, modlitba, Bůh tvůrce, andělé — pád andělů, ráj, hřích, trest, zaslíbení Vykupitele; zvěstování a narození Janovo, zvěstování Panně Marii, narození Páně, příchod pastýřů, mudrců, vražda dítek betlemských, útěk do Egypta, dvanáctiletý Ježíš. Křest P. Ježíše. P. Ježíš učí, dává zákony. Modlitba Páně. Příkázání lásky. Některé divy, uzdravení, z mrtvých vzkříšení. Utrpení, smrt, zmrtvýchvstání, na nebevstoupení Páně. Seslání Ducha sv., rozejití apoštolů, o církvi. — Tedy jakási podrobná minimální osnova pro první třídu. Žádá také stručný výklad, co jest chrám Páně, o mši sv. a o chování při službách Božích.

Ve třídě druhé naznačuje, že *biblická dějprava* má býti podána v souvislosti, v časovém pořádku a připojeno učení o víře a mravech. *Odrostlejší a dospělejší* (ve třídě jsou děti 7—10leté) *třeba připravovati k hodnému přijetí svátosti pokání.*

Ve třídě třetí probíráti miní *katechismus* v tomto pořadu: 1. Apoštolské vyznání víry, 2. o milosti a svátostech, 3. o desateru příkázáních, o hříchu, ctnosti, dobrých skutcích a posledních věcech člověka: 4. o modlitbě. V této třídě *příprava na první sv. přijímání* (l. c. 221—224).

Pro školu o čtyřech třídách praví, že možno postupovati jako ve škole o třech třídách a *ve čtvrté třídě* že má býti *doplněna biblická dějprava dějinami církevními!* »Podej takové obrazy, na kterých bohumilý život spojený s obětavostí pro Boha jasně se jeví a napotom obeznam s *dějiny církve ve vlasti naší.*« (l. c. 225.) Přál by si, aby do této třídy byl zaveden zvláštní katechismus s týmž rozdělením a definicemi, ale důkladnější! Vykládá, kterými otázkami měl by katechismus býti rozšířen.*) Katechismus ten hodil by se prý i pro opakující hodiny. (Žádá tu mnohé věci, které jsou dnes ve velkém katechismu označené dvěma hvězdičkama.) (l. c. 226—230.)

Zajímavé návrhy nedošly povšimnutí, katechismus byl pravidlem, dle něhož libovolně se vyučovalo a postupovalo. Tak ještě v nařízení knížecí arcibiskup. konsistoře duchovenstvu Pražské arcidiecese ze dne 16. května 1870 č. 3633 čteme: »Ve školách národních čtyř tříd vyměřují se pro vyučování v náboženství v každé třídě tři hodiny týhodně; ve školách třech tříd týhodně osm hodin, z nichž na první třídu dvě hodiny odpadají; ve školách dvou tříd úhrnem šest hodin týhodně; a ve školách s jednou třídou týhodně čtyry hodiny vyučovací. Co se týče učebné látky, podává se v posud zavedených katechetických učebních knihách. Zásadou má se látka učební na základě biblické dějpravy podle schopnosti dítek probíráti, aby vyučování v náboženství rok od roku pokračující ostřejším určováním pojmů, důkladnějším odůvodněním učení a obšírnějším upotřebením rostoucím duchovním potřebám mládeže přiměřeným se stalo.« (Ordin. List 1870. str. 45.)

Po roce 1870 shledáváme však, že jak u nás, tak i v jiných diecesích poznána *potřeba* vydání *zvláštních* více neb méně *podrobně provedených osnov náboženského vyučování.* Příčinou toho bylo jednak zavádění nových učebnic, jednak vydání nových zákonů školských, dle nichž množily se školy a třídy a v celém školství nastal převrat.

*) Zajímavě srovnati návrhy jeho pro čtvrtou třídu s návrhy prof. Ant. Skočdopole O těch pojednáno bude v článku: »Katechetika v biskupských seminářích«.

Bratři Pichlerové, katecheti ve Vídni, ve své knize o osnovách náboženského vyučování (*Lehrplan für den katholischen Religionsunterricht an den Volks- und Bürgerschulen Österreichs. Wien 1904*), uvádějí obšírný seznam osnov v rakouských diecesích vydaných. Mezi nimi *nejstarší osnova je v diecesi Krkšské z roku 1873* (v Německu v diecesi Mohučské z r. 1872).

Kníž. arcib. konsistoř v Praze, již r. 1872 dne 4. října, p. č. 6533 vydává nařízení v příčině vyučování náboženství na školách obecných a praví: »Vyžaduje-li se jednota, u vyučování v náboženství na školách obecných vůbec, nutna toho jest potřeba zvláště v hlavním městě a v jiných městech majících více než jednu školu národní, kde přestěhováním rodičů přicházejí děti z jedné školy do jiné. By náboženské vzdělání mládeže mezerami u vyučování netrpělo, rozděltež katecheté látku učební v jednotlivých třídách stejně a pokračujtež u vyučování zatím dle plánu zde položeného.« K nařízení připojena je *osnova pro první třídu obšírnější*, pro třídu II., III. a IV. je toliko naznačena. (Ordin. List, 1872, č. 16, str. 61 a 62.)

Osnova pro první třídu předpisuje: Bůh všechno stvořil, andělé, lidé, ráj, přikázání, hřích, zaslíbení Vykupitele; zvěstování naroz. Jana Kř., narození Vykup. Narození Jana Kř. a narození P. Ježíše. Pastýřové, mudrci, Útěk do Egypta. Dvanáctiletý Ježíš. Křest P. J.; P. Ježíš učil: podobenství o ptactvu nebeském a kvítí polním, o marnotratném synu, o bohatci a Lazaru, o milosrdném Samaritanu, o nemilosrdném služebníku. Výklad Otčenáše. P. Ježíš miloval všechny lidi a všem dobře činil. Někteří zázraky. Uzdravení nemocných. Pán Ježíš trpěl a umřel i vstal z mrtvých; vstoupil na nebesa. Seslal Ducha sv. Nejpotřebnější o založení a zřízení církve.

Tot první úřední osnova pro třídu první. Dále praví nařízení jen povšechně: *Pro třídu druhou* »celek zjevení Božího dle dějepravy Schustrovy.« *Pro třídu třetí* z katechismu učení o Bohu Stvořiteli, Vykupiteli a o Duchu sv., o církvi. O posledních věcech člověka a o svátostech. Desatero Božích a patero církevních přikázání. K prvnímu přikázání připojí se učení o modlitbě. *Pro třídu čtvrtou*: učení o víře a sv. svátostech, o přikázáních Božích a církevních, v kteréž se pojme učení o naději a křesť. spravedlnosti. Ve třetí a ve čtvrté třídě *příležitostně učení o sv. obřadech a časech roku církevního*. (Pokračování.)

Služební pragmatika učitelská a profesori náboženství.

(Píše prof. Dr. LUBOMIR PETR.)

»Post tot discrimina rerum« byla služební pragmatika učitelská dne 28. července t. r. konečně uzákoněna. Jsouc prvním pokusem o určité vymezení služebního poměru státního učitelstva k zaměstnavateli, není přirozeně dilem po každé stránce dokonalým; ale přes to může přec býti nazvána dobrým počátkem a vhodným podkladem ke stavbě další.

Cílem toho článku není, jak již z nadpisu je patrné, podrobovatí pragmatiku všestrannému rozboru. Chce omeziti se pouze na středoškolské učitele náboženství a vytknouti, co nového služební pragmatika učitelská o nich ustanovuje a v čem zlepšuje jejich služební poměr.

Jsou celkem tři místa v pragmatice, jež se učiteli náboženství zabývají:

1. Předposlední odstavec § 53, jenž ustanovuje: »Učiteli náboženství započítává se *do pětiletých přídavek v nejvyšší výměře osmi let služební doba po úplné středoškolské aprobaci při obecných a měšťanských školách strávená.*«

2. Předposlední odstavec § 65: »Služební doba, již učiteli náboženství dle předposledního odstavce § 53 započítati do pětiletých přídavek, budiž *vpočítávána i při výměře výslužného.*«

3. A konečně poslední odstavec téhož § 65: »*Pokud služební doba před vstupem do středoškolské služby při jiných školách (měšťanských a jiných) strávená může být pro výměr výslužného započítávána, rozhoduje od případu k případu přednosta ústředního úřadu (Chef der Zentralstelle).*«

Do uzákonění služební pragmatiky učitelské byl pro vpočítávání služební doby, již středoškolští učitelé náboženství po úplné aprobaci v učitelském úřadě nižších kategorií byli pozbyli, směrodatným § 9. zákona z r. 1907: »Skutečným učiteli, jakož i v § 4. zák. z 19. září 1898 zmíněným učiteli náboženství započítána budiž *do stabilisace a přiznání pětiletých přídavek do nejvyšší výměry osmi let* doba služební, kterou jako suplenti a asistenti s nejmenším počtem týdenních 14 hodin ve filologii, 20 v kreslení, 17 v ostatních oborech a 16 resp. 10 (u suplujících učitelů náboženství v § 4. zákona z 19. září 1898 uvedených) v náboženství *do dosažené úplné aprobaci pro učitelský úřad středoškolský* a před počátkem působení tohoto zákona nebo po něm na *středních školách* strávili,« a *dotatek k němu: »Zda a ve kterém rozsahu mimo uvedené případy 'do stabilisace a přiznání pětiletých přídavek započítati lze léta po dosažené úplné aprobaci pro školy střední v učitelském úřadě (jiných, nižších kategorií) strávená, rozhoduje ministr kultu a vyučování.*«

Ze srovnání výše zmíněných tří ustanovení služební pragmatiky učitelské s § 9. zákona z r. 1907 a jeho dodatkem vyplývají na první pohled výhody, jichž se učiteli náboženství služební pragmatikou učitelskou dostává:

1. Již není zůstaveno dobrému zdání ministra kultu a vyučování, zda a ve kterém rozsahu započítati chce učiteli náboženství léta před přijetím do státní služby *po úplné aprobaci středoškolské* v učitelském úřadě nižších kategorií ztracená. Učitel náboženství má nyní právo k tomu, aby mu všechna léta *po úplné aprobaci středoškolské v učitelském úřadě při školách měšťanských a obecných* pozbylá byla až do osmi let *do pětiletých přídavek započítána.*

2. Kdežto dotatek k § 9. z r. 1907 mluvil pouze o započítávání zmíněných let *do stabilisace a přiznání pětiletých přídavek*, a ministerstvo kultu a vyučování, přidržující se doslova tohoto znění, odmítalo léta tato vpočítávati *do pense*, ustanovuje naproti tomu služební pragmatika učitelská, že *léta při obecných a měšťanských školách po aprobaci středoškolské pozbylá a do pětiletých přídavek v nejvyšší výměře osmi let* započítaná, *ještě započítávati napříště i do pense.*

3. Kromě těchto případů, v nichž učitel náboženství má právo na započítání právě zmíněných pozbytých let *do pětiletých přídavek a do pense*, může ministerstvo kultu a vyučování (Chef der Zentralstelle) *dle posledního odstavce § 65* nadto od případu k případu *při žádostech o výměru výslužného* učiteli náboženství (jakož i jiným učiteli) započítati *do pense* ještě více let než odstavec předcházející do osmi let připouští. A poněvadž se v tomto posledním odstavci podmínka úplné středoškolské aprobace výslovně neuvádí, má minister-

stvo kultu a vyučování právo učitelům náboženství, zejména v případech, kdy tito pozdním přijetím do státní služby zvláště byli postiženi, započítati do *pense* nejen víc než osm let *po* úplné aprobaci středoškolské v učitelském úřadě nižší kategorie pozbytých, ale i *léta nebo aspoň část jejich*, jež žadatel *před* úplnou aprobaci středoškolskou v učitelském úřadě nižších kategorií strávil. Ba z odchylného znění posledního odstavce: »Pokud služební doba před vstupem do středoškolské služby při jiných kategoriích škol (měšťanských a jiných) strávená může býti pro výměr *výslužného* započítána, rozhoduje od případu k případu přednosta ústředního úřadu« souditi lze důvodně, že ministerstvo kultu a vyučování při započítávání let *do pense* chce blahovonně přihlížeti i k takovým žadatelům, kteří let svých před přijetím do státní služby pozbyli nejen v učitelském úřadě při školách obecných a měšťanských, ale i v učitelském úřadě při jiných kategoriích škol, ku př. při konviktech, seminářích, fakultách atd. Zde ovšem (při odstavci posledním § 65.) již nejde o *právní nárok*, nýbrž o *akt blahovůle*. Že učitelé náboženství stávají se účastnými i jiných výhod všeobecně služební pragmatikou státním učitelům přiznaných, tedy i vzrůstu druhé až páté kvinkvenálky o 100 korun, jest samozřejmo.

V příčině postupu novou pragmatikou způsobeného prosím pánů kolegů, na něž se tato ustanovení služební pragmatiky učitelské vztahují, aby měli do té doby strpení, než vyjdou *prováděcí nařízení* služební pragmatiky. Není totiž vyhloučeno, že nařízení ta budou sama obsahovati návod, jak se žadatelé zachovati mají. Nebude-li nic takového v prováděcích nařízeních obsaženo, bude dán všem pánům návod k žádostem ze samého odboru našeho, aby postup dál se současně a jednotně.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Do čtvrtého válečného školního roku.

(Klasobraní z denních listů.)

Co bývalo radosti a veselí při počátku nového školního roku! Zápis sám býval pro děti jakousi slavností, ke které přicházely vyšňofeny v nejlepších šatech. Letos přišly v roztrhaných; mnohé v posledních. Přemnoho dětí přišlo boso. A téměř všichni rodičové ubohých těchto dětí předložili zapisujícím učitelům otázku, bude-li vyučováno pravidelně a zda by dítě mohlo dostati nějakou třeba sebe bidnější *obuv* nebo *šatstvo*. Odpověď učitelů ovšem byla záporná.

Nezanikla sice dobročinnost, která v jiných letech tvořila komitěty pro ošacení chudých dětí; ale je znemožněna naprostým nedostatkem materiálu. I v rodinách zámožných, kde děti mívaly vždy několik šatů, je všechno obnošeno a roztrháno, takže

není starého šatstva ani obuvi k obdarování ještě chudších. A v čem budou ubohé děti do školy docházeti, je otázkou.

Nezamožná česká rodina s obavami hledí vstříc nastávající zimě, pro kterou nemá pro děti šatstva ni bot. »Jak mocným svodem v takové situaci jest nabídka německého školského spolku, že dítě, jakmile se dá zapsat do německé školy, dostane poukázku na šaty neb boty«, psala »*Nová Doba*« referujíc o německých nabídkách při zápisu do škol v Plzni.

Také přemnozí rodičové vyslovovali prosbu, aby děti ponechány byly přes poledne ve škole a obdarovány aspoň *polévkou*. I tento požadavek sotva bude splněn, neboť chudé kuchyně na ten čas nemohou postáčiti se svými skrovnými zásobami. (Nár. L.)

Ba nelze zaručiti ani nepřerušené vyučování; neboť sklepy škol jsou dosud prázdný a pouhým slibem, že uhlí bude dodáno, se nezatopí. Za účelem úspory *uhlí a svella* zaveden bude v Berlíně ve školách pozdější

počátek denního vyučování, počne se vyučovat až o půl 9. hod. ranní.

V Německu bylo nakladatelům *školních učebnic* povoleno, aby zpracovali papír, který mají na skladě; ale k tisku školních knih nesmějí použít nového. Tím nedostatek školních knih při počátku školního roku. U nás mají na nové čítanky zase papíru dost — zvláště na české »válečné« čítanky, ale jsou opět o 20—30 procent zdraženy. Loňského roku byla s nimi svízel na počátku roku, nebylo ještě přepracovaných slabikářů a čítanek, a i letos drobní žáčkové marně běhali od knihkupce ke knihkupci, shánějící školní učebnice. — Nakladatelé upozornili ředitelstva škol i obecní úřady na veliký *nedostatek dělníků tiskařských a knihařských*, jakož i na veliké potíže s opatřením papíru a jiného materiálu na výrobu školních učebnic, a tak i letos nemá žactvo učebnic v čas. Ale žactvo nemá ani potřebných sešitů! Sešitů na skladech málo, nedostatek papíru způsobil *zápověď výroby sešitů nových* a malý sešit prodává se za 16 až 20 haléřů! Stará nařízení o dávání úkolů platí, ale učitelům těžko se nařizuje, aby si děti přinesly potřebných sešitů!

»Arb. Ztg.« sděluje, že ve škole v Seeböckgasse ve vídeňském Ottakringu bylo nařízeno dětem, aby si nosily do školy s sebou *svůj vlastní inkoust*, což prý napovídá asi nedostatek inkoustu vůbec, nebo svědčí o nedbalosti školních úřadů. Na některých místech u nás však to bylo již dříve nařízeno podobně.

Není učebnic, sešitů, inkoustu, namnoze není také ani *zvonek*, který by oznamoval počátek a konec vyučovací hodiny. V Praze na vinohradském gymnasiu ohlašuje školník od té doby, co mu zrekviroval zvonek, konec vyučovací hodiny vytrubováním!

V četných venkovských obcích Hessenska byli s ohledem na skutečnost, že obecní volby mohou být provedeny až po válce, jmenování *učitelé zástupci starostů*. U nás zase na Žamberckém okresu *farář Čistěcký* z Bělé u Liberka byl ustanoven zemskou školní radou *správcem školy* v souseďní německé obci Hlasec.

Nedostatek učitelstva jeví se na všech stranách. Městská rada v Berlíně oznámila, aby *studenti filosofické a theologické fakulty*, majíce paedagogickou zkušenost, přihlásili se za *učitele* na obecních školách v Berlíně jako náhradníci. I u nás učitelské sbory jsou prořídle odchodem za vo-

jenskou povinností. Je dosazována sice náhrada, ale správně napsalo »Právo Lidu« často *»válečná náhražka«*. Jsou to mnohde síly bez studií, nebo industriální učitelky, třeba i bez veškeré praxe. Na okresu Rok . . dosazeno za učitelky několik děvčat vychodivších pouze měšťanskou školu a nějaký pokračovací kurs! A tyto »síly« v těžkých dobách válečných vykonávají těžké výchovatské poslání. Na koho padá zodpovědnost?

Návštěva školy je volná. Dítě může do školy a nemusí. Každá omluva je přijatelná a dostatečná. A místo školy často dítě se toulá a tak spěje mládež k úpadku. »Právo Lidu« volá: *»Neučiníme-li teď něco pro děti — budeme pro ně, dospělé, stavět trestnice! Což nikomu na tom nezáleží?«*

Z Vidně dochází zpráva: Vláda podala poslanecké sněmovně *návrh zákona* týkající se *péče o výchovu a osnovu zákona o trestním právu pro mládež*. Nebylo by rychlejší propustiti z vojny aspoň ty řady učitelů nezpůsobilých ke službě ve zbrani, vykonávajících služby podřízené, po případě putujících po nemocnicích? Jak by se pomohlo škole povoláním jich k občanskému zaměstnání, jak by si oddychly mnohé uštvané matky! Za takových okolností neradostně začal čtvrtý válečný rok školní.

K.

SMĚS.

Existenční starost. O chmurách, jež se vznášejí nad existencí učitelů píše »Věstník« organisov. učitelstva ve svém čísle z 5. října toto: »Nelze nijak zakrývat, že zápasy za nejnnutnější potřeby lidského života den za dnem vzrůstají do hrozných výší a nabývají povahy dle hesla stůj co stůj. Nepoměr mezi vysokou cenou produktů a peněžními prostředky jednotlivcovy snížila se vlada aspoň do jisté míry vyrovnati maximálními cenami zboží, u veliké části tak problematickými, zvýšením vyživovacích prostředků pro rodiny sloužících vojnů, zvýšením platů pro státní úředníky a zřizence. Tedy pro určité stavy a vrstvy obyvatelstva. Jak pochodilo tu s malými příštítky a nespravedlivě rozvrženými aktivními přídavky učitelstvo, je všeobecně známo. Neřeba o tom dlouze psáti, ale do nekonečna můžeme nahlas opakovati, že ze všech placených stavů

nejhůře se jednalo s učitelstvem, které ve válce vykonalo obrovský úkol pomocné a důležité práce a bez jehož pilných rukou byl by aparát veřejných zájmů někde úplně stál. Dnes v každé vsi je řada prostých dělnických rodin, kterým vyživovací příspěvky poskytují většího platu než mohou mít naši nejstarší řídící učitelé. Nebude z nás nikoho, kdo by vyčítal rodinám drobného lidu našeho, co posledním nařízením na vyživovacích příspěvcích získaly, vždy to bylo právě venkovské učitelstvo, které akci za poskytování a zvyšování vyživovacích příspěvků namnoze vedlo; jde jen o to, aby opětě bylo doloženo, že učitelstvo je ostrakováno a v kalendáři opozdováno ve všech případech, kde jde o jeho životní zájmy. Před učitelem s normálními příjmy stojí dnes dvojí: buď umoití se fyzicky, nebo dáti se strhnouti do propasti dluhů. V těchto chvílích přestávají všechny rozpočty, protože dvě tři obyčejné položky pohlcují již všechny měsíční plat. Můžeme uvést na sta příkladů, které by osvětlily tuto příšeru. Z pouhého platu nemůže dnes žít žádný učitel, aby k smrti neklesal pod tíhou nedostatku; ale to všechno se stupňuje v těchto chvílích, kdy před zimou je nutno se opatřovati některými nezbytnostmi.*

Stejně nářky se ozývají i z řad duchovenských. Faráři, katecheti, kaplani upějí pod toužebnou tíhou doby. A všichni doufají, že říšská rada jich zubožených poměrů si všimne a zjedná aspoň nejnutnější odpomoc. Kéž nečekají marně!

Česká sekce středoškolských profesorů náboženství konala členskou schůzi na počátku školního roku 1917—18 26. září 1917 o 5. hod. odpo. v místnostech Křesťanské Akademie v Praze.

Přítomni byli: Předseda Dr. Lub. Petr, a profesori: M. Kocmich, Em. Žák, Dr. J. Kašpar, J. Šprongl, Fr. Trnka, G. Veřich, Dr. V. Mutl, Dr. J. Smrček, J. Matějka z Beřouna, Dr. Čihák, V. Pruša, J. Kučera, ThC. Seifert a jednatel. Omluvili se J. Košnař, Dr. D. Orel a A. Eltschknér,

Předseda vítá čtrnácté kolegy a přeje jim k nové práci hojného zdaru a Božího požehnání. Po přečtení zápisu minulé schůze a schválení jeho jedná se o *nové služební pragmatice* přijaté zákonem ze dne 28. července 1917, uveřejněné 31. VII.

Služební pragmatika tato splnila aspoň částečně požadavky naše po léta žádané a sekci přísluší zásluha, že jejím přičiněním

jedině podařilo se zlepšiti postavení profesorů náboženství.

To, co dosud záviselo na dobré vůli ministra kultu a vyučování, započítání služební doby po zkoušce způsobilosti, stalo se zákonem: 8 let ztrávených na obec. a měšť. školách po zkoušce způsobilosti pro střední školy připočítá se ku státní službě (§ 53. prag.)

Suplentům plně zaměstnaným na střední škole započítá se polovina let ztrávených na školách středních před aprobací. § 62 přičteny jsou jim bienálie po 10% jejich platu suplentského. Dle § 65 tato doba započítává se nejen do quinquennáleku nýbrž i do pense.

Poslední odstavec též § dává právo c. k. ministru připočítati do pense část doby služební na ob. a měšť. školách a pod. před zkouškou způsobilosti.

Než předsednictvo vidělo mnoho tužeb ještě nesplněných. Proto když ministr kultu a vyučov. slibil posl. Lukavskému, že bude hledět v novele prováděcích nařízeních vyhověti některým požadavkům petentů, i sekce snažila se uplatnit zde svoje požadavky.

Předseda předpokládá dodatečné schválení sekce, spolu s jednatelem sestavil nové ještě požadavky a zaslal je posl. Dr. Stojanovi, jenž nejvíce zastal se profesorů náboženství známou *resoluci*, dále posl. Dr. Lukavskému, referentu posl. Kemetterovi a vládnímu radovi Setunskému; jednatel pak podobně žádal o intervenci ústředí spolku ve Vídni. Žádost zní:

1. Jako doplněk k § 53. nechť jest započítána doba 8 let profesorům náboženství ztrávených ve veřejné duchovní správě a na učitelských diecesních (seminářích) a na universitách (adjunktura) po zkoušce způsobilosti jak do pětiléti tak do pense.

2. Analogicky k § 62. dle suplentů doba před aprobací ztrávena na školách obec. i měšť. a ve veřejné duchovní správě na učitelských diecesních a universitách (adjunktura) budiž polovičkou započítána od vysvědčení do úplné aprobace.

Odůvodněno tím, že katecheté, jsouce zaměstnaní mnohotvárně v téměř vlastně povolání školním, ztrácejí takto mnoho let bez vlastní viny a jsou ve velké nevýhodě vůči daleko mladším kolegům světským.

Posl. Dr. A. Stojan slibil velmi ochotně podporovati naše požadavky.

Prof. Em. Žák tlumočí smýšlení přítomných ve vřelém díku předsedovi a jednateři za tuto akci a žádá, by zvlášť poděkováno bylo všem vzácným příznivcům

učitelů náboženství v říšské radě, kteří ujali se věci naší, zvl. Dr. A. Stojanovi a dr. radovi ryt. Ottovi, jenž v panské sněmovně nejvíc přispěl k uskutečnění výhod poskytnutých. Usneseno deputací z předsedy a jednatele mu poděkovati.

Na to rozpěl se hovor o jednotlivých bodech pragmatiky, pokud se týče katechetů, zvl. o započítání let. Debata vyzněla v ten smysl, že *třeba ještě vyčkati prováděcích nařízení* a novelty, a pak bude kolegům oznámeno a poraděno, jak řídit se mají v žádosti o započítání své služby. To budíž odpovědi na některé dotazy sem zaslané.

Kol. Dr. Smrček zmiňuje se o paksi v Tyrolských diecésích, že aprobace pro školy střední jest dávána na základě vysvěcení a zkoušek předchozích, a projevuje náhled, zdali by nemohlo býti tomu i u nás. Tím by nejlépe byla rozřešena otázka aprobace, na niž tolik zákony pragmatiky na úkor náš se opírají a odvolávají. Schváleno otázati se vlivných činitelů o mínění dříve, než by podobná žádost byla podána nejd. konsistoři.

Přijat návrh kol. Žáka, by požádána byla nejd. konsistoř, *by při jmenování suplentů na školách ustanovovala v prvé řadě již zkoušené kandidáty, kteří chci se věnovati dráze středoškolské*, by byli takto uváděni do svého úkolu, by neztráceli let po aprobaci proti často nahodilému ustanovení suplentů bez zkoušky.

Na to předseda předčítá dopis kolegy, jenž nechce býti jmenován. Stěžuje si do nespravedlivého katechetům měřítka, co se týče drahotního přídatku a vyměření daně z příjmů, kde katecheté jako svobodní jsou vedeni, ač mají většinou domácnost a své příbuzné, o něž se starají. Co se týče daně z příjmu z 10—15% přídatku uvádí jednatel, že ten, komu vysokou daň vyměřovali, má se odvolati a důvody uvést, že úřady pravidelně z důvodů rodinných pak daň snižují. — Jednatel upozorňuje, by kolegové žádali zvýšení paušálu na kostelní potřeby, ježto dosavadní paušál nyní naprosto nestačí na krytí výloh, když cena vína, svíc, prádla nejméně trojnásobně stoupla. Necht žádají aspoň o dvojnásobné zvýšení paušálu skrze ředitelství ústavu a v žádosti ať uvádějí výši jednotlivých položek. — Ředitelství křesť. Akademie přijalo s vděkem sekci za zakládajícího člena s vkladem 200 korun a žádá za účinnou pomoc. Splacena první splátka 50 K. Když návrhů jiných

nebylo, předseda s díky za hojnou účast kolegům schůzi ukončil.

Dr. Jos. Hanuš,
jednatel.

Muž s polovinou mozku. Jako příklad do apologetiky k učení o duši (X. Dvořák: »Stručná apologetika« § 3. nám. 1.) dobře se hodí případ z nynější válečné doby: V pařížské Akademii lékařství přednášel chirurg dr. Guepin o rozsáhlé operaci mozku s překvapujícím výsledkem. Šlo o vojáka, jemuž musela být odňata téměř úplně levá polovina mozku. Muž se zcela uzdravil, vrátil se k svému povolání zahradnictví a dobře je vykonává. Mezi ním a jinými není rozdílu ani po stránce tělesné ani duševní. —Š—

Z interpelace posl. Lukavského o plzeňském školství: V Plzni je celkem 49 škol, z nichž pro ubytování vojska může vyučovati tím způsobem jako v době míru pouze 5 škol, čili 1000 žáků je vyučováno normálním způsobem, kdežto 19.000 žáků je vyučováno způsobem dle poměrů změněným, avšak se stanoviska zdravotního a školního nevhodným, ba nepřipustným. Vyučování musí se pro tyto poměry dít tak, že v místnostech jedné školy vyučují se více škol. —Š—

Paedagogický kurs za válku v Mnichově. Spolek pro křesťanskou výchovu se zemským bavorským svazem katol. spolků péče o mládež a zemským svazem spolku katol. ústavů pro nejmenší dítky v Mnichově, pořádal ve dnech 30. července až do 3. srpna paedagogický kurs. Z přednášek jmenujeme: Světová válka a nábožensko-mravní výchova. Organizace vzdělání mládeže po válce. Péče o mládež a úkoly, které válka přináší; spolky mládeže a vojenská výchova mládeže. —Š—

Spolek německých katechetů pro arcidiecesi olomouckou založen 5. září v Bruntále. Na schůzi za tím cílem svolané referovali katecheta Dr. Linke z Olomouce a P. Schülzky. Český katechetský spolek na Moravě pod ochranou sv. Cyrilla a Methoděje slavil již své desítilétí. —Š—

Učebnici katolického náboženství pro první tři roky obecných škol kterou upravili katecheté Fr. Blaha v Mor. Ostravě, Frant. Jedlička v Českých Budějovicích a Jan Volf v Klatovech a vydali v Moravské Ostravě, posuzuje a vítá Alois Krejčí, katecheta ve Velkém Meziříčí ve »Věstníku Jednoty katolických duchovních

diecése brněnské« (X. č. 5.). Vytýká, že v učebnici není žádné soustavy; je v ní každý biblický článek využitkován do nejmenší podrobnosti. To se může chváliti v I. měšťanské, kde látka náboženská je zhruba probrána, ale *pro malé dívky to není!* Vytýká dále, co v učebnici je přílišné, co nesprávné, co nevyloženo, co jinak citováno, co se opakuje, ale přece učebnici vítá proto, že zde *podáno něco učitelského*, takže lze názory o vyučování v prvních třech třídách tříbiti. Zamlouvá se nám jeho návrh, že hned po učení o Bohu a pádu lidí má se bráti o příkázáních. Tím se připravuje dítko k brzkému přijetí sv. svátosti a navyká si svědomí zpytovat i litovati svých hříchů. —š—

Započítání let katechetských, ztrávených na škole měšťanské neb obecné, pro působnost na školách středních bývá nepřesně podáváno. Nová služební gramatika takto stanoví: § 53. Učitelům náboženství se započte po dosažení kvinkvenále v nejvyšší míře 8 let doba služební na obecných a měšťanských školách po získání plné učitelské způsobilosti pro střední školy ztrávené. § 65. Učitelům náboženství se započte doba, o níž je řeč v § 53, pro vyměřování pense. Pokud se může doba služební, ztrávená před vstupem do služby středškolské v jiném oboru školství (na školách měšťanských a j.) započísti do vyměřování pense, rozhoduje od případu k případu šéf ústředny. —š—

LITERATURA.

Souborné vydání filosof. spisů J. M. prof. Dr. Eugena Kadeřávka. Pod tímto titulem dochází nás tato zpráva: J. Magn. prof. Dr. Eugen Kadeřávek chystá se vydati souborné všechny své filosofické spisy. Má to býti jaksi závěrečný kámen jeho literární filosofické činnosti. Slovnitý autor pro toto souborné vydání znova přehlédl všechny své dosavadní spisy, opravil, kde bylo třeba, a kriticky spořádal. Soubor tento podá obraz celé křesťanské filosofie a přihlédně i k poměrům českým. Je to podnik vážný, v našem křesťanském literárním ovzduší, velmi důležitý, svědčící o vzácném autorově nadšení, neúmorné pili a veliké obětavosti. Slovnitý autor rozešle v nejbližších dnech na kruhy

a jednotlivce, kteří by se o věc zajímat mohli, zvláštní provolání, v němž blíže vyličí všechny program celého díla. Přáli bychom panu profesoru, tomuto zasloužilému průkopníku křesťanské filosofie u nás, aby jeho výzva nevyzněla v nynější zvláštní době na marno a aby mnoho našel těch, kteří by se mu za odběratele přihlásili. —ar.

Papež a právo mezinárodní. Napsal Bohumil Stašek. V Praze 1917. Vydala Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství. V. Kotrba. Cena 2 K.

Práce tato, jež připsána jest památce zemřelého preláta Dra Jos. Tumpacha, rozdělena jsouc na tři části, pojednává v první nadepsané: »Papež suverénem« o suverenitě papežově a právu mezinárodním, dále o tom, že papež jest suverénem mocí svého církevního postavení a o nutnosti suverenity nejvyšší hlavy církve. V části druhé: »Suverénní právo papežovo« probráno jest nejprve právo smluv vyslanectva. Část konečně třetí: »Garanční zákon italský a papežova suverenita« podává dějiny vzniku gar. zákona, pak sám gar. zákon italský ze 13. května 1871 a posléze též zákon a suverénní práva papežova. Pan spisovatel dal si všemožnou práci, by čestně dostál úkolu předsevzatému, což se mu také zdařilo. Doporučujeme. Šeb. Rada.

Vlastimil Hálek a jeho 25letá práce v katolickém lidu českém v letech 1891—1916. (Otisk »Našich Listů« ročník XXVI. čís. 45.—49.) Cena 1 K. V Praze. Tiskem a nákladem družstva Vlast. U příležitosti jubilea 25letého kněžství dp. Vlastimila Háleka, faráře v Liboci, předsedy družstva Vlast, uspořádalo čilé družstvo toto společně se svou Literární sekci a přidruženými spolky skvělou oslavu svému horlivému předsedovi, jejíž popis přináší tato knížka (72 str.), zdobená zdařilým vyobrazením jubilanta. Po úchvatné básni p. Jena Voborského vyličená slavnostní schůze za tou příčinou svolaná, kde říditel družstva Vlast p. Tom. Jos. Jiroušek po úvodní řeči vldp. Al. Dostálá důkladně probral činnost oslavencovu, jež naplniti musí úctou každého k pracovníku tak neunavnému a mnohostrannému. U nás ovšem vzpomíná se na takové činovníky až po smrti . . ., že stala se zde výjimka, jest zásluhou jmenovaného družstva »Vlast«, jež všimá si pečlivě našich spisovatelů, oceňujíc práci jejich v čas. Doporučujeme. P. Zateřel.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta, Vychovatel se jim dává toliko za hotové. Alumům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sberatel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá ne frank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. V. Jeliněk, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 992.

Výchova k míru. — Psychologie moderní pochybovačnosti náboženské. — Z dějin české katechetiky. — Služební pragmatika učitelská a profesori náboženství. — Směs. — Literatura.

Výchova k míru.

Podává EM. ŽÁK.

Je nejkřutější ironií doby přítomné, že všichni národové, zachvácení světovým požárem války, a všichni státníci, kteří se domnívají jednati v nehlubších intencích svých národů, stále touží a volají po míru, po klidu zbraní, — a k jednání o mír dosud nedochází. Papež, jako hlava katolické církve a nejvyšší strážce duchovních statků křesťanství, s obdivuhodnou vytrvalostí, důtklivostí a vroucností neustále volá k panovníkům válčících národů, aby ve jménu zodpovědnosti před Bohem podali si ruce k vzájemnému dorozumění, — tito zodpovědnosti své jsou si cele vědomi, a přece ani prvního zásvitu míru není dosud viděti na zkrvavělých obzorech.

Odkud tento tragický zjev? Slovo mír zní v ústech; ale *neproniklo dosud cele smýšlení a srdce všech zodpovědných*. I k míru je potřeba času, jako pomalu dozrávaly mraky, jež zplodily nynější válečnou vichřici.

Lidstvo musí býti k míru vychováváno. Fr. W. Förster ve své nové knize: *„Erziehung und Selbsterziehung“* věnuje celou jednu stať „výchově k míru“.

Uvádíme z ní aspoň následující: „Důkladnější promyšlení veliké úlohy, která mládež naváděti k umění vzájemné družnosti a snášlivosti sobě doporučujících zájmů, přesvědčení a povah, musí býti *nejvlastnější odpovědí výchovné vědy na katastrofu světové války*. Výchova k správnému projednání mezinárodních otázek pospolitosti může se dít jenom tím, že zde uplatní se všeobecné principy a zkušenosti, které vyplynou z celého duchovního zpracování přítomné kulturní tragédie.

Kdo při pohledu na nynější světovou katastrofu si neuvědomil, že lidstvo za tuto hroznou bídu nemá co děkovati nějaké zlopestné hrstce lidí, ať ji hledá kdekoli, ale svému vlastnímu, všude rozšířenému, *hrubému a zarpuštěnému egoismu*, který v nynější válce nalezl svého přirozeného a spravedlivého výrazu, ten smyslu všeho toho, co nyní se děje, ještě nepřišel na kloub.

Lidstvo žilo ve víře, že může všeho toho nevyčerpatelného požehnání své světové výměny zboží a součinnosti požívat i při tom stále ještě zůstat ve ví

zdivočelosti sobectví a uplatňování své vůle. *Ale tento klam, že my dle zdání a vnějšku žijeme socialně, a všechnu techniku vzájemnosti stupňujeme do nejvyšší míry, a při tom zároveň vnitřně můžeme zůstati naprosto nesocialními, ba protisocialními*, domnívající se, že rozpoutané síly sobectví lze regulovati nárazem a protinárazem, hrozbami a protihrozbami — *tento sebeklam nynější skutečnosti byl hrozně přiveden ad absurdum.*

A toho bylo nyní naši kultuře také nejvyšší potřebí. Neboť v rozvoji naší nejnovější civilisace nás sváděla a klamala ona skutečnost, že vítězným ovládním vnější přírody a její sil, že zmocněním se jejího bohatství je již lidstvo dosti pojištěno proti každé katastrofě, že stupňování lidské vzdělanosti jest na nejlepší, bezpečném základě zaručeno. Tak známý pacifista Förster.

Byli jsme podobni oněm vedoucím kruhům před velikou revolucí francouzskou, které v blahém sebeklamu nevěděly, že tančí na sopce. Nikdo nechtěl chápati potřebu mravních, etických hodnot pro světový pořádek, nikdo onen veliký, vnitřní význam víry a náboženství.

Všechno vyvíjelo se v naší době mechanismem národohospodářských styků a technické kultury rychle a klidně ku předu, snilo se již o sbratření lidstva pomocí nynějšího vzdělání, mezinárodních hesel a filosofie. K čemu potřebovali lidé ještě víry v jiný, vyšší svět? K čemu učení Kristova, jeho oběti a onoho neskonaleho příkladu sebezapírání, když věda a technika, vojenská i zájmová organisace skytaly všechnu bezpečnost pozemskému životu?

A nyní válka ukázala, že všechny tyto názory o sobědostačnosti lidských styků bez mravních hlubších svazků byl pouhým sebeklamem. Mravní hodnoty minulosti, uchované tradicí, udržovaly ještě nějaký čas svět v onom klidu, který byl založen na pevném názoru křesťanském. Základ zakolísal a svět s ním. A kde bude konec katastrofy, zkázy hodnot materiálních i duchovních statků lidstva žádné prozíravé oko nedovede dohlédnouti.

Jenom jedno je jasno, že v duši lidské musí se vrátiti smysl pro národnostní rovnost a sociální spravedlnost, že musí zmizeti ono neblahé sobectví, znásilňování slabých silnějšími, ono pachtění se po statcích hmotných, má-li zasvitnouti jítrenka lepších časů. A to díti se může jedině hlubším a upřímnějším pochopením náboženství křesťanského. Kristus kdysi prohlásil: *»Kdo není se mnou, proti mně jest; kdo neshromažďuje se mnou, rozptyluje.«*

Viděl kdy svět pravdu těchto slov strašnějším obrazem znázorněnu; nežli je obraz nynější světové války?

Psychologie moderní pochybovačnosti náboženské.

Píše dr. JOSEF ČIHÁK.

(Pokračování.)

Přistupuji k jiné praksi, totiž *ústních dotazů*, zejména při školním vyučování. V zásadě lze tuto praxi doporučiti, ale s jistou rezervou, aby zbytečnými dotazy nebylo vyučování rušeno. Pokládám však za nevhodný zákaz jakýchkoliv dotazův a poznámek. Někdy učiní žák velmi praktický dotaz nebo

poznámku a vyučování se oživí. Ovšem, zvláště tato praxe předpokládá se *strany žactva důvěru a upřímnost, se strany učitelovy duševní klid, všestrannou vzdělanost a řečnickou pohotovost*. Kde není těchto předpokladů, budiž praxe dotazů ať ústních nebo písemných odstraněna a nahrazena způsoby jinými.

Příležitostnými rozpravami a projevy žactva lze seznati mnohdy i duševní náboženský stav. Příležitostí jest mnoho. Na př. při českých písemných pracích a řečnických cvičeních leckdy odhalí hoch a dívka svým vychovatelům své nitro a náboženskou náladu neb zoufalost. (Měl jsem příležitost několik takových prací čísti.) I při hodinách náboženských naskytne se příležitost. Kdysi učím ve 4. třídě obecné školy, ulici se ubírá pohřeb, a děti naslouchají hudbě, jsou roztržité... Použil jsem příležitosti, zavedl rozpravu na pohřeb, hřbitov; některé dítě učinilo poznámku o pohřbu ohněm; nenápadně dal jsem dětem slovo, aby se vyjádřily, jak jest lépe pohřbívati a proč. Téměř všechny děti prohlásily se pro pohřbívání ohněm a uváděly důvody, jaké čítáváme v agitačních listech pro spalování. Děti, které daly přednost pohřbívání do země, nedovedly udati podstatných důvodů. Co z toho plyne? Že v našich domácnostech se mluví a čte o spalování mrtvol, že jest tedy dobře i ve škole o věci se zmíniti. — Ve škole střední občas dávám žákům nábož. rozpravy o zajímavých nebo časových otázkách, aby sami pronesli svůj úsudek, k němuž já na konec učiním jen vhodné věcné poznámky. Tímto způsobem seznám aspoň poněkud duševní náboženské niveau svých žáků.

Konečně z nejučinnějších prostředků k poznání žáků jest *osobní individuální styk jak se žáky, tak s jejich rodiči*.

Tento prostředek vyžaduje mnoho času i taktu, ale svědomitý učitel rád se obětuje, když může tak prospěti svým svěřencům. Proto bývá mou snahou poznati hned v primě všechny žáky individuálně a jejich rodinné poměry; avšak i tu jest postupovati s jistou opatrností a taktem.

Abych poznal jednak žáky, jednak své chyby, činím někdy ve škole soutěž. Na konec roku dám žákům třídy vypracovati ve škole bez přípravy písemný úkol, jehož otázky jsou tak voleny, aby mi prozradily duševní zažitky a výpovědi žáků. Práce nejlepší pak jest odměněna. Na př. v nižší třídě zněla otázka jedna: Která exhorta letos se ti líbila a proč? Nebo jiná: Které otázce jsi se učil s největším zájmem a proč? Ve vyšší třídě (V.) byla dána např. práce na konec roku: Odůvodněte podle letošních výkladů a svého přesvědčení větu Pacianovu: »Christianus mihi nomen, catholicus cognomen.« Odpovědi bývají někdy zajímavé a poučí mne, co bylo pochopeno a zažito, co nikoliv a proč. S dojmem čtu některé upřímné projevy mladistvého srdce, na př.: Líbila se mi exhorta X... já, který skoro nikdy nevydržím dávatí pozor, jsem pozorně celou poslouchal a cítil jsem, že mi slzičky stékají na tvář. Nebo: Rád jsem se učil o svěcení kněžstva, chtěl bych jednou býti knězem, ale můj tatínek by toho nedovolil... atd. Hle, různé způsoby, jimiž vnika učitel do duše svých svěřenců, aby poznal její náboženské potřeby, Pozná malý náboženský základ z domu a množství nebezpečností, která hrozí náboženskému vývoji dospívající mládeže. Jak bude čeliti katecheta těmto nebezpečnostem? Uvažujme opět jednotlivě. (Pokračování.)

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

V první třídě nařízení církevní doporučuje jako *pomůcky obrazy Schusterovy* neb *Schreibrovny*¹⁾ a *knihy Gruberovy*²⁾ a *Katechesen von Fritz*.³⁾ Totéž doporučeno i pro třídu druhou. Pro třídu třetí a čtvrtou, kde vyučováno býti má katechismu, doporučuje za pomůcku »*biblickou dějepravu, k níž třeba vždy pilně přihlížeti*,⁴⁾ a *Tomkův katechismus*.⁵⁾ Všichni katecheti dle tohoto rozvrhu byl zavázáni uspořádati vyučování náboženské.

Protože však dle nových zákonů školních škola obecná rozšířena byla na pětiletí a počato se zřizováním škol měštanských, stanoví kníž. arcib. ordinariát nařízením ze dne 15. ledna 1873 čís. 170, *pro 5. třídu* škol obecných za předmět učebný v náboženství *vysvětlení bohoslužebných obřadů v církvi katolické* dle Fischerovy⁶⁾ knihy katolické liturgiky překladem (pokud nebude lepšího) Poimonovým,⁷⁾ a *pro tři třídy školy měštanské věro- a mravouku* dle Fischerovy knihy učebné, překladem Vinklářovým⁸⁾ — potom, *pokud zbude k tomu času, stručný dějepis náboženství* (snad dle Wilmersa).⁹⁾ Ordin. List r. 1873, str. 6.

»Poněvadž však Wilmersova učebná kniha dějin náboženství ukázala se býti obšírnou« povoluje k. a. konsistoř 7. února 1873, že na měštanských školách českých »mohlo by se snad prozatím užívatí dotyčné knihy vydané od katechety Hlavatého.« Byl to spis: »Království Boží na zemi aneb Dějiny Církve svaté před Kristem i po Kristu Pánu od Václava Hlavatého, katechety na reálních školách v Kolíně.« Spis ten vyšel »pro nižší reální a měštanské školy« v Praze r. 1872. J. Ježek ve svém spise: »Zásluhy duchovenstva o řeč a litera-

¹⁾ 30 obrazů Starého zákona a 30 Nového zákona vyšlo u Eduarda Hölzela v Olomouci 1863. Původně vyšly ve Stuttgartu, Schreiber und Schill. — O obrazech Schusterových a o oněch 60ti u Hölzela vydaných viz článek: »Biblické obrazy« napsal Al. Dostál. »Pastýř Duchovní«, roč. VIII., str. 228 a 364.

²⁾ Miněno tu asi dílo arcibiskupa Solnohradského Augustina Grubera: »Praktisches Handbuch der Katechetik für Katholiken oder Anweisung und Katechisationen im Geiste des hl. Augustinus. 1853. — Katechese Grubrovy do češtiny přeložil J. Bartoš (J. Ježek, Zásluhy duch., str. 163.)

³⁾ A. Fritz: »Christkatholische Katechesen für die ersten Schuljahre«. Tübingen. Laupp 1854.

⁴⁾ Dr. J. Schuster: Biblický dějepis Starého i Nového Zákona pro obecné školy. Vzdělal Fr. Srdínko. Praha 1863.

⁵⁾ Mik. Tomek: Krátké vysvětlení katechismu k prospěchu učitelům a žákům. (Vyd. 1828, 1839, 1849, 1859.)

⁶⁾ »Obřady katolické církve« vyložil Frant. Fischer, katecheta na reál. gymnasiu v Leopoldově ve Vídni, volně přeložil Frant. Poimon, katecheta a ředitel na hlavní škole ve Slavkově. 2. vyd. Olomouc 1874. Schváleno 17. srpna 1875, č. 397 a 23. srpna 1875 č. 2317. J. Ježek (Zásluhy duchov. 169) praví o nich: »Jsou dobře sestavené i dosti úplné, ale překlad Poimonův četnými moravismy protkaný zamlouvá se nám méně za knihu učební.« Dlouhou však knihu této bylo na školách českých používáno, než převahy nabyla kniha Dom. Špachty.

⁷⁾ Na Moravě užívá se knihy Fischerovy až posud přepracované: Dr. Richard Špaček Katolická liturgika. Učebnice pro školy měštanské. 9. vydání učebnice Fischera-Poimona: Obřady katolické církve. Olomouc 1907, váz. 80 h. Minist. schvál. čís. 47.256 ex 1907.

⁸⁾ Frant. B. Vinklář (1839—1850), professor náboženství na akad. gymnasiu v Praze, vydal: »Učebnou knihu katol. náboženství pro nižší třídy škol středních a pro školy měštanské dle Fr. Fischera.« Schválena byla k. a. konsistoří v Praze dne 13. ledna 1869 č. 349 a vyšla r. 1870 a byla v užívání na školách středních až do konce let osmdesátých (6. vydání).

туру českou«, píše o něm: »Spis nehrubě zdařený, protože na písku založený« (l. c. 159). Mnoho se asi knihy té ve školách neužívalo.

Nařízením ministra duchovních záležitostí a vyučování ze dne 18. května 1874. č. s. 6549 v příčině učebních osnov pro měšťanské školy a rozličné kategorie obyčejných škol obecných vyměřeno pro vyučování náboženství na školách osmitřídních v první a druhé třídě po jedné hodině týdně, ve třídách třetí až páté po dvou hodinách, ve třídě šesté až osmé po jedné hodině. Po vydání těchto Stremayerových nařízení rozvrhuje k. a. konsistoř výnosem ze dne 25. září 1874 nauku náboženskou takto:

»1. a 2. třída: Biblická dějprava dle Schustera tou měrou, že v 1. třídě se začne o stvoření světa, o dědičném hříchu, o zaslíbení Vykupitele a potom hned se přibírá dějprava Nového zákona (nejdůležitější články); v druhém pak ročníku hlavní příběhy ze Star. zákona se proberou. 3. a 4. třída: Katechismus diecesní podobným způsobem jak pro 3. a 4. třídu obecných škol posud nařízeno bylo (Ord. List 1872. č. 16.). 5. třída: »Výklad církevních obřadů prozatím podle Ctibora.«⁷⁾

6. až 8. třída Věro- a mravouka podle Vinklářova vzdělání F.scherovy učebné knihy. Náboženská cvičení tatáž jako pro obecné školy nařízená, toliko přistupuje k nim *exhorta* v neděli a ve svátek.« (Ordin. List 1874. str. 91.)

(Pokračování.)

Služební pragmatika učitelská a profesori náboženství.

(Píše prof. Dr. LUBOMIR PETR.)

(Pokračování.)

Ač učitelé náboženství i touto služební pragmatikou učitelskou zůstávají v nevýhodě ve srovnání se svými kolegy světskými — na roveň by jim byli postaveni teprv tehdy, kdyby absolvování fakulty theologické, t. j. zkoušky před příslušnou její komisí a ordinace byly prohlášeny za aprobaci ke středoškolskému vyučování náboženství oprávnující — nesmí nicméně zisk služební pragmatikou učitelům náboženství vzešlý býti podceňován. Jest to zvláště ustanovení o *povinném* započítávání pozbytých let do *pense*, jež učitelům náboženství starost o stáří podstatně umenšuje. A tu budiž mi dovoleno, abych směl bez porušení skromnosti tento cenný úspěch prohlásiti za *výhradnou zásluhu české sekce středoškolských učitelů náboženství*, kteří včas učinili seč byli, aby pragmatika nezůstavila bez povšimnutí spravedlivé tyto jejich požadavky.

Český odbor již léta snažil se vídeňské ústředí středoškolských učitelů náboženství přiměti k tomu, aby zahájilo za tímto účelem energickou akci. Nedočázel však u něho hrubě porozumění, nejspíše asi proto, že na dolnorakouských středních školách pozdní ustanovování učitelů náboženství jest případem poměrně vzácným. Proto když český odbor zvěděl o chystané pragmatice učitelské, *chopil se iniciativy sám*. Ovšem narážel tu na překážky, jež netkvěly ani tak v nedostatku dobré vůle zákonodárných sborů jako spíše v poměrech vnějších, jež celou pragmatiku na čas vážně ohrožovaly a konečně způsobily až poměrně velmi pozdní její uskutečnění.

⁷⁾ Jos. Ctibor: Liturgika pro gymnasia a školy reální. Praha 1872. Cena 80 krej. Zdá se však, že knihy té užíváno nebylo a zůstala nadále liturgika Fischer-Poimonova.

Předloha služební pragmatiky pro státní učitelstvo byla vládou podána již v březnu r. 1912 a k prvnímu jejímu čtení v poslanecké sněmovně došlo již 23. dubna téhož roku, kdy byla přikázána výboru pro státní zaměstnance, jenž zvolil si osmičlenný subkomitét, aby prozkoumal předlohu zevrubně. Referentem byl jmenován poslanec Kemetter. Ač vládní předloze odborníky činěny byly vážné výtky základní pochybenosti, povrchnosti a nepropracovanosti, vláda podporována zejména růzností a protichůdností smýšlení jednotlivých skupin státního učitelstva o ceně pragmatiky, bránila se jakékoli její změně.

Tím stíženo bylo i úsilí českého odboru, jenž skrze vídeňské ústředí domáhal se toho, aby v učitelské pragmatice započítávání osmi let do služby státní nebylo zůstaveno pouhému dobrému zdání ministrovu, nýbrž přijato bylo jako zákon, a aby rozšířeno bylo i na *pensi* katechetskou.

Přípravný subkomitét vyšel sice tomuto požadavku učitelů náboženství vstříc, ale jen z části. Omezil se totiž na pouhou resoluci k § 66 učitelské pragmatiky, již vládu vyzýval, aby nařídila toto: »K zaměstnání učitelskému s úplnou způsobilostí učitelskou pro střední školy na *nestátních* středních školách opatřených právem veřejnosti a na příbuzných ústavech jakož i v přiměřeném rozsahu na školách obecných a měšťanských s právem veřejnosti, jest při stabilisaci a přiznání služebních přídavků starobních přihlížeti co nejvíce (ist tunlichst zu berücksichtigen).«

Proto když došlo v lednu r. 1914 v říšské radě ke druhému a třetímu čtení učitelské pragmatiky, český odbor středoškolských učitelů náboženství obrátil se na předsedy a vlivné členy různých parlamentních skupin a žádal poslaneckou sněmovnu samu, aby proměnila resoluci subkomitétu v poslední *alineu* § 66 pragmatiky učitelské s vynecháním slova »tunlichst«. *Požadavku toho ujal se v plénu poslanecké sněmovny vřele probošt Msgr. Stojan a říšský poslanec prof. Lukavský*, a soudíc z vlídného ohlasu, jež náš spravedlivý požadavek u různých skupin poslaneckých vzbudil, bylo lze doufati v jeho uzákonění. Naděje tato byla však zmařena okolností vnější. Parlamentu hrozila tehdy obstrukce a říšská rada, obávajíc se, aby pragmatika učitelská nebyla na dlouho odložena, odmítla pustiti se do debaty speciální a přijata pragmatiku en bloc, bez jakýchkoli změn.

Učitelské pragmatice bylo však ještě projiti sněmovnou panskou. Český odbor použil této okolnosti a rozvinul nejúsilovnější činnost, aby dosáhl na panské sněmovně, co mu sněmovna poslanecká byla odepřela. Jeho Eminence, pan kardinál Skrbenský slíbil blahovolně českému odboru svoji podporu a obrátil se listy na přední členy panské sněmovny. Předseda českého odboru vyhledal osobně české pairy a zasvětiv je do věci, došel i u nich vlídné přípovědi, že se požadavku našeho zastanou. Zvláště blahovolného přijetí dostalo se předsedovi odboru u člena panské sněmovny, universitního profesora *duovního rady dra Emila rytíře Otta*, jenž vedle cenných pokynů předsedovi v příčině písemného dožádání mnohých členů panské sněmovny daných uvolil se sám panské sněmovně osobně doporučiti, aby k § 66 učitelské pragmatiky přídala jako poslední *alineu* tento *passus*:

»Učitelům náboženství budiž do osmi let započítána v pětileté přídavky a v *pensi* doba, již byli po dosažení úplné aprobace středoškolské strávili na školách obecných a měšťanských nebo v duchovní správě.«

(Dokončení.)

SMĚS.

Hudba budoucnosti. V článku nadepsaném: »K otázce nové organizace české školy« praví »Věstník« organis. učitelstva v čísle z 19. října mezi jiným toto: »Stojíme před velikým problémem kulturně-politickým. Víme, že škola sama o sobě i při nejdokonalejším zařízení a uspořádání nerozřeší tohoto velikého problému, ale také víme, že české škole lidové připadne veliký podíl na práci o zpevnění a rozkvět českého státu a že právě ve školství lidovém, především ve škole obecné, tkví základ všeho kulturního, hospodářského i politického prospěchu národního a že české škole národní připadne *zvláštní, zvýšený úkol*, má-li problém politické samostatnosti poměrně nevelikého národa být trvale a prospěšně rozřešen. Připomeňme si však jen poznovu, že škola naše bude mít povinnost veškerým svým působením *státi ve službách politiky státní* a že výsledek její činnosti bude se odrazovat v rozvoji prospěchu a prospěchu státu, *na jehož existenci a úspěchu založen bude příští osud našeho národa*. I vynikne nám zřejmě *zvýšená, zvláštní, od dosavadního stavu odlišná* a zajisté veliká povinnost nové školy a zároveň se nám ozřejmí *veliká zodpovědnost* těch, kdo této nové škole klásti budou základy. Naproti tomu přibude škole *zodpovědnosti* a mnohým dosavadním úkolům a povinnostem jejím přibude nepoměrně na *důležitosti*; neboť uvolněná škola, zbavená cizího poručnickování, bude *sama* odpovídati za výsledek a nebude moci odkazovati na nepříznivý vliv tísnivého systému.« Je krásné činit plány do budoucnosti a ničeho neponechávat náhodě. Ale připadá nám, že ve všech těch záměrech je mnoho lesklé frasovitosti a málo reálních návrhů. r.

K jednatelské zprávě ze schůze sekce střed. profesorů. Právě došla jednatele odpověď ústředí spolku na jeho žádost o intervenci pro zlepšení služ. pragmatiky katechetů středoškolských. Msgr. J. Wolny, jemuž svěřena tato akce u ministerstva kulta a vyučování, zaslal zprávu, že již ústřední spolek předložil tištěný návrh ministerstvu, a připojuje 1 exemplář téže žádosti. Spolek žádá ministerstvo, by k nově zamyšlené připojen byl odstavec: »Den Religionslehrern wird eine in der seelsorglichen Praxis oder im Lehrfach zugebrachte

Zeit, in soweit die letztere nicht schon nach § 53 des Gesetzes vom 28. Juli 1917 R. G. B. Nr. 319 einzurechnen ist, für die seinerzeitige Pensionierung, beziehungsweise für den Bezug von Quinquenalzulagen *mit der Hälfte ihrer tatsächlichen Dauer* in Anrechnung gebracht.« V žádosti uvedeny velice vhodné důvody pro toto započítání; že katecheté středoškolské nejsou jen učители, nýbrž duchovními správci ve škole mající nejen vyučovat, nýbrž vychovávat mládež v duchovním životě a proto potřebují takové praxe, kterou biskupové obvykle ukládají kandidátům posílající je do duchovní správy nebo do nižších škol, by potom uschopnění mohli podrobiti se zkouškám a vyučování středoškolskému. Tím jsou zkráceni proti světským kolegům, jimž možno jest po ukončení studií universitních podrobiti se zkouškám. Dále žádost katechetů oprá se o analogii supletiv světských a zvláště o zákon z 24. února 1917 ř. z. čís. 55 § 20, jimž učitelům na průmyslových ústavech při jmenování započítává se pro pensí i do státní služby doba ztrávená v technické, umělecké i průmyslové praxi nebo v úřadě učitelském v nejvyšším rozsahu 8 let. Msgr. J. Wolny v příspěvu uvádí, že právě osobně tuto žádost formulovanou podává jednotlivým příznivcům, žádaje jich o účinnou podporu.

K zakoupení náboženských pomůcek pro střední školy (v listopadu 1917) navrhuje se tyto obrazy: (Viz také číslo listopadové Vychovatele r. 1916): 1. *Geb. Fugel: Bibelbilder* (Starého zákona 12: Stvoření, ráj, Kain a Abel, Obět Noemova, Abrahamova, Josef prodán, Josefovo povýšení, průchod mořem Rudým, zákonodárství sinajské, svatostánek, David a archa úmluvy, Eliáš prosí za dešť). (Nového zákona 12: Narození Páně, P. Ježíš v chrámě, povolání sv. Petra, rozmnožení chleboů, marnotratný syn, vzkříšení Lazarovo, Ježíš na hoře Olivetské, ukřižování, z mrtvých vstání, nanebevstoupení, kázání o letnicích.) Cena velkého formátu 42 M, *menšího* 24 M. Kösel, Kempten. 2. *Religiöse Wandbilder v. Philipp Schumacher*, Mosella-Verlag, Trier (46 60 cm) 60 obrazů celkem (St. a Nov. zákona a *liturgické* ku mši sv. a udělování sv. svátosti) stojí 60 M. Obrazy něžné a názorné; některé jsou známé z Podlahova Života P. Ježíše, který českým textem provodil, skvostné album 32 K (Cyrillo-Methodějské knihkupectví). Možno si vy-

brati obrazy jednotlivé, které by se hodily.
3. *Biblische Anschauungsbilder zum Neuen Testament für die Schule v. Hofmann und Schramm-Wachsmuth* in Leipzig (15 obrazů (62 45 cm.), 20 M, velice umělecké, vzdělávající.

Velice vhodná pomůcka jest také *Geb. Engel's Kreuzweg*. Max Hirmer, München (Světlotisk 35 : 20 cm. 20 M, akvarel 53 : 30 cm. 84 M pro chrámy); Försterova křížová cesta 6 K Kotrba nakladatel. Panorama ukřížování Páně nakl. Kotrba, 3 K.

Pro církevní rok i pro exhorty: *Das katholische Kirchenjahr in Bildern*, Seemann, Leipzig (60 obrazů 28 : 38 cm.) cena 15 M, soubor reprodukcí mistrů světových v původních barvách. Pro církevní dějiny *Thalhofer: Bilder zur Kirchengeschichte I. Teil: Christliches Altertum — Glauben. Kunst*, München. 28 : 38 cm. 5 M. Seřazeny reprodukce Seemannovy dle dějin církevních; velice vkusné.

Pro Nový zákon. *Bilder aus dem hl. Lande für Schule u. Haus v. Wörndle* v barvotisku (30 : 53 cm.), nakl. Piloty a Lehle, München 12 50 M. Obrazy velice poučné a cku lahodící: Jerusaleml, Údolí Josafat, Betlem, Nazaret, Libanon Hora blahoslavenství s jezerem Genezaretským, Tábor, Sichem, Karantanie, Sinai u Jordánu, Mrtvé moře. — Podobně Langlovy obrazy: Jerusaleml, Nazaret, Betlem po 3 60 K. Ed. Hölzel. *Obrazy slohů chrámových: Seemanns Wandbilder* po 3 M (chrámů římských a pod.); *Langl, Bilder zur Geschichte* 75 1/2 : 57 cm., napnuté 3 60 K. Hölzel Vídeň. Obrazy tyto a mnohé jiné jsou uloženy v Museu katechetském prozatím u jednatele sekce Kr. Vinohrady, Krkonošská 3, jenž ochotně je ukáže, případně ochotně dotazy zodpoví.

Dr. Hanuš.

Německá »Volná Škola«, která měla roku 1915 asi 4000 členů, získala za rok 1916 nových 8000 členů. Letos očekává se nové rozmnožení hlavně činností důvěrníckých schůzí a zařízením t. zv. »Zehnerführer«, z nichž každý má získati nových deset členů.

—š—

Zepšení učitelských platů. Ministerský předseda dr. ryt. Seidler a ministr vyučování dr. Kwiklinski ujistili deputaci

vídeňských učitelů, že brzy bude rozhodnuto o přídavku pro učitele veškerých zemí vzhledem na služební stáří a počet rodiny.

—š—

Světový katechismus. V »Christ. pädag. Bl.« píše V. Pichler, že základem nového připravovaného světového katechismu má býti Bellarminův katechismus, jak na koncilu Vatikánském stanoveno. Má to býti malý katechismus pro 1—3 školní rok! U nás však, v třech školních letech vyučuje se biblické dějepřavě a na základě biblické dějepřavy; a vyučování náboženství vůbec stojí mnohem výše než v Itálii. Bude tedy třeba ve smyslu tom v Římě podati náležité informace.

—š—

»Stručný katechismus« od Ant. Zamazala, katechety v Mar. Horách, o němž bylo referováno v čís. 9., tiskne se v novém vydání, v nové úpravě (menší formát).

—š—

LITERATURA.

Záchrana mládeže opuštěné a zanedbané. Spolkový časopis »Serafinského díla lásky pro země česko-slovanské. Zodpovědný redaktor: Jan Seiderglanz, správce bisk. knihtiskárny. Pořadatel: František Jedlička, katecheta. Ročník X. Nakladem »Seraf. díla lásky« pro země česko-slov. se sídlem v Č. Budějovicích. Tiskem bisk. knihtiskárny v Č. Budějovicích.

Desátý ročník. Co tu práce vykonáno za tu dobu! Prohlédneme těch 10 ročníků, ano jen tento poslední, a jistě zvoláme: Všechna čest takovým pracovníkům! Nalézámeť tu vedle zpráv spolkových i básně, poutavé povídky a zajímavé články, zvláště výchovy mládeže se týkající. A podobně jest tomu i ve příloze: »Mládeži česko-slovanské«, kde však jest mnohem více básniček a též četná vyobrazení. Ač příloha tato vychází s hlavním listem v témže rozměru, předplácí se na ni toliko 80 h, by tím spíše se rozšířila mezi naší mládeží, již jest věnována. Kéž by dpp. katechetové žáky své na ni upozornili. Na oba časopisy předplácí se ročně 3 K. Doporučujeme rádi.

Jos. Fabian.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajů německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupučům slevujeme 25 procenta, „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratelům dává se na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamacie, jež se nepečetají a ne frank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smichově, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slaviček, katecheta na Smichově 992.

Výchova k míru. — Psychologie moderní pochybovačnosti náboženské. — Z dějin české katechetiky. — Služební pragmatika učitelská a prolesoři náboženství. — Na rozcestí. — Směs.

Výchova k míru.

Podává EM. ŽÁK.

(Pokračování.)

II.

Mír mezi národy, mír stálý a *v nitru národů založený*, nedá se zajistiti mezinárodními smírčími soudy, ale mezinárodní smířlivostí a úctou. Různost názorů a z nich plynoucí různost nároků nikdy nepomine. A ty lze jen překonat křesťanskou smířlivostí a vzájemnou šetrností.

Ohledně statků časných, hmotných zájmů, které byly tak často ať tajnou ať skrytou příčinou válek, platí vždy příklad smířlivosti Abrahamy, který s opravdovou láskou pravil k synovci svému Lotovi: »Necht', prosím, není sváru mezi mnou a tebou, mezi pastýři mými a tvými, neboť jsme bratři. Hle, celá země jest před námi. Půjdeš-li ty na pravou stranu, já na levou půjdu; zvolíš-li ty levou stranu, já pravou podržím.« Rozpor o statky časné, v nichž viděl kdysi Marx všechnu příčinu válek a dějinného rozvoje lidstva, snadno bude jednou možno odstraniti smírčími soudy. V tom pacifistické snahy mohou se dočkat splnění svých snů.

Ale jsou *statky duchovní*, pro něž každý má sněsti nepohodlí, oběti, ano i pronásledování. Kristus Pán řekl: »Nepřišel jsem přinésti na zemi pokoj, ale meč. Přišel jsem oddělit otce od syna, manžele od manželky; kdo více miluje své domácí nežli mne, není mne hoden.« Tu jasně prohlásil přes všechno blahoslavení pokojných, že *jsou idey, svaté statky člověka, pro něž každý má být ochoten vzít na sebe kříž, trpěti útlisky*, pronásledování, ba i smrt. Křesťanští mučedníci a ti, kdo se obětovali pro blaho celého národu, jsou ctěni jako heroové. Jsou vzorové statečnosti, hrdinové vůle, jež velela jim vytrvati za cenu muk a smrti.

Avšak příčina jich smrti nebyla ta, že sami smrti vyhledávali, jejich nesnášlivost a svárliвість, nýbrž nesnášlivost a krvelačnost jich nepřátel. Ti vlekli je na popraviště. A oni, nežli by svého přesvědčení zapřeli a přijali názory svých nepřátel, raději šli na smrt. Vzpomeňme velikého proroka, sv. Jana Křtitele. Jeho stálé: »Nesluší tobě míti manželky bratra tvého,« při každé příležitosti opako-

vané ve tvář Heroda Antippy, přivodilo zášť Herodiadinu a konečnou smrt jeho v žaláři. A přece tato důslednost Janova přiměla Ježíše Krista k oné chvále osoby velikého Jana, k oněm pochvalným slovům jeho, jimž v evangeliu z úst Kristových není rovných. »Co jste vyšli na poušť vidět? Třtinu-li větrem se klátící? Člověka-li měkkým rouchem oděného? Aj, kteří se měkkým rouchem odívají, v domích královských jsou.« (Mat, 11. 8.—10.)

Člověk, v názorech svých nestálý, v zásadách ke kompromissům vždy ochotný, jenom za osobním prospěchem se honící, ten naprosto ještě není člověkem vychovaným k míru. To je prostě bezcharakterní, nízký sobec. Člověk bez pevného rysu, bez zásad, stále odsouzený k potácení se mezi dobrem a zlem, pravdou a lží, stále zmitající se jako oni odsouzení v Danteově pekle, sténající ve své obojakosti.

Ale člověk pevných zásad a ustáleného přesvědčení neznamena ještě útočníka na přesvědčení jiného. Je obránce svých názorů, ale nikoli útočníkem na pokojného člověka, který je názorů jiných. V naší katolické mravouce s jemným porozuměním *zdůrazňuje se rozdíl mezi snášlivostí dogmatickou*, která znamená náboženský indiferentismus, lhostejnost a *snášlivostí náboženskou*, která znamená úctu k bližšímu jako k člověku a zakazuje každé příkré a nenávistné slovo. hanu, nebo nepřátelský čin.

Jak si vážíme a na výsost ceníme si přesvědčení svého, tak je potřeba mít ohledy a úctu k přesvědčení druhého. Vždyť můžeme předpokládati, že i on po dlouhé cestě, po mnohém přemýšlení k přesvědčení svému dospěl. A nedospěl-li k stejnému s námi názoru, není snad jeho vinou. Výchova, prostředí, povaha, přátelé, knihy vytvořily z něho někoho jiného, než nás. Ale on je hrd na svůj názor. Je to dítko jeho lásky. Proto není nic osudnějšího, nežli tvrdě na ně útočiti; jeho názor sesměšňovati a tupiti. Tak smíru nikdy se nedopracujeme.

Ale proječováním úcty k jeho názoru, šetrným poučením, když za ně žádá a o ně stojí, taktním rozptýlováním předsudků, které proti našim názorům má — to je cesta pravého pacifismu duchovního. Kristus kdysi řekl: »Kdo meče se chápé, mečem též zahyne.« *Násilí vyvolává vždy násilí a odpor.* Znásilňováním svobody jiných nikdy se nikdo míru nedopracoval. Stará báje vypráví, že ze setby dračích zubů vyrostli od hlavy až k patě obrnění válečníci a dali se do boje. Jenom ten, kdo rozsévá lásku, úctu k cizímu právu, kdo projevuje šetrný takt i k lidem jiného názoru, ten je pravý pacifista. A toho *mravního pacifismu potřebuje náš věk nejprve, chce-li se dočkati trvalého požehnání míru.*

Psychologie moderní pochybovačnosti náboženské.

Píše dr. JOSEF ČIHÁK.

(Dokončení.)

Seznali jsme, že příčinou náboženských pochybností, lhostejnosti a nevěry není objektivní obsah křesťanství, nebo rozpor víry a vědy, nýbrž na prvním místě subjektivní náboženská a vědecká povrchnost, neucelenost, frásovitost, podporovaná moderním duchem času. Proto musí katolický kněz podle potřeby svých svěřenců dovést ukázati *vznešenost, časovost i přiměřenost křesťanské nauky též moderním potřebám; musí znáti a žactvu vštípití soulad katolických dogmat s vědeckým pokrokem naší doby.*

Náboženské vyučování, ať již školní nebo mimo školu, má dáti pevný, jasný a ucelený názor náboženský. Katolický učitel musí stavěti na *pevných katolických základech objektivní pravdy, na auktoritě církve, na nadpřirozených darech víry a milosti, na vědomí povinnosti*. K těmto bodům musí směřovati veškeré vyučování i praktický život. Nezdravý subjektivismus ve věcech víry, opomíjení nadpřirozených prostředků víry a spásy, neomezená svoboda jednání nesmějí opakovati mladistvé duše. Protináboženské pravdy časové musejí se vykázati do patřičných mezí, proti modernímu názoru bez Boha a jeho zjevení musí se postavit nikdy nestárnoucí světový názor křesťanský, katolický s osobním Bohem, zjevením a církví.

Vyžadovalo-li již poznání duše jinochovy mnoho práce a taktu učitelova, klade duch času a náboženská povrchnost na něho požadavky téměř nesplnitelné po stránce vědecké i didaktické. Po stránce vědecké musí dokonale ovládati nejen učebnou knihu náboženskou, nýbrž bohovědu vůbec a její nejnovější výsledky, znáti i obsah světských předmětů, na jeho ústavu žactvu přednášených, musí si uvědomiti metodologii, různých těchto nauk. Po stránce didaktické jest nutno, aby přednášel jasně t. j. přesně a srozumitelně, aby přihlížel k ostatním předmětům a jejich poznatky látku náboženskou oživoval a zároveň *budoval soulad vědy a víry v duši žákově*.

Příležitosti se najde mnoho, a zůstává-li náboženství osamoceno, brzo se stává obtížným a zbytečným. Musí přednáseti promyšleně, aby působil na duši přesvědčivě a nevzbudil pochybnosti; musí přednáseti s umírněností a taktem, kde dotýká se bludných mínění; musí přednáseti prakticky, aby nauka byla uvedena v život mládeže. Má-li student míti jasný, aspoň základní názor katolický a má-li býti chráněn proti pochybnostem se strany vědy a víry, jest nutno, aby *v základu znal celou nauku katolickou*. Proto má se učitel vynasnažiti probrati celý náboženský systém.

Toto jsou jistě požadavky nesmírné, a přece nutné za dnešní doby. Žádná kniha učebná nemůže tu katechetovi postačiti, každá vyžaduje úpravy a doplnků pro jednotlivé potřeby. Nechci zde mluvit o naší náboženské osnově, zejména o umístění apologetiky do V třídy gymnasií, také nemohu posuzovati metodické a vědecké ceny našich nábož. učebnic, avšak bylo by mým přáním, aby se těmito otázkami při svých schůzích zabýval katechetský spolek a praktické pokyny uveřejňoval ve *»Vychovateli«*.

Uvažujme dále, *jakým způsobem má přihlížeti katecheta k létům puberty* a duševnímu stavu jimi vyvolanému. Viděli jsme ve II. oddílu, že tato léta charakterisují: tělesná změna s pohlavními pudy, únava paměti a zvýšená fantazie sebevědomá a činorodá soudnost, nechut k autoritě s úctou před velikými ideály probuzené city, zvláště společenské, národní a náboženské. Dospívající člověk chce a musí býti respektován v těchto věcech.

Tělesný vývoj snadno svádí mladého člověka k pohlavním neřestem, hříchům a smutným koncům. Dr. *Meirowský* zjistil, že dvě třetiny žactva vyšších škol jest oddáno onanii; statistiky lékařské vykazují příšerná čísla pohlavních poklesků v řadách studentstva. Naše doba vždy naléhavěji zabývá se otázkou pohlavní zdravotvědy a paedagogiky; známy jsou v té věci *práce Walterovy, Försterovy a Thalhoferovy* aj. *)

*) Srv. u nás *»Hlídku«* r. 1917 str. 743 o pohlavní paedagogice a čl. Neumannův v *»Monatsblätter«* r. 1911 str. 33.

Zásadně se uznává asi toto stanovisko: »Poučení o pohlavním životě jest dnes nutné. Toto poučení *má dáti především domov*; škola jen výjimečně ase značným omezením; poučení má se řídit stářím a potřebou žactva; nejvhodněji dospělejším je učini lékař. Ovšem nestačí jen lékařské poučení, nýbrž musejí přistoupiti mravně-náboženské motivy. Doporučuji se o této věci besedy učitelstva s rodiči žactva.

Této otázky katecheta musí si bedlivě všimati u svých žáků a případně na ně působiti pohnutkami ideálními, mravními a náboženskými. Nepokládám však za vhodné brániti žákům na př. choditi do tanečních hodin neb je odlučovati od každé dívčí společnosti.

Ježto paměť umdlévá, nesmí učitel přetěžovati žáků memorováním statí; za to činí větší nárok na soudnost, samostatnou reprodukci a cit. Soudnost více se ukáže u jinochů, citovost spíše u dívek. Učitel dá žáků příležitost, aby uplatnil svou soudnost i samostatnost, aby náboženské pravdy rozumně si uvědomil, motivy credibilitatis osvojil, autoritu Boží a církve učinil svým přesvědčením. Žáků se představí živě, veliké ideály křesťanského lidstva, Kristus, význační světci, úctyhodní předkové národní, vědecké autority věřící, umělci i básníci. Náboženský cit a čisté nadšení vzbudí i upevní u žactva dobře vedená *Mariánská družina* nebo jiný společný kroužek s náboženským podkladem.

Vnější nepříznivým vlivům bude katecheta čeliti opět protiopatřeními. Působí tu na dítě rodina, učitelé, kamarádi, zábavy a jiné nahodilé zjevy denního života. Těm všem věnuje svou pozornost pastor animarum. Zdá se neuvěřitelným, ale stává se skutkem, že *katecheta apoštoluje v rodinách svých žáků s úspěchem*; proto znovu zdůrazňuji nutnost styku s rodinami žactva. Učitelé působí mnoho na dospívajícího jinocha; tedy musí i katecheta svou osobností vykonávati vliv na mládež a s ostatními kolegy postupovati harmonicky. Běda, žije-li katecheta v nepřátelství se sborem, jistě si nezachová na dlouho úctu a důvěru žactva.

Katecheta vede v evidenci společnost, četbu, zábavy, sport svých žáků příležitostně upozorňuje, varuje, pobízí. Jedním slovem *jest otcovským přítelem svých žáků*, s nimi žije, s nimi myslí, s nimi cítí, s nimi pláče i se raduje; a žáci k učitelí chovají důvěru, úctu, lásku i vděčnost. Katecheta pamatuje svých žáků v modlitbě, při mši sv., a žáci vedeni slovem i příkladem jeho modlí se, přistupují k sv. svátostem. Tak asi představují si působení učitele náboženství ve škole. Ovšem, kolik škol se najde tak ideálních?

Končím své pojednání. Náboženská pochybovačnost jest dnes častým zjevem, jest zvláště zjevem dospívající mládeže, zjevem abnormálním, škodlivým, z něhož málokdo se propracuje k pevnému náboženskému životu katolickému. Proto katolický vychovatel všemi prostředky přirozenými i nadpřirozenými, pedagogickými i náboženskými bude chrániti své svěření před pochybnostmi a jejich prameny. Kde pak pozná, že pochybnost zmocnila se mladistvé duše, ne nechá ji zahynouti, nýbrž jako dobrý pastýř půjde za ní, podá jí pomocnou ruku, s něhou a láskou přivine ji k sobě, posilní radou, poučením, pomocí, modlitbou: přivede ji mezi věrné, podá zdravé duchovní potravu, četby, poukáže k čistým silicím pramenům milosti Boží. Získá-li a zachrání mladou duši, zplesá upřímnou radostí jako pastýř, když našel ztracenou ovci. Bude-li jeho práce nadarmo, zapláče jako kdysi jeho Mistr nad svým městem Jerusalemem, ale bez viny stane jednou na soudu Božím.

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Zkušenost naučila, že počet hodin ministerským nařízením vyměřený nedostačoval. Aby vyhověno býti mohlo účelu vytknutému pro vyučovací předmět ten, a na žádost biskupů českých o rozmnožení hodin náboženských nařízeno minister. přípisem ze dne 3. dubna 1877 čís. 528, aby počátkem školního roku 1877—8 v každé třídě obecných a měšťanských škol v Čechách *) *vyučováno bylo katolickému náboženství po dvou hodinách v témdu.*

Jasno však, že ten počet hodin nestačí k řádné náboženské výchově a v důležitém přípisu českých biskupů ze dne 2. prosince 1879 — »vysokému císařskému a královskému ministeriu kultu a učení« — vyčteno to bylo slovy: »Co se týká především vyučování náboženství, byl tomuto počet hodin tak uštědřen, že vzdor částečnému rozmnožení, přece nepatrný a za nepříznivých nynějších poměrů dvojnásobně nedostatečný jest; a to se stalo, aniž by se byl kdo církevní vrchnosti tázal. Zkušenost však potvrdila, co se předvíдалo. *Není možno, aby se v tak skoupě vyměřeném čase celá učební látka vyčerpala, tím méně přiměřeně probrala, by stanouc se rozumu přístupnější trvale se ujala a žádoucího účinku v dětské mysli docílila.*« (Viz: Ordin. List 1880 č. 1. a 2. str. 2 n. — Dr. Frant. X. Kryštofek: Dějiny církve katolické ve státech Rakousko Uherských. Díl II. str. 611 a násl.)

Osnovy až do této doby konsistoří vydané naznačovaly jen rámec, a katecheta sám měl si dle knihy, dle poměru školy a žactva učivo rozřídití podrobně tak, aby v předepsaném čase je probral. V konsistoří osnově z roku 1872 je **první minimální osnova pro první třídu** a po našem soudu *ze všech vydaných osnov, i nejnovějších, skutečně minimální a nejlepší!**)*

Dobou profesora katechetiky Dr. Fr. Blandy nastává *nová doba pro úpravu náboženské osnovy*. Ve své »Pastorálce« činí Dr. Blanda náběh k podrobným osnovám, bohužel jen pro třídu I. a II. O osnově píše Dr. Blanda: »Učení náboženské jest mnohé a obšírné, tak že jedním rokem v každé třídě z plna probráno býti nemůže. Proto jest třeba, aby učivo náležitě zosnováno na školní věky a třídy přiměřeně rozvrženo bylo. Osnova jednotná vyučování náboženského jest pro všechny školy nutná a to již z té příčiny jednoty vyučování samého, jinak podával by se posvátný předmět ten rozkouskovaně a byl by ponechán libovůli jednotlivých učitelů a zůstal by beze všeho blahodárného půso-

*) Dle normální osnovy, vydané c. k. ministerstvem vyučování, až posud je v platnosti osnova pro první a druhou třídu po jedné týdenní hodině, pro ostatní po dvou hodinách vyučování náboženství. V jednotlivých zemích mají povolené různé odchylky. Jako v Čechách mají i na Moravě a v Dalmácii, Istrii, Haliči, Korutanech, Štýrsku a Vorarlbergu a v diecesi Tridentské v Tyrolsku a ve Slezsku v části diecese Olomoucké po dvou hodinách náboženství týdně ve všech třídách. Dolní Rakousy a ve Slezsku část náležející do diecese Vratislavské a v Krajině mají počet hodin dle osnovy normální. V Horních Rakousích v diecesi Linecké mají v 1. třídě jednu hodinu, ve druhé a třetí po dvou, v ostatních po třech hodinách. V Solnohradsku mají po 2 hodinách týdně ve všech třídách, a v části Tyrol náležející k diecesi Solnohradské a Brixenské v první třídě 2 hodiny, v 2.—4. po 3 hodinách, v 5.—8. po dvou hodinách. (Srovnej Pichler: Lehrplan str. 16. a 17.)

**) V diecesi Královéhradecké a Budějovické podrobná osnova jest z roku 1877. a má za základ »První a druhý katechismus« Skořodopolův v těchto diecesích zavedený. V diecesi Královéhradecké došla změny r. 1899 Instrukcí k »Oltáři« a sloužila za základ nové normální osnově vydané r. 1905.

bení na život člověka. Jednota v učení tom ve všech školách zachovávána prospívá dítkám z jedné školy na druhou přestupujícím, kdež pokračovati budou tam, kde v poslední škole přestaly, jinak slyší vykládati část učení třikráte i čtyřikráte a o jiné nikdy neuslyší a tak nevědomy jsouce, zkázu berou v životě náboženskomravním. Osnova jednotná i učitelům dílo usnadňuje. Majíce učivo vyměřené a rozvržené, nejsou nikdy v pochybnostech, čemu v té které třídě učiti. Jestli přeložen katecheta z jedné školy na druhou, může ihned pokračovati, aniž by ublížil sobě nebo dítkám.« (Dr. Blanda: Pastorálka ve škole. § 11. str. 30.)

Přihlížeje k předepsané osnově — z roku 1872 — podává Dr. Blanda ve své »Pastorálce« v § 12 až § 16. (str. 33—51) »podrobné provedení její na základě dlouholeté zkušenosti vlastní i cizí«. »Za základ,« praví Blanda, »běheme tu školu osmitřídnou, po případě trojtřídnou.«

Není to podrobné provedení celé osnovy; podrobně provedena jen osnova pro třídu první (str. 35—38) a druhou (39—49).

Ve třídě první Blanda přidává, co osnova nepředpisuje, na př. krátké dějiny od Kaina a Abela až po Davida, aby »některé ve vyučování naskytující se pojmy snadněji vyloženy býti mohly«. Také ve druhé třídě má učivo velmi obsáhlé a stěží dalo by se s užítkem probrati. Osnovu pro třídu třetí již jen krátce naznačuje (str. 49—51) dle osnovy předepsané. O třídě čtvrté praví, že v ní »katechismus z plna probrati třeba, což tím snadněji vykonati se dá, čím důkladněji dějepisy biblická užito bylo v třídě třetí (str. 51.). Pro třídy 5.—8. udává jen prostě co třeba probrati, jak v osnově naznačeno. Škoda, že nepodal Blanda podrobnou osnovu pro všechny třídy. To ponecháno bylo *komisi pro sestavení osnovy*.

Během let objevily se úchytky od osnovy předepsané a i v užívání učebnic nastaly změny, čímž jednotnost vyučování ve školách byla porušena a zavdána příčina ku mnohým stížnostem.

Kn. arcib. konsistoř vynesemím ze dne 2. září 1887 čís. 7654, »aby se veškeré nepřislušnosti učinila přítrž a zájmy náboženského vyučování školní mládeže byly zabezpečeny«, *vydávají novou dvojí osnovu*, která »zakládá se na mnohaleté zkušenosti«. (Ord. List 1887 str. 56.) Tato osnova předepsána pro vyučování od počátku školního roku 1887—8. *Osnova povšechná* obsahuje seznam knih, jichž užívati se má v jednotlivých třídách vůbec a co z nich probrati; *osnova zevrubná* rozdělení učiva, které v jednotlivých třídách probráno býti má. Tato vydaná osnova *nazývá se osnovou normálnou*. (Text osnovy Ordin. List 1887 str. 58—80; zvláštní otisk v brožůrce za 10 kr. r. m., vydání z r. 1893 za 20 kr.)

Osnova *pro první třídu* je skoro táž jako z roku 1872., vynecháno podobnoství o ptactvu nebeském, kvítí polním a přidáno o hřivnách, a o koutkovi mezi pšenicí. Rozmnožen počet zázraků, jež třeba probrati, a rozvedeno, jak vykládati o utrpení Páně.

Pro třídu druhou je upravena osnova tak, že probrán podrobně Starý zákon (na př. vřaděno: Isák bře si Rebeku za manželku, Achabův a Jesabelin hřích a p.) a vedle opakování učiva z dějin Nov. zákona v první třídě probraného, přidáno ještě 26 článků z biblických dějin Nového zákona! Osnova upravena

úplně tak, jak ji má Blanda ve své »Pastorálce« v § 14. a v § 15., a platí o ní totéž, co řečeno bylo o osnově Blandově: příliš mnoho, věci těžké.

Ve třídě třetí mají žáci tak býti vedeni, aby dovedli správně a rozumně odpovídati k otázkám osnovou určeným z Apoštolského vyznání víry (tam i učení o smrti, očištění, nebi a pekle), o svátostech křtu, pokání, Svátosti oltářní (o mši sv.), posledním pomazání a znali výčet svátostí; pak na otázky z učení o příkázáních, o hříchu, křesť. spravedlnosti a o modlitbě. Tedy celý katechismus a to dosti podrobně!

Ve čtvrté třídě totéž učení na základě pražského katechismu se rozšiřuje a doplňuje. (Na př. z části o svátostech vezme se důkladně o svátostech vůbec a přibírá o biřmování, svěcení kněžstva, svátost stavu manželského (jen co jest svátost manželství). Tak katechismus celý probrán ve dvou letech dvakrát!

Ve třídě páté opakuje se katechismus (co se má opakovati, osnova neudává) s obšírnými výklady liturgickými. (Obvykle se probírala liturgika, katechismus ponecháván stranou.)

V první třídě školy měšťanské jest učení víry hlouběji odůvodniti, pokud toho třeba hájiti, učení pak mravů prostě opakovati. *Ve třídě druhé* má se týmž způsobem probírat učení mravů a učení víry opakovati. (Osnova třídy čtvrté školy obecné rozšířena a rozdělena na dva školní roky. Úplný katechismus.)

Ve třídě třetí školy měšťanské má býti podán přehled dějin biblických, 46 obrazů z dějin katol. náboženství a příležitostně opakováno učení víry a mravů, jakož i liturgika.

(Pokračování.)

Služební pragmatika učitelská a profesori náboženství.

(Píše prof. Dr. LUBOMIR PETR.)

(Dokončení.)

Ale i komise panské sněmovny, vedena jsouc touž obavou, aby vrácením předlohy poslanecké sněmovně, obstrukci ohrožené, nebyla učitelská pragmatika zdržena, ne-li zmařena — Ústřední spolek českých profesorů požádal deputaci české členy panské sněmovny, aby považovali pragmatiku pro něho za nepřijatelnou, — rozhodla se neměnni pragmatiky a omezila se na pouhé přání ve formě resolucí pronesená, z nichž jedna formulovala i stanovisko panské sněmovny ve věci výhodnějšího započítávání let katechetských. Hledíc k tomu, že osobnosti, jež přicházejí v úvahu pro vyučování náboženství na středních školách, jmenovány jsou jen po přísném výběru a když získaly bohaté zkušenosti, tedy ve věku pokročilejším, a oceňujíc vysoký význam vyučování náboženství na školách, komise pokládala spravedlivým, aby vyšla vstříc tomuto podnětu resolucí:

»C. k. vláda se vyzývá, aby do nejvyšší výměry osmi let započítala středoškolským učitelům náboženství do pětiletých přídavek a pense léta po dosažené úplné aprobaci středoškolské na školách obecných a měšťanských strávená.«

Aby se stejně přihlíželo i k létům po dosažené aprobaci v duchovní správě stráveným, k tomu komise panské sněmovny se nepřiklonila pro odpor ministra

kultu a vyučování, jenž poukázal na překážky zásadní a na předsudky, jež by z toho pro jiné obory vznikly.*)

Ke hlasování v plénu panské sněmovny však již nedošlo, ježto dne 16. března 1914 byla říšská rada vskutku odročena.

Zatím došlo ke světové válce a parlamentní práce na dlouhou dobu odpocívala. Když pak po více než třech letech říšská rada znovu byla svolána, vyšlo na jevo, že předválečné úsilí českého odboru středoškolských učitelů náboženství přece jen nebylo marné. Vláda přihlédla totiž k některým resolucím poslanecké i panské sněmovny a 4. června r. 1917 dala na pořad jednání *předlohu služební pragmatiky učitelské v pozměněném a zlepšeném znění*. Jak zpravodaj poslanec Kemetter v zasedání poslanecké sněmovny dne 12. července 1917 konaném uvedl, záležitosti zlepšení ta hlavně ve zvýšení třetí kvinkvenálky o 100 K. (2., 4. a 5. byla již v původním znění pragmatiky o 100 K zvýšena), *v započtení osmi let služby učitelům náboženství na obecných a měšťanských školách se zkouškou způsobilosti pro školy střední do pětiletých přídavek i pense*, zrušení provisorních míst na školách středních, a započtení polovice služební doby suplentské a asistentské před zkouškou způsobilosti.

V témž zasedání ujal se slova i horlivý a vždy bdělý zastánce katechetických zájmů, říšský poslanec probost *Msgr. Stojan*, a vysloviv výboru a vládě dik za přízeň učitelům náboženství osvědčenou, dal projev své lítosti, že nebylo dbáno jejich přání, aby jim započtena byla i léta *ve správě duchovní* strávená, a žádal za přijetí resoluce, již se vláda zmocňuje, aby učitelům na středních školách a na učitelských ústavech započítala *z doby jejich duchovní správy do pětiletých přídavek až pět let*.

Bylo již dříve řečeno, že český odbor středoškolských učitelů náboženství nespatřuje v nynějším znění učitelské pragmatiky poslední slovo a že považuje ji pouze za vhodné východisko k dalšímu precisování a zlepšování služebního poměru státního učitelstva k zaměstnavateli. Český odbor zejména těžce nese, že v učitelské pragmatice vyšší na prázdno ti středoškolské učitelé náboženství, kteří převzati byli do státní služby přímo ze správy duchovní nebo jiných učilišť než jsou školy obecné a měšťanské, a že výhody polovičního započítání služby *před* učitelskou způsobilostí nebyli účastnými učinění i duchovní před středoškolskou aprobací v učitelském úřadě činní.

Za tímto účelem zahájil český odbor v nedávných dnech novou akci a obrátil se na některé členy výboru pro služební pragmatiku učitelskou a na jiné své přátele poslance se žádostí tohoto znění:

1. . . . Jest přirozeno, že tvrdost bývalého zákona bude tím bolestněji pocítována středoškolskými učiteli náboženství, kteří před přijetím do státní služby po úplné aprobaci pozbyli celé řady let *v duchovní správě* prožitých a k nimž se nové ustanovení služební pragmatiky o započtení osmi let jen proto nevztahuje, že byli ustanoveni *v duchovní správě* a nikoli v úřadě učitelském na školách obecných a měšťanských. Ježto kněžské působení v duchovní správě jest stejně namáhavo i záslužno jako působení ve škole a ježto duchovní správa nejčastěji knězi rovněž ukládá ve škole učití, dovoluje si podepsaná sekce na

*) Viz o tom článek dra L. Petra ve Vychovateli, roč. XIX. str. 174 »Úprava služného středoškolských profesorů náboženství«.

Vás, pane říšský poslanče, vznéstí nejvroucnější prosbu, abyste se ráčil o to zasaditi, aby výhoda učitelské pragmatiky o započtení osmi let do pětiletých přídavek a pense byla rozšířena i na učitele náboženství z duchovní správy do státní služby převzaté a aby k předposlednímu odstavci § 53. služební pragmatiky: »Učitelům náboženství . . . atd. a k předposlednímu odstavci § 65: »Služební doba, již učitelům náboženství . . . atd. dodatečně připojena slova: »Ustanovení to týká se i těch učitelů náboženství, kteří po dosažení úplné aprobaci středoškolské před přijetím do státní služby ustanoveni byli *ve správě duchovní nebo na biskupských ústavech diecesáních a universitách (rektoři, vicerektori, spirituálové, učitelé konviktů, seminářů, adjunkti theologie a p.)*.

2. Ježto § 62. služební pragmatiky učitelské připouští, aby státním učitelům započítána byla polovička let suplentských a asistentských *před* dosažením úplné způsobilosti, prosí nadepsaná sekce, aby dle této analgie přijato bylo do novely služební pragmatiky ustanovení: »*Učitelům náboženství započítána budiž polovička let uplynulých mezi jejich vysvěcením a mezi dosažením úplné jejich aprobace pro střední školy, a to bez ohledu na to, zda léta ta prožili v učitelském úřadě při školách obecných a měštanských či při biskupských ústavech diecesáních a universitách či v duchovní správě.*«

Podepsaná sekce dokládá spravedlivost tohoto svého požadavku poukázáním na to, že absolvent theologické fakulty může býti vysvěcen až po vykonaných všech zkouškách a že tudíž vysvěcený kněz předčí svou kvalifikací suplujícího učitele, jenž zkoušek své fakulty, t. j. aprobace k středoškolskému úřadu učitelskému ještě nemá

Od říšského poslance probošta Msgra dra Stojana došlo již sekce ujištění, že se obou těchto požadavků českého odboru vřele ujme.*)

Na rozcestí.

Novou »zatímní jednotnou osnovu pro vyučování katol. náboženství na pětiletých obecných školách«, předepsanou v »Ordinar. listě pražské arcidiecese« v č. 8. nařízeno, aby *děti v druhém roce školním*, v čase velikonočním obě sv. svátosti, pokání a svátost oltární, přijaly současně.

Na valné hromadě katechetského spolku diecese litoměřické, konané 21. srpna t. r. v České Lípě, jednohlasně přijato, aby požádán byl nejdůst. p. biskup, aby vzhledem k onomu nařízení v arcidiecesi pražské, v diecesi litoměřické *zůstalo. při starším způsobu*. Platilo od roku 1911 *vrchnopastýřské nařízení*, dle něhož vodítkem býti má: 1. Dle nařízení daného na biskupských konferencích v listopadu 1910 není první přijímání sv. svátostí odkládati přes třetí školní rok. Při tom ovšem předpokládají se *normální poměry jak u dětí, tak ve škole*.

Ve vídeňském »Korrespondenz-Blatt für d. kath. Klerus Öster.« v čís. 18. uvedena otázka 142.

Při jednání o nové osnově pro první a druhou třídu pro diecesi pražskou, dle níž děti druhého školního roku k sv. zpovědi a sv. přijímání mají

*) Článek psán jest hlavně těm venkovským členům, kteří pro vzdálenost nemohou se schůzce odboru účastniti, aby byli zpraveni o tom, co český odbor v zájmu stavu byl v této věci podnikl,

býti vedeny, vznikají některé pochybnosti a domněnky, o jichž rozluštění se žádá:

a) Kdo ustanovuje, ve kterém stáří děti svaté svátosti mají přijmouti: biskup, rodiče neb učitel náboženství? Dekret *»Quam singulari«* dí: *»4. Povinnost plniti příkaz sv. zpovědi a sv. přijímání, která děti víže, spadá zvláště na ty, kdož o ně péči míti mají. tedy na rodiče, zpovědníka, učitele a faráře. Dle katechismu římského přísluší připustiti dítě k prvnímu sv. přijímání otci nebo jeho zástupcům a zpovědníkovi.«* O biskupovi není tu řeči.

b) Platí nová osnova také pro jedno-, dvou- a třítrídni školy?

c) Jak má jednat kněz, když mnozí rodičové své děti v tak časném věku k přijímání nebudou chtít připustiti? Může se státi na mnohých farnostech, které hraničí s říší německou, kde děti vzdor intensivnějšímu náboženskému vyučování v pozdějším věku k sv. přijímání přistupují.

d) Kdo má připravovati děti na první sv. přijímání a sv. zpověď v druhém školním roce, když mnozí duchovní správcové pro přetížení jinými pracemi v nižších třídách náboženství nevyučují?

e) Má se tu také konati slavnostní sv. přijímání s obnovením slibu křestního?«

Odpovědi na tyto dotazy jsou na snadě: jeť *biskup prvním učitelem ve své diecesi*, proto má právo stanoviti onu dobu; osnova platí zajisté i pro školy jedno- až trojtrídni, pokud se týká stáří neokomunikantů, již z té příčiny, aby byla *jednota v diecesi*, a první přijímání má býti *všude slavné*, toť přáním sv. Otce. Závažnější jsou otázky sub *c* a *d*. Zvláště tu málo asi vzpomenu bylo našich abnormálních poměrů, že často až do třetí třídy *svěřeno vyučování náboženství laikům*, jichž vyučování a příprava často by podávaly nevalné jistoty o poučení k náboženskému a hodnému přijetí sv. svátostí. *A proti vůli některých rodičů jednat, za dnešních rozeštvaných u nás poměrů, žádný jen trochu opatrný farář se neodváží.* Mnozí rodiče si toho nevšimnou, jsou lhostejní, a dalo by se na ně působiti právě dětmi, ale v druhém školním roce jsou přece jen děti na ten úkol příliš malé a málo rozumné!

Jsou tedy při plnění nařízení toho opravdu jisté pochybnosti a i obavy, o nichž by se mělo — snad na vikariátních poradách ad hoc svolaných — obšírněji a upřímně pojednat, aby nové nařízení mohlo býti *provedeno jednotně a úplně*. Není zajisté v intenci onoho nařízení, vésti *jen část dětí k sv. zpovědi a sv. přijímání*, ostatní ponechat na dobu pozdější — tedy snad nadanější a lepší děti, jaksi za odměnu: *to by bylo právě proti úmyslu sv. Otce Pia X.* — nebylo asi úmyslem nařízení, dávatí rozhrěšení *»sub conditione«* (Vychovatel str. 164) a tak *vésti děti, u nichž je nějaká pochybnost*. Není snad důstojno, jak kdesi prý praktikováno, že kostelník nedaleko mřížky dával dětem po sv. přijímání zapíjet vodou sv. hostií, aby ji dovedly spolknout!

Třeba tu zásadně rozřešit otázku dospělosti dítek, o *»anni et aetas discretionis«* pro sv. zpověď a sv. přijímání, o čemž dle normy sv. Otce rozhodují vychovatelé a zpovědníci a tu rozluštěti mohou právě jen jednotliví duchovní správcové o svých nejmenších ovečkách.

Možno říci, že *dosavadní praxe*, od třetí třídy, jak u nás zavedena byla, *dobře se osvědčila*, a nepůsobí obtíží sv. přijímání jako snad spíše tu a tam sv.

zpověď. A jsou kněží někteří, kteří dokazují, že ani *zpovědi není u malých dětí třeba*, nemají děti těžkých hříchů, a tak mohou jíti k sv. přijímání už od první třídy, když se naučily rozeznávat chléb svátostný od chleba obyčejného. (Obšírné pojednání o tom (v řeči německé), že by děti první třídy bez sv. zpovědi mohly jíti k sv. přijímání, podáno bylo koncem října ordinariátu ku schválení.)

(Dokončení.)

SMĚS.

Poněvadž nepřátelé naši každou povitou nabídku k míru, znovu a znovu našim panovníkem činěnou odmítají, nezbyvá, než na ten čas v hrozně válce pokračovati. K jejímu úspěšnému zakončení přispěj každý, kdo může, účastí na 7. válečné půjčce. At výsledek její rovná se skvělým výsledkům půjček předchozích. Upiš každý dle své finanční síly!

Myšlenka národního sjednocení. Myšlenka politického sjednocení (s vyloučením strany křesťansko-sociální i katolicko-národní) vyvolala u nepokojných a nábožensky nesnášlivých duchů i myšlenku nové, národní české církve. Zatím se toto hnutí ještě ostychavě skrývá, ale velmi horlivě připravuje ve Filosofické jednotě, v níž mladí, pokrokoví evangeličtí pastoři mají hlavní a vedoucí slovo. K tomu směřují i ve Věstniku organis. učitelstva, v čís. z 2. listopadu uveřejněná slova:

»Vidíme, že myšlenka národního sjednocení novými proudy nikterak netrpí, že nezaniká, nýbrž jen sílí a nabývá jadrnější povahy. Sjednocování se českých evangeliků na příklad je doista velmi pozoruhodné, jakož i účel a pohotovost, s jakou se provádí. Orgány tohoto hnutí *Česká reformace a Kalich* zasluhují bedlivého postřehu a dokonalého pochopení. Objevují-li se snahy sjednocovací i v oborech po výtce kulturních, potom lze se jen těšiti z toho, že v národě našem potřeba sjednocení proniká do hloubky. To jsou zjevy radostné a kdo má jen trošku vědomí, chápe jejich základ, daný naší situací, jak ji vytvořila nynější světová válka a náš poměr k ní.«

Čeká nás nový náboženský boj, poněvadž u nás nemůže býti nikdy pokoj a svornost. Zakladatelé nové české národní

víry přece se snad nedomnívají, že katolíci jako ovce půjdou za jich hesly a své víry nedovedou obhájit. Zodpovědnost ovšem běrou na sebe. Ubohá naše země! Čeho se ještě dočkáš po hrozně době nynější světové války!

r.

Profesor mnichovské university dr. Bedřich V. Foerster byl, jak známo, pro své přednášky ve prospěch míru konané ve Švýcarsku, po svém návratu do Mnichova prudce napaden pro svoje spravedlivé národnostní smýšlení. Vliv jeho na studentstvo označován za škodlivý a vyhrožováno mu, že přednášky budou násilím zmařeny. Profesor Foerster proto zastavil své přednášky. Na počátku zimního semestru schválilo bavorské ministerstvo kultu přednášky navržené drem Foerstem: »*Kritický přehled moderních výchovatelských teorií*«, »*Problem demokracie*« a »*Fichtův Machiavelli se zvláštním zřetelem na úkol výchovy slátních občanů*«, když byl prof. Foerster prohlásil, že se co nejúčastlivěji vyhyne jakémukoliv provokačnímu vystupování na universitě, že jmenované přednášky a cvičení konati bude způsobem naskrze vědeckým a že nepoužije jich k agitaci (mírové!) jakož i bez souvislosti s nynější válkou, a že studující bude objektivně seznámovati se stavem příslušné literatury. Dne 26. října konána první přednáška profesora dr. Foerstera, která neobešla se bez demonstrací. Část studentstva demonstrovala proti němu; větší část však pro oblíbeného profesora. Dr. Foerster vyvrcholil svou první přednášku o synthese národního a nadnárodního touto větou: »Opravdová, ryze čistá láska k vlasti, ať to zní sebe paradoxněji, jest možná jen tam, kde jest více než národní milováno i nadnárodní, totiž nábožensko-mravní idea.« — U nás tato idea se ubíjí, studentstvo se znehodnocuje a studentstvo zavádí na cesty zcela jiné, nepravé.

—š—

Eucharistická výchova dítěte bude se dáti jen tehdy, spojí-li se katecheta s rodiči, hlavně s matkou. Ona má všípiti dítčím lásku k božskému Příteli dítěte a probuditi v mladých, nezkažených srdcích touhu po spojení s Ním. Petr Lička, koop. v Cholině u Litvle, vydal dle něm. spisku P. Cwaly malou knížku *»Matka a eucharistická výchova dítěte«*, v níž podává jasně a srozumitelně matce, jak si má při této výchově počínati. Podobná brožura německá vyšla ve Wiesbadenu: *»Eucharistische Jugenpflege«* von P. Paulus Sondergeld O. F. M. — 25 pf. Česká brožura je 100 kusů za 12 K. —š—

Nový zákoník katolické církve byl prohlášen papežem o letnicích t. r. Závažnost jeho počíná za rok, tedy letnicemi 1918. Zákoník obsahuje pět knih: 1. Všeobecné normy. 2. O osobách. 3. O věcech. 4. O procesu. 5. O provinění a trestech. Kodex má 2414 canonů na 500 stranách. Výtisky nového zákoníku jsou vzácné, za války není možno je z Říma obdržeti. Přece však jakýs obraz podávají články v časopisech. Linecký *»Quartalschrift«* přináší delší pojednání o něm. V solnohradském *»Kathol. Kirchenzeitung«* profesor ze sv. Hippolitu Dr. Al. Schmöger uveřejnil přehled nových canonů, který vyšel jako samostatná brožurka u A. Pusteta v Salzburgu. (Obsah podán v *»Katech. Věstniku«* str. 130.). Vídeňské *»Christlich. paedag. Blätter«* v čís. 10. přináší článek Dra Otf. Etla z Hradce: *»Nový Codex juris canonici a náš katechismus«*, který v překladu je podán ve *»Věstniku katech.«* str. 130. *»Věstník katolického duchovenstva«* přináší od 1. čísla nového ročníku rapšodicky některé zajímavé věci z nového zákoníku na př. can. 139: kněz a poslan. mandát, 126. exercitie. obsah can. 859. a 854. o přijímání dítěte a j. Bylo by třeba znáti doslovné znění některých nejdůležitějších canonů. —š—

Výpomocný katecheta a jeho plat. Každý nádeník dostane v sobotu svůj týdenní výdělek, ale výpomocný katecheta musí čekat na svůj trpce vydělaný groš — *tri roky*, než mu jej c. k. zemská školní rada poukáže. Jak *»Čes. Západ«* oznamuje,

teprve letos v srpnu dostal jeden výpomocný katecheta plzeňský poukaz na plat, který patří mu za vyučování ve školním roce 1913—14. . Dotyčný kněz byl mezitím z Plzně již přeložen jinam a odtud povolán jako polní kurát do služby válečné. Kdyby padl v boji, snad by školní rada ani nevyplatila těchto peněz jeho pozůstatkům nebo klášteru, kde působil. Za rok 1917 osud není výpomocným katechetům poukázáno ničeho! Podobně protahuje se vždy keďnání s poukázáním remuneraace za vyšší třídy obecných škol kněžím v duchovní správě. K.

Nový církevní zákoník a škola. Nová sbírka církevního práva vyšla jakožto druhá část devátého svazku letošních Acta Apostolicae Sedis. Promulgační bulla *»Providentissima Mater Ecclesia«* ze dne 27. května 1917 nařizuje, že nová ustanovení církevního práva vejdu v platnost dnem 19. května 1918 (svátky svatočdušní). Do té doby zůstávají nynější zákony církevní v platnosti. Kanon 1373 nového zákoníku jedná o škole a vyučování náboženství: § 1. V každé elementární škole má se dětem udílet vyučování náboženské přiměřené jejich věku. § 2. Mládeži, která navštěvuje střední nebo vyšší školy, má se dostávati důkladnějšího vyučování náboženského. Biskupové mají pečovati o to, aby vyučování toto dělo se horlivými a přisnou povinností rodičů jest nechat dítky vyučovat v škole. náboženství ne mimo školu, ale ve škole. —š—

Stručné dějiny církevní.

Pro žáky obecných škol českých. Napsal Václav Oliva. Cena 20 h. Poštou 23 h. Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajů německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta, Vychovatel se jim dává toliko za hotové. Alumům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratelů dárků na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasíla se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítají na frank. Rukopisy prohlav. list, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand.náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. VI. Jelinek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Vestník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, Katecheta na Smíchově 992.

Výchova k míru. — Z dějin české katechetiky. — Na rozcestí. — Směs. — Literatura.

Výchova k míru.

Podává EM. ŽÁK.

(Dokončení.)

III.

Do naší veřejnosti snad ještě proti přání zodpovědných vůdců politických proniklo připravované heslo: *»Národní česká církev!«*

Ono zúmyslné nepočítání s politickými činiteli katolickými, jich nezván k akcím všenárodním a každé jich ignorování mluví za celý program. V *»Národní radě«* a *»Svazu«* podle jména katoličtí zástupcové fungují, poněvadž tyto instituce vznikly ještě před prohlášením hesla: *»Národní církev«*, ale v politických schůzích, ba i v instituci čistě humaní, jako je ušlechtilý program *»Českého srdce«*, *více se s katolíky jako katolíky nepočítá.*

To jsou symptomy, jichž nelze nevidět. Katolíci přehlédli již nejednou nezdravost, která ignorováním byla jim učiněna; ale nyní, když okazují se jim zcela zásadně záda i dvěře, nelze déle mlčet. Nutno postesknouti si slovy Kristovými: *»Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí.«* Faktum je, že *tvůrci programu o budoucí hospodářské a kulturní samostatnosti království českého na součinnost katolické strany již nepočítají.* To budiž zde výslovně prohlášeno, aby každému z nás bylo jasno, jaké úmysly mají zodpovědné politické strany do budoucna. —

A kdo připravují založení nové národní církve české? Její první počátky sluší hledati v *Jednotě filosofické*, kde náboženské rozhovory, před třemi léty konané, byly jaksi úvodem k akci nyní tiše připravované. Že Filosofická jednota dala zde počín k náboženským debatám, nebylo by nikterak divno. Filosofie už vždycky dle svého programu všechny jevy zkoumala po vnitřní jich stránce a hledala jednotící jich princip. Ale právem mohlo se čekat, že z tohoto počínu Filosofické jednoty vzejde *heslo náboženské tolerance*, že po objasnění různých principů náboženských nastane doba vzájemné úcty a snášlivosti. A zatím stalo se právě naopak. Katolicismus je pro českého člověka prý malý, těsný, nevhodný; jemu hodí se jen *princip náboženství individuálního a subjektivního.*

Ve Filosofické jednotě také ovládli pole mladí evangeličtí pastoři a zde vynášeli kuriosní heslo: *»náboženský princip českého člověka«*. A tím je ovšem každý jiný princip, jenom ne katolický.

Dalším přípravným krokem ku zřízení nové, české národní církve jsou *snahy tři jednot evangelických*, augsburského, helvetského a česko-bratrského vyznání, najíti pro společnou činnost jednotnou basi. Spojiti se v jeden náboženský celek, vypracovati společné Credo, navázati souvislost s historickými, dávno opuštěnými ideami mistra Jana Husa a Českých bratří a tak nynější Čechy volati *»zpět k víře jich předků«*. Jméno Husovo a Českých bratří (jichž i my ovšem pro jich vnitřní zbožnost a národnostní zásluhy musíme si vážiti) má podle názoru mladých tvůrců budoucí národní církve dost silný a vášný zvuk, aby český národ ve své zdrcující většině stal se vyznavačem nové víry.

My však věříme, že *jméno sv. Václava, českého knížete a dědice, má pro česká srdce v přítomné době daleko silnější zvuk a mohutnější kouzlo*, nežli Hus a Čeští bratři. Národ náš ve své převážné většině zůstane věren víře tohoto českého knížete; víře sv. apoštolů Cyrila a Metoděje, kteří na Slovensko, Moravu a do Čech přinesli křesťanské učení takové, jaké papežové Hadrian II. a Jan VIII. schválili, je potvrdili, oba bratry soluňské ve všem pravověrnými shledali a tak slavně prohlásili — vzdor podezřívání, jakým od německých biskupů a jich českých přívrženců byli stíháni.

A tažte se, kdo jsou nyní tvůrcové a fedrovatelé budoucí národní církve české. Jmen neuvádíme. Ale tolik víme, že jsou to *náboženští racionalisté, zásadní nepřátelé každého supranaturalismu*, naprosto neznající mystickou stránku duše a potřebu nadpřirozených prostředků posvěcení, jako je sv. přijímání, svátosti a mše sv. A tito lidé chtějí navázati na náboženské myšlenky Husovy a Českých bratří! Těch, kteří sv. svátosti uznávali a je přijímali, kteří věřili ve vykoupení Beránkovo ve smyslu katolickém, kteří neustávali nabádati své stoupence k častému přijímání sv. svátostí.

Je možno, aby tito samozvaní tvůrcové budoucí církve české mohli s touto reformou církve v duchu Husově a Českých bratří započítí? Sami nevěřící v positivní, nadpřirozené pravdy náboženské, ponechávající z víry těch, jichž se dovolávají jako svých vzorů pouze to, co *»modernímu duchu českému se zamlouvá«*?

A že s nimi více méně *sympatisují i předáci političtí, neuvědomující si následků nového náboženského hnutí*, toho nelze přehlédnouti. Není mezi nimi nikoho, kdo by viděl počátek nových sporů a rozbrojů, které každé zvržení náboženských otázek bude mít za následek? Není, kdo by toto lehkomyšlné počínání zakřikl? *»Jenom děti hrají si ve stodole s ohněm«* napsal nedávno kterýs žurnalista, poukazuje na politické poměry přítomnosti. Zdá se, že my v politice ještě jsme odsouzeni k nejedné dětinskosti.

Kdyby zodpovědní političtí předáci byli si jasně vědomi vážnosti a nesnázi doby, zapřísahali by všechny lehkomyšlníky, aby náboženskými otázkami nehýbali. Volali by po prohloubení náboženského života v oněch konfessích, které zde jsou; po zvniternění náboženském, a zakřikl by každou snahu, jež k nynějšími křesťanským vyznáním chce přidati konfessi novou. Či měli jsme my zde v Čechách náboženských bojů ještě malo? Nenařikáme stále na zlé následky válek o víru, jichž naše vlast byla zkrváceným jevištěm?

Nuž, my nyní máme o jednu perspektivu do budoucnosti více. *Až jednou zazní zvony míru na znamení, že válka ustala, bude se hned zase zvoniti na poplach, že náboženský a kulturní boj znovu začíná.* »U nás nemůže býti nikdy pokoj,« případně napsal prozíravý náš katolický žurnalista.

A ještě na konec jednu poznámku. V Německu přední, vážní protestanští bohoslovci volají po snášlivosti a vzájemné účtě věřících evangelického a katolického vyznání. Ba jsou i někteří, kteří volají zpět »k jedné, svaté a obecné církvi!« V Čechách několik neklidných, nezkušených, fantastických hlav připravuje *náboženský boj ve jménu nové církve*. To je ovšem smutná výchova k míru a lepší budoucnosti našeho národa.

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Podrobnou osnovou předepsány jsou i knihy, na jejichž základě má býti vyučováno:

Schusterova: *Biblická dějprava* v překladu Frant. Srdínka (jako v osnově r. 1872);

Pražský diecesální katechismus, a

Liturgika od Dom. Špachty,*) pro školy obecné. Pro školy měšťanské je učebnicí v prvních dvou třídách;

Katechismus pražský (místo Fischer-Vinklář: Učebná kniha katol. náboženství), a ve třídě třetí: *Církevní dějepis od Macka*.**) Tohoto dějepisu však užíváno bylo jen někde a místo něho záhy zaváděn: »*Stručný dějepis církevní pro školu i dům*«, který vyšel prvně v Praze 1875 beze jména spisovatele, ale v druhém vydání již se schválením ministerstva ze dne 11. března 1879 čís. 789 a s udáním spisovatele K. Tippmanna (viz: »Katechetika na české universitě« »Vychovatel« XXXII. 64.). Třetí vydání (1885) schválené ordinariáty v Hradci Králové, Č. Budějovicích a Brně pro školy měšťanské hojně se rozšířilo po školách v Čechách a na Moravě. Roku 1901 vyšlo vydání páté a po dnes tu a tam dějepisu toho se užívá.

*) Dr. Dominik Alois Špachta, osobní děkan v Karlíně (1804 z. 1859), vydal r. 1855 v Praze »Malý katechismus o posvátných obřadech církve katolické v otázkách a odpovědích«, který přepracoval, a »Stručnou katolickou liturgiku«, která vyšla v 6 vydáních (6. roku 1890). Té dostalo se schválení všech ordinariátů v Čechách a na Moravě a schválena všeobecně pro školy obecné a měšťanské c. k. min. kultu a vyuč. dne 11. března 1880 č. 1600. Tato liturgika byla užívána až do nejnovějších dob, jen tu a tam užíváno V. Macka: »Krátké poučení o katolických obřadech pro žáky měšť. škol.« V Praze 1882.; 3. vyd. 1895.

**) Václav Macek (nar. 1849) vydal, když byl katechetou v Soběslavi, mimo »Krátké poučení o katol. obřadech«, »Krátký dějepis katolické církve. Dle osnovy vyučovací pro žáky škol měšťanských« v Praze 1883. Druhé vydání vyšlo upravené dle osnovy Pražské z roku 1887, roku 1890 a 4. tamtéž 1896. Tak jako jeho liturgika tak i tento dějepis došly obliby, zvláště v diecesi Budějovické. (Posudek o nich »Pastýř Duchovní« II. 816. a III. 725.) Macek vydal ještě: »Řeči při prvním svatém přijímání.« V Praze 1886. Příprava dítek ke sv. zpovědi, zvláště ke zpovědi první s připojenými úvahami ke vzbuzení lítosti nad hříchy. V Praze 1886.: Příprava k prvnímu sv. přijímání. V Táboře 1884. — Obojí »Příprava« chválí se co do obsahu i formy. (Posudky: »Pastýř Duchovní« V. 128 VI. 254) a doporučuje zvláště katechetům začátečnickům,

Tato podrobná osnova katolického učení náboženského pro školy obecné i měšťanské z roku 1887 byla beze změny znovu otištěna v Ordinar. Listě roku 1891. č. 6.—12. (str. 21 až 44) a vydána ve zvláštním otisku za 20 kr. r. m. Osnova netěšila se však velké oblibě. V VIII. ročníku *»Vychovatele«* (1893. str. 5.) *Václav Kotrch* ve článku: *»Jak se osvědčuje podrobná osnova katolického učení náboženského, zavedená v arcidiecesi Pražské r. 1889?«* praví: *»Osnova žádá od obecných škol, vyjímajíc třídu první, příliš mnoho; multum et multa. Snad jenom na vzorné škole v Praze při vzorném počtu žáků (při 50), při vzorné docházce a vzorném, vybraném žactvu, jež majíc domácí učitele, učí se též doma — bylo kdy probráno vše, co osnova předpisuje. K tomu přidává redakce poznámku: »Máme za to, že ani tam ne.«*

Osnova se neosvědčila, zůstala však předepsanou osnovou na školách obecných a měšťanských až do zavedení nového jednotného Rakouského katechismu.

Jest s podivem, že při zavedení jednotného katechismu nebyla zavedena ihned též jednotná normální osnova, zvláště když školní rok v rakouských diecích skoro všude stejně dlouho trvá. Každá diecése vydala *po roce 1898. zvláštní novou osnovu*, která více méně se zdařila. Jistý katecheta vyjádřil se o osnově své diecese: *»Při sestavování osnovy měly paedagogika, katechetika, pastorálka a zdravý rozum dovolenou!«* Jiný katecheta prohlásil na veřejné schůzi o osnově: *»Tato osnova jest svěřací kazajkou pro nás, běže nám chut k práci, maří užitek našeho namáhání.«* (Viz: Pichler: *Unser Religionsunterricht*. Wien 1903. str. 125.) Osnovu té diecese, o níž katecheta onen se tak vyjádřil, prohlašuje Pichler za nejhorší ze všech rakouských.

V arcidiecesi pražské svolána po vydání nového katechismu komise pro vypracování nové osnovy. V komisi té za předsednictví ředitele ústavu učitelského *Dr. X. Blandy* byli *prof. Václav Černý, prof. Em. Žák a katecheta Frant. Halbich*. Osnova touto komisí vypracovaná vyšla v *Ordin. Listě 1899.* (str. 73.) a ve zvláštním otisku: *»Podrobná osnova katolického náboženství ve školách obecných a měšťanských«*, (v Praze, kn. arc. knihtiskárna, 36 str. 15 kr.) a předepsána pro školy. V *»Katechetské příloze«* *»Vychovatele«* (1899. str. 410) píše *Em. Žák*: *»Komise, která ji sdělávala, měla vlastně za úkol přizpůsobiti starou a již osvědčenou osnovu dřívější rozvrhu katechismu nového a účelně obmeziti rozsah učiva v oněch třídách, na něž pro přílišnou objemnost a množství učiva právem bylo naříkáno.«* Ku konci ujišťuje, že nová osnova *»vůči staré stala se pokrokem. Nač všichni katecheté při staré osnově toužili: po restrikci učiva v některých třídách, zde stalo se skutkem.«*

V diecesi Česko-Budějovické vydána podrobná osnova téhož roku 1899 v *Litoměřické* vyšla nová v konsistorním Věstníku 1900 č. 61. str. 671. Obě tyto osnovy jsou *reprodukcí osnovy pražské*. V *diecesi Královéhradecké*, kde nový katechismus pomalu byl zaváděn — *»naše úřední učebnice nemusí se a nemůže se zavésti ihned čeho se tedy dnes užívá k vyučování, může se podržeti tak dlouho, jak poměry velí a jak nutno a prospěšno jest.«* *»Důležitá poznámka«* v *»Instrukci o katechismu«* a *»Oltáři«* str. 8.) —, platila roku 1899 biskupem Brynychem vydaná *»Instrukce.«* Teprve v roce 1904, po smrti biskupa Brynycha, svolána v lednu zvláštní komise poradní a vikariátním konferencím v diecesi Královéhradecké předložena v červenci otázka o úpravě osnovy a vydán *»Nástin zásad, dle nichž budou vypracovány podrobné osnovy vyučování katol. náboženství*

na obyčejných školách obecných a měšťanských v diecesi Královéhradecké a komise sestavila dle vikariátních zpráv *novou normální osnovu*, která uveřejněna 1. září 1905. n. c. 10.230 s platností od počátku školního roku 1905—6.

Samostatná tato osnova Královéhradecká žádá: ve třídě první propracován hlavních dějů ze Starého a Nového zákona tak, aby byl podán organický celek; pomůckou předepsány: *»Katechese pro 1. třídu školy obecné.«* Podává Ed Brynych. Praha 1891. Ve třídě druhé; organický celek ve třídě první podaný se rozšiřuje a tvoří mnohem větší. Ve třídě třetí jest vysvětliti, ovšem jen v částech nejdůležitějších, celý malý katechismus i s přídavkem o svátosti pokání. K liturgickým poznámkám dává příležitost jak učivo katechismu, tak rok církevní. Ve třídě čtvrté zopakuje se první část malého katechismu, proběře se III. a IV. část středního katechismu (zvláště sv. pokání, o Nejsv. Svátosti a o mši sv.) a zopakuje dle malého katechismu část II, a ukončí se částí IV. Ve třídě páté proběře se část I. dle středního katechismu a II. a zopakuje část III., IV. a V. Ve škole měšťanské ve třídě první probírá se podrobně dle velkého katechismu část I., III. a V., a o sv. pokání a Nejsv. Svátosti oltářní; část II. se opakuje dle středního katechismu. V druhé třídě krátká liturgika (Mackova, Špachtova neb Žáková,*) jež se proběře a zopakuje se celý katechismus. Úkolem třídy třetí jest vedle dějin církevních (osnova uvádí na př. Tipmannův dějepis), zopakovati celý veliký katechismus v nejdůležitějších věcech s výklady liturgickými a biblickými. Osnova stále doporučuje při výkladech opakování biblických dějin a podrobn rozvrhuje učivo na čtyři období: od počátku roku do vánoc, od vánoc do postu od postu do velikonoc, od velikonoc do konce školního roku. Odchyluje se tato osnova rozdělením a uspořádáním od ostatních osnov českých a připojuje i osnovu pro čtvrtou třídu školy měšťanské, pro kterou předpisuje učivo jako pro první třídu školy měšťanské a základem vyučování velký katechismus s vhodnými apologetickými výklady o časových otázkách (osnova je určuje). (Pokračování.)

Na rozcestí.

(Dokončení.)

Dnes po novém nařízení, za daných poměrů, ocitá se kněžstvo na rozcestí a táže se;

Jsou dnes normální poměry jak u dětí tak ve škole?

Vyhovují naše dnešní děti úplně podmínkám, které stanoví katechismus římský k pastýřům duchovním v části II. hl. IV. v otázce 9, kde se praví, že vyňati jsou z povinnosti přijímati ti, kdož nedovedou rozeznávat, *»ani nemohou k jejímu přijetí přinést mysli připravené a nábožné.«*

Jest dnešní doba vhodná k novému měnění vrchnopastýřského nařízení?

A konečně platí ono nařízení sv. Otce Pia X. v celém svém rozsahu?

Je vydán a platí *nový zákoník katolické církve*, který v mnohém přináší změny. Stavovský kněžský list český: *»Věstník katolického duchovenstva«* v čísle 2. ze dne 10. října 1917 píše: *»Canon 859. obnovuje nařízení IV. lateran. koncilu z r. 1215. Každý, kdo dospěl ad annum discretionis, má alespoň jednou za rok v době velikonoční přistoupiti ke stolu Páně.«*

*) V c. k. školním knihoskladě vyšla po prvé r. 1906 *»Katolická liturgika pro obecné a měšťanské školy.«* Sepsal Emanuel Žák, c. k. professor. Schwálena vynes. k. ar. ordinariátu v Praze 30. listopadu 1904. čís. 15.730. S 23 obrázky v textu, cena 70 h. — Těto užívá se nyní všeobecně

Anni discretionis stanoví papežský dekret Pia X. z r. 1910 circa 7. annum. Nový codex (*can. 854.*) nestanoví určitý rok stáří, toliko pouze negativně prohlašuje, že Tělo Páně nemá býti podáváno dítkám, které nemají známosti o nejsvětější Svátosti, a které nejeví touhy po sv. přijímání. V případě nebezpečí smrti může sedmiletému dítku uděleno býti krátké poučení o nejsv. Svátosti a po vzbuzení lítosti a podminěné absoluci může se mu podat, avšak u dítek mimo nebezpečí smrti nespokojuje se nový kodex s pouhým rozeznáváním mezi chlebem obyčejným a svátostným, nýbrž žádá více, t. j. úplnější znalost nejsv. Svátosti a schopnost k vykonání stáří přiměřené pobožnosti. Rozhodnutí v jednotlivých případech, kdy a zdali jest dítko zralé pro první sv. přijímání, jest dle nového kodexu právem faráře, který dítko má přezkoušeti. Faráři tedy v této věci přísluší rozhodující právo, který má rozhodnouti bez ohledu na věk dle schopnosti dítko. — Totéž právo dává faráři i stát. (Výnosem min. kultu 19. března 1887 č. 24.206.)

Dle toho zůstane první sv. přijímání u nás v těchže poměrech jako dosud, poněvadž, co nový kodex stanoví, to u nás v Čechách dávno se provádí; dítky chodí ke sv. přijímání poprvé ve 4. třídě, což odpovídá zásadám a ustanovením nového kodexu. Ustanovení Pia X. o sv. přijímání dětí v 7. roce stáří pozbylo novým kodexem platnosti.

Nehledě k tomu, že reterent ve »Věst. katol. duchov.« *zapomíná, že u nás v posledních letech chodily děti k sv. přijímání již ve třídě třetí*, nevšímá si ni nového nařízení v Ord. Listě čís. 8. vydaného, a dokazuje, že dle nového kodexu má farář vésti děti k sv. přijímání ve třídě čtvrté! Tím zmatek na rozcestí stává se ještě větším. Jak teď?

Nebylo by snad na místě, když není nyní, jak zajisté tomu bude a musí být po válce, *v rukou každého kněze výtisk nového zákonníku církevního, aby úřady církevními důležité ony kánony otištěny byly v plném znění* a od nařízení, která s nimi se neshodují, která časem by zanikla a nyní jen nepřijemností kněžstvu a štvání proti církvi přinesla, bylo upuštěno?

Že tomu tak bude a proti církvi se využije nařízení od těch, kteří ho nechápou a pochopiti nedovedou, a jejichž snahou je náboženství katolické zlehčovati a sešměšňovati, na to netřeba dlouho čekati. Jako obyčejně je to první pražská »*Bohemie*«, která 30. října píše: »Co již dlouho bylo oznamováno, stalo se nyní skutkem: Pražská konsistoř nařídila, aby žáci II. třídy byli přidržováni k zpovědi a k přijímání. Pro tato církevní cvičení snižováno již po léta stáří. Když my, rodičové, chodili do školy, bylo to na nás žádáno ve věku 11 nebo 10 roků, před několika lety již v 9 a dnes budou již sedmileté děti nuceny vyznávat se ze »hříchů«, hledati je a »zpovídati se«. — Lokálku tu otiskne kde jaký liberální list, a ač o žádné nucení se nejedná, bude štvátí proti církvi, proti kněžím, kteří dnes již tak dosti těžké ve škole mají postavení, a sami stojí na rozcestí, jak si počínati: dle staré praxe, dle nového kodexu nebo dle nařízení? Třeba, by bylo jasno, uváženy poměry, *vytýčeny a vyloženy ony kánony, jež mají býti pevným ukazovatelem na rozcestí!* Ne zmatek, ale cestu pravou a jistou třeba ukázati. A po ní jednotně a společně k svatému cíli postupovati bude kněžstvo české, poslušno svých představených.

—K.

SMĚS.

Česká povaha ve škole. »Věstník« organisa. učitelstva ve svém úvodním článku b 16. listopadu píše mezi jiným takto: zV národě našem množí se zjevy, že pro- »uzení naše se šíří a upevňuje. Vidíme ra- dostně, že národ náš mohl býti zakřiknut sice, ale jen na čas, kdy se musil zapřít. Probuzené živly už se sbírají, myšlenkově se soustřeďují a vzrůstají vlivy, které pů- sobí mocně na všecken národ. I nové orgány pro tyto soustřeďovací a probuzenské snahy vznikají, jak vidíme nejlépe na *Ná- rodních Listech*, které od neděle dne 21. října pochovaly minulost a vzkřísily se jako orgán všénárodních, povýšených idejí. Máme v nich skvělý doklad k tomu, jak v národě našem silou procitlého vědomí potlačuje se stranicťví, které u nás tolik bujelo a na naši zhoubu se šířilo, jak je národ od sebe odmítá jako přežilou ošklivou věc a jak touží, aby dýchati už mohl také doma volněji, zbaven přítěže vnitřních zby- tečných sporů. A při tom vidíme i to, že při těch všech soustřeďovacích snahách roste smysl pro přímou poctivou kritiku, která neustává opravovati naše chyby a špatnosti, vtílené do různých osobností, bezohledně odstraňovati z veřejného národ- ního působení. Nemůžeme, než v stále pa- trnosti miti tento nový ruch a mysliti na to, že v nových proudech musí se octnouti všecko, čím žijeme jako učitelé a čím se prezentuje naše škola jako česká škola. Byl-li dosud prohlašován její charakter jako český, je tím větší závažností, aby ráz její české povahy byl nyní co nejušilovněji pěstěnni i chráně».

Pokud máme na zřeteli ony pěkné stránky české povahy, soucítí, nadšení, idealismus, zajisté i my s touto reformou z plna srdce souhlasíme. Ale naším dědičným hříchem je též rychlá vznět- livost, slepé honění se za lesklými hesly bez ohledu na vnitřní jich hodnotu, usta- vičná svárlivost a závist, nevytrvalost na dobré cestě a nestálost. Máme i tyto rysy do nové školy přenést? Zajisté nikoli. — Ony tam přejdou z ulice samy. r.

První výroční den úmrtí císaře a krále Františka Josefa I. vždy tak oslavova- ného pro zásluhy o školství, odbyl byl na školách národních způsobem méně dů- stojným. V posledním okamžiku, v poslední den před výročím na rychle oznámeno správám škol: »Na telegrafický pokyn c. k.

ministerstva nařídila c. k. zemská školní rada pro království České toto: V první výroční den úmrtí J. V. císaře Františka Josefa I. budou uspořádány smuteční boho- služby. Středním, měšťanským i obecným školám budiž umožněno bohoslužeb těch korporativně se účastniti a to tak, *aby v ten den odpadla toliko první hodina vyučovací.* — Dne 20. listopadu vzpo- menuto, že je první výroční den úmrtí J. Veličenstva! Žactvu má býti umožněno bo- hoslužeb se účastniti a první hodina vy- učovací má odpadnouti. Což kde byly bohoslužby stanoveny na desátou hodinu — jak to bylo možno pak srovnati? A což kde je kostel vzdálen? Podivné nařízení, z něhož plyne málo úcty k nedávno zvěčně- lému, tak oslavovanému panovníku. —š—

Česká sekce profesorů náboženství konala VI. schůzi členskou 21. listopadu 1917 v křesťanské akademii o 5. hod. odp. za účasti 14 kolegů: předsedy Dra L. Petra, kons. rady M. Kocmicha a profesorů Em. Žáka, Dra J. Kašpara, G. Vericha, V. Houry, Dra R. Schneidera, J. Soldáta, Dra J. Či- háka, V. Průši, V. Jiruše, ThC. Seiferta, Švece a jednatele. Omluvil se kol. Dr. Eltschkner. Po uvítání kolegů předsedou čten zápis schůze minulé a pak žádost ústřed- ního spolku vídeňského k ministerstvu kultu a vyučování o nové úpravě platů středošk. kate- chetů v zamýšlené novelle a v prováděcím na- řízení, jak došla jednatele a byla již uvedena v předešlém čísle »Vychovatele«.

Předseda oznamuje, že vykonal s jed- natelem své posláni poděkovati dv. radovi ryt. Ottovi a Dru A. Stojanovi. Jednatel tlumočil díky sekce ústředí vídeňskému. Zamýšlená a sekci žádaná úprava approbace na základě vysvěcení a příslušných zkoušek nemá dosud dle sdělení vlivných činitelů naděje na uskutečnění, ježto bylo by nutno již vysvědčení vydaná opravit se zpětným datem. — Návrh sekce, že podá nejd. konsistofi informaci o přespočetných hodiách nábožen- ství na středních školách, zvl. pražských, by urychleno bylo jmenování vhodných suplentů pro tyto školy, uvítán byl vše a sekce při- praví a rozešle na jaře příslušné dotazníky.

Co se týče stížnosti katechetů na to, že jsou zkráceni jako svobodní jak v drahot- ním přídavku tak vyšší daní z příjmů, byla podána na říšské radě interpelace v tom směru, že mnozí svobodní státní úředníci vydržují ze svých příjmů rodiče nebo pří- buzné jednak s nimi v domácnosti bydlíce,

nebo je podporující. Proto žádá se, by byli na roveň postaveni se ženatými. Důsledek toho jest, že nařizeno na ústavech nyní podati seznam úředníků takových, by byl ohled na ně vzat při vyměření drahotných přídavek. — Jednatel předčítá dotazy kolegů Jiráska, Stieboru, Šandery, Šroma z Hranic. Buďte jim odpověděno. Sekce stavší se zakládajícím členem Křesť. Akademie, přistoupila se svým členským vkladem k vědeckému odboru. Dr. Čihák upozorňuje kolegy na přednáškový kroužek při vědeckém odboru, jenž pořádá přednášky 1. čtvrtěk v měsíci v Akademii o 5. hod. odp. a zve k hojně účasti.

Dr. Dob. Orel oznamuje, že Cyrilská jednota pořádá v křesťanské akademii *kursy pro milovníky zpěvu* církevního o intonaci, komposici a chorálu, řízené profesory Bezecným a Drem Orlem, zvláště jako vítanou průpravu ku zkoušce ze zpěvu pro střední školy. Kursy trvati budou celý rok a to ve středu a v sobotu odpoledne a jsou zahájeny za velmi hojně účasti, zvl. laiků. Rovněž doporučuje kol. Průša odebrání časopisu »Cyrill« pro střední školy (z dotace na zpěv) cena 5 K jak pro poučné články tak zvláště pro hudební přílohu velmi vhodnou a obsahující vybrané skladby. Redaktor »Archy«, básník a farář Dostál Lutínov, žádá připsání sekci, by doporučen byl studentům jeho kalendář »Student« pro rok 1917 a aby získání byli hojně odběratelé pro nový ročník 1918.

Spolek sv. Vojtěcha utvořil fond pro podporu hodných studujících, kteří se chtějí věnovati stavu duchovnímu. Jest radno, by katecheta o podpoře některého svého žáka věděl nebo po případě takového doporučil, by nebylo podpory zneužito. Jednatel dopíše v té věci řečenému spolku.

Předseda vřele doporučí kolegům zvýšenou charitativní činnost, která laickými kruhy jest tak šíře podporována, by církev, jež vždy v čele charity kráčela dle úkolu svého v podpoře chudých, nebyla v těžkých dobách nynějších obviněna z nečinnosti. Katecheta v podpůrném spolku ústavním nechť ze všech sil věnuje se podpoře chudších žáků, vyzve bohatší k účinné lásce, sám nechť vyhledá dobrodince; také najde příležitost k charitě ve farní konferenci sv. Vincence a ve styku se žáky a jejich rodiči.

Sekce připojuje se k protestu proti známé řeči opata Helmera, jenž lživými údaji a štváním proti národnosti české těžce ublížil katolické věci v Čechách stejně již válkou vážně ohrožené.

Když návrhů jiných již nebylo, předseda schůzi s poděkováním ukončil.

Dr. Jos. Hanuš, jednatel.

Otravováním dětských duší nazývá židovský »Ostravský deník« sv. zpověď a sv. přijímání 8letých dětí. Redakce tohoto listu patně si přeje, aby mládež bez »otravování« vyrůstala v generaci takových »chacharů«, o jaké slyšíme a čítáme z Ostravska. — Židovská pražská »Bohemie«, pokračující ve svém psaní proti »nucení ku zpovědi sedmiletých«, o kterém *není nikde v nařízení ani zmínky*, přináší dne 3. listopadu dopis od kohosi, jenž podepsal se »Otto von Wildenhag«. Celé povídání není ničím jiným než snižováním přijetí sv. pokání a hlavně nejsvětější Svátosti oltářní. Také přináší krátkou lokálku prý »z pera katechety«. Jest ovšem otázkou, je-li to katecheta a zda by katolický kněz psal dnes do takového listu, jakým je Bohemie. Má-li nějaké pochybnosti, našel by zajisté jinde dosti místa, jako katecheti diecese litoměřické, kteří své mínění pronesli na schůzi v Č. Lípě. Kněz, který píše do volnomyšlenkářského, zednářsko-židovského listu, nemá pravého ponětí o kněžství a tudíž ani o přijímání sv. svátostí u dítek! (Öst. Volksz.) —š—

LITERATURA.

A. Huonder S. J. U mistrových nohou. Die osmého rozšířeného vydání německého s povolením spisovatele a nakladatele přeložil Antonín Čihál, duchovní správce c. k. mužské trestnice v Praze. Tiskem Československé akciové tiskárny v Praze-II., Spálená ul. č. 15. — Nakladem vlastním. P. Ant. Huonder, jak poznamenává p. překladatel, označil tuto svoji práci pouze jako pokus meditací, přizpůsobených zejména časovým, praktickým potřebám duchovní správy — ale jest to pokus nadmíru zdařilý, o čemž nejlépe svědčí to, že kniha dočkala se již osmého vydání! Každá meditace jest tu pravou perlou; tak k. p. již rozjímání úvodní »Alter Christus« jak krásně rozebírá, že kněz má nahraditi věřícím Krista a pokračovati u nich v jeho díle — že jim má býti druhým Kristem! Třeba bychom neměli, jako sv. apoštolové, živý příklad (Ježíše) před sebou, máme jej krásně naznačený ve sv. evangelium; tu můžeme se v duchu posaditi u Mistrových nohou a naslouchati jeho slovům, nápodobovati ho ve všem jednání a stávati se tak každý »alter Christus«. Doporučujeme krásné dílo toto (352 str.) vřele.

Jos. Fabian.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půletně 3-50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sberatelům dává se na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a ne frank. Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časop. zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. V. Jelinek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetický přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 992.

Vraťte nám jesličky! — Z dějin české katechetiky. — Určení člověka. — Duchovní správa a katecheta. — Feuilleton. — Směs. — Literatura.

Vraťte nám jesličky!

Napsal F. K.

V pravdě časový, pozornosti zasluhující, ale i srdce dojímavý výkřik ozývá se nyní v době předvánoční z úst dětských. A k výkřiku připojuje se ochotně každý kněz a duchovní správce a pln nadšení spolu tak volá každý katecheta, vždyť celou duší touží po tom, by vráceno bylo dětem to *nejkrásnější ze svátků vánočních — jesličky.*

Trpké a smutné jsou zkušenosti kněze ve škole vyučujícího a srovnávajícího když pozoruje, jak v posledních letech čím dál tím více mizí z dětských duší představa jesliček. Bohaté ono požehnání, jež plyne z jesliček, ten *živý názor, svaté nadšení, povznášející zbožnost*, kterou s sebou přináší znázornění narození Páně, čím dál tím více mizí z mysli dětské, z té duše plné poesie, která tak ráda se obírala oněmi pastýři, ovečkami, Matkou Boží a vyvrcholila čistou zbožností u božského Dítka, uloženého v jesličkách. *Děti nemají jesliček doma, neznají jich, přicházejíce do školy.* Z padesáti dětí první třídy jen deset znalo jesličky z domova, z loňské slavnosti vánoční. A proto na místě je ono volání dětské: *Vraťte nám jesličky!* Každý křesťanský vychovatel, ať kněz, ať učitel, z hloubi duše prosí křesťanské rodiče: *Vraťte dětem jesličky!*

Kéž by stavění jesliček opět se ujalo v našich křesťanských rodinách! Není třeba odstraniti dnes oblíbený a skoro nezbytný stromek vánoční, kterýž, žel Bohu, jesličky zatlačil do pozadí; ale třeba, aby *pod stromkem byly opět jesličky*, aby nabyly svého čestného místa. Stromek vánoční nemůže nahraditi *jesliček*, kterým *náleží o vánocích první místo; ne stromek, ale jesličky jsou středem slavnosti vánoční.*

Podporujeme ten dojímavý, toužící výkřik dětský! Dejme dětem radu, aby prosily: *„Tatínku, maminko, postavte nám jesličky!“* Volejme sami s kazatelnou: *„Rodičové křesťanští, stavte dětem doma jesličky!“* Stavme je v kostele a voďme k nim děti; napomínejme, aby přicházely a u nich se modlily, na Ježíška vzpo-

mínaly. Pomáhejme dětem a při různých příležitostech, všude napomínejme, vybízejme a prosme: *Vratle dětem jesličky! Vratle jim požehnání, vratle jim zdroj dětské poesie, vratle jim čistou dětskou zbožnost a svaté nadšení! Vratle jim pramen blahých vzpomínek, zdroj náboženské síly a vytrvalosti pro celý šťastný život!**

Z dějin české katechetiky.

Píše FRANTIŠEK KOŠÁK.

(Pokračování.)

Osnova Pražská z roku 1899 v první třídě počíná Ježíšem přítelem dítek, přechází ke stvoření světa a probírá pradějiny až do Kaina a Abela. Zvěstováním narození Janova přechází v Zákon nový a probírá jej jako osnova, stará. Ve druhé třídě předepsán Starý zákon (mnohé ze starší osnovy vypuštěno) s ustavičným zřetelem na Messiáše a příležitostným opakováním a doplňováním Nového zákona. Ve třídě třetí staroveno probrati otázky určité ze středního katechismu tak, že probrán obsah celého katechismu (určeny celkem 232 otázky!). Ve třídě čtvrté celé toto učení se rozšiřuje, tak že probrány téměř všechny otázky katechismu středního. V páté třídě školy obecné opakovati jest katechismus s obšírnými výklady liturgickými (na základě liturgiky Špachtovy). Ve třídě první školy měšťanské jest na základě velkého katechismu učení o víře hlouběji odůvodniti, pokud třeba hájiti; učení o mravech se opakuje. Ve druhé učení o mravech se důkladně probírá, o víře opakuje. (Tedy ve třídě první se vykládá: úvod, o víře a apošt. vyznání víry, o milosti a svátostech a o čtyřech posledních věcech člověka; ve druhé: o naději a modlitbě, o lásce a přikázáních, o křesť. spravedlnosti.) Ve třídě třetí: obrazy z dějin katolické církve (církvní dějiny od Macka) s opakováním příležitostným katechismu a liturgiky — jako v osnově staré.

Také tato *nová osnova Pražská ukázala se opět příliš objemnou*. V »Katechetské příloze« k XVI. ročníku »Vychovatele« (1901) poukazuje se opět (str. 108.), že nemožno za jediný rok všechno probrati, co osnova předpisuje, zvláště pro třídu III. a IV. školy obecné, a Katechetský spolek na valné schůzi dne 14. října 1901. se usnesl, aby požádána byla nejdůst. konsistoř za částečnou změnu osnovy učebné pro III. a IV. třídu osmiletých škol obecné.

Na Moravě, kde měli stále zavedený katechismus Kanisiův, nenastala za vedením nového jednotného katechismu rakouského žádná větší změna. V *diecesi Brněnské* 1897 předložena pastorálním konferencím otázka o rozdělení katechetického učiva: »Poněvadž přípravy k vydání nového katechismu, jenž na podkladě posavadního pětiletého katechismu bl. Kanisia vypracován jest, tak daleko pokročily, že již za nedlouho do škol bude moci býti zaveden, žádoucí jest, aby letošní pastorální konference na základě nabytých zkušeností se vyjádřily, zdali posavadní rozvrh katechetického učiva na jednotlivé třídy a pokud se týče na jednotlivá oddělení různě organisovaných škol národních a škol měšťanských za nynějších poměrů dále má býti podržen, i aby po případě odůvodněné podaly návrhy, kterak by dotčené učivo přiměřeněji mohlo býti rozvrženo.«

*) Při tomto velmi časovém připomenutí důtklivě upozorňujeme na Alešovy vpravdě originelní a českým duchem dýšící, rázovité jesličky, jež cbstará každé české knihkupectví.

Odpovědi podané z pastorálních porad shrnuty a výsledek podán v biskupské kurrendě brněnské roku 1898. čís. 4304—8 (str. 107—110) a vytknuto: »Na národní škole budiž látka rozvržena ne podle třídy, nýbrž podle roků školních, protože je tak mnohem snadněji na různotřídních školách úkol jednotlivých tříd stanovit, než naopak úkol třídy na školní ročníky v ní sloučené rozvrhnouti. — Za základ, na kterém postavena má býti učebná osnova, budiž přes to, že předepsána osmiletá návštěva školní, *jenom 6 školních roků položeno*, protože na převážné většině škol národních tak rozsáhlé se poskytují úlevy návštěvy, že 7. a 8. školní rok jenom po 5 měsících trvají, ba ani to ne, povážíme-li, že třeba několik dní s počátku a na konci této školní doby, jakož i prázdniny vánoční a masopustní odčítati. — Aby se při vši rozmanitosti škol, návštěvy školní, nadání dítek umožnila pro učení náboženství jednotná osnova učebná a zajistily výsledky učení při nezřídka se přiházejícím přestupování dítek ze školy na školu, budiž pro každý školní rok ustanoveno *minimum* látky učebné, které by bylo za všech okolností probrati, aniž se komu bránilo za příznivějších okolností toto minimum až po jisté maximum překročiti. — Také toho budiž dbáno, aby *v každém školním roce celý katechismus* dílem jako nová učebná látka byl vyložen, dílem jako zopakovaná látka v paměti byl oživen, a aby, pokud možná, v jedné a téže třídě nebylo používáno dvojího vydání katechismu.

Praktických a dobrých těchto zásad mělo by býti všude použito! Ohlasu nalezly na př. roku 1910, kdy o nových osnovách rokovali na několika schůzích katechetové z kraje ostravského a navrženo, *aby za normu osnovy vzata byla šestitřídní škola obecná*.

Zatímná ustanovení o zavedení a používání nového katechismu v diecesi brněnské (kurrenda táž, str. 111—116.) nařizují, že počátkem školního roku 1898—9 na všech školách jest zavést nový katechismus, malý na všech, střední na 1—3 třídních, velký na vícetřídních školách národních a na školách měšťanských ne postupně, ale najednou na všech školách, »protože těsně přiléhá ke katechismu, kterého se dosud v diecesi používalo, a tak rychlejší přechod dovoluje« (str. 113).

Osnova předpisuje: Ve 2. a 3. školním roce jest používati malého katechismu. *Ve 2. škol. roce* se mají z něho probrati ze všech pěti částí otázky bez hvězdiček; zároveň však budiž vykládány uzávorkované poznámky katechismu o církevním roce, církevních pobožnostech a bohoslužebných úkonech a vpletány případné příběhy z biblické dějeprawy. *Ve 3. školním roce* budiž učivo 2. školního roku opakováno a otázkami malého katechismu hvězdičkou opatřenými, jakož i učením o svátosti pokání a zrcadlem zpovědním rozšířeno. Za okolností zvláštní měrou příznivých mohlo by se také začít probírat učení o svatém přijímání.

Učivem 4. a 5. školního roku jsou hvězdičkami neopatřené otázky ve středním anebo velikém katechismu. *Ve 4. školním roce* jest opakovati v objemu malého katechismu I.—V část, zevrubněji probrati IX. článek víry a III. část katechismu, ze čtvrté části o milosti a svátostech vůbec, o nejsvětější svátosti oltářní a o svátosti pokání ze středního, po případě velikého katechismu, a možno-li z V. části přibrati některé hvězdičkou neoznačené otázky středního (velikého) katechismu. *V 5. školním roce* jest podle středního katechismu zevrubněji probrati oddíly malého katechismu ve 4. školním roce v objemu malého katechismu zopakované a zopakovati oddíly ve 4. roce zevrubně probrané.

Učivem 6. a 7. školního roku jsou otázky středního (velkého) katechismu jednou hvězdičkou opatřené. V 6. školním roce jest I., II. a III., v 7. škol. roce IV. a V. část tak probrati, aby se otázky bez hvězdičky zopakovaly a otázky s jednou hvězdičkou přibraly. Úkolem 8. školního roku je podle kratší či delší katechetovi poskytnuté doby vyučovací sebrati a vhodně doplniti příběhy z biblické dějeprawy minulá léta příležitostně v učivo vpletené a z liturgiky otázky už probrané, a probíratí znamenité události z obecných a domácích dějin církevních, čísti a vykládati nedělní a sváteční perikopy, (Z »odpovědi na otázku« patrno, jak různé byly náhledy o perikopách: mínění jedněch, že perikopy vůbec se nemají vykládati, mínění jiných, že aspoň vybrané perikopy vykládati jest, a mínění ještě jiných, že se jim jakož i některým částem listů sv. Pavla jest učiti na paměť.)

Učivo předepsané pro 6., 7. a 8. školní rok škol národních jest učivem i pro 3 třídní školy měšťanské; jest však žádoucí, aby bylo ještě rozšířeno otázkami, které jsou ve velikém katechismu dvěma hvězdičkami opatřeny. —

Určení člověka.

Podává Antonín Ježek.

V zápiscích pruského krále Bedřicha Viléma III. čteme tuto pozoruhodnou stat: »Mé mínění jest, že každý člověk v každém stavu bez výjimky má dvoje určení. Jedno pro nebe, jedno pro zemi. Mravní vzdělání jeho nesmrtelné bytosti nemá mezí, dráha mu jest otevřena do nekonečna. Každému povinnost káže bez přestání pečovati o to, aby stával se lepším, Bohu milejším, ve smýšlení podobnější Spasiteli.

Žádný není tak dobrý, aby nemohl býti lepším. Čím na mravech více získá, tím bude pokojnější a užitečnější pro všeobecné dobro. Zdokonalení lidské povahy uznávám největším a nejjasnějším důkazem, že ona z Boha jest a opět k Němu se navrácí. Ve příčině té jest mi tvrzení, které za našich dnů slovem »hlupačení« označují, z duše protivno; za to jest mi vše vítáno a milo, co se jmenuje zde pokrokem a dojde mého účastenství a nejochotnější podpory po čas mého panování. V té příčině nemůže dosti učiněno býti ve školách i chrámech. Proto všechny učitele a duchovní, kteří něco na poli tomto učinili, miluji a vyznamenávám více než před tím. Až dosud jest vše dobré...«

Mínění Bedřicha Viléma III. jest založeno na nepředpojatosti, která dává příležitost po důkladném vyzkoumání pronéstí nestranný úsudek v tak důležité věci. Nestává se tak arciř mnohdy i u vzdělaných osob, které o určení člověka mají jiné názory buď všípené »volnou« výchovou nebo »pokrokařskými« učiteli; konečně na ně působí i vlastní život jednotlivců, který by se jistě okolí zdál divným, kdyby nesouhlasil se zásadami hlásanými.

Vzdělanci ryzího charakteru nikdy neupřou určení člověka pro nebe; nepopírají, nýbrž obhajují a nad pochybnost dokazují vědecky nesmrtelnost lidské duše a snaží se, aby světu ukázali ve svých spisech pravdu a přivedli lidstvo k blaženosti, po níž marně touží, tápaje po cestách temných a nesprávných, které mu ukazují osvětáři.

Kdo uznává nebeské určení člověka, musí také trochu jinak zaříditi svůj život, své konání k Bohu i bližnímu, aby naplnil zákon Boží. Často čteme o *novém Rakousku*, ale pouze obnoveném ze stránky vnější. Katolíci jistě svorně a nerozdílně budou si přát obnovu po stránce vnitřní — mravní, neboť jenom tím vzkvete blaho národa a štěstí naplní jeho hrud. Obnova ctností, jimiž vynikali naši předkové, vychovaní v starých, ale svatých zásadách, jest nadmíru žádoucí, neboť *Dr. Lindner* praví, že *jen cesta ctností jest cestou k dosažení pravé blaženosti*.

Bez ctností nelze mluvit o návratu štěstí v srdce lidská. Zanedbáváním ctností octlo se lidstvo na prahu bezradnosti, odstoupením od Boha vrhlo se v náručí satanovo. Ctnost nepřestane zářiti ve světě u těch, kteří již dávno zemřeli, jak nám připomíná historie o Caju Fabriciovi, slavném římském vojevůdci, který při vyjednávání s králem epirským Pyrrhem ukázal svůj charakter v podobě nezištnosti, šlechtnosti a spravedlnosti, že sám Pyrrhus zvolal: »Spíše sejde slunce ze své dráhy, než Fabricius z dráhy ctnosti.«

A náš básník *Boleslav Jablonský* pje: »Synu! Ke všemu, co ctného — aby růže krásy zkvetla aneb vzrostlo co dobrého — ke všemu jest třeba světla« (Moudrost otcovská). »*Více světla*«, nutno zvolati, světla duševního, aby mnozí slepoty byli zbaveni a prohlédli, že jsou také složkou ve světě, která směřuje k hlásání velebnosti Boží a že jejich život nemá spočívat na zásadách »vyžití se«, ale na světlých normách stanovených samým Bohem a vložených do srdcí lidských. Marno jest vypuzovati zákon Boží z nás samých; on znovu a znovu bude se hlásiti k svému právu.

Jen ten národ bude veliký, který bude pamětliv svého určení nebeského při tom nezapomínaje svého druhého určení — pro zemi.

»Ve příčině povolání zemského mám jiné mínění,« praví Bedřich Vilém III. »Určení to člověka uzpůsobuje se dle okolností, v nichž žije, dle vloh, jež mu uděleny, a dle náklonnosti při volbě povolání. Pro to povolání musí býti vyučen, probuzen, vzdělán, aby měl veškeré vědomosti a umění, na př. jako kupec, rolník, řemeslník, dělník k jeho povolání nutné, aby se mohl v něm radovati a jiným užitečným býti.

Neprokazujeme člověku ani lidské společnosti dobrodiní, bývá-li poučován přes meze svého povolání. Vštěpujeme-li mu vědomosti, kterých nikdy neupotřebí, a vzbuzujeme-li nároky a potřeby, jichž mu nebude lze nikdy ukojiti ve svém postavení. Všemmu se člověk naučiti nemůže; jen to ať zná, co dobré jest, aby mu známo bylo; učení jest mnoho a život náš jest velmi krátký. Každý nauč se dokonale znáti to, co požaduje jeho povolání. Kdo zná více, není třeba k dosažení cíle života, nýbrž často ruší a překáží, zapuzuje pokoj, mírnost a skromnost. *Vědění přes meze svého povolání* činí lidi drzími a prostěrkými, *vede k nepravému stanovisku porovnávacímu* a vzbuzuje — posíleno pocitem o rovných právech lidských — nespravedlivé úsudky a nevrlosti. Člověk takový místo aby žil spokojeně ve svém oboru, podává se víc a více svému přání; život jeho stává se nestálým a nepokojným. Člověk pohřešuje to, čeho nemá, a neužije z toho, co má. Žádný zákon a pořádek neobstojí na světě bez podřízenosti. Snášejí-li neradi podřízenost lidé, domnívají se zajisté, že jsou zrozeni a způsobili pro něco vyššího, tehdy uvolňují se svazky, poutající život veřejný i domácí a stávají se všem, kdož při rozmnožených požadavcích neradi se podrobují,

poutem nesnesitelným. Jest zřejmo, že ovládá naše pokolení temný duch nepokoje, rozčilenosti, nestálosti a honby; jeden chce předstihnouti druhého a každý míří přes obor své působnosti« (Eilert: »Charakterzüge«).

Král Bedřich Vilém III. projevuje svůj názor ne v tom smyslu, aby říše jeho se honosila samými učenci, on si přeje, *aby na základě snaživosti každému uzkvello štěstí života v jeho povolání*, at již jest jakékoliv, vždyť každé nese známku počestnosti. Při tom arcit ukazuje »přestřelování« u mnohých, kteří chtějí bádati i o věcech, jež nejsou jejich oborem a které posuzovati sluší s docela jiného zorného úhlu. Poněvadž nemohou dojít cíle, jsou nešťastni, nic je netěší a až do své smrti hledají toho, čeho najíti naprosto nemohou. Jsou to rozervanci lidského pokolení, nespokojenci s sebou samými a často protivní sami sobě.

Bernard Bolzano praví: »Nedostatek osvěty, nevědomost a blud máme považovati za pravou příčinu zla, která nás tíží.«

Marně bude lidstvo zehratí na svůj zlý osud, půjde-li nadále za těmi, kteří nepravou osvětou ho vedou ne k blahu, ale k neštěstí, jehož nevědomosti využívají, aby mámili jeho mysl a zavlékali ho do hnutí protizákonného a bludem vedli ho v labyrint, z něhož není východu.

»Vzdělanosti plný svět ozáří zemi, až svorně Cít a Rozum budou vlásti« (Svatopluk Cech).

»Více světla«, nutno zvolati, máme-li dobře chápati své určení pro zemi. Beze světla milosti Boží, kterou mnozí zřejmě odmítají, nelze pochopiti určení člověka pro nebe ani pro zemi. A milost Boží kane v rosných krůpějích s nebes i v duše bloudící, aby v příhodném okamžiku v nich zaplápal plamen pravého poznání a zároveň štěstí. Škoda, že u některých bývá to až — na konec žití!

Bude-li určení člověka pro nebe i zemi patřičně respektováno, nastane lidstvu druhý ráj na zemi; — ne-li, údolí smrti.

Duchovní správa a katecheta.

(Volná úvaha katechety velkoměsta.)

Na obálce srpnového čísla *»Rádce Duchovního«* (čís. 11.) je upozornění (notanda): K článku o duchovní správě velkých měst posílá venkovský katecheta doplněk na str. 630. Katecheta onen v úvaze: *»Trochu pravdy«*, dovolává se článků v loňském ročníku *Rádce Duchovního*, poukazuje na nedostatek družnost mezi kněžstvem, a uvádí ze života vzaté důkazy, že opravdu »mnozí faráři chovají se ke katechetům macešsky a ne zrovna nezištně«, jak napsal v loňském ročníku *»Rádce Duch.«* pod titulem: *»Nové úkoly naší velkoměstské správy duchovní«*, pražský kněz, a z toho jednání že jen plyne, že chovají se »naopak zase katecheti k duchovní správě hodně neuctivě a neochotně«.

Ukazuje pak onen venkovský katecheta, čím zaviněna je u katechetů »uzavřenost v sama sebe, stranění se jiných, stranění se i práce vědecké«. Zdůrazňuje, že v kněžstvu má panovati *»lásky bratrská a ne ošemetná«* a končí výzvou na přípravu k nové společné a soustředěné práci. Snad míní tuto práci ve spolku všech kněží, který jsme již jednou měli a kde i katecheti hojně byli zastoupeni

a pracovali (v některých skupinách byli jeinatelii) a po ně nž nyní znovu se volá a touží ve správném předpoklád, že bude třeba na příští dobu sjednocené a plodné práce všeho kněžstva. Budě třeba práce a součinnost všech: kléru vyššího i nižšího, farářů i kaplanů, ale i katechetů.

Aby pak práce se dařila, třeba bude nápravy uvnitř, jak ji navrhuje onen kněz pražský i ten katecheta venkovský; nápravy v tom, co vytýká pražský kněz ve svém článku, nápravy i v tom směru, *by zvládla mezi kněžstvem pravá láska bratrská!* Oba zajímavé články »Řádce Duchovního« doporučujeme ku přečtení, přemýšlení a úvaze kruhům katechetským.

Ku pravdě pak, že »mnozí faráři chovají se ke katechetům macešsky a ne zrovna nezištně ...« připojujeme malou úvahu a obrázek.

Vychází u nás po řadu let časopis pro kněžstvo, který mnoho dobrého vykonal, který byl orgánem zaniklé jednoty kněžstva českého a touží zajisté býti jím i příště.* Časopis ten byla býti má *orgánem všeho kněžstva*. Ale v posledních několika letech časopis ten jakoby chtěl dokázati, že mezi kněžstvem nemůže býti sjednocení, že nesmí panovati láska bratrská, ale ošemetná, vzal si »na mušku« katechety a vybiží své čtenáře z duchovní správy — faráře, aby se k nim chovali »ne zrovna nezištně«. Četli jsme tam už několik narážek, plných »lásky ke katechetům«, ale za nilovaným předmětem p. redaktora je stálé omilání toho, že mešní potřeby katecheta, pokud nejsou jeho mše sv. školními, má si hraditi sám. (V srpnovém čísle přidal k nim i ubožáky, pensisty.)

Neuplyne ani čtvrt roku, aby v některém čísle v »listárně redakce« — jak známo, ony dotazy v listárně jsou vymyšleny v redakci, a *většinou odpoví dáno netázajícím se* — nebyla »upřímná« rada a pokyn, že farář není povinen potřebných věcí ku mši sv. poskytovat katechetům. Pokyny ty a rady stávají se již směšnými a vyjádřil se válený děkan: »Co pořáde má, vždyt z jeho to nejde!«

Ale dejme tomu, že by farář něco ze svého přidal, nebo i z konkurence na potřeby katechety také něco dáno bylo, je to snad ke škodě duchovní správy? Ta přeci faráři na prvním místě má ležeti na srdci! Kde bývá ustanoven zvláštní katecheta? Ve větším městě! A proč? Protože *farní duchovenstvo nemůže zastati svých povinností ve škole, ku svým farním ovečkám, těm nejmenším, o nichž »faráři zvláštní sluší míti péči«*. Zde dán jest mu na pomoc katecheta, který za něho úřad ten ve škole vykonává. *Katecheta je knězem zrovna tak jako každý farář a ku kněžským povinnostem na předním místě náleží obětovati mši sv.*; a farář o každém knězi své farnosti, tedy i o katechetech, podává ročně zprávu, slouží-li denně mši sv. a vede-li si knihu intencí (farní předloha) a náboženský školdozorce, po dohodě s farním úřadem, podobně o katechetech odpovídá (dotazník č. 17.). Katecheta je knězem, má povinnost mši sv. sloužiti a *v kněžském časopise se radí, jak mu má farář povinnost tu znesnadňovati!* Může to vésti k sjednocení, ke shodě a přátelství, k vzájemné úctě a ochotě?

Pro koho slouží kněz, i katecheta, mši sv.? *Pro lid v kostele přítomný, a to jsou farní osadníci*, kteří i ve všední den, na chvílku aspoň do kostela zajdou, a je-li mše sv., tím větších užtků a milosti nabývají z této své návštěvy.

Mše sv. farního duchovenstva jsou v ustanovenou hodinu; katecheta přichází obyčejně mimo tyto hodiny. A tak co je lepší a užitečnější? Když kate-

*) Věstník katol. duchovenstva.

cheta má mši sv. a lid je přítomen, anebo když lidé přijdou do kostela a oltáře jsou opuštěny?

Katecheta obvykle celebruje u postranního oltáře a právě obraz, socha na tomto oltáři požívá úcty a důvěry toho neb onoho, ba často mnohých osadníků. Nepřicházejí ti rádi do kostela na mši sv. ve všední den »ke svému oltáři«, když vědí, že tam bývá mše sv.?

Nepřicházejí i všedního dne dobrovolně děti školní, osadníci, na mši sv. svého katechety? Každý zajisté katecheta upozorní své žáky na hodinu, kdy má mši sv., a přicházejí buď dívky samy neb často i jejich rodičové.

*Tak podporuje katecheta duchovní správu; a ta na radu listárny duchoven-
ského časopisu má mu sloužení mše sv. stěžovati!*

Nebylo by naopak dobře, aby návštěva mše sv. i ve všední dny se věřícím usnadňovala? Ve velkých farnostech, jako na př. jsou pražská předměstí, se domluví a bratrsky dohodnou, aby pořad mši sv. byl tak upraven, aby na př. od půl 6. hod. ráno do 9. hod. dopol. jedna mše sv. po druhé následovala, jako to bývá v klášteřích; by také u postranních oltářů střídavě byla mše sv., když je více kněží; a aby upraven byl pořádek dle volného času jednotlivců, aby každý, kdo ráno do kostela zajde, mohl býti na mši sv. (Kol hod. 6. dělníky, lid pracující; po 7. ženy jdoucí do trhu a mládež školní, po 8. hod. úředníky vidáme přicházeti do kostela!) Kdyby byl pořádek, lid by si navyl a mnohý by i všedního dne byl na mši sv. To by bylo i ku prospěchu zdárné duchovní správy a *to je možno jen za pomoci katechetů*. Ale musila by tu býti nezištnost a ochota, láska bratrská!

Obětují-li tedy katecheta denně mši sv., pomáhá správě duchovní a nemělo by býti tolik pokynů — dnes list ten již směšným či ičíh — o nákladu na mše sv. katechetů!

Pan redaktor listu býval za svých mladších let velkým ctitelem zemřelého kanovníka, preláta *Dr. Klementa Borového*, a za mnohé, jak určitě víme, jemu vděčí; a ten znamenitý, zkušený kněz a církevní hodnostář, ve svém díle »*Úřední sloh církevní*«, které pan redaktor zajisté nepodceňuje, ve III. vydání (posledním) na str. 514. v poznámce praví:

»Každému deficientovi a cizímu knězi, který buď *dle svého úřadu* (na př. profesor, katecheta) neb dle svobodné volby své v jistém chrámu mše sv. slouží, mají všechny ke mši sv. *potřebné věci darmo na účet chrámu toho vydány býti*. (Vynesení českého c. k. místodržitelství ze dne 27. června 1853 č. 14131.) V stejném smyslu rozhodla S. C. C. (21. června 1625), že správce chrámu *nesmí na knězi k lémuž chrámu nepřipsaném žádati náhrady za potřeby ke mši sv.*, vyjímajíc pouze případ, že by jmění chrámu na výlohy ty nestačilo.« (Čas. Duch. 1890, str. 376.)

Tak Borový ve svém výborném díle. *Katecheta dle svého úřadu náleží k farnímu chrámu, v jehož obvodu je škola, na které jest ustanoven* a tudíž *náleží jemu jako každému jinému knězi k lémuž farnímu chrámu připsanému* (kaplanu, kooperatoru) *potřeby ke mši sv. na účet chrámu farního* a žádati za ně náhrady na katechetovi zabíhá trochu dále za nezištnost a lásku bratrskou a těžko dá se srovnati s rozhodnutím papežské kongregace.

A jsou ustanovováni u nás zvláštní katecheti v takových místech, kde by byl chrám tak chudý? A nebývá, kde je katecheta ustanoven, konkurence na potřeby kostelní, již zúčastňuje se i místní školní rada? Ve velkých předměstích pražských, kde po farářích zůstávají tisíce, se kterými často podivně bývá naloženo, neměl by farář tak úzkostlivě pohlížeti na potřeby ku mši sv. katechetů. K čemu jsou ony již směšné a otrápané, až k znechucení stále opakované odpovědi na vymyšlené dotazy v listárně redakce? Pravíme vymyšlené, neboť předpokládáme, že čtenáři nejsou tak nechápaví, aby na totéž každý čtvrt roku a častěji se dotazovali a bylo jim třeba stále jedno a totéž opakovati. Tím by dával p. redaktor smutné svědectví svým čtenářům a oni sami měli by mu již jednou za tyto jeho opěťované, zbytečné rady poděkovati.

Nechápavé, skutečné tazatele bylo by nejlépe odkázati na příruční knihu *Jana Paulyho: »Právní rádce pro duchovní správu v Cechách, na Moravě a ve Slezsku«* str. 237., kde dle Borového Pauly takto poučuje: »Slouží-li v chrámě *katecheta*, professor, deficient, pens. farář, zkrátka cizí kněz mši sv., *mají mu všechny potřebné věci ke mši sv. zdarma na účet chrámu dány býti.*« Ovšem nechápe tam spisovatel rozdíl mezi knězem ve farnosti ustanoveným (katecheta) a knězem cizím. O tom nalezne však poučení v ordinariátním výnosu z roku 1914 čís. 17.732, který *jistě redakci listu je znám* a v němž se praví: »Jelikož dpp. *katecheté jsou zástupci a pomocníky duchovní správy ve vykonávání povinností školských* co do náboženského vyučování mládeže a konání různých náboženských úkonů pro mládež, tu je zřejmo, že **nelze jich od ostatního duchovenstva místního odlučovati**, a že *nejdou v příslušné farnosti kněžskými cizími*. Sloužící tudíž mši sv., mají míti *potřeby bohoslužebné hrazeny z téhož pramene jako ostatní duchovní ve farnosti.*«

Dnes jest *postavení katechetů málo záviděníhodné. A třeba by konali tn nej-důležitější práci ve správě duchovní, jak sám papež Pius X. uznal (»Prakticky pracovali pro mládež, to je to hlavní!«* řekl redaktoru Mnichovských Katechetických Listů, a *»Mezi všemi pracemi je práce katechetská nejdůležitější«*, vyjádřil se po referátu o katechet. kongressu vídeňském), málo uznání se jim dostává právě od těch, *za které pracují*, a když ještě v lásce bratrské i kněžský list tak jim postavení jejich stěžuje, t. j. zpřijemňuje a oslazuje, nikdo nemůže se diviti té nedružnosti, uzavřenosti a stranění se druhých.

Bylo by na čase, aby přestal rozpor. Úřady církevní žádají i na katechetovi denní sloužení mše sv. a list duchovenský svými pokyny a radami zabraňuje tomu, nebo aspoň to znesnadňuje!

Do budoucna *vyhledávejme* to, co působí mezi kněžstvem, jak správy duchovní tak i katechety *lásku bratrskou* a ne ošemetnou a uvažující o návrzích a pokynech, vadách a chybách, vytknutých v obou článcích »Rádce Duchovního«. Ioni i letos, dojdeme k tomu přesvědčení, že *jen pravou láskou bratrskou podaří se rozřešiti nové úkoly naší velkoměstské správy duchovní, ku spáse duší svěřených, k vážnosti a cti, k radosti a spokojenosti veškerého kléru!* —šek de P.

FEUILLETON.

Malíř tragična.

Píše JOSEF HRONEK.

Kam zařaditi umělce rázu Jeneweinova? Do které z různých kategorií uměleckých spadá práci svou malíř tragična? V českém umění není zjevu druhého, jemu podobného. Ženišek jest příliš radostí jiskřící, v jehož díle nemůže se zrcadlit melancholicky založená povaha Jeneweinova. *Mucha* jest půvabný a měkký stylista, který zamiloval si krásu volné linie, prohřátou ovzduším pařížským; nezná oněch postav překypujících robustností a vitální potencí a primitivního koloritu, který charakterisuje dílo malíře »Moru«. *Bilek* jest proti Jeneweinovi hlubší a myšlenkově bohatší. Ale Jenewein nepodlehli telik mystičnosti; zachovav upřímnost orthodoxní; jedině snad duch velikého *Manesa* měl naň v určité době vliv, ale i ten stal se přechodným.

Jenewein po prvé na veřejnost vystoupil r. 1878 obrazem: *Karel IV. přehlíží stavbu chrámu sv. Víta*. Ale již příšum rokem nově dva kartony: *Pražané nad mrtvolou Prokopovou po bitvě u Lipan a Rákocy loučí se se svou vlastí* ukazují základnu duchovního založení umělcova. Svěřiv se vedení M. Trenkwalda na vídeňské akademii, podal lyrický měkký cyklus »*Píseň*«. Život Jeneweinův v Praze, když se vrátil z Vídně po dvou letech, byl životem utrpení a strádání. Nucen vydělávati si živobyti, stal se ilustrátorem, ale ani ilustrace jeho nebyly ušetřeny cizích »upravatelů«. Snad ten, kdo stál Jeneweinovi hodně blízko, napíše intimní historii jeho života a ocení význam velikého umělce linie. Za života svého byl neváimán; nebyla chápána jeho díla, zarážející nezvyklou, řekl bych asketickou formou. Krása volné linie, mohutná tragika a hluboký pathos nepočítal ovšem na líbivost těch, kteří nechápali orthodoxního umělce, protože buď nechtěli, nebo hověli klidným, nerušeně plynoucím tradicím.

»*Cesta Panny Marie na Golgotu*«, »*sv. Vojtěch za vlast se modlící*« a »*sv. Gilbert*« vyvolaly zájem o umělce, ale tento interest neměl praktického účinku, neboť díla vracela se zas z výstav do skrovného atelieru malířova.

Teprve »*Jeremiáš nad zříceninami Jerusuléma*«, »*Dopoledne Velkého Pát-*

ku« (pocťeno cenou Königsvarterovou), triptych »*Jidáš*« a konečně »*Mor*« — tato jedinečná díla prolomila farisejské mlčení a přiznala umělci právem bytostnou cenu sama. Ale právě v okamžiku, kdy postaráno bylo o časnou existenci umělcovu (nedlouho před smrtí byl profesorem na české technice v Brně) a kdy genius jeho mohl českému umění vytvořiti mnohou ještě postavu, plnou grandiózních myšlenek, vyvrcholila i tragika jeho života. Skonal.

Při pohledu na jeho dílo viděti zřejmě *malíře tragična*. Přezírám svéráznost umělcovu, stavbu jeho postav dle pevných pravidel a zákonů tvarové skladby, ale výhradně sleduji motivy a volbu látek a tu přirozeně nejvznešenější jsou motivy biblické, dramaticky vznešené, velké a slavné, vyjádřené úchvatnými liniemi.

Zahleďte se na příklad do »*Cesty na Golgotu*« nebo »*Dopoledne na Velký Pátek*«, jak úchvatně krásnou linií vystihl smutek a bol Matky Páně, a jak ostře kontrastuje vystižně zažehnutý posměšek žoldnérův. A co říci o triptychu *Jidáše Iškarjotského*, zosobněné tragice viny? Jidáš, imposantní postava, strhující hlubokým pathosem ustupuje drtící tragice »*Moru*«.

Škoda, že veliké a nepopíratelné nadání umělcovo pro monumentální úkoly nebylo hojnou měrou využitkováno. Kolik by získalo dílo Jeneweinovo jako nástěnná malba chrámová a vice versa naše chrámy, neboť Jenewein byl umělec hluboké vroucnosti a pravého náboženského citu. Akkord umělcova primitivního koloritu, figurální působivost a rozmrtnost ploch, písnné asketická ukázněnost volaly přímo po monumentálních úkolech. Ale nadarmo.

Ač přísná kritika umělecká nezmiňuje se o kladném přínosu k uměleckému bohatství národnímu, přece musí přiznati Jeneweinovi, že vytvořil několik dokonalých hodnot uměleckých, které pojistí mu trvalé místo umělce, — malíře tragična.

SMĚS.

Přiznání. »*Věstník*« organisov. učitelstva v úvodním článku ze 7. prosince píše takto: »Pouhé heslo nepřinese nám nic. Na hesla jsme byli vždycky bohati, méně na to, abychom z hesel vykonali více, než pouhopouhá slova. Hesla nás chytala, ale brzy přicházel mráz, který je razem ničil. Tak za posledních asi 20 let dali jsme za-

niknout mnohemu, co bylo jen reflexí jistých myšlenek dříve, než jsme se dobyli k myšlenkovému jádru nějakému, na němž jsme pevně měli stavět plodnou činnost. Chyba byla pravidelně v tom, že k heslům, vyvolaným obvykle v cizině, blížili jsme se obvykle vně a potom že jsme neměli po ruce vždy náležité pohotovosti, s kterou bychom byli se uschopnili k rozhodné práci. Historie poslední školské doby je dost poučná, abychom děle se nemusili o věci rozhovořovati. Dnes nám jde o to, abychom pozorovali, jak potřeby nynější obrozenské doby vtěluje se v naši školskou činnost. Naše škola není pro mrtvý organism, aby přes to, že válka ji značnou měrou ochromuje, neměly v ní býti patrné reflexe důležitěho našeho národního hnutí. Škola prokázala by naprostou neschopnost svoji, kdyby jen trpně přihlížela k tomu, co se kolem ní děje, co kolem ní víří a hluboce zasahuje do myšlenek pomalu již všeho národa. Škola, která má nejen jíti s životem, ale býti článkem v řetěze jeho podněcujících příčin, kusem jeho duše, ta škola musí velmi podstatně projevovali se jako činitel plodné ku předu postupující — I my z plna srdce souhlasíme. Ale vtrá se nám otázka: Není i v této úvaze, bojující proti pouhým heslům zase jenom — nové heslo?

r.

K vládnímu návrhu na reorganizaci učitelských ústavů zástupcové českých zemských učitelských organizací opakují svoji resoluci z r. 1909, v níž se prohlašuje: »Učitelských ústavů nelze reformovati. Učitelstvo má vzhledem k osvětové, politické i sociální důležitosti svého povolání *právo* jako kněží, právníci, lékaři a technici na vzdělání akademické a *povinnosti* dožadovati se ho stejně, jako o ně usilují jiné stavy (obchodní, hospodářský atd.), poněvadž učitelstvu jsou svěřeny stejně důležité zájmy veřejné, jako všem těmto stavům. Odborné vzdělání učitelstva nechť se oddělí místem i časem od vzdělání *všeobecného*. Toho at poskytují *úplné střední školy*, gymnasia nebo reálky (v budoucnosti reformované střední školy). Odborné vzdělání pedagogické at se poskytuje na *dvouletých koedukačních vysokých školách pedagogických*. Pro učitele měšťanských škol nechť se zřídí vedle dvouletých vysokých škol pedagogických ještě *roční kursy* na fakultě filosofické, technické nebo na akademii umění.«

Naše biblické dějeprawy. Před desíti lety vyšla nákladem c. k. škol. knihoskladu se schválením kníž. arcib. ordinariátu a úřadů školních: »Malá dějeprava biblická Starého i Nového zákona pro katolickou mládež nižších tříd škol obecných, sepsaná Janem Panholzerm a přeložená Dr. Antonínem Podlahou.« Zůstávalo však po celou tu řadu let nerozluštěnou otázkou, *pro které nižší třídy je vlastně určena* tato malá dějeprava? Nehodila se ani pro třídu první ani druhou, neboť osnova předpisovala daleko více než bylo v malé dějepравě, mnohé články však bylo třeba opět vypustiti. Tím méně hodila se pro třídu třetí, kterou končí nižší třídy škol obecných. Ukázalo se, že kniha ta je zbytečnou a působí katechetovi jenom obtíže a nepřijemnosti, když ditky si ji zaopatří. Teprve *nová zatímni jednotná osnova arcidiecé. pražské po desíti letech běře knihu tu jaksí na milost*, ale mlčky a jen pro druhou třídu, a to jen potud, pokud se probírá Zákon starý. Tu dobře se hodí snazšími výrazy a větším rozčleněním článků; ale ne již v Zákoně novém, kde opět nedostává se mnohých článků jak pro druhou, tak i pro první třídu. Osnova také nepřihlíží k malé oné dějepравě, ale poukazuje všude k velké Panholzrově dějepравě a k *dějepравě Schustrově, jednou již odložené!* Ukázalo se po zkušenostech školních, že ptece jen dějeprava *Schustrova byla lepší než Panholzrova*. Obsahuje Panholzrova biblická dějeprava mnoho nevhodných přídavků, zbytečně těžký sloh, vyžaduje mnoho výkladu, hromadí exegetické těžkosti, nutí, aby se mnoho vynořovalo, což děti uvádí ve zmatek. Čím dále tím více jeví se potřeba, aby u nás sestavena byla a vydána byla *nová biblická dějeprava, původní česká — pro děti*, ze které by memorování nebylo tak obtížné jako z Panholzrovy, kde text je nepřehledný, nemethodický, nerozčleněný a dětem nepřiměřený. Nová dějeprava musela by ovšem náležitý míti zřetel ku novému vydání Písma sv. v Dědictví Svato-Janském, aby zachován byl stejný biblický text. Nezávno (v zář. ve Věstníku katechetském) četli jsme s radostí *pokus o původní biblickou dějepравu u ukázkovém článku* od *Xav. Dvořáka*. Nemohly by nám podány býti další ukázky aspoň v postupu nové osnovy, aby se tak připravila biblická dějeprava česká, původní pro první tři roky

školní? Máme čekat, až zase bude přeložena nějaká nová německá dějepřava? —š—

Čeká nás nový náboženský boj. poněvadž u nás nemůže býti nikdy pokoj, napsal »Vychovatel« v čís. 21. Doklad k tomu co den někde nalezneme. Protestantství nabývá čím dál tím větší smělosti a jak se zdá, začíná informovati, či denuncovati u úřadů školních, a ty namnoze dávají se mu do služeb! Na podobné »informaci« zakládá se pipis, který rozeslala c. k. okr. škol. rada v největším městě západočeském s datem ze dne 15. listopadu a čís. 4043 ai. 1917 o. š. r. všem správám škol: »V poslední době stalo se několik případů, že dívky jiné víry než římsko-katolické navštěvovaly veřejnou školu, aniž by o nich byla podána nějaká zpráva. Následkem toho bud vyučování náboženské vůbec neměly, anebo, což bylo častěji, chodily zejména dívky evangelického náboženství do náboženství katolického, často i po dlouhou řadu let, tak že i některé ve 14. roce pod vlivem katolické školní výchovy přestoupily. Z té příčiny ukládáme správě školy, aby řídíc se vynesemím c. k. z. š. r. ze dne 12. dubna 1902 č. 22.122 na počátku školního roku seznamy vyznání dítek nekatolických zaslala atd.« — S podivením četli správcové škol toto nařízení vydané na základě »informace«! Každý si byl vědom, že »ony seznamy zaslal, a jak se mohlo stát, že dívky i »několik let« chodily do náboženství katolického, ač neměly, nešlo jim na rozum. Ale úřední vysvědčení mají v rukou! Seznamy správně byly zaslány a dotyčné úřady tedy, ač o svých vyznavačích na té které škole byly uvědoměny, asi málo dbaly o docházku svých vyznavačů na své náboženské hodiny, o ně se nestaraly a domnívaly se, že bude dosti času, až dorostou a přijdou jim fici: »Vy patříte k nám, my učíme toto. Kdo dříve vás učil, tomu nevěřte!« A když nepřišli — úřady ty »informují« úřady školní, že nebyla podána zpráva! Bývá to tak pohodlné, učiti deset, dvacet nejvš dětí a o ostatní se nestarati, a když už není s nimi žádné práce, o ně se hlásiti. Ale povedla se ona »informace« i jiným směrem. *Úřední list dotazuje*, že »některé dívky ve 14. roce pod vlivem katolické školní výchovy přestoupily.« Všechna čest oněm *dpp. katechetům*, kteří tak vyučovali a vychovávali dívky *sobě svěšené, že dítko žijící v prostředí náboženství ka-*

tolickému nepřiznivém, takového nabylo náboženského přesvědčení, že přestoupilo ku katolictví. Zasluzují za to jen uznání a pochvaly svých nadřízených úřadů. »I formátor okresní školní rady vystavil tedy dvojí vysvědčení: sobě špatné a katechetům dobré! Či je to jen výmysl, aby mohl »informator« ukázati svou moc? Pak je to ale očerňování správ škol, že neplní svých povinností. Jak patrné, k vyvolání boje každý prostředek zdá se mu dobrý. Sobě »informator« v každém případě škodil. —š—

LITERATURA.

Psychologie moderní pochybovačnosti náboženské od dra. Josefa Čiháka vyšla právě ve zvláštním otisku a lze ji obdržeti za 1 K v administraci Vychovatele neb u autora v Praze-II. v Ječné ulici č. 3.

Kazatel, homiletický čtvrtletník, vycházející nákladem R. Prombergera v Olomouci, nastoupil svůj jubilejní, totiž XXV. ročník. Leží přede mnou na stolku číslo ukázkové, jež obsahuje 12 vzorných promluv na neděle a svátky v měsíci lednu 1918. Letošní ročník, jak pozoruji, jeví zvláštní novotu, jaké neshledáváme dosud při žádném jiném časopisu homiletickém. Snaživý redaktor *Fr. Jirásko. katecheta* c. k. české *redky* v Nové Pace se o této novotě rozepsal takto: Zamýšlíme uveřejňovati v tomto ročníku promluvy duchovní *bez udání autorů*. Vedou nás tyto důvody: Chceme otevřít cestu do Kazatele nejširšímu okolí přispívatelů: starším pánům spolubratřím, kteří se nechťejí blýskati svými jmény i nejmladším pánům spolubratřím, kteří nemají ještě dosti odvahy vystoupiti na veřejnost se svými pracemi. Touto novotou hledíme též odstraniti zlozvyk, který ve veřejnosti panuje: holduje se osobám, a každý se táže ne co, ale od koho to jest. Naši novotu nikdo nebude zkrácen. Získá tím redakce, která nebude se muset vázati na osoby. Získá tím autor, který bude moci slyšeti nestranný úsudek o své práci atd... Kazatel přináší každoročně i několik *exhort pro školy střední*. Ježto rozsah Věstníku katechetského, vycházejícího při Vychovatelci je omezený a obsahuje exhorty po většině jen pro školy měšťanské, neškodilo by, kdyby páni katecheté ukládali své pěkné exhorty, jež měli k žactvu škol středních, v Kazateli, který je přijme s ochotou nevšední. Ale i mimo to doporučujeme Kazatele vřele. M—ý

Věstník katechetský

k XXXII. ročníku „Vychovatele.“

Ročník XX.

Rediguje :

Jaroslav Slaviček.

V PRAZE.
TISKEM A NÁKLADEM DRUŽSTVA VLAST.
1917.

Obsah „Věstníku katechetského“ v roce 1917.

1. Básně.

Hold nejdůstojnějšímu Arcipastýři Jan Voborský. 2.

Ku 25letému kněžství a 5letému předsednictví vdp. Ant. Bendy Jan Voborský. 74.

2. Články.

Spolek katechetů v král. českém v audienci Jeho kníž. Mil. nřdp. arcibiskupa z Huynů. 8.

Úvodník k ročníku L. J. Chr. red. 6.

Základní zásady defin. učeb. osnovy nábož. pro pětiletku. Ant. Benda. 7, 27, 44.

Zápis o valné hromadě spolku katechetů v král. českém (6. ledna 1917) jedn. 13.

Pastýřský list episkopátu rakouského. 25, 37, 49.

Zkoušky katechetů na školách měštanských (ad informandum). Jos. Janout. 32.

Zkoušky katechetů (kousek historie). Fr. Košák. 46.

Ještě slovo o přípravě ke svátostem. Em. Cívka. 66, 61.

Uprava služebního poměru učitelek škol mateřských. Frt. Košák. 68.

Jubileum 25letí kněžství J. M. Arcipastýře Pavla hraběte z Huynů. 73.

Schůze na oslavu stříbrného jubilea předsedy spolku katech. v král. českém 75.

K diskusi o úpravě katechismu. Jan Oliva. 79.

Obrazy v učbě náboženské. X. Dvořák. 85.

Methodické dispoziční obrazy katechetické k názor. vyučování o svátostech. 98.

Pětita katechetů škol obecných a měštanských 99.

Biblická dějpráva ve vyuč. náboženském. Xav. Dvořák. 103.

Příprava ke sv. zpovědi a ke sv. přijímání. A. D. 103.

Několik myšlenek k eucharistickým reformám Pia X. 121.

Nový kodex juris canonici a náš katechismus red. 130.

Demokratismus v církvi. red. 133.

3. Exhorty nedělní.

Frant. Malý: Pochválen buď Ježíš Kristus. (I. ned. po zjev. Páně. 9.)

Sv. Josef. (IV. ned. v postě.) 29.

Nevěřící Tomáš. (I. ned. po velikonocích.) 39.

Římský pastýř pečuje o své ovečky. (II. ned. po velikonocích.) 41.

O svatém oráči (sv. Isidoru). (IV. ned. po velikonocích.) 52.

Od moru, hladu, a války. ! (V. ned. po velikonocích.) 54.

Bůh čeká, hledá a přijímá hříšníky. (III. ned. po sv. Duchu.) 63.

Sv. Jan Křtitel, obdařený Boží milostí. (IV. ned. po sv. Duchu.) 66.

O lásce a svornosti (zač. škol. roku — XVII. ned. po sv. Duchu.) 101.

Kterak se modlití (ned. růž.) 109.

Frant. Malý: Poslední věci (ned. před. duš.) 111.
O sv. Karlu Boromejském (ned. XXIII. po sv. Duchu.) 113.

Jaroslav Slaviček: Jmeniny cis. krále Karla I. (ned. XXIII po sv. Duchu.) 115.

Frant. Malý: Chléb sv. Antonina (ned. po dušičkách.) 125.

O sv. Kateřině. (ned. XXVI. po sv. Duchu.) 127.

Žádný soud, ani trest ani odměna ? (ned. I. adventní) 140.

Nic se neděje náhodou, ale řízením Božím (ned. III. advent.) 142

Exhorty sváteční a příležitostné.

Řeč při pohřbu 11letého žáka. Fr. Komárek. 91.
Na svátek nanebevzetí P. Marie. red. 93.

5. Různé zpravy.

Nový apoštol. nuntius pro Rakousko-Uhersko 24.

Zrušení biskupských rezervátů. 35.

Žádosti za vysvědčení o způsobilosti ucházeti se o určité místo katechetské. 36.

Stručný katechismus. (Ant. Zamazal) 59.

Děti přespolní a jich pastore. 59.

Příprava k hodnému přijímání. sv. pokání (Fr. Jírsa.) 60.

Řád mše sv. dle dr. Sedláka. 60.

Jednotný zpěvník dosud v práci. 60.

Katecheté a katechetky. 60.

Rakouská nár. hymna. 71.

Nejvyšší jmeniny a narozeniny cis. manželů 82.

Duchovní cvičení v roce 1917. 82.

Kostel míru. 83.

Báseň počtená první cenou Akademie věd „Praporek vltavě“. 83.

Poslední pomazání aneb lépe pomazání nemocných. 84.

Náš císař a král Karel I. a jeho choť Zita. Ant. Brousl 84.

Pro domo. Arnošt Oliva. 96, 107.

Posvátné umění v pohlednicích. 117.

C. a k. polní duchovenstvo. 119.

Hrob sv. Vojtěcha na Hradčanech 120.

Orationes imperatae 120.

Neučastní-li se dítě nábož. cvičení svou vinou, jak s ním jednati. 131.

Codex juris canonici. dr. Schmüger 131.

Svátek sv. Josefa a Božího Těla 132.

Serie uměleckých obrázků. 132.

První rok vlády J. V. cis. a krále Karla I. 144.

Mimo to po různu v jednotlivých číslech uvedeny byly schůze Spolku katechetů v král. Českém i jiných spolků katechetských tu i mimozemských, recenze časopisů, knih, brožur katolických i příbuzných, příspěvky na Červený kříž, nekrology členů Spolku, kommutace a jiné zprávy osobní.

ROČNÍK XX.

LEDEN 1917

ČÍSLO 1.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA • VYCHOVATELE • K XXXII. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Hold nejdůst. Arcipastýři. — Audience Spolku katechetů u Jeho kníž. Milosti. —
Na prahu nov. roku L. J. Chr. — Osnova náboženská pro pětifidky. Exhorta
na 1. ned. po zjev. Páně. — Z praxe a různé.

Oremus pro Antistite nostro *Paulo!*

Stet et pascat in fortitudine tua, *Domine*, in sublimitate nominis tui!

Hold Nejdůstojnějšímu Arcipastýři,

Jeho knížecí arcibiskupské Milosti a Excellenci

Dru Pavlu Huynovi,

knížeti-arcibiskupu Pražskému,

k slavnostní audienci Spolku českých katechetů dne 21. prosince 1916

napsal Jan Voborský.

Jak bělostným by květem myrty ověnčena,
když na všech návrších se vůkol první třeptí sníh,
zří Praha k Hradčanům a sluncem ozářena
o slávě dumá, jež jak ve blankytu závojích
minulost s dobou dnešní spojuje a snoubí
a díků, modliteb, jak perel zářný diadem
na čelo klade ji a v srdce sladké hloubí
cit *lásky* rozchvívá a sama šťastna žije v něm.

Již není staroslavný prestol osiřelý!
Zas novou ožil slávou, novou svítl velebou
a jako píšně ptácat myslí naše, spěly
tam k jeho stupňům, by tam jaré, svěží před Tebou,
ó Pane vznešený a všech nás Veleknězi,
vyslovit mohly s něhou, láskou, úctou, nadšením,
jaký to poklad *oddanosti* v srdcích vězí
a jaká živá touha, Bys se vlídně schýlil k nim!

Životů našich zlatou cestou jest i metou,
ke slávě Církve rozkvět dětských duší přivodit —
jen tehdy vychovatelem a katechetou
lze být a cestou Božské pravdy s mládeží v před jít,
kde samo srdce Kristu jest a Církvi věrné,
zdobeno bílým květem, jenž se zove poslušnost —
tak loviti lze duše ze zlob vlny černé,
tak v azur, k branám ráje možno povznášeti ctnost!

A jako díme u oltáře: „Srdce vzhůru!“
a zpívat slyšíme: „Již k Pánu pozdviženo jest“,
hold srdci věňme dnes růží do purpuru
a posvátný jak velí úkol nám a stavu čest,
zněj slib náš radostně a slavně obnovený,
by k srdci Tvému spěl a z něho zalét do nebe,
že *věrnost* naše k Církvi vždy je beze změny,
vždyť Kristu ručíme za útlou mládež, za sebe!

Jen blázen volá do světa, že Boha není
a hlásá, že též bez Něho lze ve vesmíru žít!
My vedem generace k ducha probuzení,
by nikdo nemohl jim *světlo víry* odcizit —
Tvé lásky hvězda sil nás, veď a vzpružuj, aby
pocitivé snahy zlaté plody každý zřel náš den,

by k zdobě Cirkve byl i kněz i člověk slabý
a Kristus svátostný by všemi byl vždy veleben.

Jak chorému je léku, hladovému chleba
a žíznivému ze pramene vody krůpěje,
nám lásky, vzácné *přízně* Milosti Tvé třeba,
z níž v teplém jasu vykvétá nám zdaru naděje —
dnes k Otci jdeme, lilie duší přinášíme,
pokory sytem k stupňům trůnu viol ametyst,
upřímným zrakem v oči dobrotivé zříme,
v nich čteme: „Každý z vás mé blahovůle budiž jist!“

Nechť vlasti naší všichni svatí patronové
a svatý Pavel, jenž byl národů všech apoštol,
u Matky Boží vyprosí sil zdroje nové,
Bys zřel, jak pevná víra v lidu žije, tisíc bol,
a jak těm dětem jasně září s čel a lící
posvátná *neskonalá úcta* k trůnu, k oltáří,
když Bůh provází zbraně slavně vítězící
a blízek snad už den, kdy slunce míru zazáří!

Myrt květem bělostným v den slavný ověnčena
pohlíží Praha k Hradčanům, kde vlasti diadem
nám v kapli skvostné střeží z drahokamů stěna,
kde duše lidská vroucně mluví s svatým Václavem.
Nuž — tam, kde k modru blíž, tam nechť se věčné sklání
jak z jara v pažit sedmikrás bříz hebké větvice,
nad život Tvůj vždy hojně *nebes požehnáni*,
Bůh ze své hřivny dobra dejž Ti lásky nejvíce!

Spolek katechetů v království Českém přijat v audienci Jeho knížecí Milosti ndp. arcibiskupem.

Ve čtvrtek 21. prosince 1916 přijal nový arcipastýř Jeho knížecí Milost ndp. arcibiskup z Huynů dpp. katechety sdružené ve Spolku katechetů v král. Českém. Přijetí konalo se v trůnní síni arcibiskupského paláce.

Po 11. hod. dopol. vstoupil Jeho knížecí Milost ndp. arcibiskup v průvodu svého sekretáře a konsistorního rady vsdp. Msgra dra Hrubíka do trůnní síně a stanul na stupni svého trůnu, před nímž v polokruhu rozestavení stáli dpp. katecheté.

Jeho knížecí Milost oslovil dp. Antonín Benda, předseda spolku, katecheta měšť. školy „u Studánky“ v Praze-VII., věcnou a případnou řečí. Praviť:

Vaše knížecí arcibiskupská Milosti!

Nejdůstojnější a nejjasnější pane!

„Považuji za velikou čest, že mi bylo popráno, abych jako předseda Spolku katechetů v král. Českém směl Vaši kníž. arcib. Milosti představití výbor spolku a dpp. katechety v tomto spolku sdružené.

Spolek náš čítá bezmála 350 členů sdružených na základě opravdové lásky, oddanosti a kanonické poslušnosti ku svému arcipastýři pro povznesení školy, pro upevnění křesťanské výchovy školní mládeže, pro sebevzdělání a povznesení svoje hmotné i duchovní.

Jsouce si toho plně vědomi, dostavili se dnes katecheté, pokud jim možno bylo, aby se svému novému arcipastýři představili. Já i všichni přítomní skládáme Vaši knížecí arcibiskupské Milosti nejuctivější hold oddanosti a lásky, a obnovujeme slib kanonické poslušnosti.

Zvěčnělý svatý Otec Pius X. pravil, že úkol katechety ve škole jest z povolání kněze nejobtížnější! A pravdu děl tento veliký Otec křesťanstva, jenž za heslo zvolil si v pravdě vznešená slova: *Omnia renovare in Christo*.

Ano, úkol katechety ve škole ať kdekoliv — venku či ve městě — jest v poslednějších dobách, zvláště však za dnešních poměrů velmi obtížný a nesnadný.

Než, katecheté úkolu toho se nelekají a pojímají jej s opravdovou vážností. Pracují s láskou, sebezapřením a se vši svědomitostí spoléhajíce hlavně na pomoc a požehnání toho nejvyššího učitele lidstva, samého Ježíše Krista, jenž pravil: „*Sinite parvulos venire ad me, talium est enim regnum coelorum*.“

Ano, vésti děti ku Kristu, náboženskou nauku vštěpovati v útlé srdce jejich tak, aby ji nejen znaly, nýbrž také křesťanským životem osvědčovaly a spásu duše své stále vždy a všude na zřeteli měly, nejen je učit, nýbrž i vychovávat i vůli jejich zdokonalovat tak, aby byli z nich opravdu dobří křesťané i dobří občané, kteří by nadšeni jsouce pro vše dobré a krásné vždy ochotně hotovi byli vše přinést pro církev svou, vlast, císaře a krále, k tomu směřuje veškerá práce a snaha katechetů ve škole, pro niž dovedou katecheté strádat a bojovat, trpět a obětovat u vědomí, že to vše činí pro spásu nesmrtelných duší jim svěřených, pro církev, vlast a krále.

Avšak katecheté pracují i mimo školu. Ani ve volném čase nepopřávají si odpočinku a ochotně vypomáhají v duchovní správě, pracují v různých katolických spolcích a organizacích, pracují v chudinství, pracují na nových osnovách náboženských, jsou Vincenciány a při tom nezapominají ani svého vlastního posvěcení jsouce činní v kongregaci Mariánské a sloužíce vždy jedenkaždý za zemřelého člena obět mše svaté.

Vaše knížecí arcibiskupská Milosti! Jménem všech přítomných i nepřítomných katechetů mohu Vaši knížecí Milosti svatosvatě přislíbiti, že v této práci na roli školské i mimo ni, která vznešeným předchůdcem Vaši knížecí Milosti J. E. nejdůstojnějším panem kardinálem Leonem ze Skrbenských došla tolikého uznání, stejně účinně a svědomitě budeme pokračovati, abychom si uznání i Vaši knížecí arcibiskupské Milosti zasloužili.

Vyprošující se pak co nejskromněji pro sebe blahovůli, otcovskou lásku a podporu Vaši knížecí Milosti ve všech potřebách hmotných i duchovních, vznášíme tu uctivou prosbu k Vaši knížecí arcibiskupské Milosti, aby nám ráčila ku práci katechetské ve škole udělit své arcipastýřské požehnání.“

Jeho knížecci Milost ndp. arcibiskup z Huynů vyslovil svoje potěšení nad tím, že vidí před sebou kněze katechety, učitele náboženství na školách a pravil, že jest dobře, aby biskup poznal své kněze, kteří tak svědomitě a rádi, jak bylo řečníkem podotčeno, plní své povinnosti ve škole. Akcentoval s důrazem ve své další řeči v plynné češtině, že jest zvláště dnes třeba nejen učití, nýbrž i vychovávatí a u dítek zvláště zdokonalovatí a upevňovatí vůli jejich. Na vůli, na dobré vůli, vše záleží. Je třeba, aby žactvo mělo vždy pevnou a silnou vůli k vykonávání svých povinností. Největším neštěstím pro jednotlivce, stát i církev jest slabá vůle. Uznává, že úkol katechety ve škole jest velmi nesnadný a obtížný, ale při dobré vůli, pili a snaze mnoho se vykoná. Zdůrazňoval Jeho knížecci Milost potřebu a důležitost modlitby a poukazoval k tomu, že katecheta jest nejen učitel náboženství ve škole, nýbrž i duchovním správcem svěřených dítek. Vzpomenuv pak ještě vystižně a významně slov předsedových — vésti děti ke Kristu — a projeviv radost nad uvítáním, kterého se Jeho knížecci Milosti dostalo se strany katechetů, udělil přítomným katechetům své arcipastýřské požehnání.

Po té přistoupil Jeho knížecci Milost k předsedovi spolku a postřehnuv v průběhu rozmluvy, že působí již 25 let, pravil srdečně: „Budete slaviti jubileum — gratuluji Vám.“ — Pak po řadě představoval předseda Ant. Benda Jeho knížecci Milosti přítomné dpp. katechety.

Jeho knížecci Milost každého oslovil a vřídlně s ním porozprávěl, vyptává se na působišť a činnost jeho, na poměry ve škole, se zájmem při tom sleduje, zda a jak děti navštěvují školu, zda a jak se účastní služeb Božích a přijímání svatých svátostí. Bylo pro Jeho knížecci Milost velkým potěšením, když uslyšel, že dítky všechny přistupují k přijetí svatých svátostí.

S překvapením slyšel Jeho knížecci Milost od dp. pokladníka Jarosl. Vlasáka ze Smíchova o vlastenecké činnosti spolku našeho, kolik spolek náš odevzdal Červenému kříži, kolik upsal na válečné půjčky a jak podporuje nemocné a v nouzi postavené své členy.

Redaktora našeho Věstníku, dp. Jarosl. Slavička, se zájmem vyptával se na Věstník katechetský, styk s jinými spolky katechetskými na př. brněnskými a vídeňskými a upozorňoval na činnost vldp. prof. Kalivodu v Brně a Věstník náš vyžádal si pro sebe.

K audienci dostavili se tito dpp. katecheti :

R. Novotný, J. Taftl, Fr. Capek z Prahy-I.; Fr. Strnad, Ant. Suchoradský V. Kunz, Fr. Loukota, E. Mareš, V. Průša z Prahy-II.; V. Janota z Prahy-III.; Ant. Procházka, Fr. Nerad, V. Jiruš, J. Šauer, A. Benda, K. Fencel, Fr. Pilný, V. Chyba z Prahy VII.; M. Koukl, F. Čepelák, P. Vávra z Prahy-VIII.; Fr. Suchomel, Jos. Dýčka, Fr. Čurda, J. Hladík z Vršovic; B. Štamfest, Jar. Bruna z Karlína; Fr. Simon, Boh. Pešek, Karel Šindelář, Fr. Havelka z Nuslí; Em. Maule, A. Šimšík, V. Hála, B. Jiráček, Dr. Rath z Král. Vinohradů; H. Silný, A. Beran, V. Bečvář, Č. Diviš ze Žižkova; Jarosl. Vlasák, J. Slaviček, k. a. notář Jordán M., Fr. Halbich, V. Hrudka, J. Procházka ze Smíchova; Ed. Mazánek z Hořovic; Jul. Nádvorník z Kralup n. Vlt.; Fr. Pazdera z Unhoště; L. Makeš z Radnic; M. Herynk z Kladna; Jos. Batha, Fr. Holas z Kolína; Jos. Kadavý z Kostelce n. L.; Jar. Bušek z Benešova u Prahy; J. Janout z Radlic; R. Kodl z Bubenče; Al. Křemen z Břevnova; Fr. Marek z Nových Benátek; J. Štella z Peček na st. dr.;

J. Stuckart z Pcher u Slaného; J. Pilát z Rozdělova u Kladna a ThC. Leopold Vollmann z Příbrami. Mnoho dpp. katechetů poslalo omluvné listy, v nichž sdělují, že pro vážnou dopravu a jiné důležité příčiny nemohli se dostavit v čas.

Se světským duchovenstvem vikariátů pražských 14. prosince m. r. k audienci dostavili se tito dpp. katecheti:

J. Bayerle, V. Peer, Jan Vilímek, Jan Nováček z Prahy-VIII.; V. Vitek a Jar. Přítel z Král. Vinohradů; Červín Al., Nejedlo J., Kamarýt H., Valášek J. ze Smíchova; Ant. Vlasák a Em. Pešek ze Žižkova; Em. Pivnička z Vršovíc a Jan Ptáček z Prahy-VIII.

L. J. Chr.!

Válečná lítě dosud zachvívá světem. Hekatomby padlých, ruina kvetoucích osad, lány obrácené v poušť, to bilance r. 1916. A přece zdá se, že vzházají červánky míru. Ruka, kterou před časem blahoslavlil svatý Otec Benedikt XV. pozvává se Vítězně centrální mocnosti nabízejí mír. *Illucescit*?

Nechť na budoucnost kdo pohlíží jakkoliv, tolik jisto je, že jdeme vstříc *vážným* dobám. Nebude nikdy tak růžová, aby nás ukolébala v lethargii. V plánu Božím bude pro nás dělníky na vinici Páně jen jeden úděl: *Ora et labora*. A vidíme již nyní při nedostatku dorostu kněžského, že *práce* roste pod rukama, a *obtíže* se množí. Trefně podotkl náš nový Arcipastýř ve své nedávné allokuci k nám katechetům: Obtíže jsou neblahým následkem hříchu dědičného a boj proti přirozenosti lidské ke zlému nakloněné božským úkolem našim. « Máme *pomáhati s pomocí Boží té lepší strážce k vítězství u finých a předem v sobě!* » A nám ze stáda svého svěřil Kristus duše, na nichž mu záleží nejvíce; « *Sinite parvulos* ».

V tom se zračí právě první úkol Spolku, *ideální*: pracovati « *viribus unitis* » « *ad majorem dei gloriam et salutem animarum* ».

A druhý úkol: péče o *materielní* postavení. Jestliže nikdy, tedy zvláště v této době ani po této stránce nebyl stav katechetský záviděníhodný. Slibná úprava platů z části uvázla na mrtvém bodu. Následky války citelně se jeví v enormní drahotě. S nynějším slušným nelze pohlížeti klidně budoucnosti vstříc. Nejen sobě, ale i celému stavu je povinen každý zajistiti postavení důstojné úřadu. Kéž i tu jako kdysi apoštolé, můžeme jednou svému Arcipastýři odpověděti na otázku: « *Když jsem vás poslal zdali jste měli v čem nedostatek?* » A oni řekli: « *V ničem* ».

Věstník chce býti zrcadlem ušlechtilých snah *spolkových* a vůbec *katechetiky* katexochén. Prosi, by mu členové důležité zprávy zasílali.

V roce, v němž zasloužilý *předseda* Spolku dovršuje *25letí svého kněžského jubilea* přejeme, aby před trůnem Božím ve věnci zásluh jeho zvláště zářila ona nepopíratelná zásluha *rozkvětu, obezřetného vedení a důstojného zastupování* Spolku.

S důvěrou v *pomoc Boží a ochranu Bohorodičky* a v *oddanosti k nejd. episkopátu* jdeme vstříc roku 1917.

Redakce.

Základní zásady

k definitivní minimální učebné osnově náboženské pro pětileté školy národní.

Podává ANTONÍN BENDA.

Ve příčině vypracování definitivního návrhu minimální učebné osnovy náboženské pro pětileté školy národní pro provinciální širší anketu jmenoval J. E. nejdůstojnější Arcipastýř kardinál Leo ze Skrbenských pro užší komitě vysocedůst. p. prelata Msgra Dra Josefa Tumpacha předsedou, vldpp. professory učitelských ústavů pražských Václava Černého a Josefa Hauera asesory a dpp. katechety měšť. škol Antonína Bendu a Roberta Hermutha referenty.

Tomuto užšímu komitétu byly odevzdány nejdůstojnější k. a. konsistoři v Praze všechny jí zasláné nabyté zkušenosti duchovní správy i katechetů ve příčině provisorní minimální učebné osnovy náboženské pro pětileté školy národní na zkoušku zavedené r. 1912, jakož i v té příčině přímo nejdůstojnější k. a. konsistoři vyžádané posudky jednotlivých zkušených odborníků katechetů i kněží z duchovní správy.

Užší komitě konalo I. schůzi 5. května 1915 v kníž. arcib. semináři za předsednictví vsdp. prelata Msgra Dra Josefa Tumpacha, který po zahájení zdůraznil důležitost i obtížný úkol práce, jež tomuto užšímu komitétu byla uložena.

Po srdečných slovech »snaze dobré, tužbě ušlechtilé, rádo dává nebe dojit cíle« bylo uloženo referentům sestavit dle odevzdaného elaborátu základní zásady k definitivní minimální učebné osnově náboženské pro pětileté školy národní.

Po sestavení těchto zásad, při nichž veškerá přání byla respektována, konány byly v místnostech Křesťanské Akademie schůze užšího komitétu 10. a 17. prosince 1915, 7., 14. ledna a 14. června 1916, v nichž elaborát referentů byl bod za bodem probrán, zrevidován a ucelen.

Zároveň v této poslední schůzi usneseno, aby po stabilisování definitivní minimální učebné osnovy náboženské pro pětileté školy národní vypracován byl návrh učebné osnovy náboženské pro jedno- a víceleté školy národní.

Upravený pak elaborát zaslán byl zástupcům ostatních diecésí, kteří pozváni byli ku společné poradě dne 29. června 1916.

V této poradě po vzájemném vysvětlení a doplnění některých dodatků jednomyslně schváleny byly základní zásady obou referentů navržené pro definitivní minimální učebnou osnovu náboženskou pro pětileté školy národní.

Dne 7. července 1916 ve své schůzi doporučilo užší komitě nejdůstojnějšímu k. a. ordinariátu v Praze žádost skupiny duchovní správy Planá—Stříbro—Bor (Hayda), aby ve škol. roce 1916/17 na zkoušku mohl býti použit na obecných školách »Lehrplan-Entwurf für den kath. Religionsunterricht in ein- und mehrklassigen Volksschulen« — referent: prof. Dr. Grüner, spolu s tím podotknutím, že i s české strany podobný návrh osnovy náboženské pro jedno- a víceleté školy národní bude vypracován.

Základní zásady všeobecné.

1. Praktická učebná osnova musí býti minimální učebnou osnovou, to jest takovou, která jen tolik látky předpisuje, kolik za normálních poměrů se žáky prostředního nadání probráno býti může a probráno býti má.

2. Počet lekcí pro jednotlivou třídu buď jen 70.

3. Při rozdělení biblické učební látky pro jednotlivé třídy musí být brán důkladný zřetel zvláště na Nový Zákon.

4. V učebné osnově samé jest při každé třídě bezpodmínečně celkovou látku z katechismu a biblické dějepavy, jakož i modlitby, které se mají nacvičiti dříve vyznačiti (normální učební osnova) a potom teprve jest rozdělení učební látky na jednotlivé vyučovací hodiny vypracovati (detailní učební osnova).

5. Rozdělení učební látky na jednotlivé hodiny ve všech třídách není tak naprosto závazným, aby katecheta dle poměrů učebnou látku si rozšířil nebo zkrátil, jen když v čas bude hotov s předepsanou učebnou látkou.

6. Opakovací hodiny jest ve všech třídách výslovně vyznačiti a to po ukončení přiměřené partie; rovněž nutné hodiny pro každou stávající přípravu ku přijetí sv. svátostí buďtež přímo vytčeny. (Nejméně 2 hodiny.)

7. V I. a II. třídě jest náboženské pravdy odvozené z biblického vypravování s čísly dotyčných otázek v katechismu vždy důkladně označiti.

8. Číslo učebných článků z biblické dějepavy, pod kterými v předepsané učebné knize přicházejí, jest uvést a to ve všech třídách.

Ve všech třídách jest užití formy vypravovací až na některá důležitá místa mající povahu messiánskou anebo dogmatický výtah, po případě týkající se sv. svátostí, jež žákům v paměť vštípití se mají. Od IV. třídy počínajíc jest příslušné biblické články hesly označiti.

9. Na středním stupni mají tyto učební články přiléhati k postupu katechismu, jinak příležitostné příklady mají se katechetovi ponehati.

10. Mimo učebnou osnovu uvedené modlitby jest také nacvičiti školní modlitby, jež snad tu a tam pro jednotlivé třídy školními úřady za souhlasu církevních úřadů předepsány jsou.

11. V učebné osnově buďtež dvakrát podrženy ony otázky, které se týkají pravd náboženských, jež každý katolický křesťan znáti a plniti musí.

12. Učební osnova budiž přehledná. Řadové číslo hodin buď v předu vyznačeno. Otázky k memorování určené buďtež pouze podrženy.

Učební látka budiž v učebné osnově dříve krátkou větou nebo případným slovem označena a pak teprve jest číslo otázek z katechismu nebo hesla článků biblické dějepavy připojiti.

13. Ve všech třídách hodina náboženská počíná i končí modlitbou.

14. Při patřičných biblických člancích vztahujících se na svátosti pokání a svátost oltární má se tolik na nižším stupni povědět, aby dítky ve třetím školním roce ku prvnímu přijetí těchto svátostí mohly se vésti. Dotyčné biblické články buďtež v jednotném učebném plánu zvláště označeny.

15. V dodatku učebné osnovy buďtež označeny důležitější knihy týkající se náboženských záležitostí školních.

16. Případné skizzy nebo pokyny pro pojednání učební látky mohou být ponechány jednotlivým diecésím.

(Pokračování.)

Neděle I. p. Epif. Pochválen buď Pán Ježíš !

Napsal FRANT. MALÝ, kaplan u sv. Štěpána v Praze.

Největší chybou mnohých lidí bývá pýcha. Tato pýcha se jeví mezi lidmi i v pozdravování. U nás v Čechách panoval odjakživa nejkrásnější a nejvýznamnější pozdrav: »Pochválen buď...« Ale nekatolíci ho užívati nechtěli.

Tak, milé děti, naříkal si před 200 léty zbožný missionář na nekatolíky. Kdyby byl dnes živ, možná, že by si v této příčině stěžoval i na katolíky. Neboť křesťanský pozdrav »Pochválen...« mezi katolíky pomalu mizí. Ba i mnohé dívky, zvláště dorůstající se za tento nejkrásnější pozdrav stydí.

1. Nejdříve vám, děti, položím tuto otázku: Co asi bývá hodným rodičům cennější a milejší nežli všechny poklady země? Jejich nevinné a hodné *dítky*.

Avšak nebývali vždycky a všichni rodičové ke svým dítkám tak útlocitní. Nebývaly dívky vždycky nejdražším pokladem svých rodičů. Za dob pohanských čili antických před Pánem Kristem byly dívky velmi často jako ubozí červíčkové, kteří byli vydáni na milost a nemilost i svým rodičům. Narodilo-li se dítě, rozhodoval nad jeho životem nebo bezživotím otec, který dle libosti mohl dítě nechat na živu anebo zahubit. Utlé, slabé a neduživé dívky, zvláště děvčátka bývala pohazována, aby raději zahynula a nezůstala na obtíž.

Ještě dnes v Číně, kde nepanuje křesťanská víra, prodávají rodičové dívky jim nemilé, nebo takové, jichž nemohou uživit. A tu přicházejí katolíci missonáři, kupují je a dávají do svých vychovávacích ústavů, aby z ubohých těch červíčků byli vychováni zdární členové společnosti lidské a církve katolické.

Papež Innocenc před 900 léty kráčel jedenkrát za Římem kolem řeky Tiberu, a ejhle, tu zpozoroval rybáře, který v síti vytáhl z vody 3 mrtvoly dítek najednou. Kdo je tam hodil? Hodili je tam zajisté nekřesťanští rodičové, aby jich nemusili živit. Papež se zarmoutil nad tímto pohanským nemravem, zřídil rozsáhlý sirotčinec a ve fortně jeho ve dne v noci otáčivou truhlu, kam mohl každý uložit dítě, jež mu bylo přítěží. Ubohé, ale konečně šťastné dívky byly pak pokřtěny a vychovány v sirotčinci.

Ach, milé děti, mnoho bych vám mohl vypravovat o tom, jak nešlechtně zacházeli pohané s malými dítkami. Jestliže dnes křesťané lépe zacházejí s dítkami; jestliže dnes křesťanským rodičům bývají dívky nejdražším pokladem; jestliže dnes hodní rodičové nazývají své dívky darem Božím a poctivě a pečlivě se o jejich vychování a zdraví starají — mé drahé školáčky a školáci, kdo to způsobil? Kdo je toho příčinou? Kdo je té péči a lásce naučil? Ó skloňte hluboko své hlavičky, neboť je to Pán Ježíš, který buď za to pochválen!

Je to Pán Ježíš, který líbezně volával: »Nechte maličkých přijíti ke mně a nebraňte jim! Neboť takových jest království nebeské a andělé jejich vidí tvář Otce mého, který jest v nebesích!« Je to však také P. Ježíš, který zase jindy přísně hrozil, říkáje: »Běda tomu, kdo by pohoršil jedno z maličkých dětí! Lépe by takovému člověku bylo, aby žernov oslíčí zavěšen byl na hrdlo jeho a on pohřben byl do nejhlubší propasti mořské!«

Nuže, drahé děti křesťanské, když takto volával váš Spasitel a Ochránce, nemáte Mu býti za to vděčný? Budete se tedy stydět hlasitě pozdravovati doma

j venku: »Pochválen buď Pán Ježíš!« Ó nestyďte se, prosím vás, za tento významný pozdrav!

2. Ale ještě někdo jiný by si měl tohoto pozdravu vážit! Ještě někdo jiný má důležitou příčinu hlasitě volat: »Pochválen . . . Kdo to asi, drahé děti, jest. Jsou to *dělníci*, kteří se živí prací rukou svých.

Vy si ani nemůžete představit, jak nespravedlivě se druhdy zacházelo s lidem dělnickým. Dělník a otrok znamenalo totéž.

Otroka zapřáhli do pluhu, poháněli a bičovali jako dobytče. Každý člověk má určité jméno, není-liž pravda. Ty se jmenuješ . . . ty se jmenuješ. Ale otrok postrádal veškerého pojmenování mezi lidem obvyklého, neměl ani příjmení ani jména vlastního. Pojmenován byl jen hanlivým slovem, jež rozpustilí lidé dávají zvířatům, a tak vlastně už tím způsobem mezi domácí zvířata byl řáděn.

Svobody neměl žádné a také neměl žádných práv. Pán ho koupil a tentýž pán jej mohl opět prodati anebo darovati. Ba ještě více: mohl jej trýznit, ve zlosti ubíjet — a myslíte, že se někdo nad tím pozastavil? Myslíte, že se někdo ubohého dělníka ujal? Že ho někdo politoval? Ach, žádný se nad ním neslitoval ani nesmiloval!

Kterýsi spisovatel,¹⁾ který zevrubně studoval poměry dělnického lidu, jak panovaly za doby pohanéské neboli antické, napsal tato slova: »Právě v ten čas, kdy andělé nad Betlémem zvěstovali narození Ježíše Krista, poskytoval pohaný svět velmi smutné divadlo. Všude pozorovati bylo utlačování. Všude byl slabší podroben jako otrok silnějšímu. Kdybychom v duchu prošli 14 čtvrtí, ze kterých se skládal starý Řím, co bychom viděli? Spatřili bychom obrovské divadlo, ve kterém se scházely tisíce diváků, aby viděli na jevišti umírat na sta zápasících gladiátorů neboli vycvičených otroků. Kdybychom v duchu vystoupili na starořímský zámek Kapitol, spatřili bychom zase tisíce zajatých vojáků, kteří byli připoutáni k slonovému vozu, vezli vítěze, ale pro sebe netušili nic jiného nežli otročtí aneb usmrcení. Něco dále od Kapitolu rozkládaly se umělé založené rybníky, ve kterých labužníci pohanští krmili lososy, vité čím? Tělem usmrcených otroků. Podívejme se v duchu do akademií učenců a tažme se jich, co tomu ukrutenství říkají? Ale hle, žádný z nich nepronáší slovo, aby hájil spravedlnost. Žádný se neujímá ubohých otroků! Ani jeden hlas se neozývá . . . Tak napsal znamenitý spisovatel.

Ach, milé děti, opravdu se žádný neozval, aby pokáral necitelné pohany? Ach, ano, přece se ozval hlas jeden, a to byl hlas s nebe, to byl hlas Ježíše Krista, který jakmile začal konati svůj úřad učitelský a poznával tu lidskou necitelnost, volal se vši přísností: »Milovati budeš bližního svého jako sebe samého! Jeden jest otec váš, vy pak všichni jste bratři. (Mat. 23.) Co nechceš, aby jiní tobě činili, nečiň ty jim!« Ó milé děti, pochválen buď Pán Ježíš Kristus za tato svá zlatá slova! Pochválen buď za to Pán Ježíš. Neboť jakmile se pohané slyšeli, polepšili se, obrátili se, počali i dělníky a otroky pokládati za své bratry a laskavě s nimi potom zacházeli.

Mé drahé děti, nemá-liž tedy, křesťanský dělník a pracovník největší povinnost, aby se za svou víru křesťanskou nestyděl? Aby zvláště miloval pozdrav

¹⁾ Marchal, křesťanský muž str. 340.

»Pochválen . . .? To si zapamatujte i vy, nejen nyní, nýbrž i později, tenkrát, až jednou opustíte tuto školu, až většina z vás věnovati se bude rozličným řemeslům, až budete sobě vydělávati chléb jako dělníci, jako řemeslníci prací svých rukou. Pamatujte si, že Pán Ježíš svým učením a svým příkladem přejinačil celý shnilý pohanský svět antický! A za to »Pochválen buď Pán Ježíš Kristus.« Amen.

Z praxe a různé.

Pozvání:

Valná schůze Spolku katechetů v král. Českém koná se v sobotu dne 6. ledna 1917 o 2. hod. odp. v restauraci p. Müllera vedle »Fleků«, Praha-II., Křemencová ul.

Mikuláš Koukl,

t. č. jednatel.

Antonín Benda,

t. č. předseda.

Spolek katechetů pro království České konal 29. listopadu čteně zastoupenou členskou schůzi. Předseda po zahájení vítá přítomné, kteří vzhledem k důležitému programu se dostavili, a v delší promluvě jménem shromáždění činí důstojný projev vůči *velikým uddlostem, jež se staly v naší veleříši. Zdůrazňuje péči v Pánu zesnulého panovníka o školství. Vstupuje na trůn r. 1848 prohlásil, že chce zachovávat víru a naději v Toho, z Jehož milosti králové pamují, a pečovat o to, aby jeho národové měli hojnost statků pozemských a věčných nepozbyli. Jako se kolem svého císaře seskupili r. 1914 všichni národové rakouští, aby hájili čest arcidomu trůnu jeho a bezpečnosti říše, tak i nyní shromáždí se u rakve jeho, aby vyjádřili svůj bol nad jeho úmrtím a vzdali poslední počtu tělesným jeho ostatkům. Veškeré kněžstvo katolické v jeho říši bude vždy s úctou a vděčností vzpomínati zesnulého císaře a krále Františka Josefa I., jenž byl mocným ochráncem a příznivcem církve a jevil se vždycky jako vzor panovníka, katolického křesťana. Slova předsedova, jež zapsána byla do kroniky Spolku, vyslechli přítomní stojíce s hlubokým dojmem. Předseda zároveň prohlašuje jménem Spolku, že nově nastupujícímu císaři a králi Karlu I. neseme ušřík veškeru úctu, věrnost a oddanost, s jakou jsme lnuli ku zvěčnělému jeho prarjci.* — Dne 20. listopadu zesnul v Pánu zakládající člen Spolku J. M. vsp. prelát, apoštolský protonotář a referent katechetů Dr. Josef Tumpach. Za

jeho přízeň a zásluhy o katechety zachová jemu Spolek uctivou památku. Projev zaznamenán do protokolu. Členové Spolku se prosí, aby vykonali svatou povinnost, již si sami uložili a odsloužili každý za zesnulého mši svatou. — Protokol minulé schůze přečten a schválen. K nařízení o kontrole návštěvy služeb Božích se sděluje, že v některých okresích provádí se již správná praxe, dle níž zameškání služeb Božích poznamenává třídní učitel do katalogu, katecheta zjistí důvod zameškání a zapíše omluvu. Dětem, jež nepřijaly sv. svátostí v době určené, poskytne se možnost, aby tak učinily později. Zúmyslní nedbalci vedou se ve zvláštním seznamu, výkaz o nich posílá řídící učitel ke konci měsíce okr. šk. radě. — *Předseda doporučí kolegům, aby věnovali pozornost V. válečné půjčce.* Jest připraven důkladný dotazník, jímž se zjistí veškerá vydání katechetů pro účely válečné. Jen aby jej potom každý řádně vyplnil a vrátil. — Předseda se zmiňuje o dotazech mnohých dopisů, jež většinou vyřídil, až na ty, jejichž odpověď je samozřejmě a všeobecně známa. Píše-li někdo o radu, ať připojí, zda je definitivně či jen zatím, což jest obvykle důležité vědět. Osobní přídavek 200 K (resoluce sněmu ze dne 7. října 1908) uděluje se definitivním katechetům obecných škol po desetileté službě na zvláštní žádost k zemské školní radě. Výpomocní katecheté dostávají také nynější drahotní válečné přídavky. Žáci bezkonfesní, nekřtění, se neklasifikují, protože není právního poměru mezi nimi a církví. — Předseda sděluje svoje poznatky a zkušenosti z užšího komitétu a o různých obtížích, jež se staví v cestu konečnému sestavení definitivní minimální osnovy náboženské pro pětiletí škol národních.

Dne 6. prosince měl spolek III. výborovou schůzi, na níž přetčeny a připomenuty smuteční a holdovací projevy z členské schůze. Odhlasováno upsati na V. válečnou

půjčku 200 K. Na osleplé vojiny věnován 2% úrok ze základního vkladu v pošt. spořitelně. Katolické Besedě v Praze odevzdá se roční členský příspěvek Spolku 4 K. Tvrdšíjní dlužníci budou naposled upomenuti pokladníkem se lhůtou do Nového roku. Potom se proti nim nastoupí cesta právní. Pro Červený kříž je ve Spolku po prvním letošním daru jednoho tisíce korun již opět připraveno na 600 K. Zakoupení nových knih se ponechává na příznivější dobu. Přijati noví členové: Josef Beran, kaplan v Michli; Frant. Havelka, katecheta v Nuslích; Arnošt Šimšík, katecheta na Král. Vinohradech.

Konkursy:

Seznam uprázdněných míst katechetských na českých obecných a měštanských školách v Čechách, jež se mají definitivně obsaditi.

Školní okres *českokobrodský*:

Černý Kostelec, měšt. šk. chl.: místo katechety na škole měštanské.

Školní okres *budějovický* český:

Trhové Sviny, měšt. šk. chlapecká: místo katechety na měšt. šk.

Školní okres *čáslavský*:

Golč. Jeníkov, měšt. šk. chlapecká a dívčí: místo katechety na měšt. škole.

Školní okres *jilemnický*:

Jilemnice, měšt. šk. pro chlapce: místo katechety na měšt. šk.

Vysoké, měšt. šk. pro chlapce: místo katechety na měšt. šk.

Školní okres *kamenický* n. L.

Žirovnice, měšt. chl. škola: místo katechety na měšt. šk.

Školní okres *kladenský*:

Kladno, II. obec. šk. dívčí: místo katechety na škole obecné.

Rozdělov, pětiřádní obec. škola: místo katechety na škole obecné.

Školní okres *ledečský*:

Světlá, měšt. šk. chlapecká: místo katechety na měšt. šk.

Školní okres *lounský*:

Louny, měšt. šk. dívčí: místo katechety na měšt. škole.

Školní okres *novopacký*:

Hořice, měšt. šk. chlapec.: místo katechety na měšt. šk.

Školní okres *pardubický*:

Holice, měšt. šk. chlapecká: místo katechety na měšt. šk.

Školní okres *plzeňský*:

Obecná šk. dívčí v záp. obv.: místo katechety na obecné škole.

Školní okres *poděbradský*:

Nymburk, měšt. šk. dívčí: místo katechety na měšt. škole.

Školní okres *pražský*:

Měšt. chl. šk. s obec. školou v *Bubnech*: místo katechety na měšt. šk.

I. ob. chl. škola v Libni na Palmovce: místo katechety na obec. škole.

II. ob. šk. dívčí v Libni: místo katechety na obec. škole.

Školní okres *příbramský*:

Březové Hory, osmířádní ob. šk. chl.: místo katechety na obec. šk.

Školní okres *semilský*:

Semily, měšt. šk. chl.: místo katechety na měšt. škole.

Školní okres *táborský*:

Soběslav, obec. a měšt. šk. chl.: místo katechety na měšt. šk.

Školní okres *vlavotýnský*:

Lýn n. Vlt., trojřádní měšt. šk. chl.: místo katechety na měšt. šk.

Školní okres *král. vinohradský*:

Vrsovice, prvá obecná chlapecká: místo katechety na obecné škole.

Školní okres *žitkovský*:

Žitkov, I. měšt. šk. dívčí: místo katechety na měšt. šk.

Uvedená místa jsou c. k. okr. škol. radami vyspána. Žádosti dle předpisů doložené, buďte cestou služební podány u příslušné c. k. okr. šk. rady do 21. ledna 1917. Za v poli meškající mohou žádati jeho nejbližší příbuzní (rodiče, sourozenci atd.).

Příspěvky na červ. kříž. v r. 1916.

Hodura Frant., katecheta, Pardubice K 8,
Šuler Lamb., katecheta, Beroun K 1.66,
Světelský Josef, katecheta, Třebechovice K 6.50,
Sklenář Jan, katecheta, Pacov K 13.28,
Dvořák Frt., katecheta, Chrudim K 24.30,
Prosser Stan., katecheta, Beroun K 8.30,
Bezner Jos., katecheta, Rokycany K 15.02,
Martinek Václ., katecheta, Dvůr Král. n. L. K 13.28,
Balcar Emil, farář, Choltice K 7,
Jelínek Karel, katecheta, Heřm. Městec K 10.
Celkem za rok 1916 sebráno K 1698.89.

Pomůcky k vyučování náboženství (obrazy, knihy a pod.), přesně dle objednávky dodá v nejbližší době V. Kotrba, knihkupectví, antikvariát, obchod hudebními Praha, Pštrossova ulice č. 198.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA „VYCHOVATELE“ K XXXII. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Zápis o valné hromadě Spolku katechetů pro král. České. —
Z praxe a různě.

Zápis o valné hromadě Spolku katechetů v království Českém konané 6. ledna 1917 v Praze.

Ve třetím roce světové války sešlo se 28 členů do spolkových místností restaurantu p. K. Müllera v Křemencově ulici. O půl třetí hodině zahájil předseda *Ant. Benda* valnou hromadu tímto oslovením:

Důstojní pánové a milí přátelé!

Vítám Vás všechny co nejvřeleji.

Zahajuji XX. valnou hromadu Spolku katechetů v království Českém za správní rok 1916 na základě stanov spolkových dle § 16. Nejdůstojnějším k. a. Ordinariátu a sl. c. k. policejnímu ředitelství bylo oznámení v čas posláno, jakož i veškerému členstvu.

Zástupcem nejd. k. a. Ordinariátu na této valné hromadě je vldp. k. a. notář c. k. prof. *Emanuel Žák*. Vítám jej co nejsrdečněji v náš střed.

Omlouvají se kol.: *Frant. Košák* z Plzně, *Frant. Dvořák* z Kard. Řečice, *Václ. Paukert* z Litomyšle, *Em. Peroutka* z Mnichova Hradiště, t. č. polní kurát v Litoměřicích a posílají Spolku i milým spolučlenům přání všeho zdaru a Božího požehnání. Jeho Milost vsdp. probošt *Msgre Dr. Josef Burian*, slovutný příznivec Spolku, poslal omluvný dopis s díky za pozornost, že je zván k valné hromadě a slibuje i na dále zastávat svůj úřad v zem. školní radě na prospěch katechetů, jak to dosud činil s dosti dobrými výsledky.

Hlubokým zármutkem naplnila nás ztráta dvou milých a vážených členů. V únoru zemřel ode všech milovaný, ke všem stejně laskavý a dobrotivý kollega vldp. *Ant. Provazník*, katecheta měšť. školy dívčí na Žižkově. Býval vždy na našich schůzích a radoval se z každého úspěchu Spolku našeho. Účast kolegů i známého kněžstva při jeho pohřbu ukázala, jak byl vážen a oblíben.

V listopadu zesnul v Pánu zakládající člen vsdp. prelát a apošt. protonotář, Monsignore *Dr. Josef Tumpach*, referent odboru katechetského. Jím opustil tuto zemi slovutný učenec, nadšený, obětavý kněz, po němž zůstává naší literatuře katolické památka nehynoucí. Mnozí členové Spolku jej vyprovázeli na poslední cestě. Žádám Vás, pánové, abyste ještě jednou, na této valné hromadě povstá-

ním uctili jejich památku (všichni přítomní povstáním vzdávají čest jejich památce) a žádám p. jednatele, aby tento jednomyslný projev zaznamenal do protokolu.

Považuji za svou povinnost, abych jako předseda Spolku na tomto místě vzdal nejvřelejší dík celému výboru za společnou, nezištnou a obětavou práci ve prospěch Spolku, zvláště pp. funkcionářům za jejich horlivou a neunavnou činnost. Děkuji též redakci Čecha, Národní Politiky a Vychovatele vzhledem k Věstníku katechetskému za laskavé oznamování schůzí a uveřejňování zpráv ze schůzí členských a výborových. Stejný dík náleží kol. Jar. Slavičkovi, redaktoru »Věstníku katechetského«. Děkuji také zdejšímu p. restaurátérovi za ochotné propůjčování osvětlených a vytopených místností ke schůzím spolkovým.

Prožíváme třetí válečný rok, bohatý na práce a starosti, radosti i bolesti. Ty dotkly se nás i našich členů, ale ve Spolku byla útěcha a pomoc, a já si jen přeji, aby tento spolek, jenž byl tak pracně vybudován, stál vždy ucelený jako jedna falanx, pamětliv své cti a důstojnosti, svých stavovských povinností, aby mohl tím jistěji a důrazněji hájit svých zájmů, svého postavení ve škole i v životě občanském.

Děkuji Vám za důvěru, kterou jste mi věnovali, a prosím Vás, abyste si zvolili takového nástupce, jenž by ve prospěch Spolku rád a ochotně pracoval, a pokud možno, ještě více vykonal než já. Dalšímu rozkvětu našeho Spolku volám z plna srdce »Zdař Bůh«.

(Proslov předsedův přijímá se s pochvalou a vyslovuje se mu naprostá důvěra a přání, aby v úřadě setrval.)

Na návrh předsedův upouští se od čtení zápisu o minulé valné hromadě, protože byl uveřejněn ve Věstníku.

Přistupuje se k 3. bodu programu, a předseda žádá jednatele kol. *Mik. Koukla*, aby přednesl svoji jednatelskou zprávu. Jednatel ji přednesl takto

Jednatelská zpráva za XX. správní rok 1916.

Veledůstojní Pánové! Milí kolegové!

Když jsem pohlížel zpět do posledního roku naší spolkové činnosti, zdálo se mi, že ten rok neobyčejně rychle přelétl a přiblížil se k třetí válečné valné hromadě. Není divu, neboť válka přinesla nové zájmy, potřeby a starosti, nové práce a námahy, a čím je těch více, tím méně je času, tím rychleji mizí, aby se již nevrátil. Také jsem se podivil, jak poměrně mnoho bylo vykonáno za ten rok užitečné a záslužné práce ve všech oborech a ohledech, jež jakkoli souvisejí s naší povinností a existencí kněžskou a občanskou.

Členských schůzí konáno 7, výborových 5 a 1 mimořádná. Minulou valnou hromadou zvoleni byli akklamací do výboru kol.: Em. Peroutka, V. Paukert, M. Herynk, V. Bečvář. Za náhradníky: Bedř. Štamfest, Jos. Janout, M. Wilhelm, Jos. Dýcka. Za revisory účtů navrženi: Fr. Čurda, V. Janota. Za revisory knihovny: K. Šindelář, Em. Satinský. Zvolení volbu přijali. Ve výborové schůzi konané hned po valné hromadě zvoleni byli funkcionáři takto: Předsedou Ant. Benda, místopředsedou Václ. Hála, jednatelem M. Koukl, zapisovatelem Fr. Pilný, pokladníkem Jar. Vlasák, knihovníkem Václ. Bečvář. Ostatní členové výboru byli: ThC. Jos. Tatzauer, Václ. Paukert, Em. Peroutka, Frant. Dvořák, Frant. Košák, M. He-

rynk. Redaktorem Věstníku zvolen Jar. Slaviček. Předseda byv potvrzen výnosem nejd. k. a. Ordinariátu ze dne 11. ledna 1916 č. 320, vykonal 25. ledna návštěvu u J. E. nejdůstojnějšího pana kardinála Leona ze Skrbenských, aby se poděkoval za svoje jmenování. Zároveň děkoval Jeho Eminenci za dosavadní přízeň a slyšel znova z úst J. E. uznání namáhavé práce katechetů, o níž se přesvědčuje na visitačních cestách.

Na konci letošního správního roku má Spolek 2 členy čestné, 12 zakládajících (z nich 7 na živě), 312 činných a přispívajících členů, celkem 321 žijících členů Spolku. Za členy přistoupilo v posledním roce 16 katechetů a jeden kaplan. Jsou tito dpp.: Jaroslav Štucbart ze Pcher, Ant. Hájek z Horažďovic, Miloš Snopek z Kolína, Jan Štukbauer z Nýřan, Arnošt Kolář z Kamenice n. Lípou, Frant. Stejskal z Josefova, Ferd. Čepelák z Prahy VIII., Václ. Peer z Prahy VIII., Frant. Kolba z Kralup, Jos. Valášek ze Smíchova, Jos. Beran, kaplan v Michli, Frant. Havelka z Nuslí, Arnošt Šimšík z Vinohrad, Stan. Prosser z Berouna, Aug. Šírek z Chrudimi, Frant. Marek z Nových Benátek, Adolf Ojvářka z Náchoda. Ze Spolku vystoupili 4 členové: Frant. Cerman, katecheta v Semilech v. v., K. Kratina, katecheta na Žižkově, Vilém Havlák, farář v Hobšovicích a Petr Homolka, katecheta ve Vlašimi.

I letos byli někteří kolegové povoláni k vojenské službě jako polní kuráti: Arnošt Kolář, Frant. Mudra, M. Zeman, Em. Peroutka, Em. Satinský a j. Dne 21. prosince byl promovován na doktora theologie náš horlivý člen Josef Tatzauer, kterému za Spolek předseda zaslal blahopřejný dopis.

Pán Bůh povolal z našich řad na věčnost Antonína Provazníka, katechetu měšť. školy na Žižkově. Byl to horlivý kněz a katecheta, vždy milý a laskavý přítel, nadšený pro vše dobré a krásné, pilný navštěvovatel našich schůzí. Zesnul v Pánu dne 29. února 1916 po krátké, bolestné nemoci a mnoho kolegů doprovodilo jej k poslednímu odpočinku. Dne 20. listopadu odebral se na věčnost apoštolský prelát a protonotář vsdp. Monsignore Dr. Josef Tumpach, referent odboru katechetského, zakládající člen Spolku našeho. Zesnul v Pánu po dlouhé nemoci v nevysokém věku, ale platí o něm slova Písma: »Consummatus brevi, explevit tempora multa.« Na poslední cestě jej provázelo mnoho ctitelů jeho: jak laiků tak kněží. Mezi nimi mnoho členů Spolku našeho. Kolegové, pokud již tak neúčinnili, odslouží za oba zesnulé po jedné mši svaté, kteroužto povinnost si dobrovolně uložili na valné hromadě 6. ledna 1911. Od toho dne má Spolek katechetů do sebe cosi posvátného, rovná se Societati trecentorum, a je velmi vzácný a drahý i tomu, kdo jinak o spolky nedbá.

Činnost Spolku našeho v uplynulém roce je mnohotvárná, krácející po těchto hlavních cestách: náboženské učení a cvičení; pomůcky; naše právní i hmotné postavení a zaopatření; poměr k duchovní i světské vrchnosti a ke spolupracovníkům ve sboru učitelském; mimoškolní povinnost kněžská, občanská, vojenská; národnost, osvěta, humanita. Ve všech těch záležitostech byl Spolek svým členům a často i nečlenům vůdcem, rádcem, prostředníkem a zastáncem.

Stůj zde stručný přehled skutků Spolkem vykonaných a podnikaných, příznivých odpovědí odeslaných, výnosů oznámených a j.

Vliv katechetovy náboženské činnosti ve škole posílen byl výnosy říš.soudů rozhodnuvšími, že náboženská cvičení jsou podstatnou součástí náboženského vyučování, a že zanedbání mše sv. v neděli a zasvěcený svátek a opomenutí jiných povinných náboženských cvičení je stejně nepřipustno a trestno jako zanedbání školy, nelze-li ho omluviti. — Školní dítky bez vyznání, pokud nejsou přihlášeny k žádnému konfessnímu vyučování, oznamuje nadřízeným úřadům správa školy. Jsou-li nekrtěné, nejsou známkovány, poněvadž není právního poměru mezi nimi a církví katolickou. — Na přání nejd. k. a. Ordinariátu zkoumána Pichlerova Religionsbüchlein a oceněna v ten smysl, že jí nelze všeobecně zavést pro jiné provinciální poměry. Učebnice katol. náboženství vydaná v Mor. Ostravě zajímá bohatostí v novém uspořádání dle osnovy, ale zevnější forma dosud nevyhovuje, zvláště ne ilustrace. — V užším komitétu pro diecesní anketu pracuje se na def. osnovách náboženských za součinnosti našeho předsedy, jenž vypracoval na popud užšího komitétu i českou osnovu náboženskou pro jednotřídky vzhledem k našemu návrhu a dle návrhu referenta prof. Dra G.ünera. — Návrh katechismu Spolkem vypracovaný a minimální osnovy naše byly již častěji objednávány farními úřady a žádány knihkupectvími do prodeje, což svědčí o jejich ceně a oblíbě. — Znalec a majitel drahocenné veliké sbírky všemožných náboženských pomůcek kol. Dr. Jos. Tatzauer předvedl nám svoje obrazy, jež vynikají originalitou a vyhovují nábožensko-vědeckým výzkumům nejnovější doby. Jako odborník byl zvolen zástupcem Spolku do komitétu pro vydávání náboženských obrazů při křesťanské akademii. — K suplování je katecheta s ostatními členy sboru povinnen do stejného týdenního počtu hodin na dobu 14 dnů. Vysvědčení podpisuje na obecné škole všem vystupujícím, na měšťan. škole ve III. ročníku na konci roku. Ostatním dle zvyku, jsou-li dávány k podpisu. — Katecheta může v řídkých případech na požádání přepustiti svoje hodiny, na př. při inspekci učitele c. k. školním inspektorem. Zamění-li si funkce z vážných důvodů s duchovní správou, oznámí to předem správě školy. — Okresní inspektor má právo při náboženských hodinách hospitovati, ne však činiti poznámky o věci. Chce-li promluvit, aby doporučil předmět i osobu katechetovu, tím lépe. V konferenci podává z náboženské hodiny referát jen paedagogicko-didaktický. — Jeden kollega přičiňoval se o zavedení dvou hodin pro náboženství ve IV. ročníku měšť. školy. Spolek mu poradil a jmenoval více škol této osnovy, a kol. poukázav na ně, dosáhl svého cíle.

Knihovna spolková byla obohacena několika novými svazky, jednak dary vzácných příznivců, jednak koupí. Jednalo se též o revisi knih ve školních knihovnách úředně nařízené a došly některé zajímavé návrhy toho se týkající. Ve schůzích bylo upozorňováno na knihy zakázané.

Stejně s učitelstvem podali jsme petice za definitivní úpravu platů a žádost nejd. k. a. konsistoří, aby z vládní podpory duchovenstvu určené pamatováno bylo na katechety výpomocné a zatímni na obecné škole. Poslední žádost vyřízena negativně. — Ve třech případech poskytnuty rady ve příčině zřízení místa katechetského. Jedno z nich v Černovicích u Tábora bylo již systemisováno. — Jeden kollega vyhrál na radu předsedovu sestavený rekurs proti okr. školní radě, jež ho chtěla zbaviti jednoho roku zatímni služby tvrzením, že to byla výpomoc. Následkem toho dostal zadržžený plat a požádal formálně za scelení služby. —

— Vyřízeny dotazy o provádění kommutace. — Výpomocným katechetům dle analogie učitelů výpomocných náleží také drahotní přídavky, někde je skutečně dostávají ku př. na Smíchově. Pol. kurát odvedený za války, tedy jako aktivní voják, dostává jednu třetinu civilního platu. Plný civilní plat běrou tak zvaní landsturmkuráti, roku 1914 nejméně 32letí. — Exhortu možno počítati za 4 hodiny, koná-li se odděleně pro jednu školu přede mši sv., pro druhou po ní. — Paušál na opatření školních služeb Božích má dodati místní škola. — Pohřebné jako po svobodných, *není li závětí*, dědí stejným dílem příbuzní.

Jako loni, tak i letošního roku vybíral Spolek 1 procento ze základního služného na Červený kříž. Ze sbírky letošní odevzdal již 1000 K, jiných několik set korun má připraveno. Členové účastnili se akce týdne Červeného kříže, jsou členy místních odboček s ročním příspěvkem a posílají několikrát v roce chekem příspěvky na vdovský a sirotčí fond. Někteří členové pečují o úprchlíky radou, vyřizováním úředních věcí, rozdělením státních podpor. Piší adresy na zajatce. Pracují v chlebových komisích a jako otcové chudých pro okresní válečnou úřadovnu. Někteří kolegové byli za svoje zásluhy v té příčině vyznamenáni záslužnými medailemi a čestnými odznaky Červeného kříže.

Spolek upsal na IV. válečnou půjčku 500 K, na V. 200 K, a členové byli vyzváni, aby sami hojně upisovali. Spolek zakoupil také pamětní list v ceně 10 K. věnoval jistý obnos na osleplé vojíny, přispívá na všechny dobré účely, pokud stačí jeho hmotné prostředky. Zvláště pamatuje na svoje členy strádající a letos poukázal jednomu členu deficientu podporu 100 K. Kolik obětoval Spolek všemi svými členy na válečné účely, o tom nás poučí statistika sestavená z dotazníků, jež budou po valné hromadě jednotlivcům rozeslány. Jenom prosíme, aby je každý řádně vyplněné jistě vrátil.

Na prospěch Spolku byly udržovány dobré osobní styky s nadřízenými úřady. Dne 26. ledna složili zástupci Spolku poklonu nově jmenovaným vicepresidentům zemské školní rady a dostali od nich ujištění, že nám přízeň svoji zachovají jako předchůdcové. — V dubnu byl předseda s kol. katechetou Siníkem přijat v audienci u p. ministra vyučování svob. p. Hussarka, kdež byly podány petice za def. úpravu platů. — Předseda účastnil se deputace kněžstva k J. E. p. kardinálu Leonu Skrbenskému, aby neopouštěl naší arcidiecése a 1. července byl přítomen loučení při Jeho odchodu do Olomouce. Jeho Eminenci byl poslán potom blahopřejný telegram k Jeho nastolení na prestol sv. Metoděje. — Dne 7. prosince mnoho katechetů s předsedou vítalo do Prahy Jeho knížecí Milost nového nejd. pana arcibiskupa hraběte Huyna a 8. prosince byli četní členové přítomni Jeho slavné intronisaci. *Dne 21. prosince složil katechetský Spolek svůj hold novému Arcipastýři.* Účastenství bylo povznášející a velmi dobře nás uvedlo v první dojem Jeho knížecí Milosti. Dostavilo se 63 kolegů, 20 jich bylo týden před tím s duchovní správou. Předseda oslovil Jeho knížecí Milost jadrnou řečí. Přišli jsme, pravil, abychom nejdůstojnějšímu Arcipastýři svému složili hold, úcty, lásky a obnovili slib kanonické poslušnosti. Poukázal na to, že zvěčnělý sv. Otec Pius X. uznal působení katechetovo za nejdůležitější a zároveň nejobtížnější. Ale katecheté konají své povinnosti s láskou a svědomitě, pro slávu Boží, spásu duší nesmrtelných, pro vlast a krále. Neomezují se v práci své pouze na školu, nýbrž působí také ve správě duchovní, vespolečích, organisacích, v chudinství, jsou Vin-

cenciány a povznášejí se v kongregacích Mariánských. Práce katechetů byla Jeho Em. nejd. panem předchůdcem uznávána. Katecheté chtějí v ní pokračovati, prosí o přízeň Jeho knížecí Milosti a o Jeho arcipastýřské požehnání. —

Jeho knížecí Milost vyslovil potěšení nad tím, že se mu představili katecheté v takovém počtu. Uznává jak obtíže tak i důležitost poslání katechetova. Přijímá radostně slib další horlivé činnosti jejich. Upozorňuje, že zvláště za nynějších dnů třeba nejen učiti, nýbrž i vychovávat i a u dítek zdokonalovati a upevňovati jejich vůli, na které v životě všechno záleží. Katecheta nemá zapomínati, že je ve škole nejen učitelem náboženství, nýbrž i duchovním správcem a má se horlivě modliti za požehnání své činnosti s hůry. Jeho knížecí Milost projeviv opětně radost nad uvítáním, jehož se mu od katechetů dostalo, udělil přítomným své arcipastýřské požehnání.

Po té dal si každého představití zvlášť. —

Jak známo, veliké události dotkly se celé říše rakouské, neboť 21. listop. na věčnost odešla nejvyšší hlava její. staříčkův mocnář, vzor křesť. vládaře, v celém světě úcty požívací pro svoje veliké práce a utrpení, milovaný císař národů František Josef I. Spolek katechetů na zvláštní schůzi dne 29. list. uctil Jeho památku důstojným projevem a zároveň učinil projev oddanosti a věrnosti nově nastupujícímu císaři a králi Karlu I.

Veledůstojní Pánové! Předvedl jsem Vám v hlavních rysech činnost spolkovou za poslední rok. Pod hesly nahoře uvedenými táji se přemnohé a různé práce, jichž se někdy tolik nahromadí, až jde z toho hlava kolem, a pracuje se do noci. Avšak Spolek svým členům všechno rád připraví a poskytne, oč jen žádají a přál by si ještě více času, nadání, prostředků a spolupracovníků, aby mohl co nejúčinněji podpořiti provedení plánů, jež se mu čas od času doporučejí. Činnost spolková, časové rady, poznatky, zkušenosti, dobré výsledky sdělovány s nepřítomnými referáty v denních časopisech, v stavovském orgánu, po případě soukromým dopisem. Bohužel stalo se letošního roku, že některé naše důležité zprávy z výborových schůzí, ač stručné, nebyly v Čechu uveřejněny z nevysvětlitelných důvodů. Následkem toho nejsou členové informováni o důležitých věcech a veřejnost o význačných usneseních, jak Spolek plní svoje povinnosti loyální, vlastenecké a j.

Lvi podíl na práci měl předseda, jenž dostal a vyřídil za rok na 200 dopisů, konal k vůli členům návštěvy na vyšších místech, osobně intervenoval, koncipoval rekursy, petice, návrhy, psal do časopisů atd. Někdy bylo mu trpělivě odpovídati na běžné, známé věci. Nemohl-li na všechny četné dopisy najednou došlé ihned odpověděti, dostalo se mu nevrlých a nespokojených dotazů a poznámek, ač obětuje Spolku každou volnou minutu a může se o něm říci, že všem vším učiněn jest. Za jeho práci a péči o Spolek bylo mu poděkováno na minulé valné hromadě a na schůzi dne 17. dubna, a já, který jsem poznal, co jest pracovati pro Spolek tak veliký početně a osvětově rozsáhlý, přál bych si, aby se předsedovi dostalo uznání a vděčnosti ode všech členů a pro dnešek je mojí velikou touhou, aby pro těžké nynější a nejisté nastávající doby zůstal Spolku na jeho prospěch zachován jako předseda.

Já pak přednášeje tuto třetí zprávu o valné hromadě, dosvědčuji před vámi, milení kolegové, že jsem poznal cenu a důležitost naší organisace podle té mno-

hostranné činnosti, kterou se věnuje svým členům s blahodárnými výsledky. Prosím všech kolegů, kteří tato má slova slyší nebo čísti budou, aby projevovali Spolku větší lásku, rádi plnili svoje nevelké povinnosti vůči němu a *nikdy ho neopouštěli*. Žádají-li o radu, ať stručně a jasně oznámí svoji záležitost a služební postavení zatímni nebo definitivní, a ochotně se jim vyhoví a věc vyřídí. Pro svoje zdokonalení nechť chodí rádi do schůzí a zde zároveň podporují rozkvět činnosti spolkové sdělováním svých zkušeností a časových poznatků. Nikdo nevytýkej Spolku nedokonalostí. Není věci lidské, jež by byla dokonalá. Že však je náš Spolek velmi prospěšný, o tom jsme se mnohokrát přesvědčili.

A nyní ještě mi dovolu, drazí kolegové, abych již najednou připojil, co mám ještě na srdci.

Pokládám si za čest, že jsem byl jednatelem Spolku katechetů v království Českém po tři léta, že jsem byl s to, abych svůj úkol v této době válečné provedl a neutřžil Vašich výtek, že jsem získal slušný počet nových členů, že mi s důvěrou svěřena byla péče o důležité zájmy Spolku, v němž je shromážděna venerabilis multitudo intelligentů-kněží.

Pracoval jsem vždycky rád a ochotně pokud čas, síly a schopnosti dostávaly. Nelituji těch mnohých hodin, jež jsem obětoval propter bonum commune společnosti tak účtyhodně a jsem ochoten i mimo funkci vykonati předsedovi jakoukoliv práci spolkovou. Dostatečnou jest mi odměnou to vědomí, že jsem přispěl k dobru Spolku, získal si zásluh, dosáhl Vašeho uznání a milého přátelství. Skládaje dnes svoji funkci, prosím Vás, abyste mi přáli odpočinku, jehož je mi nutně třeba.

Děkuji Vám srdečně za Vaši shovívavost k mé osobě a prosím Vás ještě jednou, vážené posluchače i čtenáře, abyste věrnost zachovali Spolku, střídavě rádi pracovali, jeden za všechny a všichni za jednoho, na povznesení tohoto svého drahocenného majetku, cti a moci Spolku, tak aby v každé době mohl býti svým členům vlivnou oporou a záštitou, chloubou našeho duchovenstva a Církve svaté, aby mohl pevně stát i řádně plniti svůj úkol, ať přijdou doby jakékoliv.

A tomuto našemu milému Spolku katechetskému, jeho cti, síle a hojnému zdaru i v budoucnu volám upřímně »Zdař Bůh!« —

Zpráva jednatelská byla přítomnými pozorně vyslechnuta a s potleskem přijata.

Kolega Herynk poznamenává k místu o dětech bezkonfessních, že jen o známém zvláštním výnosem bylo nařízeno nekřtěné dítě bezkonfessní známkovati, protože si toho matka přeje. Přítomný kolega dostal též výnos. Jinde nařízeno netříditi. Kol. Šindelář upozorňuje na článek Kobosilův ve Věstníku duchovenstva, jenž je proti klassifikování. V debatě se pokazuje na to, že bezkonf. rodičům jedná se obyčejně jen o postup jejich dětí. Slibují, že dají dítě pokřtiti a připsati církvi katolické, slibují, odkládají, až dítě ze školy vystoupí a rodiče slibu nesplní. Církve již nepotřebují, která jim dobrou službu prokázala. Spolek vypracuje o té věci memorandum a se žádostí o rozhodnutí předloží je nejd. k. a. konsistoři.

K poznámce v jednatelelské zprávě o zástupci Spolku v komitétu pro vydávání obrazů při Křestanské akademii referuje přítomný kol. Dr. Josef Tatzauer, s jakým štěstím a výsledkem tuto svoji funkci zastával. V komitétu byly zamý-

šleny obrazy z církevního stavitelství na prvním místě, na druhém obrazy z církevních dějin. A když žádal náš zástupce vydání asi dvaceti biblických obrazů, odpovědělo se mu, že by se nenašel k tomu malíř, jenž by obstál před theologicko-vědecko-uměleckou kritikou. Slibované schůze prosincové k další úradě nebylo.

Poněvadž nebylo ke zprávě dalších dotazů ani poznámek, děkuje předseda kol. jednateli za jeho celoroční neúnavnou a obětavou činnost, a přítomnými jednately zpráva jednohlasně schválena.

Přistupuje se k 4. bodu programu, a předseda žádá p. pokladníka, aby přednesl zprávu pokladniční. Pokladník *Jaroslav Vlasák* předkládá ji takto :

Účetní rozvaha r. 1916 :

Příjem za poslední rok	K 2272.79.
Vydání	K 1760.23.
Zbytek	K 512.56.

Jmění spolku dne 31. prosince 1916:

1. V poštovní spořitelně	K 138.10.
2. Pokladní hotovost	K 162.56.
3. Ve Vinohradské spořitelně	K 1172.36.
4. Čtvrtá a pátá váleč. půjčka	K 700.—.
5. Právní fond	K 215.43.
6. Na dluhích mezi členy za 3 r.	K 480.—.
Úhrnem	K 2868.45.

Vzrůst jmění od loňska o 388 K. Sbírká na Červený kříž v r. 1916 obnáší 1723.28 K.

Ke své zprávě poznamenává pokladník toto: Loni a předloni byla položka »na dluhích« větší. Já počítám jen za poslední tři roky. Považuji za neužitečné vésti zatvrzelé dlužníky až pět let. Tím vzrůstají jen výlohy se zasíláním tiskopisů. Představte si, že v tomto obnosu 480 K participují tři členové částkou 111 korun, a to léty přirůstá. Z posledního usnesení výborového poslali jsme ultimatum čtyřem členům. Dva zaplatili. Dva to ignorují. Navrhují zakročit právem pro autoritu Spolku. Podařilo se mi z loňska a předloňska od dlužníků vyrovnat 228 K dluhů. Kollegům, kteří ještě neměli žádné funkce ve Spolku, naskytá se dnes vábná příležitost obohatit svoje zkušenosti přijetím některé funkce uprázdněné, zejména pokladnictví. Budou mít příležitost získati tak cenné pohledy do života a povah členstva. Jsou takoví, kteří platí v ustanovené roční datum jak hodiny, také někteří již předem, více jich přichází až o hodině dvanácté po opětovném zaslání čeků. Od některých nelze dostati ani těch tří korun. Vzhledem k tomu, že je těchto tříkorunových dlužníků poměrně mnoho, přišel jsem ku poznání, že velmi cenným, reálním poutem pokladny se členy je spolkový časopis. Kdo jej čte, ví co Spolek koná, co chce a co vykoná, a má také v rukou něco za své peníze, kdežto tříkorunový člen je zholá neinformován, o Spolku nic neví což sám tvrdí a neví proč a zač ty 3 K dává. Proto apeluji na kol. redaktora, aby ve Věstníku nadále pilně tříbil organizační smysly členů pro povinnosti spolkové, přihlížeje k důležitosti orgánu spolkového v tom směru.

Na konec žádám slavnou valnou hromadu, aby po vyslechnutí této mé účetní rozvahy za rok 1916 a po dobrém zdání zkušených pp. revisorů, kteří

důkladně a s nevšední svědomitostí veškeré účty prozkoumali a svými podpisy ověřili, udělila mi absolutorium.

Předseda žádá revisory účtů, aby podali svoji zprávu o činnosti pokladníkův.

Kol. *Václav Janota* vypovídá, že revidovali s kol. *Frant. Čurdou* několik hodin podrobně knihy pokladní, spořitelní knížky a jmění na hotovosti a shledali všecko v dokonalém pořádku. Zároveň vyslovuje podiv rozsáhlé práci pokladníkově s takovou dokonalostí a pečlivostí vykonávané a navrhuje absolutorium. Poněvadž na vyzvání předsedovo nebylo k podané zprávě pokladní žádného dotazu ani poznámky, děkuje kol. pokladníkovi co nejvšeji za jeho namáhavou a svědomitou práci ve prospěch Spolku konanou připojiv spolu týž dik kol. revisorům. Zpráva pokladníková jednohlasně schválena a uděleno mu absolutorium. Potom následuje zpráva knihovníka dp. kol. *Václava Bečváře*. Jeho referát zní takto:

Zpráva knihovní za rok 1916.

Po loňské revisi bylo zjištěno, že knihovna spolková má kromě odebíraných vídeňských »Christlich pädagogische Blätter«, münsterských »Katechetische Monatsschrift« a 41 sešitů bohovědného slovníku, celkem 411 svazků. z nichž jest 207 nevázaných a 4 neúplné. Kromě toho 13 svazků schází již z dřívějších dob.

S radosti sděluje knihovník, že tentokráte šlechetní dárcové věnovali Spolku knihy a to vsdp. professor a kanovník Dr. Antonín Vřešťál II. díl své »Katolické mravouky v c. n. 10 K, a člen Spolku dp. katecheta Václav Peer svůj spis »Ve válce v Rusku a v Haliči«. Štědrým dárcům byly vysloveny dp. předsedou jménem Spolku upřímné díky.

Výlohy na knihovnu jsou tyto: Za 2 nevázané díly spisu W. Jaksch »Katholische Kirchengeschichtskatechesen« 4 K 80 h, za dílko »Heinrich Stieglitz, Religionsbüchlein für die Kleinen« 90 h, za 31.—41. sešit bohovědného slovníku 15 K 40 h.

Panu restaurátorovi za elektrické osvětlení v knihovně 1 K. Za knihovní korespondenci 1 K 6 h.

Výpůjček bylo v posledním správním roce 15. K vyřazení z knihovny navrhuji neúplné dva díly Didonova »Život Ježíše Krista«, protože jeden úplný vázaný exemplář této knihy je už v naší knihovně.

Konče tuto svou zprávu knihovní, prosím slavnou valnou hromadu o její schválení po vyslechnutí pana revisora knihovny. Zároveň děkuji za důvěru po šest let mi věnovanou a přeji svému nástupci ještě úspěšnější a zdátrnější činnost v novém roce.

Předseda žádá revisora knihovny kol. *Karla Šindeláře*, aby sám podal zprávu o stavu knihovny a o činnosti knihovníkově, když druhý revisor kol. *Em. Satinský* jako polní kurát je nepřítomen. Kol. Šindelář praví, že revisi knihovny řádně vykonal, přesvědčil se o souhlasu katalogu s obsahem knihovny, viděl vzorný pořádek, péči mnoha hodin a snahu zvýšiti úroveň knihovny moderními vymoženostmi. Přeje si ještě hojnější vyměňování starých, neužitečných vydání za nová díla v dobách příznivějších.

Po té zpráva knihovni se jednomyslně schvaluje a předseda děkuje knihovníkovi za jeho neúnavnou starostlivost o spolkovou knihovnu a obětavou práci. Rovněž děkuje kol. Šindelářovi za revisi.

Konečně táže se předseda přítomných, zda *schvalují* činnost celého výboru za poslední rok a zdali všem funkcionářům udělují absolutorium. Shromáždění činí tak *jednohlasně*.

Šestý bod programu: Volba čtyř členů výboru, čtyř náhradníků, dvou revisorů účtů a dvou revisorů knihovny.

Dle stanov vystupují z výboru kollegové: Mik. Koukl, Frant. Pilný, Dr. Jos. Tatzauer a Iosem Jar. Vlasák.

Předseda připomíná, že vystupující mohou býti opět zvoleni. K sestavení kandidátní listiny navržení kollegové: Herynk, Tatzauer, Pilný, Koukl, kteří tu funkci přijali.

Jmenovaná komisse uradila se po uvážení přednesených se důvodů na tomto:

Do výboru navrhuji se jako kandidáti kol.: *Jos. Janout, Arnošt Oliva, K. Šindelář, Jar. Vlasák*. Za náhradníky: *Jos. Dýčka, Bedř. Štamfest, Dr. Jos. Tatzauer, M. Wilhelm*. Za revisory účtů navržení: *Frant. Čurda, Václ. Janota*, za revisory knihovny: *Mik. Koukl, Frant. Pilný*.

Předseda oznamuje přítomným tuto kandidátní listinu. Po schválení jejím byli navržení kandidáti, dle jednohlasného přání valné hromady zvoleni *akklamací* jednohlasně za členy výboru.

Předseda táže se zvolených, zda volbu přijímají. Všichni volbu přijímají.

Devátý bod: volné návrhy. Protože ani předsedy ani jednatele žádných nedošlo ve stanovené lhůtě, zahajuje se rozhovor o volných dotazech.

Vychovatel s Věstníkem katechetským zůstane v dosavadní ceně 7 K.

Spojení Vychovatele a Věstníku s jinými listy pedagogickými je skoro nemožno provést. S naší strany rozhoduje o Vychovateli Družstvo, a my co do Věstníku jsme vázáni i po jistou dobu smlouvou. Konečně Vychovatel za osvědčené redakce slovného p. prof. Em. Žáka, a Věstník redigovaný obratným a osvědčeným kol. Jar. Slavičkem obsahují za rok dostatek cenných článků, hluboce založených, jakož i hojnost časových informací, nezůstávujících nic důležitého bez povšimnutí. Jen třeba ty listy pozorně pročitati a nedbati na odpor kruhů, jimž e heslem: »*catholica non leguntur*«.

Všecky pokusy o vyrovnání rozdílu v základním platu katechetů obecných a měšť. škol byly by nyní marné, jako u učitelstva, když se s naší strany před léty odmitlý výhodné podmínky zrovna se vnucující.

Že při poslední úpravě výbor a hlavně předseda vykonal ve prospěch katechetů, co za daných poměrů bylo možno, o tom se mohl každý z členů přesvědčiti, kdo jen něco málo o tom zde v centru zaslechl.

Tragické je ovšem sešedivěti a nuzovati se jako katecheta s platem obecné školy při zkouškách a schopnostech na vyšší místa snad až do pense. To však není vinou Spolku ani těch, kteří mu v čele stojí.

Největší závada spočívá v tom, že se nezřizuje takový počet míst na měšť. školách, k nimž jsou dostatečné podmínky.

Po skončeném jednání letošní valné hromady vyžádal si slovo zástupce nejd. k. a. Ordinariátu, vldp. c. k. prof. a k. a. notář *Em. Žák* a promluvil asi v tomto smyslu;

Důstojní pánové, milí přátelé!

Starý římský básník Horác napsal: Fortes creantur fortibus et bonis. Ta zásada platí zvláště ve výchově náboženské. Aby mládež vycházela ze školy fortis, pevná, křesťansky statečná, nesmí jen býti obohaceno její vědění, nýbrž musí býti vycvičena a vyzkoušena její vůle, aby jednala přímo, důsledně, bez kolísání, slabosti, rozpaků, a k tomu jest jí třeba vychovatelů pevných, důsledných, někdy otcovsky přísných, ctnostných, aby si jich mládež mohla vážiti, neboť ve výchově osoba s předmětem úzce souvisí.

Fortibus et bonis musí býti mládež vychována. S otcovskou vážností a důsledností ve věci nutno spojovat lásku a trpělivost k osobě dítěte. Láska neodměřuje tak přísně známku, které mnohé dítě nezavinilo, nýbrž jeho rodiče nebo poměry

Laskavostí a dobrotou ulehčíme si těžký úřad a snáze jednou složíme úcty Nejvyššímu.

Vážení kolegové! Při dnešní valné hromadě měl jsem opět příležitost poznati, jak bohatá a záslužná je činnost Spolku katechetského. Veliký podíl na tom má váš pan předseda, a já mohu s vámi sdělit, že jsem slyšel uznání jeho činnosti a jménem vsdp. generálního vikáře mu k činnosti té blahopřeji. Spolek vykonal veliké dílo, když vypracoval novou osnovu náboženskou. Postarejte se také o nový katechismus s pěknými, vhodnými obrazy, aby dítě mělo vábivou, zajímavou učebnici.

Na konec přeji vám i sobě, abychom se příštím rokem zas ve zdraví sešli, a Spolek katechetský aby v tom roce mnoho dobrého a záslužného vykonal, k čemuž přeji jemu mnoho zdaru a Božího požehnání.

Předseda děkuje vld. panu professorovi za jeho poučná a povzbuzující slova a prosí jej, aby Jeho knížecí Milosti, našemu milovanému arcipastýři, tlumočil projev naší nehlubší úcty a oddanosti a nestranně o práci spolkové reteroval.

Po té končí předseda za povznešené nálady valnou hromadu a děkuje přítomným za účastenství.

Hned potom svolal předseda členy výboru k první schůzi výborové, aby zvoleni byli funkcionáři.

Na mnohé prosby uvoluje se kol. *Ant. Benda* na rok přijmouti velmi namáhavý úřad předsednický, což se přijímá od všeobecně s *radostným* uspokojením. Jeho adresa: Praha VII., Skalecká 11. Místopředsdou zůstal na všeobecnou žádost kol. *Václav Hála* z Vinohrad. Jednatelství přijímá kol. *Josef Janouš*, Smíchov, Radlická 1302. Funkce zapisovatele vložena na kol. *Karla Šindeláře* z Nuslí. Pokladnictvím pověřen kol. *Arnošt Oliva* z Vysočan č. 267. Funkci knihovníka ponechává si po přání všech kol. osvědčený a dobře zapracovaný *Václav Bečvář* ze Žižkova, Tomkova 23. Redaktorem Věstníku zůstává kol. *Jaroslav Slaviček*, Smíchov, na Skalce 992.

Odhlasováno přijetí nového člena Jana Ulberta, katechety na Březových Horách a spolu roční příspěvek per 4 K na c. k. rakouský válečný fond vdovský a sirotčí Na to předseda schůzi končí.

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v král. Českém měl 13. prosince 1916 IV. výborovou schůzi. Datum příští valné hromady se určí na některý den v lednu dle poměrů a okolností. Předseda po četných, oprávněných stížnostech členů Spolku konstatuje s politováním, že po delší již dobu jeví se neochota redakce »Čecha« jež naše referáty buď vůbec neuveřejňuje nebo velmi pozdě. Následkem toho nejsou členové informováni o důležitých věcech a veřejnost o význačných usneseních, jak Spolek plní svoje povinnosti vlastenecké, lojální a lidumilné. Doufáme, že v té věci nastane zlepšení oběma stranám výhodné. Audience duchovenstva tří pražských vikariátů u nového Arcipastýře účastní se mnozí katecheté, protože jako kněží pokládáme se za jeden celek s veškerým duchovenstvem. Ale doufáme, že nám bude možno představit i jako Spolek, jak o to požádá předseda na vyšších místech. Forma dotazníku se schvaluje, načež odhlasováno vydání na potřebné k tomu tiskopisy a obálky. Přijati noví členové katecheté: Aug. Šírek v Chrudimi, Stanislav Prosser v Berouně, Frant. Marek v Nových Benátkách, Adolf Odvárka v Náchodě.

Z kroužku Kladenského. O kontrole docházky na služby Boží a omlouvání nepřítomnosti vydala c. k. okresní školní rada na Kladně tento přípis ze dne 21. listopadu t. r.:

»Vzhledem k vynesení c. k. zemské školní rady ze dne 5./7. 1916 č. I-522/1. v úradě s veledůstoj. kn. a vikariátním úřadem kladenským sjednán byl tento postup při kontrole docházky žáků ke službám Božím a omlouvání nepřítomnosti:

Bezprostřední kontrola jest povinností učitele třídního, pokud se týče učitele dozorajícího, za kterýmž účelem doporučuje se založiti archy se seznamy žáků a sloupce pro příslušné datum pro každou třídu, již se týče. Učitel náboženství na počátku nejbližší své hodiny vyšetřuje příčiny zameškání a dle okolností provádí omluvení. Event. další postup jest týž jako při zanedbání docházky školní, jak uvedeno v cit. vynesení c. k. zemské školní rady. Tím nechť fidalství a správy škol nadále se spravují pečujice o zvelebení docházky ke službám Božím.«
Předseda: *Šlechtá.*

Lze tento přípis uvítati, neboť jím aspoň poněkud se naznačuje, jak se zachováti vzhledem ke známému výnosu zemské školní rady. Má-li se stejně posuzovati zameškání služeb Božích, jako docházky školní, pak nutno je též stejně zaznamenávati. Zaznamenávání na zvláštní arch lze úplně schvalovati, neboť je to značně přehlednější než v katalogu. Než bylo by záhodno koncem měsíce přenést zanedbané služby Boží ať omluvené nebo neomluvené do katalogu aspoň v součtu.

Na konci měsíce měly by se podávati výkazy zameškaných služeb Božích, jako se děje se školní docházkou. Vzhledem k tomu, že od služeb Božích lze omluviti i z důvodů, které nelze připustiti při zanedbané docházce školní, nebylo by dobře započítávati zanedbané služby Boží do zanedbané docházky školní, nýbrž bylo by lze k této přípojití znaménko + (na př. 5 + 3, 0 + 2, 2 + 0). Jinak by docházka do školy udávaná procenty značně klesla. Stejným způsobem měly by se zaznamenávati zanedbané služby Boží i na vysvědčení. Poznamenání zameškaných služeb Božích bude mítí zajisté značný a to pro docházku do kostela příznivý vliv na mnohé rodiče.
— I.

Nový apoštolský nuntius pro Rakousko-Uhersko. Svatý Otec Benedikt XV. jmenoval Apoštol. nuntiem ve Vídni Jeho Excellenci, nejd. p. mons. *Theodora Balfre di Bonzo*, tit. arcibiskupa Trapezuntského (N. e. 13.628).

Kollegové !

Užijte laskavě připojených složných lístků k zapravení členských příspěvků na r. 1917, po případě i nedoplatků za léta minulá. Kdo uznává důležitost Spolku jistě i svědomitě vyplní svoji povinnost.

Kdo by snad nemilým nedopatřením lístku složního neobdržel, obrať se na pokladníka a ten milerád ihned vyhoví.

Nezapomínejte na *právní fond!* Každý sebe menší dárek bude vděčně kvitován.

Pro Červ. kříž zaslali dp.: Eug. Sak v Milévsku *K 18-02* a Al. Dolák v N. Městě n. M. *K 7-08* Vysočany.

Arnošt Oliva,
t. č. pokladník.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXII. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Pastýřský list episkopátu rakouského. — Základní zásady osnovy náboženské. — Promluva na IV. neděli v postě. — Informace o zkouškách katechetských pro měšťanky. — Z praxe a různé.

Pastýřský list episkopátu rakouského.

Rozmilí v Kristu! Nynější stav naší vlasti až příliš nám připomíná onen vzrušující obraz na jezeře Genezaretském, o němž vypravuje sv. Evangelium. Jednou k večeru plavil se Spasitel se svými učedníky přes jezero. Tu strhla se náhle prudká bouře, až se lodička přikrývala vlnami. A Pán spal. V tomto nebezpečí učedníci vzbudili Pána a volali „Mistře, což ti na tom pranic nezáleží, že nám hrozí nebezpečí? Pomož nám přece, jinak zahyneme!“ Tu se zvedl Pán a uklidnil je slovy: »Co se bojíte, malověrní? Kde jest vaše víra?« Potom vstal a přikázal větrům a moři a nastalo ticho veliké.

Jako tehdy ono moře galilejské, tak i moře našich dnů jest ve svých hlubinách vzbouřeno obrovskou bouří světové války, vlny bolesti stále více a více zahalují lodičku vlasti, nebezpečnoství netušených rozměrů ohrožuje lidskou společnost, z níž vždy úzkostlivěji zní výkřik Žalmistův Ž. 43, 23—26.: »Povstaň, proč dřímáš, Hospodine, povstaň a nezavrhuj nás do konce. Proč odvracuješ svou tvář, zapomínáš na bídu naši a soužení naše! Povstaň Hospodine a pomозиž nám, vysvoboď nás pro jméno své.« Než nezoufejte, drazí v Kristu! Aj, není ukrácena ruka Hospodinova, aby spasiti mohla, aniž jest obtíženo ucho jeho, aby neslyšelo.« (Is. 59, 1.) Nesmrtelný král věků vrátí smrtelníkům pokoj, jehož svět dáti nemůže a nastane ticho veliké.

Proto i my voláme k vám v tomto společném listu útěsné slovo Páně: »Co se bojíte, malověrní?« »Kde je víra vaše?« Kéž vaše víra nespouští se neochvějných pravd svatého náboženství: neboť mnozí se nyní rouhají tomu, čemu nerozumějí. (Ž. 10). Kéž naděje vaše je pevná! Neboť nám věřícím není se rmoutiti jako nevěřícím, kteří nemají naděje. (1 Th. 4. 12.) Kéž nezmalátní láska vaše, nýbrž vy, jakožto vyvolenci Boží, svatí a milí, vlídné slitování přivolati máte. (Kol. 3, 12.) Právě nyní je nutno, aby trvaly víra, naděje a láska, tyto tři, — ale větší z nich je láska (1 Kor. 13, 13). Na toto jasné trojhvězdi tří božských ctností chceme vás upozorniti a rozptýliti onu mluhu, která snad halí váš zrak v této bolestné noci války.

1. Nedivte se, dr. v Kr., jímá-li nyní tesklivá pochybnost tak mnohé srdce. Naše *víra* není lidským dílem, nýbrž pochází ođ Boha a proto jest také nepochopitelná jako Bůh sám, jenž přebývá i ve světle nepřístupném. (1 Tim. 6, 16.) Říďte-li se svou vírou, neposloucháte vymudrovaných, bájí lidské zpozdilosti, nýbrž kráčíte za světlem, které sice svítí v šeru, ale svítí tak dlouho, až den Věčnosti zasvitne, kdy dennice nebeské pravdy vzejde v srdcích našich (2 Petr 1, 16, 19). A právě toto tajemné šero svatě víry jest zároveň pramenem *zásluhy*. »Blahoslavení, kteří neviděli a uvěřili.« Hlavně *záhada utrpení* jest i pro věřící oko jednou z nejdůležitějších. Již v dobách apoštolských byl kříž v očích nevěřících bláznovstvím (1 Kor. 1, 26), kdežto Spasitel blahověřícím, kteří se nehorší nad ním. Nesmíme se domnívati, že rozluštíme *zcela* tuto záhadu na zemi; *neboť vždy se nám mihá* před očima ona zdánlivá nespravedlnost, která i u věřícího Žalmisty St. zákona vzbudila otázku: »Tedy nadarmo ospravedlňoval jsem srdce své a myl jsem mezi nevinnými ruce své?« Neboť hle, oni jsou hříšníci a hojnost mají na světě a obdrželi bohatství« (Ž. 72, 12, 13).

Všeobecné vyrovnání, plná totiž odměna i spravedlivý trest, jest určeno na den, kdy Pán odplatí jednomu každému podle skutků jeho. (Mat. 16, 27.) Vždyť dějiny světa nejsou nikterak, jak často se tvrdívá, posledním soudem lid ských činů.

Ovšem, kdo chápe náboženství jednostranně, kdo v něm vidí pouze jakousi složku vzdělanosti dneška, t. j. kdo je považuje za jakýsi pramen pozemského pokroku či docela snad, jako Židé ve St. zákoně, za svou bohoslužbu očekává především zemi mlékem a strdím oplývající, ten ovšem snižuje velikost náboženství na nedůstojného služebníka lidí, církev považuje za jakousi pojišťovnu a znesvěcuje tak Boha, Pána, který přece nemůže býti služebníkem svého tvora a jemuž přece není možno doprávatí pouze jako z milosti úlohu pomocníka z nouze. Byl-li Bůh Otcem ve dnech slunného míru, jest i dosud Bůh Pánem v teskných hodinách strašné noci válečné. Pouze blázen může pochybovati o jsoucnosti Boží říkáje v srdci svém »Není Boha«; dosud, co lidstvo lidstvem, žádnému mysliteli se nepodařilo vyvrátiti *důkazy* o tom, že Bůh jest a také se to nikdy nepodaří. A zrovna tak, jakoby Židé byli v Krista neuvěřili i kdyby byl s kříže sestoupil, neumlkli by ani rouhači za našich dnů, kdyby Bůh zástupů nyní, za bídy válečné, viditelně s nebe sestoupil s olivovou ratolestí míru; při nejmenším by mu vyčítali, proč že tak pozdě »zakročil«, anebo proč vůbec válku dopustil. Dosud vždycky bohuprázdni lidé nalézali v pozemských ranách příhodnou okolnost, aby ulevili svému bezmocnému vzteku proti Bohu a náboženství. Již před 1700 lety svědčí křesťanský spisovatel Tertulián: »Pohané se domnívají, že křesťané jsou vinni každým veřejným neštěstím a každou nehodou. Rozvodní-li se Tiber až ke hradbám Říma, či nezaplaví-li Nil v Egyptě dostatečně pole, je-li zemětřesení, či hlad anebo mor, vždy jen: »Křesťany lvům.« Jako v tehdejších těžkých dobách pohanský hněv byl namířen proti křesťanům, rovněž tak dnes nevěrecké vrstvy Bohu přičítají těžké břemeno této doby válečné, činí za ně zodpovědný náboženství a církev, anebo docela popírají Boha, jehož trestající ruku přece jen příliš cítí. Než tito rouhači jsou ze lži usvědčeni zkušenostmi, jak v bitevní čáře tak ve vnitrozemí. V bitevní čáře tváří v tvář smrti a věčnosti zklamal ateismus t. j. světový názor životní bez Boha; oproti tomu účinná víra tam i ve vnitrozemí

získává stále nové půdy, poněvadž právě nyní náboženství a bázeň Boží dokazují, že jsou pevnými pilíři, které nesou ohroženou budovu státu. Bez Boha bylo by lidstvo dávno v zákopech zakopáno, bez náboženství stala by se Evropa společným hrobem zoufalství.

Celkem jest pochopitelné, že před zrakem slabé víry v temnu dlouhé noci útrap téměř shasíná mnohá *vlastnost* Boží. Kde jest *spravedlnost* Boží? táže se mnohý zoutale; a je-li válka spravedlivým trestem za hříchy, proč jest jednotlivci, proč nevinnému pykati a trpěti za viny druhých?

Dr. v Kr.! Válka jest *poslední zbraní* ne jednotlivce, nýbrž *státu*; a proto i metla válečná jest bičem Božím ani ne tak za hříchy jednotlivých lidí, ačkoli jsme v mnohém všichni chybovali, nýbrž za veřejné hříchy celku — a tu vždy platilo: »Jeden za všechny a všichni za jednoho«. A jak strašlivé položky, hlavně života společenského a veřejného, jsou spravedlnosti Boží k službám! *Rodina*, tato buňka státu, byla namnoze ve svém jádře hříchem rozvrácena; jest to nespravedlivé, vezme-li nyní Bůh »jediného syna«¹ těm rodičům, kteří Jemu snad mnoho jiných dětí odepřeli? — *Výchova dětí* svým nekřesťanským směrem obnovovala pouze výtku Spasitelovu: »Vizte, abyste nepohrdali některým z těchto maličkých!«² Jest to nespravedlivé, vezme-li si Bůh násilím výkvět mládeže, kterou k němu pustit nechtěli? »Nezabožský *tisk* ještě dávno před válkou podkopával mír národů, na náboženství a mravnost, tyto jediné zámky světového míru, útočil, jím se vysmíval a tím válku připravoval; jest to nespravedlivé, plní-li se nyní sloupce denníků nekonečnými výkazy ztrát, když dříve člověk Pána života a smrti sesadil s trůnu? I pro naši dobu hodí se slovo proroka Oseáše: »Ty sám jsi sobě zkárou Izraeli!«³ A konečně bezmezná *touha po radovánkách* spojená s necudnou rozpustilostí a bezuzdnou *nemravností* po celá desetiletí znesvěcovala a poskvrňovala náš veřejný život; a šaty, divadla, kina — to vše, bohužel ještě nyní odporuje těm nejzákladnějším požadavkům křesťanské slušnosti; zdaliž jest nespravedlivé, splňuje-li Pán Bůh, od něhož jest i šesté přikázání, na našem pokolení hrozbu Jeremiášovu: »Věz a viz, že zlá a hořká věc to jest, žes opustila Hospodina Boha svého a že není bázně mé při tobě.«

(Pokračování.)

Základní zásady

k definitivní minimální učebné osnově náboženské pro pětiletou školu národní.

Podává ANTONIN BENDA.

(Pokračování.)

Základní zásady pro jednotlivé třídy.

I. Třída.

1. Vyučování buď názorné a přimčeno v prvních hodinách na okolí a život dítěte.

2. Označené hodiny k opakování v běžné učebné látce mohou také tak býti použity, že již dříve může se opakovati z dřívějších lekcí a potom novou krátkou učebnou látku připojiti.

II. Třída.

1. V této třídě jest Starý Zákon a to v historickém postupu probíráti. Nový Zákon však příležitostně s hlavními svátky roku církevního opakovati a rozšiřovati.

2. Při biblických vypravováních ze Starého Zákona buďtež nejdůležitější předobrazy vytčeny.

3. Při opakování z Nového Zákona k velikonočům budiž zvláště utrpení Kristovo s poukazem na naše vykoupení a milosrdenství Boží, jakož i na dosaženou milost a milosrdenství Božího ve sv. svátostech pokání a oltářní probráno.

4. Poněvadž malá biblická dějeprava mnohé z přijatých vypravování ve změněné učebné osnově II. třídy ze Starého Zákona (ku př. o Davidovi, Šalamounovi atd.) neobsahuje, nutno již v této třídě použití velké biblické dějepravy!

5. Naučené modlitby mají býti tak opakovány, že tyto dílem před, dílem po vyučování nebo také při vyučování samém vhodně a střídavě mají se konati.

6. Základní pravdy buďtež příležitostně na základě biblického vypravování probrány a častěji cvičeny.

7. Ke konci školního roku zbylé hodiny mohou býti použity pro rozšíření učebné látky z Nového Zákona. (Podobenství a zázraky Kristovy.)

8. Podobně může ve 14 posledních dnech býti podáno krátké vysvětlení mše sv. jako příprava pro III. třídu, v níž žákům nastává povinnost účastniti se společných služeb Božích.

III. Třída.

1. Hlavní úloze této třídy, I. sv. zpovědi a I. sv. přijímání, budiž přiděleno 25 hodin a to tak, že první sv. zpověď eventuálně před velikonoce, první sv. přijímání po velikonočích, přece však ještě před ukončením velikonočního času vykonány býti musí.

Pro ostatních 45 hodin budiž učebná látka tak volena a rozdělena, aby úplně »co možná« odpovídala přijatým thesím na I. katechetském kongressu ve Vídni pro ty stupně.

Ze Starého Zákona jest hlavně za účelem přípravy k I. sv. zpovědi a I. sv. přijímání prazjevení až včetně obět Noemovu opakovati a po dání Desatera na hoře Sinai zvláště podati výklad desatera Božích přikázání, jakož i připojiti to nejnutnější z patera přikázání církevních a hlavních hříchů.

O ostatních partiích ze Starého Zákona budiž krátce a přehledně — podrobněji jen předobrazy — pojednáno.

Ve III. třídě musí býti více zřetel brán na Nový Zákon. Dosud probranou látku jest dílem krátce opakovati a dílem pro vyučování k první sv. zpovědi a prvnímu sv. přijímání rozšířiti.

Při rozdělení učebné látky budiž historický postup učebný zachován. Na základě biblické dějepravy budiž probráno apoštolské vyznání víry a při tom budiž důkladně probráno o utrpení Páně jako pohnutka ke vzbuzení lítosti k první sv. zpovědi a prvnímu sv. přijímání.

Přikázání Boží vykládají se pouze se zřetelem na zpytování svědomí při výkladu »Bůh dává desatero přikázání na hoře Sinai«.

2. Ve III. třídě má biblická dějprava ještě vedoucí roli. Malý katechismus buď až do vydání a zavedení vlastní náboženské učebnice pro žáky jen potud použit, pokud obsahuje pro přijetí sv. svátosti nutné věro- a mravoučné články. Jinak buďtež číslы označené odpovědi Malého katechismu katechetou k upamatování svých výkladů anebo k odvozeným naučením z biblických článků použity. Míra nutného vědění ku přijetí sv. svátosti buď jednotlivě stanovena.

[Jako míra nutného vědění ku přijetí sv. svátostí postačuje učebná látka dokonale, jak je ve spisku pro primopoenitenty a primokommunikanty v c. k. školním knihoskladě: »Poučení a modlitby pro první sv. zpověď a první sv. přijímání.« Tento spisek k použití se odporoučí.]

3. Články víry buďtež jako výsledek biblické dějpravy podány a jako v I. a II. třídě formulovány.

Co se týče modliteb platí totéž, co v učebné osnově II. třídy.

4. Případnou-li velikonoce dříve, může se první sv. zpověď až po nich přeložit anebo musí učebná látka přiměřeně zkrácena býti. První sv. přijímání však musí býti vykonáno v obou případech před ukončením velikonočního času. Tato norma musí býti všude dodržována vyjímajíc případy zvláštní.

5. Pro vysvětlení mše sv., mešního textu písně a modliteb k jednotlivým částkám mše sv., jest aspoň 4 hodiny zařaditi.

6. Při probírání učebné látky o prvotním stavu a hříchu prvních lidí buďtež děti přiměřeně o hříchu a milosti poučeny a za účelem sv. zpovědi v náležitých lítostných modlitbách vycvičeny.

7. Základní pravdy svaté víry při pojednání učebné látky o prazjevení až do zaslíbení Vykupitele mohou se účinně vyvoditi a dle slovního znění katechismu v paměť vštípit.

8. Církevní rok jest příležitostně při připadajících svátcích s krátkým poukazem na tajemství jich probrati.

(Dokončení.)

Promluva na neděli IV. v postě.

FRANT. MALÝ, kaplan u sv. Štěpána v Praze.

Svatý Josef.

Je tomu bezmála 4000 let, co se v Egyptě konala veliká slavnost. Po všech končinách plesali hlasitě všichni Egypťané, od chudého dělníka v prosté chatrči až do mocného a bohatého Faraona v královském paláci. A jaká byla příčina té slavnosti? Dějepis vypravuje, že král dal jednoho dne ze žaláře vyvésti jistého podivuhodného jinocha, který mu dobře byl vyložil sny. Za to jej dal obléci v roucho kmentové a na hrdlo mu zavěsil zlatý řetěz. S vlastní ruky sňal královský prsten a navlékl jej na ruku jeho. Pak jej posadil na skvostný kočár, kázal jej voziti s nevidanou vítězoslávou po celé zemi a přední úředník říše dostal za úlohu před ním volati takto: *«Tento muž jest ustanoven nad veškerou zemí egyptskou. Vzdávejte mu čest všichni obyvatelé! Klekejte před ním všichni lidé!«* —

Milí žáci! Kdo as byl tento obšťastněný, vysoko povýšený jinoch? Kterak se jmenoval? Jmenoval se Josef. Byl to syn patriarchy Jakuba. Bratři jej ze závisi do Egypta prodali a manželka Putifarova jej z nenávisti přivedla do žaláře. Tam se trápil po dvě léta; ale konečně byl ospravedlněn, osvobozen, povýšen a oslaven.

Tento Josef Egyptský byl, milé děti, věrným obrazem *Josefa svatého*, jehož památku světití budeme zítra. Já jsem si tedy umínil vylíčit vám dnes: 1. jeho *život* 2. jeho *důstojenství* a 3. jeho *smrt*. Poslyšte pozorně tuto exhortu, zvláště vy, kteří spolu s ním zítra slavíte své jmeniny!

1. Svatý Josef *pocházel* sice z rodu královského, ale byl docela chud. *Bydlel* v Nazaretě a v potu tváře vydělával si chléb vezdejší, provozuje *řemeslo* tesářské, které mu mnoho peněz nevynášelo. Ruce jeho byly posety mozoly od práce a líce jeho byly zorány vrásky od mnohých trampot a starostí, které on však trpělivě snášel. Boháči nazaretští málo si ho všímali, právě protože byl chudobný a lhostejně kráčivali kolem jeho chaloupky.

Ale někdo o něm přece dobře věděl a cenil jeho poctivost a spravedlnost. Kdo to byl? Byl to vševedoucí Pán Bůh, který si jej zamiloval a k velikému úkolu vyvolil. Jednoho dne poslal k němu anděla, který řekl: »Josefe, potomku Davidův, vezmi k sobě Marii Pannu a opatruj ji! Onať bude mítí Syna, a ty nazveš jméno jeho Ježíš!« Svatý Josef uposlechl.

Ačkoli Maria pocházela také z rodu královského, byla rovněž naprosto chudíčká a nepřinesla svému ženichu věna žádného. Ale za to jej obohatila všelikými ctnostmi a milostmi, kterými ji ozdobil sám Duch svatý. A tak, milé děti, *věřte*, že nebylo v Nazaretě lidí šťastnějších a spokojenějších nad Josefa a Marii. Josef živil P. Marii prací rukou svých a opatroval ji jako nějaký viditelný anděl strážný; Maria pak s toužebností očekávala příchod zaslíbeného Vykupitele.

Konečně ta vytoužená chvíle nastala. To bylo tenkrát, když císař August nařídil sčítání lidu. Maria a Josef putovali tedy *do Betléma*, aby se tam dali zapisati do státních seznamů. Protože však v přeplněném Betlémě nemohli naléztí místa k noclehu, vyhledali sobě útulek ve chlévě, ve kterém se *Vykupitel narodil*.

Ó jak asi plesal sv. Josef, že on po Marii Panně první ze všech lidí na světě směl spatřiti očekávaného Mesiáše! Jako bych jej viděl, jak to svaté dítě uctivě bral do náručí! Jak je tiskl k svému srdci! Jak se jemu klaněl pokorně! *Osmého* dne po narození dal mu *jméno Ježíš*, jak mu to byl anděl nařídil. *Čtyřicátého* dne se odebral s Rodičkou Boží do chrámu v Jeruzalémě, kde nemluvnátko podle zákona obětoval a složil předepsanou oběť, totiž dvě holoubátka. Když pak se se svými miláčky navrátil do Betléma, stal se svědkem, jak *muždrcové* z dalekého východu Dítěti se klaněli a dary Jemu přinesli.

Ale v zápětí se radost Josefa proměnila v žalost; neboť uslyšel, že Herodes usiluje dítěto zahubit. Nehledě na obtíže a nebezpečnosti, vydal se neprodleně s Ježíškem a Matkou do daleké, cizí a neznámé země *Egyptské*. Dostal se tam s pomocí Boží šťastně a setrval v cizině se svými svěřenci několik málo roků. Když konečně uslyšel, že ukrutný Herodes umřel, *navrátil se* s nimi zpátky do Nazareta, kdež pak přebýval až do smrti

2. Když tyto všechny události ze života sv. Josefa v jedno shrneme a rozumně uvážíme, co, milé děti, poznáváme? Poznáváme, že sv. Josef jako pěstoun Pána Ježíše byl vyznamenán tak vysokou *důstojností* jako posud žádný člověk na světě. Jen o tom trochu přemýšlejte! Už mnozí lidé byli velicí a vznešení. —

Veliký byl na př. *Adam*, kterého Bůh ustanovil pánem celého ráje, aby jej ostříhal a vzdělával. Ale nebyl-li větším sv. Josef, který ostříhal a vzdělával svého Syna Božího?

Mocný byl král perský *Asvér*, o kterém Bible vypráví, že spravoval 127 zemí. Ale nebyl-li mocnější chudý Josef, který spravoval Pána nebes i všech zemí?

David pásal druhdy stáda svého otce a měl je na starosti. Ale svatý Josef měl na starosti Beránka Božího a na rukou svých Jej nosíval. Vznešený byl David, když se stal králem, neboť držel v ruce královské žezlo. Ale nebyl-li vznešenějším jeho potomek sv. Josef, ačkoli držel v ruce jenom tesařskou širočinu čili sekyru?

Sv. Jan Křtitel, který podle slov Písma sv. byl veliký mezi syny lidskými, mohl na Pána Ježíše ukázati prstem (Ejhle .) a měl tu čest jej křtiti v Jordáně. Ale sv. Josef vodíval malého Ježíška za ruku a dvanáctiletému ukazoval cestu do Jeruzaléma ku slavnosti.

Sv. Jan Evangelista sluje »Miláčkem Páně«. Proč asi? Protože jej Spasitel náš nade všechny miloval a dovolil mu spočívati na jeho prsou při poslední večeři. Jak se asi cítil Miláček Páně šťastným a blaženým pro toto vyznamenání! Ale sv. Josef byl vyznamenán nekonečně více. Neboť ne jednou, ale velmi často spočíval mladičký Ježíš na jeho klíně právě tak jako spočívá dítko na klíně svého tatínka. Na klíně svého Pěstouna sedával Boží Synáček, sladce s ním rozmlouval a nechával se od něho poučovat, ačkoli sám přišel na svět lidi vyučovat.

Sv. apoštolové, které si Božský Učitel přede všemi muži v Palestině vyvolil, obcovali a chodili s Ním jenom po 3 léta. Ale sv. Josef obcoval s P. Ježíšem od jeho narození a přebýval s P. Marií v Nazaretě ustavičně až do své smrti

3. Kdy asi umřel sv. Josef? Ach, milé děti, umřel ještě dříve nežli počal Pán Ježíš konati svůj úřad messiánský, neboť ho P. Bůh chtěl ušetřiti pohledu na zkrvácený kříž. Proto jej k sobě povolal dříve.

Když se měl rozloučiti s tímto světem, sv. Josef odpočíval na smrtelném lůžku v chudíčkém domku nazaretském. S jedné strany u jeho lůžka muž asi 28letý, plný nebeské krásy. Kdo to byl? Byl to Ježíš Kristus, který nemocného Pěstouna pečlivě obsluhoval a božskými rukama hladil jeho tvář i vlasy. Po druhé straně lůžka klečela Panna Maria, která ho nepřestávala těšiti, že se zase všichni shledají v nebesích. Kůrové neviditelných andělů obklopovali toto svaté seskupení a čekali, aby čistou duší Josefovou přijali a na věčnost ji doprovodili.

Tak sv. Josef umíral. Umíral *tiše, klidně a blaženě*, protože umíral v přítomnosti Ježíše a Marie. Hasnoucí zraky upíral k nebesům a upracované ruce

složil křížem na prsou. Srdce mu bilo pořádě slaběji, prsa se zdvihala mň a mň, dech se krátil víc a víc. Konečně duše opustila schránku tělesnou. Sv. Josef umřel. Umřel šťastně.

Řekněte mně, drahé děti, čím si zasloužil tak šťastnou a krásnou smrt? Čím? Svou velikou láskou k Bohu a svými krásnými vlastnostmi. Neboť on byl nevinnější nad Abele. Zbožnější než Noe. Trpělivější než Job. Bohu více oddaný nežli Abraham. Poslušnější nežli Izák. Pokornější nežli Jakub. Čistotnější nežli Josef Eg. Horlivější nežli Josue. Mírnější nežli David. Moudřejší nežli Šalamoun. Proto mu Bůh dopřál smrti blažené.

Jeho duše sice nevešla do nebe, protože to bylo zavřené, ale zalétal do předpekli, ve kterém duše spravedlivých před Kristem zemřelých pokojně a bez bolesti očekávaly Vykupitele. Těmto zbožným dušičkám zvěstovala, že už se přibližuje vykoupení jejich.

Co mám, drahé děti, ještě k tomu přidati? Že tělo jeho bylo nejspíše pochováno v údolí Josafat vedle královských předků a že tam očekává své slavné z mrtvýchvstání. Duši pak jeho P. Ježíš při svém nanebevstoupení uvedl do království nebeského. Tam oroduje u Boha za celou Církev, za všechny lidi, zvláště pak za ty, kteří sv. Josefa uctívají jako svého patrona a soujmenovce Amen.

Zkoušky katechetů pro vyučování náboženství na školách měšťanských v král. Českém dle nových nařízení platných od r. 1914.

(Ad informandum.)

Napsal JOS. JANOUT, katech. v Radlicích.

Dne 1. ledna r. 1914 vydal »Český nejđ. episkopát« statut, dle něhož konají se nyní zkoušky katechetů pro měšťanské školy, platný pro všechny diecése v Čechách.

Jelikož ty zkoušky dějí se docela jiným způsobem, než jak bylo tomu dříve, není nevhodno podati o tom ve »Věstníku katechetů« informaci, jak ony zkoušky nyní se dějí, aby kollegové, kteří připravují se k nim, dobře znali jich obsah a rozsah.

Pokud se týče formalit a rozsahu látky učebné, jest to v ostatních diecésích skoro tak, jak tomu je v arcidiecési pražské, která nejvíce katechetů potřebuje.

Kdo chce se podrobiti zkouškám katechetickým pro školy měšťanské, musí aspoň dvě léta býti činný v duchovní správě nebo v úřadě katechetickém. Potom podá žádost za připuštění ke zkoušce, doporučenou p. t. vikářem nebo náboženským školdozorcem svého působistě. Žádost ta musí se podati aspoň čtyři týdny před zkouškou, která se koná dvakráte do roka a to v jarním (na počátku května) a v podzimním termínu (na počátku října).

Vyřízení žádosti, v níž jsou sdělena data zkoušky, dojde prostřednictvím farního úřadu resp. kníž. arcib. inspektorátu.

Doporučuje se kandidátům, aby den před zkouškou představili se pánům examinatorům.

Zkoušky, k nimž jest se dostaviti v *taláru*, počínají v sále konsistorním v 8 hod. ráno.

Zkoušky jsou dvojí: ústní a písemní a trvají 2—3 dni.

Pokud se týče pořadu zkoušky z jednotlivých předmětů, jest praxe dvojí:

V r. 1914 na jaře, kdy se počalo zkoušeti dle nového způsobu, konaly se zkoušky tři dni s tímto pořadím:

I. den dop. zkoušelo se ústně z těchto předmětů: liturgiky, církevních dějin, paedagogiky, věrouky, mravouky a apologetiky; odp.: zkouška písemní: *kázání* (exhorta) a školní zákony. Zároveň se dá téma k zítřejšímu výstupu.

II. den dop. Veřejný výstup v měst. škole; odp. prázdno.

III. den dop.: Katechetika, dějiny vychovatelství, školské zákony a přednes vypracované exhorty. Na to se koná konference examinatorů a na konec se oznámí kandidátům výsledek zkoušky. Při této zkoušce postup je praktický, ježto neunavuje a všichni kandidáti jeden za druhým jsou zkoušeni z téhož předmětu, a pak se postoupí k dalšímu předmětu.

V r. 1915 na podzim konala se zkouška jen dva dni.

I: den dop. zkouška písemní; odp. veřejný výstup.

II. den dop. zkouška ústní ze všech předmětů a to tak, že jednotlivý kandidát byl zkoušen ze všech předmětů za sebou.

A nyní in medias res, totiž, *z čeho a jak se zkouší.*

Mám na mysli pořad z r. 1914.

Liturgika. (Zkouší vsdpp. kanovníci buď Dr. Schuster neb Dr. Kašpar.) Stačí znáti liturgiku pro měst. školy na př. vldp. prof. Em. Žáka, kterou vydal c. k. školní knihosklad. Otázky obvyklé; barvy liturgické a jich význam, proč se užívá latinské řeči při bohoslužbě, církevní rok, z čeho povstalo slovo kostel, obřady při svěcení hřbitova, kostela, při svěcení na jáhna atd.

Církevní dějiny. (Zkouší vsdp. kan. Dr. Podlaha.) Znáti třeba učebnici církv. dějin z měst. školy a je-li více času, přečísti si církv. děj. z učebnice středoškolské. Otázky časté: Příčiny pronásledování křesťanů a kolik jich bylo? Edikt Milánský, Křížácké války (kdo byl v čele každé). Šíření křesťanství v Čechách. Kdy bylo zřízeno biskupství v Čechách? Život sv. Vojtěcha. Žil sv. Jan Nep.? Vystoupení Viklífovo, Husovo, Lutherovo, Zvingliho a Kalvíno.

Paedagogika. (Zkouší vldp. prof. Hora.) Umět dobře paedag. z fakulty theol. Otázky: Vlastnosti vychovatele. Jak vzniká vzpomínání? Co je paměť a jak se cvičí? Jaká musí býti pozornost? Jak se pěstují city náboženské? Odměny a tresty ve škole. Které tresty jsou přípustné ve škole? a j.

Věrouka. (Dle velkého katechismu.) Zkouší vdp. prof. Černý. Otázky: Jaká musí býti naše víra? Které jsou pravé známky církve Kristovy čili podle čeho se pozná pravá církev Kristova? atd.

Apologetika. (Dle vel. kat.) Zkouší vldp. prof. Černý. Ot.: Odkud víme, že Pán Ježíš je Syn Boží? Kteří proroci předpovídali zvláště o Vykupiteli? Proč P. Ježíš vstal z mrtvých a vstoupil na nebesa? atd.

Mravouka. (Dle vel. kat.) Zkouší Dr. Schuster. Ot. ? Jak vzniká osobní hřích ? Kdo se dopouští těžkého hříchu ? Rozdělení hříchů. Svědomí člověka. Svobodná vůle. atd.

Zkouška písemní záleží v tom, že se vypracuje exhorta a případ nějaký z praxe školní spojený se znalostí školních zákonů.

Exhorta, k níž se dá téma, vztahuje se obvykle k době nebo k svátku, který právě uplynul nebo brzy nastane. Na př. důkaz, že sv. Jan Nep. žil, jeho život a smrt na základě historických dokumentů. Sv. Václav a jeho význam pro Český národ. atd. Exhorta má se psát čitelně na arch papíru, — (věci psací jsou na stole připraveny) — jenž celý popsán býti nemusí.

Případ z praxe školní se vypracuje dle školních zákonů a nabytých zkušeností. Na př. jeden člen sboru učitelského podává v konferenci návrh, aby dívky školní nešli o »dnech křížových« na procesí. Návrh jeho jest přijat. Co má katecheta v té věci činiti ?

Při zkoušce písemní užívati pomůcek je přísně zakázáno.

Věřejný výstup koná se v dívčí měšťanské škole blíže Rudolfinu. Den před tím dostane každý kandidát téma, které pak půl hodiny vykládá před dívkami ve třídě. Na př. Bůh jest vševědoucí. Církev kat. jest pravá od Krista založená. Vlastnosti náležité modlitby. Výklad IV. přikázání božího. Účinky milosti posvěcující. Jak se uděluje poslední pomazání ? Co jest pýcha a které hříchy z ní povstávají ? Co je lakomství ? Viklíř a jeho vystoupení. Mistr Jan Hus a jeho působení než byl dán do klatby církevní. Atd. **Výstup je velmi důležitý**, neboť z něho se pozná, má-li kandidát potřebných schopností k úřadu katechetickému. Kandidát nechť se nebojí, ať mluví pomalu, jasně a zřetelně a zvláště mluvnicky správně a neužívej výrazů vulgárních. Na hodinky ať se nedívá a je-li hotov s látkou, nechť opakuje s dívkami, dokud mu nedá examinátor prof. Hora znamení, aby přestal. Při výstupu je dobře psát na tabuli definice a zvláště cizí slova v círk. dějinách se vyskytující. Na večer před výstupem nechť se dobře připraví kandidát na svoje téma. K tomu stačí výklad velkého katechismu a církevní dějiny.

Katechetika. (Zkouší vdp. prot. Hora.) Třeba znáti dobře katechetiku z fakulty. Otázky: Jaká musí býti otázka, aby byla na ni správná odpověď. Methody vyučovací (analytická, syntetická, sokratická atd.). Jak si má počínati katecheta při zpovědi cizího dítky špatně připraveného ? Atd.

Dějiny vychovatelství. (Zkouší vdp. prof. Hora.) Přečísti si buď knihu »Dějiny vychovatelství« od Kaliny-Domína (vydal Bursík-Kohout, nakl. v Praze) nebo raději »Děj. vych.« od Kobosila (vydal Kotrba). Z toho se pak naučiti jen ty partie, jež se vztahují k církvi katolické. Většinou přicházejí tyto otázky: Jak se v prvních dobách křesť. vyučovalo náboženství ? Život sv. Augustina a obsah jeho spisu de catechisandis rudibus. Co to byly školy katechetické (Pantaenus), kathedrální, klášterní, farní ? Sv. Benedikt a jeho školy. Jesuité a jejich školy. Sv. Jos. Kalasánský — školy piaristické. Fenelon. Sv. Jan de la Salle — školy školských bratří.

Školské zákony. (Zkouší vldp. prof. Hora.) Stačí scripta z fakulty. Mimo to přicházejí ještě otázky: Jsou-li dovoleny peněžní sbírky mezi žactvem a které a

k jakému účelu? Kterak si opatří katecheta učebné pomůcky (obrazy, mapu Palestiny atd.) k náboženskému vyučování, nejsou-li žádné nebo jsou-li již ve stavu sešlém? Práva a povinnosti katechety v příčině konference atd.

Přednes vypracované exhorty. (Zkouší vsdp. Dr. Podlaha.) Z exhorty, kterou kandidát vypracoval, přednese asi jednu stránku. Třeba přednášeti pomalu, živě a zřetelně.

Kdyby někoho stihla nehoda a d. stal z některého předmětu opravu (což se zřídka stává), nechť při nejbližším termínu zkoušek v čas podá žádost o dovolen složit opravu. Jinak by se na něho mohlo zapomenouti. Také se může státi, že bude zkoušeti jiný profesor než zde uvedený. Předsedou jest: J. M. nejd. pan Msgr. Dr. Jan Sedlák, gen. vikář.

Za celou zkoušku platí se taxa 15 K a sluhům 1 K.

Pojednání toto bude zajisté vhod všem pánům kolegům, kteří se připravují ke zkouškám na měšťanské školy, ježto jim usnadní práci v jejich studiu a zbaví je zbytečných starostí.

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v král. Českém konal dne 24. ledna t. r. první *členskou* schůzi za veliké účasti. Po přečtení zápisu posledních dvou výb. schůzí přikročeno ku projednání jednotlivých bodů programu. Nejprve projednány došlé dopisy, které pro svoji důležitost těšily se živé debatě účastnících kolegů. Onedně bohoslužebného paušálu bylo usneseno, aby záležitost tato pro svoji komplikovanost byla vyřízena dohodou s nadřízeným úřadem. Zatím nechť dotyční kolegové řídí se dřívějšími zvyklostmi a přihlížejí k poměrům a okolnostem, v nichž jsou a nepřijímají nových bfemen, jim bezprávně ukládaných. Doporučuje se též kolegům, jichž se to týče, aby požádali městské rady sami o zvýšení paušálu na školní bohoslužby. Dále jednohlasně schváleno, aby Spolek katechetů přistoupil za člena k vědeckému odboru »Křesťanské Akademie« v Praze. K valné hromadě této korporace delegování předseda a jednatel. Na přání kol. Dvořáka z Kard. Řečice, aby byl pořízen seznam pol. kurátů ku prospěchu interresovaných kruhů, usneseno, že bude na to, v dotazníku brzo vydaném, pamatováno. V otázce, aby kněží neplatili daně mládežnické, byla zavedena živá debata, ale na konec sděleno, že záležitost tato bohužel bez dobrozdání kněží byla již na vyšších místech rozhodnuta v náš neprospěch, a že

se nedá na ní již asi ničeho měniti. Služné katechety záleží z platův 1. dle zák. z r. 1903 (základní služné, kvinkvenálky, akt. přídavek), 2. z provisorního přídavku, pro nějž je směrodatným 31. prosinec běž. roku, 3. z drahotního přídavku. Trienálky se dosud nevyplácejí, o kvinkvenálky se musí každý hlásiti. Na konec sdělil p. předseda, že byl od nejd. kn. arcib. Ordinariátu opět ve svém úřadě potvrzen a zároveň v obsírném referátě oznámil přání a pokyny Jeho kn. arcib. Milosti ohledně naší katechetické práce a osnovy v náboženském vyučování. Za člena přijat kol. Jan Uibert z Březových Hor. Za členy do spolku se přihlásili kolegové: Jos. Tichý z Černého Kostecla a František Malý, kaplan a katecheta u sv. Štěpána v Praze.

Jos. Janouš, jednatel.

Zrušení biskupských rezervátů (N. E. 16.255/1916). Dodatkem ke zdejšímu článku »Instructio super casuum conscientiae reservatibus« uveřejněném v Ord. Listě z roku 1916 na str. 172—173, sdělujeme, že Jeho knížecí arcibiskupská Milost nejdůstojnější Arcipastýř vyslechnuv mínění v. v. metropolitní kapitoly u sv. Víta i několika zkušných správců duchovních, ustanovil, že všech šest rezervátů v pražské diecési dosud vyhrazených od nynějška přestává. I může tudíž z rezervátů těch ka-

jícnička rozhrěšiti každý kněz, mající právomoc zpovědní.

Adnotatio: Confessarii tamen omnes in Domino serio ammonentur, ut peccatores delicta illa — antea reservata — confitentur in singulis casibus in confessionali edoceant de speciali gravitate culpae commissae et omni modo meliori studeant eos ad salutarem poenitentiam disponere. Adducant eos ad totam vitam reformandam et omnem occasionem peccandi efugendam. Poenitentiam iis imponent salutarem, sed graviorem et pro circumstantiis etiam longiorem. Imprimis commendatur frequentior susceptio sacramenti poenitentiae et s. communionis per determinatum tempus e. g. per trimestre, per medium annum, ut peccatores ex delicto suo adjuvante gratia divina penitus recreantur.

*Z kníž. arcib. konsistoře v Praze,
dne 3. ledna 1917.*

Žádosti za vysvědčení o kanonické způsobilosti k ucházení se o určité místo katechetské. (N. E. 147.) Upozorňujeme dpp. katechety, že mají přiložiti k žádostem o svolení ucházeti se o určité místo katechetské vždy vysvědčení, kterým byli uznáni za způsobilé k úřadu katechetskému na školách středních anebo měšťanských, případně, jedná-li se o uprázdněné místo na školách obecných, absolutorium z fakulty bohoslovecké.

Žádosti jest podávati prostřednictvím příslušného k. a. ordinariátního komisaře resp. náboženského škol dozorce, nebo k. a. vikáře, kteří připojí potřebnou kvalifikaci:

*Z kníž. arcib. Ordinariátu v Praze,
dne 20. prosince 1916.*

Katechetické museum má se dle poslední výborové schůze katechetské v Pěrově zříditi v Olomouci při biblickém museum, které zakládá univers. prof. dr. Hejčl. Bylo by na čase, aby museum katechetické co nejdříve založeno bylo. Mají-li je katecheti vídeňští a brněňští, proč by je nezaložili také katecheti diecése olomoucké. Místnosti byly by v semináři samém, v tak zv. »Seslesianum«. Sbirka pomůcek katechetických byla by jistě vhod bohoslovcům a zvláště novokněžím.

• Vychov. listy • morav.

Časopisy katechetické.

1. **Vychovatelské listy**, red. prof. dr. Kratochvíl v Příboře, leden 1917 roč. XVII. č. 1.

Články: Kašpar Dornau a jeho vliv na Komenského (Valach), Psychologický paralelismus Spinozův (dr. Černocký), Obecná metodologie psychol. zkoumání (dr. Geyser), Světské myšlenky o svatých věcech (Hlavinka), Metody k vyšetřování mravního rozvoje dítěte a jejich paedag. význam (Toman), Školní mládež v městech průmyslových (Zamazal), O pohybu slunce a stálic (Simonides).

Následují rozhledy po a) vychovatelství, b) filosofii, c) výchově tělesné, d) katechetice, e) otázkách kulturních vůbec. Dále referáty o spisech paedag., literatura pro mládež a zprávy.

Tento doporučení hodný časopis vychází 25. každého měsíce nákladem Matice Cyrilometodějské v Olomouci. Tam se zasílá i předplatné roční 10 K.

2. **Christlich paed. Blätter**, měsíčník pro vyuč. náboženství a výchovu mládeže, red. W. Jaksch, katech. měšť. šk., 40. roč. čís. 1. lednové 1917. vydává Katechetský spolek vídeňský, vychází 25. každ. měsíce, ročně 4 K, ve Vídni V. Schönnbrunská ul. č. 75.

Články: An unsere Leser, Unser Katechismus als Lernbuch (Dr. Wrzöl), Die Erteilung des Erbscheinunterrichtes (Stegman), Ein verkürzter Kleiner Katechismus (Wihl. Pichler), Mein Lehrbuch der Geschichte und seine Kritik (dr. Woyner), Die Wirkungen des Sakramentes der Bußes (katechese s nákresey — dr. Hollnsteiner).

Následují zprávy spolkové, literatura, časopisy, směs. Časopis laciný a svědčí o pilné práci katechetů vídeňských.

Katechetische Blätter, univ. prof. dr. Göttler a Stieglitz.

Organ čilého mnichovského spolku katechetského, roč. XVIII., seš. 1. r. 1917.

Obsah: Alte u. neue Aufgaben der Religionspaedagogik, Nationale Einheitsschule u. kath. Religionsunterricht (univ. prof. Scharnagl, Freising), Ergebnis einer Umfrage über die religiös-sittliche Entwicklung (Weigl), Auch ein Jubiläum (Seitz, kaplan), Ein wenig beachtetes Feld der Religionspaedagogik (Göttler, Mnichov), Des Christen Gruss (2 katechese na zač. šk. roku, Bernbeck, školní inspek.), Katechetické skizzy pro 3. šk. rok (Stieglitz, Mnichov), následuje směs a odborná literatura časopisecká i knižní. Časopis dokumentuje horlivou práci a nové směry katechetů mnichovských v metodice.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXII. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Pastýřský list episkopátu rakouského. — Promluva na neděli I. post Pascha. —
Promluva na neděli II. post Pascha. — Základní zásady osnovy náboženské. —
Zkoušky katechetů. — Z praxe a různé.

Pastýřský list episkopátu rakouského.

(Pokračování.)

Ne, dr. v Kr., s Pánem Bohem neúčtujeme! »Chtěli-li bychom se s ním hádati, nebudeme moci jemu odpověděti jedno za tisíc.« Účtujeme spíše sami se sebou a postarejme se, až přijde mír, by rodinný i veřejný život nenesl pečetě pohanství, nýbrž aby se prokázal znakem křesťanství. Nekřesťanským pak duchem jest více méně vinen každý z nás. Kdyby každý z nás byl konal svou povinnost, nebylo by došlo tak daleko! — Varujte se neprozřetelného úsudku o Bohu! Můžeme snad posuzovat lidi a jejich činy, ačkoli někdy ani to ne, na př. za války. Ale posuzovat Boha, Neomylného, Vševedoucího, Přesvatého jest buď šílenství anebo hřích!

Bohu díky i naše doba má vedle stínu i světlé stránky. Pravá zbožnost a neunavná horlivost pro věc a čest Boží, požehnaná obnova a prohloubení křesťanského života v náboženských dobročinných spolcích, veřejná účast náboženská laiků, líbezné květy čistého života rodinného, mládeže Bohu zasvěcené, ducha trpělivé bolesti a posvátné touhy po ctnosti, to vše i dnes připomíná onen nádherný ráj prvních křesťanů, jak jest o nich napsáno v jistém listu (k Diognetovi k. 5.) z druhého století po Kr.: »Křesťané žijí v těle, ale nežijí podle těla; prodlévají na zemi, ale putují nebem. Všechny milují a ode všech jsou pronásledováni; sami jsou chudí, mnohé však obohacují; urážejí je a oni žehnají, vysmívají se jim a oni svým škůdcům účtu prokazují.« Nuže hleďte, dr. v Kr., i tito *nevinní* těžce trpí snad nejvíce metlou války, avšak netrpí na plano. Uražená a nekonečně svatá Boží spravedlnost žádá, aby hřích byl odpykán. Bůh však ve svém milosrdenství svoluje, aby byl usmířen skrze někoho jiného, tak že pyká nevinný za vinného, spravedlivý za nespravedlivého. Což nebyl sám Kristus Pán, nevinný beránek Boží, raněn pro nepravosti naše, potřen pro hříchy naše? Naši vinu Pán vložil na něho. Ano, toho, jenž hříchu neznal, učinil pro nás hříchem, což znamená, že si ho zvolil za svou smírnou obět. Právě těm smírným útrapám nevinných jest nutno i v nynější tísní především děkovati za ochranu a požehnání Boží, byť si svět, opojený svým pokrokem, neustále přisvojoval zásluhu, že si pomáhá svým důvtipem. Stále jest pravdivo, co řekl již ve třetím křesťanském

století Tertullian o pohanec a křesťanech své doby: »Když v létě neprší a je-li obava, jaký bude rok, tu vy, nevěřící, takto si počínáte, denně se najíte do- syta a znova jdete k jídlu; lázně, hostince, vykřičené domy, vše jest v květu. My křesťané však . vzdalujeme se požitků a přísně se kajeme a my jsme pak také, kteří svou zdrženlivostí klepáme na nebe a Bohu téměř násilí činíme; když konečně od Boha milosrdenství dosáhneme, nepravý bůh Jupiter jest za to od vás uctíván, kdežto o pravého Boha se nestaráte« (Apologie 40).

Proto, dr. v Kr., ať vinni nebo nevinni: pokorťte se pod mocnou ruku Boží a nereptejte na trest Páně; neboť Pán raní, ale též hojí; tepe, ale ruce jeho uzdravují. Jak Kristus musil trpěti a tak vejíti do slávy své, tak i my skrze sou- žení mnohá musíme vcházeťi do království Božího a tam budeme se radovati za dny, v nichž nás Pán ponižil a za léta, v nichž jsme viděli zlé věci; neboť utrpení nynějšího času nejsou ničím proti budoucí slávě, která se zjeví na nás.

A tak rozřešíme i další zdánlivou záhadu. Jak může jen Bůh *lásky a mi- losrdenství* dívati se na tyto válečné hrůzy a jak jich může trpěti? — táží se mnozí, když slyší a čtou o nesčíslných hromadných obětech na bitevní čáře, o nevýslovných bolestech raněných, o ukrutných hanebnostech zdivočilých bar- barů, o vzrůstajícím nedostatku v zemi. Chcete-li tuto pohnutku vysvětliti, držte se této zásady: Bůh si *nikdy* nepřeje zla. Co je ve válce zlého — není *od něho* on tak *nechtěl*, pouze tak *dopustil*, ve své moudrosti, poněvadž stvořil lidi *svo- bodné*. A to bylo nutno, poněvadž bez svobodné vůle nebylo by ctnosti ani hříchu, rovněž ani odměny ani trestu. Kdyby nebylo svobodné vůle, zcela bez důvodu pyšnili by se naši hrdinové v poli stříbrným a zlatým odznakem za sta- tečnost.

Proto jest pošetilý nápad: »Ať udělá Bůh té řezi konec!« — Jak? Má snad nepřátelům, jejich vůdcům a vojinům odejmouti svobodnou vůli a učiniti z nich loutky? Či má snad poslati na svět zástupy andělů?

Jak pokrytecké jsou tyto námitky nevěrců. Ještě nedávno se tíž lidé nadutě chlubili, že Boha nepotřebují, že sami bez přikázání Božích dovedou světu pokoj dáti a zachovati. Nyní, když se to nepodařilo a když nevěra bezmocně stojí před hrůzou moderní války — nyní má Bůh »zasáhnouti« a to právě svým ne- přátelům k vůli.

Ne, dr. v Kr. Což jest nespravedливо, dopouští-li Bůh, aby národové a vla- daři, kteří se od něho odvrátili, sami se potrestali a aby ucitili, co jest vláda hříchu? Kéž vzplane váš svatý hněv především proti hříchu, který je vším tím vinen; neboť nyní právě zjevuje se zajisté s nebe hněv Boží proti každé bez- božnosti a nespravedlnosti. Těžký hřích je tudíž přišerou daleko hroznější, než nejobavnější válečná obluda.

Voláte-li právem: »Jen žádnou válku!« s tím větším odporem jest vám vo- lati: »Jen žádný hřích!« Neboť i největší hrůzy našich moderních pekelných bitev ani z daleka se nevyrovnají pekelným hrůzám na věčnosti; bojte se války — ale ještě více se chvějte před hříchem! Ostatně tím snadněji unesete žal válečné doby sebe trpčí, čím vroucněji se přimknete k Bohu zbožnou modlitbou, přijí- majíce často sv. svátosti a vážně plnice náboženské povinnosti. Vždyť Bůh ni- koho nedopouští zkoušeti nad to, co může unést, nýbrž s pokušením dává i milost, aby unést mohl. (I. Kor. 10, 13).

S dětinnou důvěrou se tedy spolehněte na *Boží Prozřetelnost*. Ponechte jeho svaté vůli, *kdy* bude chtít odejmouti od nás tento trpký kalich. Záměry Boží ve světové válce jsou nám ovšem *skryty*; neboť »nejdou zajisté myšlení má, myšlení vaše: ani cesty vaše, cesty mé« praví Hospodin (Is. 55, 8). Soudy Boží nejen trestají, nýbrž i uzdravují a očišťují. Již nyní, alespoň částečně, jeví se moudré plány Boží na divokém obraze válečném. Různé třídy lidské společnosti, dříve na mnoze vzájemně odcizené, společnými útrapami se sblížily; jednotliví národové, tak často znesváření, sešli se konečně na půdě společné vlasti, stát znova a jasně uznal požehnaný a mocný vliv církve, poněvadž náboženství jeví se nejpevnější oporou trůnu, trofejí nejtěžnější a nejvydatnějším zdrojem vlastenecké obětavosti. Což není ono částečné obrození ducha náboženského, onen mocný plamen obětavé lásky k bližnímu jakýmsi duchovním válečným ziskem, který docela zastíňuje jakýkoliv zisk územní? Nepomstila válka svými různými důsledky i mnohá přikázání církevní, jichž dříve nedbali a jímž se často posmívali? Na příklad, těch několik církevních postů budeme jistě považovati za jeho sladké a břímě lehké (Mt. 11, 30) srovnáme-li je s bezmasými dny, od státu důvodně nařízenými, jež jsou věru daleko přísnější. Co v míru lidé považovali za duchovní násilí a otroctví, v tom dnes vidí a snad i oceňují moudrý a nutný příkaz.

(Dokončení.)

Na neděli I. post Pascha.

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Nevěřící Tomáš ?

Já myslím, že jste už nejednou slyšeli, kterak lidé žertovně, ano i posměšně říkávají: »*To jest nevěřící Tomáš!*«. Komu se tak obyčejně říká? Koho tak lidé jmenují? Přezdívali tak nedůvěřivému člověku, který něco ne a nechce věřit, dokud se sám nepřesvědčí o pravdě. Také sv. Tomáš, jak jste, milé děti poznali, nechtěl apoštolům tak dlouho věřit, dokud vzkříšeného Pána Ježíše neviděl sám na vlastní oči. Proto se mu apoštolové divili; proto jej pokáral Pán. Proto i lidé od té doby říkají nedůvěřivému člověku, že je jako nevěřící Tomáš. Říkávají tak s jakousi příhanou. Ale věřte mně, drahé děti, že se tu *sv. Tomáš přece jenom děje křivda*. Sv. Tomáš nezasluhuje, aby mu někdo z lidí vytýkal nevěru. Neboť, jak se o tom přesvědčíte v dnešní exhortě, on v Ježíše Krista pevně věřil a Jej vroucně miloval...

1. Odkud sv. Tomáš pocházel? Čím se původně zabýval? Kdy a jakým způsobem byl povolán k úřadu apoštolskému? To všechno, drahé děti, nevíme. Ale tolik je jisto, že býval rybářem v Galilejsku a že od té chvíle, co se stal apoštolem, Pána Ježíše vůbec neopustil, ale doprovázel Jej na všech cestách a přilnul k Němu synovskou oddaností a obětavou láskou. To poznáme z událostí, kterou vám nyní budu vyprávěti:

Když se Lazar v Bethanii rozstonal, řekl Pán Ježíš: »Pojďme k němu do Judska!« Nad tímto náhlým rozhodnutím se apoštolové zkormoutili, neboť věděli, že Pán Ježíš má právě v Judsku nejvíce nepřátel, kteří jej už dávno usilují zahubiti. Z té příčiny Jej z této cesty upřímně zrazovali, nechtějice Ho vydati

v nebezpečnosti života. Ale Pán Ježíš pravil rozhodně: »Lazar umřel. Já tam jít musím, aby vstal.« To když uslyšel sv. Tomáš, který byl ze všech nejserdnatější a velice odvážný, zvolal nadšeně: »Pojďme tedy i my, abychom tam s Ježíšem zemřeli!«

Ejhle, takovou neohroženost a lásku projevil tento apoštol, kterého se lehkomyslní lidé odvažují nazývatí nevěřícími! Ale on si přál raději umřítí smrtí mučednickou, nežli opustití Mistra, kterému hrozilo nebezpečství. Zasluluje tedy, aby se mu vytýkala nevěra? Zasluluje, aby se mu někdo posmíval? Aby jeho jméno vyslovoval neuctivě nebo v žertu? Nezasluluje spíš, abychom se mu podívovali za to, že tak ochotně chtěl obětovatí život za Krista?

2. Ale slyšte ještě dále! Sv. Tomáš jako ostatní doprovázel tedy všude svého božského Učitele a na to nikdy nemyslí, že by se měl s Ním někdy rozloučití! Chtěl s Ním tak obcovatí věčně. Ale není-liž pravda, že nic na světě netrvá věčně? Že všechno pomine a přestane? Tak ani Pán Ježíš jako člověk nechtěl tady na světě setrvatí pořád, ale chystal se dokonatí na kříži svůj úkol a navrátití se k Otci do nebe. Dříve však shromáždil své milé apoštoly, aby se s nimi při poslední večeři mohl rozloučití. »Nermuťte se srdce vaše aniž se strachuj,« tak řekl jim při této příležitosti, »ale musím vám oznámití, že už přišla má hodina. Maličko a neuzříte mne a opět maličko a uzříte mne. Ale potom odejdu do příbytku svého Otce, abych i vám připravil místo. Cestu tam zajistě znáte

Tomáš, který každé slovo pozorně poslouchal, zarmoutil se velice, neboť nemohl pochopití, kamže se Pán jeho bude ubíratí. I pravil bez obalu: »Pane, my nevíme, kam jdeš. My ani cestu za Tebou neznáme. Ukaž nám ji tedy!« Na to odpověděl Kristus památná slova, která, milé dítky, v živobytí svém budete ještě často slyšetí. Řekl slavnostně: »Já jsem cesta, pravda a život. Kdo ve mě věří, ten se ubírá pravou cestou na věčnost!«

Ejhle, tak se dověděl Tomáš i ostatní, která cesta vede do nebe! Již tedy byl uspokojen. Ale jak byl před tím úzkostliv, aby se skutečně za Mistrem dostal do království nebeského! Jak pilně se dotazoval na cestu, která tam vede! Jak pevně důvěřoval Pánu Ježíši, že mu cestu nejlepší a nejbezpečnější ukáže! A my bychom jej za to chtěli ještě nazývatí nevěřícími Tomášem? My bychom mu ještě chtěli vytýkatí nevěru? My bychom jej chtěli přirovnávatí k lidem opravdu nevěřícím a hříšným? To by bylo, děti, nespravedlivé! Ale držíme se raději cesty, kterou nám Pán Ježíš ukázal. Do nebe vede cesta jenom jediná. Je to sv. víra křesťanská, bez níž (dle sv. Pavla) je »nemožno se Bohu líbití,« tím méně do nebe se dostatí.

3. Nebe bylo vlastně po hříchu našich prarodičův uzavřené. Otevřelo se teprve na veliký pátek, když Pán Ježíš skončil na kříži. Tenkrát se duše Jeho čistá odloučila od zmučeného těla a sestoupila do předpekli. Odtud se vydala v průvodu spravedlivých duší Starého Zákona do nebe, třetího dne spojila se s tělem v hrobě. Ježíš Kristus vstal z mrtvých a ukázal se některým křesťanům. Ukázal se Magdaleně. Ukázal se horlivým ženám. Ukázal se Petrovi. Ukázal se učedníkům jdoucím do Emaus. Ukázal se konečně — jak jste dnes slyšeli z evangelia — apoštolům při zavřených dveřích. Dechl na ně, mluvil s nimi a těšil je.

Ale Tomáš nebyl tenkrát s nimi. Kde se asi zdržoval? Co myslíte, proč nebyl v síni, ve které byli shromážděni ostatní? Ach, vím už proč. Potupná smrt Ježíšova jay docela pomátla. Srdce jeho se naplnilo nevýslovným hořem. Aby mohl nerušeně vzpomínati na bolestné utrpení Páně, vyhýbal se lidem, opustil apoštoly a chodil jako nějaká bludná ovečka po místech pustých a o samotě vzdychal, že už svého milovaného Mistra nikdy asi neuvidí. Když pak se konečně dosyta vyplakal, navrátil se mezi apoštoly, kteří mu zvěštovali, že Pána Ježíše viděli. Ale Tomáš, který se ze svého bolu ne a nemohl vzpamatovati, nechtěl jim to věřiti. „Dokud neužřím v rukou jeho bodení hřebů neuvěřím..“

Hle, milé ditky! Všichni už věřili, že P. Ježíš vstal z mrtvých. Apoštolové to věřili, neboť s ním byli rozmloovali. Petr věřil. Matouš věřil. Jakub věřil. Kleofáš věřil. Ti všichni věřili, jenom Tomáš ještě nechtěl věřiti. Byl příliš bolem zaslepen. Budeme se proto na něj horšiti? Budeme jej odsuzovat? Vždyť ho an P. Ježíš neodsoudil ani se na něj nehoršil. Právě naopak!

4. Za 8 dní na to se mu ukázal a s laskavým úsměvem řekl: »Nebud nevěřící, ale věřící!« Odpustil mu jeho hřích. Nevyloučil ho ze sboru apoštolů, ale jednal s ním jako dobrotivý otec s marnotratným synem. Jak asi bylo v tu chvíli sv. apoštola? Jistě, že plakal radostí a lítostí. Padl k nohám Ježíšovým a hleděl později svou chybu napravit a stonásobně nahraditi, v čem byl pochybil

5. Když Pán Ježíš vstoupil na nebesa a seslal Ducha svatého, sv. Tomáš posílněn jsa dary Ducha svatého, chopil se poutnické hole a vydal se na Východ hlásat sv. Evangelium. Zaměřil touze cestou, kterou se před 33 léty ubírali svatí tři králové. Když se dostal do jejích krajiny, zvěštoval jim, že to betlémské Dítě, kterému se byli klaněli, úlohu svou mesiášskou na světě už dokonalo. Že Vykupitel sice na kříží zemřel, ale že zase vstal z mrtvých. »Já sám,« tak tvrdil horlivě, »já sám na své vlastní oči jsem Jej viděl vzkříšeného a dotýkal jsem se jeho ran.« Když pak jim všecko dopodrobna vypověděl, vodou pokřtil je. Pokřtil i nesčetné jiné pohany z národa Médů, Peršanův a Indův, až posléze skonal smrtí mučednickou — sv. Tomáš apoštol.

Nuže, drahé děti, byl opravdu nevěřícím? Smíme mu vytýkati nevěru? Smíme jeho jména užívat v žertu? Prosme raději Ducha svatého, aby nám udělil tak veliký dar víry, jakým vynikal sv. Tomáš, apoštol Páně! Amen.

Promluva na neděli II. post Pascha.

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Římský pastýř pečuje o své ovečky.

Pán Ježíš byl, milé ditky, opravdu nejlepším pastýřem, co jich kdy na světě bylo. Neboť on opustil veliké stádo vyvolených a svatých oveček nebeských a s mnohou úzkostí a bolestí shromažďoval rozptýlené ovečky pozemské t. j. hodné lidi do svého ovčince Církve svaté. Když pak slušný počet křesťanských oveček zde na zemi shromáždil a za ně život položil, co myslíte, drahé děti, že tu na světě ještě zařídil, dříve nežli se navrátil mezi ovečky nebeské?

1. Ovečkám pozemským zanechal zde na zemi dvanáctero pastýřů a jednoho z nich, totiž *Šimona Petra* ustanovil za pastýře nejvyššího. Neboť k němu

pronesl slova: »Pasiž beránky mé! Pasiž ovce mé!« Jemu jedinému svěřil »klíče království nebeského«. Sv. *Petr* přijal pokorně tento vysoký úřad a stal se tak nejen pastýřem všech věřících, ale i hlavou všech ostatních pastýřů duchovních.

Aby se mohl věnovati ovečkám celého světa, vydal se asi r. 42 z Palestiny do Říma. Přišel tam bos a pěšky, v rouše chudobném. Jeho tělo bylo zesláblé starostmi a námahou cesty. Obličej byl opálený sluncem. Tváře vpadlé od probdělých nocí a prolitých slz lítosti. Když sv. *Petr* přišel do Říma, pohané se obávali jeho veliké moci a důstojenství. Proto hlavní svou nenávist a pozornost věnovali jemu a hleděli jej zahušiti. To se jim sice podařilo, neboť jej ukřižovali. Avšak zahubili jenom *Petra*; papežství nezničili a zničiti nedovedli.

2. Po sv. Petru nastoupil papež jiný a od té doby panovalo v Římě více nežli 250 papežů. Co myslíte, drahé děti, byli tito nástupcové Petrovi dobrými pastýři svých křest. oveček? Co vypravuje o nich dějepis?

Dějiny předně vypravují, že za celou tu dobu *proásledování*, kdy děti a starci, mužové a ženy, mudrci a vojáci křesťanští od pohanů byli vražděni, papežové římští dávali svým ovečkám příklady hrdinnosti a zmužilosti. Aby totiž dokázali skutkem, jak (dle dnešního evangelia) *dobrý pastýř dává*, když toho je třeba, *i život za své ovečky* — papežové v čele ostatních podstupovali statečně mučednickou smrt. A tak se, milé děti, stalo, že z prvních 44 nástupců Petrových skoro všichni prolili svou krev! 44 nejstarší papežové zemřeli smrtí mučednickou! 44 dobří pastýři *položili život za ovečky*!

Pohané sice jásali, kdykoli vlekli některého papeže na popraviště. Ale křesťané po jeho smrti si zvolili jiného a pak zase jiného, takže nikdy ani měsíc nebyli bez vrchního pastýře. Poslední, který za ovečky prolil krev, jmenoval se Marcellus a byl předhozen divokým šelmám. Ale už jeho nástupce Silvestr byl šťastnější. Neboť mu císař Konstantin daroval svůj vlastní palác a prohlásil svobodu křesťanských oveček.

3. Než myslíte, děti, že už potom papežové měli ustláno na růžích? Že neměli žádných velkých starostí o své ovečky? To byste byli na omylu. Podle předpovědi Kristovy (v dnešním evangeliu) začali vnikati do ovčince Kristova neboli do Církve draví *ulci*, kteří ovečky lapali, rozháněli a trhali. Co tím chci naznačiti? Nic jiného, nežli že v Církvi se po všechny časy vyskytovali *bludaři, kacíři a rozkolníci*, kteří svými nepravými naukami snažili se křesťanské ovečky duševně hubiti.

Ale kterak se tu zachovali papežové římští? Kterak chránili svých oveček? Co dělal, milé děti, statečný David, kdykoliv se mu dravec do stáda vloudil? Vydíral jim z hrdla uloupené ovečky. Podobně jednali i pastýřové římští: hájili slovem a písmem i mocí pravověrné ovečky proti *bludařům, kacířům a rozkolníkům*.

4. Ještě něco vám povím. Na počátku středověku vyrojili se divocí národové: Gothové, Svérové, Vandalové a Hunnové z Asie a jali se bořiti, pleniti, páliť a hubiti křesťanské krajiny evropské od východu až na západ. *Attila*, vůdce divokých Hunnů, vyvrátil Akvileji, spálil Veronu, Mantovu a Cremonu a zamýšlel konečně táhnouti též na Řím, aby dílo zhouby dokonál.

Ale co učinil tehdejší nejvyšší pastýř, aby tohoto dravce odvrátil od svého ovčince? Přiděm rouchem velepastýřským, beze zbraně chvátal *Attilovi* vstříc a mluvil k němu takto: »Rychle a rozhodně všude zvítěz, stal jsi se pánem skoro polovice Evropy. Senát alid římský, jsouce kdysi sami vítězi a podmaniteli světa, koří se nyní tobě a tebe žádají pokorně o smilování. Ty bys ovšem mohl nad námi snadno zvítězit. Ale před Pánem Bohem dobudeš vítězství ještě většího, jestliže se smiluješ nad těmi, které chceš pokořit.« Tak promluvil nejvyšší pastýř. *Attila* po krátkém pomlčení odpověděl: »Buď si kdo buď, anděl nebo člověk! Ale věz, že jsi dokázal více svou prosbou nežli zbraněmi. Neboť ušetřím Itálie a Říma.« Pak obrátil se a táhl zpět. — Jářku, děti, kdo tedy zachránil Řím? Kdo odvrátil dravce od ovčince? Ne-li papež, nejvyšší pastýř? Zachránil aspoň Itálii od krveprolití a navrátil svým křesť. ovečkám mír

5. Avšak nejen on, nýbrž i mnozí jiní papežové usilovali vší snahou o to, aby *zamezili války a vyjednávali mezi válčícími národy o mír*. Dějepis vypravuje o tom tolik příkladů, že bych s nimi nebyl hotov, kdyby dnešní exhorta trvala celý den. Povím vám jen některé příklady z doby nedávné.

a) Papež *Pius IX.* se snažil zameziti válku r. 1870. Když už měla vypuknouti, psal panovníku francouzskému a pruskému a pro Boha jich žádal, aby odvrátili krveprolití. Prosil ve svém dopise tak dojemně, že sama královna pruská zaplakala nad jeho dopisem. Že potom válka přes jeho prosby vypukla přece a velké škody natopila, nebyl vinen nejvyšší pastýř, který ji chtěl zamezit.

b) Jeho nástupce papež *Lev XIII.* čtyřikrát zakročoval zase proti válkám jiným. Někdy se úsilí jeho zdařilo, jindy zas hlas nejvyššího pastýře byl oslyšán a křesťanské ovečky prolévaly krev na bojištích.

c) A víte, drahé děti, který papež panoval při začátku války nynější? Byl to staříčkář a zbožný *Pius X.* Válka povstala tak náhle jako bouřka v horkém létě. *Pius X.* byl by jí rád zabránil, ale k tomu nestačila jeho moc a důstojnost. Když tedy počala na všech stranách houkati děla, volal úpěnlivě k ovečkám celého světa; vyzýval je, aby se aspoň modlily, hodně modlily, aby Pán Bůh bouři utišil a válečný požár uhasil.

»Téměř celá Evropa se řítí do víru přesmutné války Proto nemůžeme ani my nebyti dojata a sevřeni nejtrpčím zármutkem, majíce péči o spásu a život tolika občanů, tolika národů. V takovém všech věcí zmatku vyžaduje na nás otcovská láska i úřad apoštolský, abychom myslí všech křesťanských oveček obrátili tam, odkud pomoc přijde, totiž ke Kristu, knězi pokoje. Vyzýváme tudíž všechny katolíky aby se uchýlili k trůnu milosrdenství aby Bůh modlitbami jejich takofka unaven, neblahou pochodeň války odvrátil «

Tak napsal, tak poručil, aby se veřejně předčítalo v kostelích Když však viděl, že miliony oveček kráčeji na bojiště a tam padají, klesl i dobrý pastýř boesí na lože a zemřel žalem r. 1914.

d) Jeho nástupce, nynější papež *Benedikt XV.* od prvního okamžiku, co se chopil berly pastýřské, neustal se všemožným způsobem zasazovati o mír. Za své ovečky vroucně se v Římě modlí, nařizuje pobožnosti a vyjednává mezi válčícími panovníky se vší snahou a láskou. Ale válka, bohužel, zuří pořád.

Ach, milé děti, my si z celého srdce žádáme míru, ale jsme bezmocní a slábi. Připojme se aspoň v duchu k svému dobrému pastýři svými modlitbami, aby se nám navrátili otcové, bratři a příbuzní! Bůh je mocný; snad nás konečně vyslyší. Amen.

Základní zásady

k definitivní minimální učebné osnově náboženské pro pětiletou školu národní.

Podává ANTONÍN BENDA.

(Dokončení.)

Pro střední stupně.

1. Na středním stupni jest vlastní vyučování katechismu ve dva roční kursy rozděleni.

2. *Prvnímu kursu (IV. třída) jest přikázati:*

III. hlavní část katechismu: *O přikázáních Božích a církevních.* (Od začátku školního roku až do třetího týdnu v lednu.

V. hlavní část katechismu: *O křesťanské spravedlnosti.* Hřích — ctnost. (Až do doby postní.)

O svátosti pokání a čtyřech posledních věcech. (V postě.)

O svátosti oltářní. (Po velikonočních svátcích do svátků svatodušních.)

Ostatní svátosti krátce a přehledně.

II. hlavní část katechismu: *O modlitbě.* (Až ke konci roku školního.)

Druhému ročnímu kursu (V. třída) jest přiděleni:

IV. hlavní část katechismu: *O milosti a ostatních svátostech a o mši svaté.* (Před přijetím sv. svátosti krátce opakovati o svátosti pokání a svátosti oltářní.)

I. hlavní část katechismu: *Apoštolské vyznání víry* s krátkým vysvětlením církevního roku při patřičných staticích.

3. Na středním stupni jest též »co možná« samostatné biblické vyučování ve dvouročním kursu probíráti.

Použitá vypravování z bible mohou se dle možnosti ke konci hodiny čísti, po případě i nedělní nebo sváteční perikopy.

4. V zájmu koncentrického vyučování jest záhodno, aby katecheta látku učebnou dříve již probranou příležitostně opakoval s dětmi tak, by si ji trvale osvojily.

IV. třída.

1. Církevní rok buď probrán příležitostně; aby děti do církevního roku byly uvedeny, jest před každým připadajícím svátkem a každou slavností na tajemství jich a jich význam v církevních ceremoniach a zvycích upozorniti.

2. Doporučuje se také nacvičení společné mešní pobožnosti střídavě se zpěvem a modlitbami.

V. třída.

1. Při rozdělení učebné látky na jednotlivé hodiny v V. třídě má býti k proednání liturgické látky potřebný počet hodin věnován. Jako základ může k tomu býti počet hodin v následujících základních zásadách sub 2. a 3. uvedených.

2. Církevní rok jest příležitostně probrati, přece však jest o následujících partiích šířeji pojednati:

Všech Svatých, Dušiček, svaté pole, žehnání mrtvoly (1); advent a kvatemby (1); vánoční okruží, vigilie, pobožnost u jesliček, pobožnost při ukončení občanského roku (4); popeleční středa, 40denní půst, křížová cesta (1); svatý týden, smrtelná a květná neděle, velikonoce, Bílá sobota, velikonoční okruží (5); Boží Tělo, čtyřicetihodinná pobožnost (1); svatodušní okruží, letnice (1).

Z mariánských svátků: Neposkvrněné početí a Očistování Panny Marie; žehnání matek, svatoblažejské požehnání. Úhrnem 14 hodin.

Ostatní z církevního roku: Svátek sv. Václava, Andělů Strážných, růžencová pobožnost, posvěcení chrámu, předposť, Zvěstování Panny Marie, processí na den sv. Marka, prosebné dni, Nanebevstoupení Páně, svátek sv. Jana Nepomuckého, svátek nejsvětější Trojice, svátek Srdce Ježíšova, svatých apoštolů Petra a Pavla, Nanebevzetí Panny Marie, Narození Panny Marie, jen příležitostně a krátce; v učebné osnově buď zřetelně vyznačeno. kdy tyto svátky probrati jest.

3. Z liturgiky šířeji jest vysvětliti:

Kostel, posvěcení chrámu (2), oltář (1), nářadí liturgické, kalich, s příslušenstvím a jiné nářadí (1), liturgická roucha a barvy (1), liturgická řeč a knihy (1), liturgie mše sv. s použitím obrazů, jedné tabule a modlitebni knihy (4). Úhrnem 10 hodin.

Církevní rok 14 a liturgika 10 hodin, úhrnem 24 hodin.

Svatostiny (svatoblažejské požehnání při Očistování Panny Marie, popelec při popeleční středě, žehnání matek při Očistování Panny Marie, žehnání mrtvoly při Dušičkách, svěcení a žehnání rozličných předmětů, žehnání při mši svaté, primici, pontifikální mši sv.), *processí* (na Boží Tělo, na den sv. Marka a prosebné dni) a *pobožnosti* (růžencová, křížová cesta, postní kázání, májová, u jesliček, k Božskému srdci Páně, čtyřicetihodinná pobožnost) jest ke konci roku jen zkrátka probrati, přece však buď v učebné osnově zřetelně vyznačeno, kdy tyto partie jest připamatovati a vysvětliti.

4. Na samostatné pětitřídní obecné škole jest si přát, aby v V třídě zavedena byla krátká ilustrovaná liturgika. Při méně než pětitřídních samostatných školách obecných postačí použití liturgických nástěnných tabulí, příhodných obrazů a tabell.

Nejúčelnějším by bylo brzké vydání a zavedení školních modlitebních knížek a zpěvníků, který by krátké vysvětlení o církevních dobách a svátcích, posvátných místech a úkonech a dále pěkné ilustrace — aspoň hlavních částek mše sv., některých svátostí a nejdůležitějších liturgických rouch a nářadí obsahoval. To prospělo by všem dětem po celou dobu školní.

Poučení slovy, byť by i nejvydatnějším způsobem se stalo, jest dle nabytých zkušeností bezvýsledným.

Městanská škola.

Na městanské škole bude pojednáno o věrouce, svátostech a mravouce v souvislosti, avšak se zvláštním důrazem apologetického momentu nejdůležitějších a základních partií.

Resoluce.

I.

Náboženská učebnice.

Aby nižším stupním přikázaná látka v jednotné učebnici dětem do ruky se dáti mohla, bylo by nutno pro celou církevní provincii takovou učebnici vydati, v níž by se mimo biblická vypravování také nejdůležitější poučení z katechismu a liturgická vysvětlení co možná jednotně pospolu naznačila.

II.

Školní modlitební kniha a zpěvník.

Pro praktické uvedení školní mládeže do závazných náboženských cvičení, církevního roku a liturgiky jest se vynasnažiti o vydání a zavedení případné modlitební a zpěvní knihy. (Ku př. jako je „Oltář“).

Aby taková knížka co možná s prospěchem zpracována byla, jest žádoucím povolání zdatných odborníků.

III.

Učebné knihy.

Poněvadž naše stávající katechismy namnoze jen theologicky theoretické stanovisko, méně však dětského ducha a potřeby sledují, bylo by také v tomto směru najíti zlatou střední cestu, při nejmenším odstraniti všecko, co jest nyní nepravé ve příčině pestních dnů a svátků, dětem nesrozumitelné a docela theoretické.

Dodatek pro měšťanské školy.

Dosavadní učebné osnovy mohou až k definitivnímu stanovení týchž ve všech třech třídách zůstati. Bylo by však s velkým prospěchem, aby pro měšťanské školy jako pro školy obecné učebná osnova byla vypracována, zkušebně použita a pak po nabytých zkušenostech definitivně stanovena.

Dle těchto přijatých zásad na diecéšní schůzi dne 29. června 1916 pracují nyní referenti na osnovách jednotlivých tříd, jež po schválení diecéšního komitétu budou předloženy širší anketě ku projednání a definitivnímu stabilisování. Přeji si z té duše, aby v přátelské dohodě a jednotnosti širší anketa práci naši přijala a nemám jiného přání, než aby nynější náš nejdůstojnější Arcipastýř, kníže arcibiskup Dr. Pavel Huyn, za zemřelého vsdp. preláta Msgra Dra Josefa Tumpacha, který, pokud mu choroba dovolovala mnohou vzácnou radou ku práci té přispěl, co nejdříve ráčil jmenovati nového předsedu užšího komitétu.

Zkoušky katechetů.

Kousek historie, podává FRANT. KOŠÁK.

V třetím čísle našeho »Věstníku« vyšlo obsírné, instruktivní pojednání o »zkouškách katechetů pro vyučování náboženství na školách měšťanských v král. Českém, dle nových nařízení platných od roku 1914«. Snad nebude nezajímavo poohlédnouti se do dějin české katechetiky a povšímnouti sobě, jak konaly se tyto zkoušky v dobách dřívějších.

Již před vydáním nových zákonů školních bylo ustanoveno, že »katechetství na hlavních školách propůjčuje se kněžím řádnou konkursní zkouškou z ka-

tchetiky a paedagogiky odbyvším. («Školník» 1863 str. 64.) Bylo-li nějaké místo katechetské uprázdňeno, bylo vypsáno ordinariátem a zároveň stanoveny dny, kdy konána bude zkouška. Když na př. roku 1865 vypsána byla dvě místa na nižší reální škole spojené s hlavní školou, v Lanškrouně a v Novém Bydžově, a dvě na školách hlavních, v Dobrušce a Hořicích, oznámeno: »Žádosti k biskupské konsistoři do 10. září; zkouška konkursní dne 12. a 13. září«. Ordinaríat pak »přihlášené kandidáty buď zkouší nebo od zkoušky je osvobozuje«. («Školník» l. c.) Zkoušky konány byly písemné, z knih, dle kterých bylo katechetovi na škole vyučovati. Nebylo ustálené doby ke zkoušce, a *zkouška konána pro určité, právě vypsané místo*.

Po vydání nových zákonů školských a změnách, které nastaly ve školách, oznamuje kníž. arc. konsistoř roku 1874 nařízením ze dne 27. května («Ord. list 1874 str. 47), že »uchazeči o místo učitele náboženství na škole občanské povinni jsou podrobiti se na způsob konkursu *zkoušce katechetské z předmětů řečené školy předepsaných*. »Ordin. Listem« z roku 1873 čís. 1. a 2. — byl to katechismus, biblický dějepis a výklad evangelií — a musí též podniknouti *zkoušku z liturgiky* předepsané pro 5. třídu školy obecné a *vypracovati přiměřenou exhortu*.« Zkouška byla v podstatě táž jako v dobách předešlých a dobu zkoušky určovala konsistoř, na zvláštní žádost, každému žadateli zvlášť: »v příčině určené dnů zkušebních nechť řečení uchazeči se obrátí ke kníž. arcib. konsistoři.« (Ord. list 1874 l. c.)

Teprve výnosem kníž. arcib. konsistoře, ze 4. listopadu 1887 č. 9438, stanoveno: »Posud *konaly se v Pražské arcidiecesi zkoušky způsobilosti katechetské pro školy měšťanské po různu v dobách neurčitých dle toho, jak se kdo k nim přihlásil a připuštěn býti žádal*. Upouštějice z důvodů závažných od posavadního tohoto obyčeje, nařizujeme pro zkoušky ty doby určité, a sice vždycky dva poslední dni v direktáři ku zkouškám farního konkursu vytknuté. Kdožby zkoušky způsobilosti katechetské pro školy měšťanské podniknouti chtěli, nechat podají dotýčnou žádost za připuštění k těmto zkouškám v čas patřičný, nejdéle do 14 dnů před dobou naznačenou.« (Od. List 1877 str. 84.) Konkursy konány *pravidelně počátkem května a října* a zkouška katechetská konána dva dny. Pro střednictvím vikariátního úřadu podána žádost a katecheta obdržel dovolení, že zkoušku v ustanovené době konati může. *Zkouška byla písemná* a to z biblické dějepisy, věrouky a mravouky, jakož i liturgiky. Na dané otázky vypracovány byly písemné katechese s otázkami i odpověďmi. Kandidát vypracoval také *písemně exhortu* určenou na ustanovenou neděli a *část její pak přednášel před examinátorem*. O vykonané zkoušce *obdržel asi za měsíc od kníž. arc. konsistoře vyrozumění*; teprve chtěl-li žádati za nějaké vypsané místo, musel podati žádost za vysvědčení způsobilosti katechetské pro to uprázdňené místo. »Biskup může však,« praví Dr. Borový, »i bez takové zkoušky prohlásiti některého kněze za způsobilého, nabyli-li o něm jinak vědomosti uspokojivé.« (Borový »Sloh církevní« 3. vyd. str. 164.)

V arcidiecesi Pražské nebyla přesně vymezena doba, za jak dlouho po svém kněžském vysvěcení může se kněz ke zkoušce katechetské přihlásiti, v jiných diecesích stanoveno, že smí se konati *až po třech letech kněžství*. V diecesi Budějovické konány zkoušky jen jednou za rok a to v květnu («Ord. List diec. Budějovické 1888 č. 12.) V diecesi Královéhradecké obsah zkoušky byl rozšířen:

»Při zkoušce konkursní pro školy měšťanské jest písemně vypracovati otázky z následujících předmětů; 1. z dějin biblických a církevních, 2. z věrouky, 3. z mravouky, 4. z liturgiky, paedagogiky, methodiky a katechetiky Ústně provede každý jednu katechesi s dětmi školními.« (Dr. Jan K. Jindra: »Katechetika« str. 33.)

Za zkoušky tyto neplatilo se žádné taxy, jen odměna dána sluhům; pramenů používati se nesmělo, jen bible, která byla připravena, a všichni kandidáti (konkursu farního, pro školy střední i měšťanské) poslední den účastnili se společného oběda v arcibiskupské residenci, a pak byla zvláštní audience.

Roku 1914 zavedena ve všech českých diecesích jednotá, rozsah a způsob zkoušek rozšířen. Českým nejđ. episkopátem vydán jednotný řád, dle něhož zkoušky se konají a průběh jejich zdařile vyličil, starším katechetům ke vzpomínce, mladším k informaci, dp. jednatel katechetského spolku v uvedeném v předu čísle »Katechetského Věstniku«.

Z praxe a různé.

Ze spolku. Dne 7. března t. r. konána byla II. *výborová* schůze spolku katechetů v království Českém, při níž probrány četné a důležité otázky stavu našeho se týkající. Zvláště rokováno bylo o tom, jak si má počínati katecheta, když díky vinou rodičů zanedbávají povinné služby boží. Radí se, aby takovým dítkám se snížila známka z náboženství o jeden stupeň a má se jim výslovně říci, proč se tak stalo, zvláště, že mše sv. jako předepsaný úkon nábož. souvisí nerozlučně s náboženstvím. Ohledně bohoslužebného paušálu poukazují se kolegové opět na zprávu jednatele poslední členské schůze ve »Věstniku« a na článek o této záležitosti vdp. prof. Em. Žáka ve »Vychovateli« roč. 1917 č. 4, a zároveň se připomíná, že kněží, ať jsou to kaplani nebo katecheté na osadě farní pracující, učí ve školách jménem faráře, patří k jeho kostelu a mají tudíž také právo participacíni i při sloužení mše sv. ve věšdní dni na zádušní jmění dotyčného kostela.*) Dále jednáno bylo o zřízení katechetického musea na základě dopisu spolku došlého ze sekce středoškolských katechetů českých a usneseno zaujmouti vyčkávací stanovisko. Kollegovi Jindřichu Kozlovi z Příbyslavě k jeho žádosti bude udělena podpora k u-

hrazení výloh, spojených s jeho těžkou nemocí. Na »Červený kříž« věnováno ještě z r. 1916 400 K. Utulku sv. Josefa na na Král. Vinohradech a Asylu v Praze, v Černé ul. darováno bude na sirotky po padlých vojínch 100 K. Za nového člena se hlásí dp. Alfons Bebar z Domažlic. Z našich řad odešel na věčnost dp. kol. Václav Slavík z Mělníka, jehož památka uctěna náležitým způsobem. Na konec sděleno, že referentem katechetů při c. k. zemské školní radě a zástupcem katolické církve byl jmenován vysoce důstojný pan Th. dr. Antonín Podlaha, metrop. kanovník u sv. Víta v Praze. *Jednatel.*

Válečná péče. Ve prospěch *válečné péče* zaslali dpp.: Karel Žlábek Přestice K 6, Jar. Štubart Pchery K 7, Václav Davidek Spálené Poříčí K 30, Vojt. Janás, Lomnice nad L. K 20, Josef Ježek Hořice 7 K, Josef Pavlišta Česká Třebová K 11, Fr. Klenka Bohdaneč K 5, Josef Mašina Kutná Hora K 20, Josef Stanislav Nechanice K 20, Václav Martinek Dvůr Králové K 5.

Právní fond. Někteří kolegové vzpomněli si naň a dobrotivě darovali dpp.: Václav Davidek Spálené Poříčí K 3, Boh. Beneš Lázně Bělohrad 1 K, Fr. Boštík Pardubice K 1, Jan Malý Sušice 1 K. Těmto nemnohým srdečný dík s prosbou, by i jiní malým dárkem vzpomněli!

Arnošt Oliva,
t. č. pokladník.

*) Zdáuší nebývá tak chudo, jako ne jeden katecheta, a jisté příjmy do něho stále plynou, jsou-li řádně požadovány. Faktický náklad na školní služby Boží nese místní školní rada. Podobně rozhodl kníž. arcib. ordinariát v Praze ze dne 17. února 1915, čís. 17732 a 14.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXII. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Pastýřský list episkopátu rakouského. — Promluva na neděli IV. po velikonocích.

Promluva na neděli V. po velikonocích. — Ještě slovo o přípravě k sv. svátostem. — Z praxe a různé.

Pastýřský list episkopátu rakouského.

(Dokončení.)

Chcete-li se makavě jaksi přesvědčiti o Boží prozřetelnosti, tážeme se vás, draží v Kristu: Jak to, že ústřední mocnosti netoliko nebyly od tolika a tak četných nepřátel rozdraceny, nýbrž že se mohou chlubití takovými výsledky, které pouze nespolehlivý nepřátelský tisk odvažuje se podceňovati? Anglie marně se pokouší podvázati nám životní tepny svou barbarskou politikou hladu; Srbsko a Černá Hora pokořeny, leží nám u nohou; Polsko jest obrozeno; Italie krvácí u našich alpských náspů; Rusko marně plýtvá svými hordami; Rumunsko jest před katastrofou; Francie dosud nevypudila našich chrabrých spojeneckých vojsk ze své země. »Od Hospodina stalo se to, a jest divné před očima našima (Ž 117, 23); neboť kdyby Hospodina s námi nebylo, když národové povstali proti nám, snad by nás byli za živa pohltili.« (Ž 123, 2, 3.) Zajisté, že smíme volati k vám s prorokem Isaiášem (35, 4) na povzbuzenou: »Posilňte se a nebojte se; až Bůh váš s pomstou přivede odměnu.« Jako nesmíte klesati ve víře, tak jest nutno, aby sílila vaše naděje, byste s důvěrou hleděli v budoucnost.

II. Tato důvěra však nesmí býti jakousi *krátkozrakou sebedůvěrou*. Právě válka s dostatek ukázala, jak málo dokáže člověk bez Boha. Četných vymožeností technického pokroku používá se dnes ke zkáze millionů; čistě lidské pokrokařské ideály nyní tak často selhaly; pyšná vzdělanost a nabubřelé vzdělanectví jsou prázdnými slovy, vzpomene-li si, jak neslýchaným násilím jsou urážena práva národů, čehož téměř denně jsme svědky. Jako kdysi v Bábelu (Gen. 11, 4) národové v pošetilem velikášství bez Boha, ba proti Bohu, chtěli proslaviti své iméno, tak i nepravou vzdělaností omámení národové Evroptští chtěli býti velmocí bez Boha. I pustil je Bůh v žádosti srdce jejich, chodili podle nálezků svých (Ž. 80, 13) a zmarněli ve svých myšlenkách« (Řím, 1, 21). Lidstvo bez Boha jest jistým hrobařem své naduté velikosti.

Ovšem, rovněž tak bylo by nekřesťanskou malomyslností, kdybychom se prohřešovali proti Boží dobrotě a spravedlnosti, či snad dokonce kdybychom v malátné beznaději hověli svým nejnižším vášním. To nám příliš připomíná řeč bezbožných v Písmě sv., kteří zoufajíce nad budoucností, volají: »Jezme a pijme,

neboť zítra zemřeme« (Is. 22, 13). Ne, dr. v Kr., jako není možno býti spasenu bez víry, tak bez naděje není štěstí. Naději se dokazuje křesťanská víra, jež nám praví: *Všemohoucí* Bůh může přikázati i válečné bouři i vlnám bídy a žalosti (Mat. 8, 26); Bůh nejvyšší *dobrotivý* pečuje více než matka o vlastní dítě o naše strasti a slasti. Což může zapomenouti matka na dítě své, aby se neustrnula nad tělem svého těla? »A byť ona i zapomenula,« praví Pán k Isaiášovi (Is. 49, 15), »já přece bych na tebe nezapomněl.« A konečně Bůh *nejvyšší věrný* bdí nad každou úmluvou, ba i nad každým čestným slovem, neboť věrnýť jest Hospodin ve všech slovech svých.« (Ž. 144, 13). Než tohoto všemohoucího, nejvyššího dobrého a věrného Boha, v něhož my doufáme, dle jeho svatého úradku jen jediná věc může pohnouti, aby se nad námi slitoval a to *modlitba*. Vítězné bitvy, které jsme vyhráli, nedobytné pevnosti, kterých jsme dobyli, jsou zajisté výsledkem modliteb, které ze srdcí milionů věřících katolíků pronikají k trůnu Hospodinu; vytrvalá modlitba — a pouze ona — bude konečně válku korunovati vítězným mírem. Bůh to jest, od něhož nutno vyprosití velkodušné rozkazy pro vladaře z Boží milosti, pro národy svaté žádosti po míru, dobré návrhy pro povolání sprostředkovatele míru a spravedlivé skutky pro mírové porady; a teprve až budou srdce národů zase jeho přikázáním oddána; potom — a pouze potom udělí služebníkům svým pokoje, jehož svět dáti nemůže a teprve pak budou časově pod jeho ochranou beze strachu před nepřitelem pokojni. Neochabujte tudíž v modlitbě; i tu náleží vytrvat, až obloíme srdce Boží. Modlete se však s odevzdaností do vůle Boží; neboť nevíme dne ani hodiny, které nebeský Otec ve své moci určil; ale pro vyvolené ukrátí Pán také tyto dny útrap. (Mat. 24, 22)

Pevná naděje však netoliko se modlí k Bohu, nýbrž i trpělivě snáší, cokoliv Bůh sesílá, ať bolest, či nedostatek anebo všeliké rány osudu. Toť všechno jsou jednotlivé příčle na nebeském žebříku, jenž nás povznáší nad veškerou lidskou bídu k oněm radostným výšinám, kde Bůh setře všechny slzy s našich očí, kde již nebude ani smrti, ani nářku, ani zármutku ani bolesti (Zj. 21, 4). Snášejme alespoň v duchu křesťanské kajicnosti a sebezáporu to vše, co nutnost doby činí nevyhnutelným. Pochodeň války kéž z nás vypálí kaz nečistoty; důtky nouze o chléb buďtež léčivým trestem za rozmařilé požitkářství; nářek umírajících kéž jest nám kajícím žalmem za překypující bujnost; vaše slzy kéž svaží vaše srdce, aby se již nezatvrzovala, až uslyšíte hlasu Božího (Ž. 94, 8). Vždyť je-li Bůh hříchem uražen, tím snadněji ještě pokáním bývá usmířen.

Obětovnost a skálopevná důvěra, toť jest zároveň i nejlepším projevem vlasteneckého ducha. Nestáčí zpívat pouze nadšeně »Slunce tvé nechť v míru svítí na Rakousko blažené«; dnes přede vším platí: »a když třeba s ochotností, v boj se dejme statečně« a »jmění, krev i život dejme za císaře, za vlast svou.« Z moře krve a slz povstane nové Rakousko, zocelené, omlazené, sjednocené pevným mírem národů. A pouze ten, kdo *nyin* »plní věrně povinnosti — chrání právo počestné,« jest této nové budoucnosti hoden. Katolická víra Rakousko zbudovala, obětovnost katolíků je i zachová. Tato obětovnost jest nejkrásnějším květem útěšné křesťanské naděje, jest i korunou křesťanské *lásky*.

III. Nikdy ještě slovo »Láska« nebylo tak na místě, jako v této době od-poutané nenávisti a tvrdého sobectví. Dr. v Kr.! My svých nepřátel neproklínáme. »Má jest pomsta,« praví Hospodin »a já odplatím časem svým, aby klesla

noha jejich; blízko jest den zahynutí a rychle spěchají časové. (Deut. 32, 35.) Spíše se za své nepřátele modlíme, aby Pán sejmul pásku s jejich očí a roušku odňal se srdci jejich (2. Kor. 3, 15). Nesmí býti trpkým ovocem války zarputilá nenávisť národů, nýbrž onen pokoj, Isaiášem prorokem prorokovaný, všeobecný pokoj messiánský, »kde bydliti bude vlk s beránkem.« (Is. 11, 6.)

Nesmí však ani trpké sobectví vládnouti v této těžké době. Takové chladné prospěchářství, které se docela raduje z nekalého, bohatého zisku válečného, jest přímo hříchem do nebe volajícím; jeho kletba jest vyslovena žalmistou Páně, řkoucím (Ž. 108, 16): »Kdo nečiní milosrdenství, ale protivenství člověku nuznému a žebráku a zkroušenému srdcem, aby jej usmrtil, synové jeho budou sirotky a žena jeho vdovou. Potulovati se budou synové jeho a žebrati a vyhnaní budou z příbytků svých.« Drazí v Kristu! Váleční lichváři jsou hroznější, než válečné hyeny; kdo vyhání ceny, jest bídnou Jidášskou duší, schopnou nejohybnější zrady vlastního národa, vlasti, ba celého lidstva. Což nejsme všichni údy jediného celku, které se mají navzájem snášeti a sobě pomáhati? Žádá třídní nenávisť, žádný odpor mezi městem a venkovem nesmí býti uměle vyvoláván a zločinně živěn. Spíše ať světlý anděl kráčí po místech bídy a zármutku — křesťanská *láska* totiž, které připravují cestu víra a naděje. Její pole působnosti počíná na bitevní čáře a končí kdesi v podzemním bytě. Tato láska netáže se po národnosti, ani po osobách, nýbrž vidí pouze krvácející rány, hladovící ústa a vyhublé ruce. Tato láska chová mateřské srdce pro zdrcené srdce vdovino, má něžný pohled pro slzíci srdce sirotkovo a pomocnou ruku pro strádající rodinu dělníkovu. Tato láska myslí na vděčnost a nepomýšlí na čestné uznání; její mzdou jest ona míra dobrá a vrchovatá, kterou dá ten, jenž řekl: »Kdožkoli dá nápoje jednomu z těchto nejmenších čiši vody studené ve jménu mém, zajisté, pravím vám, neztratí odplaty své! (Mat. 10, 42.) Neskládejte sobě pokladů na zemi, kde rez a mol kazi, a kde zloději vykopávají a kradou; ale skládejte sobě poklady v nebi« (Mat. 6, 19), aby na konec »přijaly vás do stanů věčných« (Luk. 16, 19). Kdo by měl statek tohoto světa a viděl by bratra svého, an trpí nouzi a zavřel by srdce před ním; kterak láska Boží zůstává v něm? (1. Jan 3, 17.)

Vy pak všichni, dr. v Kr., dokažte světu svou pevnou vírou, neochvějnou a útěšnou nadějí a účinnou láskou, že křesťanský duch katolické církve úplně odolá bidě naší doby. *Víra* budiž vám zárukou vítězství; »neboť to jest vítězství, které přemáhá svět, víra naše.« (1. Jan 5, 4.) *Naděje* budiž vaší pevnou oporou. »Na světě budete míti soužení,« praví Pán, »avšak důvěřujte, já jsem přemohl svět.« (Jan 16, 33.) *Láska* budiž vašim bezpečným štítem, aby »ani soužení, ani úzkost, ani hlad, ani nahota, ani nebezpečnost, nebo pronásledování, ani meč vás neodloučil od lásky Kristovy.« (Řím. 8, 35.) »Milost se všemi kteří milují Pána našeho Ježíše Krista neproměněná.« (Eť. 6, 24) Známkou toho kéž jest vám společné požehnání vašich arcipastýřů.

Požehnej Vás Všemohoucí Bůh, † Otec, † Syn a Duch † Svatý! Amen.
Dáno o Vánocích 1916. Biskupové rakouští.

Promluva na neděli IV. po velikonocích.

FRANT. MALÝ, kaplan u sv. Štěpána v Praze.

O svatém oráči.

Na horách judských pásí kdysi stáda svého otce zbožný pacholík. Otec jeho jmenoval se Isai a byl majetným rolníkem v Betlémě. Bratři jeho byli starší, urostlejší a hezčí nežli on, maličký, nepatrný a prostinký pastýř David, který nad ně nevynikal ničím. Nikdo si ho nevšímal. A přece jiného si nevyvolil prorok Samuel, jedině Davida, jež docela na krále pomazal. To se, milé děti, opakuje v dějinách často. Co se opakuje? Že lidé světu neznámí, opovrhovaní a prostí stali se slavnými. Tak na př. světu neznámý, opovrhovaný a prostinký život vedl *sv. oráč Isidor*. A přece jeho památku oslavuje tento týden Církev po celém světě od východu až na západ.

1. Sv. Isidor se narodil ve století XI. v hlavním městě španělském Madridě, který byl tenkrát ještě nepatrnou vesnicí. Otec jeho živil se lopotně prací rolnickou a byl tak chudý, že svého synátka *nemohl ani do školy posílati*.

Jak jste vy, milé děti, v této příčině šťastny! Žádný z vás není tak chud, aby ani do školy nemohl choditi. Rodiče vás do školy posílají, abyste se pro život opatřili potřebnými vědomostmi, bez kterých nikdo ve světě obstáti nemůže. Škola vám tyto vědomosti poskytuje a vaši učitelové nežádají na vás nic jiného, než abyste byli mravní, poslušní, pozorní a pilní. Je to snad mnoho? A přece škoda, přeshkoda, že někteří naši snahy uznati nechtějí! Budou jednou litovat, ale až bude pozdě.

2. Také sv. Isidor litoval, že nemohl navštěvovati školu. Ale, jáčku, cožpak ho rodičové nechali růsti jako stromek v lese? Nestarali se pranic o jeho vzdělání? Kdo by takto myslil, dělal by jim krivdu. Rodičové ho sice neučili číst a psát, protože sami neuměli, ale za to mu *zasévali do srdéčka víru, naději a lásku* k Pánu Bohu. Nábožný otec mu vypravoval ve dny sváteční o Ježíši Kristu a vykládal mu katechismus. Matka jej učila modlitbám. Oba jej vodili do chrámu a důtklivě ho napomínali, aby se varoval těžkých hříchův.

Isidor naslouchal rád slovům svých prostických rodičů. Neuměl sice ani číst ani psát, ale za to znal hlavní pravidla sv. náboženství a vyrůstal ve zbožného, tichého, mravného a pracovitého jinocha, který svým chudým rodičům působil radost.

3. Podle jejich příkladu vstával záhy z rána. *Ale nedával se do práce, dokud se vroucně nebyl pomodlil.*

Jaký to krásný příklad pro vás, drahé děti! Nezapomeňte se denně *ráno modlit!* Obětujte každý den i s jeho radostmi i se žalostmi Pánu Bohu! Počněte každý den ve jménu Páně t. j. aspoň krátkou modlitbou! Pak bude mít ten celý Boží den i ta vaše práce školní bude mít pro vás cenu a požehnání? Či vám to mám dokázat? Nuže, až přijдете domů, napište si na papír několik null! Napište jich celou řadu! Budou něco znamenat? Budou mít nějakou cenu? Nebudou. Ale napíšete-li přede všechny nully jedničku, pak tato řada null bude mnoho znamenati. Tak se to, milé děti, má i s každým dnem. Vaše denní práce má před Bohem cenu jenom tenkrát, když ji počínáte ranní modlitbou. Ta jako byste napsali napřed jedničku, a Pán Bůh uděluje vaši školní práci zvláštní požehnání. Ještě líp se o tom přesvědčíte z příkladu sv. Isidora.

4 Když tento zbožný chlapec vypěl v jinocha, vstoupil do služby k bohatému měšťanu madridskému a sloužil mu jako orač. Musil těžce pracovati. Aby se mu dilo dařilo, sv. Isidor je vždycky začínal modlitbou a prosil Boha za požehnání, trpělivost a sílu. Ale i mezi prací se rád modlival. Při orání rukama řídil pluh, oči pozdvíhoval přes tu chvíli k nebesům a duši povznášel k Bohu.

Zvláště se potěšoval *vzpomínkami na Ježíše Krista trpícího*. Když síly jeho za slunečního úpalu ochabovaly, vzpomněl si, že P. Ježíš v úpalu slunečním o hladu kráčel ulicemi jeruzalemskými. A hned ho namáhavá práce těšila. Když ho bolely ruce, představil si v duchu probodené dlaně Kristovy. A hned mu bylo ehčeji. Když ho bolela záda, ihned se představil Krista křížem obtíženého. A hned jej únava opustila. Když ho nohy bolely, vzpomněl si, že Kristus musí vystupovat s těžkým břemenem až na Kalvarii. A ihned kráčel zpřímá a trpělivě za pluhem.

Přemýšlely jste, milé děti, už někdy o tom, proč máte ve třídě na stěně viset kříž? Já myslím, že proto, abyste si každou duševní práci ve škole oslazovali pohledem na trpícího Spasitele. Na něj se zadívejte, když se vám zdá, že některá úloha je těžká! Na něj pohlédněte, když vás paměť opouští! Na něj se zadívejte, když je vám ta hodina dlouhá! Pán Ježíš visel na kříži 3 hodiny a nepromluvil ani slůvka netrpělivosti. . .

5. Pán Ježíš řekl, že »z každého marného slova, které mluvíti budou lidé, vydají účet v den soudný.« (Mat. 12. 36.) Sv. Isidor to dobře věděl. Proto při práci neklel a nezlořečil, jako činívají někdy orači. Pán Ježíš pravil: »Blahoslavení, kteří jsou čistého srdce.« Proto sv. Isidor nevyslovil neslušného slova a nedovolil, aby někdo před ním hříšně mluvil. Pán Ježíš pravil: »Dávejte Bohu, co jest Božího!« Proto sv. Isidor věnoval den Páně službám Božím a celý týden se těšil na kázání čili exhortu.

Na mši sv. chodíval každodenně a pak teprve spěchal ke pluhu. Když to pozorovali někteří spoluslužebníci, žalovali na něj u hospodáře, že prý dochází pozdě na pole a zanedbává práci. Hospodář jim uvěřil a sv. orače pokáral. Ale on odpověděl: »Že chodím každodenně na mši svatou, to sice pravda je. Ale pravdou není, že své práce zanedbávám. To se ostatně ukáže až o žních. Budou-li mé role vykazovati úrodu menší nežli role obdělané jinými orači, pak milerád škodu nahradím.« Ale role jeho nesly úrodu znamenitou.

A já se tomu, děti, pranic nedivím. Neboť mně samotnému, když jsem byl knězem na venkově, řekl nejeden rolník toto: »Velebný pane! Jdu-li v neděli na mši svatou, *daří se mi práce* po celý týden. Vynechám-li mši svatou, pořád mi něco schází a *práce se mně nedaří*.« Žehná-li P. Bůh práci toho, kdo svou povinnost v neděli koná, čím více asi žehná tomu, kdo i všední den jest na mši svaté zbožně přítomen? Zde se plní slovo Kristovo: »Hleďte nejprve království Božího, a ostatní vám bude přidáno.« Zde se plní přísloví: »Bez Božího požehnání marné vaše namáhání.«

6. Bůh žehnal sv. orači tak, že dosáhl jakéhosi bohatství. Ale myslíte, že potom zpyšněl? Že se styděl za chudé? To by snad učinil jiný. Ale sv. Isidor se za chudé nestyděl. Naopak. Chudým vdovám zoral pole zadarmo. Chudým starcům pomáhal nosit těžká břemena. Pro žíznivé chudáky vykopal v sucho-

párné krajině veřejnou studnici, aby se napili. Milosrdnou lásku choval i ke zvířátkům. Pamětliv jsa slov Písma svatého, že člověk »spravedlivý pečuje i o svůj dobytek« (Přisl. 12, 10), sypal v tuhé zimě hladovým ptáčkům zrní.

Hle, čist a psátí neuměl, ale měl srdce dobré a vedl život svatý! Taková byla i jeho smrt. Když mu bylo 60 let, přijal svátosti, rozloučil se dojemně se všemi přáteli a usnul v Pánu, *neznám a tiše*. Teprve po smrti se jméno jeho *rozhlásilo*. Obyvatelé města Madridu jej povýšili za svého patrona a tělo jeho uložili do stříbrné rakve, ve které očekává slavného z mrtvýchvstání. Amen.

Promluva na neděli V. po velikonocích.

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Od moru, hladu a války . . . !

Jak jsem vám již, milé děti oznámil, jmenuje se celý příští týden »prosebným«. Jmenuje se tak proto, že zvláště na venkově vycházejí zástupy věřících z kostela ven do ulic a do polí, aby sobě společnou a slavnostní modlitbou vyprosili úrodné žně. Průvody tyto konaly se již před mnoha staletími a účastnili se jich hojně nejen lidé venkovští, nýbrž i obyvatelé měst i Pražané. Či myslíte, že se měšťáků tato procesí netýkají? Že ve městech není třeba prosit za úrodu zemskou? To byste byli na omylu. Z úrody zemské běrou obživu vesničané i měšťané. A neurodí-li se rolníkovi, trpí nedostatkem mladý i starý, nádeník i obchodník, řemeslník i úředník, venkovan i obyvatel města.

Proto půjdeme, drahé děti, do polí a budeme *zvláště letos* dobrotivého Boha prositi, aby úrody zemské dáti a zachovati ráčil. Budeme se ubírat i v řadě, budeme se modliti litanie a zpívat písně kajicné. Čtyřikrát se zastavíme u kříže a *zvláště letos* budem úpěnlivě volati: »Vysvoboď nás, Pane Ježíši Kriste, od *moru, hladu a války*! «

1. Neboť, drahé děti, chápete dobře, jak velikým neštěstím je na příklad nakažlivý *mor*, který kosí lidi tak rychle, jako sekač trávu na louce? Cholera, neštovice, úplavice, spála, tyfus, záškrť, ach, milé děti, to jsou nakažlivé choroby, před kterými není žádný člověk bezpečen. Ale nejhorší je bez odporu *cholera*.

Když tento mor r. 1908 zuřil v Petrohradě, vyličil kterýsi cestovatel*) svou návštěvu na tamějším hřbitově asi takto »U vchodu do tohoto místa slz a nářku spatřil jsem« — tak píše — »dvě dřevěné kaple, nad nimiž poletovaly vrány s příšerným křehotem. V jedné kapli leželo 48 rakví s mrtvolami lidí, kteří právě před chvílí umřeli morem. Ve druhé kapli ležely 34 rakve, které byly připraveny k pochování. Na některých byl upevněn bílý papírový křížek, který tam nějaká hodná ruka připevnila, aby doprovázel nebožtíka na věčnost. Na některých rakvích bylo spěšně vyškrabáno jméno. Jinde zase blikala svičička, jakoby volala o smilování. Živí lidé semotamo chodíce hledali své příbuzné a nazdvihovali vika rakví. Když uviděli v rakvi tvář neznámou, ubírali se dále. Avšak když uzřel mrtvou, zsinanou tvář svého známého; když na př. otec spatřil syna nebo dceru; když děti poznaly otce nebo matičku — vrhali se na rakev s pláčem, který přecházel někdy v ukrutný ryk. Hrobníci nestačili mrtvé pochovávat. Všude jsem

*) Čech, 7. září 1908.

viděl zarmoucené tváře a vyděšené oči. Když pak jsem to místo hrůzy opouštěl, udělal jsem kříž a zašeptal jsem zkroušeně: »O Pane J. Kriste, vysvoboď nás od moru!«

Letos po novém roce rozšířil se v Praze, jak jste asi slyšeli, *skvrnitý tyfus* mezi haličskými uprchlíky. Tito byli hned převezeni za město do nemocnice a oddělení ode všeho obyvatelstva, aby nikoho nenakazili. Avšak lékař a ošetřovatelky musili do nemocnice s nimi. Kdo by je byl léčil? Kdo by je ošetřoval? K této nebezpečné povinnosti přihlásil se mladý lékař *Dr. Jaroslav Kučera*, který byl už před tím po celá dvě léta léčil neštovice. Napsal poslední vůli, rozloučil se s přáteli a příbuznými a dal se zavřít mezi nemocné uprchlíky, o které se s ošetřovatelkami více než otcovsky staral. Jeho obětavé péči se podařilo, že z nich nezemřel ani jediný. Ale přece někdo zemřel. Kdo asi? Zemřel on sám, zemřel lékař, zemřel hrdina, který se skvrnivkou nakazil. Obětoval život za své bližní, zaplatil lásku smrti. Nemyslíte, že mu Pán Bůh bude vděčným odplatitelem? Nemyslíte, že si postavil v srdcích lidí nehynoucí pomník? Dejž mu Bůh lehké odpočinutí a radost věčnou! Nás pak nechať chrání od hrozného moru!

2. Ale také od *hladu*! Či nevíte, drahé děti, co je hlad? Ještě jste ho nezkusili? Kronikáři vypravují, že následkem neúrody v Cechách už často panoval hlad. V letech 1710—1720 byl takový nedostatek, že lidé v zoufalství jako zvířata hledali obživu v lesích a na polích, jedli trávu a kořínky a strouhali kůru se stromů jako zajíci.

V Čechách byla leckdy také drahota. Ale snad nikdy nebyla drahota taková jako nyní. Jen se zeptejte svých rodičů! A oni vám dotvrdí, že je dnes drahota a nouze nekonečná a že tisíní každého: dělníka i rolníka, úředníka, i řemeslníka, učitele i kněze.

A proto, drahé děti, až se tento týden budete processím ubírat do polí představte si, že zatím vaše maminky státi budou frontou a budou toužebně čekat na chléb a mouku. Vy pak se budete modlit: »Od hrozného hladu vysvoboď nás, ó Pane J. Kriste!« Vzpomeňte si na ubožáky čekající na skrovnou mírku bramborův a tuřínů, a volejte k Bohu srdečně: »Abyś úrody zemské dáti a zachovati ráčil, o milosrdný Bože, tě prosíme, vyslyš nás!« Vzpomeňte si v duchu na ty dlouhé fronty, které letos za třeskutého mrazu čekaly na cukr, kávu, mléko, petrolej, abyste měli čím sladit a čím svítit! Vzpomeňte si na ustarané tváře rodičů, když se nedostávalo uhlí a vy jste se nemohli ani doma ohřát! Ach, milé děti, na to všecko sobě při processí vzpomeňte a prostě vroucně Ježíše Krista, by se k nám ty smutné chvíle nikdy nevrátily!

3. *Válka* je hrozná metla, která nezná ohledův. My jí sice, bohudík, bezprostředně nevidíme, ale země česká trpívала dosti nekonečnými válkami za dob minulých.

Ve válkách husitských byla naše krásná vlast tolik zpustošena, že, když umdlely ruce Husitů a klesly jejich strašné zbraně, podobala se jedinému spáleništi a jedině rozvalině. Ale sotva že pilné ruce české z rozvalin těch znova vybudovaly vesnice a města, nastala válka třicetiletá, ve které hordy vojska švédského všude pálily, pustošily, loupily a vraždily, takže, když slunko míru opět vzešlo nad Evropou, spatřilo zem českou prosáklou krví, pokrytou mrtvolami a ruinami. Když pak se i z těchto pohrom předkové naši vzpamatovali, na-

vštilil je zase mor, černý mor, který v některých osadách pohubil obyvatele všechny do jednoho.

Ale věřte mi, drahé děti, že všechny tyto pohromy byly jen slabým odstírem války nynější. Ta zuřil už skorem tři léta, a já nevím, kde více škody nadělá: zda na moři či na souši? Národové se vzbouřili a povstali proti sobě a země se otřásá až v základech. Milionové lidí pobiti, milionové ranění, milionové nemocní. Šíré lány polí zpěvřáceny jsou a zdeptány kopyty koňskými. Nespočetné vesnice vypáleny, starobylá města rozstřílena.

Vizme třeba *Belgii*! Jaká to byla před válkou krásná země, bohatá a úrodná! V jejích přístavech kotvily báječné lodi, svážející drahocenné zboží ze všech dílů světa. Města oplývala krásnými budovami, uměleckými poklady a sbírkami, knihovnami a továrnami. Ale to všechno skoro válka zničila, a lidé byli rádi, když zachránili holý život.

Nebo si představte *Halič*! Tam jsou obrovské plochy půdy zničené, rozryté a spálené tak, že vypadají, jakoby v nich zuřilo nejhorší zemětřesení. Jsou to pouště, v nichž není lidského obydlí, kde nic neroste. Z mnohých krajů obyvatelstvo uprchlo; jen zdívčili psi tam bloudí a nesčetná hejna vran se snašejí na mrtvoly. A smrt pořád ještě brousí svoji kosu. Kdy bude konec války?

Ach, milé děti, vy jste ještě mlády, ale na tuto válku budete pamatovat na do smrti. Ó proste P. Boha, aby ji konečně zažehnal! Proste Ho jako žebračkové, aby od nás odvrátil hlad a nakažlivý mor! Proste Ho, aby úrody zemské dāti a zachovati ráčil! Amen.

Ještě slovo o přípravě ke sv. svátostem.

Napsal EM. CÍVKA.

Mnoho bylo vydáno knih, pomůcek, jež mají katechetovi usnadnit práci s přípravou k sv. zpovědi a k sv. přijímání. Svědomitý katecheta přečte si bedlivě některé z doporučených spisů, vybere si z nich vhodné pokyny a poučení a upraví si i rozdělí celou přípravu na jednotlivé hodiny, a to nejen k prvnímu přijímání sv. svátostí, ale i pro žáky dospělejší.

Velice dobrou pomůckou k této přípravě, zvláště pro žáky dospělejší, jest knížka: Ladislaus Pámer S. J.: *Die Quelle des Friedens*. Herdersche Verlags-handlung, Wien. Váz. K 270. Tato kniha obsahuje mnohé vzácné úvahy a poučení, jež si s prospěchem přečte i zkušený katecheta, a jež ho povzbudí, aby při přípravě nelpěl na zevnějších úkonech, nýbrž snažil se vniknouti v podstatu posvátných úkonů a dětem pak snáze a lépe vše potřebné vštilil do paměti a do srdce.

Zvláště cenné a užitečné jsou v této knize *poznámky k zrcadlu zpovědnímu*. V nich se nejen jednotlivé hříchy důkladně vysvětlují a jasně ukazují rozdíl mezi hříchy lehkými a těžkými, ale i návod podává, kterak se můžeme hříchů uvarovati a skutky bohumilé si oblíbiti.

Není ovšem možno, aby katecheta před každou sv. zpovědí a sv. přijímáním probral celou tu obšírnou přípravu tak, jak ji tato kniha podává. K tomu

by naprosto čas jeho nestačil. Ale při každé přípravě, mimo všeobecnou, potřebnou část proběhne ještě některou část speciální zevrubněji, obsírněji. Na př.: o hříchu těžkém a lehkém, o zpytování svědomí, o hříších proti některým příkázáním, o litosti atd. A tak asi za dvě léta vyloží a objasní žákům dokonale vše, co mají vědět o obou svátostech, aby je vždy zbožně a hodně přijímali.

V následujících řádcích podám některé myšlenky z této pěkné knížky a připojím jiné z vlastní zkušenosti.

V prvním dile rozvádí spisovatel tři velmi důležité otázky, jež jsou úvodem k řádne přípravě na svátost pokání.

1. *»Hřešil-li jsi?«* Chceš-li vědět, hřešil-li's tou neb onou myšlenkou, žádostí, kterou jsi měl, slovem, které jsi mluvil, skutkem, který jsi učinil, vmysli se do té doby, kdy jsi se jich dopustil. Upamatuješ-li se, že jsi věděl, nebo se obával, že ona žádost, onen skutek jest zapovězený, hříšný, a přece jsi jej dobrovolně učinil, pak jsi hřešil. Kdo neví, nebo není si vědom, že myšlenka, žádost, slovo, skutek jest hříšný, nehřeš. Co v okamžiku, kdy to koná, nepokládá za hřích, není hřichem (formálním).

2. *Hřešil-li jsi těžce?«* Jsi povinen každý *těžký* hřích ve sv. zpovědi vyznati. Hřešil-li jsi těžce, když jsi hřích páchal, ví jenom Bůh a tvé svědomí. Praví-li ti svědomí, že jsi se hříchu dopustil dobrovolně a s úplným svolením, ačkoliv jsi věděl, aneb se obával, že těžce Boha urážíš, pak jsi se dopustil opravdu hříchu těžkého.

Co právem pokládáš za hřích *lehký*, z toho se můžeš také vyznati, ale tvoje zpověď nebyla by neplatná, kdybys toho neučinil. Z lehkých hříchů jsme povinni jenom tehda se zpovídati, když jsme se nedopustili od poslední sv. zpovědi žádných těžkých hříchů. Lehké hříchy mohou nám býti odpuštěny též bez zpovědi, dokonalou litostí, sv. přijímáním, modlitbou, almužnou, zbožným užíváním svátostí, na př. kropením svěcenou vodou atd. Jest však užitečno i ze všedních hříchů se vyznati, poněvadž sv. zpovědi nejsnáze a nejbezpečněji bývají odpuštěny a poněvadž nelze vždy snadno hřích lehký od těžkého rozeznati. —

Některé lehké hříchy stávají se *okolnostmi* těžkými, ty ovšem sluší vyznati. Na př. krádež několika haléřů jest lehkým hřichem, ale odcizil-li je chudému služáku, nebo člověku, který jich nezbytně potřebuje, stává se těžkým hřichem. Zvědavost jest sama sebou malou chybou, ale kdo ze zvědavosti svévolně pohlíží na neslušné obrazy, ačkoliv ví, že tím může vzbuditi v sobě nečisté myšlenky a žádosti, dopouští se těžkého hříchu. Malé chyby bližnímu prisuzovati a je roznášeti, jest lehkým hřichem, roznášeti však o někom velké chyby ze zlomyslnosti, aby byl u jiných snžen, zneuctěn, jest těžkým hřichem.

Nestačí se zpovídati: *»Měl jsem hříšné žádosti.«* Žádost může býti vzhledem k předmětu hřichem různého druhu. Na př.: »Žádal-li jsi něco nespravedlivým způsobem vzíti, prohřešil jsi se na majetku bližního; žádal-li's něco nestydatého viděti, dopustil jsi se svou žádostí neslušného pohledu; žádal-li's sobě nějaké slovo slyšeti, nebo skutek nečistý učiniti, prohřešil jsi se slovem neb skutkem proti čistotě.

Hříšnou žádost máme dobře rozeznati od *přirozeného* hnutí mysli a náhlého vzplanutí vášně. Někdo jest na př. těžce uražen. Ihned vzplane hněvem a obrazotvornost rychle předvádí mu obrazy, kterak by se mohl protivníku pomstíti, které vyčítky mu učiniti, jakou škodu jemu způsobiti. Jsou-li to již hříšné žádosti? Nesetrvá-li úmyslně při těchto představách a nežádá-li si v srdci opravdu bližnímu ublížiti, nehřeší. Totéž platí o závistivých, nečistých a jiných hnutích. Zásadou je, kde není zlé vůle, není hřichu. Jinak ovšem by bylo, kdybys si byl vědom, že jsi sobě opravdu v srdci žádal pomsty, nebo velmi uškoditi, pak bys hřešil.

3. *»Kolikrát jsi těžce hřešil?«* Máš se tak připraviti, abys mohl ve sv. zpovědi i počet těžkých hříchů udati. Kdybys z velké nedbalosti při zpytování svědomí jenom jeden těžký hřích ve sv. zpovědi vynechal, byla by tvá zpověď neplatná, svatokrádežná. Počet lehkých hříchů nejší povinen udávati. Proto ukazuje velkou nevědomost nebo trestuhodnou nedbalost, kdo zevrubně vyznává počet hříchů, ale těžké, velké hříchy naznačuje jenom povrchně, všeobecně. Na př. Byl jsem 15krát netrpělivý a 10krát nevlidný a hřešil jsem proti čistotě. Počet u dvou prvních všedních hříchů může se vynechati, ale u třetího, těžkého má říci, prohřešil-li se myšlenkami, žádostmi, slovy neb skutky, sám nebo s jinými, a kolikrát.

Povrchní a nedbalé zpytování svědomí stěžuje a prodlužuje sv. zpověď. Zpovědník se musí tázati, aby vyznání bylo doplněno; kdežto zpytoval-li hříšník řádně svědomí a udá-li těž, kde třeba, počet hříchů, pak není třeba se tázati. Nevíš-li určitě, kolikrát jsi se těžkého hřichu dopustil, udej aspoň, kolikrát asi se tak stalo, nebo zdali každý den, za týden, za měsíc atd. Přesné jistoty nelze žádati; máš býti svědomitým, ale ne úzkostlivým.

Dopustil-li's se jenom *lehkých* hříchů, vyznej se nejprve z těch, do kterých častěji upadáš a které pocházejí z *přirozené chyby*, neb náklonnosti. Každý je nakloněn k nějaké chybě. Jeden jest velmi citlivý a lehce vznětlivý, každé pokárání, ano každé ostré slovo jej urazí, roztrpčí. Druhý rád mluví o jiných, je posuzuje, haní a jim se vysmívá. Třetí nemiluje pravdy, rád přehání a lže. Čtvrtý o sobě mnoho myslí, sebe chválí, ostatní podceňuje a snižuje. Pátý je příliš zhýčkan a choulostiv, nesnese žádných obtíží, nepříjemností atd. Kdo sebe poněkud pozoruje, snadno nalezne svou hlavní chybu a slabost. Lehké hříchy, jež plynou z této slabosti, máš vyznati nejprve.

Dobře učiní, kdo při zpytování svědomí přemýšlí, které okolnosti jej k těmto lehkým hříchům svádějí, aby se jich pak mohl snáze uvarovati. Kdo na příklad často nelaskavě mluvil o bližním, tomu nestačí, aby si umínil, že nebude již tak mluvit, nýbrž ať zkoumá, která byla hlavní příčina takového jednání. Shledá-li, že pohnutkou k řečem takovým byl styk s osobou, jež všetečné chování a jednání bližních posuzuje, aneb vlastní zvědavost vše o jiných se dověděti, pak má učiniti toto předsevzetí: *»Chci se varovati styku s onou osobou a nebudu se bez potřeby starati o skutky svého bližního.«*

Zpovídáš-li se pouze z lehkých hříchů, můžeš na konci svého vyznání přidati ještě kterýkoliv těžký hřích z minulé své zpovědi s obnovením lítosti. Takovou pokorou a upřímnou lítostí bezpečněji dosáhneš milosti svátostné.

(Dokončení.)

Z praxe a různé.

Stručný katechismus. Dle návrhu skupiny katechetů ostravských sestavil Ant. Zamazal, katecheta v Mar. Hořách. Tištěno jako rukopis. Cena 60 h.

Svědomitý katecheta setkává se při své práci ve škole s mnohými potížemi. Přirozeno tedy, že sehledají cesty, jak nejněsněji a trvale hluboké pravdy sv. náboženství vštípit v paměť a srdce dětí. Známo, že katechismus v nynější úpravě nevyhovuje ani rozsahem ani formou. Vítám tudíž každou snahu a každý pokus upravit katechismus a jeho vyučování potřebám času i dětí. V loňském ročníku Hlídky byla také hluboce založená, promyšlená práce J. Olivy zabývající se úpravou katechismu a jeho vyučování. A ta práce vyžadující nesmírné péle byla zkritisována. Nevěcná a ukvapená kritika p. Valachova práci neškodila, ale dobré věci jistě neprospěla. Ukázala jen, jak se u nás kritizovat nemá.

První praktický pokus učiněn. Rozhodně šťastnější než s Prvkou. Autor je snazivý pracovník. Knižečka na pohled malá, ale práce na ní znatelná. Sneseno tu jen to nejdůležitější. Katechismus opravdu stručný, ba až příliš stručný.

Katechismus rozdělen ve 3 části. I. Co má katol. křesťan věřit, II. — zachovávat, III. — co pomáhá katol. křesťanu k životu věčnému. Úvodem jest: denní pořádek katol. křesťana a poučení o Bohu. To rozdělení se mi celkem zamlouvá.

Práce p. Zamazalova poslouží dobře zvláště začátečníkům a těm, kteří pracují na periferiích větších měst, tedy s dětmi, které mnohdy neznají ani to nejnütnější.

Přednosti knížky: jadrná mluva, srozumitelné věty, vynechání otázek, hodné výroků Pisma sv. v textu, diagramy, obrázky a kratičké pojednání o jinověrcích.

Rád bych ovšem viděl aspoň kratičké poučení z liturgiky a delší část o církevních dějinách. Snad by se katechismus o několik stránek zvětšil, ale to by nebylo na škodu. Také bych rád viděl příklady z biblické dějepavy.

Některé diagramy se mi nelíbí, na př. na str. 4 a 5. Obrázky nutno volit jen nejlepší, výrazné, jasné, větší, by dítě samo dovedlo vystihnouti a říci, co obrázek znamená. Výroky Pisma sv. jsou namnoze vzaty ze starého katechismu, ale některé jsou pro děti těžké na př.: při vševědouce Boží.

A ještě na něco bych rad poukázal. Účelem náboženského vyučování má přece v první řadě být naučit děti nábožně se chovati při modlitbě, v kostele atd. A tu se mi zdá, že tu na tuto důležitou stránku nekladen náležitý důraz. Kde tu uvedeny příklady, které by děti k nábožnosti nabádaly? Co tím myslím? Byť stať o modlitbě, sv. zpovědi, sv. přijímání a mši sv. byly důkladněji a šířeji zpracovány a hned patřičné modlitby a obrázky tam uvedeny: Na př.: při evangeliu hned kratičkou modlitbu, tak i při obětování, proměňování atd. Rád bych viděl zmínku o sv. patronech atd. —

Co se týče jednotlivostí. Modlitbu před jídlem a po jídle bych dal dle starého katechismu. Jsou přece velice pěkné a výstižné. Před prací: Ježíši všecko z lásky k Tobě. Jde-li kněz s Pánem Bohem učím této modlitbě: Pozdraveno budiž pravé Tělo Ježíše Krista, které za mne na kříži obětováno bylo. Ježíši Tobě jsem živ, Tobě umírám, Tvůj jsem živý i mrtvý. Pane Ježíši, smiluj se nad ubohým hříšníkem a přijď ke mně až já budu umírat. V pokušení: raději umřít nežli hřešit. Misto: v neděli jít — máš svatou povinnost.

Naše děti neříkají když byl ve 12 letech, když mu bylo — šel s matkou svou P. Marii a pěstounem svým sv. Josefem. Děti totiž rády se matou a říkají, že sv. Josef byl otcem P. Ježíše! Učení církve svaté jsme povinni. Jsou 3 obce svatých: 1. na zemi, 2. v očistci, 3. na nebi. Při 4. př. B. bych se zmínil ještě o starých lidech a mrzácích. 5. př. církevní musí být zachováno původní znění. Při mši sv. 1. evang. 2. ob. atd. Při svátostech za znamením přidal bych — které ustanovil Pán Ježíš.

To jsou sice jen maličkosti, ale bude snad přece dobře o nich uvažovati. Za knižku jsem opravdu vděčen.

Arnošt Oliva.

Děti přespolní a jich pastore. Piše kollega z diecése budějovické: Při poslední visitaci vyslovil náš nejd. p. biskup Hůlka přání, aby díky 4krát v roce přijímaly sv. svátosti. Proto po druhé jdou nyní v zimě v době vánoční. K nám na měš. školu dochází mnoho dítek z jiných farních obcí, které obyčejně doma ve farním chrámu Páně sv. svátosti přijímají. Jedna však duchovní

správa písemně oznámila, že je zpovídati nebude (1). Podaný dotaz v té příčině rozhodla vsd. konsistoř následovně: »Využívající Váš dotaz, sdělujeme s Vámi, že na základě výnosu c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 3. ledna 1895 č. 26.556 smí ony školní dívky, jichž obydlí od budovy školní tak vzdáleno jest, že by účast na náboženských cvičeních žactva v místě školy pro ně se ztrátou aspoň tří hodin spojena byla, po dobu trvajících poměrů obydlíových, když rodiče jejich usprávy školy o to požádají, správce školy v porozumění s učitelem náboženství od účasti této sprostěny a jim dovoleno býti, aby těchto cvičení v domácím kostele se účastniti mohly.«

»Z toho následuje, že pak i domácí duchovní správce jest povinen zpověď jejich slyšeti a sv. přijímáním jim posluhovat, podobně jakoby to bylo povinností jeho jim posledním pomazáním posloužiti, jsouť dívky ty jeho osadníky. Toliko musí duchovní správce vůči škole písemně dosvědčiti, že sv. svátosti přijímaly.«

Příprava k hodnému přijetí svátosti pokání. Vydal Fr. Jirsa, kaplan v Předslavicích u Volyně. Tato dvoulistková (dvě osmerky) a laciná příručka hodí se všem katechetům ve městě i na venkově, neboť děti třetího školního roku nejsou dosud zvyklé na katechismus a zde mají všecko v otázkách seřaděno (dle Pichlera), co mají věděti o této svátosti. Najdou zde i zrcadlo zpovědní (krátké, jádrné věty bez otázek), mohou se naučiti z toho i modlitby a formule před i po sv. zpovědi a mají zde praktické pokyny a disponující napomenutí k této svátosti a po ní. Vydavatel ještě slibuje, že druhé vydání zdokonalí dle zaslaných pokynů.

Řád mše sv. Die Dr. J. Sedláka. Snad mnohý p. katecheta neví, že »Domov Opuštěných« (Kr. Vinohrady 13) vydal Sedlákův »Řád mše sv.« na malých osmerkách. Praktické. Uspadněná práce při výkladu. Jen dětem rozdat, zaplatí to a přinesou i více pro »Domov«.

M. B.

Jednotný zpěvník pro národní školy české (část hudební) vypracuje z nařízení

Jeho kníž. Milosti nejd. pana arcipastýře, slovný redaktor »Cyrilla«. Dr. Dobroslov Orel Poréřadž má rukopis dodaný býti cís. král. knihoskladu v době co možno blízké, prosí redaktor o věcné návrhy a přání veškerého p. t. duchovenstva o rozsahu i obsahu části zpěvné na adresu Praha-V., č. 133, ul. Elišky Krásnohorské.

Katecheté a katechetky Píše »Věstník brněnský«. Pouze u nás mohly posud učitelky, mající zkoušku z náboženství, vyučovati subsidiárně katolickému náboženství; nyní bude tomu i jinde. Ke konci loňského roku oznámil »Kurier Warszawski«, že zjednána byla dohoda mezi magistrátem varšavským a arcibiskupem o vyučování na polských školách obecných. Pro případ, že by nebyl dostatek katechetů, zřídí se kurs *pro učitelky náboženství katolického*. Kandidátky musí se vykázati příslušnou výší vzdělání a mravů.

Věstník jednoty katolických duchovních dicese brněnské, roč. X. Vychází v Brně měsíčně, redakci: Frt. Zavadila, faráře v Lulči. Administrace: Ant. Nevrla, farář v Konešíně u Třebíče, celoročně K 5.—. Přináší též zprávy sekce katechetické.

Obsah č. 1.—2. Tkaný: Dějiny breviře — Liturgické drobnosti (requiem, te deum) — Těšinské porady o katechismu — Intormační kancelář Jednoty — Pro budoucnost (Masaryk, Clam Martinic, Kramář) — Lad. Zavadil: Z farní kroniky v Lulči, VI. — Různé zprávy — Literatura — Hovorna.

V příloze: Zprávy spolkové — Vereinsnachrichten.

Ve zvláštní příloze: XI. výroční zpráva Jednoty za rok 1916.

Katechetische Monatschrift, severoněmecký měsíčník vyd. Gieben, ředitel konviktu a Gründer ředitel semináře, náklad. Schöningh, Münster, M 4:80.

Čís. 1. Eine Gewissensfrage (dr. Wittrup) nabízí k vážnému přemýšlení, zda učitel náboženství úkol svůj dobře chápe a plní. — »O církevně dějinném vyučování na škole obecné« totiž účelu, významu, výběru látky, rozdělení a pojednání, podává některé poznámky ředit. semináře Bechmann — O volbě stavu dívek ze školy propuštěných« autor (Surmann) zraží z povolání kupeckého a doporučuje řemeslo a domácí hospodářství. — Ku přípravě na sv. zpověď pro starší děti nejmenovaný autor dává příklad sv. Pavla, jakožto vzor obrácení a pokání — Závěrem je otázka školy jednotné, Einheitsschule.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXII. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smichově č. 992.

Ještě slovo o přípravě k sv. svátostem. — Promluva na neděli III. a IV. p. Pentecostes. — Úprava služebního poměru učitelů škol mateřských. — Z praxe a různé.

Ještě slovo o přípravě ke sv. svátostem.

Napsal EM. CÍVKA.

(Dokončení.)

Zpytuj tedy takto své svědomí

Přečti si pozorně otázku v zrcadle zpovědním a pak se taž: 1. »Učinil jsem to?« 2. »Pokládal jsem to za hřích, za těžký hřích?« 3. »Kolikrát jsem se toho dopustil, ačkoliv to byl těžký hřích?«

Nejsi povinen hříchy své si napsati, ani tehdyž ne, když bys se obával, že snad při sv. zpovědi na některý hřích si nevzpomeneš. Vykonáš svou povinnost, vyznáš-li se z toho, co ti po bedlivém zpytování svědomí v paměti utkvělo. Dětem a úzkostlivým penitentům může se však dovoliti, aby hříchy své si poznamenali; také v životní nebo generální sv. zpovědi můžeš k svému upokojení čisti hříchy, které jsi sobě na lístku poznamenal, ale přísně k tomu nejsi zavázán.

Neostýchej se, ani se neboj, svého zpovědníka! Zpovědník se k tobě sklání se srdcem plným soucitu a dobroty. Zastupuje ve zpovědnici samého Božského Spasitele, který tak byl laskav k hříšníkům, že mu to nepřátelé vytýkali. Jenom k jistým hříšníkům byl Spasitel tvrdý a přísný. K těm, kteří byli zatvrzelí a nechtěli se polepšiti. K neupřímným, pokryteckým fariseům, kteří se chtěli zdáti lepšími, než opravdu byli.

Řekne-li ti však někdy zpovědník tvrdé, příkré slovo, anebo odbude-li tě krátce, nevlídně, přijmi to v duchu kajcnosti. Neodsuzuj takového zpovědníka, a nepohrdej proto sv. zpovědí! Vzpomeň si, že i zpovědník jest slabý člověk a zpovídání úkonem ducha napínajícím a značně unavujícím. Ty potřebuješ sv. zpovědi jako léku pro duši a nenajdeš-li vlivného lékaře, jdeš i k nevlídnému, jen když ti pomůže a k uzdravení přispěje. Pomodli se raději za takového zpovědníka, aby ho Bůh posilnil a osvětil.

Žák má jíti zpravidla k sv. zpovědi k tomu knězi, k němuž ho katecheta nebo dozírající učitel pošle. Přál-li by si z důležité příčiny jíti k jinému zpovědníku, ať za to dříve katechety požádá. Dáti na vůli dětem, aby si volily samy zpovědníka, nebylo by ani moudré, ani prospěšné. Při této volbě rozhodovaly by

velmi často jen osobní, zevnější okolnosti, nikoliv touha a snaha, aby lépe sv. zpověď vykonaly. Děti i přes zákaz vypravují si o svých zpovědnících a hrnuly by se k tomu, o němž vědí, nebo slyšely, že zpovídá rychleji, že se nikdy na nic netáže atd. Zpovědníka vážného, jim se nezamlouvajícího, urážlivě by opomijely.

Může-li si dospělý voliti mezi několika zpovědníky, ať jde k tomu, k němuž má nejvíce důvěry a bez důležité příčiny ať nevyhledává jiného. Varuj se měniti z pouhé libovůle svého zpovědníka! Nemůže-li však někdo přemoci přirozený stud, aby se vyznal z některého těžkého hříchu známému zpovědníku, nehřeší, jde-li k jinému. Lépe však učiní, kdo svému duchovnímu správci a vůdci všechny své slabosti odhalí. Lehkomyslně však zahrává si se spásou duše své, kdo proto se zpovídá neznámému zpovědníku, že nechce svého hříchu zanechat. —

Vzpomeneš-li si po řádně vykonané sv. zpovědi na hříchy, který jsi zapomněl vyznati, učiníš dobře, vrátíš-li se a zpověď svou doplníš, ale nejsi povinen tak učiniti. Ano i k sv. přijímání můžeš přistoupiti, poněvadž se tvá lítost týkala všech spáchaných hříchů, tedy i toho, na který jsi nevzpomněl, a proto i tvá zpověď byla úplnou a tvou duši zcela očistila. V budouci však zpovědi vyznej se nejprve z toho hříchu, na který jsi zapomněl. Kdybys jej pak úmyslně zamlčel, byla by tvá zpověď neplatná.

Na otázku, má-li se při zpytování svědomí užívati zrcadla zpovědního, nelze bez výhrady ani kladně, ani záporně odpověděti. Těm zajisté, kteří se za delší dobu zpovídají, může se k tomu jen raditi. Takoví kajícíci věnují málo času a pozornosti k poznání duševního stavu svého a proto bez pomoci sotva by řádně své svědomí vyzpytovali. Těm však, kdo se častěji, aspoň jednou za měsíc zpovídají, není zrcadlo zpovědního tak potřebí, zvláště jsou-li v náboženství dobře vycvičení a svědomitě pečují o spásu duše své.

Připojuji *zrcadlo zpovědní*, jež považuji za vhodné pro žáky dospělejší. Pro menší děti bylo by třeba některé otázky vynechat nebo změnit. Aby si žáci snáze v paměť vštípili rozdíl mezi hříchy lehkými a těžkými, jsou v tomto zrcadle otázky připomínající obyčejně těžké hříchy tištěny ležatým písmem.

Přijímání sv. svátostí. Kdy jsem se naposled zpovídal? *Vzbudil jsem tehdaž upřímnou lítost a opravdové předsevzetí? Nezamlčel jsem dobrovolně žádného těžkého hříchu!* Jestli ano, který? Nezapomněl jsem se vyznati z těžkého hříchu? Vykonal jsem uložené pokání? Přijal jsem zbožně nejsv. svátost oltářní? *Nahradil jsem bližnímu škodu na majetku, na cti, jak mi zpovědník uložil?*

Proti I. přikázání. Byl jsem dobrovolně neuctivý, roztržitý při modlitbě? *Zanedbal jsem modlitbu po delší dobu?* Stydl jsem se vyznati víru, na příklad udělati sv. kříž? *Četl jsem knihy, časopisy proti víře? Mluvil jsem řeči proti víře?* Jak často? *Pochyboval jsem dobrovolně o některém článku víry?* Věřil jsem pověrám? Toužil jsem nesmírně po cti a vyznamenání? Opovrhoval jsem chudšími, méně nadanými spolužáky?

II. Vyslovoval jsem neuctivě slovo Boží, jména svatých a svatých věcí? *Zneužíval jsem svatých jmen ke klení?* Jak často? *Mluvil jsem potupně o Bohu, o svatých a sv. věcech?* Kolikrát? Přisahal jsem bez potřeby? *Přisahal jsem křivě?*

III. Croval jsem se v kostele neuctivě? *Zanedbal jsem vlastní vinou v neděli (v zasvěcený svátek) celou mši sv. aneb velkou její část?* Jak často? Přišel

jsem vlastní vinou pozdě na mši sv.? *Znesvěcoval jsem neděli (zasvěcený svátek) služebnou prací, nestřídmostí, rozpustilou hrou?* Kolikrát?

IV. Byl jsem neuctivý k rodičům, k učitelům, k vrchnosti duchovní, světské? *Zarmoutil jsem je velmi?* Jak často? *Prál jsem jim něco velmi zlého?* Modlil jsem se za ně? Byl jsem neposlušný, vzdorovitý? Byl jsem nelaskavý k sourozencům, k spolužákům? Posmíval jsem se starým lidem, mrzákům?

V. Nenáviděl jsem bližního? Byl jsem k bližnímu nevlídný, hrubý? Záviděl jsem? (komu? co?) Radoval jsem se z cizí škody? *Naváděl jsem, svedl jsem jiného ke hříchu?* (Ke kterému? jak často? Byl jsem zlostný, mstivý? Škodil jsem si na zdraví mlsáním, nestřídmostí v jídle, v pití, kouření? *Vydával jsem se svévolně v nebezpečnosti života?* Mučil jsem zvířata?

VI. a IX. Přemáhal jsem horlivě nečisté představy a myšlenky? *Myslel jsem dobrovolně na věci nestydaté?* *Žádal jsem si něco nestydatého viděti, slyšeti, čísti, činiti?* *Poslouchal jsem, čel jsem se zalíbením, dal jsem čísti něco nestydatého?* *Činil jsem věci nestydaté, s jinými?* Jak často?

VII. a X. Chtěl jsem něco ukrásti? Vzal jsem něco rodičům? Vzal jsem něco jinému, nechal jsem si věc nalezenou? Poškozoval jsem svévolně cizí věci? Podvedl jsem jiného? *Učinil jsem bližnímu krádeži neb poškozením majetku velkou škodu, nebo prál jsem si ji učiniti?* Kolikrát?

VIII. Lhal jsem? *Způsobil jsem lhaním značnou škodu?* Jak často? Pomlouval jsem bližního? Vypravoval jsem chyby bližního bez důležité příčiny? Žaloval jsem křivě na jiného? Tupil jsem ošklivými slovy jiného?

Proti 3. církevnímu přík. Jedl jsem v postní dny dobrovolně masité pokrmy?

4. *Vykonal jsem aspoň jednou za rok sv. zpověď a přijal jsem v době velikonoční nejsv. svátost oltářní?*

5. Účastnil jsem se v zapověděný čas nedovolených radovánek?

Proti povinnostem stavu. Učil jsem se vždy svědomitě a rád? Vyrušoval jsem jiné v učení? Zanedbával jsem školu bez dostatečné příčiny? *Zanedbával jsem po delší dobu úplně svých povinností?*

Promluva na neděli III. po sv. Duchu.

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Pán Bůh čeká, hledá a přijímá hříšníky.

Za panování římského císaře Vespasiána pořádali pohanští kněží náboženskou rozpravu, která by nejvyšší Bůh měl býti vlastně jmenován? A tu ho chtěli jedni nazývati Bohem bohatství, druhí Bohem moci, jiní Bohem moudrosti atd. Ale nejrozumnější z nich řekl: »Nazývejme jej Bohem lásky!«

Podobně rozhodl, milé děti, asi v téže době sv. apoštol Jan, který napsal: »Bůh láska jest.« Všecky dobré věci máme od Něho. (Jirsík :) Život, pokrm, světlo, povětrí, teplo, síla, schopnosti, bydlení na této krásné zemi a všecky života radosti pocházejí z jeho štědré ruky. Jeho dobrota však nezná mezí a nemá konce, jedná-li se o hříšníky

Neboť láska Boží:

1. na hříšníky trpělivě *čeká*,
2. je starostlivě *vyhledává*
3. laskavě je *přijímá*

Je to pravda, drahé děti?

1. Je pravda, že Pán Bůh na obrácení hříšníků trpělivě *čeká*? Co vypravuje o tom biblický dějepis?

Za dnů *Noemových* rozmohly se na zemi nepravosti takové, že volaly k nebi o pomstu. Ale P. Bůh s trestem nespěchal. 120 let, pravím: stodvacet dlouhých let čekal na polepšení hříšného pokolení a pak teprve seslal zhoubnou potopu.

Pelechem nejošklivějších hříchů byly *Sodoma i Gomorha*. A přece by ta nešťasná města nebyla shořela sírou a ohněm a nebyla by se propadla do země, kdyby se byli polepšili zaslepení hříšníci.

A co mám říci o městu *Jeruzalému*? Nesmírné byly viny jeho nevděčných obyvatel, kteří ukřížovali Nejsvětějšího! Ale Dobrotivý čekal ještě potom dlouho, nežli dopustil, aby pohané zkazili a vyvrátili toto krásné město.

Kdyby si někdo vypůjčil mnoho peněz, a *věřitel* by trpělivě na splacení čekal ne rok, ne dvě léta, ale 5, 10, 20, 30 let — jak bychom takového věřitele musili nazvat? Řekli bychom, že je to člověk shovívavý a nad míru laskavý. A není-liž Pán Bůh láska sama, když na hříšníka čili dlužníka trpělivě čeká, až se polepší?

2. Když je docela i *vyhledává*! Povězte mi, drahé děti, proč je asi vyhledává? Povězte mi dříve, co asi dělá *slepička*, pohřeší-li své kuřátko? Úzkostlivě ho volá a hledá, protože má k němu lásku.

Co dělá člověk, který ztratil nějaké peníze? Písmo svaté vypravuje o jisté *ženě*, která *ztratila peníz*. I hledala ho usilovně na chodbě, na podlaze, ve všech koutech a skulinách. A když jej našla, svolala přítelkyně a sousedky a radovala se nad penízem, kterýž byla ztratila a našla.

A já znám, milí žáci, jednoho otce, jemuž *padl v Karpatech syn*, kterého velice miloval. Co tedy učinil otec ten? Vzal si vojenské dovolení a šel hledat jeho mrtvolu. Několik dní bloudil v horách a polích, až konečně růvek svého syna našel. Tělo mrtvé vykopal, vložil do rakve, odvezl je jako drahý poklad do vlasti a ve svém neskonalém zármutku radoval se aspoň z toho, že syna našel.

Dobrý pastýř, ztratí-li jedinou ovečku, spěchá za ní a hledá ji tak dlouho, až ji dostihne. A naleznuv ji vloží na svá ramena a nese do ovčince. Pak svolá přátele a sousedy a raduje se s nimi nad ovečkou, kterou byl ztratil a našel.

Takovým dobrým pastýřem byl *Ježíš Kristus sám*. K vůli zbloudilým ovečkám lidským opustil královský trůn v nebi a stal se člověkem, přijav na sebe způsobu služebníka. Snášel bídu, hlad a zimu. Jako Pán nebes nenalezl na zemi místo, kam by sklonil hlavy. Ale nicméně zacházel se všemi lidmi lícivě a všechny srdečně miloval. Vyhledával zarmoucené, aby je těšil. Vyhledával nemocné, aby je pozdvihl z trapného lože.

Ale nejvíce vyhledával a navštěvoval hříšníky. Šel na příklad do městečka Magdaly, aby tam vyhledal nešťastnou hříšnici Marii Magdalenu. Navštívil celníka Zachea, který se dopouštěl nesčíslných podvodů a přinesl mu do domu

spasení. Ženu Samaritánku, která byla rovněž hříšnicí, vyhledával tak dlouho, až ji našel u studnice a srdce její lítosti obměkčil. Publikáni veřejně lidi okrádali a utiskovali. Proto jimi každý opovrhoval a každý jich nenáviděl.

Ale Pán Ježíš je vyhledával, navštěvoval, s nimi stoloval a laskavě hovořil, takže nejednoho obrátil.

Už tedy chápete, milé děti, proč se na Něj farizeové dnešního evangelia hněvali? Proč mu vytýkali, že »přijímá hříšníky a jí s nimi?« Ale, jáku, je to nějaká hanba: vyhledávat hříšníky a je napravovat? Je to nějaká hanba nebo potupa? Naopak! Je to nejkrásnější důkaz lásky Ježíše Krista, který přišel na svět hledat a spasit, co bylo ztraceno. Který nechtěl smrti hříšníka, nýbrž aby se obrátil a živ byl. Nepřišel k vůli zdravým, kteří lékaře nepotřebují, ale přišel k duševně nemocným, aby jim navrátil zdraví duše. Za tou příčinou je vyhledával, za tou příčinou se potil potem krvavým, za tou příčinou se nechal přibít na kříž.

3. Ale i když na kříži umíral, neztratil lásky ke hříšníkům n. Modlil se za ně a *přijímal* je na milost.

Vzpomeňte si na příklad, prosím, na oba *lotry*. Viseli na kříži ne nevinní, ale pro své hrozné zločiny, hříšníci. Jednoho nepohnula ani svatá krev Ježíšova, ale druhého obrátila Ježíšova láska. Prosil za odpuštění a Spasitel ho přijal na milost.

Vzpomeňte si prosím, na *Šavla*! Nebylo nad něj nepřitele zarytějšího. Ale když svlékl se sebe zuřivého Šavla a oblékl na se pokorného Pavla, Spasitel jej přijal na milost.

Prostopášný a rozmařilý život vedly dvě dívky: *Thais a Marie Egyptská*. Ale když se najednou polepšily, na milost je přijal Pán Bůh a jména jejich zapsal zlatým písmem do počtu vyvolených světíc...

Avšak, milé děti, nejkrásnější příklad, kterak P. Bůh na obrácení hříšníka trpělivě čeká, kterak jej vyhledává a přijímá, poskytuje životopis *sv. Augustína*. Tento syn sv. Moniky žil příliš dlouho lehkomyslně. 18 let se za něj matka modlila a 18 let čekal Bůh na jeho obrácení, nežli jej našel a přijal na milost. Tuto lásku Boží líčí sv. Augustin sám ve svém spise takto: »Ó Bože, kolikrát mě chtěl již pekelný drak pohltnout; ale tys mne vytrhl z úst jeho. Když jsem tvá přikázání přestupoval, stál úhlavní nepřítel, aby mne polapil — ale tys *čekal*, abys mu to zakázal. Já jsem Tě urážel — ale tys mne zastával. Já jsem se tebe nebál — ale tys mne chránil. Já jsem od Tebe odcházal a nepříteli jsem se odevzdával — ale tys mne *vyhledával*. Já jsem se blížil ku branám pekla — ale tys mne zachytil a *přijal* jsi mne na milost. Tak napsal, milé děti, sv. Augustin, aby dokázal, že Bůh jest láska.

Ach, milé děti, urazí-li člověk člověka, co všechno musí často podniknout, aby jej zase udobřil! Musí ho prositi. Ale to nestačí. Musí ruce spínati a slzeti. Ale to třeba nestačí. Musí mu padnouti k nohám a vinouti se jako červ, aby došel odpuštění od svého bližního. Ale Bůh jest láska: *čeká* trpělivě na hříšníka, *vyhledává* a vede ke zpovědnici a tam jej *přijímá* na milost. Amen.

Neděle IV. p. Pentecostes.

Promluva na sv. Jana Křtitele. Sv. Jan, obdařený Boží milostí.

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

-Budu vám dnes, milí žáci, něco vypravovat.

1. Za panování krále Herodesa I. žil v jistém judském městečku starý kněz jménem Zachariáš. Manželka jeho slula Alžběta. Oba byli velice spravedliví a zachovávali Boží přikázání. Ale neměli dítěte, za které vroucně Boha prosili. Zachariáš chodíval často do Jeruzaléma, aby tam jako kněz vždycky celý týden konal ve chrámě službu.

Jednoho dne mu bylo losem uloženo, aby ve svatyni na oltáři zapaloval kadidlo. Zatím co se ostatní věřící v nádvoří chrámu modlili, vešel sám a sám do svatyně, uctivě přistoupil ke kadidlovému oltáři a zapálil tam na hromádce ležící kadidlová zrnka. Vonný kouř se vznášel ke stropu a zahalil celou svatyni. Zachariáš maje ruce sepjaté, pojednou zpozoroval po pravé straně oltáře archanděla Gabriela, který k němu takto promluvil. »Neboj se, Zachariáši! Neboť P. Bůh vyslyšel tvou žádost. Manželka tvá bude mít syna. Ty mu dáš jméno Jan, a všichni se budou radovati z jeho narození.« Ale Zachariáš nechtěl tomu věřit a pravil: »Já jsem už stár a moje manželka rovněž tak. Podle jakého znamení mám tedy poznati, že se to opravdu stane?« Anděl odpověděl: »Protožeš mně neuvěřil, budeš němý tak dlouho, dokud se má slova nevyplní.«

Za týden po této události ukončil staříčský kněz svůj úřad a navrátil se z Jeruzaléma do svého městečka; němý sice, ale naplněný radostí a nadějí, že obdrží konečně syna. Také Alžběta se radovala. Když pak se naplnili dnové předpovědění, obdrželi synáčka. Nedovedete si, milé děti, ani představit, kterak plesali nad nemluvnátkem sestárlí rodičové! S jakou radostí pohlížel naň otec! S jakou láskou tiskla je k srdci matka! Ano, i sousedé a příbuzní se spolu radovali s nimi a osmého dne na to sešli se podle obyčeje židovského v Zachariášově domku, aby pojmenovali dítě. Všichni si přáli, aby se jmenovalo podle otce »Zachariášem«. Ale ani matka ani otec tomu nechtěli. Otec pak, jsa pořád ještě němý, napsal na tabulku: »Jméno jeho budiž Jan . . .«

Milé děti, co soudíte: záleželo opravdu tolik na jméně tohoto podivuhodného chlapečka? Záleží vůbec na tom, jak se kdo jmenuje, zda podle otce nebo podle matky nebo podle kmotra? Dělá snad jméno někoho člověkem? Určuje cenu člověka jméno křestní nebo příjmení? Ach, milé děti, jméno nepřidá nikomu ceny nebo důležitosti! Já jsem na příklad znal lidi špatné, kteří měli krásné jméno a také poznal lidi šlechetné, jejichž jméno znělo nelibě. Za dob starodávných dávali si lidé jména, která naznačovala jejich původ, povahu, vlastnosti nebo povolání. První člověk slul na příklad Adam, t. j. muž z hlíny. Abraham znamenal otce množství. Sára je matka mnohých národů. Esau znamenal zarostlého a Mojžíš z vody vytaženého.

2. Ale co znamená jméno Jan? Co myslíte? Jméno Jan znamená milost, dar Boží, tedy člověka obdařeného Boží milostí. A vy se, milé děti, přesvědčíte, že se toto nebeské jméno na dítěti našem v pravdě osvědčilo a vyplnilo.

Neboť jako obzvláštní milost Boží darován byl rodičům starým.

V milosti Boží trávil u nich na venkově svůj dětský život a léta svého mládí. Ale když dospěl v jinocha, milost Boží jej zavedla na poušť, aby se tam

připravoval k svému budoucímu povolání. Ačkoli nikdy ani nepatrným hříchem milosti Boží v sobě neuменьšil, nicméně žil na poušti v největší přísnosti a kajinosti. Za příbytek si vyvolil jeskyni, kde všechny nepříjemnosti počasí musil snášeti. Lůžkem jeho byla tvrdá země a za polštář mu sloužil kámen. Roucho jeho bylo ze srsti velbloudí a okolo beder si vázal kožený pás. Pokrmem jemu byly: kořínky, kobylinky a lesní med. Žízeň svou uhasínal vodou a po víně ani nezatožil. Tak milostí Boží trávil život svůj.

Bydlil na poušti, aby nám ukázal, se hodným a čistým zůstává člověk jenom tekráté, když se vyhýbá hříšnému světu a varuje se špatných společností. Šatil se jednoduše, protože věděl, že tělo naše je vlastně prach a popel a nepotřebuje zvláštní ozdoby. Jídal a pil prostince, protože poznal, že člověk k uhažení svého živobytí mnoho nepotřebuje a že si právě střídmostí prodlouží život. A já si, milé děti, myslím, že sv. Jan byl na poušti s pomocí milosti Boží docela spokojen.

3. Když mu bylo 30 let, vyzval ho Pán Bůh, aby už vystoupil na veřejnost jako předchůdce Jež. Krista. Sv. Jan se vzchopil, počal chodit po krajině jordanéské a volal mocným hlasem: »Čiňte pokání, neboť se brzy ukáže Messiáš, který založí království Boží na zemi!« Na toto vyzvání začali se k němu hrnouti posluchači z Palestiny, zvláště z Jeruzaléma. Přicházeli rolníci a dělníci. Přicházeli řemeslníci a vojáci. Přicházeli publikáni a měšťané. Přicházeli farizeové a zákoníci, aby jej viděli a slyšeli. Vidouce pak jeho svatý život a slyšíce jeho dojemná kázání, propukali v pláč a na znamení lítosti dávali se křtíti v Jordáně. Někteří jej docela pokládali za Messiáše. Ale on vyznal, že není ničím více nežli jeho předchůdcem, ba že není ani hoden, aby mu mohl u obuvi rozvázat řemínky.

Konečně jednoho dne objevil se Kristus, přicházející od strany pouště. Sv. Jan, který právě kázal zástupům, z milosti Boží hned jej poznal. Přestal kázati, chvěl se blahem a uctivostí, ukázal na P. Ježíše prstem a zvolal hlasitě: »Tamhle jest Beránek Boží, který snímá hříchy světa!« Potom Pána Ježíše na jeho přání pokřtíl a radoval se upřímně, když viděl, kterak se nyní všechen zástup hrnul za Ježíšem.

Co říkáte, děti, této jeho pokoře? Není-li příkladná? Není-li obdivuhodná? Hle, sv. Jan byl podle slov evangelia »největším« (t. j. nejslavnějším) mezi syny lidskými — a přece se nepokládal za hodna zouvatí Pána Ježíše. Neosměloval se ho ani pokřtít. Ale jako za časného rána ustupuje hvězda-dennice před vycházejícím sluncem, tak i sv. Jan Křtitel ustoupil do pozadí, do soukromého života, když začal kázati Pán Ježíš.

4. Ale nikterak nepřestal dobře činiti. Když totiž král Herodes II., člověk to bezbožný a nemravný, pojal k sobě cizí manželku jménem Herodiadu, svatý Jan Křtitel veřejně odsuzoval tento hřích. Herodes měl proto na něj zlost. Ale ještě více ho nenáviděla hříšná Herodias. Dnem i nocí ustavičně krále ponoukala, aby dal svatého zatknouti. Herodes konečně této hříšné ženě povolil a dal Jana uvrhnouti do pevnostního žaláře.

Ke konci srpna téhož roku slavil narozeniny a pozval k sobě na hody mnoho vznešených hostí. Podle obyčeje východních národů tančila před očima hoduujících dcera zlé Herodiady jménem Salome. Tančila tak krásně a dovedně, že ji Herodes řekl: »Pros, zač chceš, a dám tobě!« A když nic neřkala, pravil

ještě jednou: »Byť to byla polovice mého království, dám ji tobě!« Salomé se otázala matky, zač by měla žádati? Bídnicke odpověděla: »Požádej za hlavu Jana Křtitele na míse!« Herodes se sice zdráhal, ale posléze přece poslal do žaláře kata, který svatého stal

Tak skončil svůj život muž, který již před narozením byl obdařen Boží milostí. Tak zahynul milostí Boží obdařený kazatel a mravokárce. Tak zemřel obzvláštní milostí Boží obdařený prorok a mučedník. My však neuctíváme dnešního dne jeho smrti, ale oslavujeme jeho milostiplné narozeniny. Amen.

Úprava služebního poměru učitelék škol mateřských.

Referuje a k úvaze předkládá F. KŠK.

Téměř padesáté let působí v Čechách nejvyšší humanní, všeobecně oblíbené se těšící, mateřské školy. Z pranepatrných počátků vzrostl tento užitečný druh škol značně a roku 1914 bylo v Čechách celkem 399 mateřských škol; 117 českých a 282 německých. Ač značný počet učitelských sil působí na těchto školách, žijí učitelky škol mateřských, všeobecně zvané »pěstounky«, v bídných poměrech. Není právního pramene, který by upravoval jejich služební poměr, stanovil jejich práva, povinnosti zakladatelů a vydržovatelů škol mateřských. Ministerské nařízení ze dne 22. června 1872 čís. 4711 mluví, v § 12. a 13. o právním a hmotném postavení učitelék na školách mateřských toliko povšechně, stanovíc, že »mají prokázati předepsanou způsobilost ke svému povolání«, a že »úřad vychovatelky na škole mateřské může vždy zastávati také učitelka, ač je-li opatřena takovou způsobilostí«.

Způsobilost, které se vyžaduje, vyčtena v organizačním statutu ústavů ku vzdělání učitelů a učitelék veřejných obecných škol v Rakousku (nařízení ministra vyučování ze dne 31. července 1886 č. 6031), v § 91 a násled. Vzdělávací doba jest jeden rok a ku přijetí je žadatelce třeba, aby jí bylo při počátku roku 16 let věku. Mezi učebnými předměty jsou vychovatelství a theorie školy mateřské praktická cvičení atd. Vyučování děje se učitelskými osobami ústavu ku vzdělání učitelék. Tedy *po předběžném vzdělání do ukončeného sedmnáctého roku* může zastávati učitelka školy mateřské místo.

»Ústřední spolek pro zájmy škol mateřských v zemích koruny české a v Dol. Rakousích«, vypracoval jak časopis »Český Úředník«, orgán českého svazu úřednických spolků, k němuž i »Ústřední spolek« náleží, oznamuje (roč. VIII. č. 12.; 16. prosince 1916), už přede dvěma lety podrobný návrh zákona, jímž by všeobecně a definitivně upraven byl služební poměr učitelék škol mateřských-

Ve své skromnosti, které je nynější postavení naučilo, neodvažují se učitelky mateřských škol podati hned osnovu vlastního zákona, což by byla sice nepřiměřenější, ale velmi nesnadná cesta, která by musela prodělati mnoho ku svému uzákonění, ale spokojují se i s úpravou v rámci stávajících zákonů, jež by analogicky použití se daly.

»Ústřední spolek« podává v té příčině trojí návrh:

1. Dalo by se užití nejprve pro úpravu služebního poměru učitelék mateřských škol analogie se zemským zákonem úřednictva obecního z 29. května 1908 zejména i ustanovení jeho § 19., odst. II. a § 41. Učitelky škol mateřských byly

by tu v téže řadě s *manipulačním úřednictvem obecním* a formulují svůj požadavek takto: »Právní poměry učitelek veřejných škol mateřských upravují se obdobně dle platných zákonů a nařízení pro obecní úřednictvo manipulační s výslovným ustanovením, že učitelkám škol mateřských patří plnou náležitostí nebo kvotou alespoň 80 procentní všechny součástky služebních požitků a přídaveků rázu všeobecného nebo místního; fidecím učitelkám škol mateřských přísluší nad to funkční přírůstek 200 K ročně včítatelný do pense.«

2. Dle druhého návrhu mohly by býti upraveny poměry učitelek mateřských škol analogií *služebního poměru učitelstva škol obecních*. Na pohled jeví se překážka v tom, že zákon předpisuje pro učitelky školy mateřské vzdělání o dva roky kratší než pro učitelku školy obecné (17. rok, proti 19. roku ukončení předvzdělání zákonem požadovaného). Ve své skromnosti uznávají učitelky škol mat. onu kratší dobu svého předvzdělání, jež zákon předpisuje pro učitelky školy mateřské o dva roky kratší, než pro učitelstvo školy obecné a požadují úměrné snížení platu o 25—30 proc. Návrh zní: »Právní poměry upravují se obdobně dle platných zákonů a nařízení pro učitelstvo škol obecních, ale s tím rozdílem, že provisorním učitelkám škol mateřských náleží služné 1000 K ročně a definitivním učitelkám pouze 70—75 proc. požitků služebních. Jaké příslušejí učitelům obecních škol v téže obci. Léta služební pro třídníky a starobní přírůstky osobní počítají se od udělení definitivy.«

3. Ještě třetí analogie jest možná: souřadění s *učitelkami ručních prací na školách národních*, ač jak »Čes. Úř.« píše »souřadění toto není ani výhodné, ani dosti přiměřené. Učitelka školy mateřské stojí právě svou všeobecně paedagogickou činností blíže učitelce literární nežli převážně technicky činné učitelce ručních prací« (»Čes. Úřed.« č. 12., str. 3., sloup. 1.). Dle organizačního statutu pro ústavy učitelstev je doba předvzdělání skoro stejná; u učitelce ručních prací vyžaduje se »při počátku roku školního 17 let« (§ 82.), »vzdělávací doba jest jeden rok« (§ 83.) a mezi učebními předměty jsou »nejdůležitější nauky ze školní paedagogiky« (§ 83a), jež se vykládají 2 hodiny týdně § (84.), oproti 3 hodin. týdně (§ 94.) učitelkám škol mateřských. Alternativa návrhu Ústřed. spolku zní: »Právní poměry upravují se obdobně dle platných zákonů a nařízení pro učitelky ručních prací s výslovným ustanovením, že nejmenší roční plat učitelky provisorní musí činiti aspoň 1000 K ročně a pro učitelku definitivní aspoň 1300 K; aktivní přírůstky přiznávají se učitelkám škol mateřských v téže výši jako platí pro učitele škol obecních, za řízení školy mateřské přísluší nad to učitelce funkční přírůstek 200 K ročně. Starobní přírůstek osobní stanoví se částkou ročních K 100 po dvacetipětileté službě.«

Přijetím některého z těchto návrhů navazuje se na pevně upravené a ustálené již poměry jiných příbuzných stavů, jejichž právní poměry poskytl by i základ pro úpravu služebního poměru učitelek škol mateřských; v rámci oněch zákonů daly by se upravit poměry a postavení učitelek mat. škol a zaručovaly by, že každé zlepšení stavů těchto přišlo by automaticky k dobru také učitelkám mateřských škol.

Dle »Česk. Úř.« nejméně rozpaků působí analogie s učitelstvem škol obecních: »*Oba tyto stavy opravdu spolu úzce souvisí, jeden připravuje úkol druhého*« (»Č. Úř.« čís. 12., str. 3., sl. 2.).

Dle důsledků plynoucích z návrhů uvedených vypracovány »Ústř. spolkem« i všeobecné zásady, kteréž by k budoucí *speciální úpravě* vedly. Zásady jsou pečlivě stylisovány a velmi četny; z nich budiž uvedeno:

• Dosavadní oficiální název »pěstounka« budiž změněn všude v název »učitelka školy mateřské.«

Všechna místa učitelek na veřejných mateřských školách a opatrovních téže národnosti v království českém tvoří jednotný celek, společný status. Obsazování všech míst děje se na základě veřejného konkursu. Ustanovení buď provisorní neb definitivní; *provisorium nesmí trvati déle jednoho roku*. Po uplynutí této lhůty *musí býti jinak* způsobilá učitelka *jmenována definitivní*.

Učitelka provisorní měž nejmrně 1000 K ročně, definitivní nejmrně 1200 K. Základní plat zvyšuje se automaticky časovými přídávky služebními, buď tříletými (10 po 100 K) nebo pětiletými (zvýšení o 10, 15, 20, 15 a 10 procent zákl. služného). Přídávky počítají se ode dne udělení definitivy. Řídící učitelky mat. škol mají nárok na vhodný naturální byt (nejmrně o dvou místnostech), kde nemají natur. bytu náleží jim 70 až 75 procent onoho příbytečného, jaké jest předsáno pro řídící učitele škol obecných v téže obci. Mimo to náleží jim funkční přídavek 200 K ročně. Učitelkám definitivním náleží aktivní přídavek ve výši 75 procent aktivního přídávku učitelů škol obecných v téže obci. Učitelky, jež do 25 roku služebního nedosáhly místa řídící učitelky, mají nárok na starobní přídavek osobní — 100 K ročně. Učitelky mateř. škol mají nárok na všechny mimořádné a příležitostné přídávky rázu povšechného, kterých se dostává učitelům škol obecných v místě, až do přiměřené výše.

Řídící učitelky, jakož i zástupkyně volená sborem učitelek mateřské školy o více odděleních buďtež povolány do dozorčích orgánů školních, aby tam hájily zájmy školy i učitelek.

Doba služební buď 35letá, 11 letá služební počítají se ode dne nastoupení služby. Do základu pro výpočet pense buďtež plně vpočteny: základní služné s časovými přídávky, osobní přídávky starobní funkční přídavek. Aktivní přídavek buď vpočten polovicí. Výslužné rovně se po 10 letech služby 40 procentům požitků do pense vpočitatelných; za každý další rok jest připočítati 2-4 proc. Učitelkám provdávším se budiž vyplaceno odbytné.

Učitelky mateřských škol pracující za úpravu svých služebních poměrů projevují jistě skromnost, nežádajíce hned samostatného zákona o úpravě. To má značnou taktickou cenu; vždyť povolání činitelé uváživše poměry uznají, že pro zvláštní kategorii je třeba zvláštní samostatné úpravy. Snaha »Ústřed. spolku« zasluhuje úspěchu a to úspěchu dokonalého, spočívajícího v přijetí neanalogických zařazení, ale v provedení řádné úpravy v rámci zákona o právních poměrech učitelstva, což by bylo jen zaslouženou odměnou sympatickým učitelkám na školách mateřských za vytrvalou, často vysilující a nevděčnou práci.

Úspěchu toho ze srdce jim třeba přáti i z té příčiny, že by do zákona o právních poměrech učitelstva dostala se *spravedlivá zásada o rozlišování* v právním postavení učitelstva *na základě zákonem požadovaného delšího předvzdělání*, k čemuž až posud nebylo přihlédno a jen v návrhu nového zákona učiněn nepatrný náběh. *Když by zákon o právních poměrech učitelstva urovnával*

poměr učitelských sil, na nichž zákon žádá předběžné vzdělání ukončené sedmnáctým rokem a ukončené rokem devatenáctým a dle toho stanovil základní požitky a další právní postavení, bylo by také nutné, aby vzat byl zřetel na ony síly učitelské, na nichž zákonem vyžaduje se vzdělání ukončené ještě o čtyři a pět let později a jímž až posud upraveny poměry stejnou mírou. Přijetím úpravy právních poměrů učitelek mateřských škol do zákona o úpravě platů učitelstva škol národních, nutně nastalo by v zákoně učitelském žádoucí případné stupňování dle požadovaného předvzdělání, a bylo by třeba náležitý zřetel vzít i na ty, na nichž zákon k dosažení jejich stavu žádá předběžného vzdělání daleko vyššího, delšího, než na těch, jímž dnes na rovně jsou postaveni.

Nepouštějce se do dalšího rozboru a srovnávání návrhů o požadavcích učitelek mateřských škol — uči i tak snadno každý, jehož se týká — přejeme snahám učitelek mateř. škol se všemi klidně uvažujícími ze srdce mnoho zdaru, ale i brzkého úspěchu. Za svou skromnost, za svou práci a obětavost, toho v plné míře zasluhují.

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v království Českém měl 9. května druhou členskou schůzi za hojné účasti kolegů. Po přečtení a schválení protokolu posl. čl. schůze sdělil předseda, že jen třetina členů poslala vyplněné dotazníky. V zájmu spolku jest, aby dosud nevyplněné dotazníky co nejdříve byly zaslány, ježto jich bude třeba k akci za úpravu našich platů. Též oznámil, že vyplaceno bylo ze sbírky na válečné účely 400 K »Červenému Kříži« a 300 K na různé dobročinné účely. — Předseda jménem spolku se představil a blahopřál nově jmenovanému referentu v záležitostech katechetů vsdp. metropol. kanovníku *Th. Dr. Ant. Podlahovi*, který milerád slíbil, že bude přání a požadavky naše vždycky podporovati a při tom zároveň poukázal k tomu, aby katecheté ve svých záležitostech jemu přednášených vždy zachovávali pravou noblesu, varující se všeho toho, co se nesrovnává s důstojností stavu kněžského, zvláště žádá-li více kompetentů o totéž místo. — Potom referoval předseda o úpravě našich platů a o intervenci v této záležitosti u c. k. zemské školní rady a u Jeho knížecí a biskupské Milosti, kteráž ráčila slíbiti všemožnou podporu v akci při úpravě našich platů. — Katecheté dostanou na r. 1917 drahotní přídavky, jež se budou vypláceti čtvrtletně a činí u katechetů def. i zat. 180 K ročně. — Ku konci zmínil se předseda, jak pokračuje anketa pro novou osnovu rábož. vyučování a že bude vydán nový jednotný katechismus pro celou kat. církev. *Též bylo sděleno, že na přání*

Jeho kníž. arcib. Milosti mají jíti děti ve druhém školním roce k I. sv. zpovědi a k I. sv. přijímání, jak je to zavedeno již v brněnské diecesi. S přípravou počítí se má po vánocích a sv. zpověď a sv. přijímání sub una v době velikonoční bezpodmínečně vykonati. Dále bylo reterováno, že *každý defin. katecheta, chce-li na jiné místo, musí se předem vzdát své definitivity, kterou dosud měl*, aby tak předešlo se žalostnému stavu výpomocných katechetů. Schváleno, aby spolek katechetů stal se příspívajícím členem ústavu »Dobrý Pastýř« v Praze, jež se stará o zpuslou a zanedbanou mládež. — Na konec předseda vybízí důtklivě všechno členstvo k upisování VI. válečné půjčky. Do spolku se přihlásili tito noví členové *Dp. Vladislav Růžička*, katecheta ve Starém a *dp. Frant. Šíp*, kaplan v Třebechovicích.

Jos. Janout, t. č. jednatel.

Rakouská národní hymna. Nastoupením na trůn J. V. císaře a krále Karla I. a císařovny a královny Zity, nastala nutnost změnití pátou slohu hymny, jež byla přibásněna Seidlem k sňatku císaře Františka Josefa I. s císařovnou Alžbětou, dcerou vévody Maximiliána Bavorského. Sňatek slavnostně se konal v pondělí 24. dubna 1854 ve Vídni. Od té chvíle přidávána ke čtyřem slohům hymny pátá, až do tragického skonu císařovny na krásném břehu jezera Ženevského, dne 10. září r. 1898. Má-li tato sloha opět zpívána býti po celém Rakousku, nutno ji změnití jak v originále německém tak v překladech, jichž znění a návrhy

mohou předejiti úpravu německou. O konečné úpravě rozhoduje ministerská rada a kabinetní kancelář; závaznost propůjčuje přijatému znění císařské nařízení. Poslední schválení stalo se r. 1854. (Cyrill roč. 43, č. 5.)

Katechetský spolek diecése olomucké. Členové výboru sešli se dne 12. t. m. v Pterově, aby pojednali o záležitostech spolkových. Ve zprávě jednatelově bylo uvedeno, že nynější poměry válečné uložily spolkové činnosti jistě omezení a obtížné spojení na dráze zaviniolo, že výbor nemůže scházeti se tak často, jak by bylo žádoucí. Na podzim m. roku přičinil se spolek, aby katecheům obec. a měšť škol dostalo se drahotního příspěvku tím, že by dosavadní příbytečné bylo zvýšeno. Příslušná petice byla zaslána zemskému výboru a deputace podporovala žádost na patřičném místě. — Snaha spolku vydati učebnici pro 1.—3. rok obecné školy, v níž by byl katechismus spojen s biblickou dějepřavou, dosud nebyla uskutečněna. Nd. kn. a. konsistoř sice projevila ochotu uděliti církevní schválení oběma opisům, jež jí byly zaslany, ale autoři nejsou dosud se žádanou úpravou hotovi. — Spolek upsal ze svého jmění na páto válečnou půjčku. — Dp. dr. B. Vašek z Opavy uvolil se podávati zpřávy o záležitostech školských do »Vych. listů«, v čemž jej spolek podporuje poskytováním paedagogických časopisů. — Po schválení zpráv činovníků předresl dp. Ant. Zamazal obšířlou zprávu o jednání na schůzi Pedagogické akademie dne 27. prosince m. r. Katechetský spolek stane se členem Akademie a prosí členy, aby po možnosti všichni odbírali orgán Akademie »Vych. Listy«. Jest toho nalahavě potřebl, aby list mohl plniti úkoly, jež si vytkl. Dále podal zprávu o schůzi Ligy kněží arcidiecése olomucké a významu spojení Ligy s vídeňským spolkem P. x. Poněvadž má býti vytvořena kněžská organisace, rozvětvená po celé řiši, doporučí se, aby kněží stali se členy Ligy. — Dp. Ant. Zamazal připravuje zajímavou ncvinu, jež bude brzy v rukou kněžstva a jistě bude s povděkem uvítána. Sestavil »*Stručný katechismus*«, v němž shrnul nejpotřebnější z věrouky a z mravouky a připojil praktická poučení o křesťanském životě, takže knížka bude s prospěchem i dospělým i při vyučování ve škole z ostatlým žákům. — Bylo pojednáno o *Interrogatorich*, již konečně došla zasloužerého

povšimnutí. Ovšem, je žádoucí, aby zavedeno bylo označování známek, jak je nyní skutečně užíváno, a pak také v otázkách byly by změny žádoucí. Interrogatoria mají jistě značný význam, umožňují katechetovi přímý styk s církevním úřadem. — Konečně bylo pojednáno o dosavadním rozdělení učiva z náboženství na jednotlivé třídy střed. škol. Služnosti jsou tu mnohé a mnohé, zvláště co do rozdělení v 1. až 3. tř., kde je nová úprava nezbytna.

Katechetský spolek mnichovský ve valné schůzi 8. ledna 1917 po zprávě jednatelově, pokladní a knihovní vykonal volby. Místopř. 1. zvolen doc. dr. Mayer, Sieglitz 2. místopř., přísedícími do předsednictva dr. Göttler a duch. rada Thanner a j. Následoval referát »Vorbereitung u. Organisation der Kinderbeichte« (katecheta Lautenschlager): V náboženském vyučování mravoučným měl by býti zdůrazněn především *positivní* moment, krása ctnosti; cílem zpovědi, polepšení člověka; den zpovědi je dnem svatě radosti. Děti nemají se žrjeti otrocky zpovědního zrcadla. Ve vyšších třídách má býti zpovědní zrcadlo důkladnější. Má se ukládati tu modlitba tu jiný dobrý skutek. Ke konci dány praktické pokyny o rozestavení dětí, přípravě 1/4hodinné a 1/2hodinné poděkování a j. V diskusi radí se dáti dětem příležitost ještě ke zpovídání u příl. sv. přijímání, míti na rozdání modlitby knížky v sakristii ten, kdo jich nemají, důkladné zpovědní zrcadlo (Keller), kontrola žáků vyšších tříd, zda se opravdu zpovídali (Fiedler). Dr. Göttler radí samostatné zpracování širšího zpověd. zrcadla, Götzl důležitost předsevzetí, kurát Schreiner zmírniti velké požadavky na př. dlouhé klečení, duch. rada Gleitsmnn dobrovolnou zpověď a j.

Čtrnácte sv. Pomočníků s kazatelnou napsal Frant. Malý, kaplan u sv. Štěpána v Praze. Cena K 2:60, poštou K 2:70. — Náš oblíbený exhortátor vydal právě jmenovaný cyklus nákl. Prombergera, knihkuce v Olomouci. Čtrnácte kázání o sv. Pomočnicích dle abecedního pořádku: sv. Achat, sv. Barbora, Blažej, Cyriak, Diviš, Erasmus, Eustach, Jiljí, Jiří, Kateřina, Křištof, Marketa, Pantaleon a Vít. Jména dávná oživují pod rukou autorovou. Poutavé, dramatické a živě předvádí život těch sv. mučedníků a důvěru v jich pomoc oživuje v srdcích posluchačů rozmanitou a zajímavou látkou věro- a mravoučnou. Jsou to krátké promluvy zdařilé, poutavé, časové a snadné k memorování. Mravenčí pile sledování látky a zdárnost provedení její jest autoru jako vždy i tuto ke cti.

ROČNÍK XX.

ČERVENEC 1917.

ČÍSLO 7.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXII. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

==== **Jubilejní číslo.** ====

Jeho knížecí Milost, nejdůstojnější a nejjasnější

náš Arcipastýř

Pán pan

Pavel hrabě Huyn

slavil dne 7. června t. r.

25leté jubileum svého kněžství.

Kněžstvo mši sv. a zbožný lid modlitbou uctili ve svátek
Božího Těla stříbrné jubileum svého arcipastýře. V deputaci
kléru řeholního i světského **zastoupení katecheté** ústy dali
výraz vroucím citům svým.

**Deus reverendissimum Antistitem nostrum conservare,
benedicere et custodire dignetur! Ad multos annos!**

In memoriam lustrí...

K 25letému kněžskému jubileu zasloužilého dp. pana

Antonína Bendy,

katechety na měšťanských školách v Praze, a předsedy Spolku katechetů v království Českém.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

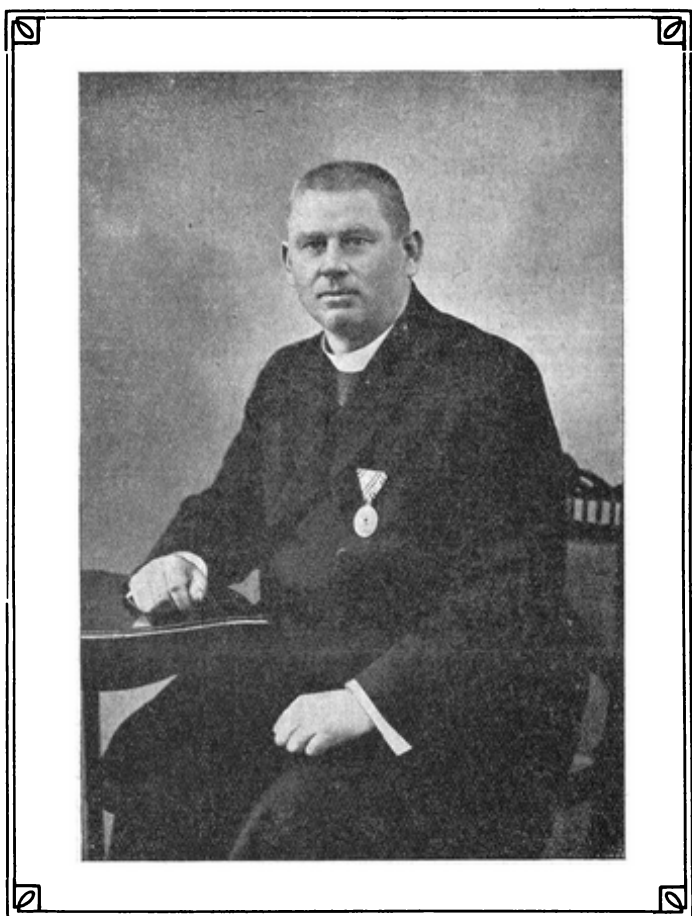
Hle — v zahradách již všude růže rozkvétají,
zdobený nejluznějších barev jemným nádechem —
a naše mysl, ty se v závoj sladké vůně tají
a růži vzácnou hledají, jež dnes je skryta v něm,
tu růži stříbrnou, jež ve poupěti byla
svatého kněžství celých pětadvacet let,
by dnes se rosou našich díků zaperlila,
ze které hvězdě září nadšení a vzlet.

Co vroucí úcty za ten čas Jsi Bohu složil
tak čisté jako hebký sníh rozkvetlých akátů —
Tys sazeničky této úcty pěstoval a množil,
snad někdy nevděkem i maje cestu zavátu — —
však světlo náboženství, toto věčné světlo,
plašící v nedozírnou dálku všechen stín,
to plálo nad Tebou, v hloub srdce Tvého slétlo
jak úsměv slunce ve zlatý terč kopretin.

Let dvacetpět už spělo po té dráze,
vždy ku předu, ať těšil Jsi a budil lid
ve chrámu, zasvěcen jsa zbožné snaze,
jak víru v jeho srdcích navždy pevně zakotvit —
a když pak tento velký úkol pastorače
úlohou větší nahrazen, k prospěchu mládeži,
i tu Jsi radostně se chopil zodpovědné práce,
ze žně své desátek vždy dát, jenž Bohu náleží.

A při tom skromný kněz, své nehledaje slávy,
vždy hledal's též, co duchem, tělem třeba nám!
Nuž růže stříbrné ve věnce kol té milé hlavy —
dál cestou jasnou, dál let zlatých ke branám!
Tys žádal sic, by dáreků žádných nedáno Ti
kněžského jubilea Tvého jakous na pamět —
jest ovšem doba mračná, jež i radost krotí
a v mlhu halí i ten nejbělejší květ — —

však jako svíce záslibné ke chrámu stěnám
chcem stavěti dnes v souhvězdí svých myslí svit,
to co nám Bůh dal, nikdo nevezme nám
ni mládeži, v níž vidí naději svou národ, lid —
a jako v kaplích k nohám světce Antonína
pro chudé potají dar štědře skládá dobroděj,
dnes úcta s láskou kolem růže stříbrné se spíná
již žehná samo nebe, z níž Ty s námi radost měj! — —

Schůze na oslavu stříbrného jubilea předsedy

Spolku katechetů v král. Českém

vdp. Antonína Bendy,

katechety měšťanských škol v Praze-VII.

V měsíci červnu, kdy Bůh velí růží, aby kvetla, uskutečnil Spolek myšlenku oslavit 25leté kněžství svého předsedy.

Myšlenka indirektně zrodila se v síních arcibiskupských při památné audienci, při níž J. Milost arcibiskupská zapsala se v srdce katechetů písmem nesmazatelným.

Když tehdy J. M. náš Arcipastýř, v rozmluvě s předsedou, žertovně po znamenal: »Budete slavit letos jubileum,« tu nebylo nikoho tajno, že přes ten významný moment i v době pohnuté Spolek nepřejde jen mlčky.

A tak předseda nemaje tušení o přípravách a nemoha zvrátiti již myšlenky, když vyvrcholila ke svému uskutečnění na přání výboru a členstva, svolal schůzi 27. června s obvyklým programem nevěda, že při ní bude předmětem spon-tánního projevu, nestrojeného, srdečného.

Neobvyklý počet členstva v době sklonku školního roku, která je pro ka-techetu co pro rolníka doba žní, dokumentoval plně slova Pisma: Komu čest, tomu čest.

Kytice růží vonných za předsednickým stolem byla mu symbolem lásky, kterou mu členstvo v ten den projevilo.

Místopředseda *dp. Václav Hála*, vyžádal si svolení, zahájil schůzi o 5. hod. těmi slovy:

Velevážení přátelé!

»Připadá mi funkce, zahájit tuto čestnou schůzi, která byla svolána na oslavu 25letého jubilea kněžského našeho předsedy *dp. Antonína Bendy*.

Stav kněžský ukládá vedle svědomitého konání povinnosti kněžských i mnohé boje, sebezapírání a odřikání, o nichž se příslušníkům jiných stavů ani nezdá!

A jestliže kněz i při tom všem a při práci vyčerpávající ducha i tělo snaží se prospěti svým duchovním spolubratřím, zasluhuje zajisté, aby v čas příhodný jeho snahy bylo vzpomenuo a práce oceněna.

Proto výbor Spolku uvažoval o tom, jak by uctil 25leté jubileum kněžské svého předsedy.

Pomýšleno na pořádání akademie, ale pro nepřízeň doby od toho upuštěno a ustanoveno věnovati na oslavu jubilea milého předsedy *100 K slepým dětkám v Praze na Kampě*, dále uloženo p. redaktorovi Věstníku katechetského při Vy-chovateli vypravit číslu s *podobiznou* našeho předsedy, by tak ve známost vešel u těch, kteří po vlasti české dosud neměli příležitosti ho poznati, spolu s pří-slušným slavnostním projevem, dále pořádati slavnostní schůzi, na níž by vážený člen Spolku promluvil jako *slavnostní řečník* o životě a práci předsedově a ko-nečně, dá-li Bůh, na valné hromadě podati další návrh na *trvalou* jeho památku ve Spolku.

Jménem všeho členstva přeji p. předsedovi co nejsrdečněji, aby Všemo-houcí dopřál mu v piné *svěžesti* duševní i tělesné dočkati se po tomto stříbrném jubileu *zlatého*. —

Po těch jadrných slovech provázených bouří souhlasu ujal se slova vdp. *dr. Ignát Rath*, katech. z Král. Vinohrad, dlouholetý a vážený člen Spolku:

Veledůstojný pane předsedo!

Je-li charakteristickou známkou doby pohanské právo silnějších, jest nej-podstatnějším znakem společnosti křesťanské láska k nejslabším. Tato láska, po-zornost a péče, kterou církev svatá věnuje každému, i tomu nejposlednějšímu i svým nesmířitelným nepřátelům, jest však zároveň bohatým a požehnaným zdrojem její moudrosti, její zkušlosti a síly a nesmírného jejího významu pro veškero lidstvo.

Nikde ta pravda nevynikne tou měrou jako v životě spolkovém. Důležité společné zájmy jsou sice mezi členy určitého spolku pojítkem mocným, ale ne-

ni-li spolek ovládán duchem snášenlivosti a smířlivosti, duchem lásky a obětavosti, pak pozbývá veškeren spolkový život svého půvabu, činnost jeho jest ochromena a význam i cena jeho rychle mizí. Nejsou zajisté bez hlubokého významu slova: »*Quam bonum et jucundum est habitare fratres in unum!*« a »Kde jsou dva neb tři shromážděni ve jménu *mém*, *tam* jsem já uprostřed nich.«

Proto je velikým štěstím pro každý spolek, když funkcionáři se správným pochopením spolkových zájmů spojují ty osobní vlastnosti, které získávají srdce, které každého člena utvrzují v přesvědčení, že v spolku najde upřímné přátele, kteří jeho stesky bratrsky vyslechnou a dle nejlepší své možnosti mu poradí a pomohou. A předsedou, který je úplně proniknut těmito zásadami, který nelituje ani času ani práce a s pečlivostí přímo úzkostlivou řídí veškeré jednání spolku, aby prospěl jak celku tak každému jednotlivci, takovým předsedou jest náš milovaný a všeobecně vážený jubilant.

Náš jubilant narodil se ve Vesci pod památným Řípem dne 26. listopadu 1868. Studoval po návštěvě obecné školy v Rovném pod Řípem městské reálné gymnasium v Roudnici, kde maturoval r. 1888. Studia theologická absolvoval v Praze a vysvěcen byl na kněze dne 17. července 1892.

Působil první dvě léta po svém vysvěcení jako katecheta na Kladně a ve Slaném. Od r. 1894 až do srpna r. 1901 působil v duchovní správě na Vodolce, ve Všetatech, Staré Boleslavě a Charvátcích, odkudž nastoupil opět dráhu katechetskou.

Škola a mládež v ní stala se mu vším. Nejd. Ordinariátem pak ustanoven byl za katechetu na měšťanských školách v Kralupech, kde působil od 1. září 1901 až do 31. srpna 1906.

Za působení na školách kralupských dostalo se mu plného uznání nejd. k. a. konsistoře, pochvalného uznání c. k. o. š. r. ve Slaném a J. E. kardinálem knížetem arcibiskupem Leonem ze Skrbenských vyznamenán právem synodalíí. Od 1. září 1906 působí jako definitivní katecheta v Praze-VII. »u Studánky« na měšťanské škole chlapecké. Za svou práci vyznamenán tu J. E. kard. Leonem ze Skrbenských expositorem canonice. Při tom vyučuje na dvoutřídní dívčí obchodní škole ctih. Školských sester sv. Františka III. řádu na Král. Vinohradech, kde je spolu exhortátorem pro vyšší dívčí reálné gymnasium s právem veřejnosti. V roce 1910 a 1911 působil výpomocně na lyceu v Praze-VII.

V r. 1908 zvolen byl náhradníkem ve Spolku katechetů v království Českém a v letech 1909 a 1910 jeho jednatelem. Dne 6. ledna 1911 povolán valnou hromadou za předsedu téhož Spolku, kteroužto funkci až dosud koná. Snahou jeho bylo spolek povznést a zjednat mu přízeň i na místech nejvyšších. Úprava platů jest dílem, které svědčí o opravdové jeho lásce a péči prospěti všem. Je referentem při úpravě nové učebné osnovy náboženské.

Súčastnil se i práce při spolcích národních jako v odboru U. M. Š. v Praze VII. a v Pošumavské jednoty v Praze-VII. Podporuje také mnoho lidumilných spolků, zvláště ve prospěch chudé mládeže. Od r. 1908 pracuje v pražském chudinství, za kteroužto práci dostalo se mu nejen pochvalného, nýbrž i čestného diplomu. Za zásluhy o Červený kříž vyznamenán čestnou záslužnou stříbrnou medailí.

V duchovní správě znám byl jako výmluvný a nadšený kazatel. Je výborným exhortátorem a zvláště praktickým katechetou. V této době válečné pracuje

pilně i mimo školu. Život je jeho v pravdě všestranná práce ku prospěchu jiných. Nade vše mu však je škola a mládež jemu svěřená.

Přehlédneme-li veškeru jeho činnost i mnohostranné uznání, jehož se mu dostalo z míst nejpopovolanějších, nemůžeme mítí přání vroucnějšího, než aby spolek náš dlouho se těšil výbornému a osvědčenému jeho vedení, by mohl úspěšně plnit důležité svoje poslání. Vám pak, vele důstojný pane předsedo, přejeme, aby snaha a práce Vaše zjednaly a zachovaly Vám nejen uznání a lásku všech členů našeho spolku, nýbrž všech upřímných přátel duchovenstva vůbec a všech těch, kteří dovedou pochopiti velký význam školy v životě církve svaté, v životě státu a národa. Kéž dobrotivý Bůh milostí svou a požehnáním svým bohatě odmění vše, co dobrého a šlechetného Jste vykonal ve službách oltáře Božího a svatého učení Kristova. —

Po té řeči sledované se zájmem a provázené častými projevy souhlasu přítomných povstává předseda dp. *Ant. Benda* a vyjadřuje svůj dík a spolu podiv tím větší, že ničeho podobného netušil, tím méně čekal a jestliže ho zvláště co těší, je to dar, který u příležitosti jeho jubilea spolek věnuje těm ubohým na Kampě, kteří jsou srdci jeho blízko. Děkuje p. t. výboru, místopředsedovi, jednatele i všem, kteří svůj drahocenný čas a pozornost věnovali jeho osobě.

Z kratších pozdravů uvádíme:

Redaktor »Katech. Věst.« Jarosl. Slaviček :

»Po krásné, obsažné, vroucí řeči dp. dr. Ratha považuji za povinnost jako redaktor našeho listu připojití svou zdravici. Aby P. Bůh našemu předsedovi dal *statečnost* sv. Jiří, k jehož kostelíku z pod posvátného Řípu jako chlapec shlížel a dále *moudrost* sv. Václava, v jehož šlépějích chodil na té půdě staroboleslavské, skropené krví světcovou a dále ochranu *Matičky* staroboleslavské, dle Balbína toho palladia království českého a dodejme k tomu i *vytrvalost* sv. Martina při těch „dětských nemocech“, jimiž každý spolek ve svých údech časem laboruje, ať si řekne »non recuso labore, si necessarius sum« neodpírám práce a že opravdu, je nám *necessarius*, že nám ho třeba, dokazuje i dnešní den jeho oslavy. Kéž v čele spolku dlouho žije a *Srdce Páně*, jemuž měsíc červen je zasvěcen, kéž žehná práci jeho.

Po těch slovech tisknutím ruky dal předseda dík svůj na jevo, neboť slova jeho v ovaci přítomných zanikala.

Srdečný pozdrav pronesl kol. Jan Nováček z Prahy IX. Vzpomíná jak p. předseda jemu i mnohým z bohatství svých zkušeností byl moudrým rádcem. Jak předsedovi třeba, aby měl důvěry, nejen svých kolegů, ale s důrazem praví i představených. Tak kvalifikovaným je náš p. předseda, těšící se důvěrou nahoře i dole. Spolek na valné hromadě právem ozdobí jej ctí čestného členství.

Dp. předseda v krátkém resumé opětuje díky a slibuje, že i na dále bude jen toho dbáti, co by Spolku bylo ke cti a přátel mu zjednálo.

Následovaly písemné projevy, dříve neb později došlé, z nichž uvádíme:

Delší blahopřejný dopis předsedy Spolku německých katechetů arcidiecése vdp. Jos. Sinika, katech. němec. měst. školy dívčí na Smíchově, dále družstva Vlast, podepsaný předsedu vdp. far. Vlast. Hálkem, ředitelem závodů družstva zaslouž. p. Tom. Jirouškem, dále Tiskové Ligy podepsaný místopředsedou p. vrch. místodrž. offic. Janem Voborským a jiné drobné, jež uvede zpráva spolková.

Po té přikročil předseda ku projednávání dalšího programu, který ve lhůtě 2 hodin vyčerpán.

Na konec schůze dp. kol. *K. Šindelář* z Nuslí navrhuje vzítí memento za p. předsedu, jenž se slovy: »vy za mně a já za vás,« »oremus, pro invicem,« končí schůzi o 8. hodině večer a členové rozcházejí se za povznesené nálady.

K diskussi o úpravě katechismu.

JAN OLIVA, farář.

V 1. až 8. čísle »Hlídky« 1916 uveřejnil jsem článek »Nový způsob vyučovati katechismu«. Ke konci článku vyzval jsem interessenty k věcné diskussi. V č. 11. a 12. Hlídky přihlásil se k diskussi čl. »K úpravě katechismu« p. Fr. Valach z Mor. Ostravy. Formálně to měla býti diskusse, věcně však to byl ostrý útok; s vysoká a velkopansky, formou někde až urážlivou odbývá můj článek, nic, dočista nic se mu v něm nelíbí, tak že čtenář jeho kritiky musí mítí dojem, že má práce je nadmíru ubohá.

Proto jsem ze spisů svatého Augustina, sv. Tomáše A., z úředních spisů církevních (usnesení církv. sněmů, missálů, breviře, katechismu Tridentského) a z novověké odborné literatury dogmatické i katechetické, katolické i protestantské, chtěl v Hlídce ukázati, jak vratké jsou všechny námitky mému stanovisku činěné. Sebral jsem celou řadu skvělých dokladů pro svůj názor. Při tom jsem ve stylisaci zachoval úplný klid, beze všech osobních narážek, doklady samy v originálu uvedené měly ukázati, jak p. kritik málo zná z věci, o které píše. P. redaktor Hlídky odpovědi mé nepřijal. Proti tomu nelze nic namítati, to je jeho dobré redaktorské právo, ač nemohu zamlčeti, že je to trochu podivné jednání proti mně, který jsem byl spolupracovníkem Hlídky od jejího začátku.

Za nynějších poměrů tiskových není možno, abych někde jinde odpověď svou uveřejnil. Úplně mlčeti však také nemohu, zdálo by se to, že na kritiku p. Valachovu odpověděti nemohu. V těchto okolnostech spokojuji se s tímto kratičkým projádrěním v těchto listech — dočkám-li se lepších tiskových poměrů, zpracuji pak celou řadu otázek sem patřících. Materiálu k tomu mám sebraného velkou sílu. —

Kdo stopuje různé katechismy, jak stále nově vycházejí, jakož i různé články v odborných listech, přizná mi, že základní ráz všech těch prací je stále týž; tu se něco přidá, tam se něco ubere, ale základní schema všech těch katechismů je stále stejné a stále stejně neuspokojující. Hlavně 2 výtky táhnou se jako červená niť ve všech kritikách a referátech o těch dílech: 1. schema katechismu neodpovídá plně nynějšímu katolickému názoru, 2. látka katechismu je příliš rozsáhlá. I katecheta měšťanských škol, tím více však katecheta v duchovní správě na vesnicích přímo úpí pod břemenem rozsáhlé látky náboženské nahromaděné v našich katechismech. Jako těžký balvan leží látka ta na mysli katechetově, spěchá a spěchá, aby předepsanou osnovu nacvičil a vidí znova a znova, jak těžké to, a po všem namáhání děti neznají to, co vlastně znáti mají, stručný jasný přehled učiva náboženského, aby mohli radostně si uvědomiti:

znám dobře základy svého katolického náboženství, a katecheta aby mohl s radostí ve svém vědomí k tomu přisvědčiti. G. v. Rohden o tom napsal: *) »Knoke bemerkt treffend: »Nur unter dem Eindruck der grossen leitenden Gedanken des Ganzen kann die katechetische Arbeit im einzelnen recht gedeihen. Den Schwerpunkt derselben in die Detailmalerei der Interpretation verlegen zu wollen, ist der Irrtum, der viele Kräfte vergeblich anspannt und nur zu oft den Erfolg absorbiert.« Ja, nur zu oft! Man sollte einmal ernstlich nachforschen, wieviel denn unsere Schüler nach allem breiten Erklären des Vielen im Katechismus schliesslich von dem »*Einen, was not ist*« wirklich erfasst haben. Wenn irgendwo, so sollte es hier zu heissen: Non multa, sed multum! Dies Eine, was not ist, ist aber nichts anderes als die Beziehung aller Lehre und alles Lernens im Katechismus auf Jesus Christus.«

Proto jsem ve svém článku chtěl uvést do diskuse o katechismu *nová hlediska*, jak toho vyžaduje *potřeba naší doby*: prohloubiti názor na vlastní jádro katechismu a tím zároveň látku katechismu podstatně hodně zkrátiti, tak aby katecheta ve škole byl volným pánem času i látky a ne opáčně. K této myšlence mne vedly: 1. všechny dosavadní mé studie o srovnávací vědě náboženské, o vývoji vyučování náboženského v církvi od počátku až na naše doby, 2. všechny poznatky získané při vykonávání úřadu kazatelského a katechetského po 28 let. Dle toho jsem poznal a čím více o tom uvažuji, tím více to poznávám, že katechismus opravdu katolický musí odpovídati cele a úplně jádru (principiální ideí) *katolického* náboženství a *katolické* církve.

Podrobněji rozvedená jeví se myšlenka právě pronesená takto:

1. katolické náboženství patří do řady nábož. t. zv. vykupitelských (nejsvět. Trojice a vykoupení jsou tu hlavní znaky),

2. katol. náb. se liší ode všech ostatních křesťanských vyznání dle staré zásady: christianus mihi nomen, catholicus cognomen,

2. k. n. vedle stránky individuální musí *za naší doby* nevyhnutelně míti zření ke stránce sociální: individuálnost a sociálnost dávají takový ráz naší době, že musí se jim při vyučování náboženství věnovati plná pozornost,

4. k. n. při vši velkoleposti dá se ve svém jádru, ve své podstatě *velice stručně* a při tom přece *úplně* projádríti.

Podle toho sestavil jsem své schema katechismu:

ad 1.: učinil jsem základem jeho učení o nejsvět. Trojici a o smrti Páně na kříži. Totéž praví sv. Tomáš A.: Principale autem in doctrina fidei Christianae est salus per cruce[m] Christi facta. Unde dicit Apostolus: Non iudicavi me scire aliquid inter vos, nisi Jesum Christum et hunc crucifixum**). A katechismus Tridentský praví:***) »Na tomto zajisté článku (4. v symbolu) jako na základě jakémsi spočívá náboženství a víra křesťanská, a když ten dobře položen, vše ostatní dobře ustaveno jest.« Die heiligste Dreifaltigkeit und das Leiden Jesu Christi durchdringen *alle* christlichen Lehren von A bis Z — praví rektor A. Niessing.†) K tomu jsem všude ve svém článku přihlížel.

*) Paedag. Blätter, Gotha, 1889, 147.

**) Výklad na 1 Kor. c. 1. lectio 3.

***) Český překlad 48.

†) Kathol. Katechismus 1894, VI.V.

ad 2.: vytknul jsem všude přesně, čím se my katolíci lišíme ode všech ostatních křesťanů, hl. pak u nás od evangeliků — po stránce věcné je to na př. mše sv., zpověď, půst a p., po stránce formální (princiálně symbolické) kříž s tělem Páně a znamenání se křížem. Wir können hier nicht umhin, eine klassische Stelle aus Hirschers Katechetik (3. Aufl. Seite 204) anzuführen, worin das Kreuzeszeichen im Namen des Vaters und des Sohnes und des hl. Geistes als Principium a quo, per quod et in quo des ganzen Religionsunterrichtes dargestellt wird, praví F. X. Schöberl.*)

ad 3.: položil jsem zvláštní důraz na stránku individuální a sociální nábož. katolického. Sv. Tomáš A. ve výkladu listu k Efes. 4 c. lectio 3 píše: Supra ostendit Apostolus ecclesiasticam unitatem quantum ad id quod in ecclesia est commune; hic idem ostendit quantum ad hoc quod singulis fidelibus membris ecclesiae est proprium et speciale.

Tím jsem zároveň docílil v rámci katechismu sjednocení všeho učiva náboženského v obecné škole potřebného: dějprava a liturgie se probere při část individuální, dějepis církevní při části sociální. Znalci nemusím zvlášť dokazovatí udané přiřazení dějpravy, liturgie a dějin, stačí uvést hlas kanovníka dra Gmelcha v Augsburger Postzeitung 1874, příloha 77: Es ist ganz richtig, dass Christus und Kirche sich *constitutiv* decken, aber sie decken sich *nicht moralisch*... Nicht Alles, was »die Kirche« sagt, thut, wirkt, will, ordnet, ist Christus selbst... Es ist daher hier eine Unterscheidung anzuwenden...

ad 4.: mým uspořádáním katechismu je položen základ ke všemu dalšímu vyučování náboženství ve středních školách i bohosloveckých ústavech *dle stejného postupu* — myšlenka, kterou zvl. odporoučí prof. Brynych ve »Vychovatel« 1885, 202: »Jako knihy škol obecných vůbec nemají býti tak sestavovány, aby dělaly z dětí učence, tak zase katechismus nemá z nich chtíti dělati teology. Má však býti základem, na němž se staví ve školách středních, ano i v theologii.

Tím se uspoří mnoho vzácné energie, která se může obrátiti k jiným užitečným a potřebným věcem, a na to jistě nesmí se nyní zapomínati. Mimo to tímto způsobem hlavní pravdy náboženství našeho stanou se lépe majetkem všech katolíků u nás, a to při menším namáhání než dosud. Toho je nám potřeba i pro to, že u nás máme pro náboženství mnohem méně hodin než v Německu. Naše učebnice, naše katechismy stále se řídí dle Německa, zapominajice, že u nás je hodin náboženských mnohem méně. Čeho se nám nedostává na čas, musíme vynahradiť stručností a při tom přece stejnou věcnou obsažností: proto jsem ve svém článku opětovně prohlašoval heslo non multa sed multum.

Tolik asi, co jsem zde krátce projádl, hleděl jsem dosíci svou prací v Hlídce a dalším jejím pokračováním, kde bych byl tyto své myšlenky podrobněji rozvedl. P. Valach to vše zkazil svou kritikou, kritikou při tom takovou, že z jeho výtek, jak znova opakuji, ani jedna jediná neobstojí před vědeckým a praktickým stanoviskem.

*) Lehrbuch der kath. Katechetik 1900, 290.

Z praxe a různé.

Ze zemské školní rady. Ve schůzi českého odboru c. k. zemské školní rady, konané 20. března 1917 za předsednictví c. k. vicepresidenta Frant. Navrátila, jmenování byli definitivními katechety na měst. školách *Josef Kollaba* v Trhových Svinech (školní okres budějovický), *Josef Vonáček* v Žirovnici (školní okr. kamenický), *Josef Ježek* v Hořicích (školní okres novopacký), *Tomáš Motálek* v Jilemnici, *Jan Jirsa* ve Světlé nad Sáz. (školní okres ledečský), *Antonín Andrlický* v Golčově Jeníkově (školní okr. časlavský), *Antonín Macháně* v Holicích (školní okr. pardubický).

Ve schůzi českého odboru c. k. zemské školní rady 3. dubna 1917 za předsednictví vicepresidenta Frant. Navrátila jmenování byli definitivními katechety: *Josef Kameda* při měst. škole dívčí v Lounech, *František Tichý* při obecné škole dívčí v záp. obv. v Plzni, *Josef Smitka* při obecné a měst. škole chlapecké v Soběslavi (školní okres táb.), *Matěj Herynk* při I. ob. škole dívčí na Kladně, *Bedřich Holík* při I. měst. šk. div. v Žižkově, *Frant. Panský* při měst. šk. chl. v Týně nad Vlt., *Jan Hák* při I. čes. škole chl. v Budějovicích.

Oslava nejvyšších jmenin a narozenin. Jeho c. a k. Apošt. Velič. nařídil slaviti jmeniny a narozeniny Jehoho Velič. císařovny a královny Zity (27. dubna a 9. května) účastenstvím úřadů při oficiálních slavných mších sv. neb jinakých kostelních oslavách a udělením školního prázdná.

Jeho kníž. Milost nejd. Arcipastýř nařizuje tedy, aby v ty dny sloužena byla ve všech farních a veřejných kostelích slavná mše sv. a po ní se zpíval chvalozpěv ambrosiánský »Te Deum«.

Rovněž bude dne 17. srpna o narozeninách a 4. listopadu o jmeninách c. a k. Apoštolského Veličenstva císaře a krále Karla I. sloužena slavná mše sv. s Tedeum. Jeho kn. Milost dovoluje v ten den sloužiti slavnou votivní mši svatou pro Gratiarum actione (formulář: Missa de Ss. Trinitate cum oratione hujus missae et pro Gratiarum actione sub una conclusionem et cum oratione pro Imperatore et Rege, Gl. Cr. Praef. Ss. Trin.) ve všech kostelích arcidiecése, v nichž slavná neb zplvaná mše sv. 17. srpna se slaviti bude. Ke všem těm dynastickým církevním slavnostem jest pozvati státní a

samosprávní úřady, vynikající osobnosti a školy.

Kníž. arc. kons. v Praze, 6. června 1917. N. E. 6949.

Duchovní cvičení v roce 1917

1. *V kníž. arc. semináři v Praze.* České od 20.—24. srpna. Německé od 27.—31. srpna. Byt a nocleh v semináři (ručník a mýdlo si přinést!), o stravu nutno se postarati mimo dům.

8. *V klášteře Praemonstrátů v Teplé.* Počnou 28. srpna o 6. hod. več., německé, pokud stačí pokoje.

3. *V klášteře OO. Benediktinů v Emanuelu v Praze* od 20.—24. srpna, německé, bydlení a stravování se mimo klášter.

4. *V klášteře OO. Tovaryšstva Ježíšova u sv. Ignáce v Praze,* české, a) od 9.—13. července; b) od 16.—20. července; c) od 20.—24. srpna; d) od 3.—7. září (zvl. pro sodáky). Byt v klášteře, strava mimo klášter.

5. *V koleji OO. Redemptoristů u sv. Kajetána v Praze* od 23.—27. července, česky. Bydlet i stravovati se mimo klášter.

6. *V koleji OO. Redemptoristů na Svaté Hoře u Příbrami* od 20.—24. srpna, česky. Nocleh v k. a. konviktu v Příbrami, o stravu postarati se jinde.

7. *V domě OO. Redemptoristů v Plzni* od 10. do 14. září, česky. Byt a strava mimo.

8. *V klášteře OO. Dominikánů u sv. Jiljí v Praze* od 30. července do 3. srpna, česky. Byt a strava jinde!

9. *V klášteře OO. Františkánů v Chebu* od 6.—10. srpna, německy. Byt a strava jinde!

10. *V klášteře OO. Kapucínů u sv. Josefa v Praze* od 27.—31. srpna, česky. Byt a stravu jinde opatřiti!

11. *V klášteře OO. Kapucínů v Roudnici* od 23.—27. července, jazykem českým. Byt a stravu jinde opatřiti.

12. *V klášteře OO. Kapucínů v Kolíně* od 20.—23. srpna, česky. Byt a stravu jinde opatřiti!

Dle pravidel k. a. Ordinariátu stanovených jsou povinni letošních exercicií účasteniti se kněží, kteří r. 1913 neb dříve poslední exercicie konali.

Kostel míru. Jako ve Vídni v neděli 15. dubna 1917 za účasti císařské rodiny učiněn slib, že na památku dosaženého míru bude ke cti »Královny míru« postaven kostel, tak také v Budapešti aneb v okolí pomyslí se na stavbu chrámu míru, v němž by se denně konaly modlitby za padlé vojiny; ve farním kostele v Kőbanay učiněn v týž den podobný slib jako ve Vídni. K tomu sdělujeme záslibnou modlitbu, která při té příležitosti ve Vídni byla říkana: »Všemohoucí Bože, jenž jsi nám přislíbil, že trpělivi se budou radovati z plnosti pokoje, víš, jak trpělivými a shovívavými jsme byli ke svým nepřátelům, až nás spravedlivá sebeobrana a starost o vlastní bytí přinutila, abychom sáhli po meči. V tomto nám vnuceném boji uznáváme denně víc a více, jakým vzácným dobrem je »pokoj pro Tvé vyvolené«, proto modlíme se dnes u vědomí své slabosti, jež jen v Tebe se důvěřuje, a až často jsme se od milosti Tvé odvrátili, přece z celého srdce k Tobě voláme: Popřej opět míru našim krajinám! Ježto nás však Tvůj apoštol poučuje, že slávy, cti a pokoje tomu se dostane, kdo dobré činí, tak doprovází dnes naši prosbu: »aby mocí Tvou nám pokoje se dostalo,« nezvratná důvěra, pobádající nás, abychom svou úpěnlivou modlitbu za mír slibem podporovali; neb sliby spravedlivých mají moc smiřující. Věčný Bože, před Tebou slibuje dnes panovník i lid rakouský, že vystaví v říšském městě Vídni chrám míru a zasvětil jej Marii, »Královně pokoje«. V tomto chrámě chceme den míru slavnými službami Božími ročně oslavovati a před tímto obrazem Panny Marie devítidenní pobožnost konati, jakož i se zavazujeme, že budeme každoročně v době dušičkové tam konati pobožnost za padlé vojiny. Požehnej, ó Pane, tento úmysl a popřej pokoje ve dnech našich! Rádi svoje sliby splníme před obličejem Tvého lidu, před obličejem všech, kteří se tě bojí. Amen.«

Báseň poctená první cenou Akademie věd. V soutěži na válečnou píseň, v níž konkurovalo 162 spisovatelů básníků, dostalo se první ceny od poroty Akademie cis. a krále Frant. Jos. I. za předsednictví spis. Heritesa autoru písně na heslo »Prapory vlajte«. Těší nás, že autorem jest proslulý náš exhortátor a nadaný básník, katecheta středoškolský prof. Vlad. Hornof v Hradci Králové. V porotě zasedali (19. února 1917): Bar. Procházka, P. Straka.

vl. Bílý, T. Jiroušek, prof. Sekanina, řed. Máje Frant. X. Procházka, prof. dr. Orel, hudební skladatelé: Křička, Nebuška, Kaan z Albesu. První cenu 250 K obdržel Hornof a druhá cena 250 K připadla na báseň Dostála Lutínova, faráře v Prostějově. Harmonisaci Hornofovy písně pořídí hudební skladatelé, o čemž opět rozhodne porota. Text její uvádíme:

Prapory vlajte!

1.

Prapory vlajte k oblacené výši,
perutě orlí k nebi se pnou,
za svého krále, císaře, říši
junáci naši do pole jdou!
Z otčiny píseň pozdravem letí,
»Kde domov můj!« zní přes hory v dál,
ku předu, božích hrdinů dětí,
živ budiž Karel, císař náš, král!

2.

S národy říše v jednotu spjatý
za svého krále zápolil Čech,
na oltář vlasti, otcům vždy svatý,
dával své duše poslední dech.
Ve srdci věrném vlast svoji milou,
naposled šeptal: »Kde domov můj?«
Bože, buď králi štítem a silou,
s národem drahým v dobách všech stůj!«

3.

Z obětí naší na poli slávy
rozkvete jarem národa sad,
marně se zloba v cestu nám staví,
v Rakousku silném Čechů je hrad!
»Kde domov můj« zpěv zajásej výše,
k nebesům vznes se prapore náš,
národa svého, krále a říše
byl jsi a budeš věrná vždy stráž!

4.

Národů Otče, velký a svatý,
císaře Karla zachovej, chraň,
dej oheň síly, milostí vznatý,
ovnění slávou vítěznou skráň!
Ve zlobu temna zahřímej směle
»Kde domov můj« náš nadšený zpěv,
za slávu říše po věky celé
s orlem se bratři český náš lev!

Spolek vídeňských katechetů. Ve valné schůzi 21. února zvolen předsedou rada Müller, jemuž jménem členstva blahopřál katech. Ludvig; ve člen. schůzi 21. března koop. Freudenberger ukazuje, jak třeba raditi mládeži školu opouštějící, pokud se týče volby stavu a poukazuje na obě vi-

deňské centrály pro každé pohlaví zvlášť, kde se dá jmenovaným rada. Red. Giese zmiňuje se o »škole jednotné« (Einheits-schule), o níž se v Německu mnoho mluví. Žádá se tam zrušení t. zv. přípravek a na místě jich zavedení jednotné školy národní bez konfessionelního vyuč. nábož. (má se vyučovat jen interkonfessionelním dějinám náboženství), všechny privátní školy mají přestat (což by byla zkáza mnohých škol katolických) a teprve po absolvování jednotné školy má býti dovolen přístup na školu vyšší. Jednotnou školu propaguje i v Rakousku »Freie Schule«, usilujíc tak o vyloučení náboženství ze školy. Řečník připouští jakousi reformu školy, ale ne ve formě jednotnosti, nýbrž dělení (Differenzierung): 8třídní nár. školu (vstup na střední teprve po 5. třídě), více »škol pomocných« pro děti nenormální, 4třídní měšťanku (která nemá býti povinná, nýbrž dobrovolná), průmyslové pro mládež živnostenskou. — Kanovník Volný upozorňuje na horlivost, s jakou zvlášť sociál. demokracie v Rakousku šíř. myšlenky školy jednotné a žádá, aby klerus vlivy ty včasné paralysoval a odhalil cíle, jež pod heslem »jednotné školy« se skrývají.

Poslední pomazání aneb lépe pomazání nemocných? Cnardon, O. S. B., jenž napsal cenné dějiny svatých svátostí, pravi, že tento název (»poslední pomazání«) povstal ze zlovyku, že se s udílením ččkávalo až na konec, příčinou prý byly různé nepřístojnosti, jako že lakotní kněží velké poplatky žádali (prý až 2 voly, neb 3 šilinky: asi 50—60 K); provinciální synody často musely nařizovati, aby i chudobným se udělovalo; mnozí laikové se domnívali, že přijavše poslední pomazání, nesmějí již manželsky obcovati, požívatí masa, poříditi atd. Bylo tedy vlastně postrachem atd. Snažme se, aby lichý strach před touto svátostí se vymítal a aby tato »popelka« mezi sv. svátostmi došla zase účty a porozumění; přispěje k tomu snad opětné zavedení původního názvu »pomazání nemocných« (srov. Pichlers Religionsbuechlein) a hlavně důkladné poučení na základě jasných slov sv. Jakuba a nauky církve sv.; při tom nezapomínejme, že Kristus Pán nám kněžím návštěvu a péči nemocných příkladem i slovem kladl na srdce; navštěvujeme nemocné rádi a zavčas, aby

lidé neřikali »panáček ho šel navštívit — už ho nebude!« »Curate infirmos, infirmus eram et visitastis me.« Math. XXV. 36.
»Brněnský Věstník«.

Válečná péče. Ve prospěch válečné péče zaslali dpp.: Jos. Světelský, Třebechovice, 6 K 26 h, Josef Pavlišta, Česká Třebová, 14 K, Kar Jelínek, Heřmanův Městec, 10 K, Jan Malý, Sušice, 10 K.

Legitimace zaslám jen těm kolegům, kteří zaplatí členský příspěvek.

Nezapomínejte na **právní fond**.

Arnošt Oliva,
pokladník.

Literatura.

„Náš císař a král Karel I. a jeho chof Zita.“ Pro českou mládež a lid upravil Antonín Brousil. S 36 vyobrazeními. Vydaa »Bonifatia« v Praze, 1917. Cena K 1.—, poštou K 1.10. Pěkně vypravená tato knížka vypravuje čerstvým jednoduchým slohem mnoho zajímavého ze života našeho mladého panovníka a jeho choti, o jejich rodičích, učitelích a vychovatelích, o dobrotě a ušlechtilosti jejich srdcí. Kapitoly »Pobyt v Praze« a »Pobyt v Brandýse nad L.« zvlášť budou se pro blízkost místa svého děje našemu čtenářstvu zamlouvati. Vskutku krásnou výzdobou knížky jest 36 vyobrazení ze života císaře a císařovny, jejich rodičů, jakož i jejich rodiny. Proto doporučuje se knížka sama sebou do každé lidové, školní i rodinné knihovny a hodí se k hromadnému rozšíření.

Časopis katolického duchovenstva red. dr. Ant. Podlaha, roč. 58 č. 1, 2. Obsah: Dr. Miklík, Římská oprava Vulgaty v XVI. stol. — Dr. Ant. Podlaha, Jednání v příčině povýšení officia sv. Jana Nepom. na officium II. classis cum octava ... Dr. Kachník, Mravní charakter. — Dr. Samsour, Rychlé rozšíření křesťanstva v prvních 3 stoletích a jeho příčiny. — Dr. Kašpar, Pontifikát Pia X. — Dr. Slabý, Kultura babylonskoassyrská — Dr. Novotný, Za svobodu svědomí.

Drobné články a zprávy uvádíme zvlášť se zřetelem ke katechetice: Dr. Miklík: Ty jsi Petr (Mat. 16, 18), zjev krávy ve snu Farao-nově, in nomine Jesu. — Dr. Slabý: Hora sodomská. — Jos. Kobosil: Návrhy oprav ve školství. — B.: Má-li býti katechismus ze škol odstraněn. — Dr. Podlaha: Ze statistických výkazů nár. školství v král. Českém za rok 1915. — Domluvil: Slušeli nazývati Bohorodici Pannou Marii anebo Marii Pannou? — Dr. Stejskal: Nekrology: Prof. Mons. Dr. Jos. Pachta a Mons. Th. Dr. Frant. Xav. Blanda a j. Posléze: Literatura.

Nejstarší, jediný časopis bohovědný, stojící na výši doby. Skvělé jméno redaktorovo je zárukou, že časopis nejen se udrží na výši dosavadní, ale ještě více zdokonalí. Pro katechetu má nesmírnou cenu, proto předplatné na rok 1917 obnášející 9 K je nepatrné.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXII. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Obrazy v učbě náboženské. — Poznámka k osnově pro první třídu vzhledem k přípravě dětí na svátosti umírajících. — Několik skromných poznámek. — Řeč při pohřbu 11letého žáka Václava Brdička. — Na svátek Nanebevzeti P. Marie. — Pro domo.

Obrazy v učbě náboženské.

Napsal X. DVORÁK.

Jest požadavkem moderní učby školní z nejpřednějších : »Vyučuj názorně !« Není-li možno nazírat na předmět sám, jako se to stává v přírodopise, fysice, chemii (experimenty) a j., nahraňuje se předmět obrazem ať plošným ať plastickým (modelem).

Při předmětu náboženském, kde se jedná o pravdách neb událostech, které názor na skutečný předmět vylučují, jsou to tedy zvláště obrazy, které prostředkují názor. Mezi obrazy těmi zvláště pak obrazy biblické.

Jest tedy užívání obrazů náboženských a především biblických, požadavkem moderní didaktiky v učbě náboženské.

Obrazy náboženské představují, které si katechumen při vypravování nebo ústním výkladě tvoří, sesilují, doplňují, opravují a hlouběji vstřebávají. A nelze podceňovat ani té stránky, že vypravování nebo katechesi oživují a zajímavější činí. Jest jaksi oasou, kde duch mládeže po výkladech událostí a pravd nadpřirozených rád odpočine, aby nabyl nových sil k další, ducha namáhající a vyčerpávající pozornosti.

Ovšem, užívání obrazů musí však se díti methodicky správně. Vyžaduje tedy stejné přípravy důkladné jako ku katechesi. Kdo se domnívá, že taková příprava jest zbytečná, a spoléhá na svou dovednost a slovní pohotovost, velmi se mýlí a přesvědčí se při výkladu obrazu, jak se přeceňoval, jak nespolečný a chabý výklad podal. A bude sám sebou nespokojen, poněvadž uvidí následek toho i na tváři a chování katechumenů. Buď že jen ledabyle se podívají, bez živého zájmu, nebo ani toho neučiní, oddávající se různým allotriím.

Ale škoda s paedagogického stanoviska jest ještě větší, poněvadž si ditky navyknu pro celý život jen povrchnímu a ledabylému a nespolečnému pozorování věcí kolem sebe, ba že ani jim vůbec pozoru svého nevěnují. Tak se vychovávají na lidi neintelligentní a všední, kterých kromě jídla, pití a vůbec tělesných požitků, nic nezajímá.

Katecheta má mít už napřed promyšlený postup, kterým bude při výkladu obrazu od osoby k osobě, od předmětu k předmětu pokračovati. Upozorní nej-

prve na věci podstatné, pak na vedlejší a konečně i na věci nahodilé, které jsou prostě invencí malířovou a v události vypravované odůvodnění svého nemají. Na př. když v ruce slepce, uzdraveného od P. Ježíše, vidíme dnešní housle.

Výklad následuje po vypravování biblickém. Způsob, kterým se to děje, bude asi takový:

1. Katecheta ukáže obraz celé třídě, tedy s místa, s něhož by jej i v poslednějších lavicích zřetelně viděti mohli. Vyzve dívky, aby se dobře na obraz zadívaly a popřeje chvíli k úvaze.

2. Po té počne výklad. Výklad podávají dívky, katecheta otázkami napomáhá a výklad řídí, po případě výpovědi dítek doplňuje. Při tom nespokojuje se pouze s označením osob jménem, nýbrž upozorňuje i na všecku situaci z vypravování známou, a to nejen vnější, nýbrž i vnitřní, to jest na city osob na obraz pojatých, tudíž i na pósu jejich, výraz tváře a p., pokud se v nich vnitřní city obrazy.

3. Je-li obraz rozdělen do skupin (jako »Večeře Páně« Leon. Vinciho: skupiny tři, střední, pravá a levá), počíná výklad od skupiny střední, jinak vždy od osoby hlavní, která tvoří střed obrazu nebo události. Po té se přechází k osobám ostatním, k situaci, k pozadí krajinnému. Na příklad uvedu tuto obrazek z biblické dějepřavy, poněvadž nástěnných obrazů nestejných se u nás užívá. A to uvádím nahodile »Hořící keř« ze Star. zákona. Katecheta ukazuje na klečícího Mojžíše a táže se: Kdo je tento muž? Po čem poznáváte, že je to Mojžíš? (Pomocná otázka: Co vidíte za ním? stádo.) Či stádo pásal Mojžíš? Co činí Mojžíš? (Klečí a zastírá si tvář.) Před čím klečí? (Co vyrazí z toho keře?) Kdo je v tom plameni přítomen? Proč si zastírá tvář? Co vidíte podle něho? (Hůl. Co ještě? Obuv. Jaká je to obuv? Opánky.) Co mu totiž přikázal Bůh? Viděti kromě keře, jen chudičkou skupinu palem, sporou travu, neboť jaká je to krajina? (Poušť.) Co vidíte v pozadí? (Hory.) O které hoře slyšely jste dnes?

4. Katecheta na základě obrazu sestavuje za pomoci dítek text vypravování: Kam hnal Mojžíš jednou stádo Jethrovo? (Dále do pouště až k hoře Horeb.) Co tam ušel? (Keř, který hořel a přece neshořel.) Co učinil Mojžíš? (Přistoupil blíže.) Co mluvil k němu Hospodin z plamene keře? (»Zuj prve«) Co učinil Mojžíš? Co mu uložil Hospodin? (Aby vyvedl lid israelský z Egypta do země zaslíbené.) Tak se naučí dívky čísti z obrazu.

5. Katecheta z obrazu vyvozuje i naučení, které mnohem více vniká v mysl a srdce, právě že názor naučení sesiluje (vniká tu nejen sluchem, ale i zrakem). Tak na př. při tomto obraze: Proč Mojžíš kleká před hořícím keřem? Co naplňuje srdce jeho? (Úcta, k Bohu sluší se jen na kolenou.) Proč si zastírá tvář? Jaký cit naplňuje srdce jeho ještě? (Bázeň, cítí se nehoden před Bohem.) Při čem také vy rozmlouváte s P. Bohem? (Při modltbě.) Jak se máte modliti? (Kleče.) Také srdce vaše má naplňovati úcta a sv. bázeň. Tedy pamatujte si: K Bohu na kolenou a se srdcem skroušeným!

Můžeme-li toto naučení ještě podepřít kratičkým (ale opravdu kratičkým, stručným rázovitým příkladem ze života, jest účinek tím mocnější. Na př. tuto bychom mohli uvést o generálu rakouském. Byl na smrtelném loži. Povolal si kněze, aby se dal zaopatřit. Když kněz přistupoval k loži jeho s velebnou svátostí, s velikým namáháním smekl se s postele, aby poklekl. Přítomní i sám kněz bránili mu, ale generál nedal si bránit a pravil: k Bohu na kolenou!

Je-li to obraz zvláštní, který jsme vykládali (ne v biblické dějepřavě), zavěsí se po té na stěnu na místě, kde by byl dětem nejnápadnější. Máť opět a opět v nich oživovati událost (nebo předmět), o němž bylo jednáno, a připomínati naučení, které si mají vštípti hluboce v mysl, aby se jim stalo životní zásadou.

Obraz zůstane tak dlouho na stěně, dokud není vystřídán novým. Majíť obrazy také ten účel, aby byly vhodnou a uměleckou okrasou školní síně. Tím už pěstujeme také cit, cit umělecký neboli estetický, budíce v dětech zájem pro krásu a umění. Jak mnoho znamená cit estetický pro mravnost, vysvitne snadno, označíme-li dobro jako krásno mravní.

Je-li obraz, který jsme si vykládali, od umělce domácího (zejména!) nebo světového, jehož jméno jest běžné a v ústech, ať tak dím, každého inteligenta, (na př. Raffael, Vinci, Michelangelo, Rubens, Rembrandt a p.) připomeneme a dáme opakovat dětem i jméno umělcovo, aby si je pro budoucnost zapamatovaly.

Obrazy nechávati viset na stěně příliš dlouho, neb i po celý rok, jest stejně nepedagogické, jako nepraktické. Nebo tím obrazy jednak ztrácejí na působivosti, jednak poškozují se od prachu a nečistoty. Obraz ošumělý a špinavý budí odpor, hnus u slušnějších žáků, a tím ruší se jeho účel v učbě školní.

Obrazy, mají-li býti opravdovou pomůckou učebnou, musí býti di akticky správný.

Didakticky pak správný jsou: 1. zobrazují-li předmět neb událost věrně, jak v skutečnosti jest, nebo jak se v skutečnosti udála. Jinak by vzbuzovaly představy nesprávné, nepravdivé, zaváděly k bludu.

2. jsou-li jednoduché t. j. nepřeplněny. Přeplněnost na obraze rozptyluje pozornost a odvádí od hlavní události; tak překáží sesílení představy hlavní.

3. jsou-li obrazy důstojny, ušlechtilé, neurážejí-li ani citu mravního, ale ani citu estetického. V tomto posledním požadavku, a to po stránce umělecké, sotva které obrazy u nás užívané obstojí.

Obrazy u nás užívané jsou vesměs takřka původu nedomáciho. A to tím bolestněji se nás dotýká, že v našem národě není nedostatek opravdových umělců. Marň se o to léta zasazujeme, aby se konečně přistoupilo k vydání biblických obrazů od našich umělců. Není mezi námi dosti sjednocenosti, uvědomělosti a houževnatosti, ale i se strany nakladatelských firem není obětavosti.

A přece jsou tu umělci, kteří duchem náboženským jsouce prodchnuti, dovedli by skvěle tvořiti, jmenoval bych na př. proslulého faráře Neumanna, skromného bratra Pantaleona O. S. B.

Odhodláme-li se konečně?!

(Uspokojivou odpověď částečnou realisací tohoto přání dal nám proslulý umělec Neumann, dostaviv se do jedné z posledních schůzí spolkových. Referát delší o tom přinese číslo zářijové.)

red.

Poznámka k osnově pro první třídu vzhledem k přípravě dětí na svátosti umírajících.

Nedostatečná výživa kojících matek a malých dětí zaviněná dlouho trvajícím válkou bude mít za následek, že nyní častěji než dosud budou umíratí dítky již v nejnižších třídách (v I. a II.). Již nyní lze pozorovati aspoň u městských dětí v četných případech neduživost nebo i začátky souchotin. Poněvadž takové děti i duševně bývají zakrnělé, mnohé z nich budou opakovati třídy nejnižší, a v nich snad i skončí svůj život. Tu katechetovi nastane vážná povinnost v čas je připravit na sv. svátosti. Již provinciální sněm pražský pravi: »Nemocným dětem, když dospěly toho věku, ve kterém mohly nřešiti, třeba dosud nepřijímaly, jest posloužiti svátosti posledního pomazání« (p. 152). Ježto dle předpisu římského katechismu má býti zachován »ustavičný obyčej katolické církve: aby před posledním pomazáním se udělovala svátost pokání a oltářní,« patrně, že dlužno udíleti takovým dětem všechny svátosti umírajících.

Tuto praxi nařizuje také ustanovení k. a. konsistoře ze dne 1. června 1904 č. 7560, dle něhož dítky, které vážně onemocněly, po dokonaném 7. roku mají býti zaopatřeny všemi svátostmi a též má jim býti uděleno apoštolské požehnání v hodině smrti. Je patrné, že nařízení toto jest ještě závaznější po vydání dekretu posv. Kongregace de Sacramentis z 8. srpna 1910 »Quam singulari«, jímž hranice věku pro první sv. přijímání byla značně snížena. Ve vrchnopastýřském nařízení o prvním sv. přijímání ze dne 4. ledna 1911 se pravi: »Onemocní-li dítko vážně, které sice není ve třetím školním roce, ale s dostatek chápavosti jeví, budiž stručně dle potřeby poučeno a svatými svátostmi (i posledním pomazáním) zaopatřeno. Zemře-li, pohřeb konej se dle obřadů »ordo sepeliendi adultos.«

Poněvadž do 1. třídy národních škol bývají přijímáni žáci, kteří 6. rok svého věku dokonali, bude povinností katechetovou vzhledem k těmto církevním nařízením zaopatřiti svátostmi umírajících téměř všechny děti, které v 1. nebo ve 2. třídě vážně onemocní. To však je spojeno se značnými potížemi.

Nejednou umírají dítky nemocemi nakažlivými, s nimiž kněz musí omeziti styk na nejnutnější věci s ohledem na děti zdravé, jež učí. Nejsou též řídké případy, kdy rodiče jen neradi vidi kněze u nemocného miláčka, ba někdy knězi vůbec přístup nedovolí. Mnohé dítě jest tak nemocné, že každé poučení jest nemožné. Konečně katecheta sotva bude moci navštěvovati několikrát všechny nemocné děti, jak by toho vyžadovala příprava na svátosti umírajících, zvláště, bude-li jich současně více a od školy jsou-li vzdálené. Jsou též případy, kdy opěťovaná návštěva některých rodin by mohla škoditi knězi na cti.

To jsou důvody jistě dosti vážné, které radi k tomu, aby na podobné případy bylo pamatováno, dokud dítě ještě pravidelně dochází do školy. Z toho důvodu je nutno, aby dítě již v první třídě bylo poučeno o tom, co musí nutně znáti, aby mohlo přijmouti v případě potřeby svátost pokání. Nejsv. Svátost Oltářní a poslední pomazání. Návrh k minimální učební osnově pro vyučování náboženství na pětileté škole obecné vydaný spolkem katechetským poskytuje katechetovi v první třídě k tomu dosti příležitosti.

Aby dítě mohlo dostati rozhřešení, musí aspoň co do obsahu znáti šestero základních pravd. (Podrobněji o tom viz Dr. Vřešťala: Katolická mravouka díl

II. část první str. 14 a n.) V hodině 4—5 (dle zmíněného návrhu osnovy) děti se seznámí s pravdou 1., v následující hodině s pravdou 2.; hodina 8. hodí se pro vysvětlení pravdy 5. Hodina 11. a 24. poskytuje příležitost zmíniti se o pravdě 6. S nejsvětější Trojicí (pravda 3.) seznání se děti v hodině 20.

Konečně pravda 4. se vysvětlí v hodině 11., 14. a 40. Tak děti se naučí šestero základních pravd nejen co do obsahu, ale i doslovně. O svátosti pokání zmíní se katecheta v hodině 44. a 32., ke které za tím účelem si ještě jednu hodinu může přidati. O sv. přijímání mohou se děti poučiti v hodině 35. Poněvadž jedna hodina k tomu nestačí a Nejsv. Svátost Oltářní již sama vyžaduje, aby o ní co nejvíce bylo mluveno a účta k ní byla vzbuzována již v útlých srdcích nejmenších dětí, které pro ni jeví podivuhodný zájem i pochopení, může katecheta s klidným svědomím hodinu 35. rozšířiti na tři a raději jinde látku poněkud omeziti. Než při počtu 56 hodin, pro které jest určena v první třídě látka vyjma opakování, bude takové omezení i za méně příznivých poměrů sotva nutné. Poslední pomazání lze vysvětliti při vzkříšení dcery Jairovy. Nebo snad ještě by bylo lépe k tomu cíli vložiti do osnovy článek o uzdravení člověka nemocného 38 let, jak tomu bylo v »Minimální učebné osnově pro vyučování náboženství«, nebo článek o uzdravení lužebníka setníkova, který jest uveden v »Podrobné osnově katolického náboženství ve školách obecných a měšťanských«. Při tomto článku lze se též vhodně zmíniti o sv. přijímání. Hodinu opět bylo by nutno rozšířiti na dvě

V učebnici katolického náboženství od Bláhy, Jedličky a Volfa (Nákl. Jul. Kittl v Mor. Ostravě 1916) mluví se o posledním pomazání po článku, jak Pán Ježíš uzdravuje hluchoněmého, v Pichlerově »Katholisches Religionsbüchlein« (Wien 1913) po článku o uzdravení šlakem poraženého.

K poučení o svátostech umírajících dle tohoto návodu bylo by potřeba o 5 hodin více, než uvádí osnova. Než ty lze snadno získati jednak vynecháním hodiny 52. a 53., jejichž látka je částečně zahrnuta v uvedeném poučení, jednak zkrácením opakování, na něž v osnově jest vymezeno 14 hodin. Jestliže katecheta i při ostatním učivu bude pamatovati na přípravu svěřenců na svátosti umírajících, připraví si je takovým způsobem již v první třídě, že v případě náhlavé potřeby bez dalšího poučování bude jim moci uděliti sv. svátosti.

Několik skromných poznámek,

jež si při čtení spisku pro lid »Životní účelnost« od univ. prof. Dr. Fr. Mareše
(svaz. 76 knihovny: Za vzděláním)

načrtnl J. STIEBOR, c. k. prof. v Rokycanech.

Účelnost v přírodě vysvětluje slovatný p. spisovatel jen *životem*; život sám prý jest »původní tvořivý činitel přírodní, který vytvořil organismy postupným vývojem prvku až po člověka, t-hna svým pudem k lepšímu a dokonalejšímu« str. 31.

Tak prý možno vysvětliti záhady účelnosti bez ublížení víře v boha (sic!), jakožto skutečně bytující ideál nejvyššího dobra, kteráž víra jest člověku mravní potřebou, již nemůže uspokojiti žádná věda« (str. 31).

Odsoudiv darvinismus praví však přec, že »pád darvinismu neznačí, že třeba uznati v životě působení teleologického činitele, stojícího nad přírodou, neznačí platnosti fysikotheologického důkazu jsoucnosti boží a návratu theologické teleologie do přírodní vědy« str. 29.

»Kdo se spokojí tím, že bylo vše tak bohem (sic!) stvořeno, spokojí se *velmi krátkou vědou*« str. 31.

Což na str. 12 shovívavě omlouvá slovy: »jest chvalitebné takové zbožné rozjímání (tysikotheol. důkaz), ale nemůže z něho býti žádná věda.« A na téže str. dále: »nezřízená domýšlivost člověka přisuzuje tvůrci účely, které jsou vlastně lidské. Rozumec vyhledávající ve všem úmysly boží, jest v pravdě ne-smírně *opovážlivý*, vydává lidské prospěchy za úmysly boží; jeho nábožnost jest blízka *rouhání*.« Str. 13.

»Blahobyť člověka na zemi jako účel božský jest myšlenka odporující ideálu boha jakožto nejvyššího dobra, k němuž má nehodný člověk tak daleko.« (Str. 13.)

»Víra ve tvůrčí moc jest prý zcela stejná jako víra v náhodu (ku př. se-stavení písmenek rozhozením v básně Homerovy)« str. 30.

V těchto věcech theologických nemá slovatný učenec přír. věd správného pojmu.

Je-li i jemu *Bůh* (s velkým snad *B* jako *ideál skutečně bytující nejvyššího dobra* str. 31) zdrojem *života* a dobra *nejvyššího*, pak jak možno si představit, že by ten Ideál dobra snad utrpěl, kdyby se snížil ke člověku tím, že o blaho jeho i pozemské se stará? Či snad ten ideál boha bude čistší, vznešenější, představíme-li si jej dle slov spisovatelových (str. 31) tak, že ponechal člověka vzniknouti pouhou mechanickou silou života »který vytvořil organismy postupným vývojem od prvku až po člověka, života, kterému bůh otevřel všechny možnosti přírodních mechanismů, aby jich upotřeboval ke svým účelům: vizme nalezně-li cestu ke Mně, Nejvyššímu Dobru, a jak daleko po ní dospěješ, na vlastní odpovědnost a k vlastní zásluze.«

To snad by bylo více *Boha*, ideálu Dobra nejvyššího, nehodno, aby tak člověka »ve tmách po dlouhém tápání (str. 32) vzniklého zase ve tmách tápati nechal, nedav mu ani rozumem (zjevným přirozeným), ani zjevením nadpřirozeným možností poznati Sebe.

»Tento (člověk), v nějž život dospěl po dlouhém tápání ve tmách! (to jest věda?), ten prý se již poznává jako bytost mravní, aspoň již rozpoznává dobré a zlé« (str. 32).

Ale čím se poznává, nemá li rozumu?

Je-li jen výplodem, evolucí přírody? Effectus est proportionatus suae causae; čeho kdo nemá, nemůže dáti.

K pochopení toho bezpochyby jest nutna »delší věda« než ta, o které pan spisovatel na str. 31 s pohrdáním praví: »Kdo se spokojí tím, že bylo vše tak bohem stvořeno, spokojí se *velmi krátkou vědou* a nenamáhá příliš rozumu, jehož hřivnou by měl přece těžiti?«

Že by pak *takový* člověk, jenž pouhým životem z prvku v člověka vyspěl »dospěl snad i dále ke *konání* dobra, nucen jsa ranami, které si sám zasazuje« (str. 32), spravedlivě ovšem možno pochybovati.

Tím však spíše jest pravdiva poslední věta »komu by toto čtení bylo příliš obtížné, nechť pováží, že žádné *vzdělání* není bez těžké práce«. Str. 32.

Skutečně, pochopení takové, dlouhé (!) vědy jest rozumu *příliš obtížné*, větším tajemstvím než ta prostá pravda sv. víry (o níž nechce ovšem věda již slyšeti): Bůh, skutečně existující, ideál nejvyššího Dobra, stvořil člověka z lásky Svě k němu; pro blaho jeho též účelně stvořil a řídí svět, a rozumem a zjevním nadpřirozeným dává Se poznati člověku, jehož stvořil pro Sebe.

Toť jistě pochopitelnější a pravdě bližší názor pro nejširší vrstvy lidové, jimž přece spisek v knihovně »Za vzděláním — knížky pro každého« jest věnován; a také důslednější než věda, která na str. 31 praví chlubně »kdo se spokojí tím, že bylo vše tak bohem stvořeno, spokojí se velmi krátkou vědou« a přes to totéž vlastně na téže (str. 31) připouští řkouc: »může připustiti ideu *boha jako zdroje života*, kterému bůh otevřel všechny možnosti přírodních mechanismů«! — Tedy přec jen *Bůh* zdroj všeho života jest původcem první všeiké účelnosti. — Dokavadž kulhati budete na dvě strany? Jesli Hospodin Bohem, následujte Ho samého, pakli Bál, následujte toho.*

Řeč při pohřbu 11letého žáka Václava Brdického.

FRANT. KOMÁŘEK, katecheta ve Vamberku.

Každý ohlas zvonu, který nán uplynulou dobu denní oznamuje a k modlitbě vybízí, jest jakoby nebeským hlasatelem slov, jež napsal apoštol národů sv. Pavel: »Uloženo jest člověku jednou umřítí a pak nastane soud.« (Žid. 9, 27.) Ano, moji milí, dnové naši na zemi jsou jako stín. Člověk vychází jako spanilý květ a mizí jako temný stín, jak dokládá pravdivě zbožný Job. Vždyť dříve než se člověk naděje, uplyne doba jeho žití, člověk dospěje, stárne, smrt se znenáhla, ale jistě přibližuje, a v hrob klesá všecka krása, všecka síla i spanilost tělesná.

Avšak nečeká vždy smrt až k jeseni lidského života, nedopřává dočkati se stáří u každého jednotlivce. Ba ona sahá svou ledovou rukou často i po dítěti v klíně mateřském ještě si hovicím, smrt nešetří chlapce, dívky v útlém mladém věku a náhle je vytrhuje z blaženého kruhu rodinného a odlučuje od těch, jimž byli největší radostí a nejmilejším potěšením. Živým toho dokladem jest dnešní pohřeb náš. Hle, stojíme u hrobu chlapce v nejujtějším věku 11 let, jehož nadějný život zkosila neúprosná smrt, jež, jak di sv. Bonaventura, s chudým nemá smilování a boháče se neostýchá, smrt neběře ohledu na šlechtetnost mravů, ani na rod; nešetří mladosti ani stáří.*

Svět, v Kristu milení, toť jakoby velká zahrada Boží. V této zahradě Boží rostou stromy mohutné, silou vynikající, — lidé dospělí; rostou však v ní take útlé květiny a něžné stromky — a to jsou ty naše malé nevinné děti.

A takovým něžným, teprve se vyvíjejícím stromkem v zahradě Boží, tomto světě byl i v Pánu zesnulý žák Václav Brdický, jež jsme dnes na poslední jeho cestě pozemské, ke hrobu, s truchlícími rodiči doprovázeli. Nejvyšší prozřetelný Bůh, dobrotivý Otec všech lidí, ve svém nevyzpytatelném úřadu poslal anděla svého, anděla smrti a dal mu rozkaz; »Jdi a vytrhni stromek ten, dosud útlý a přesaď jej ze zahrady světa do zahrady mé, do zahrady rajské,

nebeské.« A proč velí tak Pán života a smrti? Proč káže utrhnouti tuto rostlinku v tak útlém věku? Zajisté nechybím, když řeknu: »Proto si ji Pán Bůh přál mítí ve svém nebeském sadě, protože se mu zalíbila.« A proč se mu zalíbila? »Protože byla ještě čistá, nevinná, mrazem zkaženosti a těžkých hříchů tohoto světa nedotčená.« Z té příčiny Otec nebeský kázal andělu svému tento stromek — našeho milého žáka Václava — ze zahrady světa vytrhnouti a do zahrady nebeské duši jeho povolati, aby ji snad v pozdějším věku jed hřichu neotrávil a nezničil.

A tu milerád dosvědčuji jako katecheta, jako víceletý učitel náboženství v Pánu zesnulého, že zemřelý Václav byl mým žákem hodným, zbožným a pilným a proto jsem jej vřele miloval a si vážil a jež jsem nerad, příznám se upřímně, ztratil. A mám pevně za to, že téhož náhledu a téže smutné nálady jest se mnou i jeho mnohaletý pan učitel A. R., jenž vždy svou plnou spokojenost se zemřelým projevoval. Neméně zajisté i vy, spolužáci a spolužákyňe zesnulého, mi rádi dosvědčíte, že zemřelý Václav byl milým, tichým vaším druhem, jenž vám ve škole i mimo školu dával světlý příklad svou zbožností, vytrvalou zbožností, mravným, uctivým chováním.

Než, v Kristu milení, to přesazení útlého stromku ze zahrady tohoto světa nebývá bez bolesti. I nám se zdá, že toto kvítko bolesti cítí, když na ně rukou saháme, bychom je od kořenu utrhlí, od matky země odloučili a mnozí básníci tuto domnělou bolest rostlin a stromů krásným, dojemným způsobem opěvali. Tak i ten anděl smrti způsobil zármutek, způsobil bolest nemalou, když chladnou rukou svou sáhl po tomto něžném stromku, v Pánu zesnulém milém žaku Václavovi, aby ho utrhl a ze světa viditelného přesadil do nadhvězdného sadu Božího, aby mu časný, pomíjející život vyměnil životem věčným, nikdy nepřestávajícím. A přece způsobil bol. Vždyť stromek tento pevně vkořeněn byl v blažený kruh rodinný a to pevnými svazky vzájemné lásky, neboť vroucně jako hodný syn miloval rodiče a tito zase vroucně milovali dobré dítě své. A proto bolestné bylo přetrhnutí těchto svazků lásky, bolestné bylo to poslední loučení jejich, truchlivé pro dítko umírající, ještě truchlivější pro starostlivé rodiče jeho! Anděl smrti odloučil v Pánu zesnulého nejen od milujících rodičů, nýbrž on musel se odtrhnouti od celého světa, ba i od svého vlastního těla. A proto byly ty poslední okamžiky života pozemského tak velmi bolné.

Nedávno zesnulý katolický kněz a básník, jenž o sobě vyznal, že 17 let nosil smrt ve svých prsou, napsal před svou smrtí »zápisky umírajícího«, kdež mezi jiným praví: »Umírání bolí, smrt nebolí. Umírání u někoho trvá i čtvrtstoletí: bolest dlouhá, a proto jí ani necitíš. Jiný umírá jen několik okamžiků, či snad zlomek okamžiku, proto bolest hrozná. I sebevrah, jenž kulkou si lebku najednou tříští, není ušetřen hrůz umírání.«

A bolest toho umírání zakusil plnou měrou i náš zesnulý žák Václav, u jež otevíraného hrobu stojíme, neboť v krutých bolestech připoután byl na lůžko po mnoho měsíců! Bůh nejvyšší spravedlivý dopustil tyto bolesti na zemřelého, aby jej očistil od všelikých dětských vin a pokleskův. Z té příčiny doufám pevně v milosrdenství Boží a myslím, že duše v Pánu zesnulého očištěná ohněm bolesti před smrtí, raduje se nyní mezi podobně čistými a na věky blaženými dušemi v nebesích.

A to vám budiž, zarmoucení a v palčivý bol pohřížení rodiče, hojnou útěchou, že jste vychovali svého synáčka Václava pro říši nadhvězdnu, že jste vypěstovali stromek, jež jste si zvláštní láskou oblíbili, pro zahradu nebeskou. Za toto vzorné katolické vychování svého dítěte zasloužíte si plný dík a uznání. Zajisté i Pán Bůh vás za to odmění a nynější váš zármutek a bolest nahradí vám stonásobně jiným způsobem.

Vy pak spolužáci a spolužačky zesnulého chovejte zemřelého Václava ve vděčné paměti a následujte jeho světlého příkladu. Buďte zbožnými vůči Bohu, poslušnými svých milých rodičů i učitelů, konejte poctivě své povinnosti, které nám ukládá naše sv. náboženství i škola. Vy pak ostatní nábožní křesťané, kteří jste v Pánu zesnulého na poslední cestě doprovodili, prostě Boha, aby vám dal milost, byste po tomto životě skonali jednou šťastnou smrtí, byste se zemřelým jednou v nebesích se shledali. Děkuji vám všem, kteří jste v tak hojném počtu v Pánu zesnulého na poslední cestě ke hrobu doprovodili, co nejsrdečněji za tuto křesťanskou službu a to především jménem zarmoucených rodičů, jménem naší školy i jménem svým. Pán Bůh vám to zaplatí!

Nuže s Bohem, drahý Václave, odpočivej klidně v této chladné zemi, dříve sladce svůj dočasný sen až k poslednímu soudu a dej Bůh, abychom se při radostném vzkříšení opět shledali ve škole nebeské, v království Božím. Amen.

Na svátek Nanebevzetí P. Marie.

Na bránu kláštera sv. Martina v Toursu zaklepal v podvečer poutník žádaje, aby směl mluvit v soukromí s opatem kláštera. »Kdo jsi a čeho žádáš,« ptal se opat, když k němu byl poutník předveden. »Jméno mé jest Alcuin,« odpověděl cizinec »a chci se u Vás naučiti tomu nejtěžšímu umění.« »Jak že Alcuin?« zasl opat, tedy učitel císaře Karla Vel., učitel, o kterém jde pověst, že obsáhl učenost celého světa? A čemu ty bys se chtěl naučiti, jsa přece učencem učenců?« »Šťastně umřítí,« odpověděl Alcuin, »nebo tomu se naučiti jest v pravdě tím nejtěžším uměním.«

V Kr. shr.! Umění dobře umřítí jest opravdu to největší umění. Jest to umění, kterému rádi by se byli naučili staří pohané a nenaučili. Tomu umění naučil lidstvo teprve Kristus P. a tomu se učí také v Jeho sv. Církvi katolické!

Tak blaženou smrtí umírala i Panna Maria. Po odchodu Syna božího s tohoto světa, P. Maria ostatní svůj věk prožila v Jerusalemě v domě, který náležel sv. apoštolu Janovi. Panna P. byla střediskem prvních křesťanů, byla takřka ohniskem mladé církve. U ní se scházely křesťanské panny, u ní se tázaly o radu ve zbožném životě křesťanské ženy, k ní pohlíželi s úctou sv. apoštolové a vyznavači Páně! Ale dnové i života Jejího měly býti skončeny a starověké zprávy vypravují, že P. Marii bylo 70 let, když se zlíbilo Nejvyššímu ten rajský květ nevinnosti přesadit do Své nadhvězdny zahrady. V rychlosti blesku se rozšířila truchlivá zpráva po obcích křesťanských, že P. Maria umírá. Hluboké ticho zavládlo v domě Janově. Sv. apoštolové již dříve se vrátili řízením Ducha sv. ze svých kazatelských cest a smutně obklopují lůžko umírající Panny. Zbožní

křesťané takřka ruce sobě podávají ve dveřích a naplňují dům. Sv. apoštol Petr ve velekněžském hávu již naposled podal P. Marii Tělo Páně. P. Maria umírá.

Nuže i my vstupme aspoň v duchu do toho příbytku k lůžku umírající Panny a vizme: kterak *blažená* je smrt spravedlivého.

I.

Blažená je smrt spravedlivého.

Sv. otcové vypravují o jakémsi zbožném poustevníkovi, který umíral pod st omem palmovým, jsa obklopen svými duchovními bratry. Ruce jeho objímaly prostý dřevěný křížek, prsa těžce oddychovala a oči byly zavřeny. Pojednou rozjasnily se smrtelné tahy v jeho obličejí a on se usmál úsměvem blaženým; za chvíli se usmál po druhé a brzy na to po třetí. Pak zase otevřel oči. I ptali se ho spolubratři po příčině onoho trojího úsměvu, on pak vypravoval: »Nejprve představila se mi před oči minulost i usmál jsem se z radosti, že je již po boji; po té představila se mi přítomnost a v ní marnosti světské, které opouštím, usmál jsem se po druhé; po té otevřela se mi budoucnost a v ní odměna věčná, kterou přichystal mi Pán a já se usmál po třetí. To pověděv — skoná!.

Tak obklopena sv. apoštolý a jinými zbožnými dušemi křesťanskými umírala i P. Maria. Ale duše její, ačkoliv již k odchodu připravená, ještě naposled se ohlíží do své minulosti, pozoruje svůj minulý život. Co vidí? Starodávná pověst arabská vypravuje o jakémsi zázračném zrcadle v mešitě (modlitebně) Omarově, do kterého kdo se podíval, viděl v něm prý zobrazený celý minulý svůj život. To je ovšem pověst. Ale takové zrcadlo postaví i smrt člověku spravedlivému umírajícímu před oči a co v něm uvidí? Uvidí v něm všechny boje, všechny ty dobré boje, které bojoval. Umírající vojevůdce národa řeckého, Epaminondas, těšil se, že zanechává po sobě památku dvou slavných vítězství u Leukter a Mantinee. Umírající spravedlivý bude se těšiti z těch vítězství, jichž došly v mnohých a to krutých bojích s tělem, světem a ďablem. Jak slavná to bude vzpomínka pro spravedlivého! Může se těšiti se sv. Pavlem: »dobrý boj jsem bojoval, víru zachoval.« Již nebude bojovat, za krátko boj ten přestane a bude užívat věčného pokoje. Ovšemže v tom boji utřil mnohou ránu, t. j. těžký hřích, ale ten nebeský lékař jej vyhojil, kleslého pozvedl, a v nejsv. sv. oltární posilnil k dalšímu boji. Umírající spravedlivý bude se těšiti z těch mnohých utrpení, jež šťastně přestál. Tak tomu bylo i u Marie P. Znáte tu řadu útrap, jimiž ji P. Bůh obmyslil v tomto životě pozemském! Jak trapná byla jí ta opuštěnost, ztráta dobrého Syna, v jehož oblažující přítomnosti více než třicet let strávila! Na jejím mateřském srdci odpočívalo, tlouklo to něžné srdéčko Synáčka božího, s ním strádala, s ním trpěla. Ale všechna ta utrpení šťastně přestála, a nyní ještě malíčko potrpí a pak nebude trpěti již, ale bude se radovati na věky. Ba v tom okamžiku Panna Maria je ráda, že trpěla. Vždyť ví a jest přesvědčena, že ta hlava, která chce nositi korunu slávy, nesmí se vzpírati někdy v tomto pozemském životě přijmouti z ruky Páně korunu trnovou. Maria Panna ráda trpí, vždyť slýchala varovná slova Pána Ježíše: bychom se nedali mýliti tím, jestliže vidíme člověka bezbožného oplývati zdánlivým štěstím a blažeností, však konec jeho bude přece hrozný — a spravedlivý, třebaš by lkal a kvílel zde na zemi, tam

na věky bude setřena všeliká slza s oka jeho, tam nebude pláče, bolesti, neboť všecko to pomine pro spravedlivého na věky. S potěšením se odvrací Panna Maria od své minulosti a pozoruje přítomnost. Co vidí?

Opouští svět, k němuž ji pranic nepoutá. Ba od té chvíle, co odešel její milovaný Syn, přála si dle slov sv. Pavla: rozdělenou býti t. j. umřítí. Těch věcí, na něž tak rádo mnohé srdce lidské se věší, Maria Panna si nepřála. Bohatství, nádhery, skvostných rouch, klevetivých přátel, dobrého bydla, Maria Panna nevyhledávala a také nikomu nezáviděla. Byla proniknuta tím přesvědčením, že všechny ty věci jsou spíše marnosti, které brání člověku na cestě spásy, které brání duši vzlétnouti k nebi. Poklad srdce jejího je zcela jinde, zde nemá, čeho by ztratila. A proto její loučení se světem je tak snadné. — Ale odcházejíc z tohoto světa duše spravedlivá, nejde sama. Ty dobré skutky, jež vykonala, provázejí ji na věčnost. Velmi krásně to líčí perská kniha Avesta takto: »Zástup spanilých dítek obklopí duši spravedlivou, takže ona se ptá: Kdo jste ditky rozmilé? A ony odpovídají: My jsme tvoje dobré skutky! A jedno po druhém se představuje: Já jsem tvoje pokora — já tvoje štědrost, já tvoje čistota atd. jedno po druhém se mu představuje. Zdaž by se neradoval spravedlivý, pohlížeje na svou čistou duši, bohatou na dobré skutky? Umírající labuť prý zazpívá. Tak mnozí spravedliví umírajíce, samou radostí se dali do zpěvu. »Přineste harfu a zapějte píseň,« volal sv. Josef z Orioly a pěl slabým hlasem. Tak rozradosněna může býti jen ta duše, která již pohlíží v tu šťastnou svoji budoucnost.

V tu blaženou svou budoucnost nazírajíc, Panna Maria viděla již Syna božího se zástupy andělskými. S pocitem lásky a touhy, s radostí a bázní hledí k těm výšinám nebeským, kam za okamžik duše její má vzlétnouti. Jak pomalu přichází ten okamžik! A takovou touhu po nebi sdílí každá duše spravedlivá. Víť ovšem i ten spravedlivý, že bude souzen od Pána Boha, ale toho soudu on se neleká. »Proč bys se bála duše má jíti k tomu, kterému jsi sloužila více než 70 let.« (Sv. Hilarius.) Ví, že ho bude souditi jeho největší dobrodinec, kterému on, seč síly jeho byly, sloužil. Neleká se příliš, umírá blažen, umírá v pravém slova smyslu v Pánu.

Tak blaženou smrtí skonala i Panna Maria. Tělo její bylo slavně pohřbeno v údolí Josafat, proti zahradě getsemanské. Ale jako zázračné bylo její narození (byla bez poskvrny dědičného hříchu počata), tak zázračna byla i její smrt!

Neslušelo se věru, aby tělo Panny Marie bylo podrobeno hnlibě, aby v hrobě zpráchnivělo.

Neslušelo se, aby to přesvaté Tělo Panny Marie, které po devět měsíců bylo jako živou schránkou Synáčka božího, neslušelo se, aby bylo vydáno na pospas červům. A proto stalo se to, čemu se nikterak nedivíme, stalo se to, co rozum náš považuje za přiměřené, stalo se to, co posléze i celá starobylost křesťanská dosvědčuje a o čem se v krátkosti zmíním.

Tělo Panny Marie bylo v hrobě jen několik hodi, smrt její byla spíše spánkem, než smrtí. Ale za nedlouho Syn boží všemohoucností svou oživil tu bezduchou schránku jejího těla, duše její na pokyn boží se vrátila do těla, a Panna Maria nejen s duší, ale i s tělem vzkříšeným mocí Syna božího vznesla se k nebi. Hle! To slavné z mrtvých vstání, které o soudě posledním všichni

očekáváme, toho slavného vzkříšení stala se Panna Maria účastnou, nedlouho po své smrti — ona jediná ze smrtelných lidí nejen s duší, ale i s tělem vzkříšeným vzata na nebe. Zářnější než slunce, lepá jako luna, jasnější než denní, zářící jak ranní zora, nesla se Panna Maria k nebi — a což více ještě? Tam od Nejsv. Trojice byla ověncována diadémem nebeské slávy a povýšena za Královnu nebešťanů. Tedy nejen na vyvolence boží, ale i nad anděly a archanděly, nad síly a mocnosti, nad knížata a paňstva, nad trůny, nad cherubíny a serafíny, slovem nad devatero andělských kůřů Panna Maria byla povýšena. S jakou důvěrou můžeme spínati ruce k nebi, tam, kde dlí tak mocná prostřednice naše. S jakou důvěrou můžeme očekávati splnění proseb, jež skrze ní k Bohu přednášíme. Prosi jistě jako Matka boží, jako první po Bohu, jako nejdůstojnější mezi nebešťany a proto přimluva její má u Pána Boha tak podivuhodnou sílu. A že Panna Maria opravdu ráda se přimlouvá za lidi, o tom nepochybujeme, neboť velká byla její láska k lidem, kdy dlela na zemi, ale větší je ta její láska k nám, kdy na nebi kraluje, neboť dle slov sv. Alfonsa »lépe vidí bídu naši a tudíž větší má s námi slitování.«

II.

V Kristu shromáždění! Podal jsem Vám obraz šťastné smrti spravedlivého na příkladu blažené smrti Panny Marie. K smrti jsme všichni odsouzeni, té nikdo z nás neujde! Ale čemu přece můžeme ujiti to je *hřích*. Učiňme tak co nejdříve ve sv. pokání, bez odkladu! A čím rychlejší bude naše polepšení, tím vydatnější bude přimluva Té nebeské Královny, tím více se nás ujme zvláště v hodině smrti, jak ji za to denně prosíme a máme prositi, volajíce »pros za nás hříšné nyní a zvláště v hodinu smrti naší.« — Amen.

Částečně dle Horského J. S.

Pro domo.

Boleslav Jablonský napsal:

Mocným proudem jest duch času,
když se z pout svých vyvine;
kdo se stavi proti němu,
v jeho vlnách zahyne.

Mocným proudem doby přítomné je koncentrace všech sil národních, nutných ku hájení svatých práv národa. Sjedený národ chce dosici svých dávných tužeb. Tato sjednocenost — *acies ordinata* — prospívá i tam, kde druhy tak nebylo. V jednotě jeví se síla! Jednota však je možná jen tam, kde všichni jedinci jsou si vědomi svých práv, ale i svých povinností. Žijeme ve státě ústavním, máme proto svědomitě používatí oněch práv i výhod, které nám ústava poskytuje. Nejedná tedy správně, kdo se o zájmy svého stavu nestará a stojí mimo svoji stavovskou organizaci, která v první řadě je tu proto, aby svým členům vymohla, co by jednotlivec buď vůbec nedokázal, anebo aspoň tak snadno nedokázal. Nestaráme-li se sami

o sebe, pak se bude starati jiný, žene k našemu prospěchu, je více než jisté. Qui sibi nequam, cui bonus?

Nezapírejme si: doba je vážná, až příliš vážná. Vlna demokratismu zastavit se nedá. Kam až dosáhne? Co s sebou smete? Jak se vytváří naše budoucnost?

Máme *svůj Spolek, dobrý spolek*, který pečuje o duchovní i hmotné blaho svých členů. *Vykonal v tom směru mnoho a vykonal by ještě více, kdyby všichni kolegové konali svou stavovskou povinnost.* Je sice pohodlnější kritisovati než pracovati, ale nutno kritisovati spravedlivě.

Nemohu zatajiti, že *mne překvapuje jistá lhostejnost některých ke svému Spolku i v této vážné době.* Mnohý dělník mohl by sloužiti za příklad horlivosti! Po úmorné práci své nelituje námahy a spěchá do svého spolku! Jde se poučit! Naše schůze mohly by býti hojně navštěvovány všemi, kteří přijíti mohou, jen kdyby bylo trochu dobré vůle.

(Dokončení.)

Arnošt Oliva.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA „VYCHOVATELE“ K XXXII. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Methodické disposiční obrazy katechetické k názornému vyučování o svátostech. — Petita katechetů škol obecných a měšťanských. — Promluva na neděli 17. po sv. Duchu. — Biblická dějprava ve vyučování náboženském. — Příprava k sv. zpovědi a sv. přijímání. — Pro domo. — Z praxe a různé.

Methodické disposiční obrazy katechetické k názornému vyučování o svátostech.

Právě před válkou světovou připraveno velké dílo názorné, — dávno toužené a očekávané, obrazy katechetické, — leč vřava bojů jednak oddálila z atelierů reprodukčních umělce — zamezila zdražením papírů, — barev — všech potřeb vůbec plná již tři léta publikaci tak vzácnou.

Ani nebylo dosud mnoho přáno — *u nás* — o díle tom, až teprve 4. července 1917 ve spolkové místnosti katechetů v ul. Křemencové v Praze umožněno spatřiti aspoň malé fotografické reprodukce sedmi obrazů. — Přinesl je sám autor malby oné — farář Ed. Neumann.

Problém velice obtížný — ne pouze na chvilku míněný — ale pro řadu let přinešející užitek — aby nebyl nikde pochyben, — stavěn na pevném základu. Prvou oporou bylo spojení se zkušenými katechety, prof. Dr. Rud. Šetinou a prof. Vlad. Hornofem, kteří podali slovní základ.

Potom dlouhým pilným studiem po mnohých zkušenostech připraven vytvořil Neumann svých sedm obrazů.

Práce ta, spojená s nemalou námahou a značnou obětí, byla r. 1914 v dubnu hotova. — Jednalo se tedy o aprobaci. — V učebných pomůckách předmětů světských není takových postupů, jako v církevních.

Tu teprv poznal tvůrce díla toho překážky tak značné, že zdály se mu nepřeklenutelnými. — Dívaje se na oběti své a na celý výkon, chystal se ku pohřbení svých prací a smýšlení jindy tak nadšené přimělo jej k výroku, že sotva kdy i po schválení tohoto výtvoru, pokračovati se odváží v započaté myšlénce.

Než konečně po dlouhém trapném čekání došla úchvala z Prahy. Z Hradce Králové poskytnuta aprobace neprodleně, šs nadšeným podotknutím: jako výborná pomůcká pro školy obecné, měšťanské a střední.

Schválení vys. c. k. ministerstva kultu a vyučování uděleno po aprobaci c. k. zemské školní rady v Praze a c. k. zemské školní rady v Brně.

Referenti píší o díle tom asi takto:

K nejdůležitějším prostředkům vyučovacím náleží bez odporu názornost. Na poli náboženském pozorujeme význam její již sto let před Komenským a

sněmem Tridentským oceněný, který dává důraz na »erudiri et confirmari«, jako na účet názornosti.

Vedle přímého názoru, který se vztahuje ke všemu v přírodě ve skutečnosti se nacházejícímu a který je také nejlepším, objevuje se názor nepřímý, ježž představují obrazy. Jsou to buď napodobeniny předmětů podle přírody, nebo vlastní vynález umělcův. Pro první skupinu má vlastnost metoda »erudiri«, — obrazem může se počítati vyučování; v druhém případě má převahu »confirmari« obrazy jsou více k opakování a vštípení právě přednešené látky.

Při tom zůstává v platnosti zásada osvědčená, fides ex auditu, — názornost má sice význam podružný, ale proto neméně důležitý, neboť působí radost z víry v živý zájem.

A právě na nedostatek pomůcek k názornému vyučování bylo proneseno od katechetů již mnoho stížností. Proto jest vítati každý pokus, který se na tomto poli objeví vážně a radostně a to tím více, že *pro vyučování katechismu obrazů vůbec nemáme.* Francouzské kolorované obrazy k vyučování katechismu jsou u nás neznámy a vůbec nejsou nikde na skladě. Jest je viděti jen zřídka na výstavách pomůcek náboženských. Mimo to cena jich byla nezměrně veliká — tudíž opatření pro školy nedosažitelné. Professoři Dr. Rud. Šetina a Vlad. Hornof náleží k našim nejlepším metodikům.

Návrhy jich, které záleží na úsilovných praktických pokusech více let.

Proto pomůcka k výkladu svátosti má větší cenu, ježto jest již vyzkoušena a dokonale a znamenitě se osvědčila.

Methodické propracování pochází od zmíněných autorů, kteří měli *opravdu velké štěstí*, že provedení návrhu převzal malíř-kněz, Ed. Neumann, který má zvuk znamenitého mistra v oboru malby církevní.

Poslední jeho velkolepá díla představující Hold apoštolům slovanským Cyrillu a Metoději, — jakož i nádherný ikonostas unionistický s 23 originály, ukazují na znamenitý úspěch mistra ve světě uměleckém. Proto volba ta byla šťastna, neboť málokterý z malířů-laiků by dovedl vypracovati zjevy obřadů svátosti do nejmenší detailní podrobnosti! Výstražné příklady vi íme na četných obrazech od laiků pocházejících. To ovšem není jich vinou, ale za to jest předností díla předloženého, že jest původcem jeho kněz umělec.

Předložené obrazy vyhovují všem požadavkům pedagogicko-didaktickým, ježto jsou methodicky dobře voleny a po stránce umělecké naprosto zdařilé, srovnávající se s vychovatelským požadavkem krásna, pravdy — a dobra.

Místrem udaná velikost 80 X 120 cm poslouží zajisté i třídám s největším počtem žactva. *Umělecké provedení jich bude uslechťovati nejen cit náboženský ale i esthetický vůbec.*

Kolorit jest výtečný a ručí již předem hned za týž: zvuk jména Neumannova. Kdežto biblické obrazy Herderovy jsou kolorovány někde křiklavě, Sautterovy, ač umělecké, jsou zas někde příliš ztmělé a tím méně srozumitelné, — zachoval mistr Neumann cestu střední, aby obrazy jeho umělecky provedené byly i náležitě výrazné.

Velmi vhodné jest rozdělení obrazů na tři díly podle methodického postupu katechismu, že ke každé svátosti náleží tři věci: viditelné znamení, neviditelná milost, a ustanovení od Ježíše Krista.

Začíná se skutečně vždy od viditelného a dětem již namnoze známého děje a postupuje se k neviditelnému, nadpřirozenému, neznámému, jak ve vysvětlení průvodním zamýšleno. Končí se pak obrazem historicko-biblickým, čímž učení katechismu se koncentruje s učením biblickým.

První část obrazů jest vždy věrně liturgická, věcně pravdivá. —

Druhá část, symbolická, jest veskrze důmyslná a důsledná. Symboly rozmnožení posvěcující milosti boží, odpuštění hříchů, trestů věčných i časných, nezrušitelného znamení atd. jsou vždy na každém obraze přibližně tytéž, pokud se opakují.

Výjimkou jest obraz pátý u posledního pomazání; kdežto všude jinde oheň pálicí duši naznačuje tresty věčné, zde má naznačovati očistění od jiných pozůstatků hříchů. Symboly jsou vesměs důstojné, jasné, srozumitelné.

Třetí část obrazů jest věrně biblická a přiléhá velmi zdařile k části věroučné.

I náplně a ornamenty jsou velmi důmyslně voleny a těžko uvěřiti, že by mohly býti vhodněji vymyšleny. Doposud se žákům podával — ačli vůbec podával — názor jen podstatné části v každé svátosti, totiž názor viditelného znamení, tedy jen a jen jediný moment. Vše ostatní si žák musil jen pamatovati. Ovšem že tím způsobem mnohé důležité věci za krátko se mu z mysli vytratily.

Dispočním obrazem jest žákovi představena celá svátost ve svém vzniku, zevnější formě, i účincích — a to tak názorně, že žákovi vše utkví trvale, zvláště zůstane-li obraz nějaký čas vyvěšen.

Provedení reprodukcí obrazů, jež mají míti dle rozhodnutí vys. c. k. min. kultu a vyučování, jak výše uvedeno, — rozměr 80 X 120 cm bez ovruby, — bude s podkladem světlotiskovým uměleckým tiskem litografickým osmi až dvánáctibarevným některé nejlepší a nejosvěceniější zdejší neb cizozemské firmě svěřeno a jen pod dohledem a spolupracovníctvím samého autora.

Brzké uklidnění bojů přiblíží touženou publikaci.

red.

Petita katechetů škol obecných a měšťanských.

Ref. ANT. BENDA.

J. M. nejdůstojnější náš Arcipastýř, kníže a arcibiskup Pražský, Pavel z Huynů jmenoval po zemřelém vsdp. prelátu metropolitním kanovníku Dru Josefu Tumpachovi zástupcem církve katolické v c. k. zemské školní radě v Praze a spolu referentem katechetů vsdp. metropolitního kanovníka Dra Antonína Podlahu. Vsdp. metropolitní kanovník Dr. Antonín Podlaha ujal se svého úkolu s horlivostí jemu vlastní.

Když předseda Spolku katechetů v království Českém, dp. Antonín Benda představil se vsdp. novému referentu a požádal ho, aby katechetům věnoval svou blahovůli a přízeň, dostalo se mu, nejen velmi přívětivého přijetí vsdp. referentem, ale spolu toho ujištění, že všechny dobré snahy, opravdová přání katechetů chce vždy na zřeteli míti a je všemožně podporovati.

S vřelou účastí zasáhl ihned při nastávající úpravě platů katechetských svou osobní intervencí a zvláště živý zájem věnoval výpomocným katechetům, jichž žádost o udělení drahotní výpomoci slíbil všemožně podporovati.

Když pak sdělil předsedovi spolku, že J. M. nejdůstojnější náš Arcipastýř si přeje, aby katecheté předložili všechna svá petita a desideria, použili katecheté

této vysoké blahosklonnosti a petita svá na členské schůzi 20. června t. velké účasti konané přednesli a výboru spolku ku projednání odkázali.

Výbor ve schůzi 26. června t. r. petita přednesená z řad členstva prozkoumal a po bedlivé úvaze formuloval.

Výborem formulovaná petita ve členské schůzi 27. června t. r. znovu přednesena, doplněna a jednohlasně přijata

Dne 5. července t. r. předseda Spolku katechetů v král. Českém dp. Ant. Benda, katecheta měšť. školy »u Studánky« v Praze-VII., petita tato osobně vysocedůstojnému panu referentovi Dr. Ant. Podlahovi odevzdal, podrobně o nich referoval a s vděčností děkoval jménem členstva za vysokou a otcovskou blahovůli, s kterou se vyšlo vstříc katechetům.

Petita jsou tohoto obsahu.

I. Ustanovování katechetů vůbec.

1. Na systemisovaná místa katechetská na školách obecných a měšťanských buďtež ustanoveni jen katecheté z povolání.

2. Katechetou budiž ustanoven jen ten kněz, který pobyl aspoň dva roky v duchovní správě.

3. Katecheta buď z počátku pravidelně ustanoven ve venkovských okresích.

4. Do velkých měst buďtež ustanovování z venkovských okresů pouze katecheté již starší, kde tíž katecheté počínějtež školou obecnou a to na periferii a pak postupem do vnitř velkého města.

5. Katecheta buď ustanoven zatímně, nejvýše pak jako zvláštní katecheta s remunací. Systém výpomocných katechetů nebuď již podporován.

6. Zatímně ani definitivně nebuďtež ustanovování řeholníci, pokud jsou tu arcidiecéšní katecheté z povolání.

II. Definitivní jmenování katechetů.

1. Při definitivním obsazování míst katechetských na školách národních budiž vysvědčení způsobilosti vydáno pouze 3 nejstarším katechetům téhož okresu.

2. Ve větších obcích, kde je více katechetů, budiž přihlíženo předem k místním žadatelům a to zvláště k těm, kteří v místě nejdéle působí.

3. Při obsazování definitivního místa katechetského na dívčích školách měšťanských budiž náležitý zřetel vzat v jednotlivých případech i na žádost definitivního nejstaršího katechety ze školy chlapecké.

4. K žádosti o místo definitivní jakož i k žádosti o zvýšení služného budiž vysvědčení způsobilosti vydáváno s datem absolutoria studií bohosloveckých po případě s datem ordinace.

III. Přesazování katechetů.

1. Přesazování katechetů definitivních z jednoho okresu do druhého děj se jen z důvodů opravdu závažných.

2. Definitivní katecheta při přesazení svém nevzdávej se hned definitivy nýbrž vyžádej si roční dovolené — není-li tato ovšem na ujmu nástupce — jako se děje u učitelstva.

3. Aby postup definitivních míst katechetských na školách obecných a měšťanských byl přiměřeně uvolněn, buďtež katecheté škol národních se zkouškou pro střední školy dle daných poměrů dosazováni na střední školy.

IV Systemisování míst katechetských.

1. Definitivně systemisovaná místa katechetská na školách národních, dlouho již zatímně obsazovaná buďtež co nejdříve definitivně obsazena.

2. Nebudiž systemisováno místo katechetské na škole obecné, přiléhá-li tato ke škole měšťanské, nýbrž na škole měšťanské, kde vedle ředitele a tří odborných sil učitelských i místo pro katechetu zákonem jest stanoveno.

Stávající taková nesrovnalost budiž odčiněna tím, že místo katechetské na škole obecné přenesse se na školu měšťanskou. Tak stalo se již ku př. v Plzni.

3. V místech, kde jsou měšťanské školy, často chlapecká i dívčí, bez systemisovaného místa katechetského, budiž systemisováno místo katechety na těchto školách. Ku př.: Jilové, Zbraslav, Řčany, Budyně nad Ohří etc.

4. Budiž také k tomu náležitý zřetel vzat, aby každý katecheta z povolání mohl vstoupiti do pensje jako katecheta školy měšťanské.

V. Jmenování náboženských školdozorců.

Při jmenování náboženských školdozorců budiž vzat dobrotivý zřetel i ku zkušeným a osvědčeným katechetům škol obecných a měšťanských.

Promluva na neděli 17. po sv. Duchu. (Začátek roku školního.)

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

O lásce a svornosti.

Prázdniny uplynuly. Dosti dlouho jste odpočívali a duše vaše ležely ladem. Odpočinek je sice potřebný každému, kdo svědomitě pracoval tělesně, i tomu, kdo se pilně vynasnažil, aby obohatil ducha svého potřebnými vědomostmi. Ale jako pracovitý rolník z rána se chápe pluhu, aby pokračoval tam, kde včera přestal. Jako řemeslník sahá opět k svému nástroji. Tak i pilní žáci, když se o prázdninách zotavili, s obnovenou chutí chvátají do školy, aby pokračovali tam, kde byli své vzdělávání přerušili. Vaši páni učitelé již vás začali vyučovat; já pak s pomocí Boží začínám konati k vám obvyklé nedělní exhorty. A jsem tomu velice povděčen, že jsem vám hned na poprvé mohl předčítati nejkrásnější příkázání našeho Spasitele Ježíše Krísta, který řekl: *»Milovati budeš svého bližního«*. Jsem tomu ze srdce rád, poněvadž mi tento Kristův rozkaz poskytuje příležitost, abych vás povzbudil dnes ke vzájemné *lásce* a zvláště ke *svornosti*.

1. Neboť, milí žáci, věřte mi to, že nic není ošklivějšího, jako když mezi žactvem panuje nelaskavost a nesvornost. A nic není krásnějšího, jako když se mezi nimi jeví laskavost a svornost.

a) *(Poroučí Bůh.)* Proto tedy, myslím, poručil i vám jednomu každému Pán Ježíš: *»Milovati budeš svého bližního jako sebe samého!«* Proto tedy říkal apoštolům: *Pokoj mějte mezi sebou!* A když se chystal opustiti tento svět, za nic jiného se nemodlil, nežli: aby všichni křesťané žili ve svornosti a lásce. *»Otče nebeský,«* tak volal, *»neprosím toliko za apoštoly, nýbrž i za ty, kteří v jejich slova uvěří, aby všichni jedno byli.«* (Jan 17) Z té příčiny psal i sv. Pavel prvním křesťanům do Říma takto: *»Může-li to býti, což na vás jest, se všemi lidmi mějte pokoj!«* (Řím. 12.) Co myslíte, uposlechli tito sv. Pavla? Zachovali mezi sebou lásku a svornost? Ach, ano. Skutkové apoštolští vypravují, že *»byli všichni jedno srdce a jedna duše (4, 32), takže je pohané obdivovali.*

Co dokázali křesťané prvotní, toho by nemohli dokázati křesťané nynější? To byste si netroufali dokázat i vy? Nechtěli byste zachovati mezi sebou ve škole svornost a lásku?

b) (*Poručí lidská důstojnost.*) Modlite se přece denně Otčenáš nebo-li Modlitbu Páně! Kterak se ji modlíte? »Otče náš, jenž jsi na nebesích!« Proč neříkáte každý zvlášť: »Otče můj? Proč říkáte: Otče náš? Patrně proto, že vám to Pán Ježíš tak poručil. Patrně proto, že řekl: »Jeden jest Otec váš, který jest v nebesích«. (Mat. 23.) Máme-li tedy jednoho Otce, jsme všichni bratři a sestry. Jsme-li bratry a sestrami, tvoříme jednu velikánskou rodinu, jejíž neviditelnou hlavou jest Otec nebeský, který »dává slunci svému svítiti na spravedlivé i hříšníky.«

Je-li tomu tak, ó milí žáci, tím spíše tvoříte i vy v této škole jakousi velikou rodinu. Nemá-li zde mezi vámi býti láska a svornost? Nejste-li zde všichni učedníci Ježíše Krista, od kterého se máte všemu dobrému učit? Ano! Ale víte, co řekl kdysi váš božský Učitel? »Že jste moji učedníci, poznají všichni podle toho, zda budete mítí lásku jedni ke druhým?« (Jan 13)

c) Víte-li dále, že na společnosti, ve které panuje láska a svornost, spočívá zvláštní *požehnání Boží*?

Jen se zeptejte některého občana, kde se mu více líbí: zda v obci, ve které vládne svornost anebo kde vyrostl koukol nesváru? Ve které rodině se líbí vám: zda v rodině, kde všichni žijí ve svornosti a v lásce, či v domě, kde se děti ustavičně hašteří? A kde je, prosím, líbeznější pobyt: ve třídě, kde se zahnízdila mezi žáky nelaskavost a hrubost? Či ve třídě, ve které žijí žáci jako bratři svorně mezi sebou? Již David na tuto otázku odpověděl, když napsal: »Ó jak jest dobré a utěšené, když přebývají bratři v jednotě! Neboť Hospodin přikázal, aby tu bylo požehnání a (příjemný) život.« (Ž. 132.)

Ano, drahé děti! Kde je svornost a láska, tam P. Bůh žehná vědám a učení. Kde svornost, tam přebývá i spokojenost. Kde láska, tam je jako v nebi, ve kterém panuje svatý pokoj, svornost a láska. Svorností si, milí žáci, získáte přízeň svých představených; svorností a láskou si získáte dobrou pověst u všech lidí, kteří vás znají a pozorují. Ale nesvorností, neláskou a hrubostí se připravíte o všechno.

Hle, nyní leží před vámi celý školní rok. Budete žítí pohromadě ve svých třídách. Chcete býti po celý ten Boží rok šťastni? Chcete působiti sobě prospěch? Rodičům radost? Učitelům spokojenost? Ostatním lidem potěšení? Nuže, buďte mezi sebou laskavi a svorni!

2. Jak to dokážete, povím hned: dokážete to snadno.

a) (*Trpělivost.*) Předně snášejte trpělivě chyby svého bližního! Sv. Pavel napsal: »Neste břemena jeden druhého! Tak naplníte zákon Kristův!« (Gal. 6.) Bez chyby není z vás nikdo. Či ano? Také nikdo z vás není čistý jako anděl. Tedy nesuďte jeden druhého!

Jistý hodný křesťan, umíraje, pořád se přívětivě usmíval. »Proč se usmíváte?« tázal se ho lékař. Nemocný odpověděl: »Já jsem za svého živobytí nikdy neposuzoval chyby svých bližních a snášel jsem se s každým, i když jsem musil nevinně trpět. A proto se usmívám, neboť doufám, že mne nebude na věčnosti přísně souditi Pán Ježíš, který řekl: »Nesuďte a nebudete souzeni! Nepotupujte, a nebudete potupeni.« (Příkl. Spiragovy.)

b) Mezi pastýři Abrahamovými a Lotovými, jak víte, byl ustavičný nesvár pro trochu trávy. Abraham to bolestně nesl a řekl k Lotovi: »Prosím, ať není mezi námi sporu!« Raději pak ustoupil sám, ač byl starší Lota. — Buďte *ústupni* také vy! Pamatujte si, že moudřejší vždycky rád ustupuje, kdežto pyšný člověk miluje různice a nesnese žádného ani dost malého pokoření. Obyčejně ke své škodě.

c) A ještě o něco vás žádám: buďte k sobě navzájem *upřímní*! Buďte bez falše v řeči, bez falše v jednání! Pán Ježíš dí: »Nemyslete zlého proti příteli svému ve svých srdcích!« Varujte se tedy křivého podezřívání a sočení! Já jsem se už kolikrát přesvědčil, že jenom zlý člověk myslí o každém zlé, ale hodný žák se bez příčiny o jiném zlého ani nedomýšlí. Tak se přičiňuje o zachování svornosti ve škole. —

Svornost je, milí hoši, veliké dobrodiní. Nic není krásnějšího, nic lepšího a nic drahocennějšího nad lásku a svornost. Kde láska, tam Bůh; ale kde nesvornost, tam číhá ďábel. Kde svornost, tam nebe; ale kde neláska, tam je peklo. Kde svornost a láska hospodaří, tam se všechno dobře daří. Ale nesvornost a neláska všechnu dobrou snahu maří. To vám předkládám na vybranou, milí žáci, na počátku roku školního! Ale vyberte si dobře! Amen.

Biblická dějprava ve vyučování náboženském.

Píše XAV. DVOŘÁK.

Pozoruhodná jest zpráva »Vychovatele« a »Věstníku Jednoty katolických duchovních diecese brněnské«. (Číslo 8) Vyjímám z ní některé věty; na př. »Dle dosavadních předpisů byl hlavní učební knihou katechismus a bibl. příkladů mělo se jen užívatí na doplnění a osvětlení nauky obsažené v katechismu. Všeobecným jest přání (snad všeobecným přáním jest) dopřáti co nejvíce místa dějpravě ve škole, neboť zkušenost potvrzuje, že vědomosti takto nabyté, nejen trvalejší se zakoření v paměti, ale působí také mohutně na vůli pěstskou, která příklady dočasnými je nadšena a povzbuzována k následování.« Souhlasíme jistě v tom všichni, neboť je to zásadou didaktickou od »konkretního k abstraktnímu«. Ale třeba zdůrazniti hned, že neučíme a nesmíme učití bibl. dějpravě pro dějpravu; tudíž žádné přesné systematické (po smyslu biblickém) vypravování. Nám zůstává vždy účelem katechismus. Jenom ten musí nám býti normou vyučování náboženského. Neboť víra katolická záleží v tom za pravdu míti, co církev k věření předkládá. Nikoliv co v Písmě sv. a v tradici jest obsaženo! Písmo sv. a tradice jest pramenem zjevení pro nejvyšší úřad učitelský, který nám z tohoto pramene bezpečně (svou neomylností) předkládá, co máme věřiti.

Z toho již jde na jevo, že naše posavlní příručky musí býti asi jinak sestavovány, aby hověly pravdám víry, které máme vštepovati katechumenům nejnižších stupňův (1. a 2. třídy).

Posavadní učebnice už tím zacházejí od svého účelu, že systematicky podávají biblické děje, zejména historii národa israelského. Pro naše katechumeny je to ještě nedostupné a také bezúčelné. Jest tudíž volání po nové učebnici bibl. dějpravě svrchovaně oprávněno.

Ale jest i oprávněno volání »Hlídky«, která ke zprávě Věstníku, že se již dočkáme v brzkou vydání nové bibl. dějpravu dle *německých vzorů*, přičiňuje po-

známku: „Což jsme takoví ubožáci, že se nezmůžeme ani v tomto oboru na samostatnou práci? I my voláme: dejte nám již konečně jednou českou biblickou dějepravu! dobrou, *původní!*“

Ano, to jest důstojná věc českých katechetů. Německé katechismy posavadní nijak zvláště nevynikají po stránce methodicko-didaktické. Měl jsem příležitost o tom psáti již v „Poznámkách k poznámkám“. A biblická dějeprava Panholzrova je pravé monstrum ve svém oboru. Pokusme se tudíž o učebnici původní českou; jako jsme se pokusili o původní český katechismus. A ne bez zdaru!

Jest třeba ovšem napřed vytknouti nejdůležitější zásady pro vzdělání takové učebnice. Dovoluji si tuto naznačiti některé z nich.

Biblické články musí býti vybrány vzhledem k učivu katechismického, které jest vstřípiti žákům prvních 2 tříd. Při tom ovšem uspořádati i biblické články tak, aby podávaly také samy o sobě jakýsi celek, nikoliv tedy, aby sledovaly za sebou nespořádaně a přeházeně. Asi tak, jak to naše osnovy posavadní obsahují (Dr. Blanda).

Skladatelé mají se co možná přidržovati znění biblického; jest v něm krásná čeština, ryzejší než dnešní, proti této můžeme říci klassická. V tom ohledu Schustrova Srdínkova bibl. dějeprava může býti vzorem.

Ale nesmí se v tom ohledu zacházet až úzkostlivě, nýbrž směle, kde dost málo se zdá, že výraz je dětskému chápání daleký, užít jiného, přiměřenějšího katechumenům.

Při tom také dbáti, aby znění bibl. dějepravy bylo jasné a prosté, aby nebylo katechetovi třeba mnoha výkladů. Tím trpí velmi dojem vypravování na děti. Mnoho výkladu pohřbívá bezprostředně dojem vypravování.

Články musí býti tak uspořádány ještě, aby z nich snadno vyplývalo učení víry, které chceme katechumenům vštěpovat. Každý článek na závěrek má toto učení podávat stručně a písmem výrazným. Učení to spojuje se také s naučením mravů, ale ne citovaným nějakým úryvkem z Pisma sv., jako to činívá na př. učebnice Panholzrova — leč by takový citát zněl zcela jednoduše, prostě a jasně chápání žáků.

Nemám jiného vroucnějšího přání, než aby se co nejdříve přistoupilo od slova k činu. Pokusil jsem se před lety o takovou učebnici, a'e nenalézaje dosti smyslu pro tuto práci, odstoupil jsem od dokonání úmyslu svého. Připojuji tuto na ukázkou vypravování „O stvoření světa“. Ale jsem dalek, abych vnucoval i jiným dívat se pod týmž zorným úhlem jako já. Stačí mi, vzbudí-li se jen živý zájem o věc, o níž se jedná. Jsme tím povinni také národní cti své katechetské.

Kterak Bůh stvořil svět.

(Ukázka z bibl. vypravování.)

Bůh jest od vždýcky. A nebylo s počátku ničeho kromě Boha. Bůh tedy stvořil nebe i zemi. Země byla ještě pustá a prázdná. Vody ji přikrývaly a Bůh se vznášel nad vodami. Tma byla všude.

Bůh řekl: Buď světlo! A hned bylo vidět jako ve dne. Bůh řekl: Buď obloha! A vzduch obklopil zemi se všech stran a vysoko nad zemi sklenul se jasnou modrou oblohou. Páry z vod zdvihly se od země a pluly oblohou jako obláčky.

Bůh řekl: Shromazďte se vody v místo hluboké a ukaž se sucho. I shromazdily se vody v hluboké propasti; to bylo moře. A ukázalo se sucho; to byla země. Na zemi tekly praménky, potoky, řeky a vlévaly se do moře.

Bůh řekl: Vydej země rostliny všeho způsobu! Země se zazelenala; nej-různější květiny, křoviny, stromy zdobily ji. Bůh řekl: Ukažte se na nebi slunce, měsíc a hvězdy. I zaskvěly se na nebi slunce, měsíc a hvězdy. A počaly se střídati dny a noci, měsíce, počasí a léta. Květiny rozkvétaly, obilí zrálo, stromy vydávaly ovoce.

Bůh řekl: Ať jsou ryby ve vodách a ptáci ve vzduchu. A hned se hemžily ryby malé i velké v potocích i řekách; a v moři také žraloci a velryby. Ptáci zpěvaví a draví poletovali ve vzduchu. Bůh řekl: Ať jsou na zemi zvířata všeho způsobu! A hned oživila země a byla tu zvířata krotká i divoká; domácí, polní i lesní.

Bůh řekl: Učiníme člověka k obrazu a podobenství svému. Ať panuje nade všemi zvířaty a nade vši zemí! Udělal pak z hlíny tělo člověka; to bylo neživé. I vdechl do něho duši nesmrtelnou, podobnou sobě; a hned tělo ožilo. To byl první člověk. Bůh mu dal jméno Adam (to jest, ze země). I viděl Bůh, co učinil, a radoval se, nebo bylo všechno velmi dobré.

Naučení. Bůh jest jeden. Stvořil nás a sluje naším Stvořitelem. Je svrchovaný Pán a Otec náš. Kladně se jemu a milujeme jej z celého srdce!

Příprava k sv. zpovědi a sv. přijímání.

A. D.

Probíraje se starší theologická literatura, přišel jsem na knížku menšího objemu, která vyšla v Hradci Králové r 1826. Toto úctyhodné stáří upoutalo moji pozornost. Nadpis knížky jest: *První příprava maličkých k svatě zpovědi a svatému přijímání v sokratických rozmluvách přednesená.* Ku potřebě učitelů a rodičů. S připojenou pobožností pro dospělejší mládež k přijetí obojí svátosti.

Knížka vydaná od Antonína Hosy, kněze církevního. Nakladatel jest Jan H. Pospíšil, »král. krajský i biskupský Imprinter a oučinkující oud Českého národního Museum«.

Knížka věnována vd. pp. Janovi Nep. Tachezimu, kanovníku inf. kap. litoměřické, »vrchnímu dozorcí normálních škol v biskupství litoměřickém, shromažďujícímu oudu vlasteneckého národního Museum«. Spisovatel nazývá v předmluvě dílko své »prácičkou«, jejíž nedostatky má ten, jemuž byla věnována, »osloniti«.

Nyní máme mnoho pěkně vypracovaných pomůcek k přípravě svátostí, nikdo nebude sahati po této knížce; jenom tak pro zvláštnost a upamatování starobylé literatury zmiňuje se o dílku Hosově. Rozvrženo jest jako novější toho druhu spisy, jedná o hříchu a rozdílech jeho, o následcích hříchů, o změnách, které se v hříšníku státi mají, o odpuštění hříchů »skrze P. Ježíše a jeho Apoštoly«, o zpytování svědomí, lítosti a skroušenosti, o předsevzetí, o vyznání hříchů aneb »o zpovědi obzvláště«, o zadostičinění a Svátosti pokání, o nejsvětější Svátosti oltářní a sv. přijímání a o Pobožnosti k svatě zpovědi a k svatému přijímání pro dospělejší.

Jako podklad uvedeno podobenství o marnotratném synu.

»Sokratické rozmluvy« záležejí v tom, že učitel se žákem stále vede rozhovor, prvý se zpravidla táže a druhý odpovídá.

Ovšem způsob otázek mnohdy je takový, že by ho nyní katecheta neužíval, odpovědi pak takové, že by žák zřídka podobně odpovídal. Vizme malou ukázkou té »sokratické rozmluvy«.

Učitel. Kdo pak vám dává, milé dítky, potravu, oděv, obuv a všechno, cokoliv jest vám zapotřebí?

Žák. Naši rodičové.

Uč. Jestli pak z toho poznáváte, že vás rodičové vaši milují, máte-li se domnívati, že vás někdy zlým obmyslí?

Ž. Toho se nemáme domnívati.

Uč. Jsou-li pak toho rodičové vaši hodni, abyste slov a příkladů jejich bývali poslušni?

Ž. Jsou. nebo

Učitel. Kam pak chodíváte z domu na hraní?

Žák. Na ulici nebo na sad.

Uč. Koho tam potkáváte?

Ž. Rozličné lidi.

Uč. Když starého člověka potkáte, co pak máte učiniti?

Ž. Máme jej přívětivě pozdraviti.

Uč. Jak pak se máte vždy k nim chovati?

Ž. Uctivě.

Uč. Co pak má pacholík učiniti, když starého nebo vzácného člověka potká?

Ž. Má odkrýti hlavu.

Uč. A co pak má děvče udělati?

Ž. Má se pokloniti.

Uč. Když stařeček něco upustí, co pak máte hned učiniti?

Ž. Máme mu to podat.

Uč. Když to všechno tak učiníte, jaké pak bude vaše chování? nebo

Učitel. Zdalíž pak se zas někdy Pán Bůh nad hříšníkem slitovává a udobňuje?

Žák. Ano.

Uč. Odkud to víte?

(Dítky mlčejí.)

Uč. Kterak pak začínáš svou každodenní modlitbu?

Ž. Otče náš.

Uč. Ty nazýváš tedy Boha svým otcem. Když zaviniš a polepšíš se zas, jak pak s tebou otec, kterého doma máš, učini?

Ž. Když se polepším, tak se na mne udobří.

Uč. Proč?

Ž. Protože jest můj otec. nebo

Učitel. Markytka se nikdy před jiným člověkem nesliká ani neoblíká, a protože ji jmenují stydlivou — její bratr pak se nestydí před jinými na sebe košili bráti, jak pak se může jmenovati?

Žák. Nestydatý.

Zpytování svědomí obsahuje otázky na hříchy proti Bohu (povinné uctivosti, lásce, důvěrnosti), proti sobě samému (o povinnostech k duši, tělu, z ohledu jmění, cti a dobrého jmění) proti jiným lidem (zdaž jsi c) vražedného spáchal, zdaž jsi opovrhováním svého bližního hřešil, zdaž jsi bližnímu svému ublížil), proti povinnostem lidského společenství, proti povinnostem domácím, proti světské a duchovní vrchnosti.

Z důkladného tohoto zpytování svědomí vyjímám některé otázky: Zdaž příležitosti k učení a rozmnožení umění zanedbával? Přílišný náklad na oděv a

jiné marné věci konal? Vrchnostem svým povinných daní nedával? Bez potřeby žebрал? Jiným lidem neb svým tovaryšům nelibost působil? Nestáním slibu bližního oklamal? K svým vrchním, k zemskému řízení a země Pánu vlažně poddanství ukazoval? K ústavům dobrým všemožně nepřispíval? Svěřené tajnosti ke škodě obecného dobrého pronášel?

Jest viděti, že toto zpytování svědomí určeno i pro dospělé, neboť tu čteme: V manželství nevěry se dopouštěl? Zločincům tajně přispíval a od zaslouženého trestu osvobozoval?

Ke knížce přidány Modlitby ke Mši svatě. Před svatým Přijímáním s latinskými nadpisy. K epištole citována část z epištoly sv. Jana kap. III., k evangeliu čtení z Evangelia sv. Jana kap. VI. (•Jáť jsem chléb života •.)

Na deskách nabízeny publikace z královéhradecké a biskupské impresy, na př. Vaněček pro dcery vlastenecké od D. Retikové, Cvičení pro ženichy a nevěsty s přídavkem útěchy pro rodiče, jimž dítka brzo umírají od Jos. Kernera, almanach dramatických her na rok 1826 od V. Klicpery (Ž žkův dub, romantická zpěvohra), Květný košíček, povídka pro květoucí věk, od Vojt. Hnojka, Milozar od Jos. Zieglera, Varalický, přeložil Václav Váša, Růžinky od D. Trnky, Pravidla opatrnosti atd., publikace z probuzení českého písemnictví.

Tolik na ukázkou z knižky dávno odložené a zapomenuté, přece však zajímavé, k níž nebude nyní sahati katecheta, připravuje dítka k sv. svátostem, která náleží už jenom literatuře.

Pro domo.

(Dokončení.)

Jak povznést zájem o Spolek a spolkové schůze? Některé myšlenky zde podávám. Kdo souhlasí, napiš mi!

Rád bych měl při spolkových schůzích přednášky bud z katechetiky nebo jiného oboru, který speciálně se týká nás kněží-katechetů. *Budou-li přednášky časové, zajímavé, prohloubené přilákají jistě i hodně mladých kněží-katechetů z duchovní správy.* Jeť mezi kněžstvem celá řada mužů snaživých, kteří rádi obohati své vědomosti v tomto oboru. Zvláště mám na mysli předváděti ukázky nebo aspoň dávat pokyny dobrých katechesí. Máme na universitě docenta katechetiky, který zajisté mile rád podá ruky pomocné. Je tu výborný Dr. Sýkora a jiní. Tyto ukázky dobrých katechesí byly by vítány zvláště mladými kolegy. *Při tom mohly by se ukázati nové pomůcky a poukazovati na odbornou literaturu domácí i cizí.* Nemůže si i ten nejsvědomitější jednotlivec vše sám opatřiti a vše sám sledovati. Jsou naše odborné listy v tomto směru dosti chudí.

Doporučovalo by se sestavit *Vademecum pro katechety*, by katecheta mohl se

snadno orientovati. Příručka musila by býti praktická, aby katecheta to nejnutnější měl ihned při ruce. Přesně vymezit práva a povinnosti katechety, vše náležitě doložit, by nemístným mnohdy ustupováním netrpěla dobrá věc a autorita katechetova. Jsou, množí se a budou se množit případy o dětech nekřtěných, bezkonfessních atd. Jak si tu počínati? Mnohý to odbude *velice snadno. Nevšimá si toho!* Ale jsou i takové případy, kdy katecheta si opravdu neví rady. Uvedu příklad: dítě 14leté s výborným prospěchem, katolické, nebylo dosud ani jednou u sv. zpovědi! Je ten případ možný? Ano! Kdo jej zavínil? Jeden mlčí, chce mítí bonam pacem, druhý nemůže, svědomí mu nedá! Co tu potom zbytečných nepřijemností. Sunt certi denique fines. Nemístná povinnost a neznalost mnohdy velice nám škodí. Dalo by se pokračovat, neboť všichni víme, co mnohdy od katechety se žádá! Spolek prospěl by svým členům vřelice, kdyby podobnou příručku co nejdříve vydal. Jistě ani naši představení by nekladli překážky, kdyby za jejich pomoci a rady byla zpracována.

Potřebujeme nutně *kratičké životopisy svatých psané slohem dětem přístupným s vytknutím zvláště těch ctností, které dítě má si oblíbiti a je v životě prakti-*

cky prováděti, následovati. Snad by Spolek mohl vydati umělecké obrázky svatých a světic a tyto žvotopisy hned na druhé straně připojit. Děti by aspoň *něco zvěděly o svých svatých křesťanských patronech a zároveň by se podporovala jejich nábožnost* — výsledek praktický náboženského vyučování. Já aspoň ze své zkušenosti vím, že v tomto ohledu je třeba mnoho a mnoho.

A když jsem se o těch obrázcích zmínil, jdu dále a chtěl bych, by Spolek vydal i umělecké obrázky *k první sv. zpovědi a sv. přijímání.* Pravím však: *umělecké, české, mluvící k duši českého dítěte.* Nechci vydělávati, ale byl-li by nějaký zisk — a já o tom nepochyťuji — mohlo by se ho užiti *ve prospěch dobré věci, po případě i k vyspání cen na zpracování nejlepších katechese na př. o milosti* atd.

Také dobře by bylo získávati si zkušenosti katechetů, na př. *o církevním dějepise.* Při vši účtě, kterou chovám k vdp. Xaveru Dvořákovi, knězi-básříku a Šimonu Pokojovi musím přece s politováním ze své zkušenosti doznati, že dějepis jejich je pro děti těžký.

Je ještě celá řada jiných a jiných cest, jimiž by mohla činnost Spolku mnoho získat.

Snad někdo velkopansky pokrčí ramenem nad těmito zbytečnostmi. Pro ty nepiši tyto řádky. Kdo však bude vážně přemýšlet, jak usnadnit a prohloubit práci katechetovu a získat k součinnosti co nejvíce kolegů, to či ono přijme nebo zavrhne, jiné doplní. Pak snad zájem o Spolek bude vzrůstat a kollegové dosud stojící naše řady rozmnoží. Kdo z nich asi bude první?

Arnošt Oliva.

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v král. Českém konal před prázdninami několik schůzí, na nichž projednány byly důležité otázky stavu katechetského se týkající. — Na čl. schůzi 20. června t. r. bylo rokováno o obsazování míst katechetských a jich systemizování a o rozhodnutí, jak si počínati při defin. obsazování míst. Usneseno, aby výbor spolku všech přání respektoval a pevně petita katechetů stabilisoval. — Na výb. schůzi 26. června byla petita katechetů stabilisována a jednomyslně přijata. Výbor povolil kol. pensistovi J. z Kl. podporu 60 K. Sděleno, že kol. K. z P. srdečně děkuje za udělenou mu podporu 100 K v nemoci. Do spolku se hlásí za člena dp. Antonín Franc, katecheta v Nuslích. — Dne 27. června konala se slavnostní členská schůze ku počtě 25-letého kněžského jubilea zasloužilého předsedy vldp. Ant. Bendy, katechety v Praze-VII. Slavnostní řeč přednesl vdp. Dr. Ignác Rath, katecheta z Vinohrad. Na konci schůze byla jednomyslně schválena petita katechetů pokud se týče obsazování míst výborem navržená. — Na čl. schůzi 4. července v poutavé řeči pojednal o svých uměleckých náboženských obrazech, z nichž obrazy sedmera svátostí došly již církevního i ministerského schválení, akademický malíř vdp. Eduard Neu-

man, farář ve sv. Jiří u Chocně. — Na čl. schůzi dne 7. července t. r. schválena byla s některými doplňky a přidanými modlitbami část nového zpěvníku, na kterém pracuje J. M. ndp. generální vikář Dr. Jan Sedlák. Josef Janout, jednatel.

Z našich rovů.

V Kování ve svém rodišti, v době prázdnin, dokonál posilněn sv. svátostmi život svůj v 51. roce věku svého po plicní chorobě vdp.

Bedřich Stamfest,

zasloužilý katecheta mšf. šk. v Karlíně a dlouholetý člen výboru Spolku katechetů. Pohřeb jeho konal se dne 8. srpna za hojné účasti. Obrády vykonal a slavné rekviem sloužil vdp. vikář mladoboleslavský Jan Sládeček z Dobrovice. Krásnou smuteční promluvu měl místní p. farář Jos. Kuška, jenž o výpravu celého pohřbu měl péči. Z duchovenstva byli přítomni: vdpp. Čapek (Strenice), Košek (Kadlín), Plátek (Bukovno), Zikmund (Skalsko), Ditrich (Libiš), Hálek (Liboc), katech. Havelka a kapl. Novák (Ml. Boleslav). Pohřbu se účastnil slov. p. Václ. Procházka, c. k. okr. škol. inspektor ze Žižkova, ředitel školy z Karlína Adolf Landkammer a Rud. Černoohorský, učitel ve Vysočanech, okr. starosta Bělský a mn. jiní.

R. i. p.

Členové Spolku neopominou uctiti památku milého druhu aktem piety: mší sv.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXII. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Promluva na neděli růžencovou. — Promluva na neděli před dušičkami. — Promluva na neděli 23. po sv. Duchu. O sv. Karlu Borromejském. — Promluva na neděli 23. po sv. Duchu. U příležitosti jmenin J. V. císaře a krále Karla I. — Z praxe a různé.

Promluva na neděli růžencovou.

Kterak máme se modlití ?

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Blahé paměti papež Lev XIII. zasvětil celý měsíc říjen Rodičce Boží a nařídil pobožnost růžencovou. Na základě tohoto rozkazu chodí křesťané, kterým to dovoluje čas, na říjnové pobožnosti večerní a modlí se společně růženec; staří a mladí, děti a dospělí. Vyskytují se sice lidé, kteří se sv. růženci posmívají. Ale, milí žáci, růženec není modlitbou, o které by směl někdo pohrdavě mluvit, neboť se jej modlivá i nejeden učenec uprostřed svých knih právě tak jako zbožný pastýř uprostřed svých oveček. Růženec se modlivají vetché stařenky právě tak rády jako zbožní vojáci v zákopech. Růženec se modlivají nemocní a jejich ošetřovatelky Milosrdné sestry. Růženec se zkrátka modlivají všichni hodní křesťané.

Modlíte se jej také vy? Modlíte se vůbec? Modlíte se náležitě? Aby vaše modlitba byla náležitá, t. j. Bohu milá, musí se podobati kytici, která se skládá z pěti vonných květin.

1. V té kytici musí se předně nacházeti *pomněnka*, která každého křesťana takto napomíná: »Když se modlíš, pomni na Boha, myslí na Boha a modlí se *nábožně*! Zapomeň v té chvíli na všechno jiné! Zapomeň na svůj domov, na své známé, na všechny, kteří jsou kolem tebe! Uzavři se světu celému a jenom Bohu otevři svou duši!« Tak, milé děti, volá pomněnka. Nevolá nadarmo? Modlíte se opravdu *nábožně*? Myslíte při tom pouze na Boha? Je to ovšem velmi nesnadné. Ale víte, komu se podobá člověk, který se modlí naprosto bezmyšlenkovitě nebo roztržitě? Podobá se spáči, který mluví ze spaní, ale neví co. Podobá se mlýnu, který stále a stále klapě, ale na prázdno. Podobá se člověku, o kterém sám Pán Bůh v Písmě svatém dí: »Tento člověk ctí mě pouze ústy, ale srdce jeho je daleko ode mne.«

Chcete-li se modlit *nábožně*, odstraňte napřed z mysli všechny jiné myšlenky. Kterýsi světec, když se ubíral do kostela, říkával: »Vy myšlenky světské, vy trapitelky mého ducha, vy rušitelky mého pokoje, zůstaňte zatím venku, dokud se nevrátím!«

2. Do kodaňského chrámu P. Marie přišel jednou cizinec, který chtěl spatřit světoznámou sochu Kristovu od sochaře Thorwaldsena. Ale když se před ní postavil, byl velice zklamán. Neboť na něj socha neudělala takový dojem, jaký očekával. Tu z přítomných kdosi mu řekl: »Milý pane! Chcete-li se přesvědčiti o umělecké ceně této sochy, musíte si napřed pokleknouti a dívatí se na ni zdola.« Cizinec tak učinil a teprve se podíval umění.

Chcete-li se, milé děti dobře modlití, musíte si napřed pokleknouti, sepnouti uctivě ruce a pak oči obrátiti vzhůru ke kříži neb obrazu anebo na oltář. Musíte se zkrátka modlití *pokorně*. Odznakem pokory je skromrá *fialka*, která ze svého úkrytu volá: »Bůh se pyšným protíví, ale *pokorným* dává milost svou... Kdo se povyšuje bývá ponížen, ale kdo se ponižuje, bývá povýšen!« Ozdobtež tedy svou modlitbu fialkou pokory!

3. A přidejte k ní ještě bílou *sněženku*? Cože hlásá? Čemu nás učí? Sněženka je nejprvnější kvítek jara. Sotvaže mrazy trochu poleví, již pozdvihuje ze země svou hlavičku. Cožpak se nebojí zimy? Cožpak se neleká severních větrů? Nehrozí se ledu a sněhu? Ó jak snadno může zahynouti! Což se nebojí? Kdyby rozum měla a mohla mluvit, víte, drahé děti, co by nám odpověděla? Řekla by: »Já se věru nebojím ani sněhu ani mrazu ani ledu. Když mne Pán Bůh vzkřísil ze zimního spánku, jistě že mne také neopustí a nedopustí, abych zahynula. Nechť se jak chce chumelí, já budu pod sněhem *důvěrně* čekati na své vysvobození. Nechť vane vítr sebe ostřejší — já budu *důvěrně* očekávati teplé paprsky slunečka jarního. Nechť mrazem tuhne můj kalíšek a křehnou moje lístečky — já mám pevnou *důvěru*, že mne P. Bůh neopustí! Vždyť se stará o všechno své stvoření!«

Milé děti, kdykoli se budete o něco spasitelného modlití, vzpomeňte si na tuto sněžnou květinu a modlete se *důvěrně*, s nadějí, že vás Pán Bůh neoslyší. Vždyť P. Ježíš pravil. »Všecko, začkoli budete prositi, vezmete a stane se vám.« (Mar. 11.)

Opakuji ještě jednou: modlete se nábožně, pokorně a důvěrně!

4. Modlete se také s *odevzdaností do vůle Boží*! Rozumíte, co to znamená: modlití se s odevzdaností do vůle Boží? Znáte onu květinu, které se říká *astra* neboli *hvězdník*? Jak byste jí neznali? Vždyť ji nyní tak často spatřujete! Rozkvétá na zahrádce pozdě na podzim. Rodí se, když už ostatní květiny umřely a uvadly. Jako nějaká roztomilá hvězdička dívá se vzhůru k nebi a šeptá ke svému umírajícímu okolí: »Nastal podzim. Květinu, mé přítelkyně již usnuly, a pro mne asi mnoho jasných dnů již nezbylo. Ale to mne neleká. Tam v nebi nad hvězdami sídlí dobrotivý Otec nebeský, který mne, nepatrné kvítí, stvořil. Do Jeho svaté vůle se odevzdávám. Nechť mne zde nechá růsti, ne jak já chci dlouho, ale jak se Jemu líbí. Já si neporučím.« Hle, milé děti, *astra* nás učí, jak se máme k Bohu modlití! Jak? S *odevzdaností do vůle Boží*. Ať si ve svých modlitbách prosíme začkoli, máme si vždycky při tom mysliti: »Děj se vůle Boží!«

Ó jak nerozumně jednají křesťané, kteří ve svých modlitbách chtějí takofka Bohu poručeti! Kterési matce na příklad stonalo dítě, jež velmi milovala. I modlíla se k Bohu vroucně za jeho uzdravení. Ale když Pán Bůh modlitby její hned nevyslyšel, byla celá zoutalá, šla k panu faráři a žalovala mu svůj bol. Farář odpověděl: »Patrně se nemodlíte dobře! Modlete se s *odevzdaností do vůle*

Boží a čekejte, až Pán Bůh rozhodne sám! On nejlépe ví, má-li se váš synáček uzdravit či nikoli. Matka zvolala podrážděně: »Ale já nechci, aby Bůh jinak rozhodl. On mně musí zachovati na živu dítě, které mám tolik ráda.« Synáček se skutečně uzdravil. Ale když dospěl, vedl nezřízený život, působil matce trápení a umřel v kriminále. (Příkl. Spir.) Proč neumřel raději v kolébce? Proč se jeho matka nemodlila raději s odevzdaností do vůle Boží? Pán Bůh vidí dále než my lidé krátkozrací

5. K podivuhodným květinám náleží bez odporu *jiřinka*. Jakmile se první její růže rozvinula, kvete stále, bez přestání; kvete čím dál, tím mocněji a bohatěji, kvete *vytrvale*, dokud jí mráz nespálí. Ach, milé děti, co se počal rozvíjet váš rozum a co matka učila vás modliti, modlete se bez přestání, modlete se *vytrvale*, každý den, dokavád vás neovane mrazivý dech smrti!

Hle, kterak ty něžné květiny staly se našimi učitelkami! Pomněnka, fialka, sněženka, astra, jiřinka — ty všechny nás učí, bychom se modlili nábožně, pokorně a důvěrně, s odevzdaností a *vytrvale!* Amen.

Promluva na neděli před dušičkami.

Poslední věci.

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

U věčném střídání časů přiblížil se památný a významný týden, který je zasvěcen smrti a hrobům, nebi a očištcí. Přiblížil se týden, ve kterém si živě vzpomínáme na ty, jejichž těla tiše a svorně dřímají spánek poslední, ale jejich duše radují se v nebi nebo úpějí v očištcí...

1. (*Smrt.*) Jedna věc se, milé děti, nedá nikdy upřít: že totiž každý, kdo se narodil, ihned je odsouzen k smrti a musí jednou umřít, ať je to bohatec anebo chudý jako Lazar. Ať se narodil v paláci nebo ve chlévě. Ať byl krásný jako slunce nebo ošklivý jako černá noc. Ať byl silný jako Samson anebo se plazil ve své chorobě jako červ. Smrt ještě nikoho neušetřila a také neušetří. Smrti se ještě nikdo nevyhнул a nevyhne. Umřeme všichni: vy, kteří jste ještě děti, ale i já, který jsem vás o mnoho starší. Jak je tedy smrt mocnou paní!

Ale také ukrutnou! Neboť ničí všechny tužby, starosti a práce tohoto světa. Bez milosti ničí všechny krásné naděje, radovánky a zábavy. Ale, díky Bohu, nič také všechny úzkosti a bolesti ničí všechny lidské nemoci.

Ničí-li také člověka? Člověka celého? Co myslíte, děti? Pán Bůh stvořiv tělo ze země spojil s ním nesmrtelnou duši jako dva věrné přátele. Ale při smrti ty přátele zase od sebe rozlučuje. Duši volá k soudu a tělo ponechává na zemi.

Představte si slepičku! Když vyseděla vajíčko, vyběhne z hnízda živé kuřátko a zůstává po sobě bezcennou skořápku. Podobně se při smrti odlučuje od těla živá duše a zůstává v našich rukou jenom mrtvou skořápku k pohřbení. Když tedy ukládáme do hrobu mrtvolu, neukládáme tam člověka celého, ale pouze skořepinu; kdežto jádro t. j. duše zůstane na živu. Když se rozpadne mrtvola, nerozpadne se člověk celý, nýbrž pouze tělo. Ale duch ten žije dále, bude žít na věky.

V tu pravdu, milé děti, věřili už dávno před námi vzdělání pohané.

Plato napsal: »Kdo říká, že duše lidská není nesmrtelná, ten jistě pozbyl rozumu.« Sokrates byl od svých rodáků v Athénách odsouzen k smrti jedem,

Když mu v žaláři podávali pohár s jedem, rozmlouval dojemně se svými přáteli o nesmrtelnosti duše a upřímně se těšil, že si jeho duše na věčnosti stokrát vynahradí, co zde na světě nevinně vytrpěl. Potom se z poháru napil, chodil ještě chvíli ve své celle, ulehl a umřel s přesvědčením, že duše lidská je nesmrtelná. To se stalo roku 344. př. Kr. O několik desítek let později napsal pohan Cicero toto: »Zde na zemi máme jenom zastávku, ale na onom světě příbytek trvalý. Tato naděje mi oslazuje život.« A ještě o několik desítek let později napsal sv. Pavel: »Nemáme zde místa trvalého, ale budoucího hledáme.«

2. (Nebe.) Hledáme zkrátka blaženost nebeskou, jako ji hledali už milionové křesťanů před námi. Ale kolik jich bylo tak šťastných, že ji skutečně našli? Kolik lidí přichází do nebe? Na tuto otázku je těžká odpověď. Ale povím vám příklad.

Roku 1519. podnikl Portugalec Ferdinand Magellan s 237 námořníky ze Sevilly cestu kolem světa. Námahy a nesnáze, které musili tito lidé na daleké cestě přetrpěti, byly nesmírné. Největší část mužstva zahynula v krvavých bitvách s mořskými loupežníky, jiní zahynuli nakažlivými nemocemi a opět jiní nehodami na úskalích a mělčinách. Když se konečně po 3 a čtvrt roce opět do Sevilly navrátili, nalézalo se na lodi pouze 18 lidí. Ostatní přišli o život. Šťastní námořníci odebrali se ihned s hořícími svícemi v rukou do katedrály Sevillské, aby Bohu děkovali, že je šťastně dovedl do vlasti. (Spirago)

Není-liž též život náš pozemský podoben plavbě na moři? Není-li naším cílem věčná blaženost? Nejsme-li poutníky, kteří zde nemají místa trvalého a putují do nebe? Ale kolik se jich tam skutečně dostane? Já nevím, ale myslím, že málo. Neboť P. Ježíš pravil: »Mnoho jest povoláných, ale málo vyvolených.«

3. (Očistec.) A kam přijdou ostatní? Kde jsou ti, kteří na světě žili sice spravedlivě, ale za své hříchy ještě dosti netrpěli? Duše těch křesťanů přicházejí do očistce. To jsou právě ony dušičky, na které si vzpomínáme 2. listopadu. To jsou ty dušičky, které od nás očekávají pomoc. Čekají snad marně? Doufají marně? Touží nadarmo?

Za starých časů, když ještě bývaly hrady a na nich rytíři, vystrojil jeden z nich svým přátelům na svém hradě hostinu. Mezitím, co se bavili zpěvem a hudbou, opustila jeho dcera v tichosti sál, vzala tajně klíče a otevřela dvěře žaláře, ve kterém se nacházeli hladoví a bledí vězňové. Těmto ubožákům rozdávala šlechetná dívka z přinešeného košíčku pokrmu a nápoje. Ó kterak asi překvapení vězňové děkovali vroucně své dobroditelce, která na ně nezapomněla! (Spirago.)

Milé děti, neděje-li se dnes něco podobného? Zatím, co se lidé veselí a baví, trápí se ubohé dušičky očistcové v nevýslovných mukách a čekají na šlechetnou pomoc. Jsou snad mezi nimi naši přátelé a příbuzní. Necháte je dlouho čekat? Nevzpomenete si na ně? Nebudete se za ně modlit? Doma, v kostele, na hřbitově? Aby jim očistcová muka Pán Bůh ukrátil, nebudete prositi? Nevíte, že »svaté a spravedlivé jest: za mrtvé se modliti.« Drahé děti, nechte mi tu sladkou naději, že se za své zemřelé přátele a příbuzné modlíte! Vězte, že vám za to jejich duše budou vděčné! Protož:

Na dušičky pamatujte,
z očistce jim pomáhejte!
Budou na vás vzpomínat,
až budete umírat. Amen.

Neděle XXIII. po sv. Duchu.

O sv. Karlu Borrom.

Napsal EM. CIVKA.

Všichni zajisté znáte z obrazů největší chrám světa, velkolepý dóm Milánský. Jest to nádherná gotická budova z bílého mramoru, 148 m. dlouhá, 88 m. široká, ozdobená zvenčí více než 4000 sochami. Dovnitř vejde se 40 tisíc lidí.

Nejvzácnějším skvostem tohoto chrámu jest zajisté mrtvé tělo sv. *Karla Borromejského*, arcibiskupa Milánského, jehož památku dnes v církvi katolické oslavujeme. — V podzemní kapli pod chrámem odpočívá tělo tohoto světce na oltáři v křišťálové rakvi, oděné bohatým rouchem biskupským. Ruce světcovy, zahalené rukavicemi zlatem vyšívánými, položeny jsou na prsou na berle biskupské, hlavu pokrývá infule z bílého hedvábí, toliko tvář jest volná, nezakrytá.

Kdo zná život tohoto sv. biskupa a dějiny jeho doby, ten zajisté patří s hlubokou úctou na tuto hlavu, v rakvi odpočívající. Z této hlavy tryskaly myšlenky jako spanilé květy nejčistší lásky k Bohu a k bližnímu, zvláště k lidem trpícím a chybujícím.

Připomeňme si dnes *život a ctnosti tohoto světce*, abychom chladného ducha rozehráli a k následování povzbudili.

1. *Sv. Karel*, potomek slavného rodu hrabat Borromeo, vynikal již v útlém mládí zbožností a zálibou v konání dobrých skutků. V 16. roce odešel dle rady rodičů na vysoké učení do Pavie. Tam věnoval se z počátku studiím právnickým, brzy však oblíbil si bohosloví. Kázeň studující mládeže v tomto městě byla velmi špatná. Mnozí žáci zanedbávali učení, a vyhledávajíce jenom rozkoši a radováněk, promarněvali nejen drahocenný čas, ale podkopávali též své zdraví. Zlé příklady lehkomyšlných druhů nedotkly se však mladistvého Karla. Zůstal ctnostným a zbožným, věnoval se jen svému studiu a hledal posily v práci i v pokušení ve vroucí modlitbě a sv. svátostech.

Kéž i vy, moji draží, máte stále na mysli svůj vznešený cíl! Kéž nedáte se ani zlým příkladem a sváděním zlých druhů, ani touhou po klamných požitcích smyslných zlákatí s cesty pravé, pamatujíce stále, že jenom svědomitou a vytrvalou prací pojistíte si blaho časné i věčné!

2. Po skončených studiích povýšen byl Karel na doktora a později též posvěcen na kněze. R. 1559 stal se papežem strýc Karlův, kardinál Jan Angelo Medici, který se nazýval Piem IV. Tento papež, znaje výtečné vlastnosti svého sestřence, jmenoval Karla arcibiskupem Milánským a brzy potom kardinálem.

Jsa hlavním rádcem papežovým, pohnul Pia IV., aby dokončil Tridentský sněm, který r. 1545 byl zahájen a dvakrát odročen. Na tomto sněmu bylo též jednáno o žádosti císaře a krále Ferdinanda I. a arcibiskupa pražského Antonína Brusa z Mohelnice, má-li býti v Čechách povoleno přijímání nejsv. svátosti pod obojí způsobou i neknežím. Papež Pius IV., řídě se radou kardinála Borromea, svolil k tomu r. 1564, ale když tato výsada nepřinášela žádoucího ovoce, byla r. 1622 od papeže Řehoře XV. zrušena.

3. Po smrti papeže Pia IV. r. 1565 ujal se Karel řízení Milánské arcidiecése a spravoval ji horlivě a obezřele 18 let.

Nejprve staral se o obnovení kázně a ducha církevního mezi kněžstvem, klada na srdce podřízeným biskupům a kněžím, aby v čem je potřebí, sami se

polepšili a ze všech sil o zvelebení náboženství a mravů u svých věřících se přičinili.

Neunavně procházel jako pastýř celou svou arcidiecési, hlásaje všude slovo Boží, napomínaje k bohabojnosti a prokazuje skutky milosrdenství. I do nejdolehlejších osad na horách zavítal pěšky s okovanou holí v ruce, shromážděný lid poučoval, sv. svátostmi silil a nemocné v chatrčích navštěvoval. Sami protestanté podívovali se tomuto apoštolskému muži, pravíce o něm, že nemá v sobě nic pozemského. Vznešené jeho ctnosti, zvláště jeho zbožnost, horlivost pro spásu duší, jeho vlídnost, pokora a dobročinnost vábily k němu srdce lidská silou nedolatelnou.

Jaký to jasný, zářící vzor všech ctností, zvláště svědomitého konání povinností! Třeba nedosáhneš, milý příteli, důstojnosti tak vysoké, jako sv. Karel, pamatuj, že budeš jednou také vůdcem jiných, kteří na tebe jako vzdělance, nebo na svého představeného s úctou mají pohlížeti a tvým příkladem se řídit. Kéž jsi též světlem pravým, kéž skutky tvé vždy září čistým leskem, který vábí k následování! Kéž můžeš vyznati na konci své dráhy životní: »Konal jsem vždy horlivě a svědomitě své povinnosti. Nikoho jsem svou vinou nepřivedl v záhubu, ale mnohého jsem k dobrému povzbudil a svým příkladem na cestu pravou uvedl.«

4. V nejkrásnějším světle ukázala se vznešená povaha arcibiskupa Karla a jeho hrdinná, podivuhodná láska k bližnímu v době moru, který vypukl v Miláně v srpnu r. 1576.

Vyšší úředníci, místodržitel, mnozí ze šlechty a boháčů kvapem opouštěli zamořené město. Když příbuzní a přátelé domlouvali Karlovi, aby též útekem z města život život svůj zachránil, odpověděl jim slovy Spasitelovými: »Dobrý pastýř dává život svůj za ovce své. Zachraňte se sami, já odejít nemohu, mne víže povinnost.« Bez bázně navštěvoval pak nemocné, morovou ranou stížené, a staral se o ulevení bídy tělesné i o posilu duševní.

Poněvadž nebylo výdělku a obchodu, a na sta lidí nezaměstnaných strádali hladem a bídou, rozdal dobročinný kardinál vše, co mohl a měl. Celý palác vyprázdnil, všechny ozdoby, koberce, záclony, ano i šaty, mimo nejnutnější rozprodal, aby hrozná bídě poněkud ulevil. Tento dojemný příklad lásky k ubohým pohnul i mnohé zámožnější občany, že přinášeli kardinálovi značné částky peněz na ulevení nouze a bídy. Paní a dívky odevzdávaly mu své skvosty a náramky a prsteny, aby byly zpeněženy na zaopatření potravy a oděv pro nemocné ubožáky.

Mor zuřil dále. Každého dne umíralo sta lidí hroznou nákazou. Arcibiskup Karel spěchal z ulice do ulice, z domu do domu, přinášel nemocným léky a potravu, modlil se s nimi a sv. svátostmi je posiloval. Vznešeného příkladu svého arcipastýře následovali i mnozí duchovní. Ochotně sloužili ubožákům morovou ranou stíženým a nasazovali vlastní život pro jejich blaho a spásu.

Konečně počátkem roku 1577 přestala morová rána a nešťastné město si oddechlo. Za půl leta podlehl této strašné metle Boží 25 tisíc lidí, mezi nimi 150 kněží. Zvláštní milostí Boží zůstal kardinál Borromeo, ačkoliv se s nemocnými ustavičně stýkal, beze vši pohromy.

Po té žil arcibiskup Karel ještě sedm let, snášeje na konci svého života za dobré skutky své mnohé příkoří od světských úřadů i od lidí špatně smýšleji-

cích. Zemřel dne 3. listopadu r. 1584 v 46. roce věku svého a byl od papeže Pavla V. r. 1610 za svatého prohlášen. Památka na tohoto svatého muže dosud žije v srdci Milánského lidu i v celém okolí. »*Po ovoci jejích poznáte je*« (Mat. 7. 20), praví Božský Spasitel. Vzácné a ušlechtilé ovoce vydává mohutný strom, devatenáct věků trvající — církev katolická, jejíž členem byl též oslavenec náš sv. Kar. Bor. Podobné vzácné plody vyrůstají na stromě církve naší v každém století, ano i v každém roce. Nejsou-li pak v nynější hrozně době mnozí lékaři a mnohé ošetřovatelky, řeholní i světské, kteří posluhují nezištně a obětavě těžce raněným, nebo nakažlivými nemocemi stíženým, nejsou-li též spanilými květy pravé, křesťanské lásky k bližnímu?

Asi před rokem přinesly noviny zprávu, že linecký biskup při návštěvě nemocných skvrnitým tyfem vssál do sebe nákazu a za několik dní zemřel. Ejhle, dobrý pastýř, který dal život za ovce své!

A kolik kněží zemřelo v těchto letech podobnou, heroickou smrtí! Plnic svůj vznešený úřad těšili a posilovali trpící, až sami nákaze, nemoci podlehli.

Majíce před očima vzory tak spanilé, učinme dnes předsevzetí, že přispějeme též dle možnosti a sil svých ke zmíraění hrozně bídy lidské. Slovem soucitným a skutkem dobrým snažme se stírati slzy bolesti s lící svých bližních! Nečekejme za to díků ani pochvaly, ale činnme tak z pravé lásky křesťanské, která v každém trpícím vidí svého Spasitele, jenž praví: »*Cokoliv jste učinili jednomu z mých bratří nejmenších, mně jste učinili.*« Amen.

Neděle XXIII. po sv. Duchu.

U příležitosti jmenin J. V. císaře a krále Karla I.

Slavíme dnes jmeniny J. V. císaře a krále Karla I.

Uvádím vás v duchu do dávné minulosti v památný den 23. října 1526. Koruna česká tragickou smrtí Ludvíka krále osiřela. Tehdá sešlo se v památné kapli sv. Václava osm mužů ze stavu panského, osm ze stavu rytířského a tolikéž ze stavu městského, aby na osiřelý trůn zvolili nového krále. O korunu českou ucházeli se tehdy: Ferdinand, arcikníže rakouský z rodu Habsburgů a bavorská knížata Ludvík a Vilém. A druhý den ohlásili tito voličové ustanovení zemským sněhem království Českého přede všemi stavy a před veškerou obcí pražskou Ferdinanda, arciknížete rakouského za krále českého. Stavové i celá obec uslyševše to, zapěli jedním hlasem píseň: »Svatý Václave, vévodo země české...«

M. d.! Od těch dob uplynulo téměř 400 let; panovníků z rodu Habsburského na českém trůně vystřídala se řada a nynější náš císař pán Karel I. je šestnáctý.

Jeho předchůdce, slavné paměti František Josef I., bratr jeho děda, tedy prastrýc našeho císaře pána, ač zemřel, živ bude v nehynoucí paměti národů rakouských a zvláště vás dětí.

A byt truchlivá upomínka na zesnulého císaře a těžká doba válečná tlumila jásoť, s nímž by vítali nového panovníka, ušlechtilou ratolest domu habsburského, přece národové rakouští v tiché radosti přinášejí svému císaři Karlu I. tutéž věrnost a oddanost, lásku a úctu, kterou po dlouhá desetiletí prokazovali všeobecně milovanému předchůdci.

Rakousko má nového císaře, Čechy a Uhry svého krále. První, co ve své proklamaci národům a poddaným svým slibuje, jest: »Chci činiti vše, aby hrůzy a oběti války co nejdříve byly zažehnány.« A proto také byl první z válčících, který na nedávnou mírovou notu papeže Benedikta XV. projevil ochotu k jednání mírovému a zastavení války. Kéž krok jeho je brzy radostným poslem míru!

A druhé, co císařská proklamace slibuje jest:

»Svým národům chci býti spravedlivým, lásky plným knížetem.«

A že bude v budoucnosti takovým, jakým slibuje, o tom svědčí jeho minulost. Dávno před tím, než žezla vlády se chopil, byl srdci lidu blízek.

A co zvláště nám Čechům je milé, že v Čechách drahně času žil a vlast naši si zamiloval.

Dlel v Čechách již jako m'adičský poručík myslivců v Bilíně a jako dragounský důstojník do nedávna ještě nedaleko v Brandýse nad L. a což zvláště pro nás vzácné, že byl hostem v srdci země české, v matičce Praze, na královském hradě pražském.

V těch staroslavných komnatách, milé děti, prožil celé měsíce v pilné a svědomité přípravě na své budoucí povolání.

Bylo to r. 1907 a 1908, když zahájil studia svá a po dvě léta poslouchal mimo universitní přetlesy německé také věhlasné české universitní přetlesy na př. dvor. r. Ottu, dra Bráfa později ministra a dvor. radu Golla.

Tam odtud ve volných chvílích pohlížel na hlavní město, rozložené obapol sřibropěnně Vltavy jako kdysi před staletími slavný jmenovec jeho na trůnu českém Karel IV. otec vlasti.

Jak milý mu byl ten kraj a lid český viděti z toho, že počelý čas pobytu svého rád podnikal cesty po českém kraji a srdce i ruce jeho byly vždy lidu otevřené.

Jeho pobyt v Brandýsě n. L. bude vždy zaznamenán nejen v pamětní knize města na nej přednějších místě slavných a radostných událostí, ale také v srdcích obyvatelstva.

Za té doby také pojal za svou choť Zíttu z Bourbonu Parmy nar. ve Villa Pianore v Itálii 9. května r. 1892. Sňatek slavil se 21. října 1911 v kapli v zámku Švarcavě; přítomen byl † J. V. cis. pán, král saský a † následník trůnu a mn. j. Je tedy mladistvě císařovně 25 let.

Tak s novým císařem dostává se národům rakouským i matky, které dlouhá leta postrádali.

Vysoká vzdělanost se pojí u ní se skromností. A dobrota srdce, která prýští z pravé zbožnosti. Ve St. Boleslavi často ji viděli mezi obyčejnými ženami přistupovati ke sv. svátostem.

Pestrý věnec roztomilých pověstí vine se kol obou císařských manželů.

Ale zvláště v nynější válce naskytla se jim příležitost vejíti v nejužší styky s poddanými.

Mladý císař dlel na všech bojištích s bojujícími, krvácejícími a umírajícími, poznal všecky svizele stojících ve službě povinnosti a prožil vážnou průpravu na své budoucí povolání, že vážnější nelze pomysli.

Řekli bychom má školu podobnou, jakou zažil nejslavnější z Lucemburků syn Elišky Přemyslovny, Karel IV.

A také Zíttu měla příležitost osvědčiti se matkou poddaných. V lazaretech sedmihradských a jiných ještě dnes září oko raněných radostí, když vzpomenu na

něhyplný zjev její, kdy jako anděl milosrdenství procházela, útěchu a pomoc přinášela. Ano, ona přijala heslo zvěčného císaře Františka Josefa I. »vše pro dítě« za své heslo, za svůj program a co v něm j- te ztratily, chce vám být náhradou.

Jaký div tedy, že k našemu císaři pánu i nejjasnější císařovně lnou srdce všech národů a s láskou a důvěrou lnou i k nim vaše srdce dětská.

Ze 4 dětí, jimiž je P. Bůh obdařil, jmenujeme korunního prince Otto, je- muž jde na 5. rok a který byl miláčkem zemřelého císaře. V pečlivé výchově dětí jsou císařští manželé vzorem všem rodičům a dťky jejich jsou libezným vzorem zvedených dětí.

Dítky nejjasn. cis. manželů: Korunní princ Frant. Jos. Otto, nar. 1912, druhorozeným dítkem *Adelaida* Mar. Josefa, nar. 1914, třetí Robert nar. 8. února 1915 a čtvrtý Felix, nar. 31. května 1916.

Kéž boží požehnání spočívá nad nejjasnější rodinou císařskou a kéž Bůh sp'ni horoucí přání jejich i naše, jediné přání, jež v těchto krutých dobách máme, aby duha míru sklenula se nad Rakouskem a aby tak splnila se slovahmny

»Slunce Tvé nechť v míru svítí na Rakousko blažené.«

r.

Z praxe a různé.

Posvátné umění v pohlednicích. V záplavě pohlednic zřídka kdy vyskylá se předmět náboženský. Im vřeleji dlužno vítati kolekci barevných uměleckých pohlednic, která právě vyšla. Kolekce skládá se z devíti pohlednic, mezi nimiž jest »Sv. Václav« od Z Rudla, »Sv. Lidmila« od J. Hellicha, tři pohledy vnitřku velechrámu sv. Víta, dva pohledy náhrobku sv. Jana Nepomuckého a dva pohledy vnitřku kaple sv. Václava. Kolekce stojí i s poštovní zásilkou pouze 1 K Objednávky přijímá Dr. Ant. Podlaha v Praze IV., 35.

Informace: Dotaz. Dočetl jsem se v kalendáři Českoslov. duch. r. 1917, že remunera ce za přespočetné hodiny náboženské pro katechetu na měšťánské škole činí 90 K, na obecné 70 K za jednu přespočetnou hodinu.

Prosím o laskavé sdělení, zda jest toto správné. V případě kladném o sdělení data a čísla dotyčného výnosu.

Já jako katecheta na měst. škole dostával jsem dosud (jako i jiní ve zdejším okresu) 50 K za jednu přespočetnou hodinu náboženskou vyučovanou na obecné škole.

J. K. v J. H.

Odpověď. Správné bylo vám vyměřeno 50 K za jednu přespočetnou hodinu, jakožto katechetovi *systemisovanému* se stálým platem. Nahoře zmíněná remunera ce je stanovena pro katechety *zvláštní*, nejsoucí ani z *duchovní správy*, ani ustanovenými *stálými* katechety. Chyba ta se vleče ve Vi-

límkově kalendáři již několik let, proto znovu na ni upozorňujeme.

Spolek katechetů německých diecése pražské ve schůzi 23. června v Karlových Varech za předsednictví *Sinika*, zatím. katech. na Smíchově, vyslovil politování nad úmrtím ředitele měst. školl *Vollgrubera* (v Budějovicích), jenž jako zemský poslanec byl vždy přízniv spravedlivým požadavkům katechetů. Dále sděluje jmenování dvou světlích biskupů vys. důst. pp. *Glosauera* pro Němce a *Dra Sedláka* pro Čechy, aby bylo možno udělovati sv. biřmování v období pětiletí v každé farnosti diecése a jmenovaným vys. důst. pánům blahopřeje. Chválí píli kol. *Hermulha* (v Karlíně) při sdělování osnovy. Naopak všichni prohlásili se proti kladení otázek. Žádá se za zavedení Pichlerovy »Religionsbüchlein« do 3 nejnižších tříd a to zvlášť pro obrázky kolovaně. Vytýká se však, že kol. Hermuth ignoroval katechismy užívané v Německu, jichž snadná forma předstihuje náš těžký rakouský. Schůze zakončena zdařilou přednáškou »Das Dasein Gottes, bewiesen aus der Natur« (Schöniger, k. a. notář Zettlitz).

Ze spolku. IV. členská schůze konala se dne 20. června t. r. za veliké účasti dpp. kolegů. Na té schůzi, pro katechety důležitá, bylo na vyšší pokyn pojednáno v širší debatě o tom, jakým způsobem mají býti obsazována místa katechetská zatímni, definitivni, výpomocná a za remunera ci, aby při tom spravedlnosti za dost učiněno bylo. Bylo jednomyslně usneseno, aby každý, než

se stane katechetou, působil aspoň 2 roky v duchovní správě, pak, aby se stal katechetou na venkově, odkud by byl postup na periferii Velké Prahy, odtud na předměstí a konečně do Prahy. Dále bylo schváleno, aby místa výpomocná nebyla obsazována jako taková, nýbrž za remuneraci a všechna místa zatímni delší dobu neobsazená, aby se stala definitivními. Ohledně míst definitivních byla schválena tato zásada: Když se jedná o definitivní místo, nechť nejstarší žadatel podá žádost. Js u-li žadatelé stejného stáří, nechť při tom rozhoduje následující:

1. Léta nepřetržitě v témže okrese ztrávená.

2. Léta kněžská.

3. Léta katechetská.

4. Stáří fyzické.

5. Kvalifikace.

Při tom má též platiti postup z obecné školy chlapecké na měšťanskou školu dívčí. Na konec jednomyslně usneseno, aby výbor spolku petita katechetů podrobně vypracoval a nejbližší členské schůzi k schválení je předložil.

IV. výborová schůze konala se dne 26. června t. r. Na počátku schůze sdělil předseda, že našemu referentu vsdp. kanovníku Dru Ant. Podlahovi jménem spolku posláno blahopřání k jeho jmeninám. Na to všechna petita katechetů projevená na členské schůzi dne 20. června t. r. ve příčině ustanovování katechetů jak zatímních tak definitivních a ve příčině systemisování katechetských míst byla důkladně projednána, stabilisována a jednomyslně přijata. Potom probrány všechny došlé dopisy týkající se různých, důležitých věcí katechetských. Výbor povolil kol. pensistovi z K. podporu 60 K. Pokladníkovi dán účet za dotazníky K 61.10. S potěšením bylo konstatováno, že kol. Vincenc Halama, katecheta z Pardubic splatil vše spolku, ač v poměrech utěšených právě nebyl. Snysl pro stavovskou organizaci tu zvítězil a výbor jednomyslně s úchvalou vzal to na vědomí. P. Šindelář tlumočil srdečné díky jubilejního katol. spolku »Praha« za darované knihy. P. Jindřich Kozel z Přibyslavi děkuje za udělenou mu podporu 100 K. Za člena spolku hlásí se Antonín Franc, výp. katecheta v Nuslích.

V. členská schůze a to slavnostní konala se ve spolkových místnostech ve středu dne 27. června t. r. za příčinou 25letého kněžského jubilea našeho zasloužilého předsedy vldp. Antonína Bendy, ka-

tachety v Praze VII. Slavnostní schůzi zahájil místopředseda spolku, kol. Václav Hála, který jménem celého spolku pronesl předsedovi vroucí, láskou dýšící blahopřejný projev. Na to velice krásnou, slavnostní řeč, ve které vzpomenu bylo života a velikých zásluh našeho předsedy o náš spolek, přednesl kol. Dr. Ignác Rath, katecheta z Král. Vinohrad. Potom kol. jednatel blahopřál jménem výboru a přečetl blahopřejné dopisy k jubileu předsedy došlé. O životě a zásluhách jubilanta krásně ještě promluvíli kolegové: redaktor Slavíček, Nováček a Šindelář. Po projevených blahopřáních oslavenec předseda vše poděkoval za poctu k jeho jubileu mu prokázanou, podotkl, hluboce dojat, že touto slavností byl velice překvapen, ježto do poslední chvíle nevěděl, co se chystá, a proto dvojnásob z této slavnosti se těší, na níž po celý svůj život nezapomene a slibuje, že jako dříve i na dále ze všech sil svých bude pracovat pro spolek, ve prospěch všech členů i nečlenů.

Na konec přednesl kol. předseda petita v příčině obsazování katechetských míst ve výboru navržená, kteráž po čilé debatě jednomyslně byla přijata. Zároveň byli členové vybídnuti, aby do nejbližší schůze přinesli příspěvky pro ranní, večerní i jiné modlitby, které by dětskému duchu vyhovovaly, pro zpěvník, který se vydá nákladem c. k. knihoskladu a na kterémž pracuje Jeho Milost, nejd. generální vikář Dr. Jan Sedláček. Též sdělil předseda, že vsdp. náš referent Dr. Antonín Podlaha osobně mu poděkoval za blahopřání k jmeninám jménem spolku projevené a zároveň uistil předsedu svou blahovůlí pro celý spolek.

VI. členská schůze konala se dne 4. července t. r. za četné účasti dpp. kolegů. Po zahájení schůze přivítal kol. předseda vldp. faráře Euarda Neumana, akad. malíře ze sv. Jiří u Chocně, který v putavé řeči pojednal o svých uměleckých náboženských obrazech, z nichž obrazy sedmera svátostí došly již církevního i ministerského schválení jako pomůcky náboženského vyučování pro školy všech kategorií; na konci své řeči prosil vdp. farář-maliř, aby spolek katechetů jeho uměleckou činnost podporoval a na jeho obrazy místní a okresní školní rady upozorňoval, aby je jako české, náboženské pomůcky pro školy kupovaly. Na to kol. předseda poděkoval vldp. akad. malíři za jeho krásnou řeč a ujistil ho, že spolek bude vždy jeho uměleckou činnost podpo-

rovat a zároveň vyběhl přítomné kolegy, aby se přičinili o rozšíření všech obrazů, které vyjdou, zvláště obrazů sedmera svátostí ve svých školách. Bylo též s velikou radostí usneseno, aby vdp. farář nám namaloval umělecký obrázek pro I. sv. přijímání, jenž by vyhovoval českému duchu dětskému, což týž milerád a s velikou ochotou přislíbil.

VII. členská schůze konala se dne 7 července t. r. za účasti těchto kolegů: Bendy, Dr. Ratha, Olivy, Suchomela, Šimšika, Diviše, Bečváře, Slavička a jednatele. Přítomní kolgové radli se, které modlitby, duchu dětskému vyhovující, měly by býti pojaty do nového zpěvníku, na kterémž pracuje Jeho Milost, nejd. generální vikář Dr. Jan Sedláč a který má vyjítí nákladem c. k. knihoskladu v úpravě vkusné a levné. Po čilé debatě byly schváleny jednomyslně dřívější modlitby Dr. Sedláč s příslušnými doplňky a novými modlitbami, jež dodali kolgové Suchomel a Oliva. Zvláště důkladně bylo opraveno zpovědní zrcadlo, aby duchu dětskému náležitě vyhovovalo.

Josef Janouš,
jednatel.

C. a k. polní duchovenstvo. R. 1720 vyjmul papež Klement XI. veškerou mužstvo ve vojsku rakouském z pravomoci biskupů diecesních a podřídil je zvláštnímu apoštolskému vikáři, jímž byl zpovědník císařů z řádu jezuitského. Když byl řád zrušen, zřídila císařovna Marie Terezie pro vojsko zvláštního apoštol. vikáře polního, s nímž od těch dob jest spojeno světské biskupství a proto jmenuje se apoštolský polní vikář nebo polní biskup.

Polní biskup jest přednostou c. a k. apošt. polního vikariátu ve Vídni, jehož kancelář vede zvláštní říditel — vojenský duchovní — který polního biskupa zastupuje.

Polnímu biskupovi jest podřízeno stabilní vojsko naší říše rakousko-uherské ohledně záležitostí náboženství římsko-katolického.

Polní vikariat rozdělen jest na 16 polních far čili superioratů, poněvadž veškeré vojsko rozděleno jest na 16 sborových velitelství a každé sborové velitelství má svoji polní faru či polní superiorat, jemuž v čele stojí c. a k. polní superior (k. u. k. Feldsuperior). Polní superioraty mají svá sídla v těchto místech: 1. Krakov (pro západní Halič, Slezsko a severní Moravu). 2. Vídeň (pro dolní Rakousy a jižní Moravu). 3. Štýr. Hradec (pro Štýrsko, Korutany a Krájinu a Istrii). 4. Budapešť (Uhry). 5. Presburg.

6. Kassa. 7. Temešvár. 8. Praha (p. o. jižní, západní a střední Čchy). 9. Litoměřice (pro východní a severní Čechy). 10. Přemysl (pro střední Halič). 11. Lvov (pro východní Halič a Bukovinu). 12. Hermanstadt (Negyzeben). 13. Záhřeb (pro Chorvatsko a Slavonsko). 14. Innsbruck (pro Tyroly, Salzburg a Horní Rakousy). 15. Sarajevo (pro Bosnu). 16. Ragusa (Dalmacie a Mostar).

Polním superiorům přiděleni jsou polní c. a k. kuráti, kteří někdy mívají samostatné postavení. Poměr mezi polním superiorem a polním kurátem jest takový, jako mezi farářem a kaplanem. Jako někdy kaplani bývají exponováni jako expositi, tak i polní kuráti někdy mívají samostatné postavení ve vojen. nemocnicích, ústavech a p.

V době války bývají polní kuráti přiděleni určitým vojenským formacím, polní superioraty však zůstávají ve svých původních sídlech.

Duchovní správa námořního vojska svěřena jest c. a k. námořnímu superiorovi, který sídlí v Poli, námořnímu farář a námořním kurátům.

Polní biskup má hodnost generalmajora a jest v V. třídě hodnostní; plat jeho obnáší 11 500—13 000 K, příbytečné a jiné přídavky.

Ředitel polní konsistoře jest v hodnosti podplukovníka (VII. tř.); jeho plat obnáší 7200—8800 K; příbytečné a jiné přídavky.

Polní superior jest v hodnosti majora (VIII. tř.) jeho plat obnáší 4400—4800 K, příbytečné ve Vídni 2280 K, v Praze 1724 K, v Přemyslu 1464 K; dále má různé přídavky.

Polní kurát jest v IX. hod. tř. jako hejtman neb plukovní lékař a plat jeho obnáší 3000—3600 K. mimo jiné přídavky.

Námořní superior jest v VI. tř. (jako plukovník) a plat jeho obnáší 7200—9600 K, námořní farář má hodnost podplukovníka nebo majora a plat 4400—6200 K, námořní kurát v IX. tř. má totéž postavení jako polní kurát.

Mimo uvedené platy mají všichni různé přídavky: služební přídavek, příbytečné, na služebníka, osobní přídavek, cestovní přídavek, válečný přídavek.

Po 35leté službě obdrží každý plnou pensí, nároky na pensí počínají po 10. roku služebním, při poranění neb neschopnosti i dříve.

Vstupí-li kněz z duchovní správy k vojsku, nepočítají se mu léta v civilní

službě ztrávená; byl-li ve státní službě (profesor) a pod., ano.

Jde-li vojenský duchovní do pense, obdrží a běže stále plnou pensi, i když nějaké světské beneficium obdrží. (Výnos c. k. min. války ze dne 14. července 1884.) Mimo to každý vojenský duchovní, který jde do pense obdrží plat tituli mensae.

Dle služeb. před. z 1904 č. 6551 § 20 bod 57 se mají léta ve vojenské duchovní správě ztrávená počítati kněžím za zvláštní zásluhu a proto ti, kteří nejméně 10 let v ní s úchvalou působili, nabývají zvláštního nároku na beneficia zeměpanského patronátu a veřejných fondů.

Polní superiorové, kteří delší čas své povinnosti svědomitě plnili, se vyznamenali a dostatečné průkazy podali, že si všestranné důvěry získali, mohou žádat o některý čestný kanonikát, který císař propůjčuje.

Hrob sv. Vojtěcha na Hradčanech.

V červnu 1917 otevřena byla v královském korunovačním dómu sv. Víta na Hradčanech hrobka sv. Vojtěcha. Pánové dr. Podlaha, prof. R. Matiegka a prof. Pantoflíček prohlédli hrobku a sestavili seznam nalezených ostatků. Páni profesoři Matiegka a Pantoflíček sdělili o výsledku svého nálezu následující: »Mnohý čtenář pamatuje se, že asi roku 1880 byla zbourána kaplička sv. Vojtěcha na Hradčanech, která stála do té doby před chrámem sv. Víta. Při rozšíření hlavní lodi překážela kaplička tato, jež byla tam postavena roku 1576 po požáru chrámu na pusté ploše. Ostatky sv. Vojtěcha nerušeně na tomto místě odpočívaly a nebylo s nimi od 14. století hnuto. Roku 1880 byly vyzdvíženy, aby po dostavění chrámu na též místě, nyní kamenem označeném, byly definitivně uloženy. Tehdy byly nalezeny také dvě olovené desky, jejichž nápis dosvědčoval, že ostatky byly arcibiskupem Arnoštem z Pardubic roku 1396 spolu s ostatky svatých pěti bratří ze staršího chrámu sem přeneseny. O stavu ostatků nebylo však ničeho známo. Teprve nyní v těchto dnech byla na popud vřdp. kanovníka dra Podlahy, znalce církevních památek, a za přispění odborníků profesora B. Matiegky a prof. Pantoflíčka skřínka s ostatky otevřena, stav ostatků stanoven a pro budoucnost fotografickým způsobem zajištěn. Podrobná zpráva o nálezu uveřejněna bude v Památkách archeologických.

Je známo, že r. 1038 Břetislav převezl tělo sv. Vojtěcha do Prahy, kdež pochováno u sv. Víta. Ale i ve Hnězdě se dodnes ukazuje nádherný hrob sv. Vojtěcha a vypravuje, že kníže Břetislav odnesl tělo jiné. Kanovník dr. Podlaha dal pro budoucí časy pravý stav ostatků v Praze chovaných přesně zjistiti a jest nyní také na církevní hnězdenské správě, aby se zachovala stejně a přispěla otevřeně a poctivě k rozřešení pradávného sporu. Jinak má nález v první řadě i cenu archeologickou. Lebka, která byla již od 14. století odděleně přechovávána, jest poměrně velmi dobře zachovalá. Má podlouhlý tvar st. ročeských lebek, v nynějších dobách méně obvyklý. Ostatní kosti, které po staletí odpočívaly v olovené, stříbrným víkem opatřené rakvi hluboko v zemi, jsou právě tak, jako jejich hedvábné a lněné obaly, značně ztrouchnivělé. Mimo to nalezeny některé archeologicky zajímavé drobnosti.

Orationes imperatae. Jeho knížecí Milost nejđ. p. Arcipastýř ráčil naříditi by *Orationes imperatae* při mši sv. byly přidávány k oracím mešním takto (do odvolání):

1. »Pro Papa« o všech mešních nedělích (servatis servandis) a nad to, kdykoliv se říká orace »pro Imperatore«.

2. Pro Imperatore ac Regē o dnech, jak jest uvedeno v »Praenotanda« direktáře na str. X. sub 2.

3. »Ad petendam pluviam« neb »ad postulandam serenitatem« a gratia impetrata »pro gratiarum actione« tak, jak povoleno správěům kostelů v Praenotanda direktáře str. X. sub 3.

4. »Pro pace« v pondělí, středu a pátek (pokud rubriky dovolují).

5. Tempore famis (mezi orationes ad diversa pod č. 14) v úterý, čtvrtek a sobotu (pokud rubriky dovolují).

Z kníž. arc. konsistoře v Praze, 1. září 1917.

Stručné dějiny církevní.

Pro žáky obecných škol českých. Napsal Václav Oliva. Cena 20 h. Poštou 23 h. **Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. č. 26/n.**

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXII. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Několik myšlenek k eucharistickým reformám Pia X. — Promluva na neděli po dušičkách. — Promluva na neděli 26. po sv. Duchu. — Nový Codex juris canonici a náš katechismus. — Z praxe a různé.

Několik myšlenek k eucharistickým reformám Pia X.

Kristus Pán přirovnal církev svou ku poli, na němž roste pšenice i koukol anebo k síti, v níž jsou ryby dobré i špatné. Vždy byli v církvi lidé dobří i zlí, v dobách dobrých těchto méně, v dobách zlých více, ale nebylo doby, aby jich nebylo vůbec. Leč slovo Spasitelovo neplatí jen o lidech, ale i o názorech, myšlenkách, zvycích a zařízeních. I v té příčině byl vždy koukol v pšenici. Na př. bylo koukolem, když v době apoštolské mnozí pokřtění židé houževnatě drželi se zákona Mojžíšova, že chtěli k němu zavazovati i pokřtěné pohany. Koukolem byly zlořády, které se zahnízdily v korintské církvi a které svatý apoštol ve svém listě poslaném oné obci chce míti odstraněny. Koukolem bylo i to, když Solunští mysleli, že poslední soud je blízko a že netřeba pracovati. Koukolem byly i nauky, které se velmi často zvrhly v herese a které církev odsoudila. Koukolem byl nejen špatný život duchovních i laiků, nýbrž i jiné zjevy poblouzení v lidu na př. indiferentismus, pověrčivost, čáry, bádání, spiritismus.

Rozumí se, že ani dnes nezmizel všechen koukol, byť ho i nebylo vždy rozeznati od pšenice.

Chceme tu upozorniti na koukol, na který se vztahuje eucharistické reformní dílo Pia X.

Že modernismus byl bujným a nebezpečným koukolem, netřeba tu vykládati. Připomínáme však, že jen nemnozí jej znamenali, až teprve když Pius X. jej počal trhati pevnou rukou. Ale raději upozorníme na něco, v čem není tak jasno.

Koukolem je, když se dnes usiluje omeziti pole věroučné a myslí se, že se má věřiti jen to, co je definováno od církve. To by první křesťané byli věřili velmi málo. Nebyli by musili věřiti, že Ježíš Kristus je Bůh, že Duch sv. je božská osoba, o potřebě milosti boží a j.

Vše to i jiné věci byly teprve později definovány. A přece křesťané i v to věřili, co ještě nebylo definováno. I nyní po tolika rozhodnutích víry máme ještě mnoho toho věřiti, co není definováno na př. že děti, po křtu zemřelé, jsou spaseny i bez břimování, že poslední pomazání možno dáti jen nemocným, že jsou andělé strážní, že Maria P. byla i s tělem do nebe vzata. Koukolem je, soudili se, že třeba odstraniti celibát duchovenstva a prospěti církvi, ježto by se tím

předešlo mnohým hříchům a klerus uchránil se v čistotě. Právem se uvádí, že duchovní staral by se především o svou rodinu než o stádce svěřené a nerad by život svůj vydával v nebezpečí, když by měl jíti k nemocnému. Ženatý klerus by snadno pozbyl své neodvislosti na vládě. Odstraněním celibátu vzešla by škoda, že by byla ohrožena existence církve. Když některý duchovní hřeší proti slibu čistoty, netřeba odstraniti celibát, nýbrž má se diti pečlivý výběr mezi kleriky a dbáti dobré kázně a řádu v kléru, aby tu byla kvalita, již žádá církev od svých služebníků.

Koukol je, když se cena naší svaté víry posuzuje jen dle jejího sociálního užitku a soudí se, že jsou prostředky milosti především pro to, aby podporovaly blahobyt státu. Pravda je, že víra udržuje rodinu a stát a že hřích a bezbožnost je úpadek národa. Dobře, aby se to znovu a znovu hlásalo při každé vhodné příležitosti. Ale cena víry stojí mnohem výše. Její první cíl je: Sláva Boží a spása duší. Státy i národy hynou, ale duše nezhytnou. Dáti věčný život, to je první cíl církve, časný blahobyt je přídavek; tu má platnost: »Hleďte nejprve království Božího, ostatní bude vám přidáno.« I to je koukol, když se považují řády kontemplativní za zbytečné a myslí se, že mají právo na existenci jen ti řeholníci, kteří se zaměstnávají ošetřováním nemocných, poučováním, duchovní správou a vůbec skutky lásky k bližnímu. To je právě tak pošetilé, jako by kdo řekl, aby člověk nechal denní modlitby a místo ní aby jen pracoval. Ne, modlitba je důležitější a užitečnější, než vnější zaměstnání, které je jen tehdy takové jaké má býti, když je spojeno s modlitbou. Bez modlitby člověk, když by i prospíval jinému, ničí sebe.

A je-li modlitba tak důležitá, jestliže konečně vše záleží na božím požehnání a bez modlitby nemáme božího požehnání, má tedy býti mezi lidmi aspoň několik těch, kteří se jen modlitbou posvěcují. Čím je jich více, tím lépe pro lidstvo, a kdyby nebylo řádů kontemplativních, bylo by třeba je zavést. Kontemplativní řády přinášejí světu mnohem více požehnání než trusty; kláštery takových řádů prospívají více než bursy a továrny.

Někdy se chce v církvi opět vydávati něco za koukol, ač je to dobrá a ušlechtilá pšenice. Tak chtěli někteří zváti koukolem květ pobožnosti k srdci Páně, pobožnost k Matce Boží, sv. Josefu a svatým. Velice se klamali. V pobožnosti k božskému Srdci, dobře pochopené, spočívá veliká moc zušlechtnění člověka. Důstojenství Matky Boží má se právem akcentovati. Sv. Josefu připadá zvláštní místo jako ochranci církve. Pobožnost ke svatým vede nás, abychom se podívali božské milosti a pobádá nás, abychom se shledali s nimi. Jistě by bylo koukolem, kdyby kdo pro svaté zapomínal na Boha; ale to se stává velmi zřídka. Koukolem by bylo i to, kdyby kdo ctil relikvie svatých a zanedbával sv. oltářní. Takový koukol ať se tříbí v dobré duši, ale tak, aby se nevyplnila pšenice, totiž účta ke svatým. Že se může vlouditi i v účtu svatých lecos, co není zcela dobré, ukazuje reforma Pia X., kterou opět zavedl mše i officia nedělní, potlačená skoro naprosto mši a officiem svatých.

Jak mocně může vybudeti koukol na poli církve, nejlépe ukázalo eucharisticko-reformní dílo Pia X., při němž, jak jsme řekli, poněkud se pozastavíme. Koukolem tím bylo zanedbávání denního sv. přijímání a přehnané požadavky, které byly podmínkou častého a denního přijímání.

Poučeno je pohlédnouti na počátek a šíření se toho koukolu v dějinách,

Křesťanstvo, vychované od apoštolů, mělo zcela jinou praksi v sv. přijímání, než theologie pozdějších dob. V Jerusalemě za apoštolů se přijímalo denně. V Římě a jiných církvích během věků se přijímalo denně. V některých církvích nemohli denně mít mši sv. a tu ovšem odpadlo i sv. přijímání. V neděle a svátky ovšem se slavila mše sv. a křesťané byli přítomni. Bylo pak ve staré církvi vůbec zvykem, že přítomní při mši sv. přijímali. Také při poslední večeři přijímali všichni sv. apoštolé. P. Ježíš nad kalichem pravil: »Pijte všichni z něho.« Jistě i při posvěcení chleba pozval všechny, aby jedli: Vezměte a jezte (všichni z toho). Prvním křesťanům bylo vůbec nepochopitelné: býti na mši sv. a nepřijímati, právě tak jako nepochopitelné, aby jeden z 11 apoštolů dobrých, kteří byli při poslední večeři, tedy na první mši svaté, se byl zdráhal přijmouti Svátost oltářní. Časem lidé zliknavěli. Někteří nepřijímali rádi a chtěli býti na mši sv., aniž přijímali. Něco takového se druhdy netrpělo; takové byli by vyobcovali.

Devátý kánon (t. zv. apoštolských kánonů) a druhý kánon synody antiochenské (r. 341) zakazuje pod trestem vyobcování býti přítomnu při mši sv. a nepřijímati. Tehdy se jinak myslelo než dnes a kdyby kdo byl chtěl býti přítomen mši sv. a nepřijímati, byli by mu řekli: »Co ti to napadá? Tak se chováš a chceš býti křesťanem? Obět křesťanské víry je obět díkůčinění, při čemž obětní dar třeba hodovati. Jestliže nechceš s námi hodovati, nechceš spolupůsobiti při naší oběti; tehdy nespolutpůsobíš ani v naší víře ani v Ježíši Kristu. Takto tebe nemůžeme počítati mezi své; sám se odděluješ od nás.« Slovem tehdejší křesťané pod trestem vyobcování byli zavázáni přijímati v ty dny, kdy mohli býti na mši sv.

Ponenáhlu se to změnilo. Zapomínalo se, že křesťan má býti vždy hotov aby důstojně přijímal; byl přítomen mši sv. i bez sv. přijímání a řidčeji přistupoval ke Svátosti. Bylo sice naléháno, aby se obnovila původní horlivost. Athénská synoda r. 836 přikazuje v kánoně 22.: »Sane communicatio corporis Domini omni die Dominica debuit celebrari. Ideoque necesse est, quantum ratio permittit, ut moderna corrigatur consuetudo ne forte qui longe est a sacramentis, quibus est redemptus, longe sit a salute, quam fuerat consecuturus.« Ale vlačnost trvala dále a rostla. Konečně se považovalo za nutné přijímati jen na veliké svátky. Ale i to bylo některým mnoho a opouštěli zcela sv. přijímání. Aby se proti tomu naprostému zanedbávání sv. přijímání postavila hráz, již nelze překročiti, rozhodl 4. lateránský koncil, aby každý křesťan byl povinen aspoň jednou za rok a kdo toho neučiní, by se mu odepřel církevní pohřeb. Tu krajní hranici církev stanovila jen s těžkým srdcem, jak praví Lev XIII. ve svém eucharistickém okružníku. Tehdy se nemohlo více dosáhnouti »propter iniquitatis abundantiam«, jak praví sv. Tomáš (S. Th. III. c. 80. a. 10 ad 5).

I řeholníci slevili v častém sv. přijímání. Benediktini, kteří dříve sedmkrát přijímali, prosili Viennenský koncil (1311—12), aby jim dovolil přijímati jednou za rok. Dominikánky přijímaly 15krát za rok, když mohly nalézt zpovědníka, který by je tolikrát vyzpovídal. Klariskám bylo předepsáno v regulích, od samého sv. Františka z Assisi, přijímání jen 6krát. Laikové sv. Dominika 4 sv. přijímání ročně. Konstituce sv. Brigitty († 1373) ukládají jeptiškám, aby 5krát ročně přistoupili ke stolu Páně.

Ba ani světcům nepodávali často sv. přijímání, i když toužili po něm. Sv. Ludvíku francouzskému králi († 1270) dovolil zpovědník přijímati 6krát za rok.

Sv. Ludvíku Touloskému († 1297) podávali Tělo Páně jen o hlavních svátcích a sv. Alžbětě portugalské († 1336) jen 3krát za rok. Sv. Lidvína v Holandsku († 1433) směla na začátku přijímati jen jednou za rok. Pak na velké prosby směla se osvěžit nebeskou mannou v svých těžkých bolech 5—6krát za rok; na konci svého života přijala sv. oltář. čtrnáctidenně, ale to se považovalo za něco zcela mimořádného.

Na konci středověku bylo obecným pravidlem přijímati jednou za rok a časté přijímání bylo řídkou výjimkou. To se sice po sněmu tridentském změnilo následkem blahodárného působení Tovaryšstva Ježíšova. Ale brzy vyrazil jiný koukol. Když časté a denní přijímání bylo něco neslýchaného, brzy povšimli si vlastnosti zvláštní svatosti a kladli zvláštní požadavky k dokonalosti těch, kteří chtěli často či denně přijímati. Ba i osoby, které od rána do večera myslí skoro jen na Pána Boha a vedou život, v živé modlitbě jako na př. novici řeholní nejsou považováni za hodny, aby denně přijímali, Ten koukol se tak rozšířil, že vloudil se ve všechny theologické morálky i ve všechny hlavy. Koukolem byly i důvody, jimiž hájili křivé mínění, že třeba stavěti více podmínek pro časté a denní přijímání. Dobře soudili někteří, když vysvěcenec může každý den konati mši sv. pod podmínkou, že bude ve stavu milosti, že tehdy má býti svobodno i světskému člověku přijímati denně pod touž podmínkou. Ale na to se odpovědělo, že mše sv. je veřejná funkce a to že je rozdíl. Odpověď byla pošetilá, neboť ta veřejná funkce představuje obět hostinu, při níž kněz praví: »Jezte z toho všickni.« A je proti zdravému rozumu, když při tom myslí: »Ale musíte býti svatější než já.«

Druhý koukol byl, když se pravidlo, že časté denní přijímání laiků je odměnou za dokonalost a ctnost, nikoli prostředkem k ní. Božský Spasitel doporučuje sv. přijímání jako prostředek, abychom měli život, abychom s Ním byl živi, s Ním se spojili a tak je časté a denní přijímání prostředek, k rozmnožení života, abychom s Ježíšem žili, s ním úzce spojeni byli. Ale tak jednoduché a vůbec rozumné pravdy se již neznaly. Koukol již potlačil pšenici.

Také to bylo koukolem, když se chtělo opomíjení sv. přijímání omluviti náležitou úctou k Velebné svátosti. To bylo vůbec křivé pochopení úcty. Dobře pochopená úcta k Velebné svátosti pozůstává v tom, že se co nejlépe připravíš na sv. přijímání, že se milostí přijatou ve Svátosti oltářní hleďš co nejvíce obohatiti, abys měl život ze svatého života, neboť člověk ve Svátosti oltářní vchází v nejúžší spojení s Nejsvětějším. Ale nepřístupovati ke sv. přijímání, odkládati je, zřídka přijímati, chtít býti svatý a blažený bez přijímání, to znamená právě odnímání povinnou úctu nejsvětější svátosti, neboť se tu k Nejsvětějšimu zdroji vši milosti praví: »Nepotřebuji tebe, mohu i bez tebe ovládnouti sebe, hřích i peklo.«

Bohudík Pius X. počal silnou rukou trhati koukol, který se během století nahromadil kolem svátosti oltářní. Kéž se jen svědomitě plní dekrety jeho, a vzhledem k jansenismu splní: »Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus coelestis, erudiabitur.« (Mat. 15, 13.)

Ještě by se mohlo upozorniti na kterýkoli koukol, který se rozšířil po nivě království Božího. Ale dosti na tom prozatím, co jsme řekli. V poslední době velmi mnoho mluvilo se o církevních reformách a ujal se jakýsi směr zvaný reformní katolicismus. Ale ten směr vzbudil právě u řádných církevních mužů největší nedůvěru. Ne snad pro to, že se mysliło, že je vše dobré a že není,

třeba reform. Veliký papež Pius X. byl papež reformátor a jeho reformy často byly významné. Vidělo se, že třeba leckterý koukol odstraniti z církve. Kdyby se reformní katolíci dali do práce, aby trhali koukol, byli bychom jim vděční. Ale co oni chtěli odstraniti z církve, to velmi často nebylo právě koukolem, nýbrž pšenice, ušlechtilá pšenice, která se ve světle a teple boží milosti rozvíla. Chce-li kdo býti vpravdě reformním katolíkem, nechť hledí odstraniti to, co je pravý koukol, obzvláště ten koukol, který jako takový naznačila církevní vrchnost. Jen při tom ať začne nejprve u sebe, u koukolu, který se nepozorovaně vloudil v jeho hlavu, v jeho srdce, v jeho život čili na pole působení, které Pán Bůh svěřil jeho péči.

Promluva na neděli po dušičkách.

Chléb sv. Antonína.

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Mezi nejlíbeznější pravdy našeho sv. náboženství náleží článek víry, který zní: »Obcování svatých.« Čemu ten článek učí? Práví, že my všichni katolíciť křesťané, kteří žijeme, tvoříme s dušičkami očišťovacími a se svatými v nebi velikánskou rodinu a že si můžeme navzájem prospívat. Z té příčiny se modlíme za dušičky, abychom jim pomáhali z očiště. A svaté v nebi zase prosíme, aby se za nás přimlouvali u Boha. Kterak je prosíme? Jakými slovy se obyčejně vyjadřujeme? Říkáme na příklad: „Oroduj za nás, sv. Boží Rodičko! Oroduj za nás sv. Josefe! Oroduj za nás, sv. Antoníne!“

Avšak, milé děti, 1. *mohou se svatí v nebi skutečně za nás přimlouvat?* 2. *Vědí o našich modlitbách?* 3. *Pomohli už svou přimlouvou někomu?* Na tyto 3 otázky vám chci odpověděti v dnešní exhortě

Pojednání.

1. Řecký básník Euripides napsal: »Slovo zmůže někdy více nežli ostrý meč.« Je to pravda, že slovo je tak mocné? Dějiny vypravují, že někteří lidé skutečně dosáhli slovem více nežli by byli docílili s velikým vojskem. Na příklad: Římanka Veturie mateřskou přimlouvou odvrátila syna svého Koriolána od obléhání Říma. Papež Lev svou přimlouvou odvrátil krále Attilu od pustošení Italie.

Ale nejdůležitější kniha dějepisná, totiž Písmo svaté vypravuje ještě četnější příklady, kterak Pán Bůh vyslyšel už na světě přimlouvy lidí spravedlivých.

Spravedlivý Abraham se přimlouval, aby zachránil od záhuby město Sodomu. »Hospodine« — tak úpěnlivě orodoval — »chceš zahubiti se hříšnými také nevinné? Bude-li tam 50 spravedlivých; bude-li jich tam 45, 40; bude-li jich tam aspoň deset, nesmiluješ se nad městem?« Hospodin na toto upřímné orodování odpověděl: »Bude-li v Sodomě 10 spravedlivých lidí, ušetřím města.« Škoda, že jich tam ani tolik nebylo!

Ale i spravedlivý Mojžíš orodoval na poušti často a často za svůj vrtkavý a hříšný lid — a Hospodin ho vždycky vyslyšel.

Jednou přitáhl ukrutný Holofernes ku městu Bethulii a usiloval její obyvatele umořiti hladem a mečem. Když bylo nejhůře, obrátili se tito ve svém

zoufalství na zbožnou a spravedlivou vdovu Juditu a prosili ji takto: »Oroduj za nás! Tebe Bůh spíše vyslyší, neboť jsi žena svatá!« Judita se za ubohé modlila, a Bůh ji vyslyšel.

Jestli-že tedy slyšel orodování lidí spravedlivých na zemi, čím spíše směji u Něho orodovat jeho miláčekové, totiž vyvolení svatí v nebi! Vždyť oni ve svém pozemském živobytí vůli Jeho plnili, mnoho pro Něj vytrpěli a mnozí také krev svou prolili! Proč by jich tedy za to nevyslyšel? Proč by jich přání nesplnil? Proto sice k Bohu voláme: »Smiluj se nad námi!« Ale svaté prosíme: »Orodujte za nás, abychom «

2. O to, jak se o našich modlitbách dozvídají, o to nemějme žádných starostí! Neboť jestliže sv. Petr, osvěcen jsa Duchem svatým, mohl už zde na zemi věděti, že Ananiáš a Sáfira odevzdali jen polovici ze svého jmění, proč by nemohli svatí v nebi věděti ještě více? Proč by našich modliteb nemohli slyšeti? Proč by nás nemohli viděti? My jsme ovšem příliš krátkozrací, než abychom znali lidské myšlenky. Jediné Bůh je zná, neboť zkoumá naše srdce a ledví. Ale i svatí mohou docela dobře věděti, co se děje na zemi, čeho potřebujeme a zač je prosíme. Ne snad, že by byli vševědoucí, ale že jim to vševědoucnost a láska Boží oznamuje. Ježto pak nás upřímně milují a potřeby naše znají, orodují za nás před trůnem Božské velebnosti a zjednávají nám milosti,

Jeremiáš (15.) vypravuje, že Mojžíš a Samuel věděli v předpekli o strastech národa vyvoleného. Eliáš na věčnosti věděl o hanebnostech krále Jorama. Druhá kniha Machab. (15.) vypravuje, že prorok Jeremiáš a spravedlivý velekněz Oniáš v předpekli orodovali za své nešťastné krajany. A pamatujete si z bibl. dějeprawy, co svatý anděl Rafael řekl spravedlivému Tobiašovi? »Když jsi se modlival, já jsem obětoval tvé modlitby Hospodinu a orodoval jsem za tebe.«

Jestliže vám ani tyto příklady nestačí, tedy si vzpomeňte, že Mojžíš a Eliáš ačkoli už dávno byli umřeli, přece se ještě objevili po boku Pána Ježíše, když se byl na hoře Tábor proměnil. Tři apoštolové jej zřetelně viděli. Ostatně Pán Ježíš jednou tvrdil sám, že andělé a svatí v nebi mají převelikou radost nad hříšníky, kteří zde na zemi konají upřímná pokání. Ale jakby z nich mohli mít radost, kdyby o nich nevěděli, kdyby o jejich kajcnosti neslyšeli? Patrně se tedy mnoho v nebi dovídají a mnoho u Boha orodují. Řekl-li Pán Ježíš, že »je potřebí vždycky se modliti a neustávat,« pak se jistě *) svatí a světice Boží dnem i nocí v nebesích modlí a přimlouvají. Ale za koho by se modlili? Za koho se přimlouvají? Protože již sami žádné přimlavy nepotřebují, přimlouvají se zkrátka za nás, když je o to žádáme.

3. Na této jistotě spočívá úcta mariánská. Na tomto přesvědčení spočívá úcta sv. patronů, které vyzýváme. Ale kromě Rodičky Boží nejvíce vyzýváme sv. *Antonína*. Povím vám příčinu.**)

Kterási paní v Dublině ztratila drahý diamant. Tuto ztrátu oznámila ihned na policii a slíbila poctivému nálezci velikou odměnu. Ale veškeré pátrání bylo marné; démant se nenašel. Uplynula 3 léta, a paní se vzdala naděje, že by svůj šperk opět někdy spatřila. Svěřila se se svým bolem přítelkyni. Ta jí poradila, aby se obrátila s prosbou na sv. Antonína, který už často ke ztraceným věcem

*) Hammerstein, Ned. čtení II. 255.

**) Oba příklady jsou z knihy Spiragovy.

dopomohl. Paní odpověděla: »Ale mně už teď jistě nepomůže.« Konečně si však přece dala říci, pomodlila se k sv. Antonínu a slíbila, že nakoupí as za 24 kor. chleba pro chudé, bude-li žádost její vyslyšena. A hle! Již za několik dní četla v novinách tuto zprávu: »Služebná dívka našla před 3 roky na ulici diamant. Kdo jej ztratil, ať se přihlásí!« — Celá věc se udála takto: Služka, která diamant našla, domnívala se zprvu, že je to málo cenný broušený kamének a ne dbale jej uložila do stolu. Po třech letech si na něj vzpomněla a umínila si, že jej dá zasaditi do prstenu. Za tím účelem šla k zlatníkovi, který jí pověděl pravdu a nabízel jí za drahokam peníze. Ale služebná, ulekši se, šperku neprodala, nýbrž pospíšila k svému zpovědníku, který jí poradil, aby svůj nález uveřejnila v novinách. To se také stalo a majitelka diamantu přišla na přímluvu sv. Antonína k svému majetku. Od té doby stala se obzvláštní ctitelkou sv. Antonína a často věnovala peníze na chléb pro chudé . . .

Kterási paní v Toulonu ve Francii (jménem: Ludvíka Bouffierová) měla krám, jehož dvěře jednoho rána nemohla otevřít, neboť byl zámek poškozen. I dala zavolati zámečnicka, který přinesl celý svazek klíčů. Ale žádný se do zámku nehodil.

Zámečník prohlásil, že musejí dvěře býti vypáčeny a odešel hned domů pro potřebné páky a nástroje. Paní, která se obávala veliké škody na svém majetku, modlila se ve své úzkosti k sv. Antonínu a slíbila mu pro chudé několik kilogramů chleba. Když pak se zámečník navrátil, prosila ho, aby ještě jednou zkusil raději dříve některé klíče. Zámečník uposlechl a hned prvním klíčem dvěře otevřel. To se stalo dne 12. března 1890.

Tato událost se roznesla po celém městě i okolí. Nesčetní křesťané brali od té doby ve všech svých potřebách a svízelných útočištích k sv. Antonínovi a dávali mu vždycky na chléb pro chudé. Ponenáhlu zřizovaly se v katolických kostelích celého světa oltářičky, při kterých se nachází soška sv. Antonína, pokladnička a klekátko. Prosebníci, kteří chtějí na Bohu něčeho dosíci, klekají u tohoto oltáříku a modlívali se k sv. Antonínu asi takto: »Svatý Antoníne Paduanský, oroduj za mne u Boha a pomoz mně v mých nesnázích! Daruji ti za to chudým na chleba!« Při tom dávají nějaké peníze do pokladničky. Milodárky takto věnované vybírá z pokladničky dobročinný spolek a rozdává je chudým na chléb vezdejší.

Járku, milé děti, mohou tedy svatí v nebi za nás orodovat? Vědí o našich modlitbách? Pomohli už někomu? Ovšem, že ano! Vždyť jsem vám právě na tyto tři otázky odpověděl! Amen.

Promluva na neděli XXVI. po sv. Duchu.

O sv. Kateřině.

Frant. Malý, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Budu vám dnes, milé děti, vyprávěti životopis přeslavné světice, jejížto památka se koná právě tohoto dne. Co myslíte, která je to asi světice? Jaké jest její jméno? Je to sv. Kateřina, panna a mučednice.

1. Žila na počátku 4. století ve hlavním městě egyptském Alexandrii. Pocházel z rodu velice vznešeného, vynikala krásou a velikým bohatstvím. Ale

více nežli tyto přednosti pomíjející zdobily ji vlastnosti duševní. Neboť sv. Kateřina vynikala takovou učeností, že překonávala svými vědomostmi všechny učence a mudrce egyptské. Ale při tom se vyznamenávala naprostou skromností, čistými mravy a zvláště křesťanskou *horlivostí*.

V čem záleží, milé děti, křesťanská *horlivost*? Kterak odpovídá na tuto otázku katechismus? »křesťanská *horlivost* jest ctnost, která nás činí ochotnými, konati všechno, co pomáhá k oslavě Boží.« Křesťanská *horlivost* je, milé děti, také naše povinnost. Či myslíte, že nikoli? Či myslíte, že nemusíte být křesťanský *horliví*? Že nemusíte *horliti* o čest a slávu Boží? Či sobě snad ani nepřejete aby se plnila slova, která se denně modlíváte: »Otče náš, posvěť se jméno tvé, přijď království tvé, buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi?« Či nepřejete sobě, aby všichni lidé Boha ctili, chválili a poslouchali? Je vám někomu snad lhostejné, když některý žák je rozpustilý a nedbalý, celou školu zostouzí a své učitele uráží? Či je vám to snad lhostejné, když někteří lidé Boha urážejí, jemu se rouhají a jméno jeho zneuctívají? Kdyby vám to bylo opravdu lhostejné, byli byste špatnými křesťany! Ukazovali byste málo křesť. *horlivosti*. Neboť *horlivému* křesťanu je čest a sláva Boží nade všechno.

Pozorujte na příklad *horlivou* křesťanku sv. Kateřinu! když jí bylo 18 let, zavítal do jejího rodného města Alexandrie císař Maximin se svou manželkou Justinou. Císař ten zuřivě pronásledoval křesťany a hleděl povznést pohanskou modloslužbu. Za tou příčinou nařídil po svém příchodu do Alexandrie velikou modloslužebnou slavnost, které se hodlal sám účastniti. Na náměstích zřizovány byly oltáře, na kterých plápolal oheň a spalována byla obětní zvířata. Oživenými ulicemi zněly písně a modlitby pohanských kněží a dým z vonného kadidla vystupoval vzhůru. Pohané jásalí, ale křesťané se rmoutili vidouce tu modloslužbu.

Nejvíce se rmoutila *horlivá* sv. panna Kateřina, která se nedovedla lhostejně dívat na to, když čest a chvála jediného pravého Boha byla znesvěcována. Co tedy učinila? Kterak projevila skutkem svou *horlivost*? Když jednoho dne opět císař s nespočty pohany dostavil se k modlářské slavnosti, prodrala se zástupem, přistoupila až k němu samému a promluvila takto: »Císaři! Ty bys měl vlastně sám od sebe poznati, že tvoji bohové nejsou nic než klam a nesmysl. Neboť už zdravý rozum musí tobě říci, že jest jenom jeden jediný Bůh, který nepotřebuje žádných krvavých obětí.« Císař byl těmito neohroženými slovy nemálo překvapen a rozhněván, ale nicméně prozatím *horlivé* panně neublížil a neodpověděv milostivě ji propustil.

2. Brzo na to dal svolati učence a mudrce z celého Egypta, aby se sv. Kateřinou podnikli učenou rozprávkou neboli hádku o tom, které náboženství je pravé: zdali pohanské či křesťanské? Zároveň slíbil bohatou odměnu tomu, kdo sv. pannu překoná *moudrostí a rozumností*.

A skutečně, Jednoho dne dostavilo se do paláce císařského 50 věhlasných pohanských učenců, aby zápasili s 18letou dívkou křesťanskou. Domnívajíce se, že se útlá panna ani neodváží před nimi promluvit, luštili v přítomnosti císařově náboženské otázky s nemalým sebevědomím a pýchou. Avšak, milé děti, nepraví-li přísloví, že pýcha předchází pád? Nepraví-li Písmo sv., že kdo se povyšuje bývá ponížen? Nepraví-li Písmo, že Bůh se pyšným protíví, ale pokorným dává milost svou? Kristus Pán řekl jednou svým učedníkům: »Nebojte se! Neboť já vám dám ústa *rozumná a moudrá*, takže vaši protivníci nebudou vám moci

odolati! Co tuto P. Ježíš slíbil apoštolům, to v hojně míře propůjčil i sv. Kateřině? Co jí propůjčil? Co jí daroval? Daroval ji obzvláštní *moudrost a rozumnost*. S pomocí těchto darů slavně obhájila víru v Ježíše Krista, vyvrátila všechny námitky pyšných učenců proti křesťanství a odhalila zpozdilost modlářství. Poháně byli zahanbeni a hluboce dojata. Milost Boží mocně se jich dotkla. Někteří z nich s touto milostí Boží spolupůsobili, v Ježíše Krista uvěřili a stali se křesťany. Ostatní však milosti Boží odporovali a zůstali hrdopysnými modláři.

3. A císař? Kterak se zachoval Maximin, když slyšel sv. pannu obhajovat křesťanství? Ach, milé děti, také on bohužel odporoval Boží milosti a neuvěřil. Naopak! Docela sobě umínil, že musí i sv. pannu odvrátit od křesťanství. Za tou příčinou jí nejdříve počal lichotit. Vychvaloval její horlivost, rozumnost a moudrost. Sliboval jí vzácné poklady, vznešené důstojnosti a radovánky. Ano i ruku svou jí nabízel, manželkou svou ji učiniti chtěl.

Nuže, co myslíte, přijala sv. panna nabízené štěstí? Zřekla se víry, aby se mohla státí vznešenou paní! Ach, to by byla snad učinila dívka slabá; ale sv. Kateřina byla *statečná* a odmítla všecko. Rozhněvaný panovník ji tedy dal zmřskati, pak uvrhnouti do žaláře a mučiti hladem. Jedenácte dlouhých dní se ubohá musila trápit hladem a žízni.

Mezi tou dobou uslyšela o všem, co se stalo, císařovna Justina. I vešla k ní v noci do vězení, aby jí přinesla útěchu a poskytla úlevu i pomoc. Ale jak byla překvapena! Kateřina byla sice zesláblá několikadenním postem, ale neztratila sílu a *statečnost* duševní. Ve svém smutném postavení rozmlouvala s císařovnou o Bohu a křesť. víře tak lahodně a přesvědčivě, že ji získala křesťanství. Císařovna uvěřila, ale sv. panně život darovati nemohla. Kateřina musila konečně přece zemřítí. Měla zemřítí způsobem nejhroznějším. Tělo její mělo býti rozboháno, polámáno a rozdrčeno ozubeným kolem.

Když byla přivedena na popraviště, přivázal ji kat silnými provazy k tomuto mučednickému nástroji. Ale když chtěl uvést kolo do pohybu, pojednou se přetrhly provazy, kterými byla přivázána. Ve chvíli té přichvátala na místo popravní císařovna a domlouvala s pláčem svému manželci, aby nevinné dívce neubližoval. Avšak domlouvala marně, prosila ho nadarmo. Císař měl tvrdé srdce. Na jeho rozkaz popravil kat sv. mučednici mečem.

Dnes, milé děti, uplynulo právě 1610 let, co se do král. nebeského odebrala čistá dušinka této horlivé, rozumné, moudré a statečné křesťanky. V čem záležela její *horlivost*? V tom, že neunavně hájila čest a slávu Boží. V čem záležela její *rozhlednost a moudrost*? V tom, že dokonale znala a výborně obhajovala pravdy sv. náboženství. A v čem záležela její *statečnost*? Zopakujeme sobě krátce všecko, co musila statečně překonati: Musila překonati výmluvnost mudrců a učenců. Musila překonati přemlouvání soudců. Konečně musila odolati skvělým nabídkám samého císaře. Místo chutných pokrmů volila hlad. Místo zlatých náramků volila železné okovy. Místo radovánek v paláci volila raději bolestnou smrt, nežli by se byla zpronevěřila Pánu Ježíši.

Jáčku, milé děti, co ji sílilo ve chvílích utrpení! Co ji sílilo ve hladu a žízni? Co ji těšilo, když po ní anděl smrti vztahoval svou ledovou ruku? Těšila ji vzpomínka na Jež. Krista, který řekl: »Nebojte se těch, kteří zabijejí tělo . . .« Těšila ji naděje v Jež. Krista, který řekl: »Kdo mne vyzná před lidmi, toho vyznám i já před Otcem v nebesích.« Amen.

Nový Codex juris canonici a náš katechismus.

Dlouho očekávaný nový církevní zákoník jest hotov, promulgován byl letos o letnicích a celý se všemi částmi nabývá platnosti od letnic r. 1918, kdežto jednotlivá nařízení již 19. srpnem vstoupila v platnost. Nový zákoník a náš katechismus následkem toho ocitá se ve mnohých věcech v rozporu, takže oprava katechismu stala se otázkou naléhavou.

V následujícím uvádíme otázky Velkého katechismu a vedle nich v závorce otázky Středního katechismu.

Postižena změnou jsou církevní prikázání a čtvrtý díl.

Ve stati o svátcích jsou to otázky 483 (416) a 484 (417). Neboť zasvěcené *svátky Panny Marie* jsou: neposkvrněné početí a nanebevzetí. Mezi zasvěceným svátkem *svatých* odpadá sv. Štěpána a přibyl svátek sv. Josefa. Značná změna je při 3. církevním prikázání. Co dosud následkem dispensí bylo zvláštností pro jednotlivé země, je nyní všeobecným církevním zákonem: Je trojí *půst*: zdrženlivosti, ujmy a přísný (zdrženlivosti a ujmy). Dle toho dlužno poopravit otázku 495 (427). Při tom lze otázky zjednodušiti tím, že ke jmenovaným třem druhům postu ke každému zvlášť připojí se vyjmenované postní dny; v tom případě odpadla by otázka 496 (428) a 497 (429). Nemělo-li by býti toho vypočítávání, nutná by byla nová otázka, totiž jmenování pouhých dnů ujmy a mimo to ony dvě otázky jakožto nesprávné, musily by býti pozměněny. Nebo nyní pátek je toliko dnem zdrženlivosti (ot. 496 resp. 428). A jelikož každý zasvěcený svátek, nikoliv jen boží hod vánoční, ruší den postní, nutno škrtnouti i poznámku pod čarou. Důkladné změny žádá otázka 497 (429), ježto jen následující dny uvéstí jest: popeleční středu, pátek a sobotu (I), čtyřicetidenního postu, tři kvatembrové dny, svatvečery vánoční, svatodušní, Nanebevzetí P. M. a všech svatých. K tomu jest připomenutí, že zelený čtvrtek přístě je dnem ujmy, kdežto bílá sobota je dnem postním do 12. hod. polední. Při ot. 498 (430) třeba pozměnití nejasné rčení »jakmile do rozumu přišel« ve slova: »kdo sedmý rok ukončil«. V otázce 499 (431) nutno pozměnití otázku a dlh toho i odpověď na onu otázku: »Kdo je povinen ujmu si činiti?« Dále třeba přidati stanovenou mez stáří, kdy ujma přestává, neboť to, co dosud bylo toliko učením moralistů, bylo přijato i do nového zákonníka slovy: »a 60. rok nezačal«. A jak tomu je s pátým prikázáním církevním?

Svatební veselí je nyní po celý rok dovoleno. Jen žehnání snoubenců v uzavřeném čase jest zapověděno mimo zvláštní dovolení. Ale i uzavřený čas byl změněn a trvá pro přístě do Božího hodu vánočního resp. velikonočního. V tom pádě sluší změnití otázku 506 (437). Další změny žádá stať o *svátostech*. A to sv. křtu a bířmování v ot. 555 (480) a 573 (497); budoucně kmotrovství působí duchovní přátelství se křtěncem resp. bířmovancem a nikoli s jeho rodiči. Kromě toho připomínáme, že obtíž velkoměstská s kmotry bířmovacími je tu benevolentně rozřešena slovy: Při bířmování třeba přivéstí kmotra »si haberi possit«. Při nauce o nejsv. svátosti oltářní není nic, co by se týkalo změny v katechismu. Ale učebnice středoškolské budou asi míti zřetel k novotě, týkající se »exkomunikace v případě zvlášť pohoršlivého nehodného přijímání«. Text zní: Qui species consecratos abiecerit vel ad malum finem abduxerit aut retinuerit... incurrit in excommunicationem latae sententiae specialissimo modo Sedi Aposto-

licae reservatam. Konečně činíme zmínku v přídavku, pokud se týče změny zákonodárství o manželství. Třeba tu škrtnouti v ot. 739 (639) poznámku o zapověděném času a platném slibu manželství.

Tak Codex juris canonici dotýká se pronikavě naší katechismové otázky a katechetským spolkům nastává nová starost, by při té příležitosti uplatnily i jiné opravy možné.

r.

Z praxe a různé.

Nesúčastní-li se dítě předepsaných náboženských cvičení vlastní vinou, jest proti němu postupovati kázeňskými prostředky podle řádu školního a vyučovacího. Žákyně X. Y. na měšťanské škole ve V. nebyla dosud ani jednou u sv. zpovědi a u sv. přijímání. Všecka domluva a snaha přiměti ji ku přijetí sv. svátosti zůstávala marnou. Čekala, dle vlastního sdělení a doznání, až jí bude 14 let, aby vystoupila z církve. Otec napsal ředitelství: nepřeji si, aby moje dcera se účastnila zpovědi a přijímání, kterýchžto úkonů až dosud účastna nebyla a nikým také k tomu nebyla nucena. Katecheta odepřel známku z náboženství. O. š. r. rozhodla: X. Y., žákyně III. r. tamní školy, účastnila se vyučování náboženství a skoro všech předepsaných náboženských cvičení. Proto ve smyslu § 172. ř. šk. a vyuč. má býti klasifikace z toho předmětu jako ze všech ostatních zapsána do školního katalogu. Neúčastnila-li se jmenovaná žákyně sv. zpovědi a sv. přijímání a to patrně na rozkaz svého otce, nemůže tato neúčast míti za následek odepření známky z náboženství. Odvolání k zemské školní radě bylo zamítnuto tímto vynesemím: C. k. zemská školní rada vynesemím z 8./VII. 1917 č. I-650 č. 36.827 z. š. r. nedala místa Vašemu odvolání z vynesení c. k. o. š. r. z 5./V. 1917 č. 1197 o. š. r., jimž nebylo vyhověno Vaší stížnosti ve příčině klasifikování X. Y., žákyně 3. tř. měšť. školy dívčí z náboženství ve 3. čtvrtletí škol. r. 1916—17 a to z důvodů rozhodnutí v odpor vzatého, jakož i vzhledem k tomu, že *nesúčastní-li se školní dítě předepsaných náboženských cvičení vlastní vinou, jest proti němu postupovati kázeňskými prostředky podle řádu škol. a vyuč. a spočívá-li vina v té příčině na jeho rodičích, proti těmto zakročit jest obdobně*

podle předpisů o zameškání školy. Snad některým kolegům toto sdělení přijde vhod.

A. Třebský.

Mnichovský spolek katechetský. Vážná doba pobízí k vážné práci. Dosud spolek katechetský mnichovský byl toliko pro Mnichov a okolí. Není příčiny, proč by se nemohl rozšířiti po celé zemi. Začátek k tomu byl učiněn. Byla rozeslána brožura »Der erweiterte Münchener Katechetenverein« a již hlásí se značný počet členů z Württemberska, Badenska a z různých krajů Bavorska. Ve schůzi 12. března městský kaplan Fiedler přednesl pečlivě zpracovaný elaborát: Die Organisation der Kinderkommunion. V náboženském vyučování nutno zdůrazniti učení o Bohu eucharistickém; ovšem předpokládati jest, že děti byly důkladně uvedeny v poučení o životě Kristově. Nejen minulý, ale i přítomný život Kristův třeba jest jim líčiti. Tedy výchova eucharistická! Sv. přijímání budiž vždy aktem slavnostním a dětem jako něco povznášejícího. Promluva, zpěv a hlasité modlení lze vřele doporučiti.

Schmöger dr. Alois, Codex juris canonici. Brožurka o 43 stranách obsahuje nejdůležitější změny, zavedené novým zákoníkem práva církevního a srovnání jich s předpisy staršími i zákony státními v Rakousku. Tak zákony zavazují po 3 měsících od uveřejnění v Acta Apostolicae Sedis, právo zvykové nabývá platnosti po 40 letech, nemůže se vyvinouti ve farnosti, semináři. Novosvěcenci budou po 3 leta skládati zkoušky, diecesní synoda má býti vždy po 10 letech (canon 356), nově zřízené farnosti mohou obdržeti faráře sesaditelného (amovibilis). — Kněží potřebují svolení biskupa, aby mohli býti kmotry (766), nemocní mohou přijímati Nejsv. svátost dvakrát v témdni i nejsou-li laiční (859), ústní zásnuby nezavazují ve svědomí (1017), notorický konkubinát je překážkou publicae

honestatis do druhého stupně (1078), prohlášky se mohou dít na vyvěšeném prkně (1024, 1030) po osm dní, v nebezpečí smrti, není-li žádná překážka, může se sňatek uzavřít i bez kněze před dvěma svědky (1098), v manželství může vstoupit jinoch 16letý a dívka 14letá (1057), pokrevnosti omezeno na třetí stupeň (1076) pobočního pokolení, kmotrovství při křtu je pouze mezi kmotrem a pokřtěným (1079), tedy ne mezi kmotrem a rodiči dítěte (proto otázka katechismu 555 není správná, jakož i 576, kde vůbec není o kmotrovství zmínky), zakázaný čas (1108) končí Božím hodem vánočním a velikonočním, pro odpustky se připouští i zpověď přijímání během oktávy, poslední pomazání může se udělit sub conditione (942). Jde-li o nový kostel, nutno slyšeti i sousední faráře (1162), při správě kostelního jmění má rozhodovati hlavně farář (1184), zakázán je pohřeb těm, kteří se dali sami spáliti (1203, 1240), farář může dispensovati jednotlivé osoby od postu i ode mše sv. v den zasvěcený (1245), farář neb správce kostela může žehnati paramenta (1304), v neděli a ve svátek se doporučí při každé mši sv. kratké kázání (1345), v každém národě má býti po jedné katolické universitě (1379), patronátní právo staré se trpí (1450), ale nové nemá být zaváděno, promlčení nastupuje po 30 letech (1508), papežské svolení je třeba pro cizení majetku církevního, jde-li o obnos přes 30.000 franků anebo o nájem přes devět let (1532, 1541), pro odepření pohřbu jsou mírnější předpisy než v rituálu římském z r. 1913 (Tit. 6, c. 3) canon 1240. — Ovšem knížka tato nevyčerpává všechna ustanovení, někde také trochu neúplně se zmiňuje o předpisu na př. o svátku sv. Josefa nově zavedeném, ač v zákonníku výslovně stojí, že staré zvyky mají trvati, že patronové nekatoličtí nemají práva prezentovati a j., ale jinak podává z 2414 canonů přehled dosti praktický a zajímavý, který může dobře posloužiti těm, kdo chce rychleji se dozvědět něco podrobnějšího o novém zákonníku, jehož platnost počne od 19. května 1918 a jehož výtisky nelze dostati; v Praze jsou dosud jen tři výtisky. Kdy ho obdrží ti, kteří Codex objednali, není možno určit. Ani fakultám, ač měl býti dodán cestou diploma-

tickou, dosud doručen nebyl, jak se dovídáme. Odtud význam ohlášeného dílka, vypracovaného patrně na základě znalosti textu před uveřejněním papežským. Cena 1.20 K je mírná.

Svátek sv. Josefa a Božího Těla.

Nový kodex církevního práva ustanovuje, že svátek sv. Josefa 19. března a svátek Božího Těla jsou opět zasvěcenými svátky. Za Pia X. byly tyto svátky zrušeny. Na prosby četných biskupů ustanovil Benedikt XV., že svátek sv. Josefa bude zasvěcený už r. 1918, ač kodex má platnost teprve od svatodušních svátků r. 1918.

Serii uměleckých obrázků hodlá vydati postupně vsdp. kanovník *dr. Ant. Podlaha*. První obrázek »*Sv. Lidmila uči dobročinnosti sv. Václava*« od Hellicha, kolorovaný, na křídovém papíře, v pečlivém, jemném provedení již vyšel. *Něco dokonalejšího, vkusnějšího, lacinějšího, nelze si mysliti*. Vřele doporučujeme jako dárek pro děti i dospělé. Objednávky přijímá vsdp. dr. Ant. Podlaha v Praze-IV. 35.

Prosbu vzášeji katecheté na vdpp. faráře na venkově, by si neobtěžovali potvrzovati přítomnost při mši sv. těm školním dětem našeho velkoměsta, které v neděli docházejí na venkov ve příčině aprovisace a tam bývají přítomni při mši sv.

Informace na dotazy N. N. Nový jednotný zpěvník diecéšní vyjde co nejdříve, již se tiskne. Také perikopy vyjdou v pečlivé úpravě v c. k. knihoskladě.

Kommutace. Def. kollega, diec. královéhrad., školy obec., půvab. města pohraničního rád by měnil s některým kol. předměstským. Nabídky do red. tohoto listu.

Stručné dějiny církevní.

Pro žáky obecných škol českých. Napsal Václav Oliva. Cena 20 h. Poštou 23 h.

Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA ›VYCHOVATELE‹ K XXXII. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Demokratismus v církvi. — Promluva na neděli I. adventní. — Promluva na neděli III. adventní. — Z praxe a různé.

Demokratismus v církvi.

1. *Myšlenka demokratismu* není dítkem moderního světa, nýbrž sahá do dávnověku. Objevila se záhy zvláště ve státě řeckém a římském. V Řecku lid zavedl s aristokracií (vláda nejlepších od *aristos*), když odstraněna byla monarchie (*monos* == jeden, monarchie == vláda jednoho) a v některých státech i *demos* t. j. lid vládl. Také v Římě plebs-lid časem dobyl si tribunů a měl comitia tributa. Známo, že osud Říma určoval ›senatus populus que Romanus‹. Někteří dějepisci tvrdí, že i Slované měli původně zřízení demokratické a že šlechta jejich je data pozdějšího.

Křesťanství přineslo pravou svobodu, bratrství a rovnost a tak i zdravou demokratickou myšlenku a přes to nezavrhl ani monarchie ani aristokracie. Ve středověku monarchie se zvrátily v absolutismus, který ve svém vyvrcholení zplodil myšlenku demokratismu.

Když v Athénách a v Římě lid bažil po vládě, neměl v úmyslu, aby každý jedinec státu měl účast na vládě. Otroků vůbec nepokládali za lidi a ženám ani nenapadlo ucházeti se o právo hlasovací. Naše doba pokročila i v tom. Všichni lidé jsou prohlášeni za rovny od přirozenosti i dle společenského postavení všichni svobodni. Liberalismus zavrhl všecku heteronomii (t. j. býti ovládanu řády a zákony cizími) a prohlásil úplnou autonomii (t. j. spravovati se řády a zákony, jež si sám stanovil). Dle toho mají úplné právo suffražetky, když žádají i pro ženu práva hlasovacího; právo mají i emancipované, osvojující si způsoby mužské a vykračující konečně i s holí v ruce. Ale právo mají následovně i anarchisté a nihilisté. Nebo když není Boží autority, kdo může přinutiti člověka, aby uznal moc toho, kdo je mu roven anebo slabší a horší než on?

2. *Demokratismus minulý a nyní.* Svobodomyslný a demokratický duch zachvátil v poslední době všechny národy. A moderní katolíci přenesli jej i do církve. Chtí, aby církev přijala demokratický oblek, jinak jí prorokují neodvratnou záhubu. Jiní nejdou tak daleko ani tak zhurta, ale přejí si také, aby se církev co nejvíce zdemokratisovala.

Ale jako demokratismus nového věku není nic nového, tak ani demokratismus v církvi.

Již v 1. století křesťanství pozdvihli se v Korintu pokrokovci a zavrhlí kněžstvo (nechtíce asi nésti náklad naň) a chtěli zorganizovati církevní obec po svém. Římský biskup, sv. Kliment, dal jim řádnou lekci. Není třeba uváděti, že různé gnostické sekty živily odpor proti kněžství. Gnostická soustava i jinak byla proti křesťanství. Ve šlépějích gnostiků šli také montanisté. Když učený Tertul-lián zabloudil mezi montanisty, táže se: »Zda i my laikové nejsme kněží?« A odpovídá: »Rozdíl mezi kněžstvem a lidem zavedla autorita církve.« Soustavný výklad těch převrácených názorů vydal známý Marsiglio Patavino v díle »Defensor pacis«, které s Ivanem janduským dedikoval císaři Ludvíku Bavorovi a to proti papeži Janu XII. Marsiglio nejde sice do krajnosti jako kdysi Tertullian. Uznává rozdíl mezi duchovními a laiky.

Ale moc duchovní je mu přenosná. Ježíš všechnu moc předal společnosti věřících a věřící ji přenášeli na vladaře. Jen když byl vladař nevěřícím, věřící přenesou moc na biskupa. Všichni duchovní jsou si rovni a mají stejnou moc papež, biskupové i kněží. Pravidlem víry je Písmo sv. a pochybnosti rozhodují obecné sněmy, jež svolává stát a na nich spolupůsobí duchovní i laikové. Sněmy mají zákonodárnou moc, papež výkonnou, císař trestní. Císař může papeže dosaditi, trestati a sesaditi.

Marsiglio razil cestu Wiklefovi a Husovi a zvláště Lutherovi. Přívrženci Lutherovi a jiní »reformátoři« zašli do krajnosti. U nich není rozdílu mezi kněžími a laiky. Zcela důsledně! Jaký rozdíl, když u nich kněžství není svátostí? Církev je zcela demokratická. Papež, biskupové, kněží zcela prý libovolně přivlastnili si moc nad druhými. Ve společnosti demokratické, kde má býti rovnost, i ženy mají býti rovny mužům. Tak mezi kvakery ženy káží a mezi svedenborskými žena myje přijímajícím nohy a uděluje eucharistii.

Nevíme, zda by moderní reformátoři naší církve chtěli pustiti i ženu ke katolickému oltáři a na kazatelnu. Ale prohlásili, že církev musí se přizpůsobiti nedogmatickému křesťanství, jako tomu je v liberálním protestantismu. Tím ukázali, že chtějí jen zalátati starý protestantský pytel.

Ale i modernisté mohou se chlubit, že mají předchůdce, kteří před nimi snažili se církev demokratisovati. Tak Edmund Richer již r. 1611 v díle »De ecclesiastica et politica potestate« mimo jiné ohřívá Marsigliovo tvrzení, že Kristus odevzdal moc církvi a církev pastýřům a že římský papež je jen »caput ministeriale« vrchní služebník církve.

Asi 150 let po díle Richerově r. 1763 vyšlo ve Frankfurtě dílo »De statu ecclesiae et legitima potestate Romani pontificis«. Dílo vydal populární biskup Iv. Nik. von Hontheim pod pseudonymem »Justinus Febronius«. Vydal je »ad reuniendo dissidentes in religione christiana«, aby nesvorné v křesťanské víře spojil. Jak? Demokratisací církve! I dle něho Kristus odevzdal moc klíčů celé církvi a církev je vykonává skrze papeže a biskupy. Věřící mají tudíž moc radicaliter et principaliter a prelátů usualiter a usufructualiter.

Pistojský sbor oživil názory Richerovy a soustava galikánská též, která omezuje moc papežskou a na oko rozšiřuje moc biskupskou a vlastně dává moc v ruce krále a částečně i církve.

Církev odsoudila jmenované názory. Zda právem? Zda vyhostila demokratismus vůbec ze svého středu? Kristus P. byl prorokem, knězem a králem. Založil církev, aby pokračovala v jeho díle a vedla lidi ke spáse. I jí dal troji

moc: učitelskou, kněžskou a královskou. Ta moc se dělí na moc duchovní (ordinis) a správní (jurisdictionis). Kdo je majetníkem té moci? Zda celá církev, jakožto společnost věřících, sama vybírajíc jednotlivce jakožto své zástupce, anebo zda jsou dle božského ustanovení určeni nějakí nositelé a vykonavatelé církevní moci? V prvním případě, zda všichni členové církve mají právo na tu moc anebo jsou někteří vyloučeni z ní dle nařízení Božího, v druhém případě kdo jsou ti praví nositelé církevní moci?

Již zdravý rozum učí, že Kristus P. musil založit církev jakožto společnost dokonalou, chtěl-li, aby plnila poslání, které jí určil. Pravíme jako společnost dokonalou t. j. společnost opatřenou v sobě úplně vším, čeho je třeba k dosažení účelu jejího.

Nebyl nucen založit církev monarchickou neb aristokratickou neb demokratickou. Mohl založit takovou, jakou chtěl. Každý druh vlády má nějaké přednosti, žádná sama sebou není špatná; a naopak nelze říci, která je nejlepší. Mohl církev založit i takovou, aby se její ústava rozvíjela i měnila dle okolností a ducha času. Ale netážeme se po možnosti, nýbrž po *opravdovém* faktu.

A dějinné faktum je, že Spasitel ustanovil svátost svěcení kněžstva, která vtiskuje duši nezrušitelné znamení a svěcence odděluje od ostatního světa a jim jako zvláštnímu stavu dává řadu zvláštních práv a povinností. Svátost svěcení není jen jedna; Kristus P. ustanovil tři stupně svěcení: biskupské, kněžské, jáhenské, které se mezi sebou rozeznávají důstojenstvím i mocí. Dále ustanovil církev jako společnost nerovnou, rozděliv ji na duchovní a laiky; a duchovní opět rozdělil hierarchickým řádem. Následovně celé moci neodevzdal celé církvi, všem věřícím. Ze svých úředníků vyvolil dvanácte a poslal je, aby křtili a kázali všemu stvoření. Jim řekl při poslední večeři: »To čiňte na mou památku.« Jindy jim pravil: »Cožkoli svážete na zemi, bude svázáno na nebi...« A opět »Kdo vás slyší, mě slyší; kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.«

Tím tedy zvoleným úředníkům dal Spasitel nejen moc kněžskou, ale i pro-rockou čili učitelskou a královskou. Ale nedal jim všem rovné moci. Petrovi slíbil, že na něm vzdělá církev svou a že mu dá klíče království nebeského. Jemu zvláště pravil: »Cožkoli svážeš cožkoli rozvážeš...« Jej postavil za pastýře celému stádu svému. Petrovi tedy dal neomezenou moc ve své církvi, takže není moci, které by neměl Petr, není křesťana, který by se nemusil podříditi Petrovi. Tak církev svou založil jakožto zcela dokonalou monarchii, v níž by Petr byl neomezeným pánem, nikoli zástupcem či služebníkem celé církve. A jako Kristus P. nikde a nikdy neukázal, že chce měnitelnou ústavu církve, zřejmě chtěl, aby církev byla vždy zařízena monarchicky. Kdyby to nebyla bývala výslovná vůle a přání P. Ježíše, byl by musil tak říci. Věděl zajisté, že jeho církev jednou slavnostně prohlásí článek víry, že následník Petrův je hlavou církve, tudíž že církev je monarchie a že musí zůstatí monarchií. A opět slíbil církvi neomylnost v učení; slíbil, že s církví bude na věky. Zavázal všechny křesťany, aby církevní úřad učitelský poslouchali jako Jeho. Kdyby při všem tom bylo Kristovým přáním a vůlí, aby se církev přizpůsobila duchu času, byl by svou církev zavedl v blud. A to je nesmysl a podlost. Jasná je a nepochybná pravda, že církev na věky má zůstatí zařízena po monarchickou. Proto církevní úřad učitelský právem odsoudil i Marsiglia i všechny, kteří jdou jeho cestou až po dnešní modernisty inclusive.

4. *Demokratismus v církvi.* Leč i když církev je absolutní monarchie není z ní vyloučen ani aristokratismus ani demokratismus. Biskupové jakožto nástupci apoštolů jsou církevní velmožové a kněží a ostatní duchovenstvo jaksi nižší šlechta. Ovšem nikoli šlechta rodová na způsob šlechty světské, nýbrž duchovní a milosti Boží. Mocný je v církvi demokratický element. Kterýkoli úd církevní hierarchie může býti z nejnižšího rodu, z nejširších vrstev. Selský syn zasedl nezřídka na Petrově stolci. Vyloučeny jsou toliko ženy, které v církvi mají mlčeti.

A nejen to, laikové mohou působiti ve mnohém, co přináleží moci duchovní a moci správní. Mimo jiné služby v církvi mohou všichni bez rozdílu, křesťané i nekřesťané, udělovati sv. křest, mohli v pádu potřeby uděleti sv. oltární a známo, že ministři svátosti manželství jsou ti, kteří sňatek uzavírají, tedy laikové. Nekrvavou obět novozákonní jaksi přinásejí s knězem i přítomní křesťané. Rodiče káží dětem první pravdy křesťanské víry. Právem i povinností rodičů je děti vychovávat. Právem a povinností každého křesťana je, aby pravdy víry hájil před nespravedlivými útoky. Každý křesťan dle okolností a způsobivosti své může konati úřad apoštolský. Známo, že křesťanství nerozšířili po světě jen apoštolé, biskupové a kněží, nýbrž i ostatní křesťané jakéhokoli rodu, doby i stavu. Zvláště mohou zdárně plniti úřad učitelský a apoštolský křesťanství učenci, kteří zvláště za naší doby mohou lépe prospívat než kněží. To lze říci i o laicích politicky činných a zvláště žurnalistech.

I ve správě církve mnoho působí laikové. Známo, že již ve staré době křesťanské působili při volbě biskupa. Mají přístup i na církevní sněmy. Mohou býti advokáty při církevních soudech, mohou míti patronátní právo a býti ve správě církevních statků. Mají právo na potřebné vyučování ve víře, sv. svátosti, svěcení a žehnání, ochranu církevního soudu a konečně i církevní pohřeb.

5. *Papež v církvi.* Při všem tom nemůže býti řeči o úplné demokratisaci církve či o dělbě moci mezi církevními hlavami a národy. Papež jakožto náměstek Kristův a následník Petrův má plnost moci i pokud se týče moci i pokud se týče údů. Pokud se týče moci (intensivně): není v církvi moci, které by neměl papež. Pokud se týče údů: není křesťana, který by nebyl podřízen papeži. Papež má tedy plnou a neomezenou moc učitelskou, kněžskou i královskou. Jakožto vrchní učitel a pastýř celé církve může papež definovati články víry a mravů. A když mluví *ex cathedra* t. j. když rozhoduje jakožto pastýř a učitel o člancích víry i mravů, je neomylný. Co papež rozhodne a definuje jakožto pravdu, to je pravda neomylná a třeba jí věřiti, bez ohledu na souhlas jednotlivých údů církve. Dar neomylnosti je dán církvi učící t. j. církevnímu učitelstvu, jehož hlavou neomylnou je papež a nikoli všem úřadům církve. Proto katoličtí učenci mohou vykládati jednotlivé nejasné otázky dogmatické a morální dříve než je papež definuje. Po rozhodnutí papežským nemohou důvodně pochybovati o pravdě. Rozumí se, že před rozhodnutím papežským mohou jednotlivci o sporné otázce mysliti i jinak než soudí papež a že při tom zůstávají katolíky: neboť in dubiis libertas. Ale známo li, že papež jakožto hlava křesťanstva rozhodl nějakou spornou otázku, tu ovšem povážlivě je mysliti jinak. Pak-li papež jakožto soukromník anebo jakožto učenec nějakou věc vyložil dle svého, jeho názor má platnost v té míře jako důvody, o které se opírá. Když však papež nějakou pravdu definoval, otázka je rozřešena a kdo myslí jinak, není katolik. Neboť kdo myslí jinak, nevěří definované pravdě a nevěří tudíž ani v papežskou neomylnost.

nost. A takový je bludař, heretik. On z pokladu víry vybírá jen to, co se líbí jeho vůli či rozumu a následovně nevěří pro autoritu Boží, nýbrž pro vlastní svou autoritu.

Papež má právo netoliko rozhodovati o tom, co spadá v obor víry a mravů, ale i o všem tom, co je v úzké souvislosti s věrou a mravoukou. Filosofie je věda ve svém oboru svobodná; ale kde filosofie a věda se stýká s věrou a mravoukou, nemohou se vyhnouti papežskému soudu. Papež má právo nejen rozhodovati o pravdách dogmatických a morálních, ale i odsuzovati opačná mínění. Když tedy věda či filosofie narazí na zjevenou pravdu, papež může a má veřejně odsouditi, i kdyby se zdvihli proti němu všichni učenci a stoupenci jich. Může je odsouditi, neboť pravda nemůže odporovati pravdě, mají-li pocházeti obě od Boha; a v Bohu nemůže býti protikladu; a papež může, ano musí odsouditi nepravdu, protože je vrchní strážce zjevené pravdy.

Papež je povinen nejen zjevené pravdy vykládati a hájiti, ale i šířiti. Mají sice i jiní šířiti je, ale papež je vrchní učitel a pastýř, který má hleděti, aby byl jeden ovčinec a jeden pastýř. S ním společně mají pracovati i ostatní pastýři a učitelové; a to jsou v první řadě biskupové, Duchem sv. ustanovení, aby spravovali církev Boží, v druhé řadě ostatní duchovní, posláni od zákonité hlavy. Laikové, nejširší vrstvy církve, jakkoli nadaní a způsobilí, mohou učit jen s přivolením a souhlasem církevního úřadu učitelského. Ten nemůže sice brániti jim, aby se zabývali šířením a obranou pravd; ale může jim určití meze, jichž nelze překročiti.

Papež je vrchním knězem. Svěcením roven ostatním biskupům, ale jeho moc je nade všechny biskupy. Má právo stanoviti bohoslužbu pro celou církev a biskupové mají se podříditi rozhodnutím papežským. Někde biskupové mohli ustanoviti podřadné liturgické věci a metropolitě i vyšší hodnostáři podstatné, ovšem s přivolením papežovým. Dnes rozhoduje papež o těch i o oněch, tudíž i o liturgickém jazyku. Ani ve starověku křesťanském nemohla rozhodovati o liturgickém jazyku celá církev, nýbrž jen církevní hlavy. Liturgie je svatou, duchovní záležitostí a duchovní záležitosti spadají v obor duchovní. Proto laikové nemohou si osobovati práv, aby zaváděli neb měnili liturgický jazyk, aniž smějí užívati pro to násilných prostředků. Mohou zákonitými prostředky pohnouti neb uprositi církevní vrchnost, by přání jich vyhověla. Ale všeliké násilné prostředky jsou nepřipustné, nezákonné, nemorální, proti svobodě církve i právům jejím. Proto i veřejné mínění častokrátě hřeší, vkládajíc se v ty věci.

Nelze namítati, že liturgie je pro národ a národ tudíž že má právo o ni rozhodovati. Ale jsou mnohé věci a práva pro národ a na prospěch národu a přece nikomu nenapadá, aby nejširší vrstvy o nich rozhodovaly. Není nevyhnutelně nutno, aby národ rozuměl liturgickému jazyku. Konečně, který národ tomu jazyku rozumí? Nepraví se tím, že by na příklad Jihoslované měli skřížiti ruce, když jim různá diplomacie chce potlačiti давную привилею старослованского языка v liturgii. Naopak je jejich povinností, vynaložiti vše, aby zákonitá vrchnost soudila dle církevních kanonů, ale mají se chrániti, aby hájíce svá práva, nepoškozovali cizích, zvláště církevních.

Papež má právo stanoviti, jak se udělují jednotlivé svátosti, leč by to nebyl ustanovil Spasitel. Proto může ustanovovati i různé obřady a j. Širší vrstvy nemají práva co měniti. Zaváděti a rušiti svátky pro celou církev může jen

papež. Věřící mohou z pobožnosti slaviti významné dny, ale pravými svátky budou ony sváteční dny jen tehdy, když je schválí papež. Přátele Boží a lidi svatého života mohou ctíti věřící, mohou je i vzývati. Ale jen papež může je prohlásiti za blahoslavené a svaté i pro veřejný kult. Tím je odstraněno nebezpečí, že se naše víra zvrhne v čistě národní a přírodní náboženství, v němž se světská sláva vzdává lidem zasloužilým o národ bez ohledu na jejich mravní dokonalost.

Ve správě církve přiznávají papeži i nepřátelé ode dávna dozorčí moc. Ta moc papeži právem i náleží. Má právo dohledu na celou církev jako nikdo jiný. Má právo, aby mu i všechny hlavy církevní referovaly o poměrech. A s jeho právem je spojena povinnost biskupů, aby ve stanovený čas buď sami anebo svými zástupci spravili papeže o všech poměrech svých biskupství. Ale mimo dohled má papež, jakožto hlava nejdokonalejší společnosti, plnou soudcovskou moc. Dle toho může zákony dávat, měniti, rušiti. Může souditi ve významnějších věcech a vůbec ve všech; a jako s přestoupením zákona je spojen i trest, může též trestati. Privilegia může dávat i odnímat. Papež je vrchním soudcem a kromě něho nemá nikdo práva souditi.

Biskupové jsou v pravdě nástupci apoštolů a proto papež nemůže naprosto zrušiti moci biskupské a na místě biskupů postavití své náměstky. Ale papež může jednotlivým biskupům moc omeziti, ano i odníti. Není rozřešena otázka zda moc biskupská vychází přímo od Boha či od papeže; ale ustáleno je, že papež biskupy jmenuje, překládá, trestá, sesazuje.

Pravda, že ve starověku i laikové spolupůsobili při volbě biskupa a dnes někteří katoličtí vladaři spolupůsobi při jmenování biskupa. Katoličtí vladaři mají privilegium od sv. stolice, že mohou jmenovati biskupy, ale jmenované biskupy musí potvrditi papež. Známe je onen obrovský boj proti investituře či lépe vkládání se světské moci v církevní záležitosti.

Papež je i vrchní pán církevních statků. Ty statky spravují duchovní a protože jsou to dobra časná, spolupůsobi i laikové, ale ne proto, že by měli na to právo jakožto údové církve, nýbrž pokud jim to dopouští církevní vrchnost. Ta vrchnost, jejíž nejvyšší hlavou je papež, připouští i zkušené laiky na církevní soud, k němuž laikové nemají přístupu bez svolení církevní vrchnosti.

I na sněm, zvláště obecný, přístup mají laikové. Ale nemají tam práva hlasovacího ani dle božského ani dle církevního zákona. Dle božského ustanovení rozhodný hlas na sněmu náleží jen biskupům, dle církevního zákona mají jej kardinálové, hlavy řádů a ještě jiní duchovní. Církev mohla by dáti i laikům rozhodující hlas na obecném sněmu; ale nedává ho zpravidla ani jednotlivým kněžím, neřku-li laikům.

6. Z toho viděti, že *demokratismu* v církvi jsou přesně vytčeny meze, jichž nelze překročiti a hlavně tam, kde by to bylo na ujmu papežské moci. Církev není přirozeným ústavem či svobodnou společností, která by se měnila svobodnou vůlí údů; nýbrž je společností nutnou, jejíž údem musí býti ten, kdo chce býti spasen. Zakladatel její Kristus založil ji monarchicky a chce, aby ústava její se neměnila. Proto různé lidské ústavy mohou se měniti, jednotlivé státy mohou měniti svou formu od absolutní despotické monarchie až do krajní demokracie; ale ústrojí říše Boží, církve má býti cos stálého a neměniti se dle ducha toho

neb onoho času. Kde se církevní hlavy hleděly přizpůsobiti, zdemokratisovaly jednotlivé církve, ale odtrhly je spolu od jednoty církevní a přetvořily ve státní filiálky. Co je dnes církev řecko-východní? A co různé protestantské sekty? Pravá církev zůstala tím, čím kdysi byla, božským duchovním ústavem, svobodnou a neodvislou na komkoli, ale i takovou, jakou kdysi byla. Kdokoli se pozvedl, aby církev svedl na jinou kolej, zbloudil a když nechtěl církve poslouchati, zemřel mimo její jednotu. Osud tolika předchůdců neotevřel oči modernistů. Proto i oni jdou slepě v jistou smrt mimo přístav církve.

Podobný osud mohl by stihnouti i ty, kteří potácejíce se pozdvihují se proti církevnímu ústrojí a vnášejí v církev neoprávněný, neodůvodněný demokratismus. Dokud je biskup v jednotě s církví a s papežem, je zákonitou hlavou a všichni katolíci mají jej uznávati za takového. Kdž se proti němu pozvedá, ruší církevní kázeň a přisvojuje si právo, které má jedině papež. Nebo jedině papež je zákonitý soudce biskupů. Proto je velmi choulostiva a nebezpečná vzpoura i proti chybným biskupům, neboť známo, že biskupy ustanovuje Duch sv., aby řídili církev Boží. Kněze ovšem neustanovuje přímo Duch sv., nýbrž biskupové. Jsou biskupovými pomocníky, jako biskupové pomocníky papeže. I oni mají trojí moc, závislou na biskupu i na papeži, nezávislou na věřících.

Proto laikové, kdyby jich bylo nevim co, nemohou knězi vzíti moci duchovní aniž právně stanoviti meze činnosti jeho. Někomu je obtížno »kněžské vměšování se« v některých věcech, jinému ve všech. Ale to »vměšování se« třeba dobře rozeznávati. Nabízí-li se který kněz vždy a ve všem jiným za vůdce a správce, jeho jednání je nerozvážené a může se naprosto odmítnouti. Vkládá-li se však bez dotěrnosti v různé věci a práce, dlužno rozeznávati, jaké to jsou práce. Když jsou čistě světské, bez souvislosti s věrou a mravoukou, nespádající na pole duchovní moci ani učitelské ani kněžské ani královské, pak se kněz »jakožto kněz« nemá v ně plésti. Nýbrž může a smí se vkládati v ně jakožto občan, poplatník i člověk jiné způsobilosti. Jsou-li však práce, o které se jedná, ve spojení s věrou a mravoukou, nikdo nemůže kněze vylučovati. Takové jsou organizace katolické všeho druhu. Ty organizace jsou buď čistě náboženské anebo víra je jim aspoň pevným základem. A protože kněz je služebník, zastance i kazatel víry, má v organizacích vésti hlavní slovo. Kdo se tu pozvedá proti »kněžskému vměšování se«, potutelně přeje si míti církev bez kněží, tedy na nejširším demokratickém základě. A takový zapomíná, že Spasitel řekl apoštolům a po nich všem katolickým duchovním: »Kdo vás slyší, mě slyší; kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.«

Těžko je plouti proti proudu, ale nebezpečno je také spouštěti proud, neboť může strhnouti v propast. Dnes demokratický proud zaplavuje vše, co se mu nebrání, nemyslí na následky. Rozjaření demokratickým duchem, boří tací pevný násep, který zřídil sám Syn Boží. Jisto je, že náspu toho nesboří, nýbrž zahynou pod ním. Demokratická myšlenka nejjasněji je vyslovena ve zjevení Božím. Překročila li meze naznačené ve zjevení, zvrhla se v anarchii. Anarchie je propast společnosti. Kdo vnáší anarchii v církve, chce církve podkopati a žhavé uhlí sype na svou hlavu.

S.

Promluva na neděli I. adventní.

Žádný soud ani trest ani odměna?

Frant. Malý, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

1. a) V jednom městě žila spořádaná a zbožná rodina, z otce, *matky* a několika dětí. Otec musil kdysi odejti na delší dobu do ciziny za obchodní záležitostí. Veškerá tíha starostí spadla na ramena matky. Ta rozumná, moudrá i svědomitá žena vynakládala všecku péči svou hlavně na vychování dítek, které vroucně milovala. Proto starala se nejen o jejich potřeby tělesné, nýbrž zvláště o potřeby duševní. Vážným slovem je poučovala. K domácím modlitbám je denně vybízela. Do chrámu je na služby Boží posílala a vodila. Vypravovala je horlivě do školy, aby se vyzbrojily potřebnými vědomostmi pro život. Aby však tuto svou mateřskou snahu ještě podepřela, neustále připomínala dětem budoucí návrat a příchod drahého otce. »Nezapomeňte na to, milé děti,« tak jim říkala, »že se váš tatíček opět navrátí a bude zvědav, jak jste za jeho nepřítomnosti prospěli na těle i na duši. Ó jak se zaraduje, až uslyší, že jste poslouchali a prospívali v dobrém! Ale nejen, že se zaraduje, doufám, že vás také odmění nějakým užitečným dárkem!«

Když takto hodná matka k dítkám mluvila, já se nedivím, že se na příchod otcův těšily a opravdu se na něj svědomitě připravovaly. Ale některé z nich přece jenom někdy na své povinnosti zapomínaly, nezpůsobům se oddávaly, modlitby zanedbávaly, chrámu a škole se vyhýbaly a špatné společnosti vyhledávaly. Když to matka u některého znamenala, pravila: »Ach, milé dítě, považ, že se dobrotivý otec navrátí a bude od tebe požadovati přísný účet, jak jsi prospěl v učení a mravech! Ó jak se bude rmoutit a hněvat, až se doví, že jsi byl neposlušný, rozpustilý a nedbalý. Ale nejen že se bude rmoutiti a hněvati; myslím, že tě také potrestá, jestliže se nepolepšíš . . .«

b) Co jsem vám právě, malí posluchači moji, vyprávěl, není nic jiného nežli podobenství. Otec je Pán Ježíš, matka je *Církev* a děti jsme my.

Pán Ježíš dříve nežli opustil tento svět a odebral se na věčnost, slíbil, že se zase jednou navrátí. Zatím odevzdal všecku starost o křesťanské dítky celého světa Matce své Církvi katolické. Tato rozumná a svědomitá duševní matka užívá všech možných prostředků, aby své věřící syny a dcery udržela na cestě dobré a je odvrátila od cesty hříšné. Aby však svou mateřskou snahu co nejpevněji podepřela, za tou příčinou často, zvláště na konci a na začátku svého roku církevního nám ve svatém evangeliu připomíná budoucí návrat a příchod Ježíše Krista na svět k poslednímu soudu. »Tehdáž se ukáže znamení Syna Božího Tehdáž všechna pokolení země uztří Syna člověka přicházejícího v oblacích nebeských s mocí velikou i velebností . . .«

Vyskytují se ovšem křesťané, kteří si těchto slov nevšímají a žijí tak, jakoby nikdy neměl nastati *žádný soud a žádný trest ani odměna*. Ale vyhnou se tím snad soudu poslednímu? Vyhnou se trestu Božímu? Mohou očekávati nějakou odměnu?

2. Že bude jednou poslední soud, to jest, drahé děti, jistojistě. To už předpověděli proroci ve *Starém Zákoně*. »*Hospodin stojí, aby soudil. Stojí, aby soudil národy. Hospodin k soudu přijde!*« tak napsal na příklad prorok Isaiáš (3, 13 až 14). A zbožný kazatel v bibli napsal: »*Spravedlivého i bezbožného bude souditi.*« (3, 17.).

Ostatně, milí žáci, Hospodin soudil již na zemi dosti často. Soudil, trestal a odměňoval nejen jednotlivce, ale i celé národy. Prísrný soud konal nad Adamem, Evou a ďáblem. Konal strašlivý soud nad hříšným pokolením za časů Noemových. Konal soud nad Sodomou a celou okolní krajinou. Konal soud nad zpuštěným Faraonem. Trestal a odměňoval i svůj vyvolený národ. Ale posledního soudu ještě nekonal.

b) Poslední soud odložil do *Zákona Nového* a odevzdal jej Synu svému Ježíši Kristu, který přijde soudit živých i mrtvých. Vždyť to přece sám předpověděl, že jistě přijde! »Tehdáž,« tak pravil k učedníkům, »přijde Syn člověka ve své velebnosti a s ním všichni andělé. Tehdáž se posadí na trůn a shromáždí kolem sebe všechny národy. Tehdáž rozdělí je od sebe jako pastýř rozděljuje ovce od kozlů« (Mat. 25.). Tehdáž »vydají lidé účet i z každého prázdného slova!« (Mat. 12, 36), natož teprve ze svých skutků!

Tak předpovídal, milé děti, Ten, který nikdy nelhal a nikoho neoklamal. Tak předpovídal Syn Boží, Ježíš Kristus, jehož předpovědi se vždycky až do nejmenších podrobností vyplnily. On předpověděl na příklad, že Ho Jidáš zradí a Petr zapře — a nestalo li se tak? Předpověděl, že vstane z mrtvých. Velelada židovská vynaložila sice všecku opatrnost, aby jeho vzkříšení překazila, ale On vstal třetího dne, jak byl předpověděl. Slíbil Ducha svatého a poslal ho. Řekl, že kromě Jana všichni ostatní apoštolové skonají smrtí mučednickou — a skonali. Předpověděl zkázu Jeruzaléma a zkázu chrámu na věčné časy — a vyplnilo se. Předpověděl, že se Církev rozšíří jako zrno hořčičné — a není-li skutečně rozšířena po celém světě? Předpověděl, že na ni budou dorážeti brány a moci pekelné, že učedníci budou pronásledováni a usmrcováni. Toto všecko Pán Ježíš předpověděl. Pak slíbil, že zase přijde k poslednímu soudu a řekl: »*Nebe a země pominou, ale slova má nepominou.*«

Jáčku, děti, smí teď ještě někdo opovážlivě tvrdit, že nebude soudu ani trestu ani odměny? Smí se někdo takhle rouhati?

c) Pán Ježíš bude soudit jistě a »odplatí jednomu každému« podle jeho spravedlnosti a věrnosti. (I. Král. 26, 23.) Zde na světě, jak víte, neodměňuje lidí vždycky podle jejich zásluhy.

Je si vzpomeňte, že je mezi námi dosti lidí spravedlivých, zbožných, dobročinných a hodných! Ale bývají všichni za své dobré skutky a ctnosti už zde na zemi odměněni? Což nevidíme, jak mnozí z nich trpí bol a bídu, nedostatek? Což o nich P. Bůh neví? Což jich nikdy neodmění?

Zde na světě žijí také bezbožníci, kterým se však vede dobře. Požívají cti a slávy, oplývají bohatstvím; nevědí, co je bolest, žijí v radovánkách a umírají ve hříších. Nebudou už nikdy za své hříchy trpět?

Mnozí lidé požívají cti a dobrého jména jenom proto, že své hříchy a nepravosti dovedou chytře zakrýti a své dobré skutky, které tu tam vykonají, dovedou postavit na odív jako farizeus. Nebudou nikdy odhaleni? — Některý hodný křesťan naproti tomu snáší bez viny potupu, neboť jej nevinného pokládají za hříšníka. Ostatně, což pak se sám nejsvětější Ježíš Kristus měl jinak? Mezi své přišel a svoji Ho nepřijali. Tupili Jej a hanili, plivali na Něj, trním Jej korunovali a ještě pod křížem jej pomlouvali. Ale On přijde jednou, přijde jistě, aby je soudil; neboť to předpověděl.

Tam k tomu soudu, milé děti, dostavíte se i vy. Nebylo by dobře, abyste si tuto pravdu častěji připomínaly? Jestliže Pán Ježíš poslední soud předpověděl, učinil tak proto, abychom se na něj mohli záhy připravit a myslet. Amen.

Promluva na neděli III. adventní.

Nic se neděje náhodou, ale řízením Božím.

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Milé děti! Když Všemohoucí zamýšlel učiniti a postaviti na zemi prvního člověka, tu již napřed zařídil všecko tak, aby člověk ten v ničem netrpěl nedostatkem. Proto stvořil oblohu, aby pod ní přebýval, a vzduch, který by mohl dýchat. Poručil slunci, aby svítilo ve dne, a měsíci, aby osvětloval noc. Opatřil celou zemi vším, co je příjemné, potřebné a užitečné. Stvořil rostliny a zvířata, dříví a kamení, vodu pramenitou k pití a tekoucí řeky k zavlažování. To všecko připravil Hospodin v míře nejhojnější, dříve nežli učinil na zemi prvního člověka. A když jej konečně v nejlibnější době roční stvořil, zavedl jej do nejkrásnější zahrady, představil mu všechny tvory a řekl jin: »Tohle je váš pán! Toho poslouchejte!« V takových poměrech přišel na svět první člověk.

Ale když sám Syn Boží měl přijíti na tento svět, jaké se tu děly přípravy k jeho uvitání? Kde byl pro Něj uchystán skvostný palác? Kde stála jeho zlatá kolébka? Milé děti, já vím, že jistě mnoho nemluvnátek narodilo se v oné posvátné noci, ve které se narodil náš Vykupitel; ale žádné se nenarodilo v takové chudobě jako právě božské nemluvnátko, na které čekal celý svět už mnoho tisíc let.

Ale, co soudíte? Stalo se to snad náhodou, že se Vykupitel narodil v bidě? Stalo se náhodou, že se narodil právě před 1917 léty? Stalo se náhodou, že se narodil v Palestině a ne v zemi jiné? Že se narodil v Betlémě a ne v jiném městě? Že se narodil ve chlévě? Stalo se to náhodou, že místo v kolébce odpočíval v dřevěných jesličkách, ve kterých bylo seno a sláma? To všecko se nestalo náhodou, ale řízením Boha Otce, který už dávno byl ustanovil a zřetelně naznačil I. *čas* a II. *místo* jeho narození

I. Abyste mně dobře porozuměli, představte si v duchu nějaké město, které by bylo obklíčeno nepřátelským vojskem! Kterak se asi vede jeho obyvatelům? Co dělají? Že se sami osvobodit nemohou, to vědí dobře. Proto očekávají pomoc odjinud. Doufají, že je osvobodí statečný syn jistého mocného krále. Čekají ho se vši určitostí, protože jim to onen král kdysi přislíbil, že jim syna svého pošle na pomoc. Čekají ho tedy dnem i nocí. Čekají ho toužebně a neustále opakují tutéž otázku: »Kdy už konečně přijde? Kdy nás vysvobodí?«

Podobně čekali spravedliví lidé Starého Zákona. Očekávali Syna Božího Messiáše, kterého jim byl Otec nebeský přislíbil. Čekali ho s největší toužebností. Ale on nepřicházel dlouho a dlouho. Již se Ho nemohli ani dočkat a neustále ve svých modlitbách opakovali tytéž otázky: »Kdy nás vykoupí? Kdy konečně přijde? Kdy a kde se narodí?«

a) Na tyto otázky odpověděl jim předně patriarcha *Jakub*, syn Izákův, který z vnuknutí Božího předpověděl, že se Vykupitel narodí, až bude odňata berla od Judy.

b) Prorok *Daniel*, který byl zahrnut obzvláštní milostí Boží, předpověděl, že se narodí určitě 483. roku od oné chvíle, až se národ israelský navrátí ze zajetí babylonského, do své vlasti.

c) A největší prorok *sv. Izaiáš* předpověděl, že Vykupitel zavítá na svět jako nějaké »kníže pokoje«; ale že se nenarodí dříve, dokud nebude na světě zavládati sv. mír a pokoj.

A vyplnilo se skutečně, co tito tři sv. mužové prorokovali? Vyplnilo se všechno do slova, a to nikoli snad nějakou náhodou, ale řízením Božím se to vyplnilo.

a) Za prvé: Vykupitel se narodil za panování císaře Augusta, který v celé říši římské zavedl mír a pokoj. Před tím zuřily v té říši jen samé nepokoje a války. I v Palestině tekla před tím ustavičně krev a řinčely zbraně. Ale v ten čas, když měl Vykupitel přijíti na svět, zavládal všude tichý mír. To se jistě nestalo náhodou, ale řízením Božím.

b) Mezitím uplynula také léta, která byl předpověděl Daniel. 483 léta uplynula do moře věčnosti od oné chvíle, kdy se Židé byli navrátili do Palestiny ze zajetí babylonského.

c) V Palestině také už nepanovali králové z rodu domácího; berla byla odňata od Judy a zemi židovskou spravoval král cizí, pohan, a to ukrutník Herodes.

II. Týž Herodes ve jménu císaře římského Augusta nařídil v Palestině sčítání lidu. Každý se musil dát zapsati do státní matriky. Tohoto rozkazu císaře i krále uposlechli Maria i Josef. Oba se sice narodili v Nazaretě, ale pocházeli z Betléma. Proto se vydali na cestu do Betléma, aby se tam dali zapsati. A tak se, milé děti, Spasitel náš narodil v Betlémě ve chlévě v zemi židovské.

a) Ale proč se narodil právě v zemi židovské? Proč ne v zemi jiné? Proč ne na příklad v zemi egyptské, řecké nebo italské? Proč právě v Palestině, v zemi židovské? Předně: proto, že národ židovský samojediný mezi všemi národy země zachoval si pravou víru v jednoho Boha; měl také nejkrásnější bohoslužbu a spolu i nejdokonalejší zákon. Za druhé, proto že se právě Palestina ze všech zemí nejlépe hodila k tomu, aby se odtud vira křesťanská rozšířila do celého světa. Proto se Spasitel nenarodil v zemi židovské náhodou, ale Božím nařízením.

b) Ale v zemi židovské, v Palestině bylo více měst a městeček, mezi nimiž byl *Betlém* skoro nejmenší. Podíváte-li se na mapu v bibl. dějepřavě, poznáte, že tam byla města daleko větší a důležitější, jako na příklad Jeruzalém, Samarija, Kafarnaum, Jafa, Hebron, Nazaret atd. Proč se tedy Pán Ježíš nenarodil v některém z těchto větších měst? Proč zrovna v městě nejmenším? Proč právě v Betlémě se narodil. Stalo se to snad náhodou? Milé děti, ani to se nestalo náhodou, ale řízením Božím, a to proto, aby se naplnila slova proroka Micheáše řkoucího: »Aj, ty Betléme! Přece jen nejsi nejmenší mezi městy judskými! Neboť z tebe vyjde vévoda, který bude spravovati lid můj!«

Viděli jste už někdy obraz Betléma? Dovedete si představit, jak asi Betlém tehdy vyhlížel? Vím, že si jej představujete asi tak, jak jej vidíte doma na ješlíčkách, které si už pomalu na svátky chystáte. A myslím, že se příliš nemylíte, když si tak myslíte Betlém s jeho ovečkami, domečky a skalami. Neboť cесто-

vatelé mi říkali, že prý nynější Betlém, ve kterém bydlí asi 6000 křesťanských obyvatel, od doby Pána Ježíše se příliš nezměnil.

c) Nedaleko za městem je klášter a chrám, který dala postavit sv. Helena. Pod hlavním oltářem tohoto památného chrámu nachází se skvostná jeskyně, ve které se narodil Ježíš Kristus. Tenkrát však byl to jenom bídný *chlév*.

Ale milé děti, proč se zrovna ve chlévě narodil náš Spasitel? Proč ne v nějakém domku nebo v zámku? Vždyť si přece mohl vyvolit k svému zrození nějaký palác! Proč mu Otec nebeský nedal aspoň ten chlév napřed vyzlatit a nacheť vyzdobit? »K čemu bylo potřebí« — tak táže se i sv. Bernard, »aby se Pán Ježíš tolik snížil? Aby si učinil takovou újmu?« Ach, milé děti, ani to se nestalo náhodou. Neboť Pán Ježíš chtěl svým chudíčkým zrozením potěšit a vyznamenat chudé, aby se za svou chudobu nestyděli. Chtěl jim dokázat, že sám byl ze všech nejchudší. Proto se narodil ve chlévě a proto mohl pak o sobě říci: »Lišky mají svá doupata a ptáčkové svá hnízda. Ale narozený Vykupitel neměl, kam by hlavy položil . . .«

Milé děti, když to všechno uvážíme, co z toho poznáváme, čemu se učíme? (Jakub, Daniel, Izaiáš; Palestina, Betlém, chlév). Poznáváme z toho, že se nic na světě neděje náhodou, ale všechno řízením Božím. Někteří lidé nedovedou pochopit, proč to a ono děje se tak a ne jinak, a reptají proti Bohu. Ale jednají právě tak nerozumně, jako ti, kteří tvrdí, že se to neb ono stalo náhodou. Jestliže Pán Ježíš řekl, že ani vrabec nepadne se střechy bez vůle Boží — tedy všechno se děje na světě podle vůle Boží. Také vy se nacházíte, milé děti, v rukou Božích, které vás až posud vedly od kolébky a povedou vás bohda až na věčnost Amen.

Z praxe a různé.

První rok vlády Jeho Veličenstva císaře a krále Karla I. Ozářen leskem vítězství nad Rumunskem zavřel na vždy oči J. V. císař a král *František Josef I.* a ve vítězném dešti stíel nad zrádnou Itálií slavi nejjasnější jeho dědic panovník náš J. V. císař a král *Karel I.* první výročí Svého nastoupení na staroslavný trůn Habsburgů. Vojska naše a spojenců stojí již u bran královny moře — čarokrásných Benátek. Kéž P. Bůhvšemohoucí dá našemu císaři pánu, by jako válku slavně dosud vedl, ji ukončil a říše naše těšila se trvalému míru pod záštitou mocného žezla Habsburgů. Mládež oslavila den jmenin J. Veličenstva službami Božími a jiný den na mnohých místech děkovnými bohoslužbami vzpomněla zachránění J. V. z nebezpečí utonutí.

Odpovědi redakční: 1. Po osmi letech dostal byste jen o dbytné. Proto lépe: zažádejte okr. šk. r. za dovolenou, která by Vám na další žádost Vaší byla prodloužena až do 10. roku služby anebo co by zbývalo do 10 let služby, aby Vám zem. šk. r. cestou milosti připočítala. Pense se vyměňuje ze stálého služného a kvin-kvenálek, tedy u Vás 40% po 10 letech — 800 korun ročně.

2. Náchod. Dosud nikdo. O drahotném přídavku vizte zprávu spolkovou! Rozhodně žádejte!

3. J. M. Bystř.: Zašlu co nejdříve. Souhlasím

Válečná péče. Ve prospěch válečné péče zaslali dpp.: Jos. Světelský, Třebechovice 10 K, Václ. Martinek, Dvůr Králové, 5 K, Kar. Žlábek, Prešovice 18 K 10 h., Štěpán Trojan, Nymburk 10 K, Frant. Klenka Bohdaneč 10 K.

Právní fond. Na výzvu pokladníkovu sešlo se za celý rok 8 K.

Arnošt Oliva, t. č. pokladník.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXII. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

ROČNÍK XX.

Redaktor VLASTIMIL JELÍNEK.

Láska dětí ke škole.

ANTONÍN JEŽEK.

Již v domě otcovském má býti buzena láska dětí ke škole, třebaž ještě nepřekročily jejího prahu. Zákonem jest nařízena její pravidelná návštěva a tudíž nesmyslné představovati ji dítěti jako zlou macechu, která nemá proň vlídného slova nebo třímá prý v ruce stále metlu, aby trestala za každý malý přestupek. Tak dítě již v domě otcovském dostává nechť ke škole a nerado tam vstupuje, když je matka přivádí, aby učilo se pro budoucí, samostatný život.

Naopak, matka má buditi v srdci svého miláčka zájem pro školu, má mu příležitostně napověděti, co tam uslyší a uvidí, aby samo pocítilo chuť k učení a projevilo lásku ke škole, které se nemůže vyhnouti. Pro dítě matce uvyklé nebo venku stále se pohybující bude aspoň s počátku »vězením«, ale to vězení nutno zpříjemniti, jako chycenému ptáčku je zpříjemňujeme různými kroužky, na nichž se může houpati, nebo miskou, v níž může ponořiti se, aby se vykoupano. Škola musí býti klíčkou zlatou naší mládeže, aby tam ráda spěchala a čerpala zdroje nevystihlé pro budoucí život.

Jsou děti, které by nevynechaly školního vyučování bez důležité příčiny, ba, musí-li zůstat doma, pláčou. V srdci jejich rozhostila se láska ke škole a ta potrvá po celou dobu povinnosti školní, jestliže jí různé, neblahé vlivy nezvrtnou.

Proto mají rodičové pilně dozíratí, aby děti zbytečně nezůstávaly doma, zvláště mají-li školu v obci. Ani nedostatek oděvu nebudiž toho příčinou, neboť ve školní budově se topí a děti nemohou vzíti úhony na zdraví. Zůstanou-li však den nebo i více doma, opustí je láska ke škole a již tam jdou nerady, ba mnohdy s přinucením a tím samým jeví nechť k vyučování, odezíráme-li i od toho, že část přednesené látky zanedbaly. Jen tehdy může dítě prospívati ve škole a odnésti si hřivny vědění do života, bude-li v něm hářati láska ke škole a nicméně i k učiteli. Sokrates vrátil jistého jinocha otci řka: »Nemohu ho ničemu naučiti, nemiluje mne!«

Snad namítne mnohý: »Učitel musí si získati lásku svého svěřence!« Zajisté, ale rodičové musí mu v tom ze všech sil pomáhati. Učitel v té příčině užije názoru Williama Cobbetta: »Buďte s nimi vždy v dobré náladě a dokažte jim, že dáváte jejich společnosti přednost před každou jinou. I ony dají přednost společnosti vaší, neboť dítě má srdce pociťvé a věrně ozvěny.«

Lásku ke škole budí rodičové tím, že se doma i na procházce dotazují dítěte, čemu se učilo ve škole. Nechce-li se pochlubit čirou nevědomostí a býti zahanbeno, musí si lépe všimati učení a hleděti, aby si přednesenou věc v hrubých rysech zapamatovalo. Vypravují-li děti rády o tom, co se děje doma i venku, proč by nemohly vypravovati, co se dalo ve škole. Nesmí arcif »dětské povídání«

býti rodičům něčím nemilým a nesmí je odpuzovati slovy: »ale, dej nám s tím pokoj.«

Škola, dobrá, starostlivá a pečlivá matka vynaloží zase všecken um, aby dítěti »pozlatila klíčku«, aby se cítilo jako doma. Čistota bude mu vanouti vstříc, ladné uspořádání obrazů, pořádek ve všem všudy, pokud možno okráší si děti okna květinami z domova přinesenými, na příhodných a bezpečných místech mohou býti umístěny na dřevěných konsolách. Sušené, ba i čerstvé květiny v nepatrných vásičkách na stolku učitelově doplňují ladný dojem.

Sám Jan Amos Komenský dobře vypožoroval, že není právě lehké nabýti lásku ke škole a k učiteli. Doznává to slovy: »Opravdu není nic nesnadnějšího, nežli k učiteli nakloniti sluchu, jakž i my dospělí toho zkusíme, merci-li, aby to pacholatům za onoho ke všemu těkavého věku snadno bylo.«

Budíž první starostí rodičů i učitelů vzbuditi u mládeže lásku ke škole a ta jednou stane se pozhénáním národa!

Z ovzduší staré školy.

Malé kapitoly. Píše OTAKAR JAKOUBEK.

Rád ve volných chvílích probírám se starými letopisy, v nichž nalézám vždy dosti zajímavého o starém českém školství, o bakalářích, kantorech a mistrech vysokého učení. Stará česká škola a její první průkopníci a vzkřísitelé vzdělání mládeže, to jsou dvě přitažlivosti, které mne vždy lákají, bych hloubal vždy v nových a nových pramenech a vynesl snad již leckde v prachu všednosti ležící vzpomínku na starou českou školu, její původ a založení a též i vzpomínku na její obyvatele: »učitelstvo a mládež« na světlo denní. Sestavil jsem opět několik malých kapitol o českém školství staré doby a doufám, že snad některé budou zajímati.

Kdo by neznal z našich dějin památný klášter v *Teplé*? Již r. 1550 zřídil tam opat Jan Kurz latinské školy, které až do r. 1783 trvaly, když totiž v *Plzni* jiné gymnasium založeno bylo a učiteli z tepelského řádu bylo obsazeno. Na místo onoho gymnasia zřídil opat Křištof Hermann hrabě z Trautmannsdorfu r. 1783 normální školu o čtyřech třídách, jakož již před tím hned r. 1772 na panství Tepelském týž prelát první normální školy v Čechách v život uvedl. Roku 1855 nalezala se ještě při klášterním chrámě fara a obyčejná farní škola.

Z řádu tepelského vycházeli do širého světa vzdělaní mužové. Kdo vstoupil před lety ještě na hřbitov tepelský, nalezl tam hned při vchodu tři pomníky s kamennými kříži s jednoduchými nápisy. Na jednom mohl jsi čísti jméno *Chryso-stom Pfrogner*, na druhém *Adolf Koppmann*, dvou opatův a známých spisovatelů.

Pfrogner stal se r. 1801 opatem před Koppmannem, kterýž tenkrát byl profesorem církevních dějin na pražské universitě. Na středním kameně stojí: *Aloisius David*, astronomus, obiti XXII. Februarii 1836. Jméno to kdysi staršímu našemu pokolení v Čechách veleznamé, neb David byl upravovatelem našich kalendářů po mnohá leta.

Narodil se dne 8. prosince r. 1757 v nedaleké vsi od *Teplé* — ve *Dřevohryzech*. Jako chlapec obdržel první své vzdělání v klášteře tepelském a jeho

podporou v Praze svá studia ukončil. Pak stal se údem řádu, načež po mnoholetém působení jako profesor hvězdářství na universitě pražské konečně dvě leta před svou smrtí do Teplé na odpočinek odešel.

Jeho zásluhy o země a místopis český, kterých určováním zeměpisných poloh a povětrnostním vyměřováním výšek si získal, jsou zajisté veliké.

Počet všech údů kláštera dosahuje, jak napsal K. VI. Zap v »Pam. arch. a místop.« (r. 1855), obyčejně do 90, z »kterého však větší polovice na farách plzeňského kraje vinici Páně obstarává, aneb na vyšších vědeckých a naučných ústavech v Praze, v Plzni a j. úřad učitelský chvalně zastává.«

* * *

V historii domu někdy »Mydlářovského« v *Chrudimi* vzpomínáno i *školy* mezi památkami a výstavnostmi chrudimskými. Uvádí se v tomto článku, že *Daniel Mydlář* nabyt v mládí svém důkladných známostí literárních v kvetoucí tehdy škole chrudimské.¹⁾ D. Mydlář byl později horlivým ctitelem literárních a krásných umění, jsa ve přátelském svazku se všemi tehdy v Chrudimi žijícími učenými muži a umělci, na př. bakalářem Václavem Oldřichem, M. Janem Sarkanem a j.

Když D. Mydlář r. 1608 zemřel, provdala se jeho manželka *Veronika za Ondřeje Rochacína* z Rochiciperku, učeného muže a korunovaného básníka, kterýž byl kdysi kolegou chrudimské školy a přítelem páně Danielovým.

* * *

V řádném urbáři vlašimském, založeném r. 1596 *Janem Vostrovcem z Kralovic* se m. j. dočítáme toto: »Podací kostelní v městě Vlašimi, fara a škola pro dívky k literárnímu umění, a často tu děkanství bývá, že jiní kněží musejí se od jiných far tu scházeti, v kterémžto kostele pohřeb sobě i manželce své s dětmi svými vymínou: to sobě pokládám toliko za 150 kóp. gr.«

V této době měla Vlašim dobře zřízenou školu, na které muži vzdělání, kteří předepsaná studia při universitě a sice na filosofické fakultě vykonali, jsouce obyčejně bakaláři neb mistři pražského učení, od university za učitele dosazováni byli. Takový byl *Vavřinec Pergreichenšteinský*, který r. 1604 vzdělání mládeže ve Vlašimi řídil.²⁾ Také učenými rozenci vykazati se může město Vlašim: R. 1499 byl *Martin Vlašimský* rektorem vysokých škol pražských, a okolo roku 1528 *Tomáš Vlašimský* znamenitým učitelem na týchž vysokých školách.³⁾

(Pokračování.)

Besídky.

ANTONÍN JEŽEK.

Pozoruhodným a vznešeným úkolem jest zajisté nejen starati se a vychovávat mládež školní, ale věnovati jí péči i tehdy, když opustila školní síň a s rozpiatými perutěmi volnosti pustila se do světa. Arciť v tu chvíli mládež zapomíná, že cestou bude musiti přelézti mnohá úskalí, překročiti steré trny a

¹⁾ O zřízení této školy více nalezne čtenář v I. sv. »Čas. Mus.« (1849).

²⁾ »Čas. Mus.« XIX., 630.

³⁾ »Volesl. kalend.«

bodláči. Co nebezpečí postaví se jí v cestu, kdož vypoví? A proto vítati jest názor vzdělaných kruhů, sjednotiti mládež ze školy vyšlou a jsoucí dobré vůle obratnou rukou a vésti ji pohromadě různými cestami k dobrému žití.

Setkáváme se často s různými »Besídkami« pro dívky i hochy; které mají mládež vésti k dobru a jednou k šťastnému životu samostatnému.

Mládež ve škole jest těkavou, chce stále něco nového viděti, slyšeti, činiti a tato vlastnost zůstává v ní ještě po nějakou dobu i tehdy, když vyjde ze školy. S touto vlastností vstupuje mládež i do Besídek. Proto nutno, aby nebyl program Besídek jednotvárný a mládež se nerozprchla. Nutno předem říci, že se to nestane, neboť všímáme-li si programu jejich, jest skutečně velmi pestrý.

V Besídkách mládeže bývají na programu pečlivě sestavené přednášky z oboru dějepisného, které mají velký význam. Sám Daniel Adam z Veleslavína praví, že historie spravuje a řídí život lidský jak mnohým a užitečným naučením, tak nejvíce příklady, z nichž velebí ctnosti a tupí nešlechetnosti.

Dále pořádají se přednášky z hospodyňské výchovy, při nichž dávají se předpisy jídel dnes možných. V této době zajisté velmi praktické. Někde docela si zřídili tak zv. »hospodyňský odbor«.

V příhodné době, kdy jest počasí nevlídné, prší a pod., bývají místnosti Besídkami získané oživeny zpěvem, který povznáší lidská srdce. A mládeži zpěv sluší, mládež ráda zpívá, aby dokázala, že zhroutl se smutná slova Jana Evangelisty Kosiny, jenž praví: »Kam, ach kam se děly ty časy, kdy lid obecný toužil po domácní své písni jako jelen po prameni, kdy v písni své spatřoval kus bytosti své vlastní, kdy do písni své vkládal strasti své a slasti.«

S písňemi někdy snoubí se hudební část, kterou obstará s ochoty některý hudební ústav, aby bral podíl na tak vznešeném díle vychovatelském.

Ušlechtilé divadelní hry nalézají pochopení u čilých účastnic, které rády zatlačí káru Thespidovu pro všeobecné obveselení a povznesení. Nebývají provozovány hry těžké, spíše dramatické žertíky, aktovky a pod.

Léto nesporně láká k výletům a vycházkám, které koná družina společně při sníženém jízděném a za nejmírnějších podmínek. Cesty rozvrženy jsou po dráze, ale i pěšky, aby mládež se otužovala a k vytrvalosti chůze směřovala. Družina má na paměti slova Jana Amosa Komenského, který v Didaktice, v kapitole XV. dí: »Lidskému tělu občerstvení potřebí a to procházením, probíháním, pracemi, hrami a jakýmikoliv těla pohybováním a cvičením.«

Jest neblahým zvykem některých, že hledí seznati různé končiny světa, ale na nejbližší okolí zapomínají, jakoby tu ničeho pamětihodného nebylo. Toho »Družina« nezná! Hledí seznámiti své účastníky se vším, co pamětihodného a vzácného v nejrůznějších oborech umění.

Družiny — nechtějí v sobě vše nejlepší a proto můžeme směle říci, že jsou vzácné ovoce. Vědomí vykonané práce mladé družiny — význam mládeže může blažiti celý národ.

Poukázal jsem tuto několika slovy na tuto instituci výchovnou, abych ukázal, že — známost ušlechtilých skutků, zásluh — činí obnovující a rozšiřující, konáme jen svatou povinnost.

Zdání klame !

ANTONÍN JEŽEK.

Touha po penězích, majetku a následkem toho po pohodlném životě, protém všech starostí jest mnohým vidinou, která jim znechutí všechnu práci, odnese spokojenost a na odiv stále staví ty, kteří bez veliké práce »snadno« zbohatli. V bohatství zří mnozí vrchol lidského štěstí a proto po něm upírá se tolik oči vzhůru, zatím co dole zůstává památka po Kristu, který neměl ani kam by hlavy složil. A protože mnohým nelze dosáti mety bohatství, cítí se nešťastnými, odstrčenými od světa.

Při jedné slavnostní hostině pravil millionář Carnegie mezi jiným: »Narodil jsem se v chudobě a svatě upomínky její bych nezaměnil s nejbohatším synem millionáře. Co ví takový synek o otci a matce? To jsou pro něho jména. Dejte mi život chlapce, jehož matka jest ošetřovatelkou, švadlenou, pradlenou, kuchařkou, učitelkou, andělem a světicí v jedné osobě a jehož otec jest vůdcem, příkladem a přítelem. Žádné služebníky, kteří se staví mezi rodiče a děti. To jsou chlapci, kteří se narodili k největšímu štěstí. Mnozí lidé se domnívají, že chudoba jest hrozným břemenem a že bohatství vede ku štěstí. Co vědí lidé ti o věci té? Znájí jen jednu stránku, druhou se domýšlejí. Já znám obě stránky a vím, že bohatství mimo malé pohodlí životní málo přispívá k štěstí lidskému. Smějící se millionáři jsou vzácností. Moje zkušenost jest, že bohatství jest schopno zapudit z života lidského smích.«

Zrnko veliké pravdy zjevil ze zkušenosti Carnegie a kdo zahloubá se a přemýšlí o jeho slovech, nemůže se mu postavit na odpor. Dítě millionářovo vychované v pohodlí, v nejrozmanitějších libůstkách, hýčkané všemi, kdož kolem jsou, jest krásná věc, ale naopak opuštěné svým otcem a matkou, kteří se domnívají, že již tím, že obklopili dítě své vším možným, nemusí mu věnovati ani chvíle, v níž by poznalo to, co nejchudší dítě zakusí v loktech chudé ženy-matky a na kolenou muže-otce, jehož ruce následkem mozolů stvrdily, jest věc velmi smutnou. Kdo vyloudí první zachvěv smíchu na tváři dítěte, kdo uslyší první slůvko z jeho malinových rtů? U dítěte z bohaté rodiny nebude to ani otec, ani matka! Když pokročí dítě věkem, stává se blaseovaným, není proň ničeho nového, protože bohatá ruka otcova již vším možným je obšťastnila...

Zcela jinak čteme o našich chaloupkách, doškami pokrytých, z nichž vycházeli »rytíři« své doby, aby vedli pevnou rukou národ z temnosti ke světlu, z pokoření ke slávě, z úpadku k červánkům nového krásšího žití. Jako dospělí zalétají duchem ve venkovské chaty, aby za svitu louče poslechli něco ze čtení otce-písmáka, který v jich duších pěstil kdysi sémě vlastenectví, oddanosti k císaři a králi, lásky k rodnému jazyku a lásky k domácí hroudě, tolikráte zdeptané a zašlapané nohou nepřátelskou. Tenkrát nemrzelo mládež poslouchati zajímavých příběhů a proto nezahynul národ český, ale naopak zmohutněl, sesílil a povznesl se k nebyvalé výši.

Nemysleme, že mládež byla tehdy stále hlídána doma! Měla také svou volnost a užívala jí dle mínění P. Saliata: »Věci veselé a příjemné sluší dětem!« Měla své hry, zpěvy, zábavy a vyrazení ve vsi počestnosti a proto nebylo třeba zvláště důkladného dohledu.

A vyrůstali hoši z dětských střevíčků, aniž se nadáli, děvčátka krátkým sukénkám, aby si založili nový krb ve znamení rodiny Nazaretské. Bůh žehnal takovým rodinám, neměly sice millionů, ale veskrze chudými také nebyly, při tom vždy přívětivými a pohostinnými.

Spokojenost zírала z každého koutku přibytku, lidé rádi pracovali a dosáhli dosti velkého věku. Šťastně umírali, pohlízejíce na ovoce své práce, na ty, které zde zanechali.

A dnes... jaký to rozdíl. Již to dítě ve škole ukazuje, že jest něco jiného, než synek oděný v odřený kabát. Tento náhled arcit pěstila v srdci svého miláčka maminka, která činí také rozdíl mezi lepším a chudinou. Ona si musí také dáti pozor, aby její synáček se »nekamarádl« s těmi obyčejnými dětmi, od nichž by se mohl pokaziti. Dítě vyrůstá mezi dospělými — mimo školu — bez radosti odkázáno na něco hraček, které brzy omrzí. Stává se z dítěte »rozumář« a nutno říci, že mu to naprosto nesluší. Dítěti může slušeti vše jen po dětsku, byť to bylo i naivní, jen ne »rozumářské«! A mnohá maminka se chlubí, že její synáček má válku »v malíku«, zná všechny generály a pod. »Jen ne přepiatě! Ale mamince snad samé lichotí, že má »rozumáře«. Ten roste, ale obyčejně ovoce mnohé nepřinese. A proč? Výchova byla od počátku pochybenou a následky objeví se brzy. Život nynější musí mu býti náhradou za ztracený dětský, špatné společnosti ho zaveleku daleko a vášně budou vítězí nad ctnostmi.

Mnoho-li jest jen těch, kteří studovali z bohatých rodin, ale musili toho zanechat z nejrůznějších příčin. Naopak, co chudické chatky vychovaly jinochů, kterým tatínek na trakaři do Prahy sám odvážel kufr a peřiny. Kolik jinochů studovalo v zimavé jizbě při plápolu lojové svíčky a nepatrné večeři? Tehdáž byla to pevná a nezlomná vůle, která jim nepopřála oddechu, až stali se tím, po čem srdce jejich toužilo.

»Já jsem cibulářův syn,« říkával jistý professor vysokého učení a nestyděl se za to.

Nyní, když se tvoří nové Rakousko, potřebovali bychom mnoho jinochů, kteří by utvořili štěstí celého národa na základě mravně-náboženském. Nespoléháme na nejbohatší, ale na ty, kteří vyšli z rodin dělnických, řemeslnických a p., kteří cítí s národem a vědí, co bolí lidská srdce. To byli by blaničtí rytíři, kteří by vyšli v hodinu dvanáctou, aby jako fenix, národ vznesl se k bývalé slávě, omlazený krví stápějící válečné pole. A s duhou míru povstal by národ český, aby štěstím zahrnul ty, kteří mu věrnými zůstali v dobách zlých, aby ty, kteří vrátí se zpět ve znamení vítězství, korunoval růžemi!

Z ovzduší staré školy.

Malé kapitoly. Píše OTAKAR JAKOUBEK.

(Pokračování.)

Císař Ferdinand III. ustanovil za své vlády pána na Vlašimi *Bedř. z Talmberku* za ochrance vysoké školy Karolinské, a dal mu moc, profesory v lékařství, a v právech jmenovati a důstojenství akademické udělovati. Tento *Bedř. z Talmberka* ve své poslední vůli m. j. žádal poručníka svého syna, »aby dědic jeho

jména dobrý byl a všelikými ctnostmi ozdobený člověk z něho byl vychován, který by po odbytých v Praze náležitě filosofických studiích buďto zde soukromě pod dohledkou zvláštního preceptora, neb ale v zemi francouzské studiím právnickým se oddal; při tom se ale též řečím španělské a francouzské, i jiným exerciciím kavalírským učil.»

V r. 1855 připomíná se ve Vlašimi na jihu stojící škola. Škola nalézala se blíže děkanství a nazývána *školou městskou*. Byla r. 1822 vystavěna od kn. *Viléma z Auersperka*.

V okrese vlašimském leží městečko *Domašín* s kostelem sv. Jakuba Většího. Opodál kostela stála ještě v letech šedesátých *škola* a prázdné místo vedle ní zaujímal jindy farní dům, který ještě r. 1657 stál.

Vesnice *Radošovice* na Vlašimsku v r. 1855 měla již mimo kostel i školu nově vystavěnou pod patronátem vlašimského knížete.

V *Zdislavicích*, v témže okrese, připomíná se na počátku let 1850 kromě farního kostela a malé radnice též farní škola.

Rovněž v *Trhovém Štěpánově* uvádí se v této době *farní škola*.

V *Louňovicích* nad Blanicí známá byla stará škola, která tam byla r. 1825 nově vystavěna.

V *Načeradci* též již r. 1856 připomíná se *farní škola*.

V *Souticích* založil v letech 1820 hospodářskou školu baron *Josef Puteani*. Úředníci hospodářští, ve škole od něho v Souticích zřízené vycvičení, od jiných velikých statkářů hledání vždy byli.

V *Divišově* naproti kostelu sv. Bartoloměje stojí prostranné, krásné vystavěné děkanství, a vedle něho městská škola (r. 1855 jen ještě o dvou třídách).

V *Stebuzevsi* naproti kostelu v letech šedesátých stála k západu fara a škola o jedné třídě.

V *Otrybech* uváděna v r. 1855 také filiální škola.

Zámek v *Třebešicích* ještě v letech šedesátých obstupovala škola.

* * *

V *Obříství* stála již před sto lety na návsi po straně k řece škola.

* * *

Opodál kostela katolického stála na vyvýšeném místě v *Libiši* modlitebnice helvetského vyznání s pastorem a školou.

* * *

V král. městě *Zbraslavi* připomíná se v I. roč. »Pam. arch. a místop.« roku 1855 kromě farní školy ještě také *česká řemeslnická škola* nedělní a sváteční, kterou nebožtík kníže z Oettingen-Wallersteinu r. 1835 založil.

* * *

K nejstarším městům v Čechách náleží město *Kouřim*. Mnozí učení mužové z Kouřimi vyšli do světa a svému rodišti v XVI. století ke cti sloužili. Přední místo mezi nimi sluší *Matouši Kolínovi z Choteřiny*, který se tam r. 1516 z měšťanských rodičů narodil, a vzdělav se v Praze a ve Vítorboru, s velikou pochvalou učitelskou stolicí ve veliké kolleji Karlově, kdež byl kollegiátem, zastával, takže od krále Ferdinanda I. do stavu šlechtického byl povýšen a do erbu okřídleného Pegasa obdržel. Umřel r. 1566 a byl v kapli betlémské pochován.

Jeho náhrobní kámen po zrušení této kaple nalezal se v průjezdě českého Národního musea zazděn. Ale ještě slavnější jest prý druhý jeho pomník v samé kolleji Karlově v prvním dvoře, jež k jeho cti postaviti dal Řek Jakub Olympidarius Palaeolog, potomek posledních císařů Byzantinských, z vděčnosti za prokázané pohostinství. K. VI. Zap k jeho životopisu dokládá: »Kolín z Chotěřiny náležel mezi první ozdoby vysokých škol pražských v XVI. století, a zaujímá důležité místo v dějinách literatury vlastenecké.«

Jiný zasloužilý Kouřiman toho věku byl *Brikcí z Licka*. Kvetl něco dříve než Kolín, stal se bakalářem svobodných umění v Praze r. 1508, mistrem roku 1513, načež byl po nějaký čas (okolo r. 1515) profesorem na universitě. Zemřel roku 1543.

O českou literaturu získal sobě v XVI. století podstatných zásluh vydáním spisu: »*Sententiae philosophicae*«, t. j. naučení mudrcův o spravování a soudech lidských, knížatům a všem správcům užitečná.

Vyšel tento spis v Starém městě pražském r. 1540. R. 1520 byl Brikcí jmenován konšelem spojeného tehdy Starého a Nového města pražského. Roku 1524 vsazen byl s jinými konšely do vězení přičiněním Jana Paška z Vratu. Později působil jako písař u komorního soudu a z r. 1534 jmenován byl sekretářem hejtmanského úřadu.

Druhým spisem jeho byla »*Práva městská*« čili knihy městských práv Starého města Pražského a jiných měst v království Českém. Spis vyšel v Litomyšli r. 1536. Třetím spisem byl: »*Titulové stavu duchovního a světského*« atd. Vyšel v Praze r. 1534. Byl to první titulář, kterýž v onom věku konal službu našich novověkých schematismů. *)

Jan Fortius, rodným jménem *Čhyba*, později od svého domu: *Zahrádek* na tandlmarce v Praze také *Hortensius* nazván, narodil se v Kouřimi r. 1517. V Praze stal se bakalářem r. 1537 a 1541 mistrem.

Po té působil jako profesor na universitě a stal se kollegiátem. Oženiv se později, vystoupil z kolleje a učil ve svém domě hebrejskému a chaldejskému jazyku, ku kterýmžto jazykům vydal také návody. Jeho sběhlost v těchto jazycích získala mu pochvalného jména.

Také v českém jazyku vydal výklad na žalm 127. Zemřel r. 1590.

Slavného jména získal si konečně i *Pavel Pressius*, Kouřiman, doktor bohosloví a lékařství, jak dokládá Balbin v »*Boem. docta*« (P. II. p. 325), připisuje mu tento druhý doktorát. Stal se děkanem v Uherském Brodě na Moravě, kdež r. 1586 zemřel.

Na kouřimskou školu dosazovala tehdy universita pražská své bakaláře i mistry, kteří potom obyčejně v obci vyšších hodností dosahovali a na vzdělání spoluměšťanů veliký vliv měli.

Tak tam byl m. j. *Adam Tesák* (Tesacius) *Brodský*, bakalář, školním správcem v letech 1601--1603. V Jungmannově »*Hist. lit. české*« připomíná se, že sepsal českým jazykem komedie z knihy »*Ruth*«.

V letech 1850 připomíná se v Kouřimi *městská škola*, nalézající se na blízku před děkanským chrámem.

(Pokračování.)

*) Viz »*Hist. lit. české*« od J. Jungmanna.

Pravoplatnost svaté zpovědi.

Laická úvaha náboženská. Napsal JOSEF HRUBÝ.

Duše lidská, jež jest milostí Boží podkladem vědomí člověka, dvojím způsobem jeví vztah k lidstvu a to jednak konáním dobra, skutků, které se srovnávají s vůlí Boží i touhou po křesťanské dokonalosti, jednak hříchy, kteréž jsou v odporu zákona Božího. Pozorujeme a posuzujeme jednání své, skutky naše ohledem na přikázání křesťanské lásky, na desatero Božích přikázání i pěti přikázání církevních, můžeme je hravě vřaditi do jedné z těchto kategorií. Skutková povaha činu může býti tudíž dvojí: dobrá, nebo zlá.

Sledujeme, kterak se chovají lidé navzájem, stihne-li je nějaký nezdar životní, nepodařenost, neštěstí, opak toho, radost, úspěch, štěstí. Znamenáme u mnohých cit družnosti a sdílnosti s jinými lidmi. Svěřují se jim ovšem dle okolností. Duše postižená hledá najíti duši stejně upřímně smýšlející, mající porozumění a opravdovou účast. Nastává vzájemná výměna názorů, jež pro duši nešťastnou končívá útechou, někdy i napomenutím i přísnější výstrahou pro případy v budoucnosti.

Kde štěstí zapustilo kořínky své, najde duše porozumění jen tam, kde není závisti, kde bude v pravdě přáno i utužení a povzbuzení k dalším blaženým a šťastným dobám spolu s přáním, by štěstí to nebylo počátkem pýchy, lakomství a jiných hříchů. Toto vzájemné sdělování jest vlastně pud společenský, kterýž jest člověku též vrozen. Jak mnohonásobně a krásně jevil se zvláště v době Kristově a u křesťanů po Kristu.

Hledíme-li k zákonným skutečným ustanovením Ježíše Krista o pokání a sv. zpovědi ušní na základě důležitých, význačných výroků Kristových, znamenati můžeme následující.

Zpověď je zkroušené vyznání spáchaných hříchů knězi ke zpovídání zplnomocněnému, bychom od něho rozhřešení dostali. Pozorujeme tu vlastně, že přítel hledá přítele, duše bolem sklíčená hledá duši, která ji jménem Božím potěší, hledá útěchu pro znepokojující svědomí. V jakém rozsahu toto svědomí znepokojeno, v jaké mocnosti jeví se lítost, řídí se ovšem jednak jakostí, též i druhem hříchů, viny, též i duševní vyspělostí a letorou člověka. Starostlivý otec neb matka v rodině navzájem sdílí sobě radost i svízele. Jeden druhému radí, jak to neb ono moudrým způsobem zaříditi, nemá žádná strana osobní tajnosti, je tu důvěra jednoho k druhému, nezrazuje jeden druhého způsobem nejapným, je tu utužená vzájemnost ve smyslu pravého manželského tajuplného spolužití, ku kterémuž milostí Boží se jim dostává síly. Že tomuto poměru svátostnému přikládal Spasitel náš veliký význam, patrně z mnohých podobenství, kde přirovnával církev k nevěstě, ženicha k sobě samému. V podobenství o desíti pannách líčí věčnou blaženost jako hostinu svatební, které se účastniti může jen ten, kterýž hodným životem získá takových milostí, jež ho k vstupu opravňují. Ano, mnoho krásného, důvěryplného pověděl nám Kristus Pán. Kdo jen v pravdy ty nahlédne a hlouběji se zamyslí, užasne nad citovou hloubkou těchto něžných evangelií. Již v nich jako pod jemným závojem skrývají se hvězdičky útechy pro duše nešťastné, pro duše hříchem sklíčené. Již tu možno pozorovati nastíněná přání Ježíšova, jež směřují plně k pokání a tím též k sv. zpovědi. Prozíravě tu mluví o rouchu svatebním, jako stavu milosti Boží. Sami nepřátelé jeho udivení na-

slouchali těmto Božským duchaplným příměrům, kteréž jako ohnivé šípky drásaly jich obtížené svědomí. Než Ježíš Kristus ještě určitěji nastínil apoštolům v Jerusalemě svátost pokání a tím též i sv. zpověď. Jsou to známá slova: Kterým odpustíte hříchy, odpuštěny jsou, kterým zadržíte, zadržány jsou. Ba i krásná slova k apoštolu Petrovi dosti i v té příčině naznačují. Cokoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi a cokoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi. Nebo slova: Kdo vás slyší, mne slyší, kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá, kdo mnou pohrdá, pohrdá tím, jenž mne poslal. Není-liž tu očividně naznačena přenesená působnost a pravomoc církevních orgánů skrze moc udělenou sv. Petru a jeho nástupcům papežům. Ježíš Kristus zřetelně naznačil, jak možno stav milosti Boží získati. Neopomenul tedy Spasitel náš ještě před vstoupením na nebesa nejdůležitější známky o jich pravomoci určití. Výroky těmito jako velekněz a smírce hříchů ochotně člověka hříšného, ponechávaje mu ovšem jeho vůle svobodné, přijímá na milost k Sobě. Církev byla tudíž oprávněna ustanoviti svátost pokání a tím i zpověď ušní. Vždyť v jiném případě slavně prohlašuje: Kdo církve neuposlechne, budiž jemu jako pohan a publikán. Vyžaduje tu poslušnost. A právě této poslušnosti se mnozí lidé pod pláštíkem modernistického evolučního zvráceného pojmání vzpírají. A jsou bohužel i sami mezi sebou rozštěpeni ve svých názorech na pantheisty, tvrdící, že všechno je Bůh, na materialisty, označující Boha jako látku. A což těch jiných názorů náboženských jako pozitivism, indiferentism, ba možno říci, že i mnozí, bohužel zvlášť duševně vyspělí sami obroďují a reformují náboženství tvořením mnohých nových sekt a to podle toho, jak se jim to jednak dle osobních vztahů k okolí, v němž se pohybují, jednak v zásadním odporu proti víře pravé katolické hodí. Jest možno, aby církev katolická trpěla smutné názory, aby snad i část jich přijala? Jsou to a zůstanou pro budoucnost jen odštěpné ratolesti na počátku bující v mohutnosti, ale přec jen v pozdější době ponenáhlu odumírající, schnoucí. Jen kmen, základní víra čistá katolická zůstane povždy neporušená. Hodní a věrní synové i dcery její nedají se másti nikdy sofistickými výklady a přetvory evangelia. Jiná příčina, proč brojí se proti církvi a hlavně sv. zpovědi, je pýcha, ba i veliká předpojatost proti duchovním vůbec. Často k vůli nepatrným, upřímně řečeno malicherným nepohodnutím se s duchovním mění duše zvrácená přesvědčení své, které vlastně ani pravým nebylo. Těžce nemocný věnuje se celou bytostí lékařům, aby nabyl kýženého zdraví, ba i dalekou cestu do lázní obětuje k tomu cíli. Je známo, že i lékaři vědouce, že mnohý pacient z nerozvážlivého studu zapírá mnohou vážnou příčinu, z které choroba vznikla, apelují na něho formou zpovědní. Uražena-li čest jiného, spěchá k právníkovi, doktoru neb advokátovi, sděluje příčiny sporu, následky, vede týž do krajnosti, aby zvítězil nad odpůrcem a cti jeho dostalo se zadostiučinění.

(Pokračování.)

Z ovzduší staré školy.

Malé kapitolky. Píše OTAKAR JAKOUBEK.

(Pokračování.)

V bývalém panství *Richenburském* nalézá se obec *Zhoř* (již r. 1392 obec) přiškolená k Richenburku. V samotném městyse *Richenburku* jest od let 1850 vzorná farní škola.

V okolí bývalého panství Richenburského se dále nalézá *Brdo* (r. 1392 Brod) od svého položení pod příkrým kopcem jmenovaná obec se školou filiální, ku které Doly, Rabouň, Rvasice, Hlubočice a Chlum patřil. Škola byla r. 1823 ze základu vystavěna a taškami kryta.

Dolany (r. 1392) patřily školou ke škole *Dvořištské* na novohradském panství. Obec *Hluboká* se 97 čísly v r. 1855, přiškolena byla k *Perálci*.

Filiální škola v *Perálci*, kterou dítky z Perálce, Hnevětic, Kuřína, Hluboké, Stráže (hrochovotýneckého) a Zderaze (novohradského panství) navštěvovaly, zřízena byla r. 1788 a r. 1821 byla vystavěna.

Obec *Miřetín* (v r. 1332 Mužetín) přiškolena byl k *Otradovu*.

O *Běli* u Luže, jako částečně ke košumberskému, rosickému a richenburskému panství patřící osadě, se školou pod patronátem Richenburským, zmínka se spíše činiti má při Košumberku, protože většina k těmto panstvím přináleží. —

Někdy farní, nyní děkanský chrám Nanebevzetí P. Marie ve *Skutči*, povýšen byl na děkanský za vdp. a učeného kněze *Paula Teofil. Prozy*, svob. umění a filosofie mistra, svatosvaté theologie kandidáta, děkana skutečského, jenž v úřad byl uveden dne 13. srpna r. 1656.

Městská škola ve *Skutči* byla ještě v l. 1855 o třech třídách a elementárce pro chlapce a děvčata společně. Učení udělováno bylo od dvou učitelů a dvou podučitelů. Místo katechety zastávali místní kaplani.

Školní knihovna byla působením někdejšího radního *p. Kohouta*, údem České Matice. Stavení samo, které nalézalo se na jižní straně náměstí, bylo, jak napsal P. Al. Brychta, »již velice vetché a na tehdejší počet žáků nedostatečné«.

Lažany přiškoleny jsou k Richenburku.

Mezi osady v děkanátním okresu skutečském nalézají se též: *Prasetín Horní*, *Prasetín Dolní* a *Klínek*. K tamnější filiální škole přivtělen byl *Mokrejšov* a *Leštinka*.

Příbylov náleží k městu *Skutči*. Školu, ku které *Příbylov* přivtělen byl, vydržovala obec.

Tam se též nalézá *Zbožnov* (r. 1392), ležící na silnici Richenbursko-lužské s filiální školou, r. 1823 vystavěnou, ku které *Štěpánov* a *Lhota* patřila a obec *Žďárec* (r. 1392 Žďár) s filiální školou, ku které *Maliny* a *Račice* byly přivtěleny.

Všimněme si trochu osad v kolatuře *krounské*. V *Krouně* blíže fary stávala v letech šedesátých prostranná katolická škola r. 1832 vystavěná. Po zavedení náboženské tolerance založena tam byla r. 1784 škola helvetského vyznání.

Jihozápadně od Krouné jest *Humberk*, přiškoleny k Dědové. Dále jest tam obec *Voldřís* (Oldřís 1392), ves přiškolena ke Krouné.

Česká Rybná (zal. r. 1392 České Rybné) má školu od r. 1843 za základnu od patronátu vystavěnou a křídlicí krytou. Jest prý pravou ozdobou obce, jak poznamenává historik Brychta.

V *Pusté Kamenici* patronem r. 1827 vystavěné školy, ke které *Cachnov*, *Rud*, *Pec* a *Bukovina* náležela, byla richenburská vrchnost.

Rychnov (zal. r. 1392) připomíná se filiální školou. Rovněž obec *Paseky*.

Rybná Pustá (r. 1392 Rybná Moravská) patřila s filiální školou do *borovské* kolatury.

Farní škola ve *Svratce* (kolatura svratecká) byla dne 24. října r. 1841 od základu vystavěna a vysvěcena. Připomíná se jako ozdobné prostranné stavení.

Ve svratecké kolatuře jest dále obec *Ohlumětín* (zal. r. 1392), jež měla již r. 1850 filiální školu, udržovanou na obecní útraty.

Lidnatá obec *Svratouch*, v téže kolatuře se nalézající, připomínána jest s filiální školou katolickou, udržovanou z nákladu obecního. Též evangelici helvetského vyznání měli tam vlastní školu.

Obec *Milovy*, tamže, připomínána v letech 1853 s filiální čili privátní školou.

V *Kameničkách* (v lokální osadě kameničecké) byla škola až do r. 1819 téměř soukromá, protože vlastního stavení nestávalo. Teprve zmíněného roku koupil hr. Filip Kinský domkářské stavení na stavbu školy. R. 1854 mělo být nové školní stavení zřízeno.

Lhotky v této kolatuře se nalézající příškoleny byly do *Votovy* a obce *Dědová* (r. 1392) náležela s filiální školou pod patronát obce.

V *Hlinsku* u kostela stála též městská škola na počátku let šedesátých. —

Obec *Blatno* (r. 1392 Blatná) měla filiální školu, jejíž patronem byla obec. *Hamry* měly též filiální školu pod patronátem panství. Takovou měla i obec *Studnice* pod tímž patronem. (To jsou vesměs osady v kolatuře hlinecké).

K farní škole v *Ranné* (zal. r. 1392) přivtěleny byly obce: *Oflenda*, *Mrahotín*, *Pokřikov*, *Vojtěchov* a *Oldřetice*.

V kolatuře ranské nalézá se též *Dolní a Horní Holetín* (zal. r. 1392) s filiální školou.

V okolí hradu *Svojanova* nalézá se ves *Bělá*, v níž na blízku kostela Věch Svatých r. 1856 připomínala se budova školy.

Pánem na Svojanově r. 1658 vyskytuje se *Hertvík Bedřich Záruba z Hustiřan*. Obširný rodopis rodu Zárubův z Hustiřan sestavil v německém jazyku prof. *Ladislav Jandera*, a uložil jej v bibliotéce král. české Společnosti nauk. V městečku Svojanově v l. 1855 připomíná se slušná školní budova. Škola stojí na konci městečka při cestě do Bystrého a byla teprve r. 1833 od bývalého pána na Svojanově, Vojtěcha Havlina vystavěna. Před tím stála škola v městečku pod kostelem.

Vynikajícím stavením v městě *Bystré* nazývá místopisec M. Trapp m. j. též školu. Piše, že městská škola je o třech třídách, hezké na jedno patro vysoké stavení, nad jehož vchodem pěkný polovypuklý obraz Matky Boží osazen jest, který pochází z bývalé kostnice.

(Pokračování.)

Z ovzduší staré školy.

Malé kapitoly. Píše OTAKAR JAKOUBEK.

(Pokračování.)

Ve vsi *Jedlové* připomíná se rovněž již v l. 1855 školní budova. Nedaleko Jedlové nalézá se lázeňské místočko *Balda* čili *Zlatá studnice* (Goldbrum), z níž prýští minerální léčebný pramen. Tento pramen lučebně rozebíral r. 1836 dr. a prof. *Pleischl* z Prahy a prof. dr. *Antonín Jungmann* mluví o této minerální vodě ve svém pojednání »České vody minerální a lázně« v »Čas. Čes. Musea« r. 1831, str. 80, 82 a 115.

*

V okolí zmíněného již hradu jest ves *Banína* (Bohnau) nyní německá. Před třicetiletou válkou panovalo tam také utrakvistické náboženství, a na lomenici bývalé školy, která bývala před farním domem, spatřovati bylo ještě r. 1856 kalich na stěně namalovaný.

Obec *Rohožná*, tamže měla školu za bar. Stillfrieda r. 1823 vystavěnou.

*

V městě *Novém Jičíně*, jenž leží v Kravařsku na Moravě, bylo r. 1624 učičeno sídlo a statek jezuitského konviktu, ve kterém se měli vzdělávati křesťanští jinochové, a sice třetinou potomci rodů šlechtických koruny České v odboji zchudlých. R. 1775 po zrušení řádu jezuitského dostalo se město jako statek konviktského fondu ve správu komory.

*

Jak píše znatel místopisných památek kněz A. N. Vlasák, měl *Benešov* již v l. 1555 dobře zřízenou školu, na kterou vzdělání muži, kteří předepsaná studia při filosofické fakultě vykonali, jsouce obyčejně bakaláři neb mistři učení pražského, od pražské university dosazování byli.*) Proto také již v této době vykazati se mohlo naše město učenými rodáky. Tak uvádíme aspoň tyto dva:

Jan Petřík z Benešova, církevní kněz. Vydal kolem r. 1537 tiskem rozličné knihy náboženského a výchovatelského obsahu.

Matouš Benešovský, jinak *Philonomus* zvaný, kazatel u sv. Jakuba na Starém Městě pražském a bývalý písař pražské konsistoře. Později působil jako správce školy u sv. Víta na hradě pražském. Vydal v l. 1577—1585 mluvnické a náboženské spisy.

V Benešově naproti kostelu připomíná se v l. 1855 farní škola o třech třídách *Piaristická kolej* tamže, stojící s kostelem svým (sv. Anny) při náměstí, jest dosti znamenité stavení. R. 1703 založil je Frant. Karel hr. Přehořovský z Kvasějovic pro osm údů toho řádu, a jeho znak nalézá se nad vchodem do kláštera. Celé stavení však dokončeno bylo teprve r. 1717 od Jana Jos. hr. z Vrtby, který k němu zmíněný kostel přistavěl, jak jeho znak a následující nápis nad hlavními dveřmi dokazuje: »Joannes Josephus comes de Vrtby, supremus regni Bohemiae burgravius 1717.«**)

*) »Časop. Musea« 1845. 631.

**) Jan Jos. hrabě z Vrtby, nejvyšší purkrabí král, Českého 1717.

Roku 1719 (dne 7. února) pojistil tentýž hrabě tomu ústavu hotový kapitál 13.000 zl. na věčné časy, k čemuž přidal ročně 60 sudů piva a 250 sáhů dříví. Gymnasium v této koleji založené trvalo až do r. 1780, pak bylo zrušeno a r. 1819 opět otevřeno. R. 1833 bylo opětně zavřeno a zbyla toliko hlavní škola o dvou třídách.

Z tohoto ústavu vyšlo mnoho mužů církvi i státu prospěšných. Mezi nimi jmenujeme: *Josefa Schallera*, kněze řádu piaristického a otce topografie, kněze *Leandra Kramáře*, posledního opata benediktinského kláštera sázavského a bratra řeholního, kněze Benediktina, *Josefa Javůrka*, jenž vydal »Příběhy Telemacha, syna Ubysova« z frančtiny přeložené. Byly to dva díly 8° a vyšly v letech 1796—1797. Dále vydal »Postilu« aneb »Rozličné poučování křesť. na neděle přes celý rok«, rovněž dva díly. Vyšly v Praze r. 1819 v 8° u Fr. Fetterle z Wil-denbrunnu.

*

Ve *Velimi* čili, jak za starodávna psáno *Velyně*, vsi bývalého panství poděbradského, zřízena byla katolická škola r. 1778. Škola helvetského vyznání založena tam byla r. 1783.

*

*

Zavítejme na okamžik letmo ještě jednou do kraje *chrudimského*. Ve vsi *Mikulovicích* jest připomínána škola již v l. 1850. Z farářů katolických v Mikulovicích působících uvádí se též jméno *Jana Slan. Petržilký*, bakaláře theolog. r. 1719, v Jungmannově »Lit.« V. (764, 1211).

V *Slatinanech* připomíná se též již na počátku let padesátých škola. V letech 1660 působil ve Slatinanech Adam Jaroslav Puchart, majitel panství slatinanského. Vychovatelem jeho synů Ferdinanda Václava a Jaroslava Sigmunda byl *Tobiáš Jan Beker*, rodák králický, poslušnač filosofie.

Z *Habrova* pocházel pán *Václav Hynčdrák z Habrova*, jenž studoval na pražském učení a r. 1481 povýšen na bakalářskou hodnost.

*

*

*

Rodákem *smečenským* m. j. byl též *Bernard Ignác z Martinic*, jenž proslul svou učeností a znamenitými podporami náboženských katolických ústavů v Čechách. Studoval filosofii v Pacově, práva v Ingolštátě a bohosloví v Štýrském Hradci a v Římě, a tu jinde častěji disputoval. V latinské řeči: »*Imago amoris divini*«, r. 1646 jemu věnované, jmenuje se »*Protector Universitatis Carolinae*«.

R. 1658 založil kolej Piaristů s kostelem Zasnoubení P. Marie ve Slaném. Na místě císaře položil 8. října r. 1653 základ kolleje jesuitské v Praze na Starém Městě a r. 1674 kláštera Uršulinek v Novém Městě pražském.

*

Ke konci této stati uvedeme některá jména českých vychovatelů a českého studentstva, která v l. 1850 a později vynikla mezi podporovateli české literatury. Nalezneme často mezi jmeny českého studentstva v pozdější době věhlasné muže české.

Mezi podporovateli české knihy byli tehdy z řad studentstva českého: Karel Adámek z Chrudimi; Jos. Barák z Prahy; Fr. Benda z Prahy; Karel Březina z Mníšku u Prahy; Fr. Coetler, právník ze Št. Hradce; Jan Červinka z Nym-

burka; František Doubek, technik z Prahy; Fr. Dreischuk z Prahy Václ. Dvořák z Budějovic; Fr. Dvorský z Ml. Boleslavi; Fr. Fauer z Prahy; Jan a Jose Fikarové z Hradce Králové; Vil. Fodermayer, právník z Plzně; Ant. Em. Folf Ant. Frič, právník a asistent při Museu v Praze; Karel a Václav Fričové z Prahy; Karel Fried, žák z Pelhřimova; Jos. M. Fryb, právník z Prahy, Mart. Hankovec, právník z Prahy; Tadeáš Hauf, technik z Prahy; Ferd. Hazuka z Hradce Jindřichova; Karel Hemerka z Prahy; Boh. Horák z Příbrami; Jan Horák z Hradce Králové; Mich. Hornig z Prahy; Jan Hraběta, právník z Prahy; Václav Hudeček z Prahy; Rud. Jablonský z Písku; Fr. Karel Jan; Jos. Janeba ze Žamberka; Tom. Jaroš z Melykut; Guido Jedlička z Poličky; Vil. Jelinek; Vojt. Kalivoda, právník z Prahy; Fr. Kehraus z Jaroměře; Vikt. Klíma z Vys. Mýta; Jos. Kolář z Příbrami; Jos. Koloušek, realista z Prahy; Jan Konopásek z Prahy; Fr. Kříž, právník z Telče na Moravě; Otakar Kuřák z Prahy; Jan Alex. Lang z Těšína ve Slezsku; Albin Lauschmann, právník z Prahy; Karel Linke z Prahy; Leopold Maksa z Hradce Králové; Karel Malýpetr, právník z Prahy; Ignác Mašek z Jičína; Jan Morávek, technik z Prahy; Václav Neumann z Prahy; Jos. Václav Nikoban z Písku; Rob. Nittinger z Prahy; Ferd. Novák z Prahy; Tom. Vl. Novák z Písku; Ant. Oliva z Prahy; Adolf Patera z Prahy; Em. Pavlovský z Bohdánče; Fr. Pek ze Mšena; Ambrož Pivko z Prešpurku v Uhřích; Jáchym Poslt z Jičína; Frant. Prach z Prahy; Fr. Říha z Prahy; Jos. Říha, právník z Prahy; Jindř. Rott z Prahy; Fr. Rozínek z Prahy; Václ. Salášek, právník z Chrudimi; Karel Schlosser z Prahy; Al. Schmibauer z Ml. Boleslavi; Ign. Schmutzer z Prahy; Jan Schönhöffer, právník z Loštic na Moravě; Jul. Sieber z Nov. Bydžova; Jos. Siblík a Jos. Sichrovský z Prahy; Jos. Smutný, technik z Prahy; Václav Soukup, technik z Prahy; Jan Spika, kandidát práv z Prahy; Jan Spurný z Něm. Brodu; Fr. Srb z Prahy; Jan Stáně ze Strakonice; Václ. F. Stekl z Pelhřimova; Jan Stolz ze Mšena; Gott-hard Storch z Prahy; Rud. Suchánek z Prahy; Jindř. Svatý z Prahy; Jos. Svoboda a Jul. Szalatnay z Prahy; Václ. Šalanda, technik; Hugo Šembera z Blatné; Jos. Škoda z Vel. Meziříčí na Moravě; Fr. Václ. Šmat z Písku; Jindř. Šolc (pozdější purkmistr pražský) ze Sobotky; Fr. Tauer z Prahy; Jos. Těšínský z Prahy; Hugo Toman z Litomyšle; Václ. Tomek, kandidát filosofie z Prahy; Ant. Trauč z Hradce Králové; Fr. Vacek z Litomyšle; Jos. Varský z Prahy; Jan Weigert, právník z Prahy; Al. Volák z Hradce Králové; Jan Vostřebal z Prahy; Pavel Vraný z Prahy; Em. Záleský z Prahy; Jos. Zítek a Fr. Zoubek z Prahy; Vojt. Žilka z Větrného Jeníkova a m. j.

(Pokračování.)

Pravoplatnost svaté zповědi.

Laická úvaha náboženská. Napsal JOSEF HRUBÝ.

(Pokračování.)

Neví-li si kdo rady v ohledu jazykozpytném, přírodovědeckém i jiném, vyhledá odborníka a prosí za výklad, aby nechybil. A nyní přicházíme k jádru věci. Obtíženo-li jest svědomí člověka vinou mnohdy zlou, nebo je-li v pochybnosti, že to neb ono jednání jeho jest v náboženském ohledu v poměru jeho k Bohu správné a těch případů může býti mnoho. Ku komu se obrátí?

Vzpomeňte též krásného, dojemného podobenství o marnotratném synu, ve kterémž též Kristus jasně vykládá, s jakou ochotností přijme Bůh toho, jenž činí opravdové pokání. Syn marnotratný, vrátivší se z toulek a života prostopášného, vyzná svou chybu, hledá Otce, vyznává hříchy své a praví: »Již nejsem hoden sloužit synem tvým!« Není-liž i tu jadrně nastíněno pokání i zpověď. Tu ovšem Otec vinu syna znal. Dle pozdějších určitých výroků dogmatických doplňuje vše a propůjčuje apoštolům i jich nástupcům právo, jež za nejlepší sami uznají ve smyslu správných, nepřetvorných jeho výroků. Chce-li člověk mít hřích, vinu spáchanou odpuštěnou, jest zcela přirozeno, aby ji vyznal, ba, tak vyjevil při sv. zpovědi jako u soudu. Správný je tedy způsob sv. zpovědi ušní, kde jednotlivé hříchy uváděny bývají postupem dle přikázání. Na základě přiznání možno učiniti rozsudek — rozhrěšení.

Věřící hříšníci chodili za doby Kristovy sami k němu a prosili o útěchu a smilování, sami naříkali na svou vinu toužíce po odpuštění a tím i po rozhrěšení. —

Aby člověk dobře rozpoznával své bytí, své »já« a vztah jeho k světu vnějšímu, s nímž se stýká, musí býti svatými náboženskými poznatky veden k dobru, aby šťastným byl a jiné oblažovati dovedl, vždyť to úkolem života vezdejšího vůbec. To však ještě by nestačilo, neuspokojilo. Nesmrtelnost duše jeho zaručena mnohými výroky Kristovými musí vzbuditi v člověku starostlivost o život posmrtný. Tento cíl jest nejdůležitější. Hranicí mezi životem vezdejším a posmrtným jest smrt. Ano smrt tak krátký boj — ale poklid na věky! Co je věčnost, věčné žití, proti žití vezdejšímu! — Záleží tedy hlavně na tom, býti vždy a všude i za všech možných okolností připravenu na věčnost. Tak jako obchodník, živnostník i úředník musí u vědomí svého jednání klásti účty, rozvahu, vésti knihy svědomitě a býti připraveni na možnost kontroly, též v případě krise, rovněž je to i s člověkem v ohledu duševním.

V nynější válce vojíní musí býti připraveni každou chvíli na povolání, musí býti připraveni na všechny eventuality i na tu nejbolestnější, obětování svého života pro císaře, vlast a zachování celistvosti říše.

Nejsou-li to podobné příklady pro nejvýznačnější chvíli životní, pokynutí od Pána všech pánů k životu nadpřirozenému? Ano, každému bez rozdílu stavu bude jakoby tajemnou rouškou, zastíněním to Ježíše Krista nutno klásti zodpovědnost za veškeré skutky a jednání na světě.

A tu přichází v úvahu nejvýznačnější zásada katolického náboženství: »Nemírej s těžkou neodhalenou, nepřiznanou vinou! Nezapírej, vyjev, zpovídej se!«

V pravdě láska Boží a milost Boží to jest, kteráž přivádí zástupy lidí k sv. zpovědi, kteráž jim dává vnuknutí, aby tímto úkonem svátostným projevili pokoru, aby uznali nejvyšší dokonalost a svrchovanost Boží. Šťastná duše ta, kterou Bůh takto miluje. Není štěstím pro jinocha, katolickou dívku, kteří po odbytých studiích, opustí-li dráhu ctnosti, stěžejný tento úkon svátostný ihned v zápětí pomijí. Jen volnost pomyslí sobě. Ubozí, nevědí, že vlastně pravého opaku, když ne hned, tedy v budoucnosti dočkají. Naopak tací jsou opravdovými »nevolníky« otroky svého stavu hříšného, jsou v odporu církve katolické hned prvním tímto hříšným opomíjením, ba možno o nich říci, že z víry katolické se takřka sami vylučují.

(Pokračování.)

Pravoplatnost svatě zpovědi.

Laická úvaha náboženská. Napsal JOSEF HRUBÝ.

(Dokončení.)

Někdy chtějí duše tak ubohé uchlácholiti trpné vědomí své viny jalovými i hříšnými frasemi na př.: »Jsem dobrým katolíkem, ale ze zásady k zpovědi nejdu.« »Z čeho bych se zpovídal, nikoho jsem nezabil, neokradl aniž ošidil.« Jiný v opovážlivosti dotýká se i cti stavu duchovního výrokem: »Nač bych já se zpovídal, ať se on zpovídal mně« a pod.

Bylo by potřeba jen zopakování katechismu, aby poznali svůj těžký hřích. Jeví se u nich pýcha, mnohdy i nevázanost způsobená podkladem velmi dobrého bytla, ba i bujnost, též i zarytost oproti svatým úkonům náboženským.

Pozorujme nyní kategorii lidí, kteří jsou přesvědčeni a poučeni o důležitosti sv. zpovědi, kteří chodí aspoň jednou za rok klásti účty ze života svého. Zamysleme se a tažme se: Jest zpovídaající povinen vše řádně vyjevit, jest povinen i různé okolnosti, bývají to mnohdy okolnosti zvláštní i intimní, vyjevit? Často skrývá se u mnohého utajený těžký hřích, aniž by si toho duše byla vědoma.

Je tu zastřenost nové křesťanské pravdy arci v takovém případě nezaviněna. Neví duše ta, že vlastně konala něco hříšného. Pak ovšem dle katechismu vzato, jest čin ten všedním, obyčejným. Svatá zpověď však mnohého poučila o takových důležitých zastřených pravdách, rozšířila jeho obzor o jednu nebo více nových křesťanských pravd. V případě tohoto rozpoznávání a v odporu k těmto nově uvědoměným pravdám dopouští se duše hříchu již mocného, těžkého. —

Poznané křesťanské pravdě nesluší se odpirati! Co na příklad manželů, kteří se domnívají, že živi jsou ctnostně, moudře, křesťansko-katolicky. A přec možno jako pod drobnohledem pozorovati hnilobu mravní. Co je tu mezi nimi sobců, hovicích svým chťičům, vášním, políčujících si veselé bezstarostné živobyті. Nej-smutnější je, že mnohdy žena dává pohnutky k životu takovému. Proč vstupovala tedy v svazek manželský ať ta nebo ona strana?

Právě víra katolická staví učením svým hráz těmto nepěkným zjevům, kteréž byly a budou vždy rozkladem lidské společnosti. Co manželů jest, kteří nevědí, že hřeší a páší zlo. Marné budou snahy v pravdě záslužných sdružení a přízní se těšících společností po nápravě, jestliže nebudou řízeny v duchu přání církve katolické a tím též i zakladatele jejího Ježíše Krista.

Obraťme mysl svou na jiné pole. Stát, kterýž oprávněn jest vybírat daně, vybízí poplatníky, aby přiznali daň z příjmu a touž správně uvedli. Vyžaduje stvrzení podpisem, že tak činí s dobrým vědomím a svědomím.

I tu působí se na náboženský cit a vytříbenost poplatníka. Je-li svědomitým, spravedlivým, učiní tak klidně, správně, může s otevřeným hledím vždy a všudy, má-li jmění, s ním manipulovati; nemusí se obávat nikdy různých dotazů. Jen povaha sobecká, nedbající prospěchu celku, zamlčuje, vytáčí leccos ani neuvažuje mnohých nepřijemností, neklidnou mysl a opletačky.

Proto raději klidně, sebevědomě podpisuje, jsa si vědom, že dostojí tím důstojně povinnosti své vůči státu. Nedbá různých názorů a nástrah lidí nesvědco-

mitých. Řídí se heslem. Více sluší poslouchati Boha než lidí. I tu jest směrodatným výrok Kristův u příležitosti, kdy jej fariseové chtěli polapiti: Dávejte císaři, co jest císařovo a co jest božího Bohu. Dobrý katolický poplatník i v této zdánlivě nepatrné záležitosti uvažuje, není schopen klamu, i tu varuje se dopustiti se hříchu.

Stát tu vlastně také appelluje na cit poplatníka formou zpovědní. Proto i se stanoviska katolického nemožno schvalovati nijaké podloudnictví, ukrývačství i tak zvané pašeráctví, byť i předmětů menších. Je to jistý druh podvodů nebo podvůdků. Lidé hovící těmto chybám chláholi toto trpné vědomí obyčejně slovy: To nic není, to nestojí ani za řeč. Poslouchají i rady jiných podobně činících. Nebuď hloupým. To bych byl blázen, abych tak a tak jednal a pod. Leč těmito svými výklady a názory svědomí neošidí. Namane se nám jistě tato otázka: Jak by svět vypadal a lidé v něm, kdyby tak jednal? Řiditi se jest přece jen dobrými příklady, rázovitými hesly a pořekadly.

Poctivost na věčnost. Nejlepší příklad dal nám sám Kristus Pán i jeho matka Panna Maria. Oba podrobili se všem tehdy obvyklým zákonitým formalitám světským.

Co vinníků bylo svatou zpovědí přivedeno k životu šťastnému, co podvodem nabytých peněz bylo tajně zpovědníky vráceno, co spokojenosti získáno!

A proto nesmyslné a hříšné jsou i tyto fráse: On se mě ptal to neb ono. Divím se té opovázlivosti.

Nezapomínejme, že při sv. zpovědi nutno hovor vésti způsobem úměrným, slušně řízeným. Záleží též na moudrém proslovování se zpovídajícího. I v záležitostech nejchoulostivějšího rázu možno v rámci ušlechtilé mluvy na místě Božím mluvit i získávati tak mnohých cenných rad a poučení pro další budoucnost. Každá věta, každé slovo útěchy a vzácné rady duchovního k zpovídajícímu jest jako seménko zavanuté v úrodnou půdu duše bolem sklíčené. Šťastná duše ta, jež seménko to přijme a vzroste z něho bylínka plodná, nesoucí ovoce užitečné. Co ubohých duší bylo na šťastnou a pravou cestu Páně sv. zpovědi přivedeno, vědí nejlépe duchovní. Již ta okolnost přistoupení k zpovědnici a vyznání se z viny jest znamením velikého vítězství nad pýchou tohoto světa. Ano milost Boží to jest, která k tomuto úkonu svátostnému přivádí.

Milost Boží, prozíratelnost Boží to jest, jež působí u duchovního, zpovědníka, jako člověka silou tajemnou, silou nevyzpytatelnou, jistou však silou Božskou, aby touže silou působila na duši pokornou, poniženou, hříšnou.

Slova útěchy i porady jsou opravdu slova Božská, byť pronesena byla způsobem lidským od člověka zpovědníka, proto právem v úvodní části sv. zpovědi se praví: Já bídny hříšník zpovídám se Bohu — — — a Vám, otče duchovní, který jste na místě Božím.

Z toho byť jen skromného, avšak upřímně vycítěného nazírání na podstatu a důležitost sv. zpovědi, v níž nachází duše odpuštění, mír pro znepokojené snad svědomí, v níž získá se milost nejcennější, vyvodíme závěr: Jen ku Kristu Svátostnému bliž a bliž, jen touhu mějme obejmouti se s tím, jenž pravil: Pojďte všichni ke mně, kteří pracujete a obtíženi jste, a já vás občerstvím. Buďme bdělými i ve chvílích největšího utrpení a strádání, jež Bůh jako zkušební kamének

na nás dopouští, zvláště v nynější tak vážné a pohnuté době. Tři Božské ctnosti: Vira, naděje a láska i všechny mravní ctnosti ať vyzařují s upřímností celou ze srdce, duše i mysli naší. Ve sv. zpovědi mír s Bohem, ve sv. přijímání neskonale radostné splynutí s Bohem Ježíšem Kristem.

Toť cíl náš.

Vychovatelé mládeže škol obecných, profesori vyšších učilišť, kterým záleží na tomto cíli, působiti budou jistě na mysl dětskou i studenty a dívky, aby ochotně se zpovídali a to z plného přesvědčení.

Tak jako tělo, též i duše lidská znenáhla se od dětství až po věk jinošský, též panenský vyvíjí.

Podobně i v náboženském ohledu se v názoru o Božství, o nadpřirozenosti života posmrtného, je-li dobře vedena, též znenáhla zdokonaluje, poznává věkem svým vždy mocněji a zřejměji účelnost tohoto svátostného úkonu, takže každým rokem může býti i sv. zpověď dokonalejší v pojmání. Řídí se to ovšem též duševní vyspělostí, výchovou i letorou, jež, jak známo, se i časem mění. U mnohého nastává ovšem variace k horšímu bohužel stavu, opustí jednak z vnitřních hříšných popudů dráhu ctnosti, jednak nešťastnou indukci jiných nesvědomitých lidí. Než to nevádí, jen když dítě, jinoch, dívka v základu dobře veden byl, přec mnohdy utrpení, neštěstí a jiné nezmary životní opět duši takou ku vrácení se přivedou, ba mnohdy i více, je duše ta vytříbenější než kdy před tím.

Moudrý katolický učitel se těší na ten okamžik blažený, kdy dítky jeho smířují se s Bohem, z čehož i on prospěch má, dítky jsou rozhodně hodnější. Při tom jim příležitostně uvede i tento posvátný úkon na mysl, ochotně i dozír' a sám dobrý příklad dává.

Je tedy sv. zpověď jedním z nejvýznačnějších svátostných úkonů církve katolické, úkon to, kterýž jest základní přípravou pro získání mnohých milostí jiných svátostí, též pro odpuštění a shlazení viny časné, pro sebe, ale též pro drahé zemřelé.

Jest táž velmi dobrou přípravou pro důležité podniky v životě, v den narození, jmenin, k přípravě na dalekou cestu, v době jubilejní, též v utrpeních, strastech, bédách i neštěstích. Obzvláště tato krutá metla světové války nutkati nás musí ještě více než kdy jindy k usmírování s Bohem Ježíšem Kristem. To na paměti mějme.

V opravdové pokoře pro sv. zpověď nabádejme dospělé, liknavé, zvláště však mládež svěřenou, dítky, jakmile k rozumu přišly. Pak můžeme jistě očekávati těchto v mnohosti nesčetné se s Bohem smířujících duší i mír celkový pro veškeren svět.

Z ovzduší staré školy.

Malé kapitoly. Píše OTAKAR JAKOUBEK.

(Pokračování.)

Z řady *profesorstva*: Václ. Babánek, prof. v Písku; Felix Francesconi, c. k. prof. italského jazyka v Písku; Ignác Hradil, prof. na c. k. »Theresianum« ve Vidni; Mich. Chrástek, prof. v Báňské Bystřici v Uhřích; Jan Květoslav Klumpar, prof. v Jihlavě na Moravě; V. Josef Kopecký, gymn. prof. v Písku; Jos. Kouba,

gymn. prof. v Praze; Jan Krejčí, prof. při c. k. vyšší reálné škole v Praze; J. Václav Křížek, gymn. prof. ve Varaždíně v Chorvatsku; Josef Kučera, kandidát profesury v Praze; Jan Lepař, gymn. prof. ve Znojmě; Ignác Lhotský, prof. v Hradci Králové; Fr. Machay, prof. v Nitře v Uhrách; Ant. Majer, dr. filosofie a prof. při c. k. vyšší české reálné škole v Praze; Josef Mazáč, ředitel reálné školy v Kutné Hoře; Jan V. Rozum, profesor při c. k. německé vyšší reálné škole v Praze; Dom. Ryšavý, asistent při c. k. české vyšší reálné škole v Praze; Jos. Spudil, řed. nižší reálné školy v Čáslavi; Krist. Stefan, gymn. prof. v Hradci Králové; dr. Martin Suchter, prof. v Nitře v Uhrách; Vojt. Šafařík, prof. při c. k. české vyšší reálné škole v Praze; Alois V. Šembera, c. k. prof. ve Vídni; Karel Šimerka, prof. v Budějovicích; Karel Šmídek, gymn. prof. ve Znojmě na Moravě; Jan Štátný, prof. při c. k. české vyšší reálné škole v Praze; Matiaš Šteffany, prof. filosofie v Nitře v Uhrách; Karel Tiettrunk, gymn. prof. v Litoměřicích; Ant. Jar. Tille, kandidát filosofie v Praze; dr. Mik. Tisó, prof. v Nitře v Uhrách; Fr. Ulrich, řed. hlavní a reálné školy v Prostějově na Moravě; Jos. Wenzig, c. k. školní rada v Praze; Jan Er. Vocel, c. k. profesor archaeologie v Praze a j. v.

Z řad učitelstva: Jos. Bačkora, učitel při c. k. české hlavní škole v Praze; Fr. Bakeš, podučitel v Šaraticích na Moravě; Matěj Balcar, podučitel v Sobotce; Fr. Benda, učitel v Sezemicích; Ant. Berger, podučitel v Poličce; Petr Bílka, řed. vych. ústavu ve Vídni; Jan Bittner, učitel v Domažlicích; Fr. Brunner, učitel při nižší reálné škole v Táboře; Fr. Budešínský, vychovatel v Okřanech; Jan Čechák, učitel v Rakvicích na Moravě; Al. Čepelka, učitel v Citolibech; Karel Deccastello, učitel při c. k. české hlavní škole v Praze; Jos. Dittrich, učitel v Benešově u Šemil; Václ. Hejtmánek, učitel v Nedvězí; Matěj Ježek, učitel v Chlumu; Arn. Jezdínský, čekatel učitelství; Fr. Jiroušek, vychovatel v Roketnici na Moravě; Fr. Kavan, učitel hudby u hr. Chotka v Praze; Jos. Kolisko, učitel v České Skalici; Jan Konrad, učitel v Lipnici; Jos. Křivohlávek, učitel v Jičíně; Mat. Kučera, učitel v Sezemicích; Jos. Květoň, učitel ve Vel. Meziříčí na Moravě; Jan Lodl, učitel v Rokycanech; Jan Malýpetr, c. k. učitel tělocviku v Praze; Jakub Martinek, učitel v Domažlicích; Jan Mašek, učitel v Kostelci nad Orlicí; Jos. Mlynář, učitel v Praze; Jan Křt. Müller, vychovatel u hr. Schönborna ve Vídni; Fr. Potůček, učitel v Kolíně; Jan Přibík, učitel ve Vysočanech; Karel Průcha, syn učitelův v Chotouni; Fr. Randa, učitel v Rokycanech; Fil. Schmelzer, učitel ve Zvoli; Jos. Sedlák, učitel v Kadani; Jos. Seidl, čekatel učitelství v Praze; Jan Smrž, učitel; Petr Stuchl, učitel v Týně nad Vltavou; Jan Suchánek, učitel v Golč. Jeníkově; Ant. Svoboda, učitel v Hradci Králové; Josef Šetlík, učitel v Rakovnicích; Jos. Ševčík, učitel v Horažďovicích; Petr Štěpánek, vychovatel v Lisicích na Moravě; Mat. Tuma, učitel v Hostivicích; Theodor Wippler, učitel při nižší reálné škole ve Vodňanech; Vilém Wolf, učitel v České Skalici; Jan Votypka, učitel v Hrádku; Jos. Vrabec, učitel ve Vamberce; Frant. Zavadil, učitel v Adamově na Moravě a Jan Zavadil, učitel u sv. Štěpána v Praze.

(Pokračování.)

Z ovzduší staré školy.

Malé kapitoly. Píše OTAKAR JAKOUBEK.

(Dokončení.)

Z řad *kněžstva*, paedagogicky činného: Tom. Bečák, představený arc. semináře v Olomouci; *Fr. Bezděka*, jub. gymn. katecheta a konservátor píseckého kraje v Písku; Fr. Bien, posluchač bohosloví v Hradci Král.; Václ. Böhm, katecheta při malostranském gymnasiu v Praze; Sales Bouček, kněz a prof. v Rakovnici; Otto Danielis, bohoslovec ze Solnice; *Jan Duben*, posluchač bohosloví v Budějovicích; Prokop Dvorský, kněz a prof. na gymn. novoměstském v Praze; Václav Fialka, klerik; *Boh. Hackl*, klerik v Hradci Král.; *Martin Hattala*, kněz a prof. v Praze; *Vojt. Hlinka*, vychovatel v Hrádku Desfourově; Jakub Holovackij, kněz a prof. na universitě ve Lvově; *Ant. Hora*, vychovatel u kněžny z Öttingen-Wallerstein v Praze; Vinc. Horáček, katech. při nižší reální škole v Příbrami; Jan Hraběta, kněz a ředitel gymn. v Drážďanech; Ant. Jiroš, posluchač bohosloví v Litoměřicích; *Hugo Jan Karlík*, kněz a profesor v Plzni; *Jan Kazda*, katecheta při hlavní škole v Něm. Brodě; Karel Kellner, katecheta při c. k. české vyšší reální škole v Praze; Jan Košela, klerik v Nitře v Uhřích; Jan Ev. Krbec, rektor u sv. Jiří v Praze; Rud. Minařík, kněz řádu Piaristického v Bečce; F. L. Rýs, posluchač bohosloví ze Solnice; *Fr. Sušil*, profesor theologie v Brně; *Václ. Svat. Štulc*, gymn. katech. v Praze a m. j. v.

Též i celé školní knihovny a seminární přistupovaly v letech 1853–1856 k úděm literárních českých společností a jako odběratelé knih a spisů těmito vydávaných podporovaly rozvoj české četby: »Časopis Musea Českého«, »Památky archaeologické a místopisné« a j. v.

V tomto ohledu šly vždy ostatním dobrým příkladem vstříc: knihovna školy skutečské, heřmanoměstská školní knihovna, jihlavská česká gymnasiální knihovna, chrudimská školní knihovna, jindřichohradecká gymnasiální knihovna, kostelecká školní knihovna nad Orlicí, králohradecká seminární knihovna, litomyšlská gymnasiální knihovna, malostranská gym. knihovna v Praze, německobrodská gymnasiální knihovna, novoměstská gymnasiální knihovna v Praze, olomoucká seminární knihovna, pelhřimovská knihovna školní, pražská seminární knihovna, Štávnický českosl. spolek akademiků v Uhřích, vejvanovská školní knihovna u Chrudimi a vyšehradská kapitula, rajhradská klášterní knihovna na Moravě a j.

Ovšem že nescházeli mezi podporovateli české knihy ani v té době žijící kněží vlastenci a spisovatelé i laikové, jako na př.: Filip Čermák, far. v Liběchově, Otakar hr. Černín v Praze, Fr. Daneš, far. na Peruci, Fr. Dědek, kaplan v Dol. Kounicích na Moravě, Fr. Doucha, církevní kněz v Praze, Jos. Ehrenberger, farář v Sukhrově u Rychnova, A. Guldener v Plzni, Václav Hanka, bibliotékař Českého Musea v Praze, Jos. Hellich, akad. malíř v Praze, bar. Alex. Jos. Helfert, c. k. státní podsekretář při ministerstvu ve Vídni, Hermenegild Jireček, dr. práv, při ministerstvu vyučování tamže a Jos. Jireček, úředník téhož ministerstva, Václ. Krolmus, farář zvíkovecký, A. Jan Lešetický, kněz v Soběslavi, Ant. Marek, děkan a vikář v Libuni, dr. Fr. Palacký, dějepisec v Praze, Jan Palacký, dr. filosofie a práv v Praze, jeho syn, dr. Josef Podlipský, lékař

v Praze, Al. Potěhník, koop. ve Spitiňanech na Moravě. Jan Purkyně, c. k. prof. v Praze, Jan Sedlák, církevní kněz v Budějovicích, Karel Vinařický, děkan v Týně n. Vlt., Ant. Norb. Vlasák, far. v Hrádku u Vlašimi, Šimon Vrána, farář v Mirovicích, Ignác Wurm, kaplan v Dědicích na Moravě a j.

S některými jmény setkal se již čtenář »Učitelské přílohy« *»Vychovatele«* v loňském mém článku »Čeští učitelové a kněží v České Matici«, přes to však řada nová dokazuje opět, že český učitel s českým knězem šli vždy svorně v ruku v ruce vstříc vzdělání mládeže, že přicházeli k ní s knihou v ruce a vštěpovali této lásku ke knize. A v době našeho probuzení bylo potřebí dobré české knihy jako soli do pokrmu. Tento poměr dobré shody učitelstva s kněžstvem přinášel pozhnání.

Dorost, ze starých škol vycházející, plnil vždy ve veřejném životě poslání své co nejlépe. Ze starých škol vycházeli nejen dobří řemeslníci a živnostníci počtáři, ale i dobří ovládatelé péra, kteří nejen českou literaturu svými pracemi literárními obohacovali, ale i všemožně ji podporovali. Žáci ze starých škol vyšli stávali se dobrými paedagogy, věnujíce vzdělání svěřené jim mládeže všechn volný čas a s láskou oteckou ujímali se svých svěřenců.

Příčiněním nových paedagogů povstávaly i časopisy odborné, věnované výchově a péči mládeže. Školy stávaly se vždy víc a více hlubšími studnicemi vědomosti a inteligentů řady mohutněly. Až tu pojednou zavál vítr cizí

Počalo se brojiti namnoze proti náboženství, proti kněžstvu, ano i proti kříži. Kříž z našich škol nebyl sice odstraněn, ale leckde zahnízdila se neláska mezi knězem a učitelem, rozsevaná živly modernistů-učitelů, která věstila záhubu školní výchovy. Válečný stav přetl další plány těchto záškodníků české školy.

Kež blížícím se mírem vnese se i do našich škol opět všude ona stará shoda, panující ve staré škole a s ní opět ono hřejivé kouzlo lásky, z níž vyklíčí pak zase nejlepší úspěchy u mládeže. K té shodě dojde, protože víra v hesla na školách vtesaná: *»Pro Boha, vlast a krále!«* musí opět zvítěziti. —

Mládež ve službách vlastenectví.

(ANTONÍN JEZEK).

V roce 1886 vytkl ministr vyučování šl. Gautsch na říšské radě ukol rakouské školy těmito slovy: »Úkolem rakouské školy — dle mého mínění — není pouze prostředkovati vzdělání a výchovani do nejširších vrstev obyvatelstva, není pouze péče o to, aby každý z mnoha národů, kteří v naší vlasti obývají, nalezli rozvoj svého rázu a i vyučování ve vlastním jazyku, nikoliv; úkolem rakouské školy jest vychovávat *vlasteneckou mysl mládeže, rakouské vlastenectví*, které u všech národů osvědčuje se stejně stkvěle ve dnech neštěstí i štěstí.«

V dobách míru měla mládež celkem málo příležitostí, aby mohla ukázati — činem — své vlastenecké smýšlení a pravé porozumění pro ně. Byla k němu

vedena svým učitelstvem, v srdcích rozněcovány byly zdroje jisker, aby mohly vzplanouti v čas příhodný, až — zavolá vlast. Práce učitelstva byla tichá, nečekaní na chválu a proto také leckde byla zneuznávána od lidí nerozumných. Teprve válka vynesla na jevo mnoholetou práci učitelovu a nebylo snad nikde více příležitosti jako u mládeže, aby ruče chopila se díla.

Vyplnilo se, co žádal na mezinárodním sjezdu učitelském v Bruselu jeden řečník »Škola přispívá co možná nejvíce k pravému blahu lidstva. A v čem záleží právě blaho lidské? Hádky o to přenechej paedagog i učitel filosofům, sám pak ve škole všiměj si bedlivě všech prostředků a příležitostí, abys chovance svého co možná nejsnazší cestou k naznačenému přiváděl cíli.«

V době válečné šla mládež zářícím příkladem vlastenectví vstříc. Účastnila se čile kupování pohlednic ve prospěch »Červeného kříže«, rozebrala v krátké době i různé odznaky válečné, z nichž zvláštní pozornosti se těšila podobenka malého následníka trůnu. Aby i ti nejchudší mohli počati pomocnou ruku, byly dražší obrazy nebo odznaky upraveny k losování a bylo radostno podívat se na malého »čiperu«, který za několik haléřů získal obraz trvalé a umělecké ceny.

Když »Červený kříž« potřeboval peněz, byla to zase naše smavá mládež která se chutě přihlásila, že půjde dům od domu, byt od bytu a všude zaklepá aby se otevřela srdce milosrdenství. Snad se nesetkala všude s přívětivou tvář, snad zaslechla někde nevrlé slovo, leč to ji neodstrašilo, s chutí kráčela zase dále k lidem dobrého srdce. A v novinách četli jsme s úžasem souhrnnou cifru milodarů sebraných ne po desíti korunách, ale mnohde po dvacetihaléřích. Požehnané ruce mládeže chváleny byly těmi, jimž dostalo se první pomoci a ulehčení.

I ulice byly svědky čilosti mládeže, která zařepáním pokladničky upozornila často zadumaného chodce, aby vzpomněl si na slova Tobiášova: »Máš-li mnoho, dávej mnoho, máš-li málo, i z toho mála rád uděluj.«

Mládež byla upozorněna, že mnohde doma mají části řetízků od hodinek, které jako stříbro mohou se zpeněžit nebo rozlámání náušnice atd. I tyto předměty s dovolením rodičů přinášela mládež na stolek učitelův, aby později sebrány, odeslány byly na patřičné místo.

Po městech i dědinách rozběhla se mládež, aby sbírala obnošené šatstvo, odstřížky látek, kaučuk atd. Arciť, že mládež sama již doma vykonala v tomto směru důkladnou přehlídku, netřeba dokládati.

Při vycházkách zavítala mládež i na místa skýtající jahodník, aby mladého listí zásobu nasbírala pro raněné vojiny na čaj. Dala si práci, aby listí bylo dobře usušeno a z mnohých míst zaslány byly pytle naplněné vonným listím do stavených sběren.

Kde učitelstvo mělo trochu času a dobré vůle, nacvičeno divadlo, z něhož plynul několikrát užitek. Mládež si s chutí zahrála nějakou pohádkovou hru, rodiče měli radost z dětí na jevišti, mravní naučení zakotvilo v myslích posluchačů a dosti značný obnos odevzdán dobročinnému účelu.

Ani ohlas »válečných půjček« neminul školu a mládež vyzvána, aby se také účastnila ne darováním, ale půjčením. A nebylo voláno nadarmo. Nalezeny i úpisy 100 K ve školách, množství 2 K, o nichž dáno žactvu patřičné stvrzení.

Mnozí rodičové spojili se se svými dětmi a upisovali prostřednictvím školy, aby ukázali pro ni své porozumění. Žasneme často nad velikou číslicí, která docílena často v nepatrné na pohled škole. Příčinou bylo arcíť pochopení pro dalekosáhlý úkol půjček a zabezpečení blízkého míru.

Třebas že ceny všeho stouply a mládež nemá nazbyt, přece ráda složí svůj penízek na děti opuštěné, které nemají otce, ni matky. Požehnaná ruka chápe se dila a založena jest »Česká zemská komise pro ochranu dětí a péče o mládež v království Českém.« Každý měsíc odvádí se sbírka naznačenému účelu a vždy obnáší několik korun z jedné školy. Mnoho-li asi sebeře, ukazuje ta okolnost, že z darů vydrží se 6 odborných ústavů výchovných a 8 kolonií rodinných, v nichž vychovává se 600 dětí.

Ani příležitostná doba nedá utuchnouti vlasteneckému smýšlení. Mrazy panující vtiskly hlavně dívkám do rukou dráty, aby pracovaly v hodinách ručních prací na zhotovování kukli, nátepiček a podobných věcí pro naše chrabré vojsko.

A když teplo vánoční doby rozlilo se v přibytcích, vzpomněla mládež, že by se měli radovati také neztenčenou měrou ti, kteří daleko od domova, v nemocnici musí trávit čas svého života. Již řada ruček ke všemu ochotných kráší vánoční stromek, který s hojnou nadílkou poslán od žákyň měšťanské školy na Kr. V. do nemocnice s tímto připsím: »Vám, našim hrdinům, kteří jste svou krev pro vlast a lepší budoucnost naši prelili! My dívky z měšťanské školy na Kr. V. posíláme stromček vánoční — stromček lásky i blahých vzpomínek. Při záři jeho svíčiček uvidí každý z Vás svůj domov, laskavou matičku, dobrého otce, milou ženu i drobné ditky své. Přijměte tento dáreček lásky, chrabří vojíni, od nás dětí. I my máme své tatičky a bratry v poli, v zajetí dalekém, na lůžku bolestném, snad i jim tu dobročinná ruka radost připraví. Přejeme Vám z hloubi srdce šťastné a veselé vánoční svátky, by brzy milý Bůh zahojil Vaše rány, posílil Vaše srdce a vrátil Vás brzy drahým rodinám. Kež vánoční ten stromček přinese klid a mír Vaším duším, kež Jesulátko malé, jež na svět přineslo lásku k dobrému, i nyní přinese všemu světu šťastný mír a zapudí veškerou nenávist a nepřátelství. Až láska zvítězí a ztichne zbraní třesk a Vy šťastni vraceti se budete domů, potom prosíme malou vzpomínku nám dětem věnujte, které Vástolik máme rády, všechny, ať z družné Moravy či Slovače či z dálných krajů naší říše. Vy všichni jste naši drazí bratři—hrdinové. Vy bránili jste statečně hranice naše, by nám dětem vybojovali jste stálý mír a šťastnou budoucnost.

Jestliže přehlédneme veškerou činnost vlasteneckou mládeže, můžeme býti docela spokojeni, že učitelstvo nepracovalo v dobách míru nadarmo, ale že práce jeho vydala užitek. V naznačených akcích bylo vždy učitelstvo i s katechetou činné, aby výsledek byl nejskvělejší.

Můžeme zároveň říci, že bude-li kdy opět služeb mládeže třeba, že vždy ochotně podá svou ruku pro blaho národa!

Valná hromada Jednoty katol. učitelstva českého v království Českém koná se v neděli dne 15. dubna 1917 o 10. hod. dopolední v domě družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul., č. 26 n.

Jednota katol. učitelstva českého

a přátel křesť. výchovy v král. Českém se sídlem v Praze jest jediný spolek toho druhu, který pečuje o to, aby katolicky smýšlející učitelové, učitelky a přátelé křesťanské výchovy měli u nás své středisko, když každý stav a odbor soustřeďuje dnes své stoupence k povznesení svého stavu a zvelebení práce, k níž jeho stoupenci jsou povoláni.

Jednota byla založena v ustavující schůzi konané dne 8. června r. 1897 v refektáři bisk. semináře v Hradci Králové u přítomnosti 100 přihlásivších se členů-učitelů. Schůzi předsedal tehdejší p. řídící učitel Václav Špaček z Košátek. Veliký biskup té doby Jan Nep. Edvard Brynych si toho přál, aby spolek takové důležitosti a takového významu vznikl na půdě jeho diecese a schůze své ústavní, aby uspořádal v jeho sídelním městě. I bylo přání jeho vyhověno.

Dále pak první ustavující řádná valná hromada Jednoty svolána byla do dvorany Adalbertinum v Hradci Králové na den 23. srpna r. 1897. Zde za prvního předsedu byl tehdejší zvolen p. řídící učitel *Karel Skultěty* ze Šestajovic. Jednotě kde jak mohl k rozkvětu napomáhal, až dne 28. června r. 1903 v Pánu zesnul a jiným místo své v Jednotě postoupil.

První schůze výboru Jednoty konala se dne 5. září r. 1897 v Kolíně nad Labem a druhá schůze výboru konala se dne 19. listopadu r. 1897 již v Praze, v místnostech družstva Vlast na Starém Městě v Jilské ul. čp. 234 v II. posch. (v domě OO. Dominikánů). Nuže, a od té doby Jednota přesídlivši do hlavního města země, působí zde až do dnes. Tak vznikla Jednota, která má v hnutí katolickém, již za dobu svého dvacetiletí, které letos připadá, svůj zvláštní vůdčí a osvětový význam.

A proto, dne 11. března t. r. ve schůzi výboru Jednoty za předsednictví p. řídícího učitele *Josefa Kafky* ze Zdětína bylo toho také vzpomenuáno, že letos má Jednota svůj významný *jubilejní rok založení*. Nuže a v témž duchu bude se také konati letos výroční 20. řádná valná hromada, aby roku založení Jednoty bylo i příslušně vzpomenuáno.

Předseda Jednoty p. *Josef Kaja* zahájil schůzi výboru dne 11. března 1917, vzpomenual vřelými slovy úmrtí v Pánu zesnulého mocnáře císaře a krále Frant. Josefa I., kteroužto řeč vyslechli všichni přítomní povstáním ze svých sedadel, načež ihned nadšenými slovy promluvil o újmutí se vlády nového císaře a krále Karla I., jemuž provolána pak celým shromážděním třikráte »Sláva!«

Dále pak přikročeno k dalšímu programu schůze. Po přečtení protokolu, který byl schválen a probrán, podal místopředseda *T. J. Jiroušek* zprávu o vydání a rozebrání kalendáře »*Štitný*«, který vydává Jednota za pomoci družstva Vlast a za řízení předsedy p. říd. učitele *Jos. Kafky*. Zpráva ta, v níž konstatováno, že kalendář byl úplně vyprodán, provázena byla pochvalou přítomných.

Po vyřízení běžných spolkových vnitřních záležitostí byl ustanoven program příští řádné valné hromady a zároveň sestavena kandidátní listina výboru, která valné hromadě k přijetí se doporučí.

Výroční řádná valná hromada konati se bude *v neděli, dne 15. dubna 1917 o 10. hod. dopol.* ve spolkové místnosti v domě družstva Vlast v Praze, v Žitné

ul. č. 26 nové v I. posch., k níž páni členové a členky uctivě se zvou. Prosíme, by do té doby všichni členové a členky měli své členské příspěvky pro tento rok zapravené. Příspěvky možno zaslati z venkova poštovní poukázkou na pokladníka Jednoty katol. učitelstva českého: dp. *Antonína Suchoradského*, katechetu měst. škol v Praze-II., v Sokolské třídě čís. 16 nové v II. posch. »Zdař Bůh!«

I. J. Jiroušek.

Týnská škola v Praze.

Kousek z její historie. Líčí OTAKAR JAKOUBEK.

O *škole týnské* v Praze, ač se o ní teprve kolem r. 1349 první činí zmínka, již ve XIV. století šla pověst, že náleží k nejpřednějším v Praze, poněvadž císař Karel IV. hned po založení vysokých škol pražských svěřil její řízení mistru *Waltherovi*, jenž byl tehdy profesorem svobodného umění a bakalářem filosofie. Byl též kdysi lékařem krále Jana.

Učinil tak proto, protože dřívějšími správci byla škola týnská velice zanedbána a v nepořádky uváděna. Ačkoli králi právo k osazení téže nepatřilo, učinil zde Karel IV. výjimku, a Walthera do života jeho za správce při ní ustanovil, povoliv mu, aby v téže farní škole k vůli lepšímu vzrůstu obecného učení pražského též medicínu, fysiku aneb kterákoli jiná umění přednášel. R. 1354 musil též Walther již býti zemřelý, neboť se toho roku v soudní staroměstské knize (od r. 1351) již nějaký *Jan* jako správce týnské školy uvádí.*)

Od těch dob vzpomíná se vždy týnské školy jako jedné z nejpřednějších mezi těmi, které pražské universitě v Čechách byly podřízeny a na kterou ona sama síly paedagogické dosazovala.***) Ve kterém stavení se ta škola tehdy nalézala, nelze určit, pozdější dům však na Staroměstském náměstí před kostelem Týnským (Nanebevzetí Panny Marie před Týnem), v kterém až do r. 1855 zůstávala, propůjčil jí r. 1394 král Václav IV., vzav ho tehdejšímu staroměstskému purkmistrovi, který krále jímati a do vězení vsaditi pomáhal.***) Jisté datum, že škola v tomto domě se nalézala, vyskytuje se teprve v r. 1476.†)

V zápiskách v staroměstské knize „*Liber iudiciorum et bannitorum*“ (1404 až 1413)††) činí se k r. 1404 zmínka o *Petru Schmeltzerovi* a *Ottону Schaufle-roví*, toho času správcích stavby kostela Matky Boží před Týnem (*magistri fabricae ecclesiae B. M. V. ante laetam curiam*), kteří učinili nějaké nadání na dríví ke škole týnské.

R. 1420 připomíná se v dějinách mistr *Jakub*, příjím *Scholasticus*, druhdy úd vysokého učení pražského a toho času kaplan při kostele Matky Boží před Týnem, jenž kdysi v kázání proti obyčejům Táborů vystoupil, takže přičiněním Táborů musil se pak z Prahy vzdáliti.

*) V. V. Tomek: »Děje university pražské« I., str. 12 a 13. Též »Gesch. d. Prag. Universität«, 1849, sir. 5, 21 a 40.

**) Tomek: »Gesch. d. Pr. Univ.«, Str. 187.

***) Vesel. »Kal. histor.« na den 8. Maje z Rkp.

†) Výpisky od K. VI. Zapa z městského archivu u p. V. V. Tomka.

††) Tamtéž.

Dne 22. listopadu r. 1439 konala se v týnském chrámě mše zádušní za vojvodu Albrechta Rakouského, při níž vybrané peníze konšely poslány do školy žákům, jak Hájek líčí.

V této době neúnavně jednaly obě strany pod obojí, mírná i horlivější zároveň, po dlouhá leta se sv. Otcem o uznání a potvrzení kompaktát, jakož i privilegií pražské university. Toho posledního dosáhla konečně universita r. 1447 potvrzující bullou papeže Mikuláše V., kterouž mistr Jindřich ze Staffelsteinu do Prahy přivezl. Ta byla potom přenesena do kostela *Matky Boží před Týnem*, a zpívali tu mši slavně o duchu svatém, a kázanie bylo latině od mistra Příbrama; a dokonav kázanie, bully četl přede všemi, že papež universitatem a všecko což od Urbana papeže a císaře Karla jest privilegiemi utvrzeno. A z toho bylo jest veliké potěšení mistrům i šudentuom učenie Pražského,* *) praví starý letopisec.

Dne 1. máje 1448 uvítán byl v Praze kardinál Jan Carvajal, papežský legát. Vítili jej nejen všichni žáci, velcí i malí, nýbrž i všichni kanovníci, doktoři, mistři, bakaláři, studenti, kněží, mniši a každé řemeslo ze všech měst pražských pod korouhví svou s konšelstvem pražským.

Dne 2. března r. 1458 účastnilo se m. j. i týnské žactvo a kněžstvo průvodu Jiříka z Poděbrad, jenž zvolen českým králem. Průvod se ubíral ze staroměstské radnice do týnského chrámu a cestou v plesu a radosti zpívali žáci a kněží »Tě Boha chválíme«.

Z r. 1493 se dovídáme, že knězi biskupu Lucianovi Augustinovi Sanktuaríenskému po smrti kámen hrobový vytesal bakalář a rektor týnské školy Matěj Rejsek, kterýž před 15 lety (1478) slavně dostavěl novou staroměstskou bránu, nalézající se poblíže králova dvoru.

Po 11 letech (1504) uveden na stolec biskupa pod obojí *Filip de Nova Villa*, titulární sidonský biskup, vikář kostela v Modeně, rodem Francouz. Dne 28. května bylo na jeho počest v týnském chrámě slavné »Te Deum« a odtud v průvodu do Karlovy »kolleje« uveden.

Dne 13. března 1516, když zemřel v Budíně král *Vladislav Jagajlovec*, bylo usneseno dne 31. března konati smuteční zádušní slavnost v Praze. Po skončení smuteční slavnosti šli tehdy purkmistr, konšelé, obecní starší, farářové kněží a žáci ze všech far staroměstských na radnici a tu jim mistr Václav, nejvyšší písař, učinil poděkování od města.**)

V l. 1519—1520 působil při týnském kostele farář *Jan Poduška*. Když zachvácen byl r. 1520 morovou nákazou, za nástupce Poduškovu oblibili si osadníci nějakého venkovského kněze *Václava*, bakaláře, ale pro neshody s radou a purkmistrem byl vypovězen i s bakalářem, rektorem týnské školy.

Dne 29. června 1523 zaznamenávají zápisy, že zemřel Václav Šišmánek a slavně byl pochován v kostele Panny Marie před Týnem. Byl toho času zároveň administrátorem, kollegiátem v Karlově kolleji, děkanem u sv. Apolináře a rektorem university.

*) »Starý letop. čes.«, str. 149.

**) Velesl. »Kalendář hist.«, str. 616.

V l. 1572—1574 byl v Týně »nepokojný kaplan«, jak píše K. VI. Zap v »Pam. arch. a míst.«, kněz bakalář *Adam*, kterýž potom jako farář na Zde-
raze pro kázání a zrušení celibátu do vězení byl vsazen.

R 1601 (dne 24. října) zemřel v Praze při dvoře císaře Rudolfa meškající slavný dánský hvězdář *Tycho de Brahe*. Pochován byl do týnského chrámu. Jeho pohřbu zúčastnila se tehdy celá universita a slavný doktor a lékař *Jan Je-
senský*, tehdy rektor Karolinské university, měl pohřební řeč.

Zajímavou jest v dějinách vysokého školství zpráva z r. 1654. Císař Fer-
dinand III. chtěl od počátku svého panování učiniti žádoucí konec řevnivosti
a třenicím mezi světskou akademií Karolinskou a jezuitskou akademií Klemen-
tinskou, jichžto učňové po obležení ještě vojenským duchem nadšení jsouce,
proti sobě nejednou i přikře byli vystupovali, ustanovil obě v jednu Karlo-Fer-
dinandskou universitu spojit, což r. 1654 také po dlouhém vyjednávání ve skutek
vedl. Již před tím světská akademie Karolinská, jak jsme uvedli od některého
času chrám týnský k rozličným svým slavnostem sobě byla vyvolila.

Tehdy rozkázal císař, aby slavné spojení obou akademií v jednu dne
4. března r. 1654 též ve chrámě týnském předsevzato bylo. V určenou hodinu
sešly se obě university, profesori i studenti ve svých kolejích, a hnuli se pak
při slavném zvonění v dlouhých řadách se svými fakultními znaky na Staro-
městské náměstí, na kterémž vojsko ve slavnostní úpravě postaveno bylo. Po
slavné veliké mši byl napřed sjednocovací patent, mající datum téhož slavného
dne, dříve v českém, potom v německém jazyku, od jednoho sekretáře místodr-
žitelského hlasitě přečten.

Na to měl dr. *Marek Marci* ve jménu Karolinské university poděkovací řeč
k dosavadnímu jejímu protektorovi *Křištofu Popelovi z Lobkovic*, kterýž pak od-
povídaje, s universitou se loučil a svou vyvýšenou stolicí před velkým oltářem
novému rektoru, veleslavnému *Molitorisovi*, knězi z Tov. Jež., postoupil. Kněz
z řádu jezuitského *Karel Grobendonk* ve jménu sjednocené Karlo-Ferdinandské
university přál štěstí jejímu prvnímu kancléři kardinálu *Harrachovi* a potom nově
zvolenému rektoru *Molitorisovi*, načež zpěvem »Tě Boha chválíme« kostelní
slavnost skončena. Kardinál, královští místodržitelové a profesori odebrali se pak
do Klementinské kolleje, kdež od OO. Jesuitů slavná hostina přistrojena byla.*)

Týnský chrám od té doby k tomu byl určen, aby všechny, celé university se
týkající slavnosti v něm se konaly, jmenovitě, aby každoročně v Karolině volený
rektor magnificus zde po slavném »Veni Sancte« ve svůj úřad byl uváděn.
K této instalaci rektora od těch dob vždy nejvyšší purkrabí jako správce krá-
lovství Českého s několika radami od místodržitelství a pozdějšího gubernium
najíti se dávali, jakož dosud se zachovává. První instalace na to slavila se r. 1655.

Již r. 1650 musili dle přání OO. Jesuitů profesori při nastoupení svého
úřadu, kandidáti doktorství před svou promocií, rektoři při svém uvedení na
úřad přísahou se zavázati, že budou učení, že Matka Boží hříchu dědičného
prosta byla, tak dlouho zastávati, pokud papežská Stolica tak věřiti přikazovat
bude.

(Dokončení.)

*) Tomek's »Geschichte der Prag. Univ.«, str. 276.

Týnská škola v Praze.

Kousek z její historie. Líčí OTAKAR JAKOUBEK.

(Dokončení.)

Na to pak r. 1654 ustanovena každoroční slavnost universitní v první neděli po svátku Početí Panny Marie (8. prosince) ve chrámu týnském, při které nadřečená přísaha ode všech profesorů u přítomnosti údů university veřejně opakovati se musila.

Od r. 1654 scházela se také celá universita ročně k latinskému kázání které obyčejně některý profesor z řádu jezuitského o Neposkvrněném početí Panny Marie míval, totiž v den sv. Ivana, patrona právnické fakulty, v den sv. Kosmy a Damiana, patronů lékařské fakulty a ve svátek Početí Panny Marie

Od r. 1714 do r. 1718 konaly se v týnském chrámě všechny disputace a promoce university pražské, protože se v kolleji stavělo.

R. 1776 byla dosavadní farní škola týnská v německou hlavní školu proměněna.

V r. 1784 uvádí se v císařském nařízení m. j., že kostelu týnskému náleží též farní dům, bývalý školní dům na Velikém náměstí a část Týnského dvora.

Roku 1799 dívčí týnská škola umístěna byla v starém, ku kostelu náležejícím domě v Týnském dvoře.

Prohlížíme-li posloupnost farářů týnských od r. 1274 do 1852, nalezneme mezi jmény i některá o školství zasloužilá. V první době, katolické, uvádí se r. 1353 jméno kněze *Františka*, plebanusa, jenž vyskytuje se jako svědek na listině od 27. října r. 1853 zároveň s *Janem*, rektorem školy týnské, jak uvádí Hammerschmid (v »Pr. Gl. Pr.« pag. 217).

V době druhé, husitské a utrakvistické, připomíná se v l. 1572—1574 kněz bakalář *Adam*, kaplan, jenž přišel později za faráře na Zderaz.

V době třetí, opět katolické, uvádí se m. j. v l. 1710—1735 *Jan Florian Hammerschmid* ze Stoda, doktorbohosloví, vyšehradský a staroboleslavský kanovník, před tím rektor arcib. semináře v Králově dvoře, činný a zasloužilý muž, plodný spisovatel a vzdělávatel místopisní historie. Pochován v kapli sv. Kříže v levé poboční lodi, a v l. 1780—1792 *František Karel Michalovic*, doktor fil. a bakalář theol., čestný kanovník vyšehradský. Zemřel na týnské faře a první byl z farářů na Olšanském hřbitově pochován.

V chrámě týnském spatřiti jest též náhrobek J. J. ryt. Funckena; jest latinský a nápis na něm v češtině zní: »V těchto místech leží Jan rytíř Funcken, obojích práv doktor, z národu Slezského rodič Sobotecký, asi po 27 let na této universitě ve všech odděleních právnických slavný král. professor, fakulty právnické senior a děkan a po dvakrát university rektor Zřízeno léta Páně 1691 v měsíci únoru dne 7.«

Na jiném kameni čteme v českém překladě:

»Druhý stánek rodiny Am-Ende obojího pohlaví, jež zřídil urozený, slechetný a znamenitý pan Zachariaš Josef Am-Ende, obojích práv doktor, práva římského královský veřejný a řádný profesor, arcibiskupské konsistoře Pražské přise-

dicí, v království Českém přísežný advokát a fakulty právnické toho času znamenitý děkan l. p. 1735 v měsíci červenci.

A nyní vraťme se ke škole a skončme i tuto úvahu. *Bývalá týnská škola*, na náměstí s dvěma štíty v průčelí (ještě v r. 1855) a gotickým podloubím, sahá dle své výstavnosti do XIV. věku, průčelní štíty povstaly v XVI. století. Od r. 1845, kdy hlavní škola odtud do nového školního domu k sv. Jakubu byla přenesena, sloužil dům k rozličným účelům a byl po prvé r. 1853 čistě obnoven, aniž se jeho starožitnosti ublížilo. Na něm v průčelí viděti jest freskový obraz Nanebevzetí Panny Marie, též r. 1853 přemalovaný.

Do Týnského dvora r. 1799 dána do přední části, kde nalézají se galerie divčí škola, která pak r. 1845 zároveň s hlavní školou k sv. Jakubu přenesena byla. Tím končí i její celá historie.

První svaté přijímání.

Promluva k mládeži ve škole. Napsal učitel JOSEF HRUBÝ.

Milé děti! Zitřejší den bude pro vás velice slavným, nezapomenutelným, bude učiněnou pohádkou v žití vašem. Chystáte se k chvíli tak krásné, blažené, srdéčka vaše zachvívají se radostí, vim to, oči vaše, studánky to nevinnosti, touží nejen spatřiti Pána Ježíše, ale chcete též přijmouti Jej ve Svátosti sv. přijímání. Máte tužbu, z kteréžto i já co váš učitel a vychovatel se též těším tak, že připadám si nyní mezi vámi, jako bych též dítětem byl. S jakou milostí a vzácným pomýšlením vzpomínám též na první svaté přijímání. Rajská to vzpomínka?

Pozorně slyšte další slova má, kteráž upřímností srdce svého k vám vyjevují.

Zítřka nadejde tedy v žití vašem doba slavná, kdy sloučíte se s Ježíšem Svátostným. On, který tolik měl děti rád, jak dle bible znáte, který pravil: »Nechte maličkých přijíti ke mně a nebraňte jim; neboť takových jest království nebeské.« Na to bral děti do náručí, objímal je, a vkládaje na ně ruce, dával jim požehnání. I pro vás, milé děti, jest Ježíš tím nejlepším přítelem na světě. On zítřka vás vezme do svého náručí, bude vás objímáti a vám žehnat. On vás bude prostupovati celý milostí svou. Vždyť pravil tak určitě a jistě: »Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm.«

Po sv. přijímání podobati se budete nevinným andělkům. Andělkům v nebesích práno jest věčně shlížeti se ve tváři Boha Otce, Syna Ježíše Krista. A vám draží již zde na zemi podobného štěstí dopřává se při sv. přijímání, nebo pevně věřte, že v té skromné, posvěcené, jak lilie bílé hostii skrývá se skutečný Ježíš Kristus tělem i duší svou. Chystáte se k úkonu tak krásnému, že ani slovy nejlepšími a nejvybranějšími nevystihnou tu velikou velebnost jeho, kterou čím staršími budete, tím lépe a lépe dovedete pochopiti a rozumem svým obsáhnouti. I vy jako ti andělkové v nebesích viděti budete Ježíše Krista, vy dle Jeho vlastního přání Jej přijmete, neboť jak dobře víte, sám pravil: »Amen, amen pravím vám: Nebudete-li jísti těla Syna člověka a pít jeho krve, nebudete míti v sobě života.« — Ježíš

Kristus stane se životem vaším. Bez něho není štěstí, není lásky, není radost i není pravého života. Jenom v něm a u něho, milé dívky, hleďte vše co ušlechtilé, nevinné a krásné. Proste Ho za dar Ducha sv. k učení, proste ho za útěchu pro své rodiče, aby vám je zachoval dlouhá léta ve zdraví, štěstí a spokojenosti, proste za dobrodince své, za učitele, kteří s vámi dobře smýšlí, dobře vám radí. Nezapomeňte i prositi za milost pro drahé zemřelé. Slavně prohlásil: »Proste a bude vám dáno, hleďte a naleznete.« A právě ve svatém přijímání, kdy jste s ním a On ve vás, máte tu nejvhodnější příležitost prositi, zvláště když vás něco souží, trápí. On vás neopustí, On vás vyslyší, vždyť tak mile řekl: »Pojďte ke mně všickni, kteříž pracujete a obtíženi jste, a já vás občerstvím.« Ba Kristus Pán zaručil nám ještě více a to je to nejvýznamnější, nejdůležitější, *život posmrtný* slovy nad míru určitými a jistými: »Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má *život věčný*; a já ho vzkřísím v den nejoslednější.«

Pevně se držte Jeho krásné, vznešené víry, Jeho učení, Jeho slov, kterými nám dal ve všech směrech záruku. A jednu opravdovou prosbu k vám vznáším. Hleďte si udržeti tento stav milosti, nehřešte, sice Ježíš Svátostný odstoupil by od vás. On miluje jen čisté duše. Dle slov Písma svatého podobáte se chrámu Božímu. Kdo však chrám ten znesvěcuje hříchem, od toho odstupuje Bůh, Ježíš Kristus, ba ho i ztratí a upadne u něho do nemilosti. Žádného štěstí a blaha nemůže takový člověk od Boha potom očekávat.

Chraňte se tedy hříchů, zvláště těžkých. Nevedte řeči sprostých, mluvejte slušně, cudně, nekonejte ničeho zlého a budete jisti, že vás Ježíšek neopustí. Až spatříte Ježíše Svátostného nad kalichem blížiti se k vám, mějte tužbu opravdovou, srdce vaše ať se zachvívá radostí nad tímto nesmírným štěstím, nad tímto největším bohatstvím. Žádné skvosty, perly, drahé kamení, démanty nemohou se rovnati tomu štěstí, kteréž bude ve vás, až přijmete sv. hostii — Ježíše Krista. On převyšuje vše, pravím vám určitě vše, veškerého bohatství i krásu světa.

I na přírodní krásy pohlížeti budete s vědomím, že vše jest od Pána Boha, že vše Pán Bůh řídí a zachovává. Ježíš Kristus bude štítem vašim proti všemu nebezpečství, proti všemu protivenství i utrpení.

Rodičů svých i známých vám osob milých, i dobrodinců poslouchajte. Nastala-li by však někdy chvíle, kdy vám lidé špatně radí, dokonce snad by vás i k hříchu sváděli, byť to byly osoby vám nejdražší, tu poslechnouti nemusíte a dovoleno vám směle říci: Nemohu tak učiniti, je to hříchem. Pán Bůh, Ježíš Kristus by mne opustil. Ba plačte nad možností ztráty vám tak drahé bytosti. Kdo ztratí Ježíše — ztratí vše, neboť v Něm jest veškerá plnost Božství, v něm kotví štěstí, v Něm spása, v Něm radost, v Něm milost, kterouž vás vždy bude oblažovati, pokud se mu nezpronevříte. Vzpomeňte též drahých zemřelých; jsouce takto andálkům podobni, vyproste jim u Pána Boha milost, aby je vzal do své slávy, do nebes. Ač zemřeli mnozí vaši drazí, přec žijí, žije duch jejich a pro vás děti milé, pro vaši čistotu, nevinnost duše Pán Bůh mnoho pro ně jistě učiní.

A ještě zmínku o vzácných příležitostech, kde a kdy máte hledati Ježíše Krista, téhož Krista Svátostného, ježž budete přijímati. Při každé mši svaté při pozdvihování Jej spatřujete, při sv. požehnání, při čtyřicetihodinné pobožnosti výstavní, při slavném průvodu o Božím Těle, též o Vzkříšení, o slavnostech

poutních. Tu všady zjevuje se vám Ježíš Kristus v podobě sv. hostie kruhovitě. A co kruh znamená — Věčnost. Jest to týž věčný Bůh, vtělený co Ježíš Kristus, kterého přijmete. Učili jste se u důstojného p. katechety, že Bůh jest všudypřítomný, tedy i Ježíš Kristus jako Syn Boží sestupuje s nebes a objímá veškerý svět čistý, nevinný, bezhříšný. Kdybyste cestovali, ať kamkoliv, všudy v chrámech se s Ním při mši svaté shledáte, ve všech dílech světa i za mořem. Tak jako tělesa nebeská slunce, měsíc ozařují zemi, tak i On měrou nejmocnější tento svět prostupuje. Vše ve světě jest v moci Jeho, jest nejmocnější, nejdokonalejší.

Největší však soustředěnost Jeho jest v té něžné, skromné svaté hostii, v tom chlebě andělském, kde soustřeďuje se Jeho veškerá svátostní síla, tu skryt jest skutečný v podstatě tělesný i duševní. Jest to týž Kristus, který za nás zemřel na hoře Kalvarii. Tentýž Kristus na vás shlíží, týž je to Kristus, který se za nás obětoval.

Jsmo proto povinni Jej vyhledávat i to v první řadě v chrámu Páně, kde sídlí ve svatostánku, kamž i vy myšlenky nejméně jednou v týdnu, v neděli soustřediti máte k modlitbě nebo chvalozpěvu. Nejméně jednou za rok máte se s Kristem Pánem smířiti a sloučiti ve svátosti sv. přijímání, kterážto Svátost není jen pro vás, nýbrž pro všechny pravověrné katolíky na světě.

Doufám, milé dítky, že zítra po těchto mých upřímně míněných slovech s tím větším ještě povzbuzením a mocnější láskou ku Kristu Pánu Jej přijmete, milost i čistotu duše si zachováte. Končím těmito veršíky :

Ježíšku můj, Tys má síla,
přiď, o přiď jen ke mně blíž —
čist jsem, jak lilie bílá;
sejmuls hříchů velkou tíž.

Z Jednoty katol. učitelů českých a přátel křesť. výchovy v král. Českém. Z výroční řádné valné hromady, která konala se dne 15. dubna t. r., přineseme příště obsáhlý referát. Oznamujeme toliko, že opět zvolen byl předsedou p. Jos. Kafka, řídící učitel ve Zletině a dále zvolen byl celý dosavadní výbor. V ustavující prvé schůzi výborové, která konala se ihned po valné hromadě, zvoleni pak tito funkcionáři: I. místopředsedou (z přátel křesťanské výchovy) řed. Tomáš Jos. Jiroušek a II. místopředsedou (z učitelstva) p. Vlastimil Jelínek, učitel v Břevnově, jednatelem p. Jos. Hrubý, učitel v Praze a pokladníkem dp. Ant. Suchoradský, katecheta měšť. škol. v Praze.

Shoda školy s rodinou.

Píše ANT. JEŽEK.

Rodina a škola měla by vždycky, bez výjimky, býti spojena svazkem nerozvížitelným. Rodičové měli by býti vždy v těsně přátelském styku s učitelstvem, což mělo by nemalý význam pro mládež, která by brzy vypozerovala, že rodiče a učitelé při názorech výchovných se naprosto shodují a navzájem se doplňují. Mládež dobře pozoruje shodu rodičů s učitelstvem nebo poměr nejasný, nevšimavý a dle toho také zařídí své jednání vůči učiteli, kterému bez obavy trestu připraví nejednou pekelná muka.

Jak utěšený byl poměr rodičů a učitelů za starších dob, kdy občané vážili si učitele jako jednoho z inteligentů osady a k němu obraceli se v nejrůznějších záležitostech. Snad tenkrát lépe mohli prozkoumati jeho charakter, spíše přilnouti k němu a proto také děti své nabádati k vážnosti vůči učiteli. »Zeptám se pana učitele, jak se chováš a učíš ve škole,« napověděla matka dítěti nebo to příležitostně učinil otec. A dítě vědělo, že mluví pravdu, proto se snažilo, aby žádný přestupek nevyšel na jevo, jinak by »vyskočila z přístěnku metlička«, aby pomohla »čertička« nadobro vyhnati z bujného těla.

Poměr učitelstva k rodičům a naopak změnil se asi tím, že učitelstvo se rozmnožilo, často se mění, rodiče často ani učitele neznají a o něj se nestarají. Děti chodí do školy, učitel zkoumá povahu žáků, jejich mravnost, chyby, někdy zaslechne něco z domácnosti některého žáka a za krátký čas má řadu poznatků, z nichž vytvoří si obrázek o dítěti i rodičích.

Ale rodiče se neukáží. Dokončí se čtvrtletí, děti přinesou vysvědčení a rodičům, jimž není vše lhostejné, se nelíbí. Teprve tehdy kmitne jim hlavou myšlenka, zeptati se ve škole, proč má dotyčné dítě tu a onu špatnou známku. Kdyby se byli přišli zeptati dříve na prospěch svého dítěte, snad by se mnohé vysvětlilo.

Mnohý učitel docela jest posuzován od rodičů, a dítě, slyší-li podobnou řeč, jest toho mínění, že se mu skutečně stala křivda a dívá se na učitele černými skly. Učitelka potrestala žáka, který již z nižší třídy odnesl si třetí a čtvrtý stupeň z mravného chování. Matka se to dověděla a potěšila »zbůjníka« slovy: »Ale, nech slečnu, ona jest nervosní a rozčilená .« A hoch dělá nezdárné kousky dále ve škole i na ulici, nadává dospělým lidem, žaloba stíhá žalobu. Nešťastná matka, která sleduje pochybený systém výchovný nebo nechce věděti o zlořivosti svého synáčka.

Rodičové mají doma buditi lásku k učiteli, aby dítě bylo přesvědčeno, že učitel jest zástupcem rodičů ve škole a ne pouhým »policajtem«, který musí stále bedlivě obzírati třídu a kárati. Z lásky k učiteli má dítě všeho se vystříhati, aby ho nepohněvalo, nerozčilovalo a nedávalo mu příčiny k stezku nebo pokárání. Jako všeho se straníme, bychom přátelství hodných lidí neztratili, tak i dítě má býti nabádáno, aby láska učitelova k němu neutuchla. Poslušnost vštěpují rodiče dětem k učiteli, neboť mohou poznati, jaké následky má neposlušnost jednoho žáka vzhledem ostatních. Neposlechne-li jeden a učitel nechá vše bez povšimnutí, udělá to zítra druhý a třetí. Bohužel, zvláště na periferiích města jest dosti příležitosti poznati, že mládež v nejvyšší třídě obecné školy často vypovídá poslušnost a pohrození horší známky z mravů nebo poznámka v třídní knize vyloučí jí pouze pohrdlivý úsměv. Nedivme se, kdo již jezdil s hnojem a za měsíc

má vystoupiti ze školy — nemusí poslouchati. V tom utvrzují takové hochy i dospělé osoby.

Hoch nechodí do školy po tři měsíce, a rozkáže-li učitel, že pro nedbalou docházku nebude moci dostati propouštěcího vysvědčení, vyjádří se babička hochova, že vysvědčení dostati musí. Sýší-li to hoch, jaké mínění si učiní ještě v poslední chvíli o škole, když myšlenky jeho toulají se snad již při zaměstnání, které máje navštěvovati školu vykonává.

Rodičové, kteří pěstují ve svých dětech city lásky, poslušnosti, zdvořilosti atd. k učiteli, bývají příčinou že učitel může zase jinak vystupovati před dětmi. Potom bude moci učitel dle mínění Lockeho ukazovati uhlazené způsoby a vlivnou povahu, což uvedený spisovatel považuje za mnohem důležitější vlastnost vychovatele nežli důkladnou znalost vědeckou, poněvadž lahodné mravy jsou výsledkem citu vzdělaného ducha.

Práce učitelstva bude se také lépe dařiti, když bude podporován rodiči, on pozná, že rodičové mají zájem o školu a výchovu dětí, rodičové zase, že učitel jejich dětí jest otcem, přítelem!

Pokud nebude pracovati rodina se školou jedním směrem, marné bude namáhání učitelovo, marné usilování o štěstí budoucího lidstva!

Valná hromada

Jednoty českého katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy

konala se v domě Družstva Vlast v Praze-II. v neděli dne 15. dubna 1917 o 10. hod. dopolední za hojné účasti.

Valnou hromadu zalažil předseda Jednoty, řídící učitel p. *Josef Kafka*, modlitbou, uvítal přítomné vřelými slovy a vzpomenuť vzniku Jednoty právě před 20 lety, totiž v roce 1897, kdy současně k přání biskupa Brynycha a na popud p. V. Špačka, p. Jos. Kafky, K. Skultětyho, dp. Škrdle a jiných přikročeno bylo k založení Jednoty v Hradci Králové. Po založení jakožto zemský spolek pro král. České přesídlila jednota ve čtvrtletí v měsíci listopadu r. 1897 do Prahy k družstvu Vlast, kde až dosud existuje a dobře působí.

Pan předseda významnými slovy vzpomenuť úmrtí našeho milovaného mocnáře císaře Františka Josefa I., jakož i radostného nastolení našeho nejmilostivějšího císaře s jeho jasnou chotí Zitou, jimž provolána třikrát »Sláva«!

Dále sdělil p. předseda ztráty z našich řad členů, přečetl jména zemřelých, načež povstáním přítomných uctěna poslední jejich památka. Jsou to následující:

Jos. Bettlach, děkan v Jilemnici, Václav Hlavsá, bisk. vikář v Rokytnici, Josef Krihl, farář v Hoříčkách, ThDr. Fr. Kryšůfek, univ. prof. v Praze, Ant. Láská, říd. učitel ve Velkých Hlušicích, Adolf Jos. kníže Schwarzenberk, vévoda v Čes. Krumlově, Jos. Štěpán, bisk. vikář na Staších, Karolina Šubrtová, chof faktora v Praze, František kníže Thun v Děčíně, Joset Viček, děkan ve Slatiňanech, Matěj Ziegloser, farář ve Strašíně.

Za tyto obětoval pokladník dp. Ant. Suchoradský, dnešního dne mši sv.

Přikročeno ku čtení protokolu minulé valné hromady, kterýž jednomyslně schválen.

Na návrh p. uč. **Vl. Jelínka** zaslány z valné hromady pozdravné telegramy Jeho Excell. vys. uroz. p. Maxu hr. Coudenhoveovi, místopředsedě král. Českého, Jeho arcib. Milosti Pavlu hr. Huynovi, knížeti arcibiskupu pražskému a Jeho Excellenci p. Vojtěchu Jos. hraběti Schoenbornovi, presidentu Zemské správní komise v král. Českém.

Na blahopřejný dopis u příležitosti 86. narozenin Jeho Veličenstva Františka Josefa I. došel Jednotu následující přípis:

Z nejvyššího rozkazu a na základě výnosu J. Exc. pana místopředsedu král. Českého ze dne 22. září 1916 č. 28.597 vyslovuji nejvyšší dík za projev oddanosti u příležitosti 86. narozenin Jeho Veličenstva učiněný.

C. k. vládní rada a správce polic. ředitelství

Dr. Kunz.

Přípis tento vzat všemi mile na vědomí, načež podal jednatel **B. Šubrt** jednatelskou zprávu za uplynulý rok tohoto znění:

Velectěné shromáždění!

Opět minul rok za pohnuté doby válečné a jestliže přáli jsme si toužebně v loňské naší valné hromadě brzkého míru a klidu v naší drahé vlasti, mnohem vroucněji přejeme si jej letos. Více a více rodin pohřešuje své drahé a ti, kterým popráno doposud zůstatí doma mezi svými, mají zase jiné velké životní starosti a mnohý musí býti stále připraven na zavolání, by postavil se v řady našich statečných vojáků. Než neztrácejme naděje a důvěřujme v Boha všemohoucího, který dopouští, ale své věrné neopouští. Snad vyslyší prosby naše a brzo dočkáme se šťastného návratu našich statečných vojáků a s nimi radostného vítězného míru. Kéž stane se tak již brzo.

Národ náš sužen těžkou ranou, neboť ztratil svého dobrého a milovaného panovníka Františka Josefa I. Odešel za hřmění děl — za doby pro národ náš tak těžké. Nechť heslo jeho: „Vše pro dítě“ přeneseno jest na široké vrstvy dobrodinců, neboť právě mládež bude potřebovat mnoho pozornosti.

Vzdor tomu, že velmi želeno odchodu milovaného mocnáře, zajásal národ náš při zprávě o nastolení nového, nám Čechům dobře známého milostivého císaře Karla. Kéž Bůh jej dlouho zachová a žehná všemu jeho konání, by zdařil se mu plán a zavládl klid v jeho říši.

Také nutno vzpomenouti odchodu na sesterskou Moravu našeho dobrého arcipastýře Jeho Eminence ndp. Leona kardinála Skrbenského, neboť byl všemi milován a vážen. Byl i našim příznivcem a jevil vždy živý zájem o naši Jednotu.

Po jeho odchodu na uprázdněné místo knížete nastoupil Jeho kníže. Milost ndp. Pavel hr. Huyn. Jednota naše svými zástupci účastnila se Jeho uvítání při příjezdu, jakož i při audiencích tlumočili mu naši deputanti hold oddanosti, při kteréž příležitosti projevil nový arcipastýř přání, býti blíže seznámen s Jednotou naší, což se našimi zástupci ochotně slalo.

Zda loni nedoznala Jednota naše úspěchu ve své činnosti ve prospěch katolického školství a výchovy mládeže, tím méně mohla tak učiniti dle svého

přání letos, a tak nebude možno Vás, velectěné shromáždění, mojí zprávou uspokojiti. ač velmi rád bych tak učinil.

V ustavující schůzi po valné hromadě m. r. sestavil se výbor následovně: Předsdou zasloužilý pracovník p. Josef Kafka, jeho I. náměstkem p. T. J. Jiroušek, II. náměstkem p. Vlast. Jelínek, pokladníkem dp. Ant. Suchoradský a jednatelem moje maličkost.

Za součinnosti ostatních vctpp. dam a pánů pracoval výbor po celý rok, maje na zřeteli bdíti nad výchovou katol. mládeže ve školách i mimo školu, kdež toho jest hlavně potřeba.

Ani letos krutá Morana neušetřila řad. našich. Odešloť na věčnost členů, jak již vážený pan předseda sdělil a povstáním uctili jste památku jejich.

Celkový stav členstva nedoznal valné změny a jeví se následovně: 77 učitelů a učitelek, 109 kněží, 1 arcibiskup, 4 biskupové, 42 laiků, 1 konsistoř, 45 spoiků, celkem členů 283. Z těchto jest činných 135, 106 přispívajících a 42 zakládajících.

Dle usnesení valné hromady vydán pro rok 1917 kalendář Štítný za redakce pana říd. uč. Jos. Kafky a opět úplně rozebrán.

»Vzdělavací četby katol. mládeže« vyšlo za redakce vldp. kn. a. notáře Al. Dostála 6 čísel, celý ročník XV.

Učitelskou přílohu při Vychovateli řídil redaktor p. Vl. Jelínek. »Český gratulant« Jednotou vydaný těší se velké oblíbenosti a jest stále žádan. O knihovně a její činnosti nechci se zmiňovati, an učiní tak ve své zprávě pan knihovník sám.

I v těžkém roce 1916 učinila Jednota různé dary a to: Spolku na zakládání katol. knihoven 25 K, Tiskové Lize 25 K, Českému dívčímu gymnasiu na Král. Vinohradech 25 K, Učitelskému paedagogiu u sv. Jana pod Skálou u Beřouna 25 K a Dobrovolnému podpůrnému válečnému sdružení v Praze 50 K s výhradou, že použito bude pro sirotka po vojínu učitelé české národnosti.

Na došlé žádosti povolil výbor podporu 1 slč. učitelce 50 K a 1 učitelé 20 K. Půjčky poskytnuty 3 pp. učitelům a sice: 60, 60 a 100 K. Dále uděleny různé dary jako: Válečnému vdovskému a sirotčímu fondu 15 K, Ústavu hluchoněmých 5 K a p.

Po každé schůzi výboru konána přednáška, kde hlavně osvědčil se pan učitel Josef Hrubý, začež projeven mu budiž na tomto místě povinný dík.

Mimo uvedené vyřídil výbor mnoho vnitřních záležitostí, příležitostných dopisů, dotazů a pod

Tímto jsem poněkud naznačil činnost odstupujícího výboru. Zbývá mi ještě poděkovati všem našim přátelům a příznivcům s prosbou, by i na dále přízeň Jednotě zachovali. Dále povinni jsme vzdáti dík slav. Družstvu Vlast za laskavé bezplatné propůjčování spolkové místnosti ke schůzím a valné hromadě a konečně slav. redakcím: »Čechu«, »Našinci«, »Vlasti«, »Naším Listům« a »Vychovateli« za ochotné uveřejňování našich spolkových zpráv.

Končím svoji zprávu přáním, by Všemohoucí vyslyšel prosby naše, ochránil nás ode všech zhoubných nemocí a dopřál nám opět klidného žití. Další činnosti naší Jednoty přeji hojně zduar a Božího požehnání. Zdař Bůh! (Dokončení.)

Valná hromada

Jednoty českého katol. učitelstva a přátel křest. výchovy.

(Dokončení.)

Zpráva jednatelská jednomyslně schválena a předsedající jednatelem poděkoval, ačejž následovala zpráva pokladní, kterouž přednesl pokladník dp. Ant. Suchoradský. Jeví se následovně:

Jmění na počátku roku 1916 K 1603·61 a vzrostlo na K 1828·90, vydání ěhem roku K 312·41, takže zbývá pro rok 1917 K 1516·49 a jest uloženo

Městské spořitelně K 1074·50, na šekovém kontu K 433·84, v hotovosti K 8·15. — Jubilejní fond měl na počátku roku 1916 s přírůstkem K 4975·82, z toho vyáno na podpoře K 190—, zbývá tudíž K 4785·82 a jest uloženo v Měst. Spořitelně K 4780·52, na hotovosti K 5·30.

Po přečtení této pokladní zprávy referoval revisor účtů p. Jan Žák za soulasu p. prof. J. Schindlera, že účty bedlivě zkoumali, s doklady porovnali a še ve vzorném pořádku shledali. Dp. pokladníku za pečlivou práci jeho poděováno a uděleno absolutorium.

Správce půjčovny knih p. T. J. Jiroušek podal zprávu za minulý rok, z níž yjímáme, že bylo půjčeno 158 knih a že na vazbu knih při vypůjčování vyráno K 3·74, takže fond půjčovny má nyní K 83·77 svého jmění. Zpráva tato jednomyslně schválena.

Po provedených zprávách funkcionářů následovaly volby: předsedy, výboru, áhradníků a revisorů účtů a jsou jednohlasně zvoleni: *Předsedou*: Jos. Kafka, d. učitel ve Zvěříně u Nov. Benátek. Jakkoli projevil přání, aby více volen neyl, ale jiný mladší pán jeho místo převzal, na přání shromáždění předsednictví e zase ujal k potěšení všech účastníků schůze. *Do výboru*: T. J. Jiroušek, ředitel v Praze; Vlastimil Jelínek, učitel v Břevnově; Bohuslav Šubrt, faktor

Praze; Ant. Suchoradský, katecheta v Praze; Jiljí Březina, ředitel škol; Jan ěalivoda, c. k. prof.; Jos. Hrubý, učitel; Jan Voborský, spisovatel; Richard Voíček, c. k. professor; Křišťan Havlíček, říd. učitel v Drahlíně; Josefa Bayerova, čitelka; Teresie Urbanyi, úřednice, obě z Prahy. *Za náhradníky*: Antonín rokeš, říd. učitel v Chotěborkách; Bohumil Varhaut, stavitel; Prokop Sláma, čitel v Prachaticích; Bohumil Havel, učitel ve Vojslavicích a Jan Pelikán, říd. čitel ve Veselíčku; Albína Fortýnová, učitelka. *Za revisory účtů*: Jan Žák, účetní František Schindler, c. k. gymnasiální professor v Praze.

Zvolení pánové a dámy funkce své přijali.

Dalším bodem valné hromady bylo udělení obvyklých darů. Dp. pokladník nénem výboru navrhl takto: Tisk. Lize 25 K, Spolku na zakládání katolických nihoven 25 K, Arcib. gymn. v Dejvicích 25 K a Dobrovolnému podpůrnému družení válečnému v Praze (pro manželku neb dítky po českém učiteli) 50 K. ěalší dary ponechány k rozhodnutí výboru.

Přikročeno k návrhům, v nichž jednomyslným usnesením valné hromady příležitosti dvacetiletého jubilea Jednoty *zvolení byli čestnými členy spolku*: p. Antonín Suchoradský, katech. měšť. škol na Karlově v Praze; p. Tomáš os. Jiroušek, spisovatel a ředitel závodů družstva Vlast v Praze a vldp. Emanuel Žák, okr. škol. dozorce a profesor na Smíchově. Když byli k zhotovení če-

stných členských diplomů a odevzdání jich zvolení členové pp. Křišťan Havlíček, Vlastimil Jelínek a Josef Hrubý, přítomní zvolení členové valné hromadě za tuto poctu vřelými slovy poděkovali.

Dalších návrhů nebylo, protože proběhla řada různých přání a dotazů, kteréžto odkázány k vyřízení nově zvolenému výboru, načež předseda svolal s přítomnými třikrát slávu: sv. Otci Benediktu XV., Jeho Veličenstvu císaři a králi Karlu I. a českému nejdůst. episkopátu, zakončil modlitbou tuto valnou hromadu za velmi přátelské nálady.

Po valné hromadě sešel se výbor a zvolení byli: za *I. místopředsedu* řed. T. J. Jiroušek, za *II. místopředsedu* učitel Vl. Jelínek, za *pokladníka* dp. katecheta Ant Suchoradský a za *jednatele* učitel Josef Hrubý.

Další činnosti »Zdař Bůh!«

Před jarními vycházkami.

Podává B. B.

Jak naříkáme na nepořádnost našich dětí, na malý rozhled po uměleckých počtcích, na nedostatek schopnosti posuzovati pěkné věci, tak naříkati musíme i na naše obecnstvo v tomto směru. Málo smyslu pro krásu, pro umělecký přednes, pro povznášející momenty v přírodě. Jen se, prosím vás, dobří lidé, podívejte, jak si počíná naše milé obecnstvo na výletech z velkého města do boží volné přírody.

Přijdou na louku. Nejdou pěšinkou prostředkem ušlapanou. Hoši a dívky rozběhnou se do prostřed louky a ty nádherné květy, které zdobí luhy naše, začnou škubati. Brzy toho mají plné náruče. Co teď s tím? Chvilku to nesou. Najednou zahlédnou jiné květiny. Ty, co nesou, zkrátka zahodí a dají se do trhání nových květů. Než dojdou na místo výletu, aspoň desetkrát natrhají plnou náruč kytek a aspoň desetkrát je zahodí. A to činí na *sta* rodin. Tak nesmyslně hubí a odírají přírodu o nejpůsobnější její okrasu. Není to barbarství? Kdyby si utrhl kytičku a dali si ji za klobouk, nebo do knotlíkové dírky, nikdo proti tomu nebude nic namítat, ale takovýmto způsobem ničit a pustošit přírodu, to je nejmeně řečeno nehezké jednání, řekněme surové, necitelné. I to kvítko má život. A ten život také jest k něčemu na světě a nemá, ano nesmí se zbytečně mařit. Všude, kudy v neděli a ve svátek jdete z města na venek, máte silnice, cesty a úvozy vyšperkovány hromadami utrhaných květin. Jaký to ubohý pohled na tu zničenou krásu přírody! Patřilo by tak těm dětem dáti pořádné ponaučení, že se tohle nemá dělat. Ale rodiče namnoze si toho ani nevšimnou a když, tak v tom spatřují prostředek pro uklidnění dětí.

»Aspoň dají děti pokoj,« řekne otec, dívaje se, jak jeho děti barbarsky ničí krásné květy luk.

Společnost jde dále.

Podél silnice jsou vysázeny ovocné stromy. Známe, jak čarokrásný jest pohled na kvetoucí třešně, jabloně atd. Nádherné dílo Všemohoucího! Jako obrovské

kytice do čarovné té přírody nastrkané! Obrovské kytice přichystané ku blahopřání ku jmeninám, nebo k narozeninám.

Za chvíli leží tyto třešňové květy v prachu na silnici.

Dorazili do lesa.

Děti lítaly po lese a dělaly tam, jak říkáme, své divy. Odlupovaly kůru se stromů, trhaly květiny, lezly na stromy, lámaly větve, několik mladých stromků zlomily atd. A takových rodin s dětmi bylo v tom výletním lese mnoho. Dovedeme si představit, co škody tam bylo způsobeno za jediné půldne.

Pohled na les večer po odchodu všech městských výletníků jest velmi smutný. Nesmírné množství pomaštěného papíru válelo se v lese na udupané trávě, stromy byly zulámány, poškrabány nožem, různá srdce a jména byla tam vyryta, kůra byla u mnoha stromů od hůry až dolů odloupána, zbytky jídel válely se mezi stromy.

Ti lidé chodili v neděli a ve svátek ven k vůli zotavení těla a ducha a zatím si kazili ten vzduch i zde. Nebyl to nikterak pěkný pohled na les znečištěný tak velice výletníky. Pak se nedivme, že mnohý majitel lesa zakáže obecnstvu vstup do svého lesa jen z té příčiny, že se mu tam dělá nesmírná škoda. A obecnstvo pak dělá rámus, nazývá ho nepřejícím člověkem, sobcem a Bůh ví ještě jak.

Šetřte lesy, luhy a háje a nedělejte tam takovou nečistotu a neplechu, neničte květin a stromků, nepohazujte na veřejných místech zamaštěné papíry, nelámejte větve, neřežte do stromů atd.

Učme se býti cititeli krásné přírody, kterou Tvůrce stvořil k našemu užitku a k naší potěše a nedělejme v takových místech, na něž má naše oko se zalíbením se dívat, smetiště a rumiště. Podobně se dělo dříve i v sadech městských, až tam musely býti dány košíky a jiné schránky na papír a odpadky, aby obecnstvo učilo se pořádku.

Netrpme také, aby zdi domů byly dětmi a lidmi dospělými popisovány buď tužkou, nebo křídou. To také svědčí o naprosté neznalosti vkusu a malé nebo žádné čistotě.

Cizincům, tak houfně nás navštěvujícím, poskytují látky k domněnce, jakoby ten český národ neuměl dbáti čistoty a pořádku, jakoby neměl ani za špetku v sobě krasocitu.

Ve školách buď již na tohle zvláště pamatováno a neustále to dětem na mysl předváděno, aby naučily se domy, sady, lesy, louky a jiná místa udržovati v čistotě.

Prvotisky a české školství.

Píše OTAKAR JAKOUBEK.

Opravdu nazvati možno jen s podivem, proč nevznikla v českém lidu myšlenka z oddělených písmenek, pohyblivých, na kůži, dřevo, pergamen, papír sestavovati slova a věty, dříve, když již ve věku XIV. i děti učily se čísti a psáti. Hravě totiž sestavovaly tehdy z písmenek osnovy slov a celých vět.

Prvé byly dřevorytiny a jejich obsah po většině byl mravokárný a výchovný. Byly to hlavně abecedáře a učebnice latinského jazyka. Roztržkou na středoevropské pražské universitě počalo vyrůstati nové školství vysoké. Tak povstaly

nové vysoké školy ve Vídni, v Heidelberce, Kolíně n. Rýnem, Erfurtě, ve Würzburgu a v Lipsku. To byla vhodná chvíle, která uzrála i pro český knihtisk, jak líčí dr. Č. Zíbrt v »Dějínách českého knihtiskařství«.

V letech 1488—1513 působil v Plzni knihtiskař Mikuláš Bakalář, o němž se dovídáme, že m. j. vydal r. 1498 rozmarnou satirickou skladbu o životě dvořanském a studentském, nazvanou »*Podkoní a žák*«. V témže roce vydal též »*Život Mohamedův a jeho učení*«, začátek, bez titulního listu, v němž se dovídáme, že »za Bonifacia papeže čtvrtého narodil se ten falešný prorok, syn satanášuov, Machomet«. Jest ve spisku k spatření obrázek s Mohamedem, vyučujícím žáky.

Roku 1511 vydal Bakalář první slovník latinsko-český pod názvem: »Tento vokabulář Lactifer dáním Božím vyšel jest mezi lidí od toho znamenitého otce, bratra Jana Bosáka z Vodňan, aby Čechové i tudíž Slováci latinské učitele k vzdělání a ku upevnění viery čísti mohli, čtúc rozuměti, rozumějíc potom na učení choditi, až by i nesmrtnosti, kteráž jest viery odplata, došli.«

Po Bakaláři připomíná se činnost Hazukův, Jana Peka a Jana Mantuana Fentzla, kteří v Plzni vydávali i výchovné knihy a kteří vyškoleni byli ve znalosti umění knihtiskařského v Norimberce. R. 1531 uvádí se jejich nákladem vydání Klatovského »*Naučení české a německé řeči*«.

V té době pilně překládal z cizí literatury doktor František Skozina z Polocka, jenž pobyl nějakou dobu na německých universitách a hojně vydával své překlady.

V Praze v l. 1544 Jan, kantor svatohavelský, jemuž odkázal knihtiskař pražský Jan Had 10 kop, nechal kantorství, podržel jméno »Kantor« a ujal k manželství vdovu Kunku i s tiskárnou ve smlouvě svatební r. 1544. Začal tedy knihtiskařit. Bývalý kantor nazýval se pak »Janem z Písku«. Ujal se s tiskárnou i domu »u hada«, od něhož přijal druhé jméno, a tak se vyskytuje v dějínách od r. 1544 nový impressor Jan Kantor Had čili Jan Kantor u Hada a také Had Kantor z Mostku. Po roce 1545 přikoupil si ještě knihtiskárnu po Janu Chocenském.

Roku 1544 obdržela Karlova universita v Praze dědictvím po nebožtiku mistru Janu Chocenském v Praze impressí. Ale jak jsme již uvedli, dlouho nedržela svého tiskařského dědictví, neboť Had Kantor tuto koupil. V pozdějších dobách (již v XVII. století) tiskla universita ve vlastní tiskárně a nedala si to právo odňíti. Byla to t. zv. »Jesuitská knihtiskárna« v »Klementinum« v Praze.

V této době (r. 1576) provdal majitel knihtiskárny Melantrych jednu z dcer svých Annu, za profesora pražské university, mistra Daniele Adama z Veleslavína, a tento pak vedl v knihtiskárně vydávání spisů po stránce literární a byl horlivým pomocníkem tchánovým. Svědčíť, jak líčí Zíbrt, Daniel Sedláčský, tovaryš impressorský (r. 1581), že Melantrych »bez mistra Daniele nic neučil, ani tovaryše nevzal, kdyžkoliv šli jsme se ptát pána, co budem dělati, volával nám na p. mistra Daniele.« Od r. 1586 stal se Adam Daniel z Veleslavína samostatným impressorem a proslul v dějínách českého tisku co nejvíce.

(Dokončení.)

VI. rakouská válečná půjčka.

Neochvějnost našich vojáků na poli válečném seznali nepřátelé již měrou vrchovatou. Mají-li býti pohnuti k míru, jest potřebí, aby seznali i naši zdatnost v ohledu národohospodářském. Dostaví-li se po fyzických našich triumfech také vítězství morální, pak zajisté klesne jejich odvaha ještě více, přestanou si rozrážeti čela o žulovou zeď a popřejí ochotnějšího sluchu k mírovým výzvám středoatlantů.

Znovu se jeví mezi rakouskými poddanými čilá akce upisovací. Velkolepým příkladem kráčí v čele vznešený arcidům habsburský. Veliké miliony upisují kapitalisté, kteří by zajisté byli hodně opatrní, kdyby se do jejich duše vplížila sebe menší nedůvěra k rakouským zbraním. U nás v Čechách samosprávné korporace, kapitalisté, banky, profesori, učitelé atd. pilně se přičiňují, aby šestá půjčka měla výsledek nejskvělejší. Vždyť se také ví, že mnozí a mnozí velice válkou získali a že tedy tito na prvním místě jsou povinni přispěti státu, který se k nim chová v pohnutých okamžicích benevolentně. Ale i drobní upisovatelé poskytnou podporu značnou a sami sobě prospějí nejbezpečnějším uložením peněz nastřádaných. *Nechť tedy ve chvílích vážných jest heslem každého loyálního občana: »Úpisy buďtež co nejčetnější a největší, aby žádoucí čestný mír, zaručující nám bezpečnost všeho, co nejdříve k nám zavítal!«*

Činit upisovací cena šesté rakouské válečné půjčky:

I. pro 40letou daněproistou 5 a půl % umožitelnou státní půjčku 92.50% a sníží se po odečtení náhrady o 50 hal. na 92%. Vedle toho povoluje se ještě výhoda na úrocích jeden měsíc, takže sníží se vlastně kurs státní půjčky dalšími asi 46 haléři na 91.54%. Daně prostá 5½% umožitelná státní půjčka jest vydána v kusech po 50, 100, 200, 1000, 2000, 10.000 a 20.000 K.

II. pro 5½% státní pokladní poukázky, splatné dne 1. května 1927, 94% a sníží se po odečtení náhrady o 50 hal. na 93.50%. Daně prosté 5½% státní pokladní poukázky znějí na majitele a jsou vyhotoveny v kusech po 1.000, 5.000, 10.900 a 50.000 K.

Upisovací lhůta končí v pátek, dne 8. června 1917 o 12. hodině polední.

Láska k vlasti.

Píše ANT. JEŽEK.

Chceme-li, aby vypučela ratolest vlastenectví netušenou měrou v našem národě a přinesla hojného ovoce, jest nutno, sby již s počátku byla pěstěna, zatím co dítě spočívá ještě na loktech dobré matičky. Dítě divá se kolem sebe, raduje se z věcí, které vidí, a což teprve, když věc, na niž se chvěje, obdrží! Láska k věcem roste a s ní láska ke všemu, co se mu podává, ať to sebe nepatrnější.

Matka s dítětem vychází do přírody, do sadů, na luka, do lesů, co tu krásy vnímá bezděky malé stvoření z krás, jimiž příděla ruka Boží naše okolí. S údivem patří na nebetyčné hory, které k nebesům zdají se sáhati, vidí nádhernou zelení pokrytá role a luka, výstavné paláce a domy.

Při tom matka k dítěti promlouvá a hovoří k němu o moci Nejvyššího, jehož oslavují nebesa a nesčetné miliardy hvězd, jež podivuhodným způsobem se točí na nebes báni.

Tak připravuje matka dítě, aby milovalo vše, co kolem sebe vidí, i ty, kteří kolem něho jsou.

A odevzdává matka dítě k výchově škole, která má prohloubiti jeho vlastenecké cítění a dáti mu pevný základ.

Tuto povinnost na sebe vezmou učitel a kněz, kteří ve svých vývodech budou se podporovati a navzájem doplňovati.

Svou vlast bude dítě milovati, když uslyší, jak miloval Jakub zemi zaslíbenou, že se dlouho rozmýšlel, zda má ji opustiti a jíti do Egypta, aby spočinul v náručí syna Josefa, o němž dle výpovědi synů byl přesvědčen, že ho dravá zvěř roztrhala. Když Božím pokynem opustil zemi, přece srdce jeho i v cizině zůstává věrno zemi zaslíbené a proto prosí na smrtelném loži své syny, aby ho pochovali v údolí Hebronu.

Josef, který od 16. svého roku jest v Egyptě a zvykl tam, bude působiti na dítě, až uslyší, že na smrtelném loži prosí tento »zachránitel«
Egypta od hladu, aby, až Israelité půjdou z Egypta, vzali sebou jeho kosti. Jaká to prosba! Aspoň po smrti odpočívati v zemi zaslíbené, kde stála jeho kolébka.

Co asi vznikne v duši dítěte, když uslyší o českých emigrantech, kterak naposled spočívá zrak jejich slzami naplněný na rodné zemi a ruka shýbá se, aby naplnila malý váček černou prstí. Ten jednou spočívati bude pod jejich hlavou, až odvolá je anděl smrti z tohoto údolí vyhnanství.

Kolem dítěte zavíří polnice a bitvy řev. Co to, ptá se dítě? Toť hrdinové vystupují v »dějepisě«, aby chránili drahou českou vlast před nepřítelem, nešetří zdraví, životů svých, ni jmění, vše podávají, aby vlast stkvěla se svobodou a kvetla štěstím. Krůpěje rubínové krve vpíjí se v sirou zemi, ale ta vydá v budoucnosti zase stkvělé ovoce a obšťastní lidstvo v požehnání.

S údivem bude dítě pohlížeti na doby, kdy rodná země přirostla k věrným srdcím lidickým, která nedá se zničiti ni ohněm, ni mečem!

Pomalu bude se učití dítě čísti a správně mluvit. Čím bude starší, pozná spíše krásy mateřského jazyka, květnatý luh slov, jimž nemůže se jiný jazyk rovnati. A v duši zatanou mu pohádky, které slyšelo na klíně matčině, v nichž vidělo tolik krás a cítilo nesmírné štěstí. Jazyk český stane se mu klenotem, neboť jím slyší hovořiti kněze i učitele. Jednou v dálné snad cizině bude rozradostněno, až k němu ponesou se ojedinělé zvuky té mluvy, v níž bylo vychováno. Nezapře svůj jazyk, ale přihlásí se, že jest členem národa, který má také právo na život a respekt ostatních.

Před zrakem rozvine učitel obraz velkolepých míst, která stala se významnými obchodem, průmyslem atd., aby dítě poznalo bohatost své vlasti, která dovede žíti svým vlastním přičiněním a ještě ze svých plodů může poskytovat národům zahraničním.

Bohatství země utvrdí dítě v myšlence, že musí si ji vážiti a v mínění, že i ono jedenkrát zasvěti své ručky nezbytné práci, jejímž ovocem bude samo oblaženo i celý národ. Jen úsilnou prací povznese se národ a trhati může květy své práce k vlastnímu blahu a štěstí. Projde snad dítě světem, pozná jiné kraje a končiny, bude obdivovati se romantice nebetyčných hor, ale s radostí spěchati

bude v rodnou zemi, kde stála kolébka jeho, malý domek pod doškami. Tam srdce bije jinak, tam cítí se ve svém živlu jako ryba ve vodě.

Až pochopí dítě několik not, zaneše je učitel do říše zpěvu, který sluší ovšem bez rozdílu. »Kde domov můj, kde vlast je má . . . « zaznívá při západu ohnivě koule sluneční, jejíž paprsky otevřeným oknem vnikají do učebny. Paprsky rozběhnou se a líbají čela drobotiny, která oslavuje krásnou českou zemi.

V přírodopisu budí učitel lásku ke zvířátkům, ukazuje jejich užitečnost, dobré vlastnosti a budí pochopení pro ně v dětském srdci. Jaká láska k zvířátkům se zakotví v srdci dítěte, taková vyvine se i k lidem.

Neujde pozornosti dítěte ani nepatrný brouček, který po silnici spěchá, aby nepřišel k úrazu, ani motýl pestrobarevný, který lítá sem a tam po vrcholcích pestrých květů, ani pilná včelka-pracovnice, jež sbírá sladký med na zimu.

Vše volá k dítěti: »Uč se ode mne!«

Vše říká mu: »Pohleď na tu krásu!«

Kdo to učinil?

A v mysli dítěte vynoří se velebná postava Boha, která vše stvořila a miliony rukou a hlav, které se přičinily, aby země česká stala se odleskem ráje.

Slova Františka Sušila stanou se odkazem dítěti do života:

»Touho něžná, touho po domovu,
jak jsi po všem světě rozlita,
srdce moje viň se k zemské slasti,
ale tužbu posílej tam vezdy,
kde tvůj domov, nade všechny hvězdy.«

Prvotisky a české školství.

Píše OTAKAR JAKOUBEK.

(Dokončení.)

V soupise knihtiskařů pražských od r. 1526 až do r. 1620, který pečlivě sestavil kulturní historik dr. Zikmund Winter, připomínají se m. j.: již vzpomenutý Kantor Had Jan, na Starém Městě, jenž r. 1544 počal tisknouti a r. 1572 končí jeho knihtiskařská činnost a Mistr z Veleslavína Daniel v letech 1576—1599.

V Bělé nedaleko Ml. Boleslavě tiskl Oldřich Velenský z Mnichovce některé své spisy (většinou překlady). Stav se r. 1515 v Praze bakalářem, odebral se do Wittemberka, kde působil u učení Lutherovu. Po té pak v Norimberce vyučil se knihtiskařství a navrátil se do Čech r. 1519, založil knihtiskárnu v Bělé pod Janem Špetlem z Janovic a na Bezdězi. Již r. 1520 knihtiskařství zanechav, obrátil se na Moravu. Naposledy působil v Nových Benátkách.

V abecedním přehledu knihtiskařů od r. 1620 do století XVIII., který sestaven podle seznamu P. Jos. Dobrovského, Jos. Jirčka, F. Tadrý a j., nalézáme též m. j. jména knihtiskařů: *Beringera Jiřího Samuela*, na konci XVII. věku, jenž uváděn v seznamu jako arcibiskupský knihtiskař a jehož knihtiskárna se nalézala u semináře sv. Vojtěcha. *Černocho Jiřího*, universitního knihtiskaře v Klementinu v Praze, v letech 1665—1684 tam působícího. Od r. 1685 uvádí se tam vdova Černochová. *Fického* (Fitzkyho) *Jana Norberta*, jenž byl 10 let faktorem v knihtiskárně klementinské (1720). *Hagena* Jana Antonína, jenž jako faktor řídil knihtiskárnu škol normálních do r. 1781. *Geberleho* Jiřího Jakuba, jenž řídil jako faktor knihtiskárnu universitní v Klementinu ve století XVII. *Hraby* Jana Karla,

mistra svobodných umění a stavovského knihtiskaře († 1795). *Joachyma* Jana, jenž působil v knihtiskárně universitní v l. 1711—1720. *Koniáše* Vojtěcha Jiřího, jenž působil v universitní knihtiskárně v Klementinu v l. 1695—1711. *Lva* Zikm. z Brozáněk, jenž vytiskl r. 1619 přivítání Bedřichovi Falckému, potom katolíku, a jenž od r. 1629 řídil tiskárnu akademickou, v níž tiskl do r. 1645. *Sessiusa* Pavla universitního knihtiskaře v Praze, v l. 1608—1631. *Schneidera* Jana Jiřího, jenž v l. 1763 měl najatou knihtiskárnu universitní v Klementinu.

Co se týče zařízení knihtiskáren těchto, jest jisto, že (vyjímajíc pražské knihtiskárny, a to jen některé) všechny ostatní byly ve velmi smutném stavu, a že se v nich mimo některé modlitební knihy a rozličné písničky ničehož jiného netisklo, leda snad tu a tam některá školní kniha neb kalendář, což však zřízením knihtiskárny c. k. normálních škol v Praze zcela přestalo.

V l. 1782 měla knihtiskárna c. k. normálních škol v Praze 6 lisů, která byla tehdy nemálo proslulá. Protože v této době mnoho knihtiskáren nedostatkem práce zápasilo, aby se jim pomohlo, navrhlo zemské gubernium za nejvhodnější prostředek, aby se všechny tiskařské práce pro státní úřady a školy potřebné, hlavně také tisk školních knih jak pro nižší tak i pro vyšší školy, poměrně mezi tiskárny, které nedostatkem práce trpěly, rozdělovaly, a aby se jim tímto způsobem aspoň z největšího nedostatku pomohlo.

Na Moravě r. 1533 v Náměšti vydali Čeští bratři první svou práci tiskem. Byla to *»Česká mluvnice«*, kterážto byla i první knihou v Náměšti tištěnou. R. 1535 vydán tam *»Isagogicon«* čili *»Návod k českému pravopisu a počátkové arithmetiky.«* Pravopisem, upraveným od Optáta a Gzela, řídili se pak Čeští bratři Udržovala se pověst, že Mat. z Dvořiště, příjímám Pytlík, důvěrník Meziříčského, zakladatele tiskárny v Náměšti, k vydání mluvnice tiskařský přístroj, nepoznav nikdy způsobu zhotovení jeho, sám si vymyslel a sestavil.

Dále se uvádí na Moravě v Olomouci knihtiskař Bedřich Milichthaler, jenž přízní OO. Jesuitů, kteří r. 1573 v Olomouci založili universitu, zvelebil si katolickou knihtiskárnu.

Když r. 1576 založena na Moravě nová sekta, založila tato ve Velkém Meziříčí školu a tiskárnu. Tím naše zprávy o prvních českých prvotiscích se školstvím souvisejících končí.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Z Jednoty katol. učitelstva českého a přátel křesť. výchovy pro král. České. Výbor jednoty koná v neděli dne 1. července 1917 v 10 hodin dopol. schůzi ve spolkových místnostech ve sborovně domu družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n. v I. posch. — Mimo vnitřní záležitosti spolkové nachází se na programu:

1. *Řeč I. místopředsedy p. T. J. Jirouška* na thema: *»Padesátiletí pokladníka jednoty dp. katechety Antonína Suchoradského.«*

2. *Odevzdání diplomů čestným členům jednoty:* dp. Ant. Suchoradskému, kateche-

tovi v Praze, p. T. J. Jirouškoví, řediteli závodů družstva Vlast a vldp. prof. Emanuelu Žákovi, kníž. arcibisk. notáři v Praze.

Výbor družstva Vlast žádá, aby členové dostavili se do této schůze v hojném počtu.

Střední školy na Moravě. Ministerstvo vyučování vydalo statistiku středních škol v Rakousku za r. 1916—17, ze které vyjímáme, že na Moravě byla 24 česká gymnasia s 4623 žáky (156 žákyň), takže na jedno gymnasium připadá 192 žáků. — Reálek českých bylo na Moravě 13 se 4066 žáky a připadá průměrně na jednu reálku 312 žáků.

Postavíme pomník našim padlým hrdinům?

Píše FR. SOBOTKA-JABLONECKÝ.

Jistě mnohý z nás četl dopis vojína, který líčí pohřeb v daleké cizině padlého hrdiny-vojína. Jistě skorem každý máme tam někde svého drahého, na nějž denně vzpomínáme a po jehož návratu toužíme. Co obav proletí naší duši o něho, jaký bol prodělali by nám bylo, kdyby nás došla zpráva, že padl na některém bojišti, že ho tam cizí ruce pochovávaly někde u lesa, vsi, že cizí lidé stáli kolem jeho hrobu, že nemohli jsme býti při jeho smrti, nemohli jsme mu dáti poslední s Bohem a stisknout naposledy ruce. Co bolesti musí prožít ten, kdo ztratil tam daleko svého drahého! Jak rádi aspoň viděli bychom hrob jeho, šli se k němu pomodlit a jej ozdobit aspoň něžnou prostou květinou. Jak rádi bychom zvěčnili dle možnosti své jeho rov pomníkem či jen prostým křížem, abychom u něho mohli jsme ve vzpomínce a s modlitbou na rtech postát a se potěšiti. Avšak veliká vzdálenost a tvrdá nutnost přítomné doby, neúprosná válka činí to nemožným, ba způsobuje, že často místa ta, kde pochováni jsou naši drazí, pod litici válečnou, která se přes ně znova a opětně převaluje, opět mizejí — — — Ovšemže bratři vojíni pochovávající své padlé soudruhy ozdobí, možno li, jejich hroby, jak viděti na zaslaných fotografiích takovýchto rovů. Avšak zde my jsme, kteří spíati byli jsme s padlým rekem svazkem příbuzenským. A tu rádi bychom pošli jemu důkaz naší lásky, na věčnou pamět — než nevíme jak. Mnoho hrdinů dala vlast naše česká země. Jak by bylo záhodno a jistě i spravedливо, památku těchto hrdinů zvěčniti někde na místě význačném, jediným společným pomníkem opravdu důstojným, nemůžeme-li postavit každému hrdinovi pomník zvláště.

Na Moravě bylo již toto pochopeno a zbudován pomník padlým bratrům na posvátném Hostýně. Na mysl tane mi vznešená manifestace venkovské omladiny moravské, při níž dne 14. a 15. srpna 1915 posvěcen byl na posv. Hostýně základní kámen k pomníku padlých bratří. Podnět k této myšlence, vyšlý z milujících srdcí, uveden byl ve skutek pomoci sbírek. Celé zástupy pomníků ze sesterské Moravy, Slezska a Slovácka dostavily se k tomuto památnému historickému úkonu.

Rád bych podrobně vypsál jednotlivé slavnosti, rád bych také vyličil nadšení starých i mladých poutníků, přál bych i každému slyšeti nadšená slova výborných řečníků a řečnic, avšak pro nedostatek místa sděluji jen, že při té příležitosti přijalo na Sv. Hostýně 3500 poutníků sv. svátosti a mezi těmito mnoho vznešených hostí. Dnes již Moravané putují k pomníku padlých bratrů pomodlit se za své drahé, padlé tu a tam na svých bojištích.

Podle příkladu sesterské Moravy měli bychom i my v Čechách pomýšleti na to, aby také u nás podobný pomník byl postaven, neboť i země česká dala statečné armádě naší velmi veliký počet neohrožených synů svých a mnozí z nich dali své životy na oltář vlasti. A proto všim právem zasluhují, aby bylo na ně pamatováno ne okamžik, ale po celé věky a to nikoliv na místě bezvýznamném, ale na místě drahém, posvátném. Takového místa drahého a v každém ohledu důstojného pro takový památník není nad Sv. Horu u Příbrami. Je to centrum českých katolíků. Sem přicházejí zbožní poutníci v procesích téměř

z celých Čech. Pomník, který by tu stál, volal by, vyzýval by poutníky, aby pamatovali modlitbou na padlé hrdiny ve světové válce. Zde měl by na očích každý slavnou nezištnou obět veliké povinnosti i veliké a těžké dnešní doby. Sem přišel by otec, matka, sestra, dcera, syn, přítel, bratr a pomodlil by se vždy za padlého drahého.

Doufám, že tato myšlenka postavit na Sv. Hoře padlým hrdinům krásný pomník našla by porozumění a přijetí nejen u příbuzných padlých hrdinů, ale i u všech ostatních Čechů a i na místech rozhodujících, aby veliké činy a oběti přinesené nezapadly v zapomenutí slabé paměti lidské. Zvláště učitelstvo mohlo by v této věci velice působit, kdyby myšlenku tuto při každé příležitosti propagovalo.

Vždyť by to byla veliká křivda a nevědek spáchaný na těch, kteří tolik zakusili, život svůj mladý položivše na oltář vlasti naší, aby na ně bylo docela zapomenuto.

Ano, pomník padlým hrdinům na Sv. Hoře byla by ta nejlepší vzpomínka, nejlepší Memento. Navrhoval bych seskupení se sboru předních osobností země naší, vypracování podrobného návrhu, vydání svolání k širší veřejnosti a k sbírkám a tak pomalu pracovat k uskutečnění této krásné a vlastenecké myšlenky. Doufám, že bude se mnou souhlasit každý člověk dobré vůle. Či bude hlas můj hlasem volajícího na poušti? Dost možná, protože my Čechové potřebujeme vždy mnoho času, mnoho článků a diskusí, než se k něčemu rozhodneme. Tak je to u nás ve vším. Ledacos dobrého se „narodí“, ale pro nedostatek porozumění a podpory umírá, skončíti musí svůj nadějný život!

Z ovzduší staré školy.

Píše OTAKAR JAKOUBEK.

Řada II.

V horním městě *Kladně*, které ještě v l. 1630 horním nebylo, vydal v temže čase Florián Jetřich Žďarský zvláštní listinu svým poddaným, v níž mimo jiné nařizoval, aby Kladenští „ditky své nadobře vedli a do školy k literině u umění dávali.“ Když pán Florián Jetřich Žďarský r. 1653 (7 května) zemřel, odkázal ve své závěti, aby založeno bylo studentské nadání pro 12 studujících, a to pro 8 ze stavu rytířského a pro 4 ze stavu městského.

V r. 1845 vítali Kladenští nového opata břečnovsko-broumovského Jana Nep. Ignáce Rottera, bývalého c. k. profesora na universitě pražské a ve Štýrském Hradci.

V r. 1855 připomíná se v Kladně fara se školou. V dějinách města Kladna zvláště se připomíná: „Zvláštního povšimnutí zasluhuje také farní stavení se školou (r. 1857) pod jednou střechou spojené Ne pro památnost — ale pro velkou vyhlídku, která se z oken východu jeví.“

* * *

Čtvrt hodiny od hradu Leštna nalézá se městečko *Bystřice*, kde se roku 1857 připomíná, že na náměstí při silnici stojí nová, důkladně vystavěná farní škola,

Věnovati chceme ještě několik poznámek jako doplňků ke kapitole I. o školách v okrese chrudimském.

V městysi *Žumberku* byla zř. zena škola roku 1728. Ukazoval k tomu nápis na staré škole: »Tento DVM staWcL tesarz Selkora, — Pro SLaVJCKa prVn Jho kantora — dne 20. maye.«

V *Zaječicích*, největší to vesnici bývalého nasavrckého panství, připomíná se škola již r. 1857. Rovněž i v *Restokách* připomíná se v této době škola.

Ve vesnici *Morašicích* uvádí se též již v l. 1857 školní budova.

* *

V *Sedlci* narodil se dne 3. prosince r. 1758 pozdější kněz Josef Jelínek, znamenitý rodák tamější. Již záhy jevil nevšední schopnosti k hudbě, a jako dvanáctiletý jinoch hrával nejtěžší mše na varhany s neobyčejnou zručností. Později dostal se k OO. Jesuitům na Sv. Horu u Příbrami, kdež studoval latinské školy. Vyšší učení poslouchal na vysokých školách pražských. Zdokonaľoval se zároveň na obou těchto místech v umění hudebním.

Působiv jako dvorský kaplan kn. Fr. pa Knského, byl přítelem Mozarta a Jos. Haydna. Poté v domě kn. J. Kinského zastával po 13 let místo rodinného vychovatele. Vypěl v nejlepšího virtuosa na klavír a vyučoval hře při samém císařském dvoře ve Vídni, kde i 23. dubna r. 1825 zemřel.

Složil mnoho skladeb, jež vyšly tiskem. Pro své rodiště Sedlec založil ze svého jmění fundaci 200 zl. stř. ročně, totiž pro studující z potomků jeho bratra Václava Jelínka a sestry Marie, provdané Milkové. Pro měsťečko založil ještě nadání jiné, 350 zl. ročně obnášející, z nichžto se chudá školní mládež šatiti má.

* *

Ozdobou městečka *Prčic* jest zdejší farní škola — jak ličil r. 1857 kněz Ant. Norb. Vlasák — o dvou třídách. Dostavěna a vysvěcena byla r. 1855 v den Všech Svatých na místě, kdež před tím městská radnice (později však pouhé spaleniště) a starší škola stály.

V *Jetřichovicích*, nařezajících se v okolí městeček Sedlce a Prčic, připomíná se též r. 1857 škola.

V *Rychnově n. Kn.* připomíná se v našich místopisech nádherný chrám Nejsv. Trojice, při němž se uvádí, že stojí Piaristická kollej. R. 1685 se v pamětní knize uvádí, že Albrecht Rychnovský prodal statek Horní Kocliřov za 12.000 zl. kolleji jesuitské u sv. Anny ve Vídni.

V dějinách města *Chocně* se dočítáme, že tam r. 1602 vyhořela škola. Podruhé vyhořela tato dne 2. května r. 1659. V l. 1857 se uvádí, že školní dům v Chocni pochází z r. 1750, ale ihned i stěžováno, že »nestačí však místností pro četnou mládež, takže některá třída v městské radě umístěna jest.

Na Choceňsku jest obec *Skorenice*, v níž se připomíná filiální škola již od r. 1779.

V osadě *Újezdě* u Chocně připomíná se v r. 1857, že »nynější škola byla roku 1854 dne 14. května vysvěcena«.

Koldín, ves, dostal roku 1824 zvláštní filiální školu.

Ve vsi *Srubech*, rovněž na Choceňsku, připomíná se v l. 1857 filiální škola, která se prý nalézá při samé železnici.

*

Malou vzpomínku uvedu ze starých zlatých časů, kdy leta 1594 (30 listopadu) P. bakalář s kantorem (ze školy u sv. Mikuláše na Starém Městě pražském) byli napomenuti, aby pilnější povolání svého byli, *po noci se i s žákovstvem netoulali*, dříví i vohně šetřili, cantum hymny a písně vejroční notovali a a psávali.

Sousedé byli napomenuti, aby žákovstvu do školy pořádkem vařivali obědy, a zvláště z panských domů hospodářové, poněvač páni jich, majce mítí domy své zapsané do kn'h městských, p. purkmistru a pp. se zavazují a připovídají, všechny povinnosti městské zastávat.

*

*

V kraji *soboteckém* nalézají se: *Řitonic*, které mají dvoutřídní školu. V *Domousnicích* jest rovněž dvoutřídní škola. Škola se též připomíná v *Markvarticích*.

V obci *Příchvoji* je jednotřídní škola s kaplí z r. 1756.

V obci *Samšíně* zřízena škola zároveň s kostelem (r. 1741). K Samšíně jsou přiškoleny obce: Plhov, Blata, Drštěkryje a Ohařice.

V obci *Mladějově* nalézá se trojitřídní škola. Škola byla tamže založena r. 1740. Na zdejším hřbitově pochován první rektor české techniky Gertner.

*

*

Přistupme k *Mladoboleslavsku* a připomeňme si něco o jeho školství. V *Mladé Boleslavi* již za pánů z Krajku požívali Čeští bratři ochrany a přízně, takže před rokem 1500 na Karmeli zřídili si bratrský sbor a při něm, jak mladoboleslavští historiografové líčí, dům, knihtiskárnu a školu. V r. 1860 uveden do škol utraktivismus, jenž potrvál do r. 1867.

Když na náměstí Komenského r. 1867 vystavěna byla nová radnice, umístěny v ní byly gymnasium a II. dívčí škola. Na Novém městě umístěny reálka a měšťanská škola.

Bývalý klášter, původně minoritský, ve XIV. stol. od pánů z Michalovic založený, po bouřích husitských spustl. Jak již uvedeno, koncem XV. věku dán od pánů Tovačovských Jednotě Českých bratří, která založila tam svůj sbor, bratrský dům, školu (později piaristické gymnasium, nyní mateřskou školu) a knihtiskárnu. Po r. 1620 vrácen majetek Minoritům a roku 1785 odevzdán řádu piaristickému, který z Kosmonos i s latinskými školami se do Ml. Boleslavi přestěhoval.

Kostel sv. Jana, jenž připomíná se již roku 1255, Bohuslav z Lobkovic obnovil a odevzdal německým kolonistům, kteří tu zřídili i školu. Nyní konají se v něm bohoslužby pro školní mládež.

(Dokorčení.)

Z ovzduší staré školy.

Píše OTAKAR JAKOUBEK.

(Dokončení.)

Obci Ml. Boleslavi patří m. j. radnice (s gymnasiem) a školní budovy.

Státní gymnasium bylo založeno Jak. Heřmanem hr. Černínem v *Kosmonosích*, zároveň s piaristickým klášterem (r. 1688). R. 1785 bylo přeneseno do Ml. Boleslavi a r. 1881 bylo sestátněno. Státní reálka zřízena byla r. 1899 a král. zemská všeobecná škola řemeslnická založena r. 1867. R. 1902 byla převedena v zemskou správu.

Rolnická škola jest o dvou třídách a jako zemský ústav zřízena byla roku 1883.

V Mladoboleslavsku se m. j. nalézají obce: *Dolní Krnsko*, které má školu. K ní jest přiškolená vesnice *Písková Lhota*.

V *Kosmonosích*, jak již jsme se zmínili, vystavěl Jakub Heřman hr. Černín r. 1677 kostel sv. Kříže a při něm roku 1688 piaristické gymnasium. Když piaristické gymnasium přeneseno bylo do Ml. Boleslavi, stal se tento kostel farním.

V městě *Dobrovici* založil v XVI. století Jindřich, známý pod jménem Heník z Valdštejna tiskárnu a latinskou školu. Byl r. 1620 v Sasích úkladně zavražděn. Byl to muž umění a vědy milovný.

*

*

Často se dočítáme v kulturních črtách z našich dějin, že učitelé byli na cestách. Ano bývalo zvykem, že učitelé, připravivše se doma k učitelství, vydali se do světa. Tak učitel Václav Žlunský učil nějaký čas jako pomocník v Heinersdorfu ve Štýrsku. Při natahování věžních hodin ztratil prst a vyučil se tam truhlářství.

Roku 1837 vrátil se do Čech a byl bez místa. Provozoval truhlářství nebo chodil s muzikanty. Po čase pak přiženil se k vdově po učiteli ve Voseku a sdělil po nebožtíku nejen chalupu ale i učitelské místo.

Příliš výnosné prý nebylo. Měl asi 2 a půl korce pole a konečně i to mu vzali. Rozhořčen, koupil si pole a živil pak sebe i rodinu truhlářinou.

Měl jako dovedný řemeslník tolik práce, že záhy vzal si tovaryše a učně. Daleko byl znám jako výrobce znamenitých hudebních nástrojů.

*

*

Ve Vrchotových Janovicích (v okresu votickém) připomíná se r. 1857 farní škola o jedné třídě.

O městu *Soběslavi* se v dějinách vypravuje, že tam dříve hrad téhož jména stával. Na zmíněném hradě byly od pána Viléma z Rožmberka jisté školy založeny, jež se zde »gymnasium« jmenovaly. Po bitvě na Bílé Hoře opět zanikly. Až opět v XVIII. století prý sem OO. Jesuité uvedeni byli a tam školství opět zvelebili, ač nepobyli tam dlouhý čas.

Na balkoně děkanského domu ve *Staré Boleslavi* spatřiti lze meridionál, zřízený roku 1822 od tehdejšího profesora na vysokých školách pražských a pozdějšího staroboleslavského probošta, kněze Kassiana Halašky. Dal jej zhotoviti na památku svých astronomicko-zeměpisných zkoušek tam konaných, které

potom popsal v díle: »Geographische Ortsbestimmung von Altbunzlau nebst topographischer Beschreibung des Gutes gleichen Namens« von Cassian Hallaschka. Prag 1822.«

Končíme těmito několika úryvky druhou řadu kapitolek »Z ovzduší staré školy«, doufajíce, že v příští řadě podaří se nám zachytiti více zajímavého z doby staré naší školy.

Dětská výchova a — včely.

Napsala L. GROSSMANNOVÁ-BRODSKÁ.

Veledůstojnému Pánu P. Jos. Kebrlovi, arciknězi, kanovníku, rytíři řádu Frant. Josefa, majiteli zlatých zásluh, křížů, k. a. vikáři a faráři v Přistoupimí, redaktoru blahovonnému v srdečné úctě připisuje spolupracovnice Česk. Včelaře.

Jest pravdou nepopíratelnou ono vychovatelské pravidlo, že jen mladé stromky možno narovnávat, do vnímavé dětské mysli, nezatižené posud ničím jiným, žádostivé všemožných poznatků, jako do měkkého vosku se otisknou dojmy z prvních let a děje-li se tak při rozumné snaze vychovatelově, tu dítě získá pro celý další život budoucí pevné a dobré základy, na nichž se později vybuduje zdatná existence člověka jako jednotlivce ku prospěchu celku.

Ano, to vědí všichni ti, kteří dětmi se zabývají, ať jsou to již vychovatelé z povolání, učení, na slovo vzati paedagogové, spisovatelé anebo rodičové intelligentní bez ohledu na rozdíl vrstev společenských, neboť kde u boháčů výjimkou neponechávají děti placeným silám vychovatelským, nahrazuje u nižších, vlastně u chudších vrstev vzdělanost zámožných tříd onen zdravý pud rozumový, vyplývající z té nepopíratelné pravdy, že počátkem moudrosti jest bázeň Boží. — Ano, bázeň Boží, na jejímž základě prostí rodičové vychovají řadu zdárných dětí Bohu ku cti, vlasti ku prospěchu a sobě k potěšení i k podpoře ve stáří, což nelze vždycky říci o dětech boháčů, z nichž rekrutuje se ona tak zvaná »zlatá mládež«, požívačná, bez vážných názorů na život a jeho složité úkoly.

Arci ale veškeré moudré napomínání, nauky, tresty pramálo zmohou, není-li zde toho hlavního, totiž *dobrého příkladu*. Ten koná divy a jsou-li děti dle všeobecného mínění malými opičátky, vyplyne z toho závažnost příkladu dobrého a příkladů špatných.

Ono to sice již tak bývá, že rodiče i ti nejrádnější někdy navzdor veškerému poctivému úsilí mívají nezdárné děti, kdežto otec lehkomyšlný zanechává zdárné potomstvo; většinou tento poslední případ bývá zásluhou zbožné matky, vedené nikoli naučenými pravidly vědy a učenosti vychovatelské, ale pouze a jedině oním neklamným citem mateřskou láskou posvěceným.

Vždyť ten Boží svět je tolik krásný, a lidé na něm jsou stvořeni ku štěstí; což pak ty různé bolesti, zármutky, křivdy, nemoce a jiné člověčenstva metly lidé sami na sebe nepřipravují?!

Kde bují sobectví, rozmařilost, lehkomyšlné nazírání na vážné otázky životní, tam není místa pro náležitou výchovu dětí, jak má ji býti rozuměno hlavně v nynější těžké době vzhledem k nastávajícímu budoucímu pokolení.

Zcela oprávněnou byla by zde námitka, že, je-li otec z domu, matka těžce zápasící o výživu nemůže se dětem věnovat. Je to pravdou, až příliš smutnou,

ale pravdou je též, že naše učitelstvo, chápajíc po většině vznešený svůj význam, pečuje o mládež na úkor vlastní volnosti i po dobu prázdnin, takže v mezích možnosti mnoho se takto vykoná a zabrání se ještě horšímu pustnutí mládeže. Proto tím odsouzení hodnějšími jsou ony případy, kdy vlastní matky, ženoucí se v nepřítomnosti manželů za různými požitky, děti nejen nesvědomitě zanedbávají, ale co jest ještě mnohem horšího — špatných příkladů jim poskytují.

Na druhé straně opět, kdo má uši a oči otevřené, všechno kolem něho může mu posloužit k náležitému poučení dětí. A hlavně ty naše milé dělničky, včelky to bývají, které dává matka, otec, učitel dětem za příklad chvályhodné pilnosti.

Včelky jsou pracovitě, čistotné, pořádné, svorně se přičinují pro dobro a užitek člověka, ale možno upozorniti též na ten odstrašující příklad, pomstil-li se někomu včelka způsobíc mu bolest svým žihadlem, také sama sobě uškodí, vlastním životem to platí. To může býti odstrašujícím příkladem vzrůstající snad u dítěte nepěkné mstivosti.

Aby děti květin a stromového květu neničily, což se bohužel hojně děje spíše z nevědomosti, nežli ze zloby skutečné, možno jim srozumitelně vyložit, že jest hříšná a nedovolená ničit takto nejen zárodky příštího ovoce, ale i pastvu včelíček, které jen tehdy mohou mezi poskytnouti, mají-li se kde napást.

U drobného dítěte pevně v paměti to utkví, však to známe všichni více méně z vlastní zkušenosti, jak dojmy z dětství bývají namnoze nejsilnější, poněvadž mladičká mysl není zaujata jinými směry, a všechno v sebe bezprostředně ukládá, tak jaksí do zvláštních příhradek paměti, odkud se v případě potřeby to i ono vždycky vybaví třeba i po delším čase.

Nejen mnoho radosti, užitku, ale i ponaučení skytá nám příroda; všeobecně známe jest ono podobenství, vlastně bájka o plných a prázdných klasech, které prázdnotu svoji směšně vypínaly nad užitečné klasy plné. Známe ponaučení o lehkomyslně nedbalém čmelu a pilné včeličce; o starostlivě pracovitém mravečkovi a nedbalé mušce, o užitečné vlaštovičce, která hmyz hubí i o mlsném vyběračném vrabci. Toto všechno bylo zde již dávno před námi vyzkoumáno, jaké které pěkné či méně chvalitebné vlastnosti má ten který i ten nejnepatrnější tvoreček na zemi, jsa potřebným článkem řetězu vývoje přírodního.

Víme všichni, jak někdy pouhá náhoda lépe člověku poslouží, nežli nějaká sebe-lépe míněná snaha, stejně jako náhoda neblahá postačí zvrtnouti i ten nej-lépe promyšlený a připravovaný plán. Tato okolnost zvláště padá na váhu při výchově dětí, u nichž vždycky nutno předpokládati jakési vztahy k celému je obklopujícímu okolí, byť by se to zevně příliš neprojevovalo.

Vidí-li a slyší-li dítě něco pro něho nesrozumitelného, tu se pak pravidelně obrací s množstvím otázek za vysvětlení k dospělým a ti nikdy dítě nemají odbyti, dokonce ne s posměchem, neboť takto se nejjistějším způsobem připravují o jeho důvěru.

Snad horší nežli ty ustavičné otázky dětské, netrpělivým lidem mnohdy obtížné jest, pakli dítě uzavřené povahy o slyšeném a viděném přemýšlí, hloubá a činí si nesprávný úsudek, který se namnoze pak později těžko odstraňuje anebo škodlivě působí, aniž by se objevila pravá toho příčina, ve své podstatě tolik neblaze škodlivá.

Mnoho pravdy skrývá se v onom lidovém přísloví: „Mluvití stříbro, mlčení zlato“. Ale slovo v čas promluvené, na pravém místě, slovo takové, jímž může

se působiti k vývinu dobrých vlastností malé dušičky dětské, takové slovo tají v sobě bezměrné požehnání. O tom zde jako důkaz uvádíme tuto episodku vzatou ze skutečného života.

Ovšem odehrálo se to dávno před léty, před několika desítkami rokův, ale to právě jest důkazem dětské paměti dobře pěstované, že neselže ani v pozdním stáří a věrně jako otisk lahodného obrazu v sobě uchová nějakou příhodu, byť třeba celé desítky rokův.

Na královských Hradčanech to bylo, na té milé faře u sv. Víta, kde nyní tak záslužně působí kněz-spisovatel a vzácný lidumil, dp. P. Klement Kuffner.

V letech sedmdesátých minulého století byl předchůdcem dp. P. Kuffnera dp. P. Václav Hadík, jehož staroslavná a vždy věrná kapitula sv.-Vitská z malého městečka Netvořic přeložila pak za faráře ku sv. Vítu.

Tehdy ještě nestávala fara nynější, ťstojící na počátku uličky vikářské, nýbrž starobylá (a hodně chatrná farní budova), stávala na opačném konci v bezprostřední blízkosti chrámu sv. Jiří, kde se nyní na bývalém jejím místě vypíná výstavný dům.

Pisatelka těchto řádků jako rodačka z Netvořic, pokřtěna dp. P. Lonkem, který tehdy v Netvořicích kaplanoval, měla za kmotry pana faráře V. Hadíka a jeho příbuznou, »farskou paničku«. I bývala proto téměř stále na faře, jakmile se jen mohla odbatoliti z domova přes úzkou cestu k protější faře.

Svatě andělskou trpělivost mívala dobrá paní farská kmotřička s malou neposednou všudybylkou, kteráž se jen jen třásla zvláště na »kytičky« a trhala v zahradě na co přišla v nerozumu tříletého dítěte. Nezpomáhaly domluvy ani tresty, až teprve velebný pán Lonek zahnal maličké takové kazisvětské choutky, jenže sám při tom zaplatil hodně za vyučenou.

Byl na slovo vzatým zahradníkem mladý tehdy pan kaplan Lonek (zemřel před několika málo léty u vysokém kmetském věku jako farář u sv. Apolináře v Praze), a kdysi nechal si poslat semena jakéhosi vzácného druhu okurek až z Erfurtu. Sám obdělal záhony na pařeništi v zahradě, nasázal semena, zaléval, plel a občané chodivali do farské zahrady na podívanou, jak znamenitě kvetou ty okurky.

A na tyto okurky, když byly v nejlepším květu, dostala se kmotřenka farské paničky a otrhavši do jednoho »žlutá kvítka«, v zástěrce je donesla do fary, aby kmotřinku potěšila.

Tato byla arci »potěšena« a dítě rychle vyexpedovala, dokud nepomine první pochopitelný hněv pana kaplana. Náhradou za to dítě běželo doma do zahrádky domácí a v klínku doneslo mamince »rajská jablíčka«, za jakéž považovala poupata pivoňek. Maminka se ještě nevzpamatovala z překvapení, když zde byl jako na koni pan kaplan Lonek, aby pověděl, co děvčátko provedlo.

Za dobrou vůli nerozumného dítěte býval by trest nespravedlivým, a tu pan kaplan v krátké řeči pravil, že se »kytičky« nemají ničiti, zvláště ty na záhonech a holčička dobře udělá, zeptá-li se vždycky předem, co smí trhati a co nikoli. Ku konci dodával důrazně: »A nebudeš-li si toho pamatovat, a neposlechněš-li, zavřeme tě do chlivka k čuňátkům, která by si v zahradě počínala právě tak, jako ty to děláš! Budete právem pohromadě!«

(Pokračování.)

Dětská výchova a — včely.

Napsala L. GROSSMANNOVÁ-BRODSKÁ.

Veledůstojnému Pánu P. Jos. Kebrlovi, arciknězi, kanovníku, rytíři řádu Frant. Josefa, majiteli zlatých zásluž. kříž. k. a. vikárii a farářii v Přistoupimí, redaktoru blahovlnnému v srdečné účtě připsuje spolupracovnice Česk. Včelaře.

(Pokračování.)

Že bylo toto malé kázáníčko provázeno řevem maličké delikventky, dá se mysliti, ale jen když to pomohlo! Od té doby dítě nejen šetřilo květin, ale horoucně si zamilovalo přírodu a posud bývalé maličké Lidce, byť jí dnes již vlasy šedivěly, působí téměř fysickou bolest pohled na to, chová li se kdo nešetrně ku květinám a stromoví.

Když dp. P. Hadik dostal se na Hradčanskou faru, jeho nástupcem v Nevtořicích stal se po čase dp. Lonek. To již ale také kmotřenka farské paničky byla se svými rodiči dávno v Praze a z malé, čilé všudybylky stalo se zamklé zádumčivé dítě, následkem přestálých těžkých chorob. Ale co se Lidce nedostávalo na čipernosti, to měrou až velmi povážlivou nahražovala její mladší sestra Mařka, o níž se právem soudilo, ona že měla se naroditi klukem, jaká bývala rozverná, jsouc někdy skutečným křížem rodiny a zvláště sourozenců.

Těkává nestálá mysl sedmileté Mařky nedopustila, aby se dítě něčím byt jen na delší chvíli zabývalo. Měla nechut k učení, nechut ku každé ženské práci vůbec, ačkoli jí vloh nechybělo, ona na místě úloh pro školu raději s hochy pobíhala.

Nemalé starosti tak činila rodičům, kteří marně se snažili všemi prostředky krotiti toto bujně dítě, které jako nespoutané hříbátko si počínalo, nic dobrého pro budoucnost neslibujíc.

Ale i zde přišla pronikavá náprava, a přišla ze svatovítské fary. Neboť se rozumělo samozřejmě, že po přesídlení kmotřině do Prahy Lidka se sestřičkami často docházely na Hradčany. Tehdy posud nesávala koňská dráha, natož elektrická doprava a tak z Václavského náměstí, kde rodiče dívek měli kupecký obchod, na hrad ten kus cesty znamenal pro malé dívky již delší procházku, na niž se vždycky vydávaly radostně jako na slibný výlet, vědouce, že budou pohoštěny hlavně medem, neboť paní kmotra na svém venkovském hospodářství, jehož byla majitelkou, chovala úly se včeličkami.

Tehdy pan farář často již churavěl, jakož byl nad míru slabého zdraví. Vidával rád drobně návštěvnice, které vždy při odchodu poděloval stříbrným, z brusu novým zlatníkem, který v tehdejší době býval velikou zvláštností.

Pouze Mařka někdy ztropila výtržnost, ba stalo se i jednou, že do medu, stojícího v nádobě na lavici u kamen a jenž byl určen k výrobě domácího perníku a marcipánu, vysypala šňupavý tabák, sušící se na kamnech na rozestřeném papíru; aby její (nikoli úmyslná) vina nepřišla na jevo, ku všemu obsah hrnce s medem důkladně zamíchala i s tabákem »že to kmotřinka snad ani nepozná«.

Ale kmotřinka to přece poznala, a když strhla pokřik, Mařka hledala útočiště za klerikou pana faráře, přilákaného sem tím hlukem. Ochránila se takto před vařečkou v ruce kmotřině, která ji několikrát po zádech přejela a děti poslány ku kostelníkovi, aby si tam do svačiny s jejich dětmi pohrály.

Ale kdož se uhlídá neposedných dětí? Kostelníkovice Pepík byl také takové povedené kvítko a navrhl, aby se šlo na »parkánek«, odkud po příkrých schodech a cihlami dlážděnou siní oklikou kolem panské kuchyně přes úzkou dřevěnou pavlačku dále. V tom vyšla služka Tonka, jdouc pro něco do spiže, již odemykala klíčem ve dveřích podle parkánu. Všecky děti arci za ní. Však nějaký mls, hrst křížalek, suchar, medový koláček snad vyprosí na dobrosrdečné Tonce z těch zásob ve spiži. Podařilo se jim a ani se nechtěly ven hnouti, když spěchající Tonka je napomínala. Lezouce na zamřížovaná okna, obdivovaly se nádherné vyhlídky na panorama Prahy, když Pepík u dveří se ometající zavýskl:

»Děti! Poslouchejte, děti! K panu páterovi do kaplanky nesou včelí domeček!«

Mžikem byly všecky ze dveří, které Tonka nyní rychle uzamkla a mádež se hrnula ku dveřím kaplanky, kde pan pater Antonín Kebrle s úsměvem nařizoval nosiči, jak a kam má postaviti ten nový úl, který byl zaslán na ukázkou a který farská panička na zkoušku hodlala zavésti na svém hospodářství.

»Pěkný úl,« usmíval se pan pater Kebrle a celý jeho dobrácký obličej zářil radostí, »to bude mítí naše panička radost, až do něho včeličky umístíme.«

»Já poběhnu pro kmotřičku, aby se šla na ten úl podívat,« nabízela se ztřeštěná Mařka v jakési chvályhodné neurčité snaze, aby napravila dobrou vůli nedávnou škodu s tabákem.

Nežli mohl velebníček odpověděti, všecky děti rázem se vyhrnuly z jeho malé kaplanky, ale ještě nevyběhly ani z mřížového, uměle prolamovaného zahrazení, když tu celé, farské stavení silně se otřásl a po celém okolí se rozlehla strašlivá rána.

Uděšení chvějící se obyvatelé fary seběhli se dolů do veliké klenuté chodby a v očích i na obličejích každého značila se úzkostlivá otázka: »Co se to jen stalo?«

Hned a nejsprávněji odhadl to pan farář, když pravil: »Zajisté se stalo, co jsem již dávno předvídal a čeho všichni jsme se dlouho obávali.«

»I pro pána krále, snad nemyslíte, velebný pane, že — že spadla nám celá zásobárna?« dělala se hospodyně.

Pan farář jen němě hlavou pokývl; odpověděl za něj pan kaplan Kebrle »I ono již je to takové! Škoda to bude arci značná, ale děkujeme Pánu Bohu, že při tom nikdo k úrazu nepřišel anebo dokonce o život. Kdyby se tam prve ty děti byly déle pozdržely, jak mnohem smutněji mohlo to dopadnouti.«

Pravdu těchto slov nahlédl každý, a když pominulo první ochromení, počalo vyšetřování škody, která byla nemalá.

Neboť farská zásobárna se vším, co v ní bylo uloženo, s objemnými nádobami omastku, s kupeckým zbožím ovocem, moukou, uzeninou a ještě s mnoha jinými věcmi propadla se kamsi dolů, do podzemí do hlubokého příkopu, nad jehož okrajem stálo farské stavení svojí zadní stranou.

Tihou spadlého stropu prováňala se podlaha se vším všudy do tmavého jícnu.

(Dokončení.)

Působení řádu jezuitského na poli školství u nás a v cizině.

Napsal OTAKAR JAKOUBEK.

I.

O působení řádu jezuitského slyšíme vždy dva hlasy: Jeden je pro a druhý proti činnosti tohoto řádu. V této stati nechceme rozebírat různá politická hlediska, z nichž se na činnost tohoto řádu pohlíží, nýbrž chceme pojednat co nejstručněji o poslání tohoto řádu *na poli školství* v Rakousku i v cizině.

Že řád jezuitský ovládal školství všude, kde založil své kolleje, jest vše obecně známo. Jeho horlivost vychovatelská i u nepřátel musí býti obdivována. Příkladem jezuitskému řádu byl jeho zakladatel, zvaný „Ignác z Loyola“, jenž počal sice až v 33. roce věku svého učiti se teprve latinské mluvnici a později studoval filosofii na universitě v Alkale a v kolegiu v Paříži.

Tento zakladatel řádu již v l. 1550 založil v Římě dům pro učně v náboženství a kollej římskou a německou (r. 1554).

Vyučování a vychovávání ve všech jezuitských školách od r. 1600 až do zrušení řádu (r. 1773) řídilo se vesměs podle „Ratio studiorum“, kteréžto dílo se-staveno od nejzdatnějších učitelů různých jezuitských kollejí.

Veliká činnost na poli školství byla od jesuitů projevována jako od misijnářů mezi pohany. Tak na př. v Číně založena byla kollej již za císaře Van-Liě v letech 1595. V r. 1622 poslán byl do Číny německý Jesuita Jan Adam *Schall*, jenž v Pekingu vyučoval hvězdářství a veliké slávy si získal. Později měl jezuitský řád v Číně již 38 kollejí, z nichž vycházeli osvědčení lékaři, hudebníci, státníci a j. V r. 1746 zemřel v Pekingu člen řádu jezuitského Ignác *Kögler*, jenž nazýván byl „dvorním Jesuitou“.

V *Americě*, zejména v *Brasilii* měl řád jezuitský již po r. 1586 7 kollejí. R. 1593 založili Jesuité v *Asuncione* novou kolleji.

V r. 1628 čítal jezuitský řád v jednotlivých zemích v Evropě 487 kollejí 136 seminářů. Roku 1710 měl řád na 80 universitách vrchní správu bohosloveckých a filosofických fakult. Roku 1749 měl řád tento již 669 kollejí a 176 seminářů.

V *Portuga'sku* již po r. 1540 Jesuité počali pracovati na poli školském ve Španělsku r. 1548 vláda v městě *Salamance* kolleji jim vykazala.

V *Nizozemí* měli Jesuité kolleje v městech *Tournay*, *Kortruku*, *Ypernu*, *Bruggách*, v *Gentu* a v *Brusselu*.

V *Římě* povstaly péči Jesuitů zmíněné již kolleje „*Collegium romanum*“, „*Collegium germanicum*“ a „*Collegium de propaganda fide*“, které tento řád spravoval. R. 1560 měli Jesuité dvě kolleje v *Piemontsku* a *Savojsku*.

Ve *Švýcařích* zařídili si první kolleji v *Lucernu* a r. 1578 počali tam vyučovati. Druhou kolleji zřídili si Jesuité ve *Fryburce* r. 1582.

Ve *Francii*, ač r. 1559 doktorské sbory celé pařížské university vyslovily se co nejdůrazněji proti řádu jezuitskému, přece již r. 1562 kolleji Tovaryšstva Ježíšova se tam objevila. Po různých bojích vydán r. 1603 patent, jímž povoleno Jesuitům usaditi se v *Toulouse*, *Ayenu*, *Rhodezu*, *Burdovalech*, *Perigneuxu*, *Limo-gesu*, *Tournonu*, *le Puy*, *Aubergazu*, *Bégiérsu*, *Lyonu*, *Dijonu* a *la Fleche* a kolleje si tam vystavěti. R. 1606 povoleno jim v *Paříži* se opět usaditi ve své dřívější kolleji Clermontské, ale jen pod tou podmínkou, že nebudou tam zakládati

žádné školy ani zabývati se vyučováním mládeže. Vyučovati bohoslovi povoleno jim zde r. 1609.

V době nezletilosti Ludvíka XIII. (1610—1617) bylo ustanoveno, že provinciál jesuitský musil se všemi členy řádu svého vlastnoručním podpisem se zavázati, že chce se povždy řídit podle učení pařížské university a že nesmí řád tento v žádném městě francouzského království prostředně ani bezprostředně zřizovati žádných škol pro mládež. (Pokračování.)

Slavnostní schůze výboru

Jednoty katol. učitelstva českého a přátel křesť. výchovy v království Českém

konala se v neděli dne 1. července tohoto roku (v den 20.letého trvání spolku), v níž odevzdal diplomy čestného členství ve valné hromadě zvoleným čestným a nejstarším členům svým: vldp. *Antonínu Suchoradskému*, katechetovi měšť. škol pražských, vldp. prof. *Emanuelu Žákovi*, kníž. arcib. notáři, škol. dozorci a slovutnému paedagogickému spisovateli na Smíchově a panu *Tom. Jos. Jirouškoví*, redaktoru a řediteli družstva »Vlast« v Praze. Schůze byla velice četně navštívena a měla opravdu slavnostní ráz. Jednání řídil zasloužilý předseda jednoty p. řídící učitel *Josef Kafka* ze Zdětina a slavnostní řeč k čestným členům: vldp. katechetovi Ant. Suchoradskému (který slavil zároveň své 50letí a jubileum 25-tiletého kněžství) a vldp. prof. Em. Žákovi (členu jednoty od založení) proslavil I. místopředseda jednoty p. red. T. J. Jiroušek. Ličil jejich život i zásluhy, které si získali o školství (prvý jako katecheta a druhý jako spisovatel) a přál jim vše dobré na další dráhu životem. Po odevzdání čestných diplomů, za něž vyznamenání vřele děkovali, četla se velká řada blahopřejných dopisů od katolických spolků i osob z kruhů katolických, načež schůze nanejvýše zdařilá byla svoláním slávy Jeho Veličenstvu císaři a králi Karlu I., Sv. Otci a Jeho kníž. Mil. ndp. Pavlu hrab. Huynovi, knížeti arcibiskupu a českomoravskému episkopátu ukončena.

Jubilantovi vldp. katechetovi Ant. Suchoradskému při slavnosti poslali písemné blahopřání: slovutný pan dvorní rada a prof. MUDr. Viktor Janovský, rektor české university v Praze (za vykonané duchovní práce a působení v dětské nemocnici v Praze); dále: učitel jubilantův p. Václav Štátný, říd. učitel v Šárce u Prahy, spisovatelka slč. Ludmila Grossmannová-Brodská v Praze a dcera po řídícím učiteli slč. Marie Markova ve Světlé nad Sázavou.

Ze spolků katolických vld. katechetovi Ant. Suchoradskému gratulovali: Zemské sdružení katol. spolků v král. Českém se sídlem v Praze, Katolická Beseda, spolek pro zbudování okres. katol. domu na Smíchově, Družstvo Vlast v Praze, Sociální odbor družstva Vlast, Spolek na zakládání katol. knihoven v Praze, Tisková Liga v Praze, »Vlastimila«, spolek katol. paní a dívek pro Liboc a okolí, Křesť. sociální spolek katol. mužů a jinochů pro Liboc a okolí, Křesť. social. tělocvičná jednota »Orel« v Liboci, Sdružení katol. mládeže pro Liboc a okolí, Konference spolku sv. Vincence de Paula ve farnosti sv. Štěpána v Praze pro dobrovolné ošetřování chudých v král. Českém, Katol. ústav k sprostředkování služeb »Josefeum« v Praze, Odbočka rakouského spolku sv. Rafaela k ochraně vystěhovalců pro Čechy (v Praze-II. čp. 570) a místní organizace spojené katolické strany české v Šárce u Prahy.

Několik zdravotních rad.

ANTONÍN JEŽEK.

Jako vychovatelé snažíme se, bychom mládeži byli prospěšní v ohledu zdravotním; zdalíž při péči o jiné nezapomínáme sebe samých a hledíme, bychom nebyli svou vinou o zdraví připraveni?

V první řadě záleží učiteli, aby věnoval patřičnou pozornost orgánu, bez jehož správného užívání byl by nemožným ve škole. Jest to hlas. Při jeho tvoření — jak Ottův Naučný slovník praví — účastní se tito činitelé: »hrtan (vazy hlasivkové), který zvuk tvoří, potom plíce, které vzduch v nich nahromaděný průdušnicí do hrtanu tlačí a vazy hlasivkové takto ve vibraci uvádějí; posléze dutina hltanová, nosní a ústní jako prostory rezonanční. Čistý, zvučný, silný a modulace schopný hlas jest jen tehdy možný, když všechno toto ústrojí koná funkci bezúhonnou. Oba vazy hrtanové musí při tvoření hlasu dostatečně napnuty býti, pravidelně se chvěti a v celé délce své volným okrajem přiléhati. Nejsou-li podmínky tyto splněny, jest hlas nečistý, drsný, chrapčivý, mění výšku, stává se nepřírozně hlubokým nebo vysokým, přeskakuje, příležitostně nemůže ani zvuk býti vytvořen; nemocný šeptá (bezhlasi). Katarrh hrtanu, zánět vazů, vředy, novotvary, zánět chrupavek, obrny vazů a rozmanité nedostatky a vady innervace (zakončení nervu v některém ústrojí nebo tkani a pak fyziologický význam tohoto spojení), slabost svalů hrtanových způsobují tyto chorobné úkazy. Při některých chorobách plicních a průdušnicových není množství vzduchu, jímž vibrace vazů uzpůsobena býti má, dostatečné, chvění jich jest slabé a proto hlas tlumený, slabý, bezzvučný, třesavý, modulace neschopný.«

Z uvedeného vidno, jak důležitý jest hlas zvláště pro učitele. Proto musí se cvičiti, aby mu zjednal sílu a vytrvalost, neboť musí hleděti — dopřeje-li mu toho Bůh — do dálky 40 let. Školní sině jsou často rozsáhlé, nutno mluvití pomalu (bez zbytečného protahování slabik), ale i nahlas a jasně, aby každé slovo bylo řádně mládeži pochopeno. Protiví-li se z duše učitelé sotva slyšitelné mluvení, ba i »kňourání« žactva, nesmí se k tomu arcísám snižovati. Při tom musí se dbáti určité míry, aby učitel neplytval marně hlasovými prostředky a snad i trvale si neuškodil, neboť nemoce tohoto druhu nevyléčí se rychle a vždy nadobro.

Ve škole máme teploměr; budiž ho dobře hleděno (není-li rozbit), aby temperatura nebyla vysoká. Mílo jest sice tam přebývati, někdy až nesnesitelně při přetopení, ale škodlivě, vyjde-li učitel na studenou chodbu nebo do jiné místnosti nevytopené. Snadno dostaví se kašel, chrapot, bolení v krku . . a učitel jest nemožným ve škole. Zkouší svůj hlas doma, zdá se mu, že to půjde, přijde do školní učebny a s bolestí sezná, že zítra bude ještě hůře. Je-li nutno, aby z vytopené učebny vyšel učitel, ať se nadarmo v chladnu nezdržuje, nemluví a dýchá nosem.

Quintilian dával důraz na střídmost, chtěli-li římsí mladíci si zachovati silný, zdravý hlas. To budiž i učiteli vodítkem! Nutno se chrániti požívání příliš horkých a zase studených (ledových) nápojů, podobně i lidí hleděno škodlivosti nemírného požívání nápojů alkoholových. Jasný hlas zkazí se nemírným pitím piva a povstává zvláštní hlas vysmolený, dle něhož stoupence Gambrinova hned poznáme.

Ani kouření silných doutníků nezdokonalí hlas, ale zkazí; lékař nemocným plicemi, žaludkem doporučuje nadobro se zříci tohoto požitku, který dle mínění

kuřáků zaplašuje chmůry života, básníkům vnuká vzletné myšlenky a obrazy atd. Kdo si osvojil pravidelně kouřit, neodvykne tak snadno, stále bude mu něco scházeti, ale pevně vůli podaří se i tuto hradbu přelézt — vždyť jest to jen zvyk. Když nemoc pomine, možno se zase vrátiti k zamilovanému doutníčku, snad s počátku k slabšímu, bychom byli přesvědčeni, že nám neuškodí.

Máme-li si zachovati zdravý hlas, musíme býti ostražití, ve všem mírní, pokud možno se také otužovati, abychom nezchoulolistivěli. Kdo tak byl vychován neb později se takovým stal, snadno onemocní! Vychovávejme zdravé pokolení sami zdraví svého dbejme!

Dětská výchova a — včely.

Napsala L. GROSSMANNOVÁ-BRODSKÁ.

Veledůstojnému Pánu P. Jos. Kebrloví, arciknězi, kanovníku, rytíři řádu Frant. Josefa, majiteli zlatých zásluž. kříž^o k. a. vikářů a farářů v Přistoupimí, redaktoru blahovonnému v srdečné úctě připisuje spolupracovnice Česk. Včelaře.

(Dokončení.)

Když se opět všichni sešli v kuchyni, plné klenutých starobylých koutků, kam denní světlo padalo oknem ve stropě, tarská panička povídala si jakoby na útěchu :

•No, snad si nyní pospíšejí s dostavěním nové fary! Jen aby nás Pán Bůh chránil neštěstí dalšího, nežli se odtud postěhujeme.«

Nepřihodila se již žádná další nehoda, ale úřady samy se postaraly, aby pan farář Hadík se mohl dříve stěhovati do nové budovy, která se tehdy již sice stavěla, ale s velikou loudavostí.

Není svatovítská fara příliš velká, dole v přízemí vedle kanceláře nalézá se za kuchyní malá světnička a v prvním patře, kam se jde po točitých schodech podle zdi se táhnoucích, nalézaly se tehdy tři nevelké pokojíky, zařízené s prostou jednoduchostí a lahodící hlavně pořádkem a čistotou; i za okny se zde octly opět ony nádherně kvetoucí stvolý modrých zvonků, jež lid pojmenoval názvem »Aronova hůl«.

Do vedlejšího stavení proražené nahore dveře vedly do příbytku páně kaplanova a dole tehdy bydlili kostelníci. Ještě dlouho po smrti starého pana faráře Hladíka žil zde P. Ant. Kebrle, jehož pisatelka těchto řádků navštívila na známém a milém tomto místě krátký čas před jeho úmrtím, nežli jako kmet vysokého věku tiše zesnul.

To všecko, přestěhování se do nové fary, poutalo kmořenku farské paničky i její sestry, že snad nebylo neděle, aby na celý den nezavítaly na faru, kde úl (byl to tuším Dzierzonův) trůnil na stole v hořejším prostředním pokoji, očekávaje svého určení, až jeho majitelka bude ho moci dopravit na místo a sama dohlédne na jeho osídlení.

Bohužel se to stále zdržovalo častou chorobou pana faráře, který, aby byl ušetřen hluku, byly děti posílány nahoru, kde obyčejně pan kaplan něco vyráběl, nějaký malý vynález v oboru včelařství a nikdy neopomenul příležitosti, aby Mařku neupozornil, neodložil li ona své chyby, tyto s ní porostou a jako dospělou dívku později každému ji zprotiví pro její nedbalost a nechut ku každé užitečné práci. Děti ani nedutaly, naslouchající jeho mírným slovům a třebaže Mařka hned s počátku nedbala, časem přece se jí mnohé z toho rozleželo v mysli. Ne, ona se nedá zahanbiti tou malíčkou nepatrnou včelou, i ona stane se plnou,

pořádnou a zajisté to dovede, bude li chtít. Ať velebný pár pozná, že nadarmo jí na oči nestavěl příklad včeliček — pilných dělniček — jedním slovem, z malé nedbalkyně stávalo se pilné děvčátko a právem možno říci, že zásluhou mou-
drého napominání knězova a příkladem včeliček.

Ty drahé, milé, zlaté včely!

Všichni tehdejší obyvatelé fary odpočívají již pod drnem, i oba kostelníci, i rodiče malých druhdy děvčátek. Dávno, dávno již zemřel tehdejší arcibiskup kardinál Bedřich ze Schwarzenberku i staříčků císař král Ferdinand Dobrotivý, žijící tehdy v Praze na hradě. Stavba velechrámu sv. Vítu stále roste a se zdokonaluje, fara je stále stejná co do zevnějšku sice s jinými, leč stejně hodnými obyvateli. Ale v mé paměti s vděkem zaznamenány jsou všichni ti, kdož snažili se k dobru a ušlechtnění mého dětského tehdy srdéčka. Není-liž to jakoby novým nezvratným důkazem, jak právě první dojmy za dětství bývají rozhodujícími pak pro celý další život člověka? A že jeho okolí z dítěte původně dobrého učiní to, čím za příklad mu slouží?

Jak mohl by někomu, kdo děti pozoruje, ujít ten jejich napodobovací pud někdy až překvapující měrou vyvinutý? Chce-li malé dítě všecko co vidí, ono také mluví všecko co slyší a neslouží ku cti jeho okolí, povídá-li dítě věci, které v jeho věku zaráží, byť předpokládáme, že jejich smyslu nechápe.

Proto snad z nás tři sester žádná nikdy parádnictví nehověla, že naše matka vystupovala i při tehdejší zámožnosti skromně a jiný výborný příklad měly jsme na paní kmotře z fary.

Byla zámožná, ale nikdy v sobě nezapírala prostou venkovanku a pakli za neděle a o svátcích oblékala si do kostela hedvábný oděv, po domácku chodila stále v krátkých a širokých sukních z kanafasu bílé a červeně pruhovaných; široké kuchyňské zástěry nosila a na hladce přičísnutých prošedivělých vlasech lehký hedvábný šáteček, obyčejně světle žluté barvy.

Jakobych ji v duchu před sebou viděla, tu dobrou, laskavou a usměvavou duši. Jmenovala se Ludmila Valentová a všude na každém místě i u každého zanechala po sobe milou památku.

Jest pravým dobrodíním pro dítě, pakli v útlém věku jest obklopeno lidmi jen dobrými, rozumějícími jeho útlé dušičce.

Výchova dětí měla by dbáti potlačení přespřílišné jejich žvatlavosti a povídavosti, z níž se všetečnost vyvíjí. Ovšem tu sluší činiti rozdíl mezi otázkami kladenými z pouhé nechvalné všetečnosti a zase oněmi, jimiž by se dítě rádo poučilo, hravě takto obohacujíc svůj rozumek. Neboť opakuje-li dítě opíchatko vše to, co slyší, co v nesířezené chvíli velkým lidem z úst uklouzne, nemívá to vždycky nemilé násedky pro něho samé, ale i neopatrní mluvkové sklídí mnohdy posměch, škodu, ne-li co horšího. Nikdo by ani nevěřil, jak bystré děti posířehují, co kolem nich se děje a nevědomky se pak tomu přizpůsobují. Tak maličký hoch po celé hodiny tiše si na zemi hrál, pořádaje a stavě dřevěné panáčky do řady za sebou. Na otázku, jakou to hru provozuje, odpovědělo dítě: »Dělám petrolejové fronty, cukrové fronty, fronty na brambory, jak v nich maminka stojí.«

A když ve škole pan katecheta vykládal o potopě světa tázaje se malé dívky, proč Noe do svého korábu bral po páru od každého zvířete, bez rozpaků pronesla maličká ohlasem přítomné doby tuto odpověď: »Proto si bral Noe do korábu zvířátka, protože se bál, že — nebudou.«

Byť to mělo ráz anekdot, je to správně odpozorováno dětskému životu. Děti dlužno si vážit a je náležitě vychovávat dle přikázání Božského Mistra, jenž za pohoršení malíčků ukazoval na osličí žernov kolem brdla k zatížení do vody těch, skrze něž pohoršení pochází.

Působení řádu jezuitského na poli školství u nás a v cizině.

Napsal OTAKAR JAKOUBEK.

(Pokračování.)

V *Německu* zahájili Jesuité svou výchovatelskou činnost v *Kolíně nad Rýnem*, kdež i brzo vyučování mládeže ve všech školách ovládli. Po svém vypovězení navrátili se do Německa zpět za Albrechta V., jenž r. 1556 založil jim v *Ingolstadtu* nádhernou kolej, kde již r. 1541 OO. Jesuité *Jay* a *Salmeron* a od r. 1549 *Canisius* k povznesení řádu na tamější universitě přispěli. Později zřídil Albrecht V. za pomoci Canisiuse r. 1559 kolej v Mnichově, r. 1565 v *Dillingách* a r. 1579 v Augšpurku.

Jeho nástupce Vilém V. zřídil řádu jezuitskému novou kolej v Řezně.

V krátkém čase měl řád tento své koleje skoro v každém větším městě Německa, kteréž všechny vévoda Vilém bohatě nadal.

Roku 1618 udělil vévoda Maxmilián I. Jesuitům v *Mindelheimu* bývalý klášter Františkánský a tito r. 1629 založili novou svou kolej v *Burghausenu*.

Až teprve Maxmilián Josef III. (1745—1777) stal se zjevným nepřítelem tohoto řádu a odňal OO. Jesuitům censuru spisů akademie věd, kterou roku 1759 v Mnichově založil. Přes to však udržel řád školy i universitu v Ingolstadtě ve své moci až do zrušení jeho.

V *Bavorsku* arcibiskup kolínský odevzdal správě řádu tohoto nejprve akademické collegium tří korun (r. 1556) v Kolíně a brzy na to i celou universitu. Z Kolíra byly zakládány koleje v *Trevíru* (r. 1561), v *Mohuči* (roku 1561), ve *Špýru*, v *Aschaffenburgu* a *Würzburgu*. Později založili koleje v *Antverpách* a *Levu* (Löwen), rovněž v *Tournai* v Belgii i v *Saint-Omeru* a *Cambrai* ve Francii.

Jakub III. zřídil Jesuitům kolej v *Koblenci* a arcibiskup Jan VII. odevzdal jim vyučování ve všech školách města Trevíru a správu semináře v obou městech.

V této době mnozí mladší členové řádu byli posíláni do Frankfurtu nad Odrou, do Rostoku, Wittenbergu, Lipska a Mariboru, kde se dali zapsati jako studující práv aneb lékařství.

Za panování Jana Viléma odevzdána Jesuitům k správě universita v *Heidelbergu*.

Přistupme k činnosti tohoto řádu v *Rakousku*. Již Ferdinand I. požádal tehdy ještě mladého Jesuitu *Petra Canisia* (de Hondt), jenž působil od r. 1549 jako profesor bohosloví na ingolstadtské universitě, by tento vyučoval na universitě vídeňské a ustanovil jej také r. 1551 dvorním kazatelem. Kolej jezuitská založena ve *Vídni* r. 1554 a rektorem stal se na ní *P. Bobadill*. Později obdrželi Jesuité pod svou správu měšťanský seminář, r. 1558 pro chudé bohoslovce a r. 1560 pro šlechtické mladíky tamže.

V této době sepsal Canisius a vydal „Velký katechismus“, jenž v celé říši zaveden jako náboženská učební kniha. Tento zaveden i ve Španělsku, Nizozemích, ve Francii i jiných zemích a byl tak rozšířen, že r. 1616 vyšlo již čtyřsté jeho vydání.

(Pokračování.)

Ve škole mateřské.

Napsal JOSEF HRUBÝ.

Idea Komenského zvítězila! — Tak zvolá zajisté každý, kdo přestoupí práh školy mateřské. Náš nesmrtelný Komenský podal svým »Informatoriem školy mateřské« návod, kterak se děti v prvním jich a počátečním věku rozumně a počestně ku slávě Boží, sobě ku potěšení, dítkám pak svým na spasení vésti a cvičiti mají. Dnes můžeme bohudíky říci, že návod ten se plně ujal a zdárně pěstuje ve školách mateřských.

Mnozí tvrdí, že mateřská škola nemá účelu, avšak není tomu tak, důležitost její spočívá v mnohém.

Předně, škola mateřská jest výtečnou přípravou ku škole obecné, a to hlavně co se paměti týče. Paměť se tu sílí, bystří a jest při tom i trvalá. Jest velmi zajímavé, pozorovati tu malou drobotinu při deklamování. Tak rázně, jistě, ano i s přízvukem deklamují, že se tomu na jejich útlý věk až podivovati musíme.

Při tom zaučují se již způsobnému přicházení, slušným úklonům i pozdravům. Jaká radost, když vás vítají všechny ty kučeravé hlavinky význačným pozdravem: Pochválen Pán Ježíš Kristus. Vítáme vás. A na odchodnou způsobným a stejnoměrným: S Pánem Bohem. Těšíme se na návštěvu, nebo děkujeme za návštěvu a podobnými radostnými a náladovými projevy.

Účelem mateřské školy jest zaměstnávání dítek. Hlavní zaměstnávání spočívá na zábavě a to jednak v účelně zařízených třídách, jednak v době jarní a letní občasnými vycházkami do dětských zahrádek. Tedy naprosto nesmyslné bylo by malým dítkám vykládati nějaké theoretické vědomosti, nebo vykládati příčiny některých věcí a výjevů. To není úkolem školy mateřské, nýbrž jest to úkolem školy obecné a to ještě na stupni vyšším. Takové vykládání bylo by, jako kdyby hluchému pohádku vyprávěl. Zaměstnání dítek děje se ve škole mateřské různými hrami. Na příklad hodí se »hra na vojáky« výtečně.

Dítky seřadí se v řadu, při čemž jeden z nich dělá generála. Aby se ale zajímavost a radost dítek zvýšila, dá pěstounka každému na hlavu čapku z papíru; generál má ovšem čapku barvy jiné. Tak chodí dítky po zahradě nebo mezi lavicemi. Jiná zajímavá hra jest »na bednáře«. Asi pět hochů postaví se do kola tak, že si dají ruce na ramena, hlavy směrem k středu, těsně k sobě. Tím znázorněn je sud, ruce naznačují obruče. Jiný hošík chodě kolem sudu, napodobuje bednáře tím, že tluče oběma rukama na obruče. Napodobuje tak pádné rány bednářovy kladivem. Ostatní zpívají:

A já pořád, kdo to je,
že nám nedá pokoje,
a já pořád, kdo to tluče,
a on bednář na obruče.

Bednář sudy dodělává,
při tom velké rány dává.
A já pořád, kdo to je,
že nám nedá pokoje.

Hra na »Vašíčka«. — Čtyři hošíci postaví se do kola tak, že jsou obličejem obráceni ven. V kole je Vašíček. Jeden hošík jde kolem a u prvých třech se táže: »Kmotře! neviděl jste mého Vašíčka?« Každý mu odpoví: »Neviděl, a co vám udělal?« — »Trhal na zahradě jablíčka, až přijde domů, nemine ho metlička.« Čtvrtý mu řekne, že ho viděl a ukáže mu Vašíčka. Ten musí z kola ven a dostává na záda, při čemž hošík říká: »Za to, že jsi trhal jablíčka, nemine tě metlička.«

Ku cvičení pamětnému rády dítky žvatlají různé rýmovačky, básničky i přání.
Na př.:

V stáji malé kůzlátko	ke kůzlátku pravila:
chtělo si hrát drobátko —	»Nestav se tak na nohy,
kravička se mračila,	sic tě vezmu na rohy.«

Při tom děti napodobují zuřivý pohyb trkání.

Ochotná dívčinka.

Bohumilka je způsobná	A když ze školky se domů
a ochotná dívčinka.	vrátí ku své matince,
Všecko ráda vykonává,	poslouží jí, pak si hraje
co jí řekne matinka.	se sestřičkou tichounce.

Velký výběr vhodných básniček mají pěstounky pro dobu vánoční.

K Ježíškovi.

Jezulátko malé	Pozdvihuje ručky
v bílé košilence	a volá vás jemně:
hle v jesličkách leží	„Pojďte milé dítky,
zabaleno v plence.	pojdte všechny ke mně.«

Novoroční.

Nový Rok jde každý přát,	co nahradí Vám tisíce;
kdo Vás má jen trochu rád,	by ten malý Ježíšek
pevně zdraví, také štěstí,	z těch chudobných jesliček
v každé době peněz dosti.	dal Vám svoje požehnání,
Já však přeji ještě více,	které Vás vždy zlého chrání.

(Pokračování.)

Působení řádu jezuitského na poli školství u nás a v cizině.

Napsal OTAKAR JAKOUBEK.

(Pokračování.)

V *Tyrolích* založeny kolleje v *Innomosti* a v *Hallu*. V *Čechách* založena kolleje v *Praze* a v *Uhrách* v *Trnavě*.

V *Linci* propůjčil jezuitské kolleji zvláštní výhody a svobody císař Leopold I., který jim byl nakloněn.

Dne 12. listopadu r. 1573 založil novou kolleje arcivévoda Karel Jesuitům ve *Štýrském Hradci*. Kolleje spojena byla s kněžským seminářem a seminářem pro šlechtické jinochy. Týž Karel povýšil později tuto kolleje na universitu.

Za krále Rudolfa II. založeny nové kolleje jezuitské ve *Varaždíně* a v *Záhřebě* v *Chorvatsku*.

V *Polsku* zřízena byla první kolleje řádu jezuitského v *Braunsbergu*, při níž později založena katolická akademie s theologickou a filosofickou fakultou, které po zakladateli, kardinálovi Hosiusovi slove »Lyceum Hosianum«. Roku 1566 založena byla v městě *Pultusku* kolleje s proslulými školami. V roce 1572 svěřena v *Poznani* Jesuitům do opatrování městská škola. Dále působili Jesuité na poli školství ve *Vilně*, v *Livonech*, *Rize* a *Derptě*.

R. 1641 obdržel řád právo ve Vilně udíleti vyšší hodnosti i v právech a lékařství při své akademii,

V *Toruni*, jak různí dějepiscové uvádějí, Jesuité založili roku 1600 školu, ale bez svolení magistrátu. Po bouřích, které z toho se vyvinuly, musili opustiti r. 1606 město. Avšak r. 1624 měli tam již opět novou kolej postavenou.

Nebudeme se zde zabývatí obšírněji vnitřním rozvojem a úpadkem řádu je-suitského až do jeho zrušení, otřesením mocí řádu tohoto, z něhož povstaly bouře proti členům ve Francii, ve Španělsku, v Neapoli, v Parmě i v Rakousku. Známa jest doba císaře Josefa s jejími dobrými počiny i přestřelky. Semináře a školy byly zavírány a Jesuité z nich vyháněni. K zrušení řádu je-suitského došlo roku 1773. Řada profesorů a učenců, kteří ve všech zemích veliké vážnosti a slávy požívali, byla bez chleba.

Znovuzřízení řádu stalo se v *Belgii* asi v l. 1788. Dalším útočištěm bylo Je-suitům *Rusko*, kde r. 1800 založili si kolej. R. 1812 byla ruská kolej v *Pollocku* povýšena na universitu a podřízeny jí byly všechny školy řádem tímto spravované. R. 1820 však vypovězen tento řád z Ruska »na věčné časy«.

Vévoda František IV. odevzdal roku 1815 Jesuitům jejich bývalou kolej v *Modéně* a r. 1816 novou kolej v *Reggio* jim založil. Tyto obě koleje byly za nedlouho nejbohatšími a nejslavnějšími domy OO. Jesuitů v celé Italii. Jesui-tům odevzdal vévoda veškeré vyučování mládeže.

Za vlády Viktora Emanuela založili si koleje v *Novaře*, *Nizze*, v *Chieri* a na ostrově *Sardinii* v *Cagliari* a v *Sassari*. Král Karel Felix r. 1821 svobodomy-slnou kolej provinciální, spojenou s turinskou universitou, zrušil a Jesuitům veškeré vzdělání mládeže do rukou odevzdal. Při turinské a janovské universitě působila vyučovací rada, sestávající většinou ze členů řádu je-suitského. Za jeho vlády otevřel řád koleje: v *Chamberi*, v *Aostě*, ve *Vogheře* a v *San Remo*.

V *Neapoli* usadili se Jesuité a kolej si založili r. 1826. Za vlády Ferdi-nanda II. (1830—1859) dařilo se řádu je-suitskému v království *sicilském* nejlépe, tak že tam r. 1844 kromě kolejí v hlavním městě měli 5 kolejí v neapolských městech a 12 kolejí na ostrově *Sicilii*.

Za panování sv. Otce Lva XII. odevzdány Jesuitům v *Římě* opět všechny již vzpomenuté ústavy vyučovací. Též ve *Splitu*, rodišti papežově, vrácena jim kolej. Správa škol svěřena jim dále ve *Veroně*, v *Parmě* (nižší školy), *Piacence* a *Guastalle*. V *Pise* otevřeli si vyučovací ústav v téže době.

V *Madridě* odevzdána královská kolej Jesuitům 20. března r. 1816. Ke konci tohoto roku měli však již Jesuité ve Španělsku 10 kolejí v rozličných městech. V *Kordově* zahájil řád je-suitský činnost v koleji r. 1844.

Ve *Švýcarsku* zaujali místo v starých kolejích v *Sittenu* a v *Brigu*. R. 1818 odevzdány byly Jesuitům vyučovací ústavy ve *Frýburce*, kde ihned si zařídili kolej s nádherným konviktem a seminářem. R. 1826 založili tamže ly-ceum. Frýburská kolej brzy dobyla si světové pověsti.

R. 1835 zřídil řád ve *Švycu* gymnasium a novou kolej s konviktem.

V ostatních státech nepodařilo se Jesuitům usaditi se ihned po znovuzřízení jejich řádu. V *Lisaboně* dostali starý svůj ústav u sv. Antonína až roku 1830 a v *Koimbre* starou svou kolej r. 1832 zpět.

Ve *Francii* s počátku působili jen jako učitelé a ředitelé chlapeckých se-minářů, v nichž jim biskupové správu vyučování postoupili. Až později založili

si kolleje v *St. Acheulu* a v *Montrouge* (v blízké vesnici u Paříže), odkudž pak po celé zemi rozšířili, takže brzy města *Aix*, *Dole*, *Montmorillon*, *Bordea*, *Forcalquir* a *Billom* staly se hlavními sídly jesuitských škol.

R. 1828 vymohla svobodomyslná strana na králi Karlu X. svolení k zákonu, jímž výchovaci ústavy byly opět podřízeny universitě, všichni členové kongregace zákonem nepotvrzených od učitelství byli vyloučeni a počet žáků duchovních na 20.000 byl obmezen. Jesuité musili tedy své kolleje, jichž pod jménem svých seminářů měli již 8 s 3000 chovanci, zavřít a uchýlit se do svých s kromých domů, které, jak známo, v červencové revoluci 1830, když Kare zbaaven byl trůnu, lid vydrancoval a vesměs pobořil. Tehdy rozprchlo se vlasti 163 scholastiků z tohoto řádu.

Za krátko však — za vlády Ludvíka Filipa — opět Jesuité vrátili se k sv. poslání na půdě školské pěstované a počali zřizovati si vyučovací ústavy svých domech v Paříži, v *Lyoně* a v *Avignoně*. Tehdy otevřeli hlavně zname ústav v *St. Acheulu*. Ale universita opět brojila proti činnosti Jesuitů, a výsle brojení bylo opětne uzavření vyučovacích ústavů.

Do Nizozemska, Hollandska i Belgie též řád jesuitský po svém znovuvzkří se navrátil. Nejdříve usadili se jeho členové v *Haagu*, kde i vyučovací ús ihned založili. Ale s vládou království Spojených Nizozemí brzy se pro do nad vyučovacími ústavy utkali v boji, takže již r. 1817 opustili nizozemskou p

Za několik let spatřujeme opět Jesuity v *Belgii* a sice v městech *Antpách*, *Lutichu*, *Gentu*, *Bruggách*, *Monsu*, *Brusselu* a j., kde všude začali zakl. nové kolleje a konvikty.

Po r. 1814 založil řád jesuitský nové kolleje v *Anglii*. Byla to m. *Canterbury*, *Liverpol*, *Dublin* a *Clangouaywood*, kde zahájili svou vychovatel činnost mezi anglickou mládeží.

V *Rakouském Polsku* usadil se řád jesuitský opětne kolem roku 18 v *Tarnopolí* zřídil si kollej. Brzy převzali do své správy též tarnopolské gym sium. Později založili tamže filosofický vyučovací ústav, konvikt a ser R. 1822 čítalo již tarnopolské gymnasium přes 400 žáků.

Mimo to obdrželi Jesuité ještě vyučovací ústavy v *Přemyšlu*, v *Novém deci* (gymnasium) a ve *Lvově* r. 1842 (šlechtický konvikt). Na vydržování ti ústavů dostávali Jesuité ročně 20.000 zl. stříbra podpory ze studijního fond

R. 1839 převzali nejen správu Tereziánského šlechtického ústavu v *mostí* v *Tyrolsku*, taktéž i správu tamějšího gymnasia.

Do Čech se vrátili Jesuité nejpozději, až r. 1853 a bude o tom více děno v dalším líčení.

Do *Pruska* přijati Jesuité roku 1827, a brzy po svém přijetí z si hned nové kolleje v *Düsseldorfe*, v *Koblenci*, v *Kolíně nad Rýnem* a v j městech pruského Porýnska. V této době i v *Hanoversku* v městě *Hildesl* zřídili Jesuité novou kollej.

R. 1853 obdrželi Jesuité kolleje v *Linci*, *Innomostí*, v *Kalksburku* u *V* v *Bohosudově* v *Čechách* a v *Trnavě* v *Uhrách*. K tomu r. 1857 obdrželi logickou fakultu innomostskou.

(Pokračo)

Vychovávej od kolébky.

Napsala A. SIMERSKÁ.

Není snad matky ve světě, která by netoužila, aby dítě její šťastno prošlo životem. Jest ale jen velmi málo matek, které plně chápou, že ony samy budují štěstí či neštěstí svých dětí. A přece jest tomu tak. Štěstí není v nitru člověka, v jeho povaze, v jeho vlastnostech. Snad rodí se tedy lidé povah ušlechtilých, určených ku štěstí a vedle nich lidé špatného charakteru, kterým přisouzeno jest žítí nešťastně? Ach, nikoliv! Člověk stává se dobrým neb zlým teprve výchovou. Dobře řízená výchova i špatné vlastnosti změnit může v dobré, a naopak zase, špatná výchova i vlastnosti od přirozenosti dobré ve zlé promění.

Výchova tedy jest základem lidského štěstí; a matka, první vychovatelka dítěte, má v moci dítěti svému zabezpečiti život šťastný a spokojený.

Jest to veliký úkol, a mnohá, přemnohá matka raději se vyhne obtížné své povinnosti, odkazujíc dítě na školu. Ach běda, třikrát běda takovému dítěti, které do školy přichází docela nevychované, ba v mnohých případech i pokažené špatnou výchovou. Ó, nerozumná matko, ty nechceš věnovati péči vlastnímu svému jedinému dítěti a žádáš, aby člověk cizí — učitel, dítě tvé vychovával spolu s celou řadou jiných dětí, stejně nevychovaných.

Ten cizí člověk, byť i andělem byl, nikdy nemůže dítěti tvému nahraditi to, co jsi lehkomyšlně v prvních letech dětství vlastní vinou promeškala.

Vy všechny matky, které chováte růžová děťátka na svém klíně, ó nechtějte se spoléhati na ruce cizí, ale vlastní rukou chopte se vychování svého dítěte, a to hned, pokud dříve ještě ve vašich loktech, pokud vliv světa neruší vliv váš, pokud vaše vůle je dítěti svatým zákonem.

Nečekejte, až dítě dospěje do rozumu, jak mnohé nerozumné matky říkají, hned od prvního dne vychovávejte své dítě s péčí a láskou, a za práci vaši bude vám bohatou odměnou vědomí, že jste položily základ ku štěstí svých miláčků.

Již v kolébce můžeme mluvit o dobře neb špatně vychovaném dítěti. Jakmile dítě počne pozorovati předměty vůkol sebe, když začne poznávati matku neb ošetřovatelku, tehdy již možno začít s výchovou.

Nejlépe poslouží k objasnění dva obrázky různě vychovaných dětí.

I.

Malá Růženka se probudila. Chvilí obracela očka sem a tam, natáhla ručku jednu, druhou, a hle, již tu maminka stála u postýlky. Smála se na děťátko a laskavě s ním rozmlouvala. Jakž neměla se Růženka také zasmáti na maminku? Ale po nějaké chvíli počalo děťátko plakat. Maminka hbitě podložila suché plenky a ohlédla se po hodinách: »Naše Růženka dnes časně vstala, musí proto počkat si na snídání.« Ale když děťátko počalo plakat, minila babička, že by snad přece mohla dostatí pítí o nějakou chvíli dříve, nežli určoval denní pořádek. Maminka ale nedala se pláčem mýlit. Vzala děťátko na lokty, donesla je k oknu a bubnujíc lehce prsty o sklo hleděla dítě upokojiti, což se jí zpravidla podařilo. Avšak někdy malý drobek postavil si hlavičku, že nebude a nebude zticha. Maminka ale hned poznala, když ozval se v pláči zlostný tón. Hned přestala zpívat, pohrozila s přísnou tváří dítěti a hle, pláč přestal, jako když utne. Teprve když nadešla určitá chvíle, dostala Růženka pítí. I spat chodívala v určitý čas, a po-

řádek ten znamenitě jí šel k duhu. Nikdy nezastonala, a obsluha její vyžadovala jen velmi málo času.

Časem vyrostlo zajisté z Růženky mírné, tiché děvčátko, kterému pořádek stal se druhou přirozeností.

II.

Také Vojtišek se probudil. Bylo mu těsno v utažené peřince, ručky byly by se rády natáhly i nožky, avšak těsné zavnutí bránilo. Přirozeně dal se chlapec do křiku.

Maminka přiběhla a první její starostí bylo, ne uvolnit povijan, nýbrž dátí děcku pítí. Vojtišek se utišil, pokud pil, pak ale začal dvojnásob. Teď teprve jej převinuli, avšak spěšně zase zavínuli, aby nenastýdl — v červenci. Když křik neustával, chůva házela dítětem sem i tam, domnívajíce se, že je tím utiší; ovšem — že nadarmo. Pláč dítěte byl čím dál zlostnější. Konečně, aby alespoň na chvíli ztichl, maminka nutila jej znovu pítí. Hoch pil, ale v zápětí žaludek vrátil přebytnou potravu.

Křik dítěte a zuřivé uspávání začalo znovu a tak po celý den, a den po dni. Vojtišek byl při tom slabý a bleďoučký. Maminka, chůva i ostatní členové rodiny nestačili jej obsluhovat.

Jaký asi člověk vyroste z Vojtiška? Jistě zlobivý a plný rozmarů, a pořádek sotva bude jeho zvykem.

(Pokračování.)

Ve škole mateřské.

Napsal JOSEF HRUBÝ.

(Dokončení.)

Do mateřské školy chodí hlavně děti rodičů chudých, kteří pracují a tu jest jim velmi vítanou škola mateřská. Pošlou zkrátka dítě do školy hlavně proto, aby se jich, jak se říká, zbavili, nevědouce, jak velké dobrodiní takovému dítěti prokazují. Je však i dětem z rodin zámožnějších doporučitelná. Jeť výborným prostředkem proti zhýčkanosti, nesmělosti, ostýchavosti, zaraženosti a jiným v útlém věku dětském objevujícím se vlastnostem.

Radostí velikou září malá drobotina o svátcích vánočních, kdy tolik překvapení na ně čeká. A pěstounky i v prázdné chvíli nelení. Pracují k potěše milých dětí dlouho do večera i noci. Robí pro ně dárky z papíru, košíčky, kládaníky, napodobené muchomůrky a jiné drobnůstky.

Děti školy mateřské poznávají také společenský život. Již to jest též dobrou přípravou ku škole obecné, neboť jim to nebude nic divného, jako dítěti, které z domu otcovského přímo do školy obecné přichází. Často se při zápise dětí naskytou případy, že přicházejí dítky s pláčky. Příčina je ovšem různá. Buď rodiče sami vyličili dítěti školu divně, říkajíce: »Počkej, až přijdeš do školy, dostaneš bití,« neb podobnými výroky. Někdy ale hoch má vůbec ze školy strach, tak zvaný školní strach, a to je obyčejně ten, který do mateřské školy nechodil. Jinak je s dítětem, které navštěvovalo mateřskou školu, to s pohledem zářícím přichází k zápisu, ještě se z toho raduje. Tedy i v tomto ohledu jeví se výhodnost školy mateřské.

Možno opravdu s potěšením sdělit, že v Praze i v mnohých místech v Čechách jsou tyto školky vzorně řízeny svědomitými silami řídících pěstounek a

učitele. Mnohé ze školek těchto zřízeny byly mecenáši, příznivci to školy mateřské. Některé z nich jsou obzvlášť opatřeny všemi možnými pěknými pomůckami, hlavně obrazy pohádkovými.

Ve škole mateřské všechno musí býti tak nastrojeno, aby dítě vidělo ve školce takové pravý ráj, kterýmž mu školka nahradí mnohdy trudný domov. Nescházejí tu i hudební nástroje, houpačky sedátkové, jsou tu skříně s nesčetnými druhy skládanek obrázkových, kostkových. V tom ohledu zvláště vyniká známá škola mateřská v Praze na Hrádku, kdež pečlivým řízením velebných sester dostává se dětičkám opravdového potěšení jak v ohledu duševním, tak i osvícení tělesného při obědech. Neméně záslužný jest úkol dozorkyň v jeslích, kterýž jest jeden z nejobtížnějších. Chváliti též dlužno, že o řádný dozor lékařský jest ve školách těchto zvláště postaráno. Vyskytá se mnohdy námitka, že si dítě ve škole mateřské zvyká hravosti, kterouž jako trýzeň pro učitele školy obecné přenáší do této školy. Než uvažme, že šestileté, hodné, vychované a poslušné dítě si tuto vlastnost v době krátké snadno odvykne. Zásadou naší budiž ponechati dítěti od doby jeho narození až k počátkům povinnosti školní dosti volnosti, radosti i hravosti. Ať si dítě hraje, veselí se, proto je vlastně dítětem. A právě v té příčině škola mateřská mnoho dětem poskytuje.

Z toho všeho plyne, jak veliký jest úkol pěstounky ve škole mateřské a jest si i na dále přáti, aby se počet mateřských škol rozmnožil. Ba příslušní činitelé postarají se jistě v době příhodné i o slušné honorování tohoto důležitého stavu. Připomeňme sobě, že vlastně tu již staví se základ pro duševní vyspělost dítěte, kteráž přenesena jsouc do škol obecných, ponese jistě zdárné ovoce ku blahu a štěstí jejich v budoucnosti.

Působení řádu jezuitského na poli školství u nás a v cizině.

Napsal OTAKAR JAKOUBEK.

(Pokračování.)

V l. 1870—1878 měli na př. v *Belgii* Jesuité ve správě všechna gymnasia i zvláštní svou universitu. A jejich ústavy vykazovaly četnější školní docházku, nežli ústavy ve státní správě stojící. R. 1881 zdvojnásoben byl počet státních gymnasií tamže, ale kněží směli na nich jen vyučovati náboženství. R. 1884 dovoleno novým zákonem školním, že obce mohou státní školy zrušiti a školy řádové za veřejné prohlásiti.

V *Hollandsku* učili Jesuité v kolejích v *Katolijku* a v *Kuilenburgu*.

V *Bosně* zřídil řád gymnasium v městě *Travniku* se seminářem. R. 1895 čítalo toto gymnasium 151 žáků (8 pravoslavných a 6 židů).

Roku 1838 čítal jezuitský řád (Tovaryšstvo Ježíšovo) 173 koleje a 934 scholastiků. R. 1844 bylo již 1281 scholastiků, r. 1861 2159 a koncem r. 1878 2679 scholastiků.

V seznamu missijním z r. 1870 se dočítáme, že měli Jesuité v *Kanadě* 1 kolej s 19 scholastiky; v *Novém Yorku* 2 koleje s 12 scholastiky; v *Číně* (v *Nankingu*) 5 scholastiků, 1 kolej a 1 velký seminář; v *Tscheli-Orienhalu* 5 scholastiků a j. v.

II.

Přistupujeme k statí, v níž stručně pojednáme o řádu jezuitském, pracujícím na poli školství a o jeho členech, působících v zemích *království Českého*.

Když v l. 1552 v Čechách katolické vzdělání stále víc a více upadalo, pozvedlo se čtrnácte šlechticů katolických s proboštem Jindř. Piškem z Horšova a kapitolou pražskou v čele ke králi Ferdinandovi I. s prosbou, by svou mocí zřídil v Praze novou katolickou akademii a povolal do ní Jesuity, kteří by učili krásným uměním a bohosloví. Za horlivého působení člena tohoto řádu Canisia došlo r. 1556 k založení kollegia jesuitského u sv. Klimenta v Praze a jeho důchody upraveny. Tyto příjmy r. 1562 král Ferdinand Jesuitům zaručil základním listem, ustanoviv k výhodám kollegia přihlížející 4 obhájce.

Když r. 1618 důchody různými dary od šlechty katolické vzrostly na 88.276 zl. rýnských, rozšířilo a vystavělo se nové kollegium svatoklimentské r. 1577.

Prvním představeným kolleje byl *Canisius*, muž učený, výmluvný a rázný. Rektorem byl *P. Ursmarus Goissonius* z Lutichu.

Správcem domu a spirituálem kollegia byl *P. Cornelius Brögelmannus* z Flander. Dále jako první profesori zde působili:

P. Jindř. Blysemius z Bonnu, doktor a profesor theologie a řeckého jazyka, vyučoval i hebrejštině a mathematice. V l. 1561—1574 byl kolleje pražského rektorem. Vynikal výbornou učeností a zvláště pohnutlivou výmluvností, znamenitou vlídností a ušlechtilým svým životem.

Jan Tillianus z Geldern, doktor theologie a učitel filosofie.

P. Vilém Geldernský, klerik, učitel rhetoriky.

P. Petr Silvius Flanderský, klerik, bakalář filosofie a učitel poesie. Později učil i rhetorice. Poslán byl za učitele do Ingolstadtu a do Porýnska, kde v Mohuči r. 1571 zemřel.

Florianus Italus (Vlach) učitel latinské skladby (syntaxeos) a řeckého jazyka.

Baltazar z Pfarrkirchen, Bavor, učitel latinské grammatiky, jenž nejdříve ze všech údů kollegia neúnávnou vytrvalostí českému jazyku se naučil.

Kašpar Konger z Lublaně, jenž učil začátkům latinské mluvnice.

Tito učitelé hned po svém příchodu v kollegiu sv. Klimenta zřídili dvojí školu: *nižší* (gymnasium akademické) mající 5 tříd a *vyšší* (akademie katolická), skládající se z theologické a filosofické fakulty. Dne 7. července r. 1556 počalo se v nich vyučovati.

Začátky byly skrovné a po léta bylo i akademické gymnasium pro nedostatek žactva uzavřeno. Na akademii katolické nebylo tomu lépe. V oddělení filosofickém počaly přednášky teprve až r. 1559. Rovněž byla několikrát uzavřena. Až roku 1566 nastal v ní nový běh, v němž bylo však jen 7 jesuitských a 7 venkovských posluchačů.

Nedostatek českých učitelů a kněží znalých českého jazyka byl hlavní příčina, proč školy nevyhledávány. OO. Jesuité proto starali se o nápravu.

R. 1556 zřídili v kollegiu konvikt šlechtický a tím mělo být pomoci k vzrůstu návštěvy jesuitských škol. Kromě synů z cizí šlechty vstoupili do kolleje i dva synové nejvyššího písaře království Českého, Volfganga z Vřešovice, by byli zde vychováni. R. 1583 bylo již 57 chovanců v tomto konviktu.

V r. 1559 zřídili Jesuité v Praze seminář pro chudé studenty, na jehož vydržování král i šlechta dary složili. R. 1561 vydržováno v semináři tomto již 37 chudých studujících, mezi nimiž i 4 hoši vyznání pod obojí. R. 1583 vykazovalo se jich již 60 (14 pod obojí); ze žáků vyznání pod obojí brzy stali se katolíci.

(Pokračování.)

Žijme budoucnosti !

ANTONÍN JEŽEK.

Oheň čistí zlato, voda smývá nečistotu, bouře zachvívající našim bytím tříbí náš charakter a povznáší naši duši. Čekáme s touhou na návrat jara, které by obrodilo celé lidstvo a spíalo v jeden mohutný a nezdolný kádr, jímž nepohnula by v příštích dobách litice nejhroznější. Státí se to může jen tehdy, když lidstvo pochopí pravý úkol, který mu určil sám Bůh, když bude žítí ne pouhé přítomnosti nýbrž budoucnosti !

Každý z nás jest složkou v nesmírném světě, nikdo však tak nepatrný, aby nemohl žítí budoucnosti. Ještě dnes žijí jména Plato, Homer, Perikles a Franklin, žijí a z prachu zapomenutí povstávají časem, aby nás mnozí upamatovali, že nežili sobě ale budoucnosti. Snad jméno mnohé zaniklo a přece to zrnko, jímž přispěli v koloběhu světa, zůstává i nadále.

»Lapej minuty, neboť na křídlech jejich spočívá vážnost vsí věčnosti,« radí Jean Paul.

Praví-li nám verše Mahabharaty, že život jest utrpením, potom tím spíše nutno pracovati pro budoucnost, která nemá sobě rovna — věčnost. A v této chvíli strašného přerodu lidské společnosti musí zazářiti v jasném světle odkaz Božského Mistra, jeho svatá nauka i jeho nápodobivá láska vzájemná, která vše snáší, vše trpí, nikdy nezahyne.

Jen v odlesku jeho učení překoná lidstvo sebe samo, zvítězí nad sebou samým, aby slunilo se v záři klidu a míru, který si samo připravilo.

»Křesťanu myšlenka jest pravdou, jeho cítění krásou, jeho skutek ctností« (M. Nowodworski).

V bouřných dobách, kdy nutno zápasiti a žítí budoucnosti, jest třeba železné vůle; jen silní vyjdou jako vítězi, slaboši musí zaniknouti v nesmírném víru, do něhož nás ckolnosti přivedly. Jen pro silné duchy zazáří jitřenka nového života, nových ideálů a nadějí !

»Jen, kde ráznost vůle, tam jest život; kde jí není, tam jest mdloba, skleslost myslí.« (Smiles.)

Díváme-li se kolem sebe, vidíme nápadnou lhotejnost na tvářích, které dovedly kdysi vnímati vše kolem se odehrávající. »Jde lidstvo dál bez úžasu kol divů, které nemůže pochopiti,« řekl by Jar. Vrchlický. Jde — snad dnes a zítra ..., ale jednou přijde nové pokolení, aby v dějinách kriticky sepsaných četlo pravdu, aby obdivovalo se nejen hrdinům vyznamenaným sterými řády, ale také »tichým hrdinům a hrdinkám«, kteří bez naděje na lesklou cetku bojovali v zázemí pro lepší budoucnost svých potomků.

Žítí budoucnosti jest konečně povinností svatou nás všech, pokud nám jaro a leto života září, třebas přehlušováno bouří a svistem blesků. Žij budoucnosti, pokud čas, neboť »ve stáří shasínají pomalu náruživosti, tužby a žádosti se svou předmětovou vnímavostí; vášně nenalézají podnětu, ana představivost slábne, obrazy její blednou, dojmy beze stopy mizí, dny rychleji a rychleji ubíhají, události pozbývají významu, — vše bledne, hyne mizí. Kmet vysokého stáří potácí se semo tamo, neb odpočívá v koutečku pouhý stín, pouhý duch bývalé své bytosti; což tu zbývá smrti rušiti? Nesmrtelným v nás a při nás není to, čím jsme se ze všeobecného bytí sobecky vymanili, nýbrž onen díl bytosti naší,

kterým jsme se stotožnili za svého žití s velikým tím obecným celkem. Ten díl žije a působí v obecném celku stále i dále, když již ničivá vlna smrti přes nás se přenesla; vylétá jako phönix z popela zapomenutí, když byl vše časné, sobecké a hříšné od sebe odvrhl.« (Schopenhauer.)

V hodinu poslední vydáme účet ze svého vladařství, předložíme hřivny, aby zřejmé bylo, co jsme získali, zda jsme žili — budoucnosti!

Či žil jsi jen přítomnosti?

Pak promarnil jsi svůj život nejza podoběn ani jepici, která žije sice jen několik hodin, ale přece naplní své poslání!

Vychovávěj od kolébky.

Napsala A. SIMERSKÁ.

(Pokračování.)

Sotva uplyne několik měsíců, počne u dítěte projevovali se zvědavost. U některého dítěte více, u některého méně, ale každé dítě bez rozdílu žádá sobě poznati hojnost předmětů, zkoumá je očima, ohmatává ručkama a zpravidla také zkouší jazyčkem, čemuž nutno stále brániti.

Zvědavost v útlém věku jest velmi dobrou vlastností, které každá matka má věnovati pozornost. Zvědavost dobře řízena učí dítě pozornosti, činí je obratným a opatrným.

Příklady zase nejlépe poslouží k objasnění.

I.

Slávek byl velmi zvědavý, čiperné dítě. Po všem, co spatřil, natahoval ručky, později, když uměl, i různými zvuky domáhal se žádaného předmětu.

Maminka mu nebránila. Vložila mu do ruček měkký, pestrý míč, panáčka z hadříčků, krabičku a řadu jiných neškodných hraček. Avšak to chlapečkovi brzy nestačilo. Chtěl vše, co viděl, i zářivé světélko rozžaté svíčky.

Maminka varovala dětátko, ale když hošík jinak nedal, přiblížila opatrně růžový prstíček k plaménku svíčky. To bylo nářku. Jen špičku prstíčku zasáhl plamének, a jak to bolelo. Dlouho si to Slávek pamatoval, když ho před něčím varovala.

Ve třech letech stal se ze Slávka velmi obratný, opatrný hošíček. Sám dovedl se najísti, napít, obouti i zouti si střevíčky, složit své hračky i malou sestřičku pokolíbati. Nikdy nepřiblížil se neopatrně k ohni, nesahal na nože neb jiné nebezpečné předměty, cestou obezřetně vyhýbal se kamenům i kalužím.

II.

Karlíček byl málo mladší Slávka. I on, když počal všimati si předmětů kol sebe, chtěl je bráti do ručiček. Avšak opatrná maminka bedlivě se chránila dítěti do ruček něco dáti. Kdysi konečně s velkým křikem domohl se tatínkových hodinek. Avšak běda! Neobratné ručky upustily hodinky, takže se zle porouchaly.

Od té doby matinka teprve bránila dítěti vzíti něco do ruky. Měl také hračky, pravda, a hodně drahé hračky, avšak směl se na ně jen dívati, do ruček bráti je nesměl, aby je nepokazil. Pouhé dívání ale Karlíčka brzy omrzelo. Časem netoužil již po hračkách, ani po ničem, co kolem sebe viděl. Zvědavost jeho byla otupena.

Když počal choditi do školy, nedovedl se ani umýti, ani ustrojiti. Maminka musila jej voditi do školy, aby cestou nepřišel k úrazu.

A pan učitel měl s ním nemalou práci, nežli se mu podařilo vzbuditi zájem chlapcův pro vědění. — — —

U dětí velmi vyvinut jest pud nápodobovací, a žádný vychovatel nesmí jej podceňovati, či dokonce přehlížeti. I osoby dospělé značnou měrou podléhají pudu nápodobovacímu, který ale bývá spojen ještě se zvědavostí, o čemž velmi zhusta můžeme se přesvědčiti. Někdo na příklad zastaví se na ulici a zadívá se kamsi, hned zastaví se tu druhý, třetí, desátý a za krátko slušný hlouček lidí stojí a hledí, třebaš na nic, jen proto, že maně napodobují prvního chodce a zvědavě se táží, co se stalo. Také pověstnou nakažlivost zívání nebo smíchu nelze vykládati jinak, než pudem nápodobovacím.

Pudu tomuto ještě daleko větší měrou než dospělí podléhají děti.

Již dítě osm, devět měsíců staré snaží se dělati to, co dělají jiní. Hází míčkem, hledí shasiti svíci foukáním, tleská ručkama, hází hlavičkou a podobně.

O něco později snaží se nápodobiti hlasy zvířat i lidí, učí se mluvit. A právě tak, jako nápodoběním lidí dospělých, naučí se dítě mluvit, naučí se také všemu jinému, co vidí a slyší.

Na to nikdy neměli by zapomínati ti, kdož jsou při dětech. Nechť děti od kolébky vidí a slyší jen to nejlepší, a jistě se z nich stanou dokonalí lidé.

(Pokračování.)

Působení řádu jesuitského na poli školství u nás a v cizině.

Napsal OTAKAR JAKOUBEK.

(Pokračování.)

Vedle semináře chudých zřízen seminář papežských chovanců pro 12 chudých českých šlechtických synků. R. 1583 bylo v něm 20 a r. 1584 26 chovanců. Chovanci do tohoto semináře měli býti přijímáni především z Čech, ze Slezska, z Lužice, z Kladska, z Braniborska, Saska a z Hesenska. Kdyby však ze zemí mimo Čechy nebylo žádných chovanců, měla se udělití všechna místa Čechům.

V této době počalo též uvedení do škol t. zv. »školních a církevních slavností«, o nichž se též provozovali divadelní hry, které provozovali chovanci jesuitských škol. První taková školní slavnost konala se r. 1559 na Hod Boží svatodušní odpoledne. Při nich přednášeli žáci různé řeči i v různých jazycích, také v českém jazyku.

První hru pro lid provedlo žactvo jesuitských škol r. 1558. Hrál se latinsky hra »Církev a její moc nad národy«. Po této následovaly hry: »Boj těla a ducha« (r. 1559), »Euripi« (r. 1560), »Philopiedius« (r. 1563), »Krista z mrtvých vstání« (r. 1566), »Stětí sv. Jana Křtitele« (téhož roku) a »Kristus od pastýřů ctěný« (téhož roku). Hry těšily se hojně návštěvě.

Dne 15. října r. 1568 sehráli žáci v kolegiu na dvoře po první českým jazykem truchlohru »Sv. Václav, mučovník« od M. Mikuláše Saliusa sepsanou. Hra měla největší úspěch ze všech dosavadních her.

Z dalších her uvádí se ještě r. 1569 při opětném otevření škol sehraná divadelní hra »Obraz kacířských ukrutností spáchaných ve Francii«, »Umučení Páně« (r. 1570 a 1571) a truchlohra »Svatý Vavřinec«. Lid pilně se k nim scházel, žel, že jim nerozuměl, protože hrány byly většinou latinským jazykem.

Školní rok počínal v říjnu a vždy zahájen slavností. Až do r. 1559 zpíval se ve školách ráno před vyučováním čtverozpěv »Iam lucis orto sidere«, později

uvedena na jeho místo společná modlitba. Téhož roku vydal P. Petr Canisius »katechismus« v českém, německém a latinském jazyku sepsaný, jenž uveden do škol.

První promoce filosofická na katolické akademii byla v r. 1562. První promoce theologická byla r. 1571, kdy (16. října) povýšen byl úd pražského kollegia Štěpán Korvinus, magistr filosofie, za doktora theologie.

R. 1578 zřízena od Jesuitů při akademickém gymnasiu t. zv. »elementární škola«, v níž dva světší učitelé učili čtení, psaní a katechismu v jazyku českém nejmladší žactvo.

Od r. 1579 všichni profesori na kolegiu musili se učit jazyku českému.

Po moru (r. 1583), kdy gymnasium opět v Praze bylo otevřeno, šlo se do něho přes 400 žáků, z nichž bylo 57 konviktistů, 20 chovanců papežských a 60 chovanců z domu chudých studujících.

R. 1588 vykazovala návštěva akademického gymnasia 500, r. 1598 již přes 700 studujících ve všech školách jesuitských v Praze sejevilo.

Když r. 1618 došlo k vypovězení Jesuitů ze zemí království Českého, scholastikové řádu odebrali se do Štýrského Hradce, aby tam ve studiích pokračovali.

V r. 1619 počali se členové jesuitského řádu v Čechách zase objevovati. R. 1622 nastal obrat k lepšímu pro tento řád. Nařízením císařským správcům škol augšpurského vyznání vyučování ve škole zastaveno a učitelé tito musili se z Čech vystěhovati.

Téhož roku akademie Karlova proměněna byla v Karlo-Ferdinandovu universitu a převzal ji do správy (14. listopadu) rektor svatoklimentské kolleje P. Coronius, jenž zvolen i jejím rektorem. S akademií Karlovou odevzdáno Jesuitům též 9 studujících kollejí, které se tehdy »bursy« nazývaly.

S universitou převzali Jesuité také vrchní dozor nade všemi školami v Čechách.

Když založena byla nová provincie česká Tovaryšstva Ježíšova, byl r. 1625 založen pro tuto dům professní při kostele sv. Mikuláše na Menším Městě pražském, k němuž r. 1628 připojena byla též kolleje a gymnasium.

V této době — jako připomínka literární budiž uvedeno — zaveden do škol »katechismus veršový« k zpívání uspořádaný.

Od r. 1631 činnost Jesuitů i na poli školství válkami byla přerušena. Jenom v Kladsku a v Nise zůstávali po celou tu dobu v nepřetržitém držení kollejí a svých škol.

Nemožno pominouti mlčením hrdinné počiny jednotlivých členů řádu jesuitského při hájení měst proti Švédům. Tak za doby oblehání města Brna Švédý r. 1645 stál Jesuita P. Jan *Kořínek* s Jesuitou *Molibickým* v čele akademické legie, ze studující mládeže tamže zřízené. Potom r. 1648 Jesuita P. Jiří *Plachý* pomáhal proti Švédům brániti Starého Města pražského a stál v čele akademické mládeže. »Byl to muž srdnatý«, jak píše T. V. Bílek, »rázný a odvážlivý, jenž konal se studujícími po celý čas obležení švédského při obhajování Starého a Nového Města platné služby.«

Mimo to vynikali oba tito Jesuité literární činností. Zejména J. Kořínek, jenž působil blahodárně v kolleji kutnohorské, sepsal a r. 1675 vydal »Staré paměti kutnohorské«. Též v Litoměřicích, kdež r. 1643 působil jako rektor kolleje, byl oblíben a požíval mezi lidem nevšední důvěry. Zemřel r. 1681 v pražské kolleji.

(Pokračování.)

Vychovávěj od kolébky.

Napsala A. SIMERSKÁ.

(Dokončení.)

I.

Svobodovi měli hromádku dětí jako stupínků, jedno menší druhého, a přece v domácnosti jejich bylo vždy příjemno, klidno a veselo. Každý pookřál, kdo překročil jejich práh.

Děti hrály si i dováděly, ale s tak líbeznou grácií, že hostu ani trochu větší hlomoz nezdál se býti nepříjemným. Děti neznaly bázně, ani přepjaté upejpavosti, byly prostě zdvořilé, jednaly slušně mezi sebou, přítulné a uctivé k dospělým. Jasným okem hleděly na každého, neboť neznaly lži a přetvářky.

Byly to snad zázračné děti? Bůh uchovej! Byly to děti jako jiné, jen měly vzácné štěstí, že rodiče jejich byli lidé jemní a rozumní.

U Svobodů od narození dítě vidělo jen úsměv, slyšelo laskavá slova, vždy k jakékoli otázce dostalo jen pravdivou odpověď. Pozorovalo, že otec i matka jednají vždy tak, jak mluví. Řekla-li matka: »Hleď, dětátko, mračiti a hněvati se jest velmi nepěkné,« dítě jistě uvěřilo. Vždyť maminku nikdy nevidělo ve hněvu se škarediti, vždy vidělo jen vldnou, mírnou tvář.

Ba zpravidla nebylo ani napomínání třeba. Děti přirozeně tvářily se a jednaly jako rodiče.

Proto bývalo u Svobodů vždy příjemno, a děti jejich mohly sloužiti za vzor i mnohým dospělým.

II.

Ne tak vyhlíželo to v sousedství u Milerů. Hošík sotva plénkám odrostlý ve zlosti dupal a válel se po zemi, kopal nožkama a křičel až běda. Proč by také ne? Vždyť u matinky nezřídká vídal totéž. Nepohodla-li se s otcem, plakala zlosti, křičela a spílala otcí, ba nezřídká i na zem upadla v nastrojené mdlobě.

Holčička sotva pětiletá vynikala všemi nepěknými vlastnostmi. Mlsati naučila se od kuchařky, lenosti a přetvářce od maminky, klení od otce, pomlouvání od přátel, kteří je navštěvovali, a lhaní trochu od každého.

Služebníci nemohli v domě vydržeti pro týrání od pánů a dětí. Což na tom, jen když venku na promenádě mohla se maminka pochlubit s rozkošně nastrojenou a načesanou dceruškou a s uhlazeným panáčkem. Potkávajice známé, děti líbezně se usmívaly a ukláněly jako andělé. Co skrývá se pod naučeným andělským úsměvem, po tom nikdo se neohlížel.

Jací rodiče — takové děti!

Jest nesporno, že mezi prvním a druhým rokem života projevuje se povaha dítěte. V té době počíná dítě projevovati vlastní vůli, která ovšem častokráte přichází v rozporu s vůlí dospělých.

Jest dobré ponechatí dítěti svobodu vůle, pokud to býti může, vedle toho ale jest nutno v té době učiti dítě, aby vůli svou podrobovalo vůli cizí, čili krátce, jest nutno učiti dítě poslušnosti.

V době mezi prvním a druhým rokem jest to velmi snadné. Dítě s úsměvem rádo poslechne a zvykne tomu tak, že později poslušnost bude mu druhou přirozeností.

Běda rodičům, promeškají-li nejpříznivější tuto dobu. Později jen velmi nesehnou naučit se dítě poslouchati, k vlastní své škodě a mnohdy i ke škodě rodičům.

Byli dva spolužáci, Pepa a Karlík. Vyrůstali přirozeně ve stejných společenských poměrech, a přece jaký rozdíl mezi nimi.

Pepa měl školní své věci v nejlepším pořádku. Každou čárku dělal právě tak, jak pan učitel nařídil, každé slovo učitelovo bylo mu zákonem, kterým se řídil, i když zachtělo se mu dělati jinak, než jak bylo nařízeno. Doma dělal právě tak, že každý s radostí s ním se zabýval, a rodiče i známí nemohli jinak, leč milovat mírného, poslušného chlapce.

Karlík naproti tomu doma dělal jen co sám chtěl a ve škole právě tak. Chtěl-li se učit, učil se, nechtěl-li, nikdo ho k tomu nepřinutil. Doma rodičům byl k pramalé radosti, a ve škole jen k útrapě pana učitele a k pohoršení spolužákům.

Odkud vzala se tak rozdílná povaha obou chlapců?

Musíme zajíti o několik roků zpět.

Když byl Karlík ještě maličkým Karlíčkem, vzpomněl si na příklad, že se nebude strojit, a nestrojil se. Maminka vynaložila všechnu svoji výmluvnost, slibovala Karlouškovi hory doly, ale nadarmo. Náhodou přišel právě kdosi na návštěvu; maminka, aby zakryla, anebo alespoň výmluvila svévolnost dítěte, počala se smíchem vykládati, jaký je Karloušek znamenitý hoch, jak samostatný a energický. Všichni se obdivovali malému neposluchovi a ten si to dobře pamatoval. Vždycky prosadil svou vůli, nikdy neposlechl, vždyť ho ještě za to chválili.

Když odrostl sukénkám, zdálo se sice i shovívavé mamince, že chlapcova samostatnost a energie zabíhá tuze daleko, ale nebylo již lze chlapci poručiti po dobrém, a po zlém rodiče na hochu dokračovati nechtěli. Vždyť jest ještě maličký, nemá rozumu, až trochu odroste, bude poslouchati.

Chyba lávky! Karlíček neposlušchal, neposluchá nyní Karlík, a tím méně poslouchati bude Karel, až dospěje.

Jinak bylo s Pepou. Také on byl maličkým Pepíčkem, i jemu zachtělo se někdy býti samostatným a prosaditi vlastní vůli. Ale již tu byla matka nebo otec, kteří laskavě, ale pevně prohlásili — to nemůže býti! — Snad se to Pepíčkovi někdy nelíbilo, ale brzy tomu zvyknul, tak že, řekl-li otec nebo matka: »To nesmíš« nebo »to musíš«, bez rozpaků uposlechl.

Tím však nikterak neutrpěla jeho samostatnost nebo jeho svobodná vůle, spíše naopak. Když dospíval, přirozeně nebyli s ním stále rodiče, nejednou samostatně musil se rozhodnouti, co má učiniti a co nikoliv. Mohl se svobodně rozhodnouti, ale kdesi na dně srdéčka ozvala se otázka: »Co by tomu řekl tatínek nebo maminka?« a Pepa vždycky se rozhodl pro dobré a zlé zavrhl.

Proto byl tak pomilování hodným chlapcem a někdy, až dospěje, bude z něho dobrý, šlechetný člověk. Dovede užívati vlastní vůle, dovede však také, kde toho třeba, podříditi vůli svoji vůli cizí.

Karlík naproti tomu v životě jistě způsobí si mnohou trpkou chvíli svou nepoddajností, nežli trpká škola života jej skloní a naučí poslouchati.

Působení řádu jezuitského na poli školství u nás a v oizině.

Napsal OTAKAR JAKOUBEK.

(Pokračování.)

Nejlépe byly prý řízeny v reformační době všechny kolleje a školy jezuitské ve Slezsku a četně navštěvovány. Přijímalif do nich Jesuité také protestantské děti, což přirozeně vedlo i k obrácení jejich rodičů. Učitelové jejich i žáci chodili pilně na procesí k poutnickým místům a účastňovali se horlivě všech církevních slavností, o čemž jsou četné zmínky ve spisech uložených v universitní knihovně pražské.

Většina mladíků, vychovaná ve školách Jesuitů, vstupovala do jich řádu a ostatní mládež jen zbývala řadům ostatním a světskému kněžstvu a v ostatních řádech a kněžstvu jevil se nedostatek sil. Proto založen byl r. 1627 v Praze pa-pežský seminář, ale čítal jen skrovný počet chovanců.

Aby tedy vychování mládeže, zejména budoucích kněží, nezůstávalo výhradně v rukou řádu jezuitského, předsevzal si kardinál hr. Harrach po marném domáhání se práva svého zříditi svůj vlastní seminář, spojený se školami filosofie a bohosloví, řízený od učitelů a kněží buďto světských aneb řeholních, vyjma řád Jesuitů, kdež by mládež zdarma vydržována a vychovávána byla, v níž by pak způsobíle světské i řeholní duchovenstvo bylo vzděláváno.

Obrátil se ve věci té k sv. Otci Urbanu VIII. zvláštním listem, ale nepo-řídil nic jiného, nežli že zapověděl Jesuitům promovati v Karolině (na právnické a lékařské fakultě). Přes to však dale tito řídili v Karolině přednášky najatými professory. A tak vládli tam až do r. 1638, kdy správu a statky Karolina převzal pod dozor světský prokurátor Bedřich z Talmberga.

Z toho povstal tuhý boj arcibiskupa hr. Harracha s králem Ferdinandem II. Aby z toho nepovstalo obecné pohoršení, byl v l. 1642 – 1653 projednáván mír. V r. 1653 (17. listopadu) bylo král. listem ustanoveno, že universita pražská má se jmenovati *Karlo-Ferdinandovou* a má sestávat z 4 fakult, 2 klementinských a 2 karolinských.

Dále se v listě praví, že privilegia a svobody obou dosavadních kollejí mají zůstatí v platnosti a býti základem sloučených vysokých škol.

Kancleřství nad universitou má míti pražský arcibiskup. Rektor university má se voliti ročně a střídavě po fakultách a jeho volba má býti schválena od krále.

V bohoslovecké a filosofické fakultě obmezeno passivní volební právo na 3 rektory jezuitských kollejí v Praze. Dosazování právnických a lékařských professorů vyhradil si panovník, od něhož též bohoslovečtí a filosofičtí professoři, z Jesuitů vybraní, musili býti potvrzeni. Majetek klementinské kolleje Jesuitům ponechán, avšak statky kolleje Karlovy měl spravovati zvláštní úředník od české komory k tomu ustanovený.

Až do r. 1653 měli Jesuité v české provincii 25 kollejí. R. 1671 přibyla v *Tešíně* nová jezuitská residence, při níž r. 1702 založeno bylo též gymnasium s konviktem. Nové sídlo jezuitské zřízeno bylo dále r. 1681 v *Břehu* ve Slezsku se školami, jakož i kollej v *Opoli*.

V té době též Jesuité zvelebovali jednotlivá svá sídla. Tak r. 1654 položen byl základ k stavbě nové velkolepé kolleje pro pražskou kolleji u sv. Klimenta.

V l. 1699—1713 stavěna byla nová budova pro kolleji a gymnasium v Jihlavě. Též v Olomouci vystavěna byla v 1712 a 1722 nová budova pro kolleji.

Též na Moravě dařilo se Jesuitům dobře na půdě školské. R. 1670 obdrželi k dvěma fakultám v Olomouci ještě právnickou fakultu, kterouž vydržovali moravské stavy.

R. 1702 založena byla ve Vratislavi ve Slezsku přičiněním Jesuitů od císaře Leopolda I. též universita pro bohosloví, kanonické právo, filosofii a svouobdná umění.

Ve vědách přírodních vynikli z Jesuitů hlavně Jos. Stepling, Stan. Vydra a Ant. Strnad. Zejména Jesuita *Stepling* vynikl jako znamenitý a slavný matematik a hvězdář, k jehož naléhání r. 1751 zřízena v Klementinu nynější hvězdárna, na niž i část svého dědictví obětoval. Jeho žáky byli Vydra a Strnad, kteří vynikli ve vědách přírodních nad jiné současníky. Matematika, hvězdářství a fysika byla jim vším.

R. 1753 byl zaveden nový řád studií ve všech fakultách pražské university a hlavně na filosofické fakultě zaveden nový způsob vyučování, tehdejšími pokroky věd filosofických a mathematických přiměřený. Provedení nového zřízení vyučování na této fakultě svěřeno Steplingovi, jenž se stal také ředitelem mathematických a fysikálních studií.

Tento vynikající učenec zřídil okamžitě fysikální kabinet a zvelebil hvězdárnu pražskou. Dostalo se mu za to uznání a pochvaly samotné císařovny Marie Terezie.

Když r. 1773 řád jesuitský byl zrušen, čítala česká provincie Soc. Jesu 20 kolleji, v nichž působilo 250 učitelů nekneží (magistri scholastici non sacerdotes) a 222 bratři pomocníků (fratres coadjutores). Kolleje v Čechách byly: U sv. Klimenta ve Starém Městě pražském, na Menším Městě pražském, v Novém Městě pražském, v Č. Krumlově, Chomútově, v Jindř. Hradci, Jičíně, Kutné Hoře, Klatovech, Hradci Králové, Litoměřicích, Chebě a v Březnici. Na Moravě byly kolleje: V Brně, Olomouci, Hradišti, Jihlavě, Telči a ve Znojmě. Ve Slezsku téhož času v kolleji opavské působilo 24 členů.

Z uvedených sídel propuštění byli po zrušení řádu Tov. Ježíšova všichni jeho členové, z nichž ti, kteří již byli posvěceni, stali se světskými kněžími, nazýváni pak byli »exjesuity«. Dostali roční výslužné 200 až 300 zl. Ostatní všichni laici sprostěni byli řeholních slibů a dostávali výslužné po 150 zl. ročně.

Mnozí exjesuité však již r. 1773 (1. listopadu) nastoupili úřad učitelský při universitě pražské a zvláště pak při gymnasiích bývalých kollejí, z nichž prefektům vykázáno bylo služné po 400—500 zl. a profesorům po 350—400 zl. z fondu studijního. Toto výslužné obnášelo v Čechách r. 1777 v jedné sumě 123.787 zl. 15 kr., z čehož připadlo na služné učitelů při universitě a gymnasiích 35.000 zl. Veškeré statky a jmění zrušených kollejí bývalé provincie české připadly vedle císař. resolucí ze dne 17. září r. 1773 a 25. června r. 1774 k studijnímu fondu, z jmění toho nově zřízenému, ale vyhrazeny byly z něho části fondu náboženskému a nadačnímu.

(Dokončení.)

Působení řádu jesuitského na poli školství u nás a v cizině.

Napsal OTAKAR JAKOUBEK.

(Dokončení.)

Jmění všech jesuitských kollejí a sídel v zemích království Českého obnášelo celkem 9,024.558 zl. Z toho připadalo na Čechy: 6,397.914 zl. 32¹/₂ kr., na Moravu 2,352.644 zl. a Slezsko 274.000.

Z vystouplých tehdy členů řádu jesuitského po zrušení téhož dlužno upozorniti na několik nejvěhlasnějších. Byli to: Několikrát již uvedený *Josef Stepling*, jenž po zrušení řádu zůstal ředitelem mathematických a fysikálních studií na filosofické fakultě až do svého skonu († 1778). Dokázal svou učenost v oboru matematiky a fysiky v četné řadě spisů jím sepsaných.

Mathematik český *Stanislav Vydra*, jenž r. 1772 stal se k návrhu Steplinga, svého učitele, profesorem matematiky na pražské universitě, zůstal pro svou nevšední způsobilost na stoličce této působiti i po zrušení řádu, ač bylo nařízeno, že všichni Jesuité, kteří toho času působili jako professoři na universitách, mají býti profesury zbaveni. Jeho činnost na poli českého školství vysokého jest blahodárná a dějiny téhož věnovaly mu nejednu kapitolu.

Petr Chládek, jenž od r. 1773 působil jako profesor fysiky na pražské universitě.

Jan Chmel, český spisovatel, jenž jako profesor humanitní od r. 1773 v Praze působil.

Ignác Cornova, český dějepisec. Byl po zrušení řádu na pražském akademickém gymnasiu, potom na pražské universitě konal přednášky po 10 let (až do r. 1795). Přednášel všeobecný dějepis.

Antonín Strnad, matematik a hvězdář; vstoupil po zrušení řádu do světského stavu. R. 1774 stal se adjunktem při klementinské hvězdárně, potom roku 1778 mimořádným profesorem matematiky a fysiky a r. 1789 představeným hvězdárny a profesorem astronomie praktické. Strnad sepsal hojná mathematická, fysická a astronomická pojednání.

Jesuité uvedeni po prvé do Čech opět r. 1853 a sice do *Bohosudova*, kdež za nedlouho vystavěli si kolleji, v níž zřídili si gymnasium a seminář pro mladíky, kteří se hodlají věnovati duchovnímu stavu. Do *Prahy* uvedeni opět r. 1865.

Ukončujíc tímto pojednání o působení řádu jesuitského na poli školství i u nás i v cizině, musíme uznati, že v rozvinu a v prvních počátcích českého školství vykonal řád jesuitský mnoho a toho mu i nepřítel zjevný nikdy nesmí zapomenouti.

Mládež a četba.

ANTONÍN JEŽEK.

Zálibu v knize, která obsahuje řadu pěkných obrázků, zřime již u těch maličkých »broučků«, kteří ještě nechodí do školy a tudíž čísti dosud neumějí. Pravidelně čísti naučí se dítě teprve ve škole, pomalu sice, ale důkladně. Proč tedy sahá

dítě po knize dříve, nežli se naučí čísti? Obrázky jsou toho příčinou! A kniha stává se mu milou, mnohokrát ji přelístuje, než je zaujme něco jiného. Toť první, čistá láska ke knize!

Jako první láska má hluboké kořeny, tak i láska k četbě trvá u dítěte, když se naučí pomalu, zřetelně a s patřičným slovným i větným přízvukem čísti. Rodiče to dobře pozorují a proto v mnohých rodinách pod vánočním stroměčkem skrývá se kniha obyčejně pohádková. S radostí uchopí dítě dárek a možno říci, že neunavně čte, až — — knihu přečte. S radostí bychom pohlíželi na čtoucí dítě, kdyby četlo pohádkovou knihu — českou, původní, jichž máme dosti a velmi dobrých. Bohužel, často rodiče vezmou vše, co jim knihkupec ukáže a dítěti dostane se do rukou kniha pohádek přeložených, často s mnoha chybami proti správné češtině. I na myšlenky bývají podobné knihy chudičké.

Dáme-li svým dětem do rukou knihu, bedlivě ji zkoumejme, přeptejme se na její cenu obsahovou, aby dítě nejen se potěšilo, ale také čtením své myšlenkové obzory prohloubilo a ve správném jazyku se zdokonalilo. Zakoupením knihy původní budeme také podporovati domácí spisovatele, kteří ztrácejí chuti něco psát, když jim nakladatel nevyjde vstříc z obavy, že by toho nikdo nekoupil.

Mládež a kniha, toť rodní bratři, jeden nemůže žíti bez druhého. Proto jest dbáti, aby mládeži se dostalo ku čtení knih spisů dobrých. V tomto ohledu, za zimních dob, kdy mládež více připoutána k domovu, dobře vyhovovala školní knihovna, kde jsme našli knihy poučné, zábavné, vzdělávací v pestré směsici, některé určeny zvláště pro hochy, jiné pro dívky. S jakou radostí si mládež vypůjčovala knihy, viděli jsme z toho, že některý zapomětlivec raději se od školní budovy vrátil, nežli by přišel o to, aby mu jiná kniha byla půjčena. Dobro půjčené knihy vězelo často i jinde. Snad některé dítě knihu nečetlo, ale četli ji — rodiče a tudíž nadarmo kniha nikde neležela.

V době válečné nastal obrat; z různých příčin na vyzvání příslušných školních úřadů se knihy nepůjčovaly a mnohde do dnešního dne se nepůjčují. Důkladná revise učiněna, aby se do rukou mládeže nedostala kniha s tendencí protináboženskou, protidynastickou, některé knihy vyřazeny na přímý rozkaz c. k. zemské školní rady — a knihy pohroužily se zase ke spánku poprášeny slabounce vrstvou prachu, vniknuvším štěrbinami do knihovny.

Než, tím není láska k četbě u mládeže utlumená. Nutno najíti nový pramen. A to jsou knihovny spolkové, které chovají ve svých útrobách vedle pšenice také dosti plevelu. Tam se mládež ubírá v neděli dopoledne a odnáší několik knih domů. Vypůjčování arcíť děje se ve jméno a na jméno rodičů. Doma přestává kontrola, kdo knihu čte a jestliže rodiče nevěnují dětem patřičnou pozornost, ssaje dítě místo mezi často prudký jed mravní do své duše. Líbí se mu hrdinové a hrdinky, jak umírají požitím jedovatých pilulek, soubojem i vraždou. Zaujato bývá dítě popsáním poprav a podobnými věcmi až k chorobné fantasii.

Před čím jsme ve škole mládež chránili, to se jí poskytuje jinde, ona čte s chutí, poněvadž chce čísti, a z nedostatku dobré četby musila se uchýliti k špatné.

Nabádejme mládež, aby sama si hleděla poříditi zvolna svou knihovničku. Co jen děti promlsají peněz! Ať odebírají dílka psaná pro mládež po sešitech!

Pamatuji se živě na ty chvíle, kdy jsem si chodil pro jednotlivé sešity illustrované »Babičky« Boženy Němcové, které stály 12 hal. a s jakou radostí jsem je čítal.

»To jest knihovnička,« řekne hoch nebo děvče a jest na ně hrd!

I časopisů pro mládež máme dosti, po nichž ráda mládež sáhne, neboť najde tam básničky, přání, pohádky, vzdělávací články, hádanky, možno říci, že každé dítě tam něco najde pro sebe. Nalezne v nich zábavu i poučení. Sotva sešit přečte, již se těší na následující a když se skončí ročník, dobře uložené sešity dá svázati a má pěknou knihu, která se uloží do knihovničky.

Kde nedáme dobrý časopiš dětem do rukou, musí jim jej nahraditi noviny. Tatínek pošle hocha pro »Večerník Práva Lidu« a on po cestě k domu »hlta« obsah ne vždy naprosto bezvadný a poučný. Učitel ve škole vykládá, použije k lepšímu porozumění příkladu a hned několik ruček vzhůru. »Co chceš,« ptá se učitel. Prosím, ve »Večerníku« bylo, že « a hned začne vypravovati, co tam bylo. Ochraňme mládež před zkaženou nebo pro mládež se nehodící četbou! Netrpme knihy zaobalené, což jest školním řádem také zakázáno, do novin, tím méně do novin špatných!

Mládež a knihu nerozloučíme nikdy, nezbyvá tudíž, nechceme-li, aby se zkazila špatnou knihou nebo časopisem, dáti jí četbu dobrou!

Co Bůh činí, dobře činí.

Úvaha časová.

Napsal JOSEF HRUBÝ.

Nebylo vhodnější doby k uplatnění tohoto staročeského přísloví, jako jest nynější doba válečná, doba to nevýslovného zármutku, kdy veškeren svět proměněn přes tři leta v opravdové údolí slzavé, z něhož voláme všichni k Bohu Všemohoucimu a k Panně Marii ve vznešené modlitbě »Zdravas Královno« o pomoc. Tak činí rozvážní, pravověrní, upřímní synové a dcery církve katolické, a Bůh Vševedoucí dobře ví, proč utrpení časné — válku tuto na svět dopustil. Byl-li ať kdokoli v této hrozné válce nějak dotčen, ať nereptá proti Bohu, ať nerouhá se, nýbrž uznáváje Boha za svého Pána, za svého Tvůrce, prosí o sílu, by neštěstí, utrpení, zármutek snesl a pomyslí sobě, že co Bůh činí, dobře činí.

»Kdyby Bůh byl, nemohl by se dívat na hrozné tyto bědy a rány,« tak mluví rouhači, chtějíce nalézt pro své bezvěrectví nebo chybný směr protikatolický nitku, kterouž by jiné věřící svedli na cestu k nevěrectví nebo odpadlictví. Považme, k jakým přípravám v tom ohledu chystal se jistý druh lidí pro rok 1915! A co jich pracovalo, aby mnoho nezkušeného, o dějinné době husitské nesprávně poučeného lidu, svedlo od pravé víry Kristovy, k odpadu od ní. A ejhle! Když přípravy byly v nejpilnějším proudu, přišla veliká rána, válka a zvrátila veškeré jich počínání v niveč tak, jako Bůh zkřížil plány Babylonských a nedopustil oslavování boje proti autoritě. A co bylo těšení, a je žel Bohu doposud, že přec

jen v brzké době se tak podaří. Leč budou jiné pilnější starosti po válce nad tuto

A byli zase mnozí, kterým trnem v oku byla úcta k našemu povždy zářivému příkladu a vzoru svaté mlčenlivosti patronu českému sv. Janu Nepomuckému. »Nesmí býti obvyklého slavnostního a vždy velkolepého ohňostroje,« usmyslili sobě. Pracovali slovem i tiskem proti. A hle! Skutečně není již po několik roků tohoto krásného večera svatojanského. Bůh jistě u vědomí nezřízeného odporu rušitelů povždy úctyhodné slavnosti svatojanské dopustil, že není možno jej uplatniti, je za to válka a peníz na ohňostroj věnovaný uplatní se k účelům dobročinným. Jako dítě před mnoha lety pamatuji se a mnoho starších katolíků dosvědčiti může, jaká veliká úcta byla k tomuto světcovi našemu, úcta to, která i dodnes daleko za hranice přechází tak, že poměrně cizinci mají skorem větší úctu k našemu patronu než mnozí z Čechů vůbec. Ohromné, nepřehledné tehdejší byly proudy lidu ze všech končin Čech, Moravy, Slezska a zemí jiných, putujícího k hrobu jeho. A bylo dobře, byla větší spokojenost a láska vzájemná mezi lidem městským i venkovským. Můžeme plně doznati, že, pokud se náš národ držel sv. víry, víry to svatováclavské, bylo s námi dobře. Nechtějí to dobře Češi všech stavů uvědomí, že jsme v této válečné době opravdu v moci Boží, v moci Kristově, kterýž v přítomné době nás všechny bez rozdílu zkouší, trestá a marný jest odpor mnohých, kteří nemohou snést podobných slov a utíkají snad i z chrámu Páně slyšíce slova ta.

Následky války jeví se dvojím směrem. Zříme buď mravní zvýšení nebo opak, mravní znehodnocení. Mravní zvýšení dotvrzeno je šlechetnými činy a skutky. Znehodnocení znamenati jest v zločinech a podvodech, jež nešťastná výslednice války odhalila. Co dobročinnosti a lásky prokazuje se bližním raněným i churavým v lazaretech, sirotčincích, dětem opuštěným a po padlých.

Zřizuje se letní *domov opuštěných sirotků*. Nade vše pak vévodí nesmírně záslužná činnost »*Červeného kříže*«. Avšak i v pozorování života venkovského, jež v městě zříme *vsude stopy dobročinné lásky*, kde zaměstnavatel své síly pracovní s uznáním odměňuje, pro což v době předválečné nebylo někde ani pochopení. Poznává se *cena práce* a dle toho musí se i přizpůsobovati *její odměna*. Pozorujeme též s potěšením, jak určité korporace odměňují učitelstvo přídavky dle možností a tím též uznávají, jak obtížný jest úkol jejich, zvláště ve válce. Teprve nyní přichází se k vědomí, že stav, který byl tak dlouho finančně zanedbáván, nemá býti odstavován. Doufejme, že tak bude i v době poválečné. I v soukromém životě pozorujeme většinou směry k lepšímu. Mnohé příbuzensky rozhárané svazky se sblížily, sobectví ustupuje, sebeláska se krotí, jeden druhému hledí pomoci finančně nebo potřebami životními dle možností. Tím projevuje se pravá láska k bližnímu tak, jak Kristus Pán si přál.

Následkem války dolehla na nás všechny starost. Tu starost dopustil Bůh, aby ukázal nejen svou moc, ale aby také projevil vůli, by lid uvažoval a hledal cesty, cesty to právě k Němu. Lidstvo musí ve všech směrech přemýšleti a starati se až, až. A to je též účel moudrého řízení Božího: Mysli, pracuj, starej se!

(Dokončení.)

II. schůze výboru Jednoty českého katolického učitelstva

a přátel křesťanské výchovy konala se dne 18. listopadu 1917 za vedení p. předsedy řidičho učitele *Josefu Kafky* a u přítomnosti všech členů pánů výborů. Schůzi zahájil předseda modlitbou, načež přečetl dva poděkovací přípisy c. k. policejního ředitelství v Praze, kterýmiž vzaty c. k. místodržitelstvím na vědomí holdovací projevy loyality k nejvyššímu trůnu od Jednoty českého katolického učitelstva.

Ku přání něm. »Invalidního fondu« zaslány budou témuž 2 K do Vídně IX. Vzpomenuto vřele dne 15. října narozenin purkmistra kladenského Dr. Jar. Hrušky, dne 26. října 60leté památky Jiřího Košťála, faráře z Orlických Hor, pohřbeného ve Skuhrově. Na to měl p. spisovatel *Jan Voborský* vzletný proslov k upisování VII. válč. půjčky. Přednášející navázal úvod jednak na slavná vítězství naší udatné armády na Soči, na oslavu jmenin Jeho Veličenstva císaře a krále, též radostí nad šťastnou záchranou Jeho života. Příklad mladého císaře, jenž koná své povinnosti s obdivuhodnou trpělivostí a důvěrou v Boha, též upsáním 12 mil. musí býti vzpruhou k následování. Proslov, opírající se plnou měrou o základní pravdy katolické nauky vyslechnut byl s povděkem a potleskem a usneseno, aby byl podán k uveřejnění v »Naších Listech«.

Po té měl jednatel p. učitel *Josef Hrubý* stručný proslov o témže themeť pro školu, kterýž tuto v plném znění podáváme.

Sedmá rakouská válečná půjčka.

Jest opravdu zvláštním řízením osudu, že právě, když vše připraveno vládou rakouskou pro VII. válč. půjčku, naše zdatná armáda na Soči, ve které mnoho Čechů hrdinným způsobem bojuje, dobyla u Tolmína vítězství mohutného jako kdysi v Haliči u Gorlice.

Rusko jest v rozkladu a proradný nepřítel na jihu poražen. Dobyté vítězství jest tím významnější, že docíleno bylo za vedení samého Jeho Veličenstva císaře a krále Karla I. Když náš mladý císař pán v klidném zátíší toskánského zámku v Brandýse n. L. prodléval jako arcivévoda, neměl zdání o tom, že by mohl býti císařem, neměl tušení, že čeká na něho tak těžká úloha dokonati počatý boj. A hle! Bůh je při něm, Bůh dopřává mladému císaři štěstí a sílu ve všem počínání. Je na nás ve vnitrozemí, abychom i my ukázali lásku ku svému panovníku bojem finančním proti nepřítelům, bojem, který by ukázal naši peněžní zdatnost, tak jako tomu bylo při půjčkách předešlých. Prostě se podobá, že bude půjčka tato poslední, snad mírová. Dejž Bůh! Při tom dlužno míti na paměti, že *stát se peníze pouze vypůjčuje na určité období*, poskytuje při tom upisovatelům těchto vedoucích ukládacích papírů úrok 5½% *ze základní jmenovité hodnoty*, na kterouž vydány jsou. Jmenovitou hodnotu půjčky stát splatí po určené lhůtě *plným obnosem*. Upisujeme-li, nabízí se nám tato válečná půjčka podobně jako i předešlé pod jmenovitou hodnotou, kupujeme tedy laciněji a to při 40leté slosováním umořitelné půjčce splatíme za 100 K jmenovité hodnoty 91 K 54 h, při devítileté 94 K. Jelikož se úroky spláceti budou 1. února a 1. srpna každého roku pozadu, nahradí se mimo to i úrok za dobu od 1. listopadu do 31. ledna odúčtováním, to znamená, že při upisování splatí se obnos ještě o něco menší než obnáší skutečný kurs upisovací.

Jisto jest, že stát pamětliv bude v první řadě těch, kteří jej v této těžké zkoušce neopouštěli, kteří v době, kdy potřeboval peněz, mu ochotně zapůjčili. Stát ten jistě pamatovati bude také svých povinností jednak splácením úroků, též i splácením upsaného kapitálu. Nedopustí stát, aby majitelé vkladů ve spořitelnách, bankách, cenných papírů, též továrnici, majitelé výnosných obchodů, nemovitostí, statků i domů činžovních byli ve výhodě oproti lidem, kteří s láskou a důvěrou propůjčili mu na čas svých peněžních prostředků. *Jděmež se podívat v době splatnosti úroků půjček předešlých do bank, jak za klidných okolností vyplácí ze stranám úroky, byť obnosy byly ve výši jakékoli.* Válečná půjčka skytá však i mnoho jiných výhod. Na válečnou půjčku možno si i v případě nutné potřeby vypůjčiti peněz 75% jmenovité hodnoty. Při VIII. vál. půjčce zvýšen jest obnos ten na 80%. Při tom splácí se pouze 5% úroků. Blahovolnost větších bank a peněžních ústavů bude možno si tuto půjčku opatřit i po stanovené lhůtě. Půjčka tato poskytuje výhodu osvobození daně důchodové, ba i částečně daně z příjmu úrokového.

Jako předešlé válečné půjčky, tak i tato nová půjčka uvedena bude na trh peněžní, to znamená, že se může i později kupovati a prodávati. Denně oznamován bude kurs této půjčky jako u půjček předešlých. Půjčka ta určena jest též k omezení velikého přílivu peněz papírových, uložených v době od poslední půjčky ve spořitelnách a bankách. Že se nejvíce jedná o větší peněžní vklady, které snad ladem leží a menší úroky nesou, jest na bíledni. Avšak i menší obnosy 500 K možno ukládati výhodně v této půjčce. Dále jest doporučitelná co výhodné pojištění u pojišťovacích ústavů.

Tak jako voják v boji hrdinně se vyznamenává za říši, vlast, obětuje i život, zdraví své, tak jest povinností občanů, vládnoucích jménem poskytnutím půjčky pomoci na záchranu veškerého občanského majetku v říši. I tu platí slova Kristova: Dávejte co jest císařovo císaři a co jest Božího, Bohu.

Válkou vyplynulé trpné proudy, křižující všemi směry, nutící lidstvo k opatřením aprovisačním, ozdravným, nutí i přirozeným způsobem příliv peněžním, kde kotví síla, právo a moc. Je to moc branná, která musí chrániti říši i vlast od nebezpečí. Kdo s upřímností a rozvahou pochopí vážnost nynější doby, jaká co svět světem nebyla, nebude dlouho na rozpacích, upíše *dle své schopnosti majetkové*, upíše s dobrým vědomím k dokončení spravedlivého, *nám vnuceného boje* tak, aby po vítězstvích v brzké době nastal pevný čestný mír a s ním štěstí a blaho národů rakouských v budoucnosti.

K návrhu dp. *Ant. Suchoradského* upsáno bude Jednotou katol. učitelstva 500 K z jubilejního fondu na VII. válečnou rak. půjčku.

Zápisy o 2 posledních výborových schůzích schváleny. Jednatel za souhlasu Jednoty čes. katol. učitelstva vzdává předešlému jednateři p. *Boh. Šubrtovi* srdečný dík za opravdu pilné uspořádávání zápisů.

Následovala k došlým žádostem udělení darů ze základního fondu.

Příští schůze výborová stanovena na den 3. února 1918 o 10. hod. dopol.

Vydání kalendáře *»Šitiny«* jakož i jeho obsah bylo přijato s povděkem na vědomí.

Na to byla proslovem p. říd. učitele *Křišť. Havlička* vedena velice čilá rozprava o nových proudech v učitelstvu vzhledem k budoucí škole, které se účastnili zvláště pp. profesori *J. Kalivoda a Rich. Vojáček*.

Dp. *Ant. Suchoraďský* vzdává všem členům Jednoty čes. katolického učitelstva vroucí dík za všechny blahopřejné projevy u příležitosti jeho padesátiletí a 25tiletého kněžského jubilea.

Ku konci schůze povstává předseda Jednoty p. říd. učitel *Josef Kafka* a činí slavnostní prohlášení oddanosti všech členů Jednoty čes. katolického učitelstva k nejvyššímu trůnu. Provolává »slávu« našemu Nejjasnějšímu mocnáři, vítězné armádě a česk. nejdůstojnějšímu episkopátu.

Schůze skončena modlitbou a vzpomínkou za zemřelé členy Jednoty.

Co Bůh činí, dobře činí.

Úvaha časová.

Napsal JOSEF HRUBÝ.

(Dokončení.)

Učitelé a profesori konají s dítkami a jinochy *sbírky ve prospěch ubohých vdov a sirotek po padlých, sbírá se prádlo pro raněné a bojující*, učitelky s dívkami jsou zaměstnány do úmoru zhotovováním teplého šatu pro vojny v poli. Mnohá sdružení katolická tak zvaná »katechese« stírají slzy sirotek ve svých sdruženích projevem veliké lásky a dobročinnosti. Různá dámská sdružení *pracují s horlivostí o ubohé matky a kojence*; všechny dobročinné kluby a spolky starají se o *zmírnění nouze chudých poskytováním šatstva a obuvi*.

Věřte, že srdce každé duše milé, obětavé, která mírní bídu lidskou, která pomáhá jistě a rychle, každé to srdce jest prostoupeno učením Kristovým. Učiňme srdce své podle srdce Jeho, milosrdenství Jeho přecházejš na nás a z nás na jiné. »Proste a bude vám dáno, tlučte a bude vám otevřeno, hleďte a naleznete,« tak děl Kristus Pán. Nezbyvá než z lásky k Pánu, k němu se utíkat i modliti, aby nastaly poměry snesitelné.

Tímto časným strádáním poznáváme teprve cenu všech věcí nutných k životu.

Válka bohužel jeví též stránky stinné, známky společenského rozvratu, odhaluje pokrytce, lichváře, podvodníky, ničemníky. Mnozí z nich byli pojmáni před válkou jako poctivci zaručení. Než nastojme! za války hamižnost po penězích i jiných potřebách nebo nepohodlnostech zavedla je na dráhu trestu hodnou. Válka byla příčinou, že ukázali se v pravém rouše. Poučení tu pro povahy až dosud pevné. »Když stojíš vysoko, pamni, abys nepadl.« V této pohnuté době bližní bližního ještě lépe poznává, prozkoumává, dobře ví, kdo je mu upřímným přítelem, dobrodincem.

Obraťme zřetel svůj opět na stránku jinou. Kněz i lékař obětují životy i zdraví své pro raněné i těžce nemocné vojny. Nelekají se nebezpečí života, nakažlivé choroby, jsou mnohdy i delší dobu v izolaci. Mnohý i podlehne, umíraje tak smrtí hrdinnou, jako obět svého povolání.

Odměnou každé kapky lidské krve v této válce vytrysklé musí býti cena míru. A tento mír, jehož si všichni národové toužebně přejí, musí býti též mírem pravým, aby odpovídal vzácné ceně lidské krve, ceně to nejdražší na světě. Pomněme vznešených veršů Boleslava Jablonského v »Oběti za vlast« o rubínu.

Avšak rubín nejpěknější,
ienž až k nebi plamená,

jesti krůpěj lidské krve,
z lásky k vlasti cezená.

Náš národ český přinesl opravdu oběti veliké i přeje si jen, aby i odměna byla v poměru k těmto obětem. Bude-li však národ ten svorným a pevným, bude-li též nábožensky založeným, docílí jistě výsledku. Bůh žádný dobrý národ neopustí. I po dosaženém výsledku musí mít na paměti *výchovu mládeže*. Že výchovné směry musí se nésti po válce jinými způsoby, než se dělo dosud, je jisto. Avšak i tato moderní škola nesmí zapomínati cenu školy staré, ze které bude moci stále čerpati mnoho dobrých zkušeností. Než směry tak zvané modernistické musí přestat, směry to, které hlavně mají namířeno na reformu školy v duchu volném, bezvěreckém.

Nesla-li by se výchova mládeže v duchu podvrtném, v duchu výchovy modernistické, kterouž poslední dva papežové Lev XIII. a Pius X. co nejostřeji odsoudili, bude vždy číhati nebezpečí války, kterou si způsobuje lidstvo samo a *ne Bůh*. Hřešící lidstvo samo je příčinou dopuštění války. Bůh ale i v tomto dopuštění neopouští. Bůh zkouší. Dopusťení Božího možno odvrátiti jediné prosbou povahy dobře založené na podkladu nábožensko-mravním, modlitbou, dobrým skutky, majícími opravdové ceny a šlechetným životem. Nereptejmež nikdy proti Bohu, i když to nejhorší dopouští. Nechť neleká se i národ náš této těžké zkoušky.

Bůh řídí v pravdě osudy národů a tak i osud našeho národa českého. Osud jeho spočívá tedy ve vůli Boží při svobodné vůli národa. *Národ musí ukázněností, varováním se škodlivých směrů proti autoritě, pevnou vírou, volbou správných a vhodných prostředků na poli politickém přizpůsobovati se tak, aby shovívavý i milostivý Bůh dal svého požehnání a osud mocně vzdělaného národa, jako je národ náš, byl šťastným.*

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Vyučování češtině ve Vidni. Konečně stala se řeč česká potřebnou i ve Vidni. Kdo by to byl kdy řekl, že k něčemu takovému dojde. V jedné z posledních schůzí městské rady vídeňské bylo jednáno o vyučování češtině na školách. Jeden z pánů radních byl toho mínění, že by se dětem vídeňských občanů mělo poskytnouti také vyučování češtině. Starosta přimlouval se za vyučování maďarštině, ale současně rovněž projevil mínění, že dlužno také uvažovati o vyučování českému jazyku. Vyučování *francouzskému* jazyku má býti zrušeno, ježto nemá *praktického* významu. Jak to s tím vyučováním češtině paníradní zavedou, dáme si pozor. Avšak nechť věc dopadne jekkoliv, už to je pozoruhodné, že řeč osmimilionového národa konečně byla také uznána alespoň — za potřebnou

Český Gratulant.

Jednota katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy v království Českém v Praze vydala svým nákladem sbírku různých přání, památných nápisů, jakož i příležitostných a slavnostních proslovů pod jménem **Český Gratulant**. Cena K 1:20, poštou K 1:40.

Stručné dějiny církve.

Pro žáky obecných škol českých. Napsal Václav Oliva. Cena 20 h. Poštou 23 h. **Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n.**

Katolické pozdravování.

Podává JOSEF KAFKA.

Zdá se, že výchovou moderní pokrokové školy mizí starodávny, pěkný pozdrav nejen z měst, městeček, ale i ze vsí.

Není tomu ještě tak dávno, kdy i dospělí lidé na vesnicích každého, zvláště pak kněze a učitele, po katolicku zbožně pozdravovali.

Každý z nás ví, jak vznešené toto pozdravování školním dětem od nepamětných dob skoro zákonem se stalo, a uvykli na to poznenáhlu i sami osadníci, vedeni jsouce příkladem svých dítek, až v celém okolí školním pozdravovalo se »Pochválen Pán Ježíš Kristus,« a zdomácnělo to tak, že velcí i malí, mladí i staří všudy chvalořečením Krista se ctili a pozdravovali navzájem.

A dnes? Slyšíme samé prázdné pozdravy: poroučení se, služebnickování, pokloňování se, ruky líbání, na vesnicích jitrování a p.

Vždyť přece my katolíci máme důstojnější oslovování, jímž všudy a vždy chváliti máme Vykupitele. Sami jinověrci nám tohoto, tak vznešeného pozdravování záviděli; proč bychom se tedy styděti měli z pouhé mody světa nevěrou zapáchajícího, vznešeným pozdravem vespolek se ctíti?

Naše městské učitelky mnohé nabádají žákyně své, by pozdravovaly moderním pozdravem »ruku líbám«, ač mnohé žáčky pozdravují učitele i učitelku jen zkráceně »ku líbám«.

Tento moderní pozdrav dostal se už k nám do vesnic; přinesly jej sem žáčky ze sousední obecné a měšťanské dívčí školy.

Jaký to náhlý převrat v pozdravování a oslovování u mládeže školní, když přestávají najednou chváliti a velebiti Toho, který vztahoval rukou Svých po dítkách, dává jim požehnání, přijímal je do lůna Svého a odháněl ty, kteří zabraňovali jíti k Němu, volaje: »Nechte maličkých přijíti k mě, jejich je království nebeské!«

Z pouhého modernisování mají katolické dítky naše odhazovati a zapuzovati ten krásný, starodávny a vznešený pozdrav, jímž nedávno předchůdcové jejich velebili a ctili Ježíše, Přitele dítek?

My, katoličtí učitelé a přátelé křesťanské výchovy, vykládejme často dítkám svým užitek katolického pozdravování (Pochválen buď Pán Ježíš Kristus), jak to pochopil jistý slovutný učitel M. G. pro své školní dítky, nařídív jim, aby s tímto pozdravem přicházely nejen do školy a odcházely, ale aby s tímto pozdravem všudy a jinde po katolicku pozdravovaly, i když vejdou do domu cizího, by katolický obyčej a pozdravování udržel se aspoň ve všech katolicky dobře smýšlejících rodinách dle výroku Páně: »Kdo mne vyzná před lidmi, toho vyznáám před Otcem Svým nebeským, a kdo mne zapře před lidmi, toho i já zapřu před Otcem Svým nebeským!«

Nepechme pro radost jinověrců nebo pro falešný stud a zdvořilkování dítkám našim nahrazovati školní pozdrav katolický pozdravem prázdným a bezvýznamným.

Vyučuj a vychovávej.

(•Rodinné vychování•.)

Napsala A. MAZUROVÁ.

Vznešený význam úřadu učitelského — velkou cenu vychovávání ušlechtilého seznala jsem opět nedávno z vypravování 15leté Lidušky. Častokrát zaslechla jsem mluvu srdce, vděčného stále svému učiteli. Častokrát podiv ve mně vzbuzoval ten rozhovor duše polo divčí — polo dětské, ve kterém bylo tolik vznětu a milé, opravdové účasti o svého učitele. Vzpomínky její nejraději zaletaly zpět, kdy chodila do III. třídy trojtřídní školy venkovské.

Měla učitele, který věnoval se svému úřadu s celou duší. Neseznamoval děti jen s užitečnými vědomostmi, ale působil ve škole též jako dobrý vychovatel. Zbožný téměř výraz očí Liduščiných poučil mne o tom mnohdy.

Jednou vypravovala mně opět o něm. Mimo jiné zajímala mě zvláště ta zmínka, která odvykl ji ze hněvu vášnivě plakati. Byla žačkou nej přednější. Jednou měla prvně přečíst báseň z čítanky. Ale poučný obsah její nelahodil Lidušce — a proto přečetla báseň onu s polovičním zájmem — nedbale. •S tím nemohu být spokojen — přečte tedy ještě jednou báseň M. Žákyně ta bedlivě četla, i dostalo se jí pochvaly.

Ale pochvala ta vyloudila celý proud hořkých slz Lidušky, která plakala již od počátku, kdy její milovaný učitel nevšímal si slziček jejího pokoření. Pláč stával se vášnivějším — ale p. učitel klidně vyučoval dále. Již končilo se vyučování, žáci po modlitbě řadí se — pozdravují. Již odcházejí. Mezi posledními jest Liduška — nepláče víc, ale stopy pláče nevymizely. Když došla ke dveřím, teprv zavzněla slova p. učitele: »N. zůstane zde!«

Když zůstali ve třídě samotni, vyložil p. učitel své žačce špatné následky vášnivého pláče. Mirnými laskavými slovy poučoval ji, ba přivedl ji k slibu, že vícekrát tak plakati už nebude. A podařilo se mu to úplně.

Liduška zbožňovala téměř svého učitele a úcta k němu zůstala jí i v pozdější čas. Vyprávěla mně, jak oči její nejraději upřeny byly naň, jak jediný milý pohled p. učitele dovedl ji povzbuditi. Takový pohled provázel též Lidušku, když po domluvě odcházela ze školy, — takový pohled dovedl v ní překonat zlobu, hněv.

Ó, jest to krásné mít takového učitele — a zajisté i milé jemu samému?« tázala se Liduška. Potvrdila jsem slova její, neboť našla jsem i ve své třídě vzdycky tu a tam květ čisté duše dětské — nevinné, milé dítě.

Potěšila jsem její mysl ujištěním, že mám ráda takové děti — ale nerušila jsem radosti její slovy, že jsou i děti, u nichž snaha a péče učitelů jest ničím — děti, kde úcta a vážnost k učitelům ničí právě ti, kteří by ruku v ruce měli jiti jedním směrem s učiteli — rodiče. Nezmíla jsem se o tom, že častokrát nedostane se nížádného uznání práci bedlivé, že přicházejí do školy takové děti, před nimiž učitel bývá již doma zlehčován.

Pravda, závěrem této hořké úvahy bylo mně přesvědčení, že práce svědomitá nechává duši v odměnu tichou, skrytou radost — vědomí, že jsme platnými ve velké společnosti lidstva, neboť každý pokus o zušlechtnění duše dětské přece zanechá účinek aspoň u některých, u těch, jichž duše jemná jest a citlivá.

Zlaté srdce lidské.

R. 1903 10.—12. července, kdy větší část Slezska stížena byla hroznou povodní, i obec Kateřinky u Opavy nemálo utrpěla. Strašná, hrůzoplňná byla noc od pátku na sobotu. Nebe zataženo šedými mraky, déšť prudce šlehal do oken, v ulicích voda s temným hukotem odrážela se ode zdí domů, proud její valil se stále a stále dál a dále se vzrůstajícím šumotem, že zdálo se, jak by vysmívati se chtěl zoufalým výkřikům, táhlým zvukům trouby a ojedinelým výstřelům, jimiž ubozí obyvatelé hleděli upozorniti na nebezpečí, ve kterém se nalézali. Stav některých rodin byl věru strašlivý. Na břehu Opavice stála chaloupka, v ní bydlela rodina Pan Otce nebylo doma. Matka viděla, že voda stoupá, ale nemyslela, že by to bylo hůře než jindy, klidně s dětmi nocovala. Než rázem přivalila se voda do světnice, vytrhla podlahu a zatarasila tak dveře, že ubohá rodina nemohla uniknouti. S postelí, na níž seděly, vodou pomalu vyzdvihovány až ke stropu, tak že se již nemohly ani narovnat. Teprve po 24 hodinách, kdy již voda poněkud opadla, mohly býti vysvobozeny. Druhá polovice domku se zbořila.

Jinde vynesl muž ženu a děti na strom a přivázal je ku větvi. V této poloze museli všichni setrvati až do neděle poledne, neboť pro silný proud nebylo možno dříve ke stromu se dostat.

U Gr. utekli na půdu, ale když stavení povážlivě začalo praskati, volali o pomoc. Od sousedů podáno jim prkno, připevněno, a po něm přenesl Gr. svého synka Karla, ženu i staříčkou její matku do útulku bezpečnějšího. Za 3 hodiny na to stal se domek kořistí dravých vln, majitel jeho přišel o všechno. Případů podobných žel že více.

Karel Gr. byl mým žákem. Po povodni vylíčila jsem ve škole dětem neštěstí, které stihlo jejich spolužačka, a vyzývala je, aby pro něj vyprosili doma aspoň nějaký starý šat.

Se široce rozevřenýma očima, v nichž úžas a hluboký soucit se jevil, poslouchal zvláště Adolf Č. Nemohu o něm říci, že by to byl hodný žák, naopak svou neposedností mi mnohou trpkou chvíli způsobil, úkoly nenosí, knihy má v strašném nepořádku a roztrhán chodí až běda. Dlužno však dodat, že vinu toho nesou ošklivé poměry, v nichž vyrůstá.

Jediný dobrý kousek jeho oděvu jest kabát, který dostal o vánoční nadílce, a který nosí jen v neděli do kostela. Když jsem domluvila, první prohlásil s pravým dětským zápalem v oku: »Slečno, já mu dám kabát.« V pohnutí mi maně uklouzlo z úst: »Chudáku, vždyť nemáš žádného!« Ale hoch s nadšením zastával svou myšlenku. »Ba mám, mám, což nevíte ten, který nosím na neděli?« Jak krásná objevila se mi tu duše pod tím zanedbaným zevnějškem! Ubohé dítě! Ty z lásky poslední kabát dalo bys strádajícímu soudruhovi, který přec bohatší tebe láskou matky, a pro tebe nemá společnost lidská kouska citu, aby vyrvala tě z dusného ovzduší, v němž hrozí tobě zakrnění, zkáza.

Nejvíce však dojalo mne chudinké děvčátko, Hedvička Mag Nesměle přistoupila, a podávajíc dvouhalěr, pravila upřímně: »Prosím, slečno, já vic nemám.« Se slzou v oku přijala jsem skromného daru, těšíc ji, že její dvouhalěr před Bohem větší má ceny, nežli koruny boháčovy,

S jakým napnutím pak, všechny pozorovaly, když jsem před nimi počítala obnos jimi darovaný! Jak jasně zračila se jim na tvářích čistá, velká radost, jež prochvívala malá srdéčka!

Poněvadž ještě jeden z našich hochů povodní značně utrpěl, navrhla jsem, aby částka obnosu jemu též byla darována, což beze všeho odporu jednomyslně schváleno, a hrdě jako praví bohatýři kráčely ze školy moje děti dárci i obdarovaní.

Také žákyně 5 tř. dívků učinily mezi sebou sbírku ve prospěch svých spolužaček P. a S.

Však dívky ty mne již jednoukrát mile překvapily. Vyučovala jsem v té třídě ručním pracím. Josefa Dl., nejmenší z žákyň, dívka slabounká, často churavá, ale velice pilná, tichá a poslušná, odevzdala mi právě ukončený šicí pruh, pěkně čistě pracovaný. »Tak příští hodinu začneš šiti košili,« pravím spokojeně.

Dívka začala tu něco povídati, čemuž jsem však nemohla porozuměti, a myslíc, že snad nemá zač plátna koupiti, slíbila jsem, že je dostane, ale v tom se už ozvala rázná H.: »Prosím, slečno, ona má peníze. Děvčata se složila a dala jí je, když říkala, že jí maminka plátna koupiti nemůže.« Že však sama také k sbírce přispěla, nepodotkla.

Jsou to jen maličkosti od maličkých, ale mnoho v nich veliké lásky čisté, oblažující, která hřejícím paprskem prochvívá duši těch, kdož daru dali, i těch, již ho přijímali.

Od maličkých učme se.

J. H.

Obsah „Učitelské přílohy“ ročníku XX.

Besídky (Ant. Ježek), str. 3.
Co Bůh činí, dobře činí (Jos. Hrubý) 79, 83.
Dětská výchova a včely (L. Grossmannová-Brodská) 50, 53, 58.
Druhá schůze výboru Jednoty čes. katol. učitelstva 81.
Jednota katol. učitelstva českého (T. J. Jiroušek) 25.
Katolické pozdravování (Jos. Kafka) 85.
Láska dětí ke škole (Ant. Ježek) 1.
Láska k vlasti (Ant. Ježek) 41.
Mládež ve službách vlastenecku (Ant. Ježek) 22.
Mládež a četba (Ant. Ježek) 77.
Několik zdravotních rad. (Ant. Ježek) 57.
Pravoplatnost sv. zpovědi (Jos. Hrubý) 9, 15, 17.
První sv. přijímání (Jos. Hrubý) 30.
Před jarními výcházkami (B. B.) 88.
Prvotisky a české školství (Ot. Jakoubek) 89, 43.
Postavíme pomník našim padlým hrdům ? (Fr. Sobotka Jablonecký) 45.

Působení řádu jesuitského na poli školství u nás a v cizině (Ot. Jakoubek) 55, 60, 62, 67, 71, 75, 77.
Shoda školy s rodinou (Ant. Ježek) 33.
Slavnostní schůze výboru Jednoty českého katolického učitelstva 56.
Sedmá rakouská válečná půjčka 81.
Šestá rakouská válečná půjčka 41.
Týnská škola v Praze (Ot. Jakoubek) 26, 29.
Valná hromada Jednoty českého katolického učitelstva 34, 37.
Ve škole mateřské (Jos. Hrubý) 61, 66.
Vychovávěj od kolečky (A. Simerská) 65, 70, 73.
Vyučuj a vychovávěj (A. Mazurová) 86.
Z ovzduší staré školy (Ot. Jakoubek) 2, 6, 10, 13, 19, 21, 46, 49.
Zdání klame (Ant. Ježek) 5.
Zlaté srdce lidské (J. H.) 87.
Žijme budoucnosti! (Ant. Ježek) 69.

